A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KUTATÓHELYEINEK 2015. ÉVI TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEI

III.

Társadalomtudományok

Budapest
2016

A Magyar Tudományos Akadémia társadalomtudományi kutatóhelyeinek beszámolói alapján – az intézmények vezetőinek aktív közreműködésével – szerkesztették az MTA Titkársága Kutatóintézeti Főosztályának munkatársai, valamint a Támogatott Kutatócsoportok Irodájának igazgatója

Balla Andrea főosztályvezető

Horányi Krisztina
Markó Béla
Molnár Andrea
Véber János

Idei Miklós

TARTALOM

Tartalom....3
Előszó....5
A táblázatokkal kapcsolatos megjegyzések....7
Társadalomtudományi kutatóközpontok és kutatóintézetek....9
MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont....10
Filozófiai Intézet....18
Irodalomtudományi Intézet....27
Művészettörténeti Intézet....39
Néprajztudományi Intézet....48
Régészeti Intézet....58
Történettudományi Intézet....68
Zenetudományi Intézet....82
Az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont főbb mutatói és pénzügyi adatai 2015-ben....92
MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont....103
Közgazdaság-tudományi Intézet....108
Regionális Kutatások Intézete....120
Világgazdasági Intézet....130
Az MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont főbb mutatói és pénzügyi adatai 2015-ben....138
MTA Nyelvtudományi Intézet....144
Az MTA Nyelvtudományi Intézet főbb mutatói és pénzügyi adatai 2015-ben....162
MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont....165
Jogtudományi Intézet....170
Kisebbségkutató Intézet....180
Politikatudományi Intézet....190
Szociológiai Intézet....200
Az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont főbb mutatói és pénzügyi adatai 2015-ben 209
Társadalomtudományi Támogatott Kutatócsoportok....217
MTA–DE Elméleti Nyelvészeti Kutatócsoport....218
MTA–DE Klasszikus Magyar Irodalmi Textológiai Kutatócsoport....222
MTA–DE Közszolgáltatási Kutatócsoport....225
MTA–DE Magyar Nyelv- és Névtörténeti Kutatócsoport....228
MTA–DE Néprajzi Kutatócsoport....232
MTA–ELTE Általános Irodalomtudományi Kutatócsoport....236
MTA–ELTE Egyetemtörténeti Kutatócsoport....240
MTA–ELTE Hermeneutika Kutatócsoport....243
MTA–ELTE Interdiszciplináris Régészettudományi Kutatócsoport....247
MTA–ELTE Peripato Összehasonlító Társadalmi Dinamika Kutatócsoport....250
MTA–ELTE Válságtörténeti Kutatócsoport....254

MTA–ELTE–DE Hálózati Kritikai Szövegkiadás Kutatócsoport 258
MTA–ELTE–PPKE Ókortudományi Kutatócsoport 261
MTA–HIM–SZTE–MOL Magyar Medievisztikai Kutatócsoport 264
MTA–OSZK Res Libraria Hungariae Kutatócsoport 267
MTA–PE Regionális Innovációs és Fejlődéstani Hálózati Kutatócsoport 270
MTA–PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport 273
MTA–PPKE Magyar Nyelvtechnológiai Kutatócsoport 277
MTA–PTE Innováció és Gazdasági Növekedés Kutatócsoport 281
MTA–PTE Összehasonlító és Európai Foglalkoztatáspolitikai és Munkajogi Kutatócsoport 284
MTA–SZTE Képességfejlődés Kutatócsoport 288
MTA–SZTE Turkológiai Kutatócsoport 291
MTA–SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport 294
A Társadalomtudományi Támogatott Kutatócsoportok főbb mutatói és pénzügyi adatai 2015-ben 298
Társadalomtudományi Egyetemi Lendület-kutatócsoportok 322
MTA–BCE Lendület Stratégiai Interakciók Kutatócsoport 323
MTA–DE Lendület Magyarország a Középkori Európában 326
MTA–ELTE Lendület Humanizmus Kelet-Közép-Európában Kutatócsoport 330
MTA–PPKE Lendület Egyháztörténeti Kutatócsoport 333
A társadalomtudományi egyetemi Lendület-kutatócsoportok főbb mutatói és pénzügyi adatai 2015-ben 337

ELŐSZÓ

A Magyar Tudományos Akadémiáról szóló 1994. évi XL. törvény értelmében elkészített, a kutatóintézet-hálózat tevékenységét bemutató három kötet (matematikai és természettudományok, élettudományok, bölcsészet- és társadalomtudományok) az elért eredmények közzététele mellett adatokkal alátámasztott tájékoztatást ad az elvégzett munka hátteréről és körülményeiről is.

A 2012-ben kezdődött kutatóhálózati megújításból fakadó és napvilágra került működési és működtetési tapasztalatok alapján szervezetfejlesztési változások kezdődtek strukturális és személyi körben. A kutatóintézet-hálózaton belül a Természettudományi Kutatóközpont (TTK) és vele párhuzamosan az Energiatudományi Kutatóközpont (EK) felépítése módosult, mivel a Műszaki Fizikai és Anyagtudományi Intézet 2015. január 1-jétől a TTK-ból kivált és az EK szervezeti egységeként működik tovább. A 2012-től működő nyolc új kutatóközpontban, valamint az Atommagkutató Intézetben 2015-ben lejárt az intézményvezetők vezetői megbízatása, ezért az MTA elnöke a közalkalmazotti és az akadémiai törvényeknek megfelelően pályázatot írt ki a főigazgatói és az igazgatói posztok betöltésére. 2016-tól négy kutatóközpontban az eddigi főigazgató, további négy kutatóközpont, valamint az Atommagkutató Intézet élén pedig új vezető kezdhette meg munkáját.

Az Akadémiai Kutatóintézetek Tanácsa 2014 novemberében hozott határozatában javaslatot tett a kutatóhálózat 2010-2015 közötti szakmai tevékenységének 2016-ban esedékes átfogó tudományos értékelésére. 2015-ben az Akadémia elnöke által felkért bizottság kidolgozta az értékelő munka alapelveit, módszereit, szempontrendszerét és ütemezését, javaslatot tett a létrehozandó értékelő testületek összetételére, feltételeikre, továbbá meghatározta az értékelés alapjául szolgáló dokumentumok és adatok körét.

A kutatói átlaglétszám az elmúlt évek stagnálása után 2015-ben 2,2%-kal, 2476-ra emelkedett. Ezzel egyidejűleg – a kutatóhálózat megújításának célkitűzésével összhangban – az intézményrendszerben dolgozó adminisztratív és támogató tevékenységet végző kollégák száma tovább csökkent. Az elmúlt években jelentősen fiatalodott az Akadémia kutatói állománya, amelyhez hozzájárultak a fiatalabb generációt támogató kutatási pályázatok is.

2015-ben az Akadémia kutatóintézet-hálózatának összes (az MTA fejezetétől és más költségvetési fejezetektől származó) költségvetési támogatása 21,46 milliárd Ft-ot tett ki, ennek több mint 40%-ához az intézmények akadémiai pályázatok útján juthattak hozzá. A kutatóközpontok és kutatóintézetek bevétele 2015-ben 29,4 milliárd Ft volt, ami 10%-os emelkedés az előző évhez képest.

A kutatóintézet-hálózat bevételei 2015-ben is jelentős arányban akadémiai és külső pályázati eredetűek voltak. A hazai pályázatok többsége a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Hivatal NKFI Alap (Kutatási és Technológiai Innovációs Alap és az Országos Kutatási Alapprogramok kvázi jogutódja) forrásaiból származott. Örvendetesen megnövekedett a különféle európai uniós támogatású, köztük a H2020-as nyertes pályázatok száma. A beszámolási évben három kivétellel valamennyi kutatóintézmény elnyert valamilyen európai uniós kutatási támogatást. E pályázatokon a korábbi évekhez hasonlóan kiemelkedően sikeres volt a Számítástechnikai és Automatizálási Kutatóintézet, és figyelemre méltó eredményt sikerült elérnie a Wigner Fizikai Kutatóközpontnak, a Rényi Alfréd Matematikai Kutatóintézetnek, a Szegedi Biológiai Kutatóközpontnak és a Társadalomtudományi Kutatóközpontnak is.

2015-ben a Műszaki Fizikai és Anyagtudományi Intézet és az MTA–ELTE Etológiai Kutatócsoport egy-egy kutatója szerepelt sikeresen az European Research Council pályázatán, mindketten ERC Starting Grant pályázattípusban. A Bölcsészettudományi Kutatóközpont által vezetett nemzetközi konzorcium az Európai Unió Horizont 2020 keretprogramjának támogatását nyerte el 2015-ben. Ez az első olyan Horizont 2020 finanszírozású bölcsészettudományi projekt, amelyet közép-kelet-európai intézmény koordinál. Bár a pályázási siker fő mutatói továbbra sem mutatnak egyenletes képet, kisebb

ingadozással a trendbe illeszkednek, örvendetes a régión belüli, továbbra is kedvező nemzetközi pozíciók megtartása.

A kutatóhálózat teljesítménye – az előző évhez hasonló személyi és költségvetési feltételek mellett – egyes fő mutatók tekintetében, mint a publikáció, idézettségi és oltalmi adatok, követve a 2012 óta tartó tendenciát, 2015-ben kis mértékben csökkent. A folyamat hátterét a kutatóközpontok, illetve az önálló kutatóintézetek 2015-ben elindított hosszú távú értékelése, valamint célzott elemzések során tárjuk fel. Az MTA közfeladatai megvalósításában fontos partnerként tekint az egyetemekre, hiszen az együttműködés erősítése mindkét fél számára előnyökkel jár. A kutatóhálózati szakemberek felsőoktatásban való részvéte nem változott, az alacsonyabb szintű képzésben erősödött, a doktori képzésben kissé csökkent.

2015 az Akadémián az együttműködő hálózatok megerősítésének és a nemzetközi sikereknek az éve volt. Megalapoztuk a kutatóhálózat értékmegőrző, az eddigi teljesítmény értékelésére támaszkodó megújítására 2016-ban elinduló folyamatot, amiről már idén az eredményesség javulását várjuk.

2015-ben volt 150 éves az MTA Székháza: hivatalosan 1865. december 11-én adták át rendeltetésének, amelyről minden érdeklődő által látogatható nagyszabású rendezvénysorozattal emlékezett meg az Akadémia és ünnepelte meg a palotába látogatókkal. Az alapítás történetét tanítják: Széchenyi István birtokainak egy évi jövedelmét ajánlotta fel az Akadémia létrehozására. Az Akadémia épülete olyan korszakban született, amikor őszintén hittek benne, hogy a pozitivista világképnek megfelelően a nemzet felemelkedése a tudomány által is lehetséges. Reméljük, hogy ez a gondolat napjainkban is érvényes, a Széchenyi téri palota és kutatóhálózata pedig még sokáig szolgálja a közös célt.

Budapest, 2016. április 14.

Török Ádám
főtitkár

A TÁBLÁZATOKKAL KAPCSOLATOS MEGJEGYZÉSEK

A táblázatban szereplő adatok egy részét a központok, az intézetek vagy a csoportok adták meg. A központok és az intézetek pénzügyi és létszámadatait a Gazdasági Igazgatóság, a csoportokét pedig a Támogatott Kutatócsoportok Irodája (TKI) szolgáltatta a pénzügyi beszámolók alapján. A publikációs és idézettségi adatokat a Magyar Tudományos Művek Tára (MTMT) adatbázisából való lekérdezés (és nem önbevallás) alapján közöljük. Az idézettségi adatok – a nemzetközi gyakorlatra áttérve – a beszámolási évet megelőző évre (most 2014-re) vonatkoznak. Többéves pályázatoknál mindig az adott évre eső összeg került feltüntetésre.

A beszámolók táblázataiban indexszel megjelölt számok jelentései:

[1] Az éves gazdasági beszámolóban szereplő átlagos statisztikai állományi létszám.

[2] A kutatói besorolásban lévő közalkalmazottak 2015. évi tényleges átlaglétszáma. Az átlaglétszámba beletartoznak a részmunkaidőben foglalkoztatottak is. Ezekben az esetekben a részmunkaidősök létszáma a ledolgozott órák alapján lett teljes munkaidős létszámra átszámítva.

[3] Itt tájékoztatásul külön megadjuk azoknak az akadémikusoknak a tényleges számát, akik az intézettel munkaviszonyban nem állnak ugyan, de tudományos munkájuk kapcsolódik az intézet tevékenységéhez.

[4] Akadémiai fiatal kutatói álláshelyen és egyéb álláshelyen foglalkoztatott 35 év alattiak együtt.

[5] A publikációk közé sorolhatók mindazon tudományos, oktatási és tudományos ismeretterjesztő művek, amelyeket a kutatóhely statisztikai állományi létszámába besorolt munkatársai jelentettek meg a beszámolási évben, és a publikáción szerepel a kutatóhely neve. Az egyes publikációtípusok meghatározásánál az MTMT definícióit vettük alapul (típus_jelleg_besorolás_v3.0).

[6] A teljes publikációnak tekinthető közleményfajták felsorolása az MTA Elnökség doktori határozata (MTA_doktori_határozat-kivonat) alapján:

Folyóiratban megjelentek: szakcikk/tanulmány, összefoglaló cikk, rövid közlemény, sokszerzős vagy csoportos szerzőségű közlemény, forráskiadás, recenzió/kritika, műkritika, esszé.

Könyvek: szakkönyv, monográfia, kézikönyv, forráskiadás, kritikai kiadás, atlasz.

Könyvben megjelent: szaktanulmány, esszé, forráskiadás, recenzió/kritika, műkritika, műtárgyleírás, térkép.

Konferenciaközlemény: folyóiratban, könyvben, egyéb konferenciakötetben (általában több mint két oldal).

[7] Szakkönyv (tanulmány- vagy konferenciakötet, kézikönyv, atlasz) szerkesztése.

[8] A kutatóhelyhez rendelt összes eddigi publikációra 2014-ben kapott (a megjelenési év: 2014) hivatkozások száma.

[9] A tárgyévben kiállított oklevelek alapján.
[10] Azokat az előadásokat és posztereket is ideszámítottuk, amelyek nem jelentek meg konferencia-kiadványban, de dokumentálhatók.

[11] Itt csak a kormányszintű vagy ezzel ekvivalens országos és nemzetközi, nem megbízási díjért végzett szakpolitikai tanácsadó tevékenységet, bizottsági részvételt soroltuk fel.

[12] Mindazon személyek száma, akik hazai felsőoktatási intézményben rendszeresen (nem feltétlen heti rendszerességgel), tantervi keretek között oktatnak. A külföldi egyetem számára végzett oktatási tevékenységet, a felkérésre tartott előadásokat és a szakdolgozat, diplomamunka, PhD-téma vezetését a beszámoló III., illetve IV. pontjában találjuk. Az adatok a 2014/2015-es tanév második és a 2015/2016-as tanév elő szemeszterére vonatkoznak.

[13] A 2015. évben a kutatóhely részére a Magyar Államkincstár által kiutalt összes költségvetési támogatás.

[14] 2015. december 31-én az MTA-keretből a kutatóhely rendelkezésére álló fiatal kutatói álláshelyeken foglalkoztatottak száma.

[15] Az ÚMFT-re, az egyéb hazai pályázatokra (ÚSZT, Széll Kálmán terv stb.) és az EU-s pályázatokra kapott bevétel összege.

[16] A tárgyévre vonatkozó kutatási- és egyéb vállalkozási bevétel, valamint minden egyéb, eddig nem szerepelt kutatási és nem kutatási bevétel összege.

TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONTOK ÉS KUTATÓINTÉZETEK

MTA BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
1014 Budapest, Országház u. 30.; Budapest, 1250 Pf. 9
telefon: (1) 224 6700; fax: (1) 224 6752
e-mail: titkarsag@btk.mta.hu; honlap: www.btk.mta.hu

I. A kutatóközpont egészét érintő kutatási és tudományszervezési eredmények 2015-ben

A kutatóközpont vezetésének fontos törekvése, hogy minden lehetséges eszközzel elősegítse a Bölcsészettudományi Kutatóközpont (BTK) nemzetközi integrációját, regionális és hazai vezető szerepét. Elsősorban ezt a törekvést szolgálta több nemzetközi pályázaton való részvétel is, amelyek közül az egyik 2015-ben jelentős támogatást ért el: a BTK európai uniós pályázati sikere azért különösen értékes, mert a COURAGE (*Cultural Opposition: Understanding the Cultural Heritage of Dissent in the Former Socialist Countrie / Kulturális ellenállás: az ellenzékiség kulturális örökségének megértése az egykor szocialista országokban*) az első olyan Horizon2020 finanszírozású bölcsészettudományi projekt, amelyet kelet-közép-európai intézmény koordinál. A nemzetközi együttműködést az MTA BTK Történettudományi Intézet két kutatója irányítja. A 2016–2018 közötti futamidejű projekt célja az egykori szocialista országok kulturális ellenzékének örökségét kezelő gyűjtemények bemutatása. A vizsgálat 16 országra terjed ki az egykori NDK-tól a balti államokon át Ukrajnáig. Tíz ország tizenkét egyeteme és kutatóintézete vesz részt benne, a kelet- és közép-európai akadémiai kutatóintézeti hálózat szereplőin kívül fontos nyugat-európai egyetemi központok is. A kelet-közép-európai konzorciumi tagok közt található három MTA-intézmény: a BTK-n kívül a Társadalomtudományi Kutatóközpont és a Számítástechnikai és Automatizálási Kutatóintézet. Rajtuk kívül a kutatási konzorcium tagjai a Lengyel Tudományos Akadémia Szociológiai Kutatóintézete, a Horvát Történettudományi Intézet, a Litván Történettudományi Intézet, a prágai Károly Egyetem, a pozsonyi Comenius Egyetem és a Bukaresti Egyetem, Nyugat-Európából pedig az Oxfordi Egyetem, a dublini Trinity College és a Regensburgi Egyetem Kelet- és Délkelet-európai Kutatóintézete. Az együttműködés három éve alatt közel 150 kutató dolgozik a programban, a konzorcium teljes költségvetése 2 485 000 euró.

Az akadémiai pályázati lehetőségek terén a *Lendület* kutatócsoportok a legfontosabbak, amelyek közül immár négy tevékenykedik a BTK-ban. A *Lendület Szent Korona Kutatócsoport* és a *Lendület 20–21. Századi Magyar Zenei Archívum és Kutatócsoport* mellett 2015-ben két újabb projekt indulhatott: az egyik a középkori magyar gazdaságtörténet (Történettudományi Intézet), a másik Közép-Európa bronzkori kapcsolatrendszerére és az őskori vándorlások máig nyitott kérdéseire fog választ adni (Régészeti Intézet). A felsoroltakon túl még számos partnerintézménnyel indított interdiszciplináris projektet koordinál a kutatóközpont, így például kutatói erdélyi tudományos műhelyekkel közreműködve háromkötetes monográfiában dolgozzák fel a székelység történetét.

Az Akadémia 2015-ben programsorozattal ünnepelte Székháza megnyitásának 150. évfordulóját. A Művészettörténeti Intézet jelentős mértékben hozzájárult az ünneplés magas színvonalához. Kiállításokon, előadásokon, konferencián ismertették a Székház történetének újabb eredményeit, illetve állították a palotát, valamint az intézményt szélesebb összefüggésbe, esetenként új megvilágításba. Az eseménysor legfontosabb eredményei a *150 éves az Akadémia palotája* című kiállítás és a palotáról készült monográfia.
A Néprajztudományi Intézetben nemzetközi együttműködés keretében folyt az az utóbbi száz esztendő határátlépéssel járó migrációs folyamataira koncentráló, Magyarország hármas határainak kutatásával foglalkozó négyéves projekt; amely éppen a hazánkat elérő

migránsválság kezdete előtt, 2015 júniusában zárult, akkor, amikor az addig lokális jelentőségű határkérdés egy csapásra európai dimenzióba lépett. A Zenetudományi Intézet 2015-ben fontos tudománypolitikai lépést készített elő: tudományos konferenciából, hangversenyből és sajtótájékoztatóból álló, nagy visszhangot kiváltott rendezvényen jelentették be szeptemberben a Béla Bartók Complete Critical Edition összkiadás megindítását. Magyarországi történettudományi kutatás esetében ritkán tapasztalt óriási nemzetközi sajtóvisszhangot keltett, amikor 2015 őszén a Szigetvár melletti turbéki szőlőhegyen azonosították és feltárták Szulejmán szultán (1520–1566) sírkápolnáját a Szigetvár történetével és szerepével foglalkozó OTKA-projekt keretében. A feltárást megelőzően és követően végzett kiegészítő geofizikai vizsgálat során a türbétől nyugatra lokalizálták a feltételezett dzsámit és az egykori derviskolostort.

Az ország nemzetközi kapcsolataira is hatást gyakorolhat és szintén tudománypolitikai jelentőségű lehet a Történettudományi Intézetnek az a publikációja, amely egy konferencia előadásaira támaszkodva horvát történészekkel közösen a horvát–magyar közös történelem egészét tekinti át. A vaskos kötet jelentőségét nem csak a tudományos eredmények adják; legalább annyira fontos, hogy a magyar és horvát történésztársadalom az elmúlt évtizedek gyanakvásait félretéve megkötötte a maga szakmai „kiegyezését”.

A hazai együttműködések közül kiemelkedik a Nemzeti Emlékezet Bizottsága, a BTK és a Magyarországi Németek Pécs-Baranyai Nemzetiségi Köre által szervezett nemzetközi konferencia *GULAG–GUPVI – A szovjet fogság Európában* címmel. A nagy médiavisszhangot kiváltó tanácskozás a Gulag-emlékévhez kapcsolódva, az egykori szovjet blokk egészében tekintette át ezt az általában tabuként kezelt, ma sem jelentősége szerint számon tartott témát.

A kutatóközpont mint ernyőszervezet tudatosan törekszik az intézetei által képviselt összes tudományág minél korszerűbb infokommunikációs technológiai segítésére. Ez az eszköztár mindenekelőtt az informatikai infrastruktúrát és az legkülönbözőbb tematikájú adatbázisok összehangolt fejlesztését jelenti. A kutatóközpont sikerrel pályázott az akadémiai INFRA 2015-ös pályázatokon, amelyek révén a Filozófiai Intézetben elindult a már régóta tervezett digitalizált *Magyar Filozófiai Archívum* felállítása a BTK adatbankhálózatának fejlesztési munkálataival összhangban és az MTA Könyvtár és Információs Központtal, a Szegedi Egyetemi Könyvárral és a Magyar Filozófiai Társasággal együttműködésben. Az Irodalomtudományi Intézet a BME Méréstechnikai és Információs Rendszerek Tanszékének partnerségével nemzetközi workshopot szervezett (*Számítógép az irodalomtudományban*, 2015. november 24.), amely az intézet nagy múltú textológiai hagyományainak aktuálissá vált megújítását mérlegelte. A Régészeti Intézet mintegy 200 klasszikus kori görög szobor 3D-s szkennelésével járult hozzá az *európai kulturális örökség* korszerű dokumentálásához, emellett nagy hangsúlyt kapott az adattáruk digitális korszerűsítése. Az eddigi adatbázisok folyamatos karbantartása mellett újabb területeket is igyekeznek bevonni az akadémiai érdekszférába: ennek a törekvésnek az egyik példája a 2015 májusában László Gyula örököseivel aláírt együttműködési megállapodás, amelynek célja a hazai és nemzetközi tekintetben is kiemelkedő régészprofesszor és képzőművész életművének közkinccsé tételét szolgáló *László Gyula Digitális Archívum* létrehozása.

II. Közvetlenül a kutatóközpont vezetése alá tartozó kutatócsoportok kutatási eredményei, ezek jelentősebb publikációi

MTA BTK MAGYAR ŐSTÖRTÉNETI TÉMACSOPORT

1014 Budapest, Országház u. 30.; 1250 Budapest, Pf.: 9
honlap: www.arpad.btk.mta.hu

I. A témacsoport fő feladatai 2015-ben

A témacsoport fő feladata a magyar őstörténet kutatásának előmozdítása, amely egyrészt saját erőforrásokra támaszkodó munkával, másrészt külső erőforrások bevonásával valósul meg. 2015-ben az előző évben megalapozott tevékenységek kiteljesítése, illetve már folyamatban lévő projektek folytatása, fejlesztése volt a fő cél. Ennek jegyében a témacsoporthoz köthető tudományos és ismeretterjesztő könyvkiadás, a nyilvánosság jobb elérése, valamint új tudományos eredmények elérése volt a cél.

II. Kiemelkedő eredmények

A Magyar Őstörténeti Témacsoport (MŐT) folytatta nyilvános előadássorozatát, melynek keretében hat alkalommal került sor összejövetelre. A rendezvények videofelvételeit eddig összesen több mint 800-an tekintették meg. 2015-ben a MŐT két konferencia szervezésében működött közre: az MTA BTK Régészeti Intézetével együttműködve került sor *Az utolsó keleti honfoglalók – a jászok beköltözése a Kárpát-medencébe* című konferenciára, melyen tíz előadó vett részt (Budapest, 2015. június 3.). A MŐT társszervezésében került sor Kisinyovban (Moldávia) az *Első moldáv–magyar régészeti kerekasztal* című konferenciára (Kisinyov, 2015. június 10.). Munkatársaik több ásatást vezettek, illetve több ásatáson vettek részt: 2015 júniusában terepbejárást végeztek a Dnyeszter menti Moldáv Köztársaságban, Szlobodzeja lelőhelyen a későbbi közös ásatások megalapozása érdekében; 2015 augusztusában magyar őstörténeti régészeti expedíciót vezettek az Urál vidékére. 2015. október 5–12. között hitelesítő régészeti feltárást vezettek Solt–Tételalja–Pékmajor késő avar kori temető lelőhelyén. Megélénkült a MŐT könyvkiadói tevékenysége: két nagysikerű ismeretterjesztő kötetet és egy tanulmánykötetet jelentettek meg. A MŐT tagjai 2015-ben összesen 19 tudományos és számos ismeretterjesztő publikációt tettek közzé, valamint 22 tudományos és közel félszáz ismeretterjesztő előadást tartottak.

III. A témacsoport hazai és nemzetközi kapcsolatai

A csoport magját két és fél státusz jelenti, ehhez kapcsolódik szorosan további három személy a Történettudományi Intézet munkatársai közül. A BTK dolgozói közül további 20 fő támogatja a munkát, a hazai felsőoktatási és közgyűjteményi szférából pedig kb. 20 fő alkotja a csoport külső tagságát. A Pázmány Péter Katolikus Egyetemmel 2013-ban aláírt együttműködés eredményeképpen 2015-ben a MŐT közös ásatást bonyolított a PPKE-vel Oroszországban. Moldáv kutatókkal közösen szervezték a fentebb említett kisinyovi konferenciát és terepbejárást a Dnyeszter menti Moldáv Köztársaságban. A MŐT meghívására orosz vezető kutató tartott előadást Budapesten, a munkacsoport tagjai pedig külföldön tartottak előadásokat (Oroszország, Moldávia, Szlovákia, Románia, Ausztria, Egyesült Királyság). A Helikon Kiadó két sikeres ismeretterjesztő kötetüket jelentetette meg. Poszter-vándorkiállítást készítettek első ismeretterjesztő kötetük anyagára támaszkodva, melyet eddig három helyen mutattak be: Visegrádon (a Salamon-toronyban), Budapesten (az MTA Székházában a Magyar Tudomány Ünnepe rendezvénysorozat részeként) és Miskolcon

(a Herman Ottó Múzeumban). A szlovákiai Pro Traditio civil szervezettel közösen ismeretterjesztő előadássorozatot tartottak a következő helyszíneken: Nagykapos, Kassa, Pozsony, Somorja, Érsekújvár, Rév-Komárom, Dunaszerdahely.

IV. Az év legjelentősebb tudományos publikációi

1. *Magyarok a honfoglalás korában (Magyar őstörténet 2.)* Szerk.: Sudár Balázs. Budapest, Helikon, 2015, 200.
2. *Honfoglalók fegyverben (Magyar őstörténet 3.)* Szerk.: Petkes Zsolt–Sudár Balázs. Budapest, Helikon, 2015, 200.
3. *In lingua nostra Hringe nominant. Tanulmányok Szentpéteri József 60. születésnapjára.* Szerk.: Balogh Csilla–Petkes Zsolt–Sudár Balázs. Budapest–Kecskemét, MTA BTK, Kecskeméti Katona József Múzeum, 2015, 346.
4. Szentpéteri József: The hrings – Political centres of the Avar Khaganate. Хринги – центрове на властта в Аварския Каганат. Pliska–Preslav 11. Sofia, 2015, 313–324.

MTA BTK MÉDIATUDOMÁNYI KUTATÓCSOPORT

1014 Budapest, Országház u 30.; 1250 Budapest, Pf.: 9
honlap: www.btk.mta.hu/mediatudomanyi-es-mediatorteneti-kutatocsoport.html

I. A témacsoport fő feladatai 2015-ben

Az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont és a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság között 2012. július 17-én kötött együttműködési keret megállapodás alapján létrejött a Médiatudományi Kutatócsoport. E csoporton belül „*Az európai médiajogi gondolkodás*” című kutatási program több elkülönülő jogágban és jogterületen zajló kutatást fog össze, amelyek mindegyike kötődik a média által felvetett jogi kérdésekhez. Ez a sokszínű megközelítés alkalmas arra, hogy közelebb vigye a kutatás résztvevőit, illetve a kutatási eredmények befogadóit annak meghatározásához, hogy miben áll az európai médiajogi gondolkodás lényege, milyen megoldási modellek mutathatók ki a felmerülő kérdésekkel kapcsolatban, mi az európai szabályozás valamennyi országban azonosítható „közös minimuma”, illetve létezik-e „legjobb gyakorlat” e kérdésekben, és ha igen, melyek tekinthetők annak. A kutatásban alapvető elvárás a komparatív szemléletmód, és az egyes európai államok (elsősorban EU-tagállamok) szabályozásának összevetése. Ez elsősorban a nagyobb jogrendszerek (brit, német, francia) egyes megoldásainak áttekintését jelenti, de indokolt esetben (pl. az elérhető források függvényében) felmerülhet a kisebb államok szabályozásának feldolgozása is. Ezen felül szükséges a vonatkozó nemzetközi joganyag (EU, ET, strasbourgi bírósági gyakorlat) áttekintése, valamint a magyar szabályozás európai kontextusba helyezése és elemzése. Az európai sajátosságok megállapítása érdekében a kutatócsoport komparatív módszere az Egyesült Államok jogfejlődését is felöleli.

II. Kiemelkedő eredmények

A kutatócsoport 2015-ben is figyelmet fordított a katolikus egyháztörténet sajtótörténeti vonatkozásaira, így arra a szerepre, amit a bencés rend, illetve a világi papság betöltött a reformkori nyilvánosságban. A helyi egyházi sajtó szerepét mutatja be az egri főegyházmegye dualizmus kori viszonyait elemző tanulmány. A munka másik súlypontját a politikai imázsépítés és a médiatörténet összefüggéseinek feltárása jelentette: ebben a tárgykörben a

kutatócsoport foglalkozott Ferenc József 1850-es években tett magyarországi utazásaival, az I. világháború alatti Habsburg uralkodói reprezentációval, valamint a baloldali emigráns sajtóban 1920 után kialakult Horthy-képpel. A kutatási témák közé tartozott néhány műfaji kérdés is, így a 19. századi osztrák és magyar tárcairodalom sajátosságainak összehasonlító vizsgálata, a 20. század elején megjelenő budapesti bulvársajtó elemzése, valamint Kálmán Imre operakritikusi tevékenységének feltárása. Ezen kívül jogtörténeti jellegű kutatások is zajlottak az 1850-es évek neoabszolutizmusára, az 1920–1930-as évekre, továbbá Tildy Zoltán és Nagy Ferenc miniszterelnökségének idejére (1945–1947) vonatkozóan.

III. A témacsoport hazai és nemzetközi kapcsolatai

A kutatócsoport támogatásával 2015. március 19-én megrendezték a *Személyiség és a média a polgári és büntetőjogban* című konferencia, majd a kutatócsoport 2015. április 24-én a *New Media World 2015* című nagyszabású nemzetközi konferencia szervezésében vett részt, végül 2015. október 30-án *Szólásszabadság és blaszfémia – Határvonalak a különböző kultúrákban* elnevezésű rendezvényhez nyújtott szakmai és anyagi támogatást. A kutatócsoport 2015. december 15-én tartotta éves médiatörténeti konferenciáját *A véleménysajtótól a tömegsajtóig. Fejezetek a magyar újságírás történetéből 1848–1918* címmel, ahol a BTK munkatársai mellett az Eötvös Loránd Tudományegyetem, a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára és a Szegedi Tudományegyetem kutatói működtek közre.

IV. Az év legjelentősebb tudományos publikációi

1. Klestenitz Tibor (szerk.): *A médiatörténet és az egyháztörténet metszéspontjai. Tanulmányok.* Budapest, MTA BTK, 2015, 144.
2. Klestenitz Tibor – Sz. Nagy Gábor (szerk.): *Médiatörténeti tanulmányok 2014*. Budapest, MTA BTK, 2015, 274.
3. Navratyil Zoltán: *Gondolatok névjogról, szólásszabadságról*. Budapest, MTA BTK, 2015, 120.
4. Koltay András – Török Bernát (szerk.): *Sajtószabadság és médiajog a 21. század elején 2.* Budapest, Wolters Kluwer, 2015, 736.
5. Koltay András (szerk.): *Comparative Perspectives on the Fundamental Freedom of Expression*. Budapest, Wolters Kluwer, 2015, 624.

MTA BTK REFO500 reformációtörténeti munkacsoport
1118 Budapest, Ménesi út 11–13.
honlap: www.refo500.nl/en

I. A témacsoport fő feladatai 2015-ben

A REFO500 Stiftung nemzetközi konzorcium tagjai a BTK részvételével megalakították a legmagasabb tudományos kritériumoknak megfelelő társaságot, a REFORC-ot, azaz a *Refo Research Consortium*ot, amelynek célja kiemelt kutatási projektek támogatása és népszerűsítése a nemzetközi interdiszciplináris kutatásban. A BTK emigráció és reformáció viszonyáról, hagyományairól és interdiszciplináris összefüggéseiről szóló angol nyelvű kutatási projektje szintén része a konzorciumnak (*Reformáció és migrációs kultúra: a magyar református emigráció ötszáz éve / Reformation and the Hungarian Culture of Migration: Five Centuries of Survival of Reformed Hungarians all over the World*). A BTK részvételének célja kettős: részint az európai reformáció történetének magyar vonatkozásait és specifikumait dolgozza fel és teszi publikussá e nemzetközi fórumon, részint a magyar tudományosságnak biztosít nemzetközi figyelmet, együttműködési lehetőségeket és tudományos publicitást, miközben a közép- és dél-kelet-európai térség REFO500-hoz kapcsolódó tudományos életét is szervezi.

II. Kiemelkedő eredmények

A 2015-ös esztendő legfontosabb rendezvénye az Emdenben, a Johannes a Lasco Bibliothek-ben a munkacsoport közreműködésével megrendezett nemzetközi konferencia volt. A kora újkori kálvinizmusban megjelenő Luther-képnek szentelt konferencia szervezőbizottságába beválasztották a munkacsoport vezetőjét, aki angol nyelvű előadást is tartott ezen a rendezvényen. *Az értelmezés hatalma I.* elnevezésű módszertani workshopnak (2015. március 18.) az Irodalomtudományi Intézet adott helyet. A tanácskozás a munkacsoport REFO500-as kutatásainak egyik legégetőbb problémájára, arra keresett és inditványozott válaszlehetőségeket, hogy milyen módon, mely módszerek alapján írható meg a reformáció irodalom- és eszmetörténete. . Az értekezlet egy olyan rendezvénysorozat első sikeres állomása volt, amelyhez hasonlót az irodalomtudományban az utóbbi évtizedben nem rendeztek. Elsősorban a kora újkor magyar kutatóit szólította meg az a nemzetközi konferencia (*A felvilágosodás előzményei Erdélyben és Magyarországon [1650–1750]*, Szeged, 2015. május 28–30.), amely a munkacsoport mandátumának egyik jelentős eseménye volt. A konferencia elsősorban a hazai (elő)felvilágosodás eszmetörténeti kontextusait és koordinátáit igyekezett kirajzolni.

III. A témacsoport hazai és nemzetközi kapcsolatai

A munkacsoport vezetője részt vett az V REFORC konferencián (*Crossing Borders: Transregional Reformations*, Leuven, 2015. május 15–17.), melynek a Leuveni Katolikus Egyetem adott otthont. A konferencián angol nyelvű előadást tartott és egy szekció elnöki tisztét is ellátta. Továbbá részt vett a REFORC tanácskozásán, amelyen a REFO500-on belüli szakmai események szervezését vitatták meg. A munkacsoport erőfeszítéseinek is köszönhetően a 2014–2015-ös periódusban két fontos romániai intézmény, a kolozsvári Lucian Blaga Egyetemi Könyvtár és a Babeş–Bolyai Tudományegyetem is belépett a REFO500-ba. Következésképp a munkacsoport köré egy olyan szakmai kapcsolatrendszer kezd kiépülni, amely a magyar és európai reformációkutatás 2017 utáni periódusában döntő jelentőségűnek bizonyulhat. A munkacsoport részt vett a Lucian Blaga Egyetemi Könyvtár első rendezvényén, az erdélyi reformáció sajátosságait kiemelő nemzetközi tudományos

tanácskozáson (*Revisiting Reformation in Transylvania: What Makes it Different?*, Refo500 Workshop, Kolozsvár, 2015. március 20). A Babeş–Bolyai Tudományegyetem a belépés és szerződés-aláírás eseményét (Kolozsvár, 2015. december 2.) a közép-európai partnerek találkozójával kötötte egybe, melyen részt vett és előadást tartott a munkacsoport vezetője. Az esemény, melyen több magyar intézet képviseltette magát, jelentős sajtóvisszhangot kapott.

IV. Fontosabb hazai pályázatok

Sikeres pályázataikkal megteremtették az anyagai hátteret a 2016-os Bethlen Miklós emlékév rendezvényeihez. A *Bethlen Miklós (1642–1716) és a kora újkori börtönirodalom európai hagyománya* című nemzetközi konferencia megszervezéséhez a következő támogatásokat szerezték: MTA: 300 000 Ft; NKA: 1 000 000 Ft; Reformáció500 Emlékbizottság, Emberi Erőforrások Minisztériuma: 300 000 Ft.

V. Az év legjelentősebb tudományos publikációi

1. Gabriella Erdélyi (ed.): *Armed Memory: Agency and Peasant Revolts in Central and Southern Europe (1450–1700)*. Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 2015, 361
2. Zsombor Tóth: *Calvinian Anthropology and the Early Modern Hungarian Devotion: The Case of István Nagy Szőnyi, the First Hungarian Martyrologist*. In: *Anthropological Reformations – Anthropology in the Era of Reformation*. (Academic Studies, 28). Ed. by Anne Eusterschulte, Hannah Wälzholz. Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 2015, 415–428.

MTA BTK − NEB VIDÉKTÖRTÉNETI TÉMACSOPORT

1014 Budapest, Országház u 30.; 1250 Budapest, Pf.: 9
honlap: www.btk.mta.hu/videktorteneti-temacsoport.html

I. A témacsoport fő feladatai 2015-ben

Az MTA BTK és a Nemzeti Emlékezet Bizottsága (NEB) között megkötött, 2014. szeptember 1-jétől érvényes, öt évre szóló megállapodás értelmében a szakmai munka kutatásból, műhelytanácskozásból, konferenciából és publikációkból állt. Az alapvető cél az volt, hogy intézményes keretek között, a kapacitáshoz mérten kooperáció alakuljon ki a hiánypótló vidéktörténeti kutatásban. Ennek részeként el kellett végezni a *Politikai hatalomváltás és társadalmi tapasztalat, 1944−1945 − regionális vizsgálatok* c. kutatást, meg kellett szervezni az őszi záró konferenciát, és meg kellett írni a kéziratokat. A kutatócsoporton túli szakmai kör tagjait megszólító műhelytanácskozások folytatása is szerepelt a célkitűzések között.

II. Kiemelkedő eredmények

Az intenzív egyéves programban sikerült teljesíteni a célkitűzéseket. 2015-ben öt munkacsoportban folyt a kutatás: 1) A szovjet megszállás tapasztalata − társadalmi viselkedésformák; 2) Elit- és tulajdonváltás. Intézmények, szervezetek, képviseletek rekrutációja; 3) Egyház és társadalom; 4) A földtulajdon mint politikai, társadalmi és gazdasági kérdés; 5) Üzem- és munkaformák. A közel 25 fős kutatógárda *A „felszabadítástól" a „megszállásig". Források, nyelvhasználat és olvasatok az 1945. évi fordulatról* címmel 2015. február 3-án műhelykonferenciát tartott a Történettudományi Intézetben. 2015 őszétől megkezdődött a tanulmánykötet szerkesztése. Ehhez kapcsolódóan

került sor az éves program zárókonferenciájára: *Váltóállítás. Diktatúrák a vidéki Magyarországon 1945-ben* (MTA székház, 2015. szeptember 29.).

Az eredeti kutatási programhoz kapcsolódóan még két konferenciát szerveztek: 1) *Fiatalok régi témákról* (MTA BTK Történettudományi Intézet, 2015. április 21.); 2) *A társadalom szovjetizálása – az alávetettség racionalizálása a trianoni határon innen és túl. Társadalmi gyakorlat vidéken (1945–1962)* (MTA BTK Történettudományi Intézet, 2015. november 10–11.). Az előbb említett rendezvényen elsősorban doktoranduszok, pályakezdő kutatók adtak elő. Földrajzi értelemben is széles körű volt a részvétel, hiszen Pécstől Debrecenig, szinte minden hazai egyetem képviseltette magát. Az utóbb említett konferencia a vártnál is sikeresebb volt, jól rámutatva arra, hogy a témacentrikus, összehasonlító kutatásoknak mekkora lehetőségei és feladatai vannak. Részben a fent említett új perspektívák és szakmai érdeklődés is szerepet játszott abban, hogy megindult egy vidéktörténeti évkönyv szerkesztése (tervezett megjelenése: 2016 ősze). A témacsoport vezető kutatói és intézeti munkatársai 2015-ben két hazai rendezésű nemzetközi konferencián és négy hazai konferencián adtak elő. A témacsoport műhelybeszélgetést is szervezett *Egy „elfelejtett" mester. Weis István: A mai magyar társadalom (1930/2013*) címmel (MTA BTK Történettudományi Intézet, 2015. február 17.), és társszervezőként működött közre a *Kerekasztal-beszélgetés az 1945 utáni források kiadásáról* (Magyar Nemzeti Levéltár, 2015. május 29.) című rendezvényen.

III. A témacsoport hazai és nemzetközi kapcsolatai

A két vezető kutató mellett hat fő (Történettudományi Intézetés Néprajztudományi Kutatóintézet) a BTK alkalmazottja, további 15 fő más intézmény (levéltár, egyetem, NEB Hivatala stb.) kutatója, valamennyien aktív tagjai a témacsoportnak. A Kárpát-medencei tárgykörű konferencia előadói révén ebben a tematikában is országhatáron átnyúló szakmai kapcsolatháló alakult ki.

IV. Az év legjelentősebb tudományos publikációi

1. Horváth Sándor − Ö. Kovács József (szerk.): *Állami erőszak és kollektivizálás a kommunista diktatúrában.* Budapest, MTA BTK TTI, 2015, 395.
2. Ö. Kovács József: *Vidéki Magyarország 1945−1970. Dokumentumok földről, hatalomról, emberi sorsokról.* Budapest, Balassi Kiadó, Korall, 2015, 712.
3. Horváth Gergely Krisztián: Örökségünk és adósságaink: a rurális társadalomtörténet lehetőségei Magyarországon. *Ethnographia* 126:3 (2015) 417–433.

MTA BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
FILOZÓFIAI INTÉZET
1014 Budapest, Úri u. 53.
telefon: (1) 224 6778; fax: (1) 224 6784
e-mail: FI.Titkarsag@btk.mta.hu, honlap: www.fi.btk.mta.hu I.

I. A kutatóhely fő feladatai 2015-ben

Az intézet kiemelt, hosszabb távon megvalósuló feladata a digitalizált *Magyar Filozófiai Archívum* felállítása, összhangban a BTK archívumi hálózatának fejlesztési munkálataival, együttműködésben a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárával, a Szegedi Egyetemi Könyvárral és a Magyar Filozófiai Társasággal. A tárgyévben a feladat egy olyan *pilot project* megvalósítása volt, amelyből a tesztfelhasználók számára kitűnik gyűjtőkör, a számításba jövő dokumentumfajták, és a digitalizált dokumentumok metaadatolásának rendje.

2015. január 1-jével indult az *Eötvös József levelezésé*t feldolgozó nagyszabású kutatás. Az első évben a fő feladat a kutatócsapat felállítása, a dokumentum-feldolgozó eszközök beszerzése, rendszerbe állítása, a különböző archívumokban található Eötvös-levelezés rendszerszerű digitalizálásának megindítása, az adatfeldolgozás rendjének, metodológiájának kidolgozása. A folyamatban lévő pályázatok közül *A magyar filozófia narratívái (1792–1947)* című kutatás fő célja a tárgyévben az *Identitások és váltások* című, kétkötetes tanulmánygyűjtemény kiadása a projekt eddigi eredményeiből.

Az intézet központi nagyrendezvénye előzetes terveink szerint a tárgyévben a *Horizons Beyond Borders. Traditions and Perspectives of the Phenomenological Movement in Central and Eastern Europe* című konferencia volt az intézetben futó, *A fenomenológia keletkezése* című OTKA-kutatáshoz kapcsolódóan. Az intézet más fontosabb, előzetesen meghatározott konferenciatervei voltak még: workshop *The Uses and Abuses of Mathematics in Early Modern Philosophy* címmel; *All'ombra della Grande Guerra. Incroci fra Italia e Ungheria: storia, letteratura, cultura* (A Nagy Háború árnyékában. Kereszteződések Olaszország és Magyarország között: történelem, irodalom, kultúra) című, a CISUECO és az MTA BTK közös rendezésében sorra kerülő, az első világháborúval kapcsolatos témákat vizsgáló nemzetközi konferencia. Az MTA BTK *Művészetek és a tudomány a 19. századi Magyarországon* OTKA nagy-projektje keretében az intézetünk munkatársaira bízott résztémáról konferencia megszervezése és az ugyanabban a témában kiadandó tanulmánykötet munkálatainak előkészítése.

A társadalmi kapcsolatok terén az intézet célul tűzte ki, hogy továbbra is napirenden kívánja tartani a bölcsészettudományok hasznáról megkezdett kutatást és társadalmi diskurzust, valamint az intézet és a benne folyó kutatás népszerűsítését szélesebb körre, az országhatárokon túlra is kiterjeszti.

II. A 2015-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

Az intézet kutatási eredményei az előző évben kialakított és megszilárdult, ám a kutatói létszám bővülése következtében részleteiben módosított kutatócsoporti struktúrán belül a következőképpen valósultak meg:

A 2015. évben a Filozófiatörténeti Kutatócsoport *A magyar filozófiatörténet narratívái (1792–1947)* című OTKA-kutatás keretében eredményesen lezárta az Identitások és médiák című alprogramot. A kutatást összegző két tanulmánykötet gazdag anyaggal járul hozzá a 19. és 20. századi magyar gondolkodás- és kultúrtörténethez (így különösen a magyar filozófiatörténethez, irodalomtörténethez és zenetörténethez). A kötetekben található tanulmányok kiemelt hangsúllyal foglalkoznak az alkotói önazonosság kérdésével, a nemzeti, nyelvi és vallási identitás és asszimiláció dilemmáival, valamint egyik oldalról a magyar nemzeti kontextus, másik oldalról más népek szellemi-kulturális törekvései és az egyetemes gondolkodás- és kultúrtörténet viszonyával. A kötetekben szó esik a „nemzeti filozófia" 19. századi ideájáról, a magyar gondolkodók német irányultságáról, a magyar, angol és német nemzetkarakterológiákról. A tanulmányok az eszmetörténeti jelenségeket a különböző diszciplínák felől közelítve, szélesebb gondolkodás-, kultúr- és társadalomtörténeti kontextusban jelenítik meg.

Szintén ennek az OTKA-kutatásnak a keretében vizsgálták a kutatócsoport tagjai magyar és szlovák filozófusokkal együttműködve a közép-európai filozófiai irányzatok egymáshoz, valamint a nyugati filozófiai irányzatokhoz való viszonyát. Kutatási eredményeiket a *Régiók, határok, identitások: Közép-Európa mint hívószó a (magyar) filozófiatörténetben* című nemzetközi (magyar, szlovák és erdélyi kutatók részvételével megtartott) konferencián vitatták meg.

Az intézet külön kiemelendő nagyrendezvénye volt *A fenomenológia keletkezése* című OTKA-kutatás részeként a 2015. jún. 17–19. között külföldi szervezői közreműködéssel megrendezett *Horizons Beyond Borders. Traditions and Perspectives of the Phenomenological Movement in Central and Eastern Europe* című nemzetközi konferencia a fenomenológiai filozófiai múltjáról és jelenéről Közép- és Kelet-Európában. A konferencián 64 előadás szerepelt, a 65 előadó 16 ország 30 városából érkezett. Plenáris előadásokat tartottak Nicolas de Warren (KU Leuven, Belgium), Marci Shore (Yale University, USA), Michael Gubser (James Madison University, USA) és George Heffernan (Philosophy Department, Merrimack College, USA). További 10 szekcióban került sor felkért (meghívott) előadásokra (vagy a szekció állt ilyen előadásokból, vagy ilyen előadások vezették be a szekciót, meghatározva a szakmai diszkusszió alapvonalait). A professzorok – köztük akadémikusok – és szenior kutatók által benépesített meghívott előadói gárdához képest feltűnően sok fiatal kutató szerepelt.

A kutatócsoport tevékenysége nem merült ki az eddig megemlített projektekben. A csoport az *Ismeretelméleti Kutatócsoport*tal közösen – tragikusan korán elhunyt munkatársunk, Neumer Katalin emlékére – nemzetközi konferenciát szervezett az osztrák filozófia tárgykörében.

A nemesi örökség szerepe a közép-európai állampolgárság kiformálódásában című lengyel-magyar mobilitási program 2015. évi eredménye egy közös tanulmány megírása a 2014. november 27–29-i, *Philosophy and the Social Sciences* című, a Lengyel Tudományos

Akadémia Filozófiai és Szociológiai Intézetében tartott konferencia szekció-előadásainak alapján. A tanulmány címe *The impact of noble legacy in shaping citizenship in Central Europe. Interim Research Report on the second workshop of the Polish-Hungarian research team, held on the 27th–29th of November, 2014*. A 2015. évben öt kiutazásra került sor a magyar kutatók, illetve két beutazásra a lengyel partnerek részéről. A Lengyel Tudományos Akadémia székházában, Varsóban megrendezett workshop (konferencia és projektmegbeszélés) alkalmával a kutatócsoport magyar résztvevői 2015. október 13-án adtak elő a Lengyel Tudományos Akadémia Filozófiai és Szociológiai Intézetének szervezésében rendezett *Nobility and post-feudal legacy in Central and Eastern Europe* című konferencián, ezen kívül a bukaresti antropológiai intézetben részben a projekt kutatói által szervezett konferencián is bemutatták a kutatás részeredményeit. (Ez a projekt szintén kapcsolódik a *Gyakorlati Filozófiai és Eszmetörténeti Kutatócsoport*hoz.)

Az MTA BTK Adatbank projekt részeként elindult a Magyar Filozófiai Archívum pilot projectje. A projekt a magyarországi kötődésű (hungarológiai besorolású) filozófiai kutatások támogatását tűzi ki célul, olyan anyagok digitális hozzáférhetőségét és kereshetőségét biztosítva, amelyek más adatbázisokból nem érhetőek el. A *Gyakorlati Filozófia és Eszmetörténeti Kutatócsoport* fő célkitűzéseinek megfelelően részt vett a téma előkészítésében és a *pilot project*tel kapcsolatos interdiszciplináris workshopon is. Az Adatbank nagyprojekt részeként megvalósuló kezdeményezés alapvető feladata a magyar filozófiatörténet szempontjából relevánsnak minősülő, elsősorban egyedi vagy nehezen hozzáférhető dokumentumok digitális másolatainak elkészítése és az interneten keresztül a tudományos kutatás céljaira alkalmassá és kereshetővé tétele. A 2015. július 1. és 2016. március 31. közé eső kísérleti időszak *(pilot project)* célja a digitális gyűjtemény alapjainak lerakása. Az intézet számos kutatója részt vesz e programban. Az archívumot létrehozó csoport tevékenységének részeként 2015-ben előadások hangzottak el, illetve tanulmányok jelentek meg Epiktétosz, Leibniz, Kant, Brentano, Wittgenstein, Hannah Arendt, Walter Benjamin, Bibó István filozófiai munkásságáról.

A projekt eredményei a beszámolási évben:

- a *pilot project* feladatainak és ütemezésének megtervezése;
- forrásfeltárás az MTA BTK Filozófiai Intézet könyvtári állományában;
- műhelybeszélgetések és workshop a Magyar Filozófiai Archívum koncepciójáról meghívott szakértők részvételével;
- a digitalizálható források metaadatainak táblázatos formában történő rögzítése;
- magángyűjteményekben hozzáférhető források feltárása és feldolgozásának elindítása;
- az intézet birtokában lévő dokumentumok digitális hasonmásainak elkészítése;
- az archívum adatmodelljére, illetve kategóriarendszerére vonatkozó javaslat kidolgozása.

A *Gyakorlati Filozófiai és Eszmetörténeti Kutatócsoport* legfontosabb munkája az *Eötvös József összegyűjtött levelezésének* kiadására vonatkozó projekt, melynek vezetője a kutatócsoport tagja, tevékenysége azonban kapcsolódik a *Filozófiatörténeti Kutatócsoport*hoz is (az eredményeket részleteiben lásd ott), kutatói között pedig az MTA BTK más intézetei, további tudományos intézetek és egyetemi tanszékek munkatársai is megtalálhatóak. A kutatásban hazai doktoranduszok és szerződéses (többek között erdélyi) partnerek is részt vesznek.

A *Gyakorlati Filozófiai és Eszmetörténeti Kutatócsoport*nak kulcsszerepe volt az *Is a Universal Morality Possible?* című sokszerzős tanulmánykötet szerkesztésében és megjelentetésében. A kötetet az intézet angol nyelven, William Desmond leuveni professzor szöveges ajánlásával a L'Harmattan Kiadóval közösen jelentette meg, korunk egyik legégetőbb kérdésére, a kultúrák közti összecsapás lehetőségének problémájára keresve a választ.

A *kutatócsoport* részt vállalt az MTA TK Jogtudományi Intézetével közös *Péter László és a történeti alkotmány* című interdiszciplináris workshop szervezésében, lebonyolításában, és az ott elhangzott előadások szerkesztésében és megjelentetésében. A projektbe bevonták a professzor eredeti munkahelyének, a londoni UCL School of Slavonic and East European Studies (SSEES) kutatóját, Philip Barkert is.

Az intézet több kutatócsoportja részt vett az Olasz Kulturális Intézettel közösen szervezett kétnapos konferencia szervezésében és lebonyolításában, amelynek címe: *Olasz-magyar találkozások a Nagy Háború árnyékában: történelem, irodalom, kultúra. Nemzetközi konferencia az első világháborúról.* Az interdiszciplináris nemzetközi konferencián magyar és olasz kutatók osztották meg egymással legújabb kutatási eredményeiket.

A hazai együttműködések közül az MTA BTK *Művészetek és a tudomány a 19. századi Magyarországon* OTKA nagy projektje keretében *Nemzet, faj, kultúra a hosszú 19. században Magyarországon és Európában* címmel megszervezett konferencia emelkedik ki 2015. december 8-án. A konferencián tizenhárom előadás hangzott el az intézet az MTA BTK társintézetei, valamint más hazai és határon túli egyetemi és kutatóintézeti műhelyek kutató részéről.

A *Gyakorlati Filozófiai és Eszmetörténeti Kutatócsoport* továbbra is napirenden tartotta a bölcsészettudományok hasznáról indított tudományos és közéleti diskurzust. Ennek keretében a *Tudományfilozófiai Kutatócsoport*tal közösen nyilvános vitát szervezett a bölcsészettudományok értékelésének problémájáról a Kossuth Klubban. Az intézet keretei között további lépéseket készítettünk elő e témában.

A *kutatócsoport* szervezésében sikeresen folytatódott tovább az interdiszciplináris társadalomfilozófiai vitakör, melyre a társintézetek kutatóit hívták meg az opponensek által felvezetett vitához, valamint az esztétikai olvasókör sorozata, melyet egyetemi hallgatóknak szerveztek angol nyelven a CEU és az ELTE bevonásával.

Az *Ismeretelméleti Kutatócsoport* tagjai hazai és nemzetközi kutatásokban egyaránt aktívan részt vettek tudományos konferenciákon tartott előadásokkal, konferenciák szervezésével, valamint publikált tanulmányaikkal. A csoport tagjai részt vállaltak az intézetben folyó azon OTKA-kutatásban, amely a magyar filozófia hagyományait igyekszik feltárni. (A csoport elsősorban Palágyi Menyhért hagyatékának feltárását, értelmezését célul kitűző alprogramból veszi ki a részét.) A csoporttagok nemzetközi, illetve hazai rendezvények szervezésével, továbbá bel- és külföldi projektekben való részvétellel sokban hozzájárultak az intézet nevének öregbítéséhez.

A csoportban végzett kutatások nemzetközileg is számottevő irányokhoz kapcsolódnak a megismerés és a tudás hagyományos fogalmának és szerveződésének újragondolásával. Ezen vizsgálódások fontos részét képezi a tudományos gondolkodás episztemikus standardjainak kialakulásában és hatásmechanizmusában végbemenő változások feltérképezése, amely

lehetővé teszi a tudásszociológia számos fontos tudománnyal kapcsolatos relativista tézisének elfogadását, s egyben a szinkron relativizmus elkerülését. A kollektivista igazolás koncepciójának körvonalazása a tudományban hasonlóképpen fontos feladat, ennek kidolgozása jelentős figyelmet kötött le az elmúlt évben.

Mivel a filozófia önértelmezésének és szaktudományokhoz való viszonyának ismeretelméleti vonatkozásai a fentebb említett kutatási irányokat is közvetlenül érintik, a kutatócsoport tagjai havi rendszerességű tematikus műhelybeszélgetések keretében tárgyalták azokat.

A csoport *A kopernikuszi fordulat fél évezred távlatában* címen szervezett konferencián elért eredményeket összefoglaló, hiánypótló mű megjelentetésére sikeresen pályázott a *Filozófiatörténeti Kutatócsoport*tal közösen az NKA könyvkiadási támogatására, így a kötet 2016-ban megjelenik a L'Harmattan Kiadónál.

Az Ismeretelméleti Kutatócsoport a *Filozófiatörténeti Kutatócsoport*tal együttműködve megszervezte a *The Cultural heritage of Central-Eastern Europe – Commemorating Katalin Neumer/ Das Kulturerbe Mittel- und Osteuropas – Katalin Neumer zum Gedenken* című konferenciát, mely a beszámolási évben eltávozott kollégánkra, Nemuer Katalinra és munkásságára emlékezett számos külföldi előadó részvételével (Prof. Wolfgang L. Gombocz, a Karl-Franzes-Universität, Graz emeritus professzora, Prof. Volker Munz, az Osztrák Wittgenstein Társaság elnökségi tagja az Alpen-Adria-Universität, Klagenfurt Filozófiai Intézetéből, Prof. Vlastimil Hala, a Cseh Tudományos Akadémia Filozófia Intézetéből, Prof. Herbert Hrachovec az Universität Wien nyugalmazott filozófia professzora, valamint Dr. Károly Kokai az Institut Wiener Kreis munkatársa).

A *Tudománytörténet és Tudományfilozófia Kutatócsoport* a beszámolási évben tovább működtette nemzetközi szemináriumsorozatát, melynek keretében a világ legnevezetesebb egyeteiről érkezett 9, előadó tartott előadást:

HPS Seminar Series Dr. Falk Wunderlich (Martin-Luther-Universität Halle-Wittenberg); Prof. David Pitt (California State University, Los Angeles); Dr. Roland Poellinger (Ludwig-Maximilians-Universität München, Munich Center for Mathematical Philosophy); Prof. Ruth Lorand (University of Haifa); Dr. Pat Bondy (Cornell University); Kovács Dávid Márk (Cornell University); Dr. Stefan Heßbrüggen-Walter (Higher School of Economics, Moscow); Prof. Karl Ulrich Meyer (Yale University / Max-Planck-Institut für Bildungsforschung); Dr. Andrew Huddleston (Birkbeck College, University of London)

2015-ben a kutatócsoport a következő workshopokat és konferenciákat rendezte meg:

The Uses and Abuses of Mathematics in Early Modern Philosophy ; *Knowledge from Music: Philosophical, Literary, Sociological* ; *Hauser Arnold tudás- és művészetszociológia szeminárium*; *A szociológia abúzusai*. Decemberben új sorozat indult *Peregrinus-előadás* címmel, az első előadást Zárdai István Zoltán (Oxford Brookes University) tartotta.
A *Vallásfilozófiai és Hermeneutikai Kutatócsoport* a beszámolási évben jött létre a *Vallásfilozófiai kutatócsoport* kibővülésével és ezzel együtt kutatási területének szélesebbé válása révén. A beszámolási év a hosszabb távú tervek elkészítésével és a kutatócsoport tagjai egyéni kutatómunkájának folytatásával telt el. A kutatócsoport tagjai komoly részt vállaltak az intézet egyik jelentős rendezvényének, az *Olasz-magyar találkozások a Nagy Háború árnyékában: történelem, irodalom, kultúra* című konferenciának a megszervezésében, valamint előadásokat tartottak ennek keretében. A kutatócsoport tagjai jelentős szerepet

vállaltak az intézet által *Is a Universal Morality Possible?* címmel a beszámolási évben megjelentetett tanulmánykötetének szerkesztésében, a tanulmányok megírásában. A kutatócsoport csaknem minden tagja önálló kötete kéziratát fejezte be és adta le a beszámolási évben, ezek egyikét a kolozsvári egyetem tudományos publikációk számára alapított díjával tüntették ki. A kutatócsoport előkészítette a kötetek szakmai bemutatását, és előkészületeket tett egy konferenciasorozat szervezésére, mely 2016-ban indul majd el.

A *Fizika Filozófiája Intézetközi Kutatócsoport* 2015 szeptemberében megrendezte az első *Physics meets Philosophy: In Time* workshopot, amely nagy érdeklődésre tartott számot a fizikus közösségen belül is.

A kutatócsoport tevékenységéhez tartozik a *The Budapest-Krakow Research Group on Probability, Causality and Determinism* című, akadémiaközi bilaterális kutatói mobilitási project, melynek keretében idén is két workshop szervezésére került sor: májusban Budapesten és szeptemberben Krakkóban. Mindkét workshop a valószínűség és a kauzalitás szerepét járta körül a formális episztemológiában és a modern fizikában.

A kutatócsoport tevékenységéhez kapcsolódik *A fizika metafizikai alapjai formális megközelítésben* című kutatási projekt, amely a beszámolási év szeptemberében indult, folytatva a csoport korábbi években elkezdett ez irányú kutatásait.

b) Tudomány és társadalom

A művelt nagyközönséget számos, az előző évhez hasonló számú és színvonalú ismeretterjesztő előadással, rádió- és TV-műsorral, ismeretterjesztő írással igyekezett az intézet elérni. Változást jelentett az előző évekhez képest a társadalmi kapcsolatok és a tudományos ismeretterjesztő tevékenység kiterjesztése a határon túli magyar és nem magyar nyelvű nyilvánosságra. Az egyes kutatási területek között a tudományos ismeretterjesztő tevékenységben megfigyelhető aránytalanságok mérséklődtek.

Az Ismeretelméleti Kutatócsoport szervezésében és tagjainak aktív részvételével zajlott le a Magyar Tudomány Ünnepe rendezvénysorozat keretében *A virtuális mint harmadik létszféra: a virtuális világok és az információs forradalom a filozófia szemszögéből* című konferencia. A rendezvényen a virtualitás fogalmát, annak változását és alkalmazását tárgyalták az előadók. Az elhangzott előadásokból tematikus folyóiratszámot szerkesztenek, amely 2016-ban a Magyar Tudomány tematikus különszámaként fog megjelenni.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2015-ben

Az intézetben 2015-ben két akadémiaközi bilaterális kutatói mobilitási pályázat futott: a *Valóság, kauzalitás, valószínűség* (partner: *Instytut Filozofi UJ, Krakkó*) és *A nemesi örökség szerepe a közép-európai állampolgárság kiformálódásában* (partner: *Institute of Philosophy and Sociology of PAN*, Varsó).

Ezeken kívül ugyanezen program keretében két újabb pályázatot nyújtott be az intézet szlovák, illetve litván partnerrel, és fölmerült a fönti két együttműködés hosszabb távú folytatásának a lehetősége is.

A londoni London School of Economics professzora, Rédei Miklós, aki az intézet tiszteletbeli vendégkutatója is volt, tovább építette az intézet és az általa vezetett tanszék együttműködését.

Az intézetben futó minden kutatási projekt költségvetésének jelentős részét teszik ki a hazai és nemzetközi kapcsolatok ápolásának, fejlesztésének költségei (kutatóutak, meghívások, konferencialátogatások). Ennek is köszönhetően a beszámolási évben tovább nőtt a konferenciaszereplések és konferenciaszervezések száma, és ezen belül a nemzetközi rendezvények súlya.

IV. A 2015-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Az MTA BTK Adatbank projekt részeként 2015-ben elindult a Magyar Filozófiai Archívum *pilot project*je.

A *Filozófiatörténeti Kutatócsoport*ban folytatódott *A magyar filozófiatörténet narratívái (1792–1947)* című OTKA-kutatás.

A fenomenológia keletkezése című OTKA kutatási projekt (PD 105101) munkálatai rendben folytatódtak a beszámolási évben. A projekt keretében szervezett nemzetközi konferenciát az MTA konferenciaszervezési pályázata 730 000 forinttal támogatta.

Az MTA posztdoktori pályázatának köszönhetően az intézet méreteihez képest kiemelkedő számú posztdoktori kutató dolgozik: a korábbikét nyerteshez 2015-ben újabb két fő csatlakozott. Beilleszkedtek a témájuknak megfelelő kutatócsoportok munkájába, publikációikat igényesség jellemzi, csaknem mindegyikük jelentkezett már első monográfiájával.

A beszámolási évben indult legnagyobb volumenű kutatási projekt az *Eötvös József levelezésének kiadása* (NKFIH K 112137) volt. A projekt keretében a kutatások a beszámolási év során rendben elindultak.

A fizika metafizikai alapjai formális megközelítésben című NKFIH-projekt (K 115 593) a beszámolási év utolsó hónapjaiban indult.

A BTK belső pályázati forrásaiból *(peregrinációs keret)* 2015-ben 1 112 150,- Ft-tal támogatta az intézeti kutatók külföldi tanulmányútjait.
A kopernikuszi fordulat fél évezred távlatában című könyv kiadására a *Filozófiatörténeti Kutatócsoport és az Ismeretelméleti Kutatócsoport* által közösen beadott nyertes NKA-pályázat lehetővé teszi a kötet kiadását 2016-ban.

A beszámolási évben az intézet egyik munkatársa Bolyai ösztöndíjat nyert. Ugyanennek az ösztöndíjnak egy másik nyertese vendégkutatóként tevékenykedik intézetünkben ösztöndíja ideje alatt. (Az erről szóló szerződéseket szeptemberben aláírták, az ösztöndíjasok kutatómunkája a pályázataikban foglalt kutatási tervek szerint rendben megkezdődött.)

Az NKA könyvpályázatának támogatásával jelent meg 2015-ben az intézet egyik kutatójának monográfiája a kutatóközpont kiadásában.

V. A 2015-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Benedek G. András: Augmenting Conceptualization by Visual Knowledge Organization. In: András Benedek, Kristóf Nyíri (szerk.) *Beyond Words: Pictures, Parables, Paradoxes*. 260. Frankfurt: Peter Lang Verlag, 117–130 (2015). (*Visual Learning*; 5.) REAL: 31975

2. Demeter Tamás: Anger and the Unity of Philosophy: Interlocking Discourses of Natural and Moral Philosophy in the Scottish Enlightenment. In: Karl Enenkel, Anita Traninger (szerk.): *Discourses of Anger in the Early Modern Period*. Leiden: Brill Academic Publishers, 238–258 (2015). (Yearbook for Early Modern Studies) REAL: 22296

3. Frenyó Zoltán: Korfordulón: *Filozófiai tanulmányok*. Budapest, MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 266 (2015). REAL: 32198

4. Gángó Gábor: O Conto de Fadas como Esclarecimento, Cultura e Violencia In: Carlos Eduardo. J. Machado, Rubens Machado Jr., Miguel Vedda. (szerk.): *Walter Benjamin. Experiência histórica e imagens dialéticas*, 455. Sao Paulo: Editora Unesp, 173–182 (2015). REAL: 32473

5. Hofer-Szabó Gábor: Relating Bell's local causality to the Causal Markov Condition. *Foundations of Physics.* 45(9), 1110–1136. (2015). REAL: 34371

6. Hörcher Ferenc, Mester Béla, Turgonyi Zoltán (szerk.): *Is a Universal Morality Possible?* Budapest: HAS Research Centre for the Humanities, Institute of Philosophy; L'Harmattan, 263 (2015). REAL: 32196

7. Hörcher Ferenc: Culture, Self-Formation and Community-Building: The Bildungsideal from the Perspective of the Intellectual History of Civil Sociability, *Ethos: Kwartalnik Instytutu Jana Pawla Ii Kul* 28(109), 64-83 (2015). REAL: 34448

8. Kerekes Erzsébet: *Szavak közt az idő*. Kolozsvár: Egyetemi Műhely Kiadó – Bolyai Társaság, 251 (2015). (Tanulmányok; 5.) REAL.30403

9. Kondor Zsuzsanna: Theoretical Controversies – Terminological Biases: Consciousness Revisited. *Studies in Logic Grammar and Rhetoric* 41 (54):, 143–160. (2015) REAL: 34432

10. Kovács Gábor: „…for silent amongst rogues, I share their vice" – the road of the inter-war Hungarian Jewry to the Shoa from the anti-Jewish legislation to the deportation. In: Janez Juhant, Bojan Žalec (szerk.): *Understanding Genocide and Suicide*, 170. Münster: LIT Verlag, 77–83 (2015). (*Theologie Ost-West*; 18) REAL: 20620

11. Mester Béla: The Scripture in Hungarian in Early Modernity. *European Review* 23(3), 321–331 (2015). REAL: 32507

12. Neumer Katalin (szerk.): Identitások és médiák I–II. Budapest: MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Gondolat Kiadó, 254., 326 (2015). REAL: 34447; 34446

13. Székely László: A newtoni természetfilozófia kritikája a 21. század elején. *Magyar Filozófiai Szemle* 59/1. (2015/1), 129–146 (2015). REAL: 31896

14. Szücs László Gergely: A kommunikatív hatalom és az emberi jogok: Jürgen Habermas politikai filozófiája a kilencvenes években. Budapest: Gondolat, 206 (2015). REAL: 31818

15. Tuboly Ádám Tamás: Quine and Quantified Modal Logic: Against the Received View. *Organon F* 22(4), 518–545 (2015). REAL: 34394

16. Varga Péter András: Was hat Husserl in Wien außerhalb von Brentanos Philosophie gelernt?: Über die Einflüsse auf den frühen Husserl jenseits von Brentano und Bolzano. *Husserl Studies* 31(2), 95–121 (2015). REAL: 31848

17. Zuh Deodáth: Edmund Husserl ismeretfilozófiája. Budapest: L'Harmattan, 232 (2015). (Dasein-könyvek) REAL: 34370

MTA BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
IRODALOMTUDOMÁNYI INTÉZET
1118 Budapest, Ménesi út 11–13.
telefon: (1) 279 2776; fax: (1) 385 3876
e-mail: igazgato.iti@btk.mta.hu; honlap: http://www.iti.mta.hu

I. A kutatóhely fő feladatai 2015-ben

Az Irodalomtudományi Intézet feladata a magyar és a regionális irodalomtörténet korszakainak, irányzatainak, műfajainak, alkotóinak rendszerszerű tanulmányozása. A nemzeti kulturális örökség textuális hányadának, a nemzeti klasszikusok életművének és az irodalmi intézményrendszer történetének kutatásával az átfogó magyar *irodalomtörténeti szintézis* megírását készíti elő. Ennek egyik feltétele az irodalmi szövegek igényes *textológiai* feldolgozása. Több évtizede készülő és újonnan megindított sorozatai *kritikai kiadás*ban, a ma elérhető legkorszerűbb módszertani eljárásokkal és a rendelkezésre álló ismeretek legteljesebb tudományos összegzésével (keletkezés-, tárgy-, szöveg- és befogadástörténet, utóélet stb.) adják közre a klasszikus magyar írói életműveket a középkortól a modern irodalomig, elvégezve a nemzeti kulturális örökség irodalmi szövegeinek minőségbiztosított feldolgozását és megőrzését. Jelentős irodalmi és művelődéstörténeti forrásmunkák, ritka nyomtatványok és kéziratok emellett további tudományos szövegkiadásokban látnak napvilágot.

Az intézet nemcsak a magyar nyelvű, hanem a magyarországi latin nyelvű és a nemzetiségek nyelvén íródott alkotásokat is tanulmányozza, és munkája kiterjed a szomszédos népek és a kultúra egyes területein mintaadó szereppel bíró nyugat-európai nemzetek irodalmaival való kapcsolatrendszer kutatására is (genetikus és tipológiai komparatisztika). Az irodalom története mellett *az irodalmi gondolkodás, az irodalomtudomány, a kritikai megítélő elvek történetét* is kutatja: az irodalomfogalom és -értelmezés koronkénti eltérései a grammatikai, a retorikai, a poétikai, az esztétikai, a nyelvfilozófiai keretek változásainak leírása által válnak megérthetővé, sor kerül az irodalmi képzés, az irodalmi intézményrendszer tanulmányozására, és az irodalmi gondolkodásnak teret adó ismeretelméleti, filozófiai, teológiai nézetek eszmetörténeti tanulmányozására is.

Az intézet az *irodalomelméleti* kutatásnak mind a strukturalista, mind a posztstrukturalista irányzatait műveli. A főbb témák ezen a területen a *műfaj- és fordításelmélet*, a *narratológia*, a *tropológia*, a *referencia és a szövegimmanencia viszonya*, valamint az irodalomtörténet-írás és az irodalomtudomány *módszertani kérdései* és új irányzatai.

Az intézet meghatározó szerepet játszik a magyarországi irodalomtudományban. Több száz hazai és külföldi kutatóval dolgozik összehangoltan, közös projektek kezdeményezőjeként és részeseként; munkatársai részt vesznek a hazai irodalomtudományi intézményrendszer működtetésében, a tudományos minősítésben, a diszciplináris utánpótlás graduális és posztgraduális képzésében. Kézikönyvei, könyvsorozatai, saját folyóiratai és ezek honlapjai, valamint internetes fóruma segítségével az intézet teret ad az új kutatási eredményeknek. Közös szakmai rendezvényeket szervez az irodalomtudományt művelő hazai és határon túli tanszékekkel, a szomszédos országok akadémiai testvérintézeteivel, az érintkező bölcsészettudományi kutatási ágak hazai akadémiai kutatóintézeteivel, a közgyűjteményekkel.

II. A 2015-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

Az intézet teljes kutatói állományát foglalkoztató szakmai vállalkozás, a háromkötetesre tervezett irodalomtörténeti kézikönyv mindhárom korszakából egyenletes megoszlásban, együttesen több mint tíz ív terjedelmű mutatványszöveg készült el 2015 szeptemberére. Ezek lektorálás és véglegessé szerkesztés után az ItK 2016. évi 1. számában fognak megjelenni. Az irodalomtörténet kidolgozása és megírása kivitelezhetetlen a megfelelő módszertani alapok körvonalazása és vizsgálata nélkül. Ennek érdekében az intézet módszertani műhelykonferencia-sorozatot indított a tervezett irodalomtörténeti szintézis episztemikus pozíciójának és narrációja modalitásának kimunkálására *Az értelmezés hatalma* címmel. Az első tanácskozás 2015. március 18-án zajlott le *A régi magyar irodalomtörténet-írás mint történetírói metodológia* címmel. Előadásai azt a módszertani alaptézist vizsgálták, amely szerint a régiség (a 18–19. század fordulójáig tartó irodalom, a *litterae*) irodalomtörténetének megírása olyan sajátos „multi-diszciplína", amely az irodalom- és a történelemtudomány között, antropológiai, médiatudományi és nyelvészeti tanulságok érvényesítésével alakítja ki módszertani önazonosságát. Az előadások közül válogatott tanulmányok megjelentek az ItK 2015. évi 5. számában. Ugyanitt napvilágot látott a 19. századra vonatkozó, megvitatott és véglegesített korszakkoncepció is. A tervezett irodalomtörténeti szintézis sarokpontjairól a hazai és határon túli irodalomtudományi műhelyek egész sorában folyt konzultáció vagy kerekasztal-beszélgetés az intézet iránymutatásával: 2015. március 25-én Piliscsabán, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézetében; 2015. május 13-án Kolozsvárott, a Babeş–Bolyai Tudományegyetem Magyar Irodalomtudományi Intézetében; 2015. szeptember 16-án Szegeden, a Szegedi Tudományegyetem Magyar Nyelvi és Irodalmi Intézetében; 2015. október 12-én pedig Debrecenben, a Debreceni Egyetem Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézetében. Az irodalomtörténeti szintézisről mint szakmai vállalkozásról az intézet a nagyközönséget is tájékoztatta a Napi Gazdaság 2015. június 8-i számában megjelent interjúban.

A textológia terén 2015-ben is jelentős újdonságokat publikáltak és szerkesztettek az intézeti kutatók. A régi magyar költészet kritikai kiadásának referenciasorozatában *(Régi Magyar Költők Tára: XVIII. század)* megjelent a 15. kötet *(Közköltészet, 3/B: Társadalmi költészet)*. A 35 ívnyi terjedelmű kiadás 188 szövegcsalád csaknem ezer variánsát tartalmazó korpusz alapján jeleníti meg az egyéni sorsértelmezés és morális önreflexió közköltészeti szólamait a korszak olyan népszerű műfajaiban, mint a keservesek, panaszdalok, illetve a bujdosó- és rabénekek. Következetes eredményességgel folytak a textológiai munkálatok *Arany János összes műveinek kritikaikiadás-sorozatában*, amelynek a költő közelgő, 2017-es születési bicentenáriuma ad kiemelt jelentőséget. Megjelent a XIX. kötet, amely a levelezés ötödik, 1866 és 1882 közötti részét tartalmazza. Ezzel a zárókötettel véget ért az összkiadás 1951-ben megkezdett sorozata. Jelentőségében méltán egyedülálló ez a textológiai vállalkozás, amely három irodalomtörténész-generáció három szakaszban elvégzett textológiai munkájának gyümölcse. A nagy presztízsű sorozat csaknem egy évszázadnyi kutatás és gyűjtés eredményeiből kikristályosodó irodalomtörténeti tudást és az Arany-kutatásokhoz nélkülözhetetlen, megbízható szövegkorpuszt teremtett. Folytatódtak a Kölcsey-szövegek kritikai kiadásának *(Kölcsey Ferenc minden munkái)* munkálatai is, megjelent a Kölcsey-levelezés IV. kötete az 1834–1836 közötti levelekkel. Újabb, a 43. kötet jelent meg a Mikszáth-életmű kritikai kiadásának sorozatában. Kiadásra került a Kosztolányi kritikai kiadás újabb kötete *(Béla, a buta – A rossz orvos: Kisregények és elbeszélések)*.

A nem kritikai elmélyültségű, ugyanakkor tudományos igényű, kiterjedt forrásvizsgálatokon alapuló, jegyzetelt és kommentált kiadások terén is számos új textológiai teljesítményt tud maga mögött az intézet. Két munkatárs szerkesztésében, számos belső és külső munkatárs közreműködésével megjelent a több mint száz szöveget négy témakörben csoportosító, impozáns volumenű *Magyarországi gondolkodók 18. század: Bölcsészettudományok II*. c. kötet; egy kéziratban maradt, terjedelmes 18. századi fordítás szövege Petrarca morálfilozófiai főművéből *(Petrarcha Ferenc: A jó szerencsének és a szerencsétlenségnek orvosságairól – Székely László fordítása 1760–1762);* Petelei István novellisztikájának korábbi teljes feldolgozása után 2015-ben kisregényét jelentette meg az intézeti kiadó *ReTextum* című forráskiadási sorozata *(Egy asszonyért);* ugyanebben a sorozatban látott napvilágot Bölöni Farkas Sándor az 1810-es években Kolozsvárott készített Goethe-fordítása *(Az ifju Werther gyötrelmei)*. Pilinszky János életművéből két kötetnyi szövegkiadás is megjelent, az egyik költészetének *(Pilinszky János összes versei),* a másik szépprózájának darabjait adta közre. Krúdy Gyula prózájának gyűjteményes összkiadásában az elbeszélések sorozatából újabb, az 1900. december és 1901. december közötti anyagot közreadó 9. kötet látott napvilágot. Megjelent Kuncz Aladár főművének új és textológiai szempontból hitelesebb szövegváltozatra épülő kiadása *(Fekete kolostor: Feljegyzések a francia internálásból)*.

A XVIII. Századi Osztály legambiciózusabb textológiai vállalkozása a mind terjedelmében, mind pedig újszerű felhasználási lehetőségeiben egyedülálló Mikes Kelemen-szótár. A készülő szótár komplex informatikai támogatottságú alkotás, amely nyilvános online változatban működik (http://mikesszotar.iti.mta.hu/kereses.php). 2015 során elkészült 2000 új szócikk, illetve a keresési segédlet, továbbá elkezdődött a korpusz lektorálása. A projekt másik újdonsága egy informatikai támogatással létrehozott új módszer kialakítása a kritikai jegyzetek feldolgozására a további textológiai kutatásokhoz. Ezzel párhuzamosan került sor a korábbi szócikkek javítására, egybevetésére más szótárak címszóállományával. A korrekciós munkálatok során véglegessé vált a török nyelvi alakok egységesítése, illetve az oszmán alakok szócikkbe illesztése.

Az irodalomtörténeti korszakok, alkotók, irányzatok, műfajok komplex értelmezésének eredményei, amelyek gyakran a textológiai munkálatokkal együtt vagy ezek szükségszerű következményeként jönnek létre, a 2015-ös esztendőre vonatkozóan is kimagaslóak. A Reneszánsz Osztályon szerkesztett *Humanizmus és Reformáció* sorozat 36. köteteként jelent meg az a tanulmánykötet, amely művelődés- és eszmetörténeti nézetben vizsgálja meg Báthory Zsigmond ellentmondásos uralmának időszakát. Ugyanitt szerkesztették meg azt a sokszerzős tanulmánykötetet, amely a hazai és külföldi reneszánszkutatók számára – Esterházy Pál halálának 300. évfordulója alkalmából – 2013 májusában megrendezett intézeti s egyben a REFO500 konzorciummal közös konferencia interdiszciplináris anyagát tette közzé. *Humanista történetírás és neolatin irodalom a 15–18. századi Magyarországon* címmel jelent meg a *Convivia Neolatina Hungarica* c. sorozatot nyitó kötet, amely az intézet és a Szegedi Tudományegyetem 2013 novemberében Szegeden megrendezett első magyarországi neolatin konferenciája előadásainak írott változatát tartalmazza. Az itt olvasható 29 tanulmányt, amelyek a 15–17. századi latin nyelvű történetírás és a 18. századi latin nyelvű irodalom témaköreit ölelik fel, vezető magyarországi és külföldi, egyetemi, akadémiai és könyvtári kutatóhelyeket képviselő szakemberek írták. A XVIII. Századi Osztályon folyó, a közköltészethez kapcsolódó rendkívül eredményes textológiai munkát érdemben egészíti ki a *Doromb* c. sorozat, amely irodalomtörténeti és folklorisztikai szempontok alapján értelmezi ezt a gazdag szövegállományt. 2015-ben a 4. kötet készült el. Az osztály vezetője impozáns kötetbe rendezte válogatott irodalomtörténeti tanulmányait *(A Fortunatustól a Törökországi levelekig)*, amely kutatópályájának és szakmai eredményeinek

igen értékes keresztmetszetét adja. Ennek az életútnak és szakmai tapasztalatainak értékelését összegezte az a köszöntő kötet is *(Amicitia: Tanulmányok Tüskés Gábor 60. születésnapjára)*, amelyhez az intézet számos, más osztályokon dolgozó kutatója is tanulmánnyal járult hozzá. Az imposztorregény 20. századig terjedő történeti kutatásának hosszmetszetét mutatja be a Münsterben megjelent német nyelvű monográfia *Zur Metamorphose des Schelms im modernen Roman. Jenő J. Tersánszky: Marci Kakuk* címmel. Diderot elméleti gondolkodásáról szól a Párizsban megjelentetett *La Critique du voyage dans la pensée de Diderot: De la fiction au discours philosophique et politique* című francia nyelvű monográfia. A XIX. Századi Osztályon a közelmúltban elindított *Hagyományfrissítés* konferencia- és könyvsorozat harmadik kötete jelent meg *(„Eszedbe jussak": Tanulmányok Arany János Hamlet-fordításáról)*. Az Arany János Shakespeare-fordításaihoz is kapcsolódó kitűnő anglista, Ruttkay Kálmán életműve előtt tisztelgett a *Párbeszédben Ruttkay Kálmánnal: Egy rejtőzködő életmű újraolvasása* c. tanulmánykötet. A 19. századi irodalom egészéről számot adó egyszerzős tanulmánykötet *(A nagy, a várt, rettegett jövendő: Tanulmányok a XIX. századi magyar irodalomról)* a klasszikus kultúra megtermékenyítő jelenlétének hatását mutatja fel. A Modern Magyar Irodalomtörténeti Osztályon fordításelméleti szakmonográfia jelent meg *(Bajuszbögre, lefordítatlan: Műfordítás, adaptáció, kulturális transzfer)*, illetve kötetbe szerkesztették a 2014. szeptemberi, az első világháborút megidéző konferencia előadásainak írott változatát *(Emlékezés egy nyár-éjszakára: Interdiszciplináris tanulmányok 1914 mikrotörténelméről)*. Idegen nyelvű kismonográfiát jelentettek meg Saarbrückenben Dosztojevszkij *Karamazov testvérek* című regényének komparatív szempontú interpretációjáról *(Prophetic Counterparts in The Brothers Karamazov: A Comparative Literature Monograph)*, továbbá a 20. századi magyar irodalom és a modernség irodalomtörténeti-esztétikai összefüggéseit értelmezték önálló tanulmánykötetben *(Rejtett fényforrások)*. Az Irodalomelméleti Osztály és az intézet munkaközössége kötettel köszöntötte a nyugdíjba vonuló osztályvezetőt *(„Inkább figyeld talán az irodalmat": Írások Veres András 70. születésnapjára)*. A Bibliográfiai Osztályon készült az a kétszerzős, külföldön kiadott monográfia *(Les Orphées du Danube: Jean Rousselot, Gyula Illyés et Ladislas Gara. Suivi de Lettres à Gyula Illyés, par Jean Rousselot)*, amely Illyés Gyula, Gara László és Jean Rousselot 1950-es évekbeli kapcsolatát, egymásra figyelő irodalmi és fordítói munkásságát méltatja. A Közép- és Kelet-európai Osztályon több intézeti szerzőt felvonultató tanulmánykötetet szerkesztettek *Választások és kényszerek: Zsidó önkép és közösségtudat Közép-Európában* címmel, annak a 2011 novemberében rendezett nemzetközi konferenciának az anyagából nyújtva válogatást, amelyet a *Vannak-e közép-európai zsidó irodalmak?* címmel hirdettek meg, és amelyre az intézet és a Szlovák Tudományos Akadémia Világirodalmi Intézete együttműködésének keretében került sor. A Turkológiai Kutatócsoport munkatársai által szerkesztett és a neves wiesbadeni Harrassowitz Kiadónál megjelentetett *Archivum Ottomanicum* 32. kötetének speciális tematikája Ciprus az Oszmán Birodalomban. A Genfben, a Droz Kiadó gondozásában megjelenő *Bibliographie Internationale de l'Humanisme et de la Renaissance* című nemzetközi reneszánsz bibliográfia részére – mint már két évtizednél hosszabb ideje minden évben – a Reneszánsz Osztályon gyűjtötték össze a magyar anyagot, hozzávetőleg négy nyomdai ív terjedelemben.

Az intézet 2015-ben is átadta saját alapítású, egy kivételével néhai munkatársairól elnevezett, az adott tudományterületeken a legrangosabbnak számító tudományos díjait: a régi magyar irodalom kutatásáért járó Klaniczay Tibor-díjat, a 18. századi kutatásokért adható Faludi Ferenc Alkotói Díjat (a Magyar Jezsuita Rendtartománnyal közösen), a 19. századi szaktanulmányokat honoráló Martinkó András-díjat, a kritikatörténet kiemelkedő kutatói munkáját elismerő Tarnai Andor-díjat, valamint a fiatal textológusok teljesítményéért megítélhető Kiss József-díjat (az MTA Textológiai Munkabizottságával és a Petőfi Irodalmi

Múzeummal közösen). Először osztották ki az Erdődy Edit-díjat, amellyel a Modern Magyar Irodalomtörténeti Osztály közössége egykori munkatársára emlékezik, és amellyel kortárs irodalmi, színházi vagy irodalomtudományi teljesítményeket ismernek el.

b) Tudomány és társadalom

A tudományos eredmények népszerűsítésében az intézet 2015-ben is jelentős részt vállalt. A kutatók számos előadást tartottak a nagyközönségnek (könyvbemutatók, kerekasztalok), tekintélyes mennyiségű ismeretterjesztő írást publikáltak (cikkek, interjúk, emlékbeszédek, nekrológok), a média nyilvánossága előtt is többször beszámoltak legújabb kutatási eredményeikről. Több kutató foglalkozik előadó-művészettel, pl. az intézet egyik főmunkatársa a *Musica Historica* együttes vezetője, több CD zenei szerkesztője és kiadója.

Az intézet és az MTA BTK közös szervezésében került sor arra a könyvbemutatóval egybekötött kerekasztal-beszélgetésre, amely az olasz–magyar kulturális kapcsolatok kutatásának elmúlt negyven évéről, illetve az ennek eredményeit tükröző tizenkét konferenciáról és az ezek nyomán megjelent tanulmánykötetekről emlékezett meg. Az intézet múltjának egyik fontos fejezetét elevenítette fel és vitte népes nyilvánosság elé ez az esemény, hiszen az 1969-ben a Cini Alapítvánnyal megkezdett, majd a Lincei Akadémiával folytatott tudományos együttműködés keretében végzett kutatások, a három-négyévente megrendezett magas színvonalú tanácskozások lassan öt évtizede a bölcsészettudományi szakmák és diszciplínák kiemelt eseménysorozataként kanonizálódtak. Népes hallgatóság jelenlétében, irodalom- és művészettörténészek, illetve történészek részvételével ment végbe a megemlékezés 2015. november 20-án. Ez alkalommal mutatták be azt a római kiadású, olasz nyelvű friss kötetet is *(Eredità classica nella cultura ungherese e italiana del Novecento dalle Avanguardie al Postmoderno)*, amely a legutóbbi, az olasz–magyar kulturális kapcsolatok kutatásának szánt konferencia (*A klasszikus örökség továbbélése a XX. századi magyar és olasz kultúrában az avantgárd és a posztmodern között,* Budapest, 2013. május 29–31.) anyagát tette közzé.

Az intézet évek óta érdemben járul hozzá a megemlékezésekhez a közéleti nyilvánosságban. A munkatársak 26 lexikoncímszót készítettek el a *Nemzeti évfordulóink 2015* c. kiadvány számára. A XVIII. Századi Osztály egyik munkatársa előadást tartott II. Rákóczi Ferenc (1676–1735) halálának 280. évfordulója alkalmából a Nemzetstratégiai Kutatóintézet és a Hadtörténeti Intézet és Múzeum által rendezett szombathelyi emlékkonferencián (2015. július 9.). Arany János születésének 2017-es bicentenáriuma olyan kiemelt jelentőségű esemény lesz, amely nemcsak a szűken értelmezett szakmai nyilvánosságot szólítja meg, hanem a közélet és a társadalom jelentős figyelme övezi majd. A XIX. Századi Osztály munkatársai, túl az Arany-életmű szövegkiadási munkálatain, sokrétű munkával készítik elő az évfordulót; az Arany János-emlékbizottságnak az MTA elnöke által kinevezett mindkét vezetője az osztály munkatársa. Ezen túlmenően az intézet rendszeresen eleget tesz társadalmi jellegű, szakértői tevékenységekre való felkéréseknek. Ilyenek az írónevekhez kötődő közterület- illetve közintézmény-elnevezéssel kapcsolatos kérdések.

Az intézet több olyan esemény résztvevője, szervezője és kezdeményezője volt, amely az arculatépítést szolgálta, illetve a tudomány és a társadalom dialógusra épülő viszonyát mélyítette el. 2015. szeptember 3-án az intézetnek is helyszínt adó Eötvös József Collegium ünnepi rendezvénnyel köszöntötte az intézmény fennállásának 120. évfordulóját. Az intézet képviseletében az igazgató vett részt az eseményen, aki az *Antiquitas – Byzantium – Renascentia* c. könyvsorozat I–XII. kötetét mutatta be. Ugyanaznap köszöntőt mondott az

Eötvös József-nap egy másik rendezvényén, *A régi Mozgó Világ* c. kiállítás megnyitója és a folyóiratra emlékező konferencia alkalmából.

Az intézetben folyó tudományos munkát a szakma mellett a széles társadalom is figyelemmel kíséri és elismeri. Akadémiai Díjat kapott Kőszegi Péter, a Reneszánsz Osztály munkatársa, aki a *Magyar Művelődéstörténeti Lexikon* főszerkesztőjeként, illetve a lexikon jelentős részének szerzőjeként végzett kiemelkedő tevékenységéért részesült az elismerésben. Tüskés Gábor, a XVIII. Századi Osztály vezetője egyedülálló nemzetközi eredményekben és publikációkban kifejezést nyerő irodalomtörténészi munkásságáért nyerte el az Alexander von Humboldt Alapítvány kuratóriuma által megítélt Humboldt-díjat. A XIX. Századi Osztály munkatársa Berzsenyi Dániel prózai műveinek és levelezésének kritikai kiadásáért Kiss József-díjban részesült. A Modern Irodalomtörténeti Osztály vezetője kiemelkedő irodalomtörténeti és -elméleti munkásságáért, az avantgárd kultúra, a modern angol irodalom és a poétika területén végzett kutatásaiért, különösen a James Joyce-hoz kapcsolódó kritikai fordítás területén elért kiváló eredményeiért az Alföld-díjat vehette át.

2015-ben is jelentős volt az intézet részvétele az internetes tartalomszolgáltatásban. Az intézeti honlap ez évben megújult és új címre költözött (http://iti.btk.mta.hu); folyamatosan tudósít az eseményekről, konferenciákról, emlékülésekről, felolvasásokról, könyvbemutatókról, a kutatók munkásságáról, az osztályok és a szerkesztőségek eredményeiről. Az intézet hálózati recenziós fóruma és nonprofit open access kiadója (http://www.reciti.hu) még a korábbi évekhez mérten is impozáns gyarapodást mutat: az év során 12 könyvet és 28 recenziót tett közzé. A Reciti nemcsak intézeti, hanem külső megkereséseknek is eleget tett 2015-ben, tehát olyan nonprofit tudományos kiadóvá lépett elő, amely teljesen indokoltan részesül a hazai bölcsészeti szakma megkülönböztetett figyelmében. A honlap nemzetközi olvasóköre tovább növekedett, a portál intenzíven hozzájárult a magyar szakirodalom megvitatásához, nemzetközi megismertetéséhez, egyben hivatkozásainak előmozdításához. Egy intézeti folyóirat, az *Irodalomtörténeti Közlemények* szerkesztőségi honlapja a 119 lezárt évfolyam minden szövegéhez teljes körű, ingyenes és nyilvános hozzáférést biztosít, megfelelve a szerkesztőségi oldalon történő open access közzététel feltételének is.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2015-ben

A 2015-ös év számos tudományos rendezvénye az intézet vagy az egyes osztályok kezdeményezésére jött létre, ám az irodalomtudományi szakma intézményközi vagy nemzetközi együttműködését testesítette meg, és ezáltal meglévő hagyományos rendezvénysorozatot folytatott vagy pedig folytatásra váró hagyományt teremtett meg. A Reneszánsz Osztály kezdeményezésére került megrendezésre *Az értelmezés hatalma I.* című módszertani konferencia, amelynek az intézet adott helyet 2015. március 18-án. Az értekezlet egy olyan országos, tisztázó igényű, elméleti rendezvénysorozat első sikeres alkalma volt, amelyhez hasonlót az irodalomtudományban 2003 óta nem rendeztek. Ez a rendezvénysorozat részint az irodalomtörténeti szintézis megírásához nélkülözhetetlen módszertani fórumot, szakmai reflektáltságot és intézményközi kapcsolatokat biztosítja, másrészt pedig lehetővé teszi a legújabb szakmai eredmények továbbítását és érvényesítését a hazai irodalomtudományi kutatásokban, az intézet alapvető küldetésének és funkciójának megfelelően. Ahogyan ez a rendezvény az irodalomtörténet megírásának alapvető feladatához járult hozzá, úgy mozdította elő a textológiai kutatásoknak a digitális korszakba való átléptetését és ehhez magas szintű informatikai és szakmai együttműködő partnerek

megtalálását egy másik esemény. Az intézet a BME Méréstechnikai és Információs Rendszerek Tanszékének partnerségével olyan nemzetközi workshopot szervezett (*Számítógép az irodalomtudományban,* Budapest, 2015. november 24.), amely a nagy múltú intézeti textológiai hagyományok megújításának rendkívüli aktualitású perspektíváit mérlegelte. Az eseménynek, amelyen számos intézeti munkatárs előadást tartott, az MTA Könyvtár és Információs Központ biztosított helyszínt.

A Reneszánsz Osztály ebben az évben is a hazai és külföldi egyetemi műhelyekkel (intézetekkel, tanszékekkel, doktori iskolákkal és programokkal) közösen szervezte meg éves nemzetközi nagykonferenciáját (*A felvilágosodás előzményei Erdélyben és Magyarországon 1650–1750*, Szeged, 2015. május 28–30.), amely az intézet REFO500 szerepvállalásának is az egyik eseménye volt. A konferencia a hazai (elő)felvilágosodás (elsősorban) eszmetörténeti kontextusait és koordinátáit igyekezett kirajzolni. A XVIII. Századi Osztály munkatársai hasonlóképpen egy, a közelmúltban megkezdett, a hazai neolatin kutatások egészét megszólító konferenciasorozat második eseményét szervezték meg a Szegedi Tudományegyetem Klasszika-Filológiai és Neolatin Tanszékével közösen (*II. Neolatin Konferencia: Latin nyelvű tudományos irodalom Magyarországon a 15–18. században,* Szeged, 2015. november 5–7.). Az intézet által 2011-ben megkezdett sort folytatta a *Hagyományfrissítés* c. konferenciasorozat idei rendezvénye is (*Hagyományfrissítés 5. Vörösmarty Mihály: Szózat*, 2015. május 19.), amelyet a XIX. Századi Osztály szervezett meg, és amelynek az intézet volt a helyszíne. A Modern Magyar Irodalomtörténeti Osztály négy évtizedre visszatekintő együttműködési kapcsolatot tart fenn az Újvidéki Egyetem Magyar Tanszékével. 2015-ben rendhagyó módon két konferenciát is szerveztek: az első *Az irodalom és a kizökkent világ* (Újvidék, 2015. január 15–16.), a második *Pénz az irodalomban* (Budapest, 2015. december 9–10.) címmel került megrendezésre. Az Irodalomelméleti Osztályon folyó komparatív szempontú kutatásokat a *Komparatisztikai kutatások Kelet-Európában* elnevezésű OTKA-kutatócsoport képviseli, melynek vezetője és három résztvevője az osztály állományából kerül ki. Ennek keretében került sor az ICLA Theory Committee-vel együttműködve a *Fictions of Reality – Realities of Fiction* (Pécs, 2015. május 21–22.) témájú konferenciára és a *Műfaj és komparatisztika: A műfajfogalom esélyei és kihívásai az ezredfordulón* (Veszprém, 2015. november 13–14.) elnevezésű konferenciára is.

A határon túli kutatóhelyekkel állandó az együttműködés. A világ hungarológiai műhelyeinek (tanszékek, kutatóintézetek) munkáját összekapcsoló *Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság*ban a Reneszánsz Osztály munkatársa a főtitkári tisztséget tölti be. A kelet-európai intézményekkel való kapcsolattartás és együttműködés jegyében szerb–magyar tanácskozásra került sor (*Fordítás és fogadtatás: A kortárs magyar irodalom a szerb fordításkultúrában*, Budapest, 2015. június 3.), amely az intézeti munkatársakon kívül kortárs magyar írók és szerb fordítóik részvételével zajlott. A Közép- és Kelet-európai Osztály egyik munkatársa résztvevő tagja a Lengyel Irodalmi Kutatások Intézetében folyó *Lengyel és ukrán írónők a két háború között* c. projektnek (2014–2017). Másikuk a Cseh Irodalmi Intézet nemzetközi projektjébe dolgozik be, amely a „Királynőudvari kézirat" megjelenésének kétszázadik évfordulójára (2017) készít kollektív monográfiát. Az intézet – a Szlovák Akadémia Szlavisztikai Intézetével fennálló magyar–szlovák kutatói keretegyezmény alapján – a neolatin irodalommal foglalkozó Nikoletta Hublinska fiatal kutatót látta vendégül (2015. november 6–11.). Ugyancsak 2015-ben látta vendégül az intézet Barbara Mahlmann-Bauert, a berlini Freie Universität germanisztika professzorát. Ittléte alatt (2015. május 3–6.) a Sebastian Castellio (1515–1563) életművét kutató professzorasszony az egyéni szakmai konzultációkon kívül két előadást tartott e témakörben. A Modern Magyar Irodalomtörténeti Osztály fiatal munkatársa az Erasmus-ösztöndíjprogram támogatásával a 2015 augusztusa és

novembere közötti periódusban kutatott Oxfordban. A Reneszánsz Osztály és a XIX. Századi Osztály két munkatársa Klebelsberg Kunó-ösztöndíjjal egy-egy hónapos (2015. július 1–31.) forrásfeltáró kolozsvári levéltári kutatást folytatott.

Az intézet nemzetközi aktivitását segítette az is, hogy az MTA BTK által pályázati úton elnyert, kutatói mobilitást biztosító pénzkeretből való részesedés lehetővé tette az intézeti kutatók hazai vagy külföldi konferencia-részvételét, tanulmányútját, szakmai kurzusát vagy vidéki illetve külföldi kutató kollégáknak az intézetbe való meghívását. Ily módon kilenc intézeti munkatárs kapott lehetőséget arra, hogy részt vegyen a Reneszánsz Osztály éves nemzetközi konferenciáján Szegeden. További munkatársaink vettek részt e támogatásnak köszönhetően a következő rendezvényeken: a Vetésforgó Kör évi rendes tavaszi összejövetele (Pilisszentkereszt, 2015. április 17–18.); a *Via Sancti Martini: Szent Márton útjai térben és időben* c. konferencia (Szombathely, 2015. április 15–17.); a *Letteratura ungherese, letterature ungheresi* c. nemzetközi konferencia (Padova, 2015. október 28–29.); az International Association for Neo-Latin Studies neolatin konferenciája (Bécs, 2015. augusztus 2–8.); a *Nyelv és sokszínűség Kelet-Közép-Európában: Érték és kihívások* c. konferencia (Beregszász, 2015. március 26–27.); a *Szűkösség, pénz és természet a művészetben* c. interdiszciplináris konferencia (Kolozsvár, 2015. április 24–25.); a European Narratology Network éves konferenciája (*Modelling Narrative Across Borders,* Genf, 2015. április 16–18.); a Centre Scientifique de l'Académie Polonaise des Sciences à Paris *Rencontre franco-polonaise des dix-huitièmistes sur La République nobiliaire et la France au XVIIIe siècle* c. szimpóziuma (Párizs, 2015. szeptember 24–25.); a *La Vendée littéraire* c. konferencia (Párizs, 2015. március 26–27.); az Oxfordi Egyetemen szervezett konferencia (*Identity, Ethnicity and Nationhood before Modernity: Old Debates and New Perspectives,* 2015. április 24–26.). Ugyane forrásból valósult meg egy nyolcnapos kutatómunka Prágában, a Cseh Nemzeti Könyvtárban a *Cseh dekadencia* munkacímen készülő monográfiához, továbbá kolozsvári, pozsonyi és római levéltári kutatóutak.

Több intézeti kutató tagja olyan nemzetközi fórumoknak és társaságoknak, amelyekben nemcsak a saját osztályuk vagy az intézet szakmai érdekeit mozdíthatják előre, hanem az egész magyar tudományos társadalmat népszerűsítik. A XIX. Századi Osztály kutatóprofesszora az *Academia Europaea* tagja, illetve tagja az *International Shakespeare Conferences in Stratford-upon-Avon* tanácsadó testületének. További kutatók képviselik az intézetet az *AILC (ICLA),* a *Grimmelshausen-Gesellschaft,* az *International Association for Neo-Latin Studies,* a *Görres Gesellschaft,* valamint az *Osztrák–Magyar Akadémiai Vegyes Bizottság* munkájában.

Sokan tagjai az akadémiai szakbizottságoknak *(Irodalomtudományi Bizottság, Textológiai Munkabizottság, Sajtótörténeti Munkabizottság, Informatikai Irodalomtudomány Munkabizottság, AKT)* és más tudományos testületeknek (*MAB Társadalomtudományi Szakbizottsága, Magyar Irodalomtörténeti Társaság, Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság, Magyar XVIII. Század-kutató Társaság, Hungaria Latina – Magyar Neolatin Egyesület, OTKA MIF zsűri, Magyarországi Dante Társaság* stb.), illetve több egyetem kari és doktori tanácsának. Többen töltenek be elnöki vagy elnökségi tisztséget más szakmai szervezetekben *(Mészöly Miklós Egyesület, Berzsenyi Dániel Irodalmi és Művészeti Társaság, Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülése, Ókortudományi Társaság, Musica Historica Kulturális Egyesület),* illetve további művészeti egyesületek, például a *Magyar Írószövetség,* a *Magyar Szépírók Társasága,* a *Magyar Műfordítók Egyesülete,* a *József Attila Kör,* a *Furtwängler Társaság* és a *Lesznai Anna Társaság* tagjai.

2015-ben is megjelentek az intézeti folyóiratok teljes évfolyamai *(Irodalomtörténeti Közlemények, Literatura, Helikon, Magyar Könyvszemle);* ezek szerkesztésében főként intézeti munkatársak vesznek részt. A szerzők és a szerkesztők felajánlásából működött az intézet hálózati fóruma, a *Reciti* (http://www.reciti.hu). Az intézet kutatói más tudományos és szépirodalmi folyóiratok szerkesztőségének is tagjai (pl. *Lymbus, Irodalomtörténet, Alföld, Budapesti Könyvszemle, 2000, Jelenkor, Új Forrás, Vigilia, Aspecto, Kaleidoscope, Élet és Tudomány, Publicationes Universitatis Miskolciensis: Sectio Philosophica, Magyar Műhely, Irodalomismeret* stb.). A nemzetközi folyóiratok közül intézeti szerkesztők közreműködésével készül az *Archivum Ottomanicum*, a *Turkologischer Anzeiger*, a *Neohelicon*, a *Hungarian Studies*, a *Hungarian Journal of English and American Studies*, a *Deutsche Shakespeare Jahrbuch*, a *World Literature Studies* (Pozsony), illetve a horvát *Povijesni prilozi*.

IV. A 2015-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Az intézet 23 nyertes pályázatot tudhatott magáénak 2015-ben 30 107 500 Ft összértékben. A legfontosabb támogatók az MTA, az NKA és az OTKA voltak. Az intézet öt jelentősebb támogatott projektje 2015-ben:

Nemzet, haza, vallás és szabadság – régi és új beszédmódok a Bocskai-felkelés szöveghagyományában és a 17. század magyar politikai gondolkodásában. Támogató: OTKA, futamidő: 2015.01.01–2018.12.31., megítélt összeg: 5 583 000 Ft.
Mikszáth Kálmán Összes művei 43. Támogató: OTKA, futamidő: 2015.01.01–2015.12.31., megítélt összeg: 973 000 Ft.
Egri drámatörténeti konferencia: a szövegtől a szcenikáig. Támogató: NKA, futamidő: 2015.09.01–2015.09.04., megítélt összeg: 800 000 Ft.
Helikon 2015. Támogató: MTA, futamidő: 2015.01.01–2015.12.31., megítélt összeg: 1 300 000 Ft.
Peregrinációs keret – beépült MTA támogatás. Támogató: MTA, futamidő: 2015.01.01–2015.12.31., megítélt összeg: 3 060 000 Ft.

V. A 2015-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Ács Pál (szerk.): *Esterházy Pál, a műkedvelő mecénás: Egy 17. századi arisztokrata-életpálya a politika és a művészet határvidékén*. Budapest: Reciti Kiadó. (2015) (http://www.iti.mta.hu/Esterhazy_kotet/Esterhazy.pdf)
2. Angyalosi Gergely: *Rejtett fényforrások.* Budapest: Kijárat Kiadó. (2015) (http://real.mtak.hu/30975/)
3. Balogh Magdolna (szerk.): *Választások és kényszerek: Zsidó önkép és közösségtudat Közép-Európában. Irodalom- és kultúrtörténeti tanulmányok*. Budapest: Reciti Kiadó. (2015) (http://reciti.hu/wp-content/uploads/valasztasok_vn.pdf)
4. Bartók István, Sárközi Éva (szerk.): *Kosztolányi Dezső: Béla, a buta – A rossz orvos: Kisregények és elbeszélések*. Pozsony: Kalligram Könyvkiadó. (2015) (http://real.mtak.hu/30679/)
5. Bezeczky Gábor (szerk.): *Krúdy Gyula: Elbeszélések 9: 1900. december–1901. december*. Pozsony: Kalligram. (2015) (http://real.mtak.hu/30537/)

6. Christophe Dauphin, Anna Tüskés: *Les Orphées du Danube : Jean Rousselot, Gyula Illyés et Ladislas Gara. Suivi de Lettres à Gyula Illyés, par Jean Rousselot*. [S. l.]: Éditions Éditinter. (2015) (http://real.mtak.hu/30536/)
7. Csörsz Rumen István (szerk.): *Doromb: Közköltészeti tanulmányok 4*. Budapest: Reciti Kiadó. (2015) (http://reciti.hu/category/reciti-konyv/ef-usergroup-doromb)
8. Csörsz Rumen István, Küllős Imola (szerk.): *Közköltészet 3/B: Közerkölcs és egyéni sors*. Budapest: Universitas. (2015) (http://real.mtak.hu/25024/)
9. Hafner Zoltán (szerk.): *Pilinszky János összes versei*. Budapest: Magvető Kiadó. (2015) (http://real.mtak.hu/30935/)
10. Hafner Zoltán (szerk.): *Pilinszky János: Széppróza*. Budapest: Magvető Kiadó. (2015) (http://real.mtak.hu/30938/)
11. Hajdu Péter (szerk.): *Mikszáth Kálmán Összes művei 43: Elbeszélések XVII. 1898–1903*. Budapest: Argumentum Kiadó. (2015) (http://real.mtak.hu/30582/)
12. Hoványi Márton: *Prophetic Counterparts in The Brothers Karamazov: A Comparative Literature Monograph*. Saarbrücken: Blessed Hope Publishing. (2015)
13. Kappanyos András (szerk.): *Emlékezés egy nyár-éjszakára: Interdiszciplináris tanulmányok 1914 mikrotörténelméről*. Budapest: MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont. (2015) (http://real.mtak.hu/31201/)
14. Kappanyos András: *Bajuszbögre, lefordítatlan: Műfordítás, adaptáció, kulturális transzfer*. Budapest: Balassi Kiadó. (2015) (http://real.mtak.hu/30895/)
15. Korompay H. János (szerk.): *Arany János levelezése (1866–1882)*. Budapest: Universitas Kiadó–MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont. (2015) (http://real.mtak.hu/30798/)
16. Kovács Eszter: *La Critique du voyage dans la pensée de Diderot : De la fiction au discours philosophique et politique*. Paris: Honoré Champion. (2015) (http://real.mtak.hu/30481/)
17. Lengyel Réka, Csörsz Rumen István, Hegedüs Béla, Kiss Margit (szerk.): *Amicitia: Tanulmányok Tüskés Gábor 60. születésnapjára / Beiträge zum 60. Geburtstag von Gábor Tüskés.* Budapest: Reciti Kiadó. (2015) (http://reciti.hu/wp-content/uploads/AMICITIA_vn.pdf)
18. Paraizs Júlia (szerk.): *„Eszedbe jussak": Tanulmányok Arany János Hamlet-fordításáról*. Budapest: Reciti Kiadó. (2015) (http://reciti.hu/wp-content/uploads/nh3_vn.pdf)
19. Tüskés Gábor, Knapp Éva: *A Fortunatustól a Törökországi levelekig: Válogatott tanulmányok*. Budapest: Universitas Kiadó–MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont. (2015) (http://real.mtak.hu/30823/)
20. Tüskés Gábor: *Zur Metamorphose des Schelms im modernen Roman. Jenő J. Tersánszky: Marci Kakuk*. Münster: MV Wissenschaft. (2015) (http://repositorium.unimuenster.de/document/miami/f09b8139-7e63-4c54-bb6ba7b4e424c805/tueskes_buchblock.pdf)
21. Tüskés Gábor, Lengyel Réka (szerk.): *Magyarországi gondolkodók 18. század: Bölcsészettudományok, II*. Budapest: Kortárs Kiadó. (2015) (http://real.mtak.hu/30811/)
22. Bene Sándor: *Renaissance Sources in Medieval Mirrors for Princes: Petrarch and Andreas Pannonius*. In: Alison Frazier, Patrick Nold (szerk.): *Essays in Renaissance*

Thought and Letters: In Honour of John Monfasani. Leiden–Boston: Brill Academic Publishers, 134–178. (2015) (http://real.mtak.hu/30923/)

23. Hites Sándor: *Az irodalom és a gazdaság valóságáról és fiktivitásáról*. In: Varga Bálint, Lajtai Mátyás (szerk.): *Tény és fikció: Tudomány és művészet a nemzetépítés bűvkörében a 19. századi Magyarországon*. Budapest: MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet, 131–163. (2015) (http://real.mtak.hu/30605/)

24. F. Molnár Mónika: *Italian Contacts in the Ottoman–Habsburg Conflict in the Hungarian Theatre of War*. In: Demeter Gábor, Penka Peykovska (szerk.): *Shared Pasts in Central and Southeast Europe 17th–21st Centuries: Hungarian and Bulgarian Approaches*. Sofia–Budapest: Institute of History, Bulgarian Academy of Sciences, 45–55. (2015) (http://real.mtak.hu/30281/)

25. Kalavszky Zsófia: *Давид и Саша: Отрывок поэмы Николая Некрасова «Саша» в романе «Жизнь и судьба» Василия Гроссмана*. In: Irina Dulebová, Ivan Posokhin (szerk.): *Mladá rusistika – nové tendencie a trendy III: Zborník príspevkov účastníkov 3. Bratislavskej konferencie mladých rusistov*. Bratislava: Vydavatelstvo Stimul, 232–239. (2015) (http://stella.uniba.sk/texty/IDIP_rusistika3.pdf)

26. Kecskeméti Gábor: *A régiséget értelmező irodalomtörténészi gyakorlat reflektált és reflektálatlan szemléleti alapjairól*. Irodalomtörténeti Közlemények, 119:(5), 577–584. (2015) (http://real-j.mtak.hu/6115/25/ItK_2015_5_vagott_bel%C3%ADv.pdf#page=3)

27. Kovács Eszter: *Une catégorie à part du « voyageur par état »: La réflexion de Diderot sur les missionnnaires*. In: Vanessa Alayrac-Fielding, Ellen R. Welch (szerk.): *Intermédiaires culturels – Cultural intermediaries : Séminaire international des jeunes dix-huitiémistes*. Paris: Honoré Champion, 39–56. (2015) (http://real.mtak.hu/30480/)

28. Papp Ingrid: *Cseh menekültek Felső-Magyarországon a fehérhegyi csata után.* In: Keszei András, Bögre Zsuzsanna (szerk.): *Hely, identitás, emlékezet*. Budapest: L'Harmattan 301–313. (2015) (http://nektar1.oszk.hu/LVbin/LibriVision/lv_view_records.html)

29. Rákai Orsolya: *Idegenek hazája: Tormay Cécile idegen nőalakjai az Emberek a kövek között és A régi ház című regényekben*. In: Neumer Katalin (szerk.): *Identitások és médiák I.: Identitások és váltások*. Budapest: MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Filozófiai Intézet–Gondolat Kiadó, 187–202. (2015) (http://nektar2.oszk.hu/LVbin/LibriVision/lv_view_records.html)

30. Széchenyi Ágnes: *Illyés Gyula hétköznapi hadszínterei és hátországai, 1939–1945*. In: Gyarmati György, Pihurik Judit (szerk.): *Háborús hétköznapok hadszíntéren, hátországban 1939–1945*. Budapest–Pécs: Kronosz Kiadó–Magyar Történelmi Társulat–Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, 61–76. (2015) (http://real.mtak.hu/30839/)

31. Szolláth Dávid: *Traumatikus múlt, önreflexív próza és történelmi fikció (Mészöly Miklós: Film, Márton László: Árnyas főutca)*. In: Frank Tibor, Szűcs Teri (szerk.): *A budapesti Kir. M. Tudományegyetem a két világháború között*. Budapest: ELTE BTK, 324–337. (2015) (http://real.mtak.hu/30666/)

32. Tóth Zsombor: *How to Comfort a Dying Family Member: The Practice of an Early Modern Hungarian Calvinist. A Case Study*. In: Tarald Rasmussen (szerk.): *Preparing for Death, Remembering the Dead*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 265–280. (2015) (http://real.mtak.hu/id/eprint/30651)

33. Török Zsuzsa: *A Wohl-nővérek emancipációja: Társadalomtörténeti megközelítés hosszmetszetben.* AETAS, 30:1, 87–115. (2015) (http://real.mtak.hu/15272/1/Aetas_2015_1.pdf)

34. Z. Varga Zoltán: *Topographies imaginées : La représentation du Nyírség dans l'œuvre de Gyula Krúdy*. In: Kányádi András (szerk.): *L'univers de Gyula Krúdy*. Paris: Syrtes, 32–42. (2015) (http://real.mtak.hu/30757/)

MTA BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
MŰVÉSZETTÖRTÉNETI INTÉZET
1014 Budapest, Országház u. 30.; 1250 Budapest, Pf. 9.
telefon: (1) 375 0493; fax: (1) 356 1849
e-mail: mi.titkarsag@btk.mta.hu; honlap: www.mi.btk.mta.hu

I. A kutatóhely fő feladatai 2015-ben

A művészettörténet-tudomány kézikönyv-sorozatának folytatása

Középkori művészettel kapcsolatos kutatások

Gyűjtés- és múzeumtörténeti kutatások

Kortárs művészetelmélettel és nacionalizmus-kutatással kapcsolatos tevékenység

A művészettörténet-írás új eredményei

Gyűjteményfejlesztési és digitalizációs tevékenység

II. A 2015-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A művészettörténet-tudomány kézikönyv-sorozatának folytatása

Az intézet 2012-ben újraindította a magyarországi és magyar művészet történetét a legújabb tudományos eredmények alapján feldolgozó vállalkozását, és 2013-ban megjelentette *A magyar művészet a 19. században. Építészet és iparművészet* c. kézikönyvet. E hiánypótló kötet a magyar művészet tán leginkább dinamikus időszakának korszakalkotó urbanisztikai és életmódbeli forradalmát foglalja össze, új, könnyebben kezelhető, a szakembereknek és a közönségnek is megfelelő módon. 2015-ben megszerkesztették a kiadvány második, festészetet és szobrászatot bemutató kötetét. A második kötet követi az első tagolását: klasszicizmus (1800–1840), romantika (1840–1870) és historizmus (1870–1900) fejezetekre oszlik. A fejezetek első része a művészeti intézményrendszert (oktatás, múzeumok, műgyűjtemények, művészeti közélet stb.) mutatja be, majd a festészet, a sokszorosító médiumok és a szobrászat történetét tárgyalja. A műfajok szerinti ismertetést (történeti festészet, tájképek, életképek, portré stb.) a műfaj egy-egy kiemelkedő műalkotásával foglalkozó képleírás gazdagítja. A kézikönyv tehát többféle módszert, feldolgozásmódot ötvöz: az intézménytörténetre, a műfajtörténetre és az eseménytörténetre egyaránt hangsúlyt helyez. Megismerteti az olvasóval a történet- és művészettörténet-írás újabb irányzatainak (gender, képkutatás, tömegkultúra-kutatás stb.) eredményeit, s figyelmet szentel a korábbi kézikönyvekben kevéssé feltárt területekre (sokszorosított grafika, könyv- és sajtóillusztráció, egykorú eseményábrázolás, fotótörténet) is. A kiadványt kb. 800 reprodukció, képjegyzék, bibliográfiai apparátus és névmutató teszi szemléletessé. A kézikönyv mind az intézmény- mind a műfajtörténetnél kiemelt figyelmet fordít a külföldi előzmények, hatások és analógiák bemutatására, a magyar művészet nemzetközi kontextusba helyezésére. Ezzel párhuzamosan *A magyar művészet a 19. században. I. kötet. Építészet és iparművészet* című kézikönyv angol nyelvű kiadásának előkészítésében jelentős előrehaladás történt. Az év során az angol fordítás és a szakmai ellenőrzés elkészült, és sikerült egy nemzetközileg számon tartott szakkiadó, a De Gruyter konzorcium (Berlin) megfelelő részlegével előzetesen megállapodni a kiadásról.

Középkori művészettel kapcsolatos kutatások

A középkorral kapcsolatos kutatásokat a művészettörténet-írás hagyományosan kiemelt feladatának tekinti. 2015-ben az intézet folyóiratának második számában (Ars Hungarica) terjedelmes összefoglalás látott napvilágot a legújabb kutatási eredményekről. Egy 2015 februárjában indult OTKA-program, *Adatok az Árpád-kori művészettörténetéhez* című posztdoktori kutatási program keretében a korábbinál komolyabb lehetőségekkel folytatódhatott az Árpád-kori építészet és épületszobrászat egri és Egerhez kapcsolódó emlékanyagának kutatása. Emellett három hazai helyszínen: Egerben, Pécsen és Székesfehérváron folytatódott a középkori Magyarország síremlékei katalógusának gyűjtő- és szerkesztő munkája.

A középkori kutatócsoport két tudományos munkatársa részt vett a 2015 áprilisában a Budapesti Történeti Múzeumban megnyílt *Mátyás-templom. A budavári Nagyboldogasszony-templom évszázadai (1246–2013)* című kiállítás középkori részeinek előkészítésében, és a katalógus tanulmányainak és katalógustételeinek megírásában. Az intézet egyik tudományos munkatársa közreműködött a pécsi Dómkőtárban a székesegyház román kori faragvány-együttesét bemutató kiállítás befejezésében. A Pécsi Püspökség felkérésére elkészültek a Dómkőtár kiállításának szakmai kísérőanyagai (tablószövegek, műtárgyfeliratok, illusztrációk). A munka folytatása a püspökséggel együttműködésben 2016 folyamán várható. A Római Magyar Akadémia gondozásában készülő *L'arte dell'Ungheria medievale* (*A középkori Magyarország művészete*) című kötetbe az intézet több munkatársának tollából kerültek beszámolók a legújabb hazai kutatási eredményekről. Az intézet egyik tudományos munkatársa társrendezője volt a Székesfehérvári Egyházmegyei Múzeum és a Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat által 2015. október 17-én szervezett *Könyves Kálmán és Székesfehérvár* című konferenciának.

A csoport külső munkatársa az év folyamán tovább dolgozott a mindezidáig kevéssé kutatott Jász-Nagykun-Szolnok megyei középkori építészet töredékeinek a katalógusán. Az Ars Hungarica-beli tanulmányának nyomdai munkálatai idején került elő magángyűjteményből egy szolnoki lelőhelyű, vörösmárványból faragott különleges figurális síremléktöredék, amelyről az év végén önálló publikáció is megjelenhetett.

Gyűjtés- és múzeumtörténeti kutatások

Az intézet egyik tudományos főmunkatársa a magyar főúri gyűjtemények forrásanyagának gyűjtését és vizsgálatát végezte. A projekt 2015-ös utolsó évében már nem a forrásfeltáró munka volt az elsődleges, hanem a korábbi anyaggyűjtés során előkerült dokumentumok feldolgozása. A feltárt iratok közül a legkülönlegesebbnek az Esterházy-levéltár egyik 17. századi festményinventáriuma bizonyult, a leltárban ugyanis helyet kapott egy nemcsak a korabeli Magyarországon, de akár Közép-Európában is ritkaságszámba menő, nagyméretű antik kámea, és ezen kívül is olyan értékű és minőségű festmények, melyek előfordulásával magyar nemesi gyűjteményekben amúgy még sokáig nem számolhatunk.

Egy további, szintén több évesre tervezett – az MTA Bolyai János Kutatási Ösztöndíj támogatásával megvalósuló – kutatási téma a Szlovákia területén fekvő főúri kastélyok berendezésének vizsgálatára irányul, elsősorban a *Národná kultúrna komisia* pozsonyi Műemlékvédelmi Hivatalban őrzött iratanyagára támaszkodva. A bizottság 1947–1950 között működött; kifejezetten abból a célból hozták létre, hogy megszervezze az 1945-ben államosított javak kezelését és újrahasznosítását. Elsőként az egyik ideiglenes raktáruk, a csákányi kastély állományának nyomon követését végezte el. Ide mintegy tizenegy felvidéki kastélyból érkeztek műtárgyak. A kutatást végző tudományos munkatársunk a második évben feldolgozta az érintett tizenegy kastély szállítási jegyzőkönyveit, melyek még az eredeti

helyszínen, az evakuáláskor készültek. Az anyag időközben részben összekeveredett, részben szóródott is, és a kettő közti, azaz 1945 és 1949 közötti időszakból egyelőre nem sikerült forrást találni, azonban a már meglévő adatok alapján is sikerült a fent említett kastélyokból összesen 245 darab művet (festmények és metszetek vegyesen) azonosítani mai őrzési helyükkel és leltári számukkal együtt.

A Gyáni Gábor vezetésével működő,*Művészetek és tudomány a nemzetépítés szolgálatában a 19. századi Magyarországon* nevű OTKA-projektben a Művészettörténeti Intézet egyik tudományos munkatársa építészettörténeti és iparoktatás-történeti kutatásokat végzett a 19. századi magyar ipariskolái és iparmúzeumai kapcsán. A projekt keretében elsősorban a valamikori kolozsvári Erdélyrészi Iparmúzeum (I. Ferenc József Iparmúzeum) épületei és gyűjteményei anyagát tárta fel és rekonstruálta. Jelenleg az Erdélyi Nemzeti Történeti Múzeum őrzi a második világháborút követően megszűnt Kolozsvári Iparmúzeum anyagát, többek között a Vadona János nevéhez fűződő, az 1880-as évek közepéről származó, jelentős és teljesen ismeretlen japán és kínai kézműipari és iparművészeti tárgyakat, kerámia és bútoranyagot, illetve kisebb részben népi játékokat és századfordulós iparművészeti gyűjteményt. A kolozsvári Erdélyi Nemzeti Történeti Múzeum gyűjteménye mellett sikerült feltárni a kolozsvári Állami Levéltárban őrzött, a múzeummal és gyűjteményével kapcsolatos iratokat, melyek közül kiemelkedő jelentősége van az iparmúzeum 1910-1918 közötti leltárkönyvének, amely rávilágít arra a korábban nem ismert tényre, hogy a korszak sajátos múzeumtípusának, az ipari és iparművészeti tárgyakat párhuzamosan gyűjtő *Gewerbemuseum*nak volt magyarországi megfelelője.

A műgyűjtés-történeti kutatócsoport *De Signis* című könyvsorozatának 2. köteteként megjelenő *Fejérváry Gábor gyűjteményének kéziratos katalógusa* című kötet nyomdai előkészítése zajlott 2015-ben (átírás, sajtó alá rendezés, mutatók, apparátus, bevezető tanulmány). Előkészítés alatt álltak az év során a sorozat 3. és 4. kötetei (Henszlmann Imre levelezése). A mintegy 1200 tételt tartalmazó, hét nyelven íródott levelezés átiratain túl elkészült Henszlmann Imre új bibliográfiája, és elkezdődött Henszlmann (szakmai) életrajzi kronológiájának pontosítása, amely egyrészt a levelek sajátos tárgymutatója, másrészt alkalmas a saját publikációnak nem tekinthető közlemények (előadásairól és szakmai közéleti tevékenységéről szóló beszámolók) feldolgozására.

Kortárs művészetelmélettel és nacionalizmus-kutatással kapcsolatos tevékenység

Az intézet sikeres évet zárt két nemzetközi konferencia szervezésével és az ezekben való aktív részvétellel, az egyik teljes anyagának publikálásával és a módszeres, színvonalas egyéni produkciókkal. Az intézet egyik tudományos főmunkatársa *VisualizingIdeology, Art, Culture and Politics in the Cold War Era* címmel nemzetközi „flashmob" munka-konferenciát szervezett, amely egy neves amerikai kutató magyarországi jelenlétére és részvételére épült, az eseményen a szervezési feladatokon túl az intézet három tudományos munkatársa adott elő. A konferencia teljes anyaga megjelent külön blokként az Acta Historiae Artium 2015-ös számában.

A kortárs nacionalizmuselméletekkel kapcsolatos legfontosabb intézeti eredmény a *Visualizing the Nation. Post-Socialist ImagiNations.* (Budapest, 2015, nov. 27–28.) című két napos angol nyelvű nemzetközi konferencia jelentette a Budapest Történeti Múzeummal (Kiscelli Múzeum - Fővárosi Képtár), a bécsi ERSTE Foundationnal és az ELTE Művészettörténeti Intézetével együttműködve. A 25 külföldi és magyar szakember részvételével lezajlott konferencia igen sikeres volt, anyagának publikálása folyamatban van.

Publikáció készült és előadás hangzott el a nacionalizmus és kortárs művészet kapcsolatáról; kutatásokat végeztek a feminizmus és a gendertéma új jelenségeiről, valamint a másság kérdéskörében. Az intézet egyik munkatársa főleg a roma reprezentáció területén fejtett ki nemzetközi tevékenységet, egy további munkatársa pedig a másságot (otherness) a pszichiátria és művészet vonatkozásában vizsgálta.

A művészettörténet-írás új eredményei

Az intézet fontos feladatának tekinti, hogy munkatársai feltérképezzék (és forráskiadások révén megszüntessék) a XX. századi magyar művészettörténet-írás historiográfiájának fehér foltjait. Ebben a folyamatban kitüntetett szerep jut a forráskiadásoknak – akár a magyar művészettörténet általános, akár a tudománytörténet speciális forrásairól van szó. Ennek jegyében az intézet 2015-ben is folytatta az *Emberek és nem frakkok. A magyar művészettörténet-írás nagy alakjai* című kézikönyvével elkezdett munkáját, különös tekintettel a két háború közötti időszak tudománytörténetére.

Joggal nevezhetjük Wilde János a Magyar Nemzeti Galéria Adattárában őrzött, mintegy 3000 darabot számláló levelezése feldolgozásának első etapját nemzetközi szenzációnak. Wilde ugyanis 1915 és 1923 között nagyrészt Bécsben tartózkodott, eleinte tanulmányait folytatta Max Dvoráknál, aki hamar a mentora lett, de a doktori fokozat elnyerése és a Tanácsköztársaság bukása után úgy tért vissza hajdani professzorához, mint egy emigrációba kényszerült jó barát, aki nem csupán Dvorák és arisztokrata barátai támogatását, alkalmanként bőkezű mecenatúráját élvezte, de szeretett professzora korai halála után ő örökölte a hagyaték gondozásának és kiadásának jogát is. Wilde szerkesztői tevékenysége nélkül Max Dvorákot sem ismernénk, akinek ötkötetes életműkiadása poszthumusz tette ismertté Dvorák utolsó, rövid, szellemtörténetinek nevezett korszakát – a kiadás jelentőségének ismeretében (Dvoráknak relatíve kevés műve jelent meg életében) egyik fontos hipotézis, hogy a szellemtörténész Dvorák, a *Kunstgeschichte als Geistesgeschichte* szerzője Wilde és társai szellemi konstrukciója (és rekonstrukciója) nyomán került a köztudatba.

A művészettörténet bécsi iskolájának nevezett II. számú bécsi művészettörténeti tanszék életének mindennapjaiba nyújtanak betekintést Wildének az osztrák-magyar és egyetemes európai historiográfia szempontjából revelációt jelentő levelei, melyeket családjának írt Budapestre heti többszöri alkalommal. Ezekben részletesen beszámol arról a kapcsolati hálóról, mely az idő tájt elsősorban a Szépművészeti Múzeum akkori munkatársait és tágabb körét a bécsi tanszékhez, illetve a Hofmuseumhoz (később: Kunsthistorisches Museumhoz) fűzte. A levelezés mellett közreadott dokumentumokból és kihallgatási jegyzőkönyvekből pedig alapvető adatokhoz juthatunk e progresszív művészettörténész-társaságról, amelyekből világosság válik, hogy emigrációba kényszerült prominensei a nemzetközileg számon tartott ún. Social History of Art szellemi előfutárai voltak.

Gyűjteményfejlesztési és digitalizációs tevékenység

Az intézet működésében nagyon fontos szerepet játszanak gyűjteményei: az Európa-szerte unikális, több százezer tételt számláló Magyar Művészek Lexikona, a művészek és művészettörténészek dokumentumait gyűjtő Adattár, a jelentős hányadban már digitalizált Fotótár és Levéltári Gyűjtemény. Az intézet kezelésében lévő gyűjteményeket (Adattár, Lexikongyűjtemény, Fotótár, Levéltári Regesztagyűjtemény) az év során 342 kutató kereste fel személyesen, az előrehaladott digitalizációs programunknak köszönhetően folyamatosan nő a különböző gyűjtemények anyagaival kapcsolatos online lekérdezések száma is.

Az intézet legfontosabb gyűjteményének tekinthető Adattárban befejeződött a cédulakatalógusok, Fischer József építész, Réti István festő, Kaesz Gyula belsőépítész és művészeti író, Róth Miksa üvegfestő hagyatékának, valamint a Művészkérdőívek (Szentiványi Gyula művészeti író irataiból), Lyka Károly hagyatékából való Lexikon-gyűjtés, a Központi Egyházművészeti Hivatal iratai, a Vallás- és Közoktatási Minisztérium művészkatasztere (kérdőívek festők, festőnők, szobrászok), a 20. század eleji festők levelei, a Bányavidéki Vándorkiállítás iratai, katalógusa és a Nagybányai festőkre vonatkozó dokumentumok digitalizációja.

A műgyűjtés-történeti kutatócsoport *De Signis* nevű adatbázisának fejlesztése 2015-ben két ütemben folytatódott, elsőként a Fejérváry Gábor gyűjteményének tárgyait ábrázoló Liber Antiquitatis akvarelljeivel. Elkészültek Haan Antal gyűjteményének tárgyairól (Szépművészeti Múzeum Antik Gyűjtemény) a tárgyadatlapok, a múzeumi tárgykartonok és a tárgyak fényképeinek digitalizálásával és bekötéseivel együtt. A Haan-gyűjteményre vonatkozó források digitalizálása megkezdődött.

A kutatócsoport adatbázisa a Szépművészeti Múzeum Antik Gyűjteményével együttműködésben készül. A feldolgozott antik (vagy egykor annak vélt) tárgyak, illetve az ezekre vonatkozó források az Antiquitas Hungarica-adatbázisban is megjelennek.

A pszichiátriai gyűjtemény online elérhetővé tette Jakab Irén-hagyatékának könyvlistáját, a könyvek bibliográfiai adatait, és befejeződött a Jakab Irén-hagyaték 130 u-matic kazettájának digitalizálása. A leltározott felvételeket a gyűjteményben a kutatáshoz előkészítették, a kutatók rendelkezésére állnak. Ugyanígy befejeződött a MTA BTK Zenetudományi Intézet segítségével a Jakab Irén-hagyaték hangkazettáinak digitalizálása, a hanganyag kutatható állapotba került.

A budapesti Lipótváros építészeti emlékeinek szisztematikus feltárása 2015 egyik fontos új projektje volt. A levéltári adatokkal kiegészített fotódokumentáció a modern online topográfia mintaprojektjének számíthat, különös tekintettel a Veszprémben és Egerben újraindult országos topográfiai munkák kapcsán.

Folytatódott Bogyay Tamás (1909–1994) Intézetben őrzött hagyatékának (fotók, képeslapok, kéziratok, különlenyomatok, könyvek) feldolgozása, rendezése, digitalizálása. A hagyaték egy részének feldolgozása a Müncheni Magyar Intézettel (UIM Universität Regensburg) 2009-ben kötött megállapodás keretében folyt. 2015 májusára elkészült az UIM-től feldolgozásra az intézetben letétben lévő középkori magyarországi műemlékekre vonatkozó fényképhagyaték és képeslapgyűjtemény meghatározása és digitalizálása egy OTKA kutatási program segítségével. Az anyag az MTA BTK Peregrináció pályázata és az OTKA támogatásával 2015 májusában visszakerült a Müncheni Magyar Intézet gyűjteményébe.

Az intézeti könyvtár jelentős, Magyarországon másutt nem elérhető szakkönyvekkel gyarapodott Urbach Zsuzsa, a németalföldi művészet jeles kutatójának könyvtárából vásárlás révén.

b) Tudomány és társadalom

2015-ben ünnepelte az Akadémia palotája megnyitásának 150. évfordulóját. Az évfordulóról több eseményből álló program emlékezett meg, melynek szakmai részét nagyrészt az intézet szervezte, rendezte, illetve írta. Ennek részét képezte a palota fényképeken történő rögzítése,

melyet az intézet fotósa végezett el. Kiállításokon, előadásokon, konferencián ismertették az intézet munkatársai az újabb eredményeket, illetve állították a palotát, valamint az intézményt szélesebb összefüggésbe, esetenként új megvilágításba. A program legkiemelkedőbb része a *150 éves az Akadémia palotája* c. kiállítás volt, melyet az intézet egyik tudományos főmunkatársa rendezett és több intézeti kolléga működött közre benne.

Az intézet egyik munkatársa sikeres és színvonalas, úttörő kritikai elméleti sorozatot indított az Exindex folyóiratban, amelyben módszeresen pásztázza a kortárs jelenségeket és azok elméleti megközelíthetőségét. Írásaiban 2015-ben elsősorban az angolszász kritikai elméletek régióbeli gyakorlatra való adaptálhatóságát elemezte.

2015. október 7-én került sor a Magyar Nemzeti Múzeumban a Rómer Flóris születésének 200. évfordulója tiszteletére rendezett konferenciára, melyet az intézet mellett az Magyar Nemzeti Múzeum, a Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat, az ICOMOS és az UNESCO szervezett. 14 előadó tartott előadásokat a kb. 200 fős hallgatóság előtt, a konferencián az intézet egyik tudományos tanácsadója és egyik tudományos munkatársa adott elő.

A kortárs művészet legjelentősebb 2015-ös eseménysorozatának, az Off-Biennálé Budapestnek a keretében a Kis Varsó (Havas Bálint, Gálik András) installációjának (Tevőleges címen) részét képezte az Interdiszciplináris kutatócsoport révén érintett Pszichiátriai Gyűjtemény egy nevezetes darabja, a Lipótmező épületegyüttesét megörökítő, páciens készítette 100 éves makett. Ezzel a gyűjtemény egy kortárs művészeti projekten keresztül bekerült a kortárs művészeti, muzeológiai diskurzusba.

A Pszichiátriai Gyűjtemény más intézmények által szervezett konferenciákon, hazai, illetve nemzetközi szervezetek előtt mutatta be anyagát és legújabb kutatási eredményeit. Elemzésük tárgya az az igen széles spektrumon mozgó, gazdag és jelentős anyagot tartalmazó történeti gyűjtemény, melynek a múzeumi, kortárs képzőművészeti szcéna, tudományos kutatói hálózat és laikusok elé tárásán több éve folyamatosan tevékenykedtek. Az MTA Pszichiátriai Művészeti Gyűjteményben kutatásokat végeztek mind intézménytörténeti, mind pszichiátriatörténeti, elmeügyi vonatkozásban, mind pedig a trauma és a testkép változásának művészettörténeti és pszichológiai értelmezési keretének metszetében. A gyűjtemény munkatársai a Balassi Intézettel együttműködésben a Párizsi Magyar Intézetben készítették elő az anyag második nemzetközi bemutatkozását *Azíliumok ideje* címen. A Magyar Tudomány Ünnepe keretében az intézet egyik kutatócsoportja *Fikciós világok a valóság talaján* címmel interdiszciplináris kollokviumot szervezett 2015. november 25-én.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2015-ben

Az intézet két tudományos tanácsadója tagja a Budai Vár fejlesztésével kapcsolatos szakmai viták lebonyolításáért és a szakértői feladatok ellátásáért létrehozott Hauszmann Bizottságnak.

Az intézet szoros kapcsolatokat ápol a diszciplína két legjelentősebb nemzetközi szervezetével, a CIHA-val (Művészettörténészek Nemzetközi Bizottsága) és RIHA-val (Művészettörténeti Intézetek Nemzetközi Szövetsége). Részt vesz ez utóbbi vállalkozásában, a RIHA Journal nevű nemzetközi online szakfolyóirat megvalósításában. Az intézet munkatársai révén érintett ez utóbbi vállalkozásában, a nemzetközi online szakfolyóirat megvalósításában, valamint a RIHA online journal local editoraként is dolgozik. A folyóirat

öt éves működésére hivatkozva a müncheni Zentralinstitut für Kunstgeschichte elérte, hogy a folyóiratot besorolják a szakmai impaktfaktorral rendelkező szaklapok sorába (RIHA Journal accepted for ERIH plus). Az intézet egyik munkatársa az Association des Anciens Boursiers du Gouvernement Français vezetőségi tagjaként a budapesti Francia Intézettel együttműködésben kulturális programok szervezésében és megvalósításában vesz részt. Az intézet munkatársa az Európai Roma Kulturális Alapítvány kuratóriumának elnöke és ügyvezetője és a Gallery8 – Roma Kortárs Művészeti Tér szakértői tanácsának tagja.

Az intézet egyik tudományos munkatársa a Budapesti Történeti Múzeum és a Budapest-Vári Nagyboldogasszony Főplébánia által közösen rendezett *Mátyás-templom. A budavári Nagyboldogasszony-templom évszázadai (1246–2013)* c. kiállítás egyik kurátoraként összeállította a 19. századi, Schulek Frigyes-féle helyreállítás – átépítés korszakának tárgyi anyagát. Ehhez kapcsolódóan egyik szerkesztője és fő szerzője volt a kiállítás katalógusának. A kiállításon kb. 20 alkalommal tartott szakmai vezetést mind a kiállításon, mind magában a templomban. A középkori kutatócsoport két tudományos munkatársa is részt vett a kiállítás középkori részeinek előkészítésében és a katalógus tanulmányainak és katalógustételeinek megírásában.

Az intézet egyik munkatársa a Kiscelli Múzeumban és a Budapest Galériában megrendezett nagy sikerű nemzetközi kiállítást *Privát nacionalizmusok* címmel, amely jelentős visszhangot kapott; kivétel nélkül minden szakmai lap méltatta. A kiállítás a Private Nationalism nemzetközi Európai Uniós PNP Private Nationalism Project utolsó állomása volt, amelyre sikerült megnyerni művészeket a velencei biennáléról is, többek között a lengyel pavilonban kiállított Halka/Haiti installációt. A kiállítás a Budapest Történeti Múzeummal és a Közelítés Művészeti Egyesülettel (Pécs) együttműködésben valósult meg.

Az intézet egyik munkatársa a tudományosság, a kreativitás, a nyilvánosság és a társadalmi szerepvállalás kérdéseivel foglalkozott a neoavantgárd művészet kapcsán, valamint az utópiák és az újbaloldali elméletek jelentőségével Erdély Miklós életművén belül. Ezekkel a kutatásaival bekapcsolódott a budapesti tranzit.hu és a lipcsei Galerie für Zeitgenössische Kunst kutatási projektjébe, amelynek célja egy idegen nyelvű kötet megjelentetése a témában.

Az intézet 2013-ban rendezte meg angol nyelvű konferenciáját *Efemer építészet Közép-Kelet Európában a 19–20. században (Ephemeral Architecture in Central-Eastern Europe in the 19th and 20th centuries)* címmel a CentrArt Művészettörténészek Új Műhely Közhasznú Egyesülettel közösen. A három napos konferencia válogatott tanulmányaiból összeállított angol nyelvű kötet 2015-ben jelent meg a L'Harmattan kiadó gondozásában. A kötet keretét a geopolitika és az eszmetörténet szempontjából folyamatosan változó Közép-Kelet Európa fogalma jelentette. A kiadvány tematikája révén bekapcsolódik az ideiglenes építészettel kapcsolatban az utóbbi években megerősödött nemzetközi tudományos párbeszédbe. Az utóbbi két évtizedben a számos egyetemi tanszéken oktatott Közép-Európa tanulmányok hagyományos keretein túllépve, a régió országainak identitás-konstrukcióinak, sajátos jelenségeinek, különbözőségeinek megértéséhez egy-egy szakterület alapos elemzése járul hozzá. A közép-kelet európai ideiglenes építészettel foglalkozó kötet a hazai kutatást is új eredményekkel, korábban nem elemzett kontextussal és szempontokkal gazdagítja. A kötet tanulmányai arra keresik a választ, hogy a mai fogalmaink szerinti Közép-Kelet Európa országaiban milyen szerepet játszottak a 19. század folyamán a kiállítási pavilonok a nemzetépítés különböző stratégiáinak vizuális megfogalmazásában, valamint a 20. század hajnalától kezdve milyen eszközökkel jelent meg és változott folyamatosan a modernitás fogalma ebben a kísérletezésre különösen alkalmas műfajban. A szemléletbeli és módszertani

gazdagságra a kötet szerzőinek tudományos háttere biztosít alapot, a régió országaiban kutató szerzők sorát (magyar mellett cseh, lengyel, lett, orosz, horvát román, szerb) francia, olasz, svájci, ír kollégák írásai egészítik ki.

2015-ben az intézet keretmegállapodást kötött a marburgi Herder Instituttal, amelynek témája információcsere a közép-kelet-európai művészettörténeti kutatásokról, könyv- és folyóiratcsere és információcsere az egyes szakkönyvpiacon történő fejleményekről, a publikációs lehetőségek biztosítása az érintett intézmények orgánumaiban a megadott szabályok szerint, meghívás a közös témákat érintő konferenciákra és workshopokra, valamint együttműködés nagy, átfogó projektekben.

IV. A 2015-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

2015 februárjában indult az NKFIH *Adatok az Árpád-kori művészet történetéhez* című posztdoktori kutatási program az intézet egyik tudományos munkatársának vezetésével, értéke 4,5 millió forint. Az NKFIH program keretében Egerben részletes műtárgyfotózásra és rajzi felmérésekre volt lehetőség. Szintén NKFIH-program keretében nyílt lehetőség kőanyagvizsgálatokra az MTA CSFK Archeometriai Kutatócsoportjával együttműködésben.

V. A 2015-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Bicskei Éva: „Férfi/kép. Az 1825–1827-es országgyűlés reformereiről egy portrégaléria kapcsán.” In: Neumer Katalin (szerk.), *Identitások és váltások. Interdiszciplináris szümpózium (MTA BTK, 2012. december 6–7.) tanulmánykötete*. Budapest: MTA BTK–Gondolat, 22–92. (2015) Real: 32630

2. Farbakyné Deklava Lilla, Farbaky Péter, Mátéfy Balázs, Róka Enikő, Végh András (szerk.) Mátyás-templom: A budavári Nagyboldogasszony-templom évszázadai (1246-2013) Budapest: Budapesti Történeti Múzeum, 776. (2015) Real: 32090

3. Havasi Krisztina: A király új palotája. Megjegyzések a kora 13. századi óbudai rezidencia művészettörténeti helyéhez. In: *In medio regni Hungariae. Régészeti, művészettörténeti és történeti kutatások „az ország közepén”*. Szerk. Benkő Elek – Orosz Krisztina. Budapest: MTA BTK Régészeti Intézet, 405–469. (2015) Real: 31564

4. Hornyik Sándor: Sputnik versus Apollo: Science, Technology, and Cold War in the Hungarian Visual Arts, 1957-1975. *Acta Historiae Artium*, 56, 165–172. (2015) Real: 31691

5. Kerny Terézia: Grassalkovich Antal személyes devóciója. In: *„Birodalmam alatt...” Gróf Grassalkovich Antal a birtokos, mecénás és magánember.* Tanulmánykötet a Gödöllői Királyi Kastély és a Gödöllői Városi Múzeum szervezésében 2011. szeptember 16-án megrendezett Gróf Grassalkovich Antal című konferencia előadásaiból. Szerk. Czeglédi Noémi. Gödöllő: Városi Múzeum (Gödöllői Múzeumi Füzetek 14.), 196: 45–70. (2015)

6. Lővei Pál: Uralkodói kőanyagok. A király és az elit díszítőkő-használata a középkori Magyarországon. In: *In medio regni Hungariae. Régészeti, művészettörténeti és történeti kutatások „az ország közepén”*. Szerk. Benkő Elek; Orosz Krisztina. Budapest: Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont Régészeti Intézet, 764: 79–109. (2015) Real: 24986

7. Sisa, József: Tradition und Kontinuität in der Baukunst. In: Csúri, Károly – Jacob, Joachim (szerk.): *Prinzip Wiederholung: Zur Ästhetik von System- und Sinnbildung in Literatur, Kunst*

und Kultur aus interdisziplinärer Sicht. Bielefeld: Aisthesis Verlag, 244–266. (2015) Real: 19827

8. Székely, Miklós: A Capital in the Margins: Concepts for a Budapest Universal Exhibition between 1867 and 1917. In: *Cultures of International Exhibitions 1840–1940 Great Exhibitions in the Margins.* Edited by Marta Filipová. London: Ashgate, 21–42. (2015) Real: 32392

9. András Edit (és Turai Hedvig) szerk.: A „*The Long Sixties" és a „*Visualizing Ideology: Art, Culture, and Politics in the Cold War Era" konferenciák előadásai, *Acta Historiae Artium*, 56, 103–353 (többek között Hornyik Sándor, Tatai Erzsébet, Pataki Gábor, András Edit tanulmányai is). (2015)

MTA BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
NÉPRAJZTUDOMÁNYI INTÉZET
1014 Budapest, Országház u. 30.; 1250 Budapest, Pf. 9
telefon: (1) 224 6782; fax: (1) 356 8058
e-mail: nti@btk.mta.hu; honlap: www.nti.btk.mta.hu

I. A kutatóhely fő feladatai 2015-ben

Hármas határok vizsgálata Magyarország délnyugati, délkeleti és északkeleti térségében – kutatás OTKA támogatással (2011–2015).
A néprajztudomány kézikönyveinek: *Magyar Népköltészeti Lexikon, A Magyar Népi Kultúra Enciklopédiája / Encyclopaedia of Hungarian Folk Culture,* az intézet évkönyvének és sorozatainak szerkesztése.
Társadalomnéprajzi változásvizsgálatok földrajzilag és típusaiban eltérő helyi közösségekben.
Folyamatok a népi kultúra alakulásának történetében: forrásfeltárások és tanulmányok.
Regionális és tematikus kutatások eredményeinek közzététele nemzetközi és hazai előadásokban, publikációkban.
Hagyomány és modernizáció, kulturális beidegződések és ideológiák, vallási jelenségek, táj- és környezetérzékelés – terepmunkák, etnológiai vizsgálatok Szibériában, valamint Közép- és Délkelet-Ázsiában.
Elméleti és módszertani kérdések a mai folklorisztikában. Folklórszövegek (mesék, mondák, kisepikai prózaműfajok, lapp jojkák) és a népi vallásosság jelenségeinek gyűjtése, forrásfeltárások, a szövegkorpuszok bővítése, elemzése.

II. A 2015-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

Hármas határok vizsgálata Magyarország délnyugati, délkeleti és északkeleti térségében – kutatás OTKA támogatással (2011–2015)

Az intézet igazgatójának témavezetésével 5 intézeti és további külsős kutatók közreműködésével 2011 óta folyik Magyarország hármas határainak kutatása. A négyéves projekt, éppen a Magyarországot elérő migránsválság kezdete előtt, 2015 júniusában zárult, amikor az eddig lokális jelentőségű, két-, illetve háromoldalúan nemzetközi határkérdés egy csapásra európai dimenzióba lépett, sőt globális politikai–ökológiai–gazdasági és vallási–kulturális összefüggésrendszerben vált vizsgálandó és értelmezendő jelenséggé. A kutatás a mostani migránsjelenséget megelőző száz év határátlépéssel járó migrációs folyamataira koncentrált. A résztvevők azt vizsgálták, hogy az elmúlt évszázad határmódosításai és különösképpen a rendszerváltozás óta eltelt időszak gazdasági–politikai intézkedései milyen hatást gyakoroltak a hármas határok közelében élő helyi közösségekre; a határ menti települések kapcsolatrendszerének milyen kulturális, társadalmi és gazdasági dimenziói vannak.

A kutatócsoport feldolgozta az 1980-as években készült délnyugat-dunántúli néprajzi kérdőíves felmérést, 384 falu adatlapját digitalizálták és különböző tematikus egységek alapján (pl. házasodás, munka, búcsú, búcsújáró helyek, ki- és betelepedések, piac, vándorárus, vásár, zenészek, családok) rendezték az anyagot, az eredményeket pedig a térstruktúrák szerveződését megvilágító, a kutatás honlapján keresztül online hozzáférhető vektografikus térképeken ábrázolták. A kutatás eredményeit bemutató fotókiállítás 2015-ben

két újabb helyszínen volt látható: a Szegedi Tudományegyetem Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszékén 2015. április 16-án, Nagykanizsán, a Halis István Városi Könyvtárban pedig 2015. április 26-án nyílt meg a kutatócsoport terepfotóinak vándorkiállítása. 2015. április 25–26-án Szentgotthárdon és Nagykanizsán mutatták be a résztvevők a projektet. 2015. október 5–6-án pedig a Szlovén Tudományos Akadémia Néprajzi Kutatóintézetének munkatársaival, illetve a helyi magyar tudományos és kulturális szervezetek és intézmények vezetőivel közösen szerveztek workshopot a szlovéniai Dobronakon. A szlovén-magyar határmenti kutatások eddigi eredményeiről és jövőbeli lehetőségeiről tanácskoztak. A tudományos vállalkozás jelentős eredménye, hogy a kutatócsoport mindvégig együttműködött az ELTE, a Szegedi Tudományegyetem és a Miskolci Tudományegyetem néprajz és antropológia szakos diákjaival, több területen is bevonták a hallgatókat a terepmunkába és a gyűjtött anyag feldolgozásába.

A kutatás eredményeként számos tanulmány és három könyv jelent meg: 1. A *Hármas határok néprajzi nézetben. / An Ethnographic Perspective on Tri-Border Areas* kötet 138 terepfotó gazdag adatolásával, elemzésével a hármashatár-helyzet vizuálantropológiai értelmezését adja négy tematikus egységben: hármasság, határforgalom, gazdasági kapcsolatok, valamint kulturális emlékezet. A hármas határok térségében ezek strukturálják ugyanis az ott élő közösségek hétköznapi határjárási gyakorlatait, valamint identitásképző és -kifejező tényezők a határmentiségben. A kötet kétnyelvű (magyar, angol), de a képek rövid leírásai összesen hét nyelven – a magyar mellett, a kutatásba bevont országok nyelvein (ukrán, román, szerb, szlovén, német), valamint angolul – is olvashatóak. 2. A *Hármas határok néprajzi értelmezésben* című tanulmánykötet 17 szerző tanulmányait összegzi a négy év legfontosabb kutatási eredményeivel. 3. Az egyik érintett határszakaszon végzett kutatásról monográfia jelent meg: *Csanálos és Vállaj kapcsolatainak változása a 20. század folyamán a magyar–román határ kontextusában* címmel. A *Hármas határok vizsgálata* kutatás eseményei, eredményei elérhetőek az MTA BTK Néprajztudományi Intézet honlapján keresztül (http://www.etnologia.mta.hu/harmashatarok), amelynek bővítése folyamatosan zajlott 2015-ben is.

Az önmeghatározás és csoportelhatárolódás vizuális toposzai – Imagológiai megközelítések a néprajztudomány felől (az intézet 2015-ös évkönyve)

Az *Ethno-lore*, az MTA BTK Néprajztudományi Intézetének évkönyve reprezentálja az intézetben folyó sokirányú kutatásokat. A 2015-ös kötet 12 tanulmánya azt vizsgálja, hogy a néprajztudomány és a folklorisztika hogyan és milyen témákkal járulhat hozzá az imagológiai kutatások interdiszciplináris diskurzusaihoz. Az írások rávilágítanak a vizualitás szerepére a populáris kultúra toposzainak, a magunkról és másokról alkotott sztereotip képeknek, képzeteknek, „üzeneteknek”, kollektív önképeknek és az identitás politikumának kialakításában. A tanulmányok szerzői a vizuális és textuális toposzok, valamint a mentális képek hármasa közötti interakciót vizsgálják. Az írások nem csak a nemzeti karakter kutatására fókuszálnak, hanem bármely csoport, réteg, társaság és társadalom önmagáról és másokról alkotott, konszenzuson alapuló, nyilvánosságnak szánt, jelentéshordozó erejű, képi ábrázolását és az azok nyomán kialakuló képzeteket értelmezik. A vaskos kötet tanulmányai az átlagosnál sokkal gazdagabban illusztráltak. A fekete-fehér szövegközi képek mellett a kötet végén az egyes cikkekhez kapcsolódóan színes mellékletek is találhatóak. A következő témakörökben készültek tanulmányok: A „távoli Másik” szövegekben és képekben a kora újkori Magyarországon: *historia naturalis* és antropológia a nagyszombati kalendáriumokban, 1676–1709 (1745); Az „odaliszk” – egy orientalizáló képzőművészeti téma jelentésének és recepciójának változásai; Népviseletek a 17–18. századi Erdélyben a viseletsorozatok tükrében; *Patrona Hungariæ* ábrázolások a 16–17. századi főúri hadizászlókon. Különös

tekintettel a Fraknói Vármúzeum Zászlógyűjteményének zászlóira Esterházy Pál nádor idejéből (1635–1713); A „csodás képmás" – Kegyképekhez fűződő mondák a magyar folklórban; „Mely igen szerelmetesek a te hajlékaid..." – A református templom mint a felekezeti azonosságtudat reprezentációja; Egy virágszőnyeg képei – A budakeszi úrnapi dekoráció néprajzi nézetben; „Rimaiként élni, rimainak látszani" – A salgótarjáni acélgyári kolónia önmeghatározásának vizuális elemei az 1930-as, 1940-es években; A kivándorlók „apoteózisa" – Festmény az amerikai magyar emigránsokról egy midwesti iparváros közkönyvtárában; A sarki fény színei. Szimbólumok a számi nemzeti identitáskonstrukció folyamatában; A sámánfa és az evenkik mindennapi élete – fotográfiai elemzés; Az európai néprajzi atlaszok vizuális megjelenítéséről.

Szövegfolklorisztikai kutatások, a Magyar Népköltészeti Lexikon *szerkesztése*

Az intézet folkloristái 2010 óta dolgoznak egy új folklorisztikai kézikönyv, a *Magyar Népköltészeti Lexikon* összeállításán. Munkájuk egyrészt azzal a célkitűzéssel készül, hogy a folklorisztika alapfogalmainak (mint pl. folklór, népköltészet, hagyomány, szájhagyomány, szóbeliség, folklórgyűjtés, archívum, hitelesség) korszerű értelmezését adják. Másrészt a népköltészet legjelentősebb műfajairól (népdal, mese, monda, ballada, anekdota, vicc, proverbium, találós), legfontosabb típusairól, motívumairól, előadóiról és a tudományszak legjelesebb kutatóiról készítsenek a legfrissebb hazai és nemzetközi eredményeket is összegző szócikkeket. A rendkívül munkaigényes vállalkozásban az intézet 9 aktív korú és 5 már nyugdíjas, illetve egykori kutatója, összesen 14 folklorista vesz részt, akik 2015-ben a tervezett szócikkek körülbelül negyedét készítették el. Az év folyamán heti rendszerességgel tartottak továbbra is szerkesztőségi üléseket, amelyeken a munkaközösség az elkészült szócikkeket előzetesen felkészülve megvitatta, lektorálta. A *Magyar Népköltészeti Lexikon* készítésének nagyszabású vállalkozását az teszi lehetővé, hogy az intézetben dolgozik a magyar szövegfolklorisztika művelőinek jelentős része, a kutatóműhely tagjai egyaránt végeznek történeti folklorisztikai vizsgálatokat és jelenkutatást. Az intézet folkloristái gyűjtik, rendszerezik a hagyományosnak mondott népköltészeti műfajokat, vizsgálják továbbélési képességüket és szerepüket a tudományszak kialakulása óta eltelt több mint másfél évszázadban, valamint az utóbbi években az elektronikus médiumok térhódítása következtében kialakuló digitális folklórjelenségeket.

Az BTK NTI Néprajzi tanulmányok sorozatában *Mese és filológia. Fejezetek a magyar népmeseszövegek gyűjtésének és kiadásának 19. századi történetéből* címmel látott napvilágot az intézet egyik szövegfolkloristájának monográfiája. Az intézet mondakutatója újabb prózaepikai gyűjtéseit rendezte sajtó alá. A moldvai katolikusok népi vallásosságát és népi kultúráját kutató folklorista 2015-ben végzett néprajzi gyűjtései és forrásfeltárásai többek között az egyház tanításai és a helyi vallásosság viszonyára, valamint a hit és a természetfeletti lényekkel kapcsolatos elképzelésekre fókuszált.

Eredmények a népi műveltség történeti kutatásában

Az intézet akadémikus, emeritus kutatóprofesszora *Népek, térségek, hagyományok* című tanulmánykötetében 15 dolgozatát tette közzé. Az írások többsége a történeti Magyarország három nagyobb történeti régiójának (Dunántúl, Felföld, Erdély) néprajzi tagozódásával, magyar népcsoportjaival foglalkozik. A magyar népcsoportok kapcsán szól a velük élő nem magyar népekről, az etnikai térszerkezet 18. századi változásairól, a népközi kapcsolatokról, gazdasági egymásrautaltságról és kulturális kölcsönhatásokról.

Summa Ethnographica címmel az intézet új sorozatot indított, amelyben az egyes konferenciák, műhelymegbeszélések, vitafórumok, centenáriumi, születésnapi, tisztelgő, évfordulós vagy egyéb megemlékező események nyomán keletkezett, tanulmányokká formált változataiban közlésre érdemes kézirat-együtteseket kívánja a kutatóhely közzétenni. Az első kötetben az MTA I. Nyelv- és Irodalomtudományi Osztálya, az MTA BTK Néprajztudományi és Zenetudományi Intézeteinek szervezésében Vargyas Lajos születése 100 éves évfordulójának tiszteletére 2014-ben rendezett konferencia anyagát tette közzé az intézet tudományos tanácsadójának szerkesztésében. A tanulmánykötet írásai egyrészt bemutatják és méltatják a neves népzenekutatónak a szakma nagy, kollektív vállalkozásaiban (Magyar Néprajz, Magyar Népzene Tára) játszott szerepét, illetve a szakmai-tudománypolitikai fórumokon tanúsított konstruktív hozzáállását, másrészt az újabb kutatások fényében új szempontok szerint értékelték Vargyas Lajos sokoldalú munkásságát.

Társadalomnéprajzi változásvizsgálatok földrajzilag és típusaiban eltérő helyi közösségekben

Az intézet igazgatója évek óta kutatja az amerikai emigráns magyar közösségek életmód- és identitásváltozását az Egyesült Államok közép-nyugati és keleti parti államaiban, az első bevándorló nemzedék fő megtelepedési régióiban. A vizsgálat fókuszában az egykori ipari központok, főként bányász- és acélgyári munkásközösségeinek terepkutatása áll, de a néprajzi gyűjtőmunka nagy figyelmet szentel a különböző archívumokban és a magántulajdonban őrzött dokumentumok, fényképek, írásos- és tárgyi emlékek feltárására is. 2015-ben két alkalommal is, összesen 3 hónap állomásozó terepmunkát végzett a Midwesten (Pennsylvania, Pittsburg, Ligonier) Klebelsberg Kutatói Ösztöndíjjal. Kutatásai nyomán a neves dokumentumfilm-rendező, Zsigmond Dezső filmet készített *Burdosház Amerikából – Balogh Balázs néprajzkutató nyomában* címmel (Dunatáj, 2015). Bemutatóját New Brunswickban (NJ, USA) és Budapesten is jelentős érdeklődés kísérte mind a szakma, mind a nagyközönség részéről.

Az intézet etnobotanikus, társdalomnéprajzos kutatója az ADEPT Alapítvány kezdeményezésére Gyimesben nemzetközi összefogással végzett kutatásokat 2015-ben, amelynek célja egy új, eredmény-alapú agrár-környezetvédelmi EU-s támogatási rendszer kidolgozása, amely indikátornövények segítségével értékeli a gazdák tevékenységét.

A tisztálkodási szokások és fürdőkultúra történeti-, társadalomnéprajzi kutatását végző főmunkatárs több hazai és nemzetközi konferencián tartott előadást. Többek között a XII. Nemzetközi Finnugor Kongresszuson, ahol a *Body – Identity – Society: Concepts of the Socially Accepted Body* elnevezésű panel kezdeményezője és levezető elnöke volt.

Az intézet fiatal kutató ösztöndíjasa a Németországba kitelepített magyarországi németek több generációjának integrációját és identitását vizsgálta három hónapos terepmunkája során Klebelsberg Kutatói Ösztöndíjjal és Baden-Württemberg német szövetségi állami ösztöndíjjal.

2015-ben az intézet három fiatal kutatója is PhD-fokozatot szerzett, ketten társadalomnéprajzi témakörben; egyikük *A város vidéke. A falusi lakosság életmódváltása 1945 után az urbanizáció hatására,* másikuk *A rimaiak Salgótarjánban. A Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű Rt. salgótarjáni kolóniájának életmódvizsgálata a két világháború közötti időszakban* című dolgozattal.

Hagyomány és modernizáció, kulturális beidegződések és ideológiák, vallási jelenségek, táj- és környezetérzékelés – terepmunkák, etnológiai vizsgálatok Szibériában, valamint Közép- és Kelet-Ázsiában

Az európai korai etnográfia/antropológia (vizuális és textuális) recepciója Magyarországon (16–19. század) kutatási témában 2015-ben folytatódott az Európán kívüli őslakos népekkel kapcsolatos magyarországi levéltári források vizsgálata, elsősorban a nagyszombati jezsuita egyetem régi könyvtárának anyagának feltárásával az ELTE Egyetemi Könyvtár kézirat- és régi nyomtatványtárában.

Az intézet etnológusai Szibériában, Közép- és Délkelet-Ázsiában végzett terepmunkáik alapján a társadalom szerveződésének átalakulását, a változásokban a képzetrendszerek szerepét dolgozzák fel. A kutatásban résztvevő etnológusok vizsgálják a poszt-szovjet időszakban a térségben kialakult új társadalmi-, kulturális- és gazdasági-rendszereket és a modernizáció generálta konfliktusokat. Kutatásaikat egy olyan területen végzik, amely mindig is a magyar etnológiai kutatás középpontjában állt, ugyanakkor a térség a nemzetközi gazdaság számára is folyamatosan felértékelődik. Publikációik nyomán megismerhetővé válik az az értékrend, kultúra, gondolkodásmód, amely az itt élő, a globalizált világhoz most kapcsolódó társadalmak – jakutok, burjátok, evenkik, kazakok, kirgizek, mongolok –, illetve Kína, Vietnam e területen élő kisebbségeinek sajátja.

Az intézet Belső-Ázsia kutatója *Mongolian Buddhism: Past, Present and Future címmel* az MTA BTK Néprajztudományi Intézet, az ELTE Mongol és Belső-ázsiai Tanszék és a Mongolisztikai Kutatóközpont összefogásával nemzetközi konferenciát szervezett (2015. 04. 16-17.). A Traumák és tanulságok – 70 éve ért véget a II. világháború a Távol-Keleten című konferenciát (2015. 11. 28.) pedig az MTA BTK NTI a PP Katolikus Egyetemmel közös programként valósította meg. A II. világháború és öröksége a mai napig nagy hatással van a térség viszonyaira, a meg nem oldott területi vitákra, a háború által befolyásolt nemzeti identitásokra, amelyek számos olyan kérdéskört vetnek fel, amelyek nélkül a mai Távol-Kelet viszonyai nem érthetőek.

A Etnológiai Témacsoport fiatal kutatói ösztöndíjasa megvédte *„Vándorol a hang” A nganaszan hagyományos világnézet a folklórszövegek tükrében* címmel készült PhD-disszertációját.

Az intézet szaha (jakut) területeken évek óta terepmunkát végző etnológusa kutatásainak, publikációnak köszönhetően tagja az *International Arctic Science Committee; International Permafrost Association* támogatásával működő „*Permafrost and Culture*” akciócsoportnak, amelynek tagjai 2015-ben workshopot és Jakutia két olyan területén tartottak terepbejárást tartottak, ahol a termokarsztos mélyedések elvizesedése jól megfigyelhető.

b) Tudomány és társadalom

Az intézet Történeti Néprajzi Témacsoportjának vezetője volt a kurátora az *Örökség és újítás – Kortárs magyar kézműves remekek* című nagyszabású kiállításnak a Várkert Bazárban, amit 2015. augusztus 20. – november 24. között a Népművészeti Egyesületek Szövetségének Igazgatósága a Miniszterelnökség felkérésére rendezett. A kiállításon 5 nagy teremben, 500 m^2-en 250 alkotó mintegy kétezer munkája volt látható. A népművészeti ihletésű tárgyak az utóbbi 10-15 évben készültek. A kiállítás szándéka szerint ráirányította a közönség figyelmét a hagyományban gyökerező tárgyi világ értékálló esztétikumára. A bemutatott mesterségek felölelik a kézműves szakosztályok által képviselt mesterségek szinte teljes spektrumát. A kiállításon helyet kaptak rekonstrukciós jellegű tárgyak, mellettük a népművészeti hagyomány keretein belül maradó, de kreatív alkotói variációkat megmutató tárgysorozatok, továbbá a hagyományos keretekből kilépő, már iparművészeti szemlélettel alkotott mai tárgyak is. A

legfontosabb témakörök: az öltözködés, az ékszer és a csipke, a hímzések, szőttesek, hímes tojás, mézeskalács, gyerekjátékok, fazekasság, kosárfonás, kékfestés, a férfias iparok közül a kovácsok, kő-, fa-, szaru- és csontfaragók, ötvösök, nyergesek, szíjgyártók és hangszerkészítők tárgyai voltak láthatóak. A pásztorművészet motívumvilága mellett megjelent a régészeti rekonstrukciós tárgyak csoportja is a nemezszőnyegek közép-ázsiai ornamentikájának kíséretében. A rendezvénynek komoly sajtóvisszhangja volt.

2015. szeptember 25-én a Kutatók Éjszakája európai programhoz kapcsolódóan az *Örökség és újítás – Kortárs magyar kézműves remekek* című kiállításhoz kötődően az intézet kutatói számos programot szerveztek az érdeklődő nagyközönségnek. A kiállítást rendező intézeti főmunkatárs kiállítás-vezetéseket tartott. Három intézeti kutató kézműves foglalkozásokkal (nemezelés, gyöngyfűzés, ékszerkészítés), népzenei bemutatóval fogadta a kiállításra ellátogatókat, az intézet egyik fiatalkutató néprajzosa pedig ismeretterjesztő előadásokat tartott a kiállítás anyagához kapcsolódva: *Kézzel, mézzel, lélekkel. Ezerarcú mézesbábosok,* illetve *Egy kovács nem kovács… A kovácsmesterség története és meséi* címmel. 2015. november 22-én a kiállítás záró-rendezvényén ugyancsak vezetéseket és további programokat szerveztek a kiállítás készítői.

Az intézet kutatójának *„Mióta elvesztettünk téged...”: A Salgótarjáni utcai zsidó temető* címmel nyílt 170 monokróm digitális fotográfiából álló fényképkiállítása a Néprajzi Múzeumban (2015. 09. 20. – 2016. 02. 20.) Az 1874 óta működő temető, ma már Budapest legrégebbi zsidó temetője, amely átfogó képet nyújt 19. század végének és a 20. század első felének zsidó társadalmáról. A kiállítótér adottságai lehetővé tették, hogy leképezzék a temető struktúráját, s a képek a látogatót a kiemelt síremlékeken – szimbólumaik, az általuk megvalósított társadalmi reprezentáció, illetve használatuk és pusztulásuk képes és szöveges „körülírásán” – keresztül vezetik, és a temetőt mint a hazai, s kiemelten a budapesti zsidó kultúra emlékezethelyét mutatják be.

Az MTA I. Nyelv- és Irodalomtudományi Osztálya a Tudomány Ünnepe programok keretében tartott *Megértés és megértetés. A magyarázat szerepe a bölcsészettudományban* című konferenciáján 2015. november 16-án az intézet egyik tudományos tanácsadója *Megértés és megértetés. A magyarázat szerepe a néprajztudományban* címmel tartott nagyívű előadást.

Az MTA Tudomány Ünnepe rendezvénysorozat alkalmából 2015 novemberében a Néprajztudományi Intézet két előadást hirdetett meg. Mind a kettő nagyszámú szakmán túli érdeklődőt is vonzott. Az egyik program az intézet egyik társadalomnéprajz kutatója *Interaktív etnográfia – „valós” és „virtuális” világok határán* című előadása volt. A másik *A néprajztudomány kéziratos forrásainak sorsa a 21. században I. Új szerzemények a mesekutató Ortutay Gyula tudományos hagyatékából* címmel szervezett tudományos rendezvény volt, az MTA BTK Néprajztudományi Intézete, a Néprajzi Múzeum és a Magyar Néprajzi Társaság Társadalomnéprajzi Szakosztályának közös rendezvénye. A három előadó közül kettő az intézet szövegfolkloristája, akik előadásaikban bemutatták a 2015. május 10-én árverésre bocsátott Ortutay-hagyaték szakvéleményeik nyomán védetté nyilvánított tételeit és kamara kiállítást rendeztek a Néprajzi Múzeum és az MTA BTK Néprajztudományi Intézet összefogásával megvásárolt dokumentumokból és fényképekből. Az Ortutay-hagyaték árverésén az intézetnek sikerült megszereznie azt a 15 fotóból álló tételt, amelyek közül nyolcat az 1940-es évektől Spanyolországban élő és ott világhírűvé vált szocio- és portréfotós, Müller Miklós készített Fedics Mihály mesemondóról Bátorligeten. A fotók értékét esztétikai kvalitásaik mellett az is növeli, hogy korábban nem készült hasonló színvonalú

fényképsorozat magyar mesemondóról, Ortutay Gyula 1940-ben közzétett, *Fedics Mihály mesél* című, programadó tanulmánnyal kísért kötete egy új meseértelmezési irányzat, az egyéniségkutatás alapműve lett.

Az intézet főmunkatárs szövegfolkloristája szakértőként tagja az Emberi Erőforrások Minisztériuma által felállított Népmese Tanácsadó Testületnek.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2015-ben

Az intézet igazgatója, egyben az MTA BTK főigazgató-helyettese 2015. június 25–30. között az MTA BTK főigazgatójával, a Néprajzi Múzeum főigazgatójával, valamint az intézet munkatársával szakmai látogatást tett Jakutiában. A szakmai előadásokon túl, a további együttműködések érdekében több múzeum és helyi intézet igazgatójával és a jakut kulturális miniszterrel is tárgyaltak.

Az MTA BTK NTI a hazai néprajzi kutatás meghatározó intézményeként arra törekszik, hogy összefogja a hazai etnográfiai vizsgálatokat. Az intézet témacsoport-vezető főmunkatársa a főszerkesztője a magyar néprajztudomány idegen nyelvű folyóiratának az *Acta Ethnographicá*nak, további három kutatója pedig a szerkesztőbizottság tagja. A tudományszak magyar nyelvű vezető folyóiratában szerkesztő bizottsági tagként és olvasószerkesztőként is rendkívül aktív szerepet töltenek be intézeti munkatársak.

2015-ben 11 kutató végzett rendszeres oktatási tevékenységet a hazai felsőoktatásban az ELTE Néprajzi Intézetében, Távol-keleti Intézetében, Belső-Ázsia Tanszékén és a Finnugor Tanszéken, a PTE Néprajz és Kulturális Antropológia tanszéken, Budapest Campus of McDaniel College, valamint az amerikai Council on International Educational Exchange Program (CIEE) külföldi oktatási programjában és a Corvinus Egyetem International Study Programjában, a Szegedi Tudományegyetem BTK Kommunikáció- és Médiatudományi Tanszékén, valamint a Sárospataki Református Teológiai Akadémián.

A néprajzi kutatás sajátossága a terepmunka, az intézet munkatársai több mint 650 napot töltöttek 2015-ben terepen, elsősorban Magyarországon és a határon túli magyar nyelvterületeken, az USA magyar közösségeiben, ezen kívül szibériai, kaukázusi népek körében, valamint Kínában és Mongóliában.

Az intézet nyolc ország (Kína, Lengyelország, Mongólia, Oroszország, Románia, Szerbia, Szlovénia, Ukrajna) akadémiai intézetével működik együtt bilaterális egyezmények alapján. Ennek keretében 5 kutató összesen 36 napot töltött az intézetben, illetve 11 kutató utazott ki, és kutatott 81 napot a partnerországban. Peregrinációs támogatással 12 kutató utazott 13 országba összesen 141 napra konferenciára, terepmunkára, szakmai partnerintézmények látogatására.

Az intézet kutatói nagy gyakorisággal vesznek részt más intézmények, különösen a Bölcsészettudományi Kutatóközpont más intézetei által kezdeményezett kutatásokban, interdiszciplináris konferenciákon.
Az MTA BTK és a Nemzeti Emlékezet Bizottságának (NEB) együttműködésével létrejött Vidéktörténeti Témacsoport tagjaként az intézet öt néprajzkutatója végez terepmunkát valamint forrásfeltáró vizsgálatokat olyan témakörökben, mint: *A vallásos nyelv átformálása az 1945-utáni években vagy A buda-környéki falvak 1944-45-ös történelmének egyházi,*

pasztorációs vonatkozásai az „Egyház és társadalom” kutatócsoport tagjaként a köztörténeti és egyháztörténeti események teológiai és vallási értelmezését kutatva. Az „Elit- és tulajdonváltás. Intézmények, szervezetek, képviseletek archontológiája és rekrutációja” munkacsoport keretében *A helyi elit vizsgálata a Mezőcsáti járás településein 1945-ben igazolóbizottsági iratok tükrében* témakörben dolgozik intézeti kutató. További két intézeti munkatárs kutatási területe a Vidéktörténeti Témacsoporton belül: *A diktatúra emlékezete és a múlt feldolgozásának alakzatai a szatmári svábok körében,* valamint *a II. világháború és a Vörös Hadsereg a Dél-Vértes településeinek lokális emlékezetében.* Eredményeiket hosszabb lélegzetű tanulmányokban, valamint hazai (pl. *Váltóállítás. Diktatúrák a vidéki Magyarországon 1945-ben;* szervezők: MTA BTK, NEB, 2015. 09. 23.) és nemzetközi konferencia előadásokban összegezték.

Egy főmunkatárs folklorista *A 19. századi folklorisztika a nemzeteszme szolgálatában* című témával kapcsolódik a *Művészetek és tudomány a nemzetépítés szolgálatában a 19. századi Magyarországon* elnevezésű a BTK TTI által koordinált OTKA kutatáshoz. A projekt résztvevőjeként a nemzet diskurzus 19. századi történetét tárgyaló nemzetközi szimpóziumon vett részt Finnországban. A kutatócsoport tagjaként többek között a regeköltészet kapcsán az irodalom, a közköltészet és folklór 19. századi összefonódását, egymásra hatását és elkülönülését kutatta.

Az intézet témacsoport-vezető főmunkatárs tagja az MTA BTK Médiatudományi és Médiatörténeti Kutatócsoportjának. 2015 decemberében a *Véleménysajtótól a tömegsajtóig* címmel műhelykonferenciát tartottak.

Az intézet kutatói több nemzetközi konferenciának nem csak előadói, hanem szervezői, panelvezetői voltak. Az intézet egyik főmunkatársú kutatója már több éve együttműködik a lengyel akadémiai partnerintézmény kutatóival a vizualitás, a történetiség, az etnográfia valamint a másság reprezentációk összefüggéseinek kutatásában, speciálisan kelet-európai kontextusban. A varsói és a budapesti konferencia után most Szófiában tartottak nemzetközi tanácskozást (2015. 12. 03.) *Multimedial Representations of the Other and the Construction of Reality* címmel (http://visualother-iv.ucoz.com/), amelyen az 1945–1980 közötti időszak vizuális kultúráját, multimediális megjelenítését vizsgálták az előadók, akik elsősorban az egykori keleti blokk országaiból érkeztek. A konferencián az intézet két kutatója is előadott, egyikük két szekciónak is a levezető elnöke volt. A konferencia eredményeként új együttműködési tervek születtek a bolgár, a lengyel és a magyar akadémiai intézetek között.

Az intézet kutatói közül öten vettek részt a SIEF (International Society for Ethnology and Folklore) *Utopias, Realities, Heritages: Ethnographies for the 21st century* című, 12. kongresszusán Zágrábban (2015. június 22-25.). A XII. Nemzetközi Finnugor Kongresszuson, a finnországi Ouluban az intézet három kutatója vett részt a finnugrisztikai kutatások újabb irányait kereső előadásokkal.

Az intézet könyvtárának könyv- és CD-állománya 2015-ben 241 darabbal gyarapodott és 170 db külföldi és magyar folyóirattal. A könyvtár állománya a beszámolási év végén 45 548 leltári egység (könyv, folyóirat, különnyomat, CD, térkép stb.) volt, a könyvtár cserepartnereinek száma 160. Cserébe, tiszteletpéldányként, ajándékként, (konferenciákon, könyvgyűjtő akciók során) 652 kötetet adott az intézet saját kiadványaiból.

IV. A 2015-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Az Ethno-Lore, az MTA BTK NTI évkönyv XXXII. kötete megjelentetésére.
Forrás: MTA Könyv- és Folyóirat Pályázat, a szerződés témaszáma: KFB-010/2015
A támogatás összege: 700 000 Ft
A szakmai teljesítés és pénzügyi elszámolás határideje: 2016. január 31.

VL100. Tanulmányok Vargyas Lajos születésének 100. évfordulójára.
Forrás: MTA Könyv- és Folyóirat Pályázat, a szerződés témaszáma: KFB-073/2015
A támogatás összege: 600 000 Ft
A szakmai teljesítés és pénzügyi elszámolás határideje: 2016. március 31.

Szövegalakítási stratégiák a magyar népmesegyűjtés és -kiadás 19. századi történetéből.
Forrás: MTA Könyv- és Folyóirat Pályázat, a szerződés témaszáma: KFB-070/2015
A támogatás összege: 700 000 Ft
A szakmai teljesítés és pénzügyi elszámolás határideje: 2016. március 31.

A Grimm meséktől a modern mondákig. Folklorisztikai tanulmányok.
Forrás: MTA Könyv- és Folyóirat Pályázat, a szerződés témaszáma: KFB-075/2015
A támogatás összege: 550 000 Ft
A szakmai teljesítés és pénzügyi elszámolás határideje: 2016. március 31.

Az Életmód és Tradíció sorozat 14. kötetének publikálása.
Forrás: MTA Könyv- és Folyóirat Pályázat elnöki külön keret, a szerződés témaszáma: KK-011/2015
A támogatás összege: 475 000 Ft
A szakmai teljesítés és pénzügyi elszámolás határideje: 2016. március 31.

V. A 2015-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Balogh Balázs (főszerk.) – Fülemile Ágnes (szerk.) – Ispán Ágota (szerk.) – Magyar Zoltán (szerk.): *Ethno-Lore. Az MTA BTK Néprajztudományi Intézetének évkönyve* XXXII. Budapest: MTA BTK Néprajztudományi Intézet, 559. (2015) http://real.mtak.hu/32879/
2. Turai Tünde – Mészáros Csaba (szerk.): *Hármas határok néprajzi nézetben. / An Ethnographic Perspective on Tri-Border Areas.* (kétnyelvű kötet) Budapest: MTA BTK Néprajztudományi Intézet, 218. (2015) http://real.mtak.hu/32611/
3. Turai Tünde (szerk.): *Hármas határok néprajzi értelmezésben.* Budapest: MTA BTK Néprajztudományi Intézet 294. (2015) http://real.mtak.hu/32575/
4. Vargyas Gábor (szerk.): *VL 100 Tanulmányok Vargyas Lajos születésének 100. évfordulójára.* /Summa Ethnographica/ Budapest: L'Harmattan Kiadó – MTA BTK Néprajztudományi Intézet, 278. (2015) http://real.mtak.hu/32880/
5. Domokos Mariann: *Mese és filológia. Fejezetek a magyar népmeseszövegek gyűjtésének és kiadásának 19. századi történetéből.* /Néprajzi tanulmányok/ Budapest: Akadémiai Kiadó, 480. (2015)
6. Hoppál Mihály: *Шаманы – культуры – знаки.* Редактор и составь. Николай Кузнецов. Тарту: Научное издательство ЭЛМ, 239. (2015)

7. Magyar Zoltán: *Népköltészeti gyűjtés. Mesék és mesemondók***.** /Documentatio Folkloristica/ Budapest: MTA BTK Néprajztudományi Intézet, 207 + 32 t. (2015) http://real.mtak.hu/32572/

8. Paládi-Kovács Attila: *Népek, térségek, hagyományok.* Budapest: Akadémiai Kiadó, 323. (2015)

9. Szilágyi Levente: *Csanálos és Vállaj kapcsolatainak változása a 20. század folyamán a magyar–román határ kontextusában.* Budapest: MTA BTK Néprajztudományi Intézet (2015) http://www.etnologia.mta.hu/harmashatarok/anyagok/OTKA_SzL_Csanalos_Vallaj.pdf

10. *Shamanistic Scopes in a Changing World.* Edited by Naram Bilik and Mihály Hoppál with the assistance of Zhon Lei. /Bibliotheca Shamanistica vol. 17.) Budapest –Guiyang: International Society for Shamanistic Research 254. (2015)

11. Birtalan, Á. – Majer, Zs. – Szilágyi, Zs. – Tekelki, K. (eds.): *Buddhism in Contemporary Mongolia. Traditional Mongolian Culture* III. DVD. Budapest: Eötvös Loránd University, Mongol and Inner Asian Department, Center for Mongolian Studies, (2015)

12. Babai D., – Tóth A., – Szentirmai I., – Biró M., – Máté A., – Demeter L., – Szépligeti M., – Varga A., – Molnár Á., – Kun R. – Molnár Zs.: Do conservation and agri-environmental regulations effectively support traditional small-scale farming in East-Central European cultural landscapes? *Biodiversity and Conservation*, 24: 1–23. (2015) http://link.springer.com/article/10.1007%2Fs10531-015-0971-z

13. Iancu Laura: Magyarfalu in the 1980s: Reflexions on My Childhood in a Csángó Village. In Magdolna Kovács – Petteri Laihonen – Hanna Snellman ed.: Culture, Language and Globalization among the Moldavian Csángós Today. *Uralica Helsingiensia*, 8. Helsinki, 137–158; http://real.mtak.hu/31714/

14. Báti Anikó: A cooking know-how: virtual and personal transmission of skills (A Hungarian example). In: Violetta Krawczyk-Wasilewska – Patricia Lysaght: (szerk.) *Food and Internet.* SIEF 20th International Ethnological Food Research conference. Frankfurt: Peter Lang Verlag, 221–230. (2015) http://real.mtak.hu/26649/

15. Mikos Éva: A népiesség fogalma a néprajztudományban. *Irodalomtörténeti Közlemények,* 119:(1) 89–107. (2015) http://real-j.mtak.hu/6115/1/ItK_2015_1_Bel%C3%ADv_vagott.pdf#page=89

16. Vargha Katalin: A magyar találósok történetiségéhez. Ethnographia 126. évf. 3. szám. 2015. 434-442. http://real.mtak.hu/31815/

17. Nagy Károly Zsolt: Ösvény a dzsungelben. *Replika,* 90–91. 2015/1–2. szám. Belépés Jelszóval! Online világok és kutatási módszereik. A két tematikus számot szerkesztette Farkas Judit és Lajos Veronika. 39–56. (2015) http://real.mtak.hu/27470/

MTA BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
RÉGÉSZETI INTÉZET
1014 Budapest, Úri u. 49., 1250 Budapest, Pf. 14
telefon: (1) 224 6700; fax: (1) 224 6719
e-mail: benko.elek@btk.mta.hu; honlap: http://ri.btk.mta.hu/hu/

I. A kutatóhely fő feladatai 2015-ben

Az MTA BTK Régészeti Intézete az egyetemes régészeti kutatás korszerű tudományos szempontjai, valamint a magyarországi régészeti emlékanyag konkrét kérdései mentén végezte munkáját 2015-ben is. Az intézet feladatának tekinti, hogy meghatározó szerepe legyen kiemelkedő hazai és nemzetközi régészeti kutatásokban, e célból több vezető európai kutatóintézettel stratégiai partnerséget alakított ki. Korábbi projektek folytatása és lezárása keretében összefoglaló köteteket rendezett sajtó alá. Új kezdeményezéseket is tett: egy újonnan induló, a bronzkort vizsgáló Lendület pályázat formájában, és egy interdiszciplináris OTKA-projekttel a középkori környezettörténet kutatásában. E munkák révén a régészet természettudományokkal való együttműködése szélesedett ki: a roncsolásmentes anyagvizsgálatok és terepkutatások mellett a radiokarbon keltezés elméleti hátterének elmélyítése, az archeogenetikai laboratórium eszközparkjának és vizsgálati módszereinek megújítása és a 2015-ben intenzíven folytatott környezettörténeti kutatások.

A Régészeti Intézet munkája a paleolitikum kivételével a régészeti korok teljes spektrumát felöleli, súlypontját a neolitikum, a rézkor, a bronzkor, az antik kortól az Árpád-korig terjedő időszak (benne a germán és avar kor, a Karoling-kor és honfoglalás kor), valamint a középkor és a kora újkor (török kor) jelenti. E hagyományos kutatási ágak művelése mellett átfogó, a magyarországi régészet egésze szempontjából alapvető munkálatokat is előmozdított: Magyarország Régészeti Topográfiája (Békés és Csongrád megye), Archeogenetikai Laboratórium (új típusú szekvenálás), térinformatikai fejlesztések (Seuso-kincs, csíksomlyói kegyszobor, telep- és földvárkutatás). 2015-ben több vezető kutató tiszteletére is tematikus tanulmánykötet készült, ezek egy-egy kutatási terület részletes áttekintését is szolgálják. 2015-ben hosszabb kényszerszünet után megjelent az intézet évkönyve (Antaeus 33/2015), valamint a szintén az Intézet szerkesztésében megjelenő folyóirat, az Acta Archaeologica, amely a magyarországi, egyben a kapcsolódó nemzetközi régészeti eredmények kiemelkedően fontos megjelenési helye.

Az intézet munkájában folyamatos gondot jelent a kutatóközponti szervezettel járó nehézkes adminisztráció, ami jelentős kutatói kapacitást von el, enyhítése ezért közös kutatói érdek.

II. A 2015-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Őrégészeti témacsoport

A kutatás központjában az időrendi kérdések természettudományos megközelítése, a bioarcheológiai módszerekkel is vizsgálható vándorlások és életmód, az európai léptékű és regionális kapcsolatrendszerek, a társadalmi és gazdasági rendszerek komplex elemzése áll. A kutatók számos nemzetközi programban vesznek részt (European Research Council [ERC]; Deutsche Forschungsgemeinschaft [DFG]; Lengyel Kutatási Alap), stratégiai együttműködésben dolgoznak többek között a Német Régészeti Intézet Römisch-

Germanische Kommission (RGK) részlegével. A hazai intézményi együttműködések mellett munkájukat a Bolyai Kutatási Ösztöndíj, a Nemzeti Kutatási Alap (NKA) és az OTKA/NKFIH támogatásával végzik. A bronzkori kutatások egy kiemelt vonulata 2015 júliusától az MTA Lendület-programjában folyik. A témacsoport az intézet őskori archeogenetikai programja keretében Európa benépesülésének folyamataira keresi a választ a Kr. e. 6–1. évezred időszakában.

Az újkőkori munkacsoport a Dél-Dunántúlon végez átfogó kutatásokat. Az Alsónyék–Bátaszéken feltárt európai jelentőségű lelőhely feldolgozása OTKA-támogatással és az RGK részvételével folytatódott, egy készülő PhD-dolgozat kapcsolódik hozzá. Az egyedülállóan nagy mintaszámon alapuló abszolút kronológiai keltezés OTKA- és ERC-projekteken belül valósult meg. Az újkőkor élelemtermelési és táplálkozási szokásainak vizsgálata két nemzetközi projektben folytatódott. Új OTKA-program indult a Közép-Európa és a Balkán közötti érintkezési zónát képező Délkelet-Dunántúl kutatására. A vizsgálatok egymással összevethető településtörténeti modelleket fognak eredményezni az egyes, földrajzilag és kulturálisan is eltérő mikrorégiókból. A kutatócsoport Tolna megyében terepbejárásokat végzett és folytatta a már megismert települések feldolgozását. Ennek keretében elkészült egy PhD-dolgozat és egy MA diplomamunka, előkészületben van egy további PhD-dolgozat.

A Kárpát-medence keleti területén található rézkori temetők statisztikai elemzése keretében több tanulmány mellett elkészült egy önálló kötet német nyelvű kézirata. A késő rézkori társadalom elemzése kapcsán megjelent egy angol nyelvű monográfia a pilismarót-basaharci temető komplex feldolgozásával. A korszak temetkezéseinek átfogó kutatására NKFIH kutatási pályázatot nyújtottak be.

A bronzkori munkacsoport nemzetközi együttműködések, hazai NKA- és OTKA-támogatás mellett egy új Lendület kutatócsoport keretében vizsgálja a bronzkor első felének ezer éves időszakát. A bronzkori közösségek mobilitását, társadalmi-gazdasági stratégiáit a települési hálózatok regionális feltérképezésével és roncsolásmentes geofizikai és régészeti talajtani felmérésekkel, a temetkezések régészeti és bioarcheológiai elemzésével, valamint a bronztárgyak archeometallurgiai és készítéstechnikai vizsgálatával elemzik. Kakucs-Turján mögött bronzkori településen lengyel-német-magyar együttműködésben végeztek feltárást. A bioarcheológiai kutatások során elkészült radiokarbon mérések, stabilizotóp-elemzések és antropológiai vizsgálatok a bronzkor kezdetén megjelenő népességekre és a településeken belüli temetkezésekre koncentráltak, az eredményekről a Nature-ben tanulmány jelent meg. A késő bronzkor időszakából a dél-alföldi régió kiterjedt erődítéseit vizsgálták.

Ókori és népvándorlás kori régészeti témacsoport

A témacsoport feladata a klasszikus ókori régészet egyes nagy témáinak kutatása, a késő ókori civilizáció átalakulásának vizsgálata és a Kr. utáni 1. évezredben a Kárpát-medencében letelepedett népek (szarmaták, germánok, hunok, avarok, szlávok) és a Karoling-kor anyagi és szellemi műveltségének, hatalmi és társadalmi szervezetének, kulturális kapcsolatrendszerének elemzése.

Elkészült és megjelent az ókori núbiai királyság (Kush) történeti/régészeti periodizációját kidolgozó monográfia. Egyik munkatárs az olympiai Zeus-templom szobordíszeinek rekonstrukciója mellett a szobrászmester(ek) egyéni sajátosságait és származási helyét vizsgálta a „mesterkéz-attribúció” módszerének háromdimenziós műalkotásokra történő adaptálásával. Mintegy 200 klasszikus kori görög szobor 3D-szkennelésével hozzájárult az európai kulturális örökség korszerű dokumentálásához is.

Nemzetközi projekt keretében elkészült a San Potitoi római császár kori villa kerámia-anyagának (OTKA) és több pannoniai lelőhely terra sigillátáinak feldolgozása. Pannonia egyik legjelentősebb szentélye, a savariai Iseum leletegyüttesének elemzésében több kutató vett részt. A késő római pannoniai temetők társadalomtörténeti értékelése mellett több korabeli központban a gazdálkodásra és az életmódra utaló telepkerámia vizsgálata is folytatódott (Keszthely, Ságvár, Alsóheténypuszta).

Az intézet egyik kutatóprofesszora irányítja a Seuso-munkabizottság tevékenységét. A kincs művészettörténeti elemzése kapcsán a Kr. u. 4. századi római művészet főbb tendenciáiról könyvfejezet készült.

Nemzetközi projektek keretében folytatódott a Fekete-tenger térsége kereskedelmének és kapcsolatrendszerének (OTKA), valamint a késő ókori temetkezési kultúrának az egész Mediterráneumot érintő kutatása (MTA- Römisch-Germanisches Zentralmuseum).

A szóládi langobard temető nemzetközi régészeti és bioarcheológiai feldolgozása mellett folyamatban van a budakalászi korsó monográfiájának, valamint az avarok és a helyi népesség kapcsolatrendszeréről szóló értekezésnek a nyomdai előkészítése. Monográfia jelent meg az avar kori fegyverekről és a csákberényi avar kori temetőről. Egy készülő monográfia az avarok, Bizánc és Itália közötti kulturális kapcsolatokat elemzi. A kora középkori eurázsiai kultúráknak az európaiakhoz való viszonyával foglalkozó OTKA-Wissenschaftsfonds (Ausztria) program a sztyeppei népek akkulturálódását, illetve annak elmaradását vizsgálja, bizonyos régészeti leletcsoportok (lószerszámok, fegyverek, luxus- és presztízscikkek) és az írásos források elemzésével.

A „Hatalom és kultúra” OTKA-program keretében elkezdődött a közép-Tisza-vidéki 4–5. századi települések, a korabeli férfi és női viselet, a zalavár-récéskúti, illetve várszigeti Karoling-kori kerámia, valamint a Zala-völgyi avar temetők adatbázisának összeállítása. A program keretében három PhD-dolgozat készül. Tanulmány jelent meg a hun kori üstökről és egy a keletrómai császár képmását hordozó 8. századi övveretről, e képtípus avar kori elterjedéséről. Zalavár-Várszigeten ebben az évben is folytatódott a feltárás és elkészült a Hadrianus-templom üvegleleteinek formai rendszerezése, valamint a 9. századi település polírozott asztali kerámiájának feldolgozása. Tanulmány vizsgálta a 19. századi kora középkori régészetnek a nemzetépítés alakításában játszott szerepét.

Honfoglalás kori, középkori és kora újkori régészeti témacsoport

A témacsoport a honfoglalás korától a kora újkorig terjedő időszak kérdéseit vizsgálja, térben és időben tág, interdiszciplináris kitekintéssel.

A honfoglalás kori kutatások kiemelkedő vállalkozása a kor sírleleteit felölelő korpuszkötetek kiadása, amely a Régészeti Intézet és a Szegedi Tudományegyetem Régészeti Tanszéke együttműködésével új lendületet nyert. Megjelent a honfoglalás kori ornamentikát és kapcsolatrendszert feldolgozó, nemzetközi jelentőségű monográfia. Folytatódnak a legkorábbi, pénzzel és kardmelléklettel keltezett honfoglalás kori temetkezésekről készülő kötet munkálatai. Egy Bolyai-ösztöndíjas kutató részt vett a honfoglalás keleti előzményei feltárására irányuló oroszországi kutatásokban.

Egy átfogó OTKA-projekt széles hazai szakmai együttműködésben vizsgálja az avar kortól az Árpád-korig terjedő időszak településmaradványait (Hajdú-Bihar megye kora középkori

települései, Visegrád ispáni központ emlékei), valamint a 9–10. század régészeti-történeti problémáit.

Elkészült „A Székelyföld története” című három kötetes monográfia szerkesztett kézirata.

A középkori Magyarország központi régiójának királyi központjai, királyi alapítású egyházi intézményei kutatását geofizikai mérés és a pilisi erdők környezettörténeti elemzése egészítette ki. A projekt részeként, a témacsoport szerkesztésében, több tagjának tanulmányával megjelent az „In medio regni Hungariae” című tanulmánykötet. Folyik a középkori és kora újkori mesterségekről és műhelyekről összeállított tiszteleti kötet szerkesztése. A kötetek a Kárpát-medence középkori és kora újkori régészetét áttekintő tematikus könyvsorozat részei.

OTKA-támogatással folytatódott Pest megye őskori és középkori földvárainak korpusz-jellegű összegyűjtése és feldolgozása. Egy teszterületen az intézet munkatársai korszerű geofizikai és térinformatikai kutatásokat is végeztek. A Lendület-munkacsoportban a városi gazdálkodáshoz kapcsolódóan Győr középkori kereskedelmének színtereit, és ezek régészeti anyagát vizsgálták.

A hódoltság kori, illetve kora újkori kutatások részben intézményközi és a BTK intézeteinek együttműködésében, részben OTKA-pályázatok keretében történnek. A kutatások dunántúli török, illetve török kori erődítésekre, a török kori Székesfehérvárra, ill. budai, pápai kora újkori kerámialeletek feldolgozására irányultak. Az intézet egyik munkatársa a Nemzeti Várprogramba bekerült csókakői vár régészeti kutatását vezette, és a szigetvár-turbéki ásatásoknál konzulens volt. A Dráva-vidéki középkori és török kori régészeti és környezettörténeti kutatásokról a témacsoport tagjainak részvételével tanulmánykötetek készülnek.

A középkori Kárpát-medence környezettörténeti kutatása több tudományág (történettudomány, régészet, geológia, biológia, környezet- és klímakutatás) együttműködésével, OTKA-támogatással folytatódott. Az eddig legkevésbé kutatott erdélyi területeken befejezték számos láp, halastó, feltöltődött folyómeder fúrásos vizsgálatát. Elkészült több mintasor makrofosszíliás vizsgálata, valamint a hozzájuk tartozó geokémiai és pollenelemzés rendkívül ígéretes eredményekkel.

Bioarcheológiai és környezetrégészeti témacsoport

A témacsoport széles kutatási és módszertani spektrumának köszönhetően számos ponton kapcsolódik az intézet fő kutatási projektjeihez.

Az Archeogenetikai Laboratórium publikációs tevékenysége és nemzetközi beágyazottsága a beszámolási évben tovább nőtt, az új kutatások a korábbi neolitikus vizsgálatok mellett a rézkor-bronzkor, illetve a népvándorlás kor és a magyar honfoglalás kor időszakát is átfogják. Eszközparkja 2015-ben az MTA infrastrukturális pályázatának keretében az új típusú elemzési módszerekre való áttéréshez nélkülözhetetlen újgenerációs szekvenáló készülék beszerzésével bővült. A laboratórium archeogenetikusa Mainzban doktori fokozatot szerzett, a disszertáció eredményeit jelentős folyóiratokban publikálta. Szakmai irányításával sor került a laboratórium technológiai újrastrukturálására és a korábban fő kutatási területének számító honfoglalás kori adatbázis új szempontú kiértékelésére, publikációra való előkészítésére. A Harvard Medical School által koordinált nemzetközi kutatás keretében a korábbi újkőkori vizsgálatokat a rézkor és a bronzkor teljes időszakára kiegészítette.

Folytatódtak a nemzetközi langobard projekt mintavételei. Elkezdődött az avar kori elit egy csoportjának genetikai vizsgálata. A laboratórium munkatársai részt vettek az Árpád-ház genetikai kutatásának első szakaszában, valamint a 11–12. századi kalocsai érseki sír („Asztrik érsek") vizsgálati projektjében.

A paleoantropológiai kutatások keretében kibővítették az alsónyéki neolitikus temetkezések adatfelvételét a környező lelőhelyek hasonló korú maradványainak vizsgálatával és demográfiai elemzésekkel (OTKA, ERC). Elvégezték a DNS-laboratóriumhoz kapcsolódó régészeti és multidiszciplináris projektek mintavételeit, tevékeny részt vállaltak az Árpád-ház genetikai kutatásának előkészületeiben, valamint az új roncsolásmentes technológia használatában és a Régészeti Intézet új épületben való elhelyezésének előkészítésében.

Az archeozoológiai kutatások OTKA-pályázatok keretében kiterjedtek rézkori és bronzkori lelőhelyekre, továbbá középkori madármaradványokra is. Ősrégész és archeogenetikus munkatársakkal elkezdődött a neolitikus, rézkori és bronzkori lovak több szempontú vizsgálata. A korábban fiatal kutatói támogatásban részesülő archeozoológus munkáját új OTKA-projekt résztvevőjeként folytatta PhD-dolgozata (Alsónyék–Bátaszék újkőkori állatcsont-anyaga) írása mellett.

A témacsoport másik tagja PhD-fokozata elnyerése után hazai (NKA, OTKA, Lendület) és nemzetközi projektek keretében a roncsolásmentes és régészeti talajtani vizsgálatok mellett a térinformatikai és környezettörténeti elemzések koordinálását végzi. Az intézet topográfiai munkáit és az adattár digitalizálását régész-térinformatikus fiatal kutató segíti.
A témacsoport tagjai a korábbi évekhez hasonlóan tevékenyen részt vesznek a BSc-, MSc- és PhD-képzésben.

Dokumentációs és Műtárgyvédelmi témacsoport

A Régészeti Intézet Adattára őrzi és fejleszti az intézet tudományos tevékenységét dokumentáló adatbázisokat. Több olyan kiemelkedő jelentőségű gyűjteményt is gondoz, amely a magyar és az egyetemes régészettudomány egészét szolgálja (térképtár, fotótár, múzeumi leltárkönyvek másolatai, szakirodalmi adatgyűjtemény). Az adatbázisok – a szerzői jogok betartása mellett – minden hazai és külföldi kutató számára hozzáférhetőek, pótolhatatlan hátteret biztosítva számos kutatási program megvalósításához.

2015-ben nagy hangsúlyt kapott az adattár digitális korszerűsítése, amelynek során komolyan előrehaladt a fotó- és rajzgyűjtemény, illetve a tárgykartonok szkennelése és kereshető adatbázisba rendezése. A grafikai műhely három munkatársa havi munkabeosztás alapján a teljes kutatói közösség számára készítette a nyomdakész illusztrációkat. A restaurátor műhelyben befejeződött az alsónyéki neolitikus lelőhely edényeinek restaurálása.

Az MTA BTK Régészeti Intézet Könyvtára

A könyvtár jelenleg 77 214 darab könyvtári egységet tartalmaz, a gyűjtemény bekerülési értéke meghaladja a 150 millió forintot. A gyarapodás anyagi okokból tovább lassult, 2015-ben mindössze 314 könyvtári tételt tett ki, ebből 38 került vásárlással az állományba. Az állománygyarapodás legnagyobb része cseréből származó dokumentum. A csereállomány 4 intézeti kiadvánnyal bővült. A megelőző év folyamán a könyvtárba érkezett nagy mennyiségű hagyaték, illetve ajándékkönyv feldolgozása jórészt megtörtént. A nemzetközi kiadványcsere-megállapodások keretében jelentős mennyiségű intézeti kiadványt sikerült külföldre küldeni. A könyvtárban folytatódott a költözés előkészítése: az állomány felmérése és kiválogatása az

új hely adottságainak figyelembevételével, régi dokumentumok digitalizálása, bizonyos dokumentumfajták (különlenyomatok) költözésre való előkészítése.

b) Tudomány és társadalom

Az intézet tudományos feladatai ellátásával párhuzamosan tudatosan jelen van és kezdeményező szerepet vállal a tudományos közéletben, részt vesz az örökségvédelemmel kapcsolatos közfeladatokban, valamint a tudományos eredményeket és a higgadt, tudományosan megalapozott értékelés etikáját a társadalom felé közvetítő disszeminációban.

Az intézmény kutatói számos akadémiai testület és bizottság munkájában vesznek részt, ahol tudományterületek kapcsolódásán, illetve a tudományos projektek társadalmi hasznosulásának mérlegelésén túlmenően tágabb, a társadalmat is érintő kérdésekben kell állást foglalni. Társadalmi szempontból kiemelkedő jelentőségű, hogy a budai vár rekonstrukciójával és fejlesztésével foglalkozó Nemzeti Hauszmann Bizottság és a Seuso-munkabizottság munkájában szerepet vállalnak.

Az intézet hagyományosan nagy figyelemmel követi a magyarországi régészeti örökség sorsát, részt vesz az Ásatási Bizottság munkájában, az örökségvédelemmel kapcsolatos jogalkotást megelőző egyeztetésekben. Kutatási programjai törekednek az elmúlt évtizedek nagy kiterjedésű feltárásai során múzeumokba került, felmérhetetlen mennyiségű és tudományos jelentőségű leletanyag folyamatos feldolgozására, a kutatási eredmények igényes, de érthető nyelvezetű közzétételére.

Az intézet nagy hangsúlyt fektet arra, hogy kutatásainak eredményeit a művelt laikus közönség felé is közvetítse. A kutatói közösség több olyan általános figyelemre igényt tartó munkát is publikált, amelyek a nemzettudat és honismeret gyarapodásához járulnak hozzá, bevallott céljuk a széles körben terjedő tévtanok tudományos igényű kritikája is. Az intézet új sorozatot alapított Hereditas Archeologica Hungariae címmel. Fontosnak tartja, hogy minél szélesebb rétegek ismerjék meg a modern régészet tevékenységének azon oldalát is, amely a természettudományokkal karöltve számos, a 21. századi társadalmi folyamatok megértése szempontjából is releváns eredménnyel szolgál. Több kutatási programjába szervesen beépült például a Közép-Európa felé irányuló migráció és akkulturáció kérdésköre, amelyet olyan úttörő technológiákkal kutat, mint az archeogenetika.

Az intézet munkatársai bekapcsolódtak a Régészet Napja 2015 nyilvános rendezvényeibe, de ezen túlmenően is számos helyszínen tartottak ismeretterjesztő előadásokat, vállaltak szerepet aktuális kérdéseket feszegető rádió- és tv-műsorokban, internetes interjúkban, valamint kiállítások rendezésében. Az intézmény multidiszciplináris, módszertani értelemben is megújuló kutatásait a Magyar Tudomány Ünnepe keretében akadémiai rendezvényen mutatta be. Egyre nagyobb súllyal van jelen internetes felületeken és a közösségi média azon területein, amelyek jellemzően hagyományos módon egyre kevésbé megszólítható korosztályokat érnek el. Rendezvényei a korábbi évekhez hasonlóan nyilvánosak voltak, szakmai programjait, Magyarországon megrendezett konferenciáit a hivatásos szakmai közegen messze túlmutató társadalmi érdeklődés övezte.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2015-ben

Az intézet összesen 6 nemzetközi, valamint 10 hazai tudományos rendezvényt szervezett önállóan, illetve együttműködő partnerekkel. A hazai rendezésű események közül országosan kiemelkedő jelentőségű volt a „Magyarország Régészeti Topográfiája. Múlt–jelen–jövő" című konferencia, valamint az MTA Filozófiai és Történettudományok Osztálya Régészeti Tudományos Bizottságának és az MTA BTK Régészeti Intézetének közös tudományos ülése „Eltűnt korok jövője – innovatív technológiák a régészetben" címmel, utóbbi a Magyar Tudomány Ünnepéhez kapcsolódóan. Hazai rendezésű, de nemzetközi rendezvények voltak a „How long is the 9th century A. D. in the Carpathian Basin? New Data – New Approaches" és az ELTE Régészettudományi Intézetével és a mainzi Römisch-Germanisches Zentralmuseummal közösen jegyzett „Kollaps – Neuordnung – Kontinuitäten. Das Theissgebiet nach dem Untergang des Hunnenreiches" című konferenciák. További hazai rendezésű rendezvény volt a Lendület program projektnyitó előadássorozata és a Bökönyi Sándor Emlékülés. A külföldi helyszínű nemzetközi rendezvények közül szélesebb szakmai közönséget vonzott az „International Open Workshop: Socio-Environmental Dynamics over the Last 12,000 Years: The Creation of Landscapes IV." konferencián „Fortifying Bronze Age Landscapes" címmel szervezett szekció és az Európai Régészek Szövetségének (EAA) glasgowi éves gyűlésén „(Re)writing the Past using 'novel' scientific techniques)" címmel társszervezett szekció.

Az intézet 18 külföldről érkezett és 1 hazai vendégkutatót fogadott hat hónapnál rövidebb időre. Egy külföldi kutató 6 hónapnál hosszabb időt töltött az intézményben. Az intézet munkatársai közül 9 kutató végzett külföldi szakmai munkát összesen 8 intézményben (Römisch-Germanische Kommission, DAI, Frankfurt; Georg-August-Universität, Göttingen; Römisch-Germanisches Zentralmuseum, Mainz; Freie Universität, Berlin; University of Texas at Arlington, USA; University of Edinburgh, Skócia; Institute for Mummies and the Iceman, Bolzano/Bozen, Olaszország; University of Adelaide, Ausztrália). Hat hazai intézményben dolgozott 4 szakembere vendégkutatóként (Déri Múzeum, Debrecen; ELTE BTK Régészettudományi Intézet bázisa, Polgár; Janus Pannonius Múzeum, Pécs; Jósa András Múzeum, Nyíregyháza; MNM-Mátyás Király Múzeum, Visegrád; Szent István Király Múzeum, Székesfehérvár).

Az intézet munkatársai több felsőoktatási intézményben fontos szerepet játszanak az egyetemi oktatásban, doktori iskolák munkájában. Kutatási programjai egyúttal MA- és PhD-dolgozatok alapját képezik, számos fiatal kutató számára a mobilitás egyetlen lehetőségeként. Rendszeres felsőoktatási tevékenységet 11 kutató végez (Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest; Nyugat-magyarországi Egyetem Savaria Egyetemi Központ, Szombathely; Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Piliscsaba; Pécsi Tudományegyetem; Szegedi Tudományegyetem; Szent István Egyetem, Gödöllő), akik összesen 24 elméleti és 13 gyakorlati kurzust tartottak a 2014/15. tanév II. félévében és a 2015/16. tanév I. félévében. Doktori iskolákban törzstag, külső alapító tag 8 kutató. Az intézet 9 szakembere összesen 14 BA/BSc, 10 MA/MSc hallgató szakdolgozati témavezetője, valamint szintén témavezetőként járulnak hozzá 31 PhD-hallgató doktori disszertációjának elkészültéhez.

Török László, az intézet kutatóprofesszora 2015-ben Széchenyi-díjat kapott. Bálint Csanád kutatóprofesszort az Európai Akadémia (Academia Europaea) tagjává választotta, két további munkatárs a Német Régészeti Intézet levelező tagja lett.

IV. A 2015-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Csontoktól, bronzoktól és telepektől a társadalomig: Vándorlások és társadalmi változások multidiszciplináris kutatása a bronzkori Magyarországon (Kr. e. 2500–1500) – MTA Lendület program (2015. július 1–2020. június 31.), az öt évre összesen 100 millió Ft támogatással. A program a bronzkor első felének ezer éves időszakát (Kr. e. 2500–1500) vizsgálja a mai Magyarország területének több mikro-régiójában. A kutatás fő célja az őskori Európában központi szerepet elfoglaló Kárpát-medence kiválasztott régióiban a bronzkori közösségek társadalmi, gazdasági és politikai berendezkedéseinek és társadalmi stratégiáinak komplex vizsgálata.

Kakucs-Turján mögött bronzkori település régészeti feltárása – Nemzeti Kulturális Alap (2015.07.01–2016.04.29.), 1 500 000 Ft támogatással. A folyamatban lévő nemzetközi kutatási programot kiegészítő munkálatok támogatása a Kakucs-Turján mögötti bronzkori lelőhelyen, a munka célja a településen belüli aktivitási zónák pontos rekonstrukciója régészeti talajtani vizsgálatokkal.

Illumina MiSeq asztali szekvenátor beszerzése és telepítése / „INFRA 2015" MTA infrastrukturális fejlesztési pályázata (II. kategória) (2015.01.15–2017.01.31.), 54 500 000 Ft támogatással. A pályázat célja az eddig ABI platformon működő, költség- és időigényes szekvenálási technológiáról való átállás NGSS alapú szekvenátor (Illumina MiSeq) használatára, amely korszerű genom szintű és populációgenetikai vizsgálatokat tesz lehetővé, és technológiai értelemben biztosítja a laboratórium nemzetközi projektbe való bekapcsolódását.

Régészeti eszközök karbantartása, fejlesztése, kiegészítése – „INFRA 2015 ősz" MTA infrastrukturális fejlesztési pályázat (2015.12.11–2016.06.31.), 3 300 000 Ft támogatással. A pályázat keretében főként a terepi geodéziai tevékenységhez szükséges elemek beszerzése történik (Vitel-szoftver frissítése, Garmin GPSMap64, drónszállító tok, pótakkumulátor SD-kártyák, monopod, LEICE GHT 63 alkatrészek, terepi laptop, nagyteljesítményű asztali PC és kiegészítő endoszkópos optika).

„Between Byzantium and the Steppes. Archaeological and Historical Studies in Honour of Csanád Bálint on the Occasion of His 70th Birthday" című kötet kiadása – MTA Könyv- és Folyóiratkiadó Bizottság (2015. 01. 31–2016. 12. 31.), 2 900 000 Ft támogatással. Tiszteleti tematikus tanulmánykötet Bálint Csanád akadémikus 70. születésnapja alkalmából.

„Beyond archaeological finds and sites: multidisciplinary research project in Hungary" (Antaeus 33) kötet kiadása – MTA könyvkiadási támogatási pályázat (2015. 04. 28–2015.12.31.), 2 200 000 Ft támogatással. Az MTA BTK Régészeti Intézet aktuális kutatásait bemutató kötet közreadása az intézet évkönyvének formátumában.

„The Medieval and Ottoman Periods in southern Transdanubia (southwest Hungary): an Environmental History and Natural Sciences Approach" című kötet kiadása – NKFI publikációs pályázat (2015. 08. 01–2016. 07. 31.), 2 100 000 Ft támogatással. A 2013-ban zárult interdiszciplináris jellegű projekt (OTKA K-72231) eredményeinek közlése. A török kori környezettörténetre vonatkozóan ez az első ilyen komplex feldolgozás Magyarországon, de az elemzés Közép- és Délkelet Európában is unikális jellegű.

„A bronzkor kutatásának helyzete Magyarországon” munkacímű angol és német nyelvű tanulmánykötet megjelentetése – Nemzeti Kulturális Alap (2015. 06. 30–2016. 06. 30.), 600 000 Ft támogatással. Az MTA BTK Régészeti Intézete és az ELTE BTK Régészettudományi Intézete konferenciát szervezett „A bronzkor kutatásának helyzete Magyarországon” címmel. A pályázat célja a konferencia előadásainak megjelentetése egy idegen nyelvű tanulmánykötetben.

V. A 2015-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Szécsényi-Nagy A, Brandt G, Haak W, Keerl W, Jakucs J, Möller-Rieker S (et al.): Tracing the genetic origin of Europe's first farmers reveals insights into their social organization. Proceedings Of The Royal Society B-Biological Sciences 1805:(282), 1-9. (2015)
2. Benkő E, Bondár M, Kolláth Á (szerk.): Magyarország régészeti topográfiája: múlt – jelen – jövő: a 2015. május 11–13. között, Budapesten rendezett konferencia előadásainak és posztereinek kivonatai. Budapest: MTA BTK Régészeti Intézet, 92. (2015)
3. Benkő E, Cistercians in Medieval Hungary. In: Kinder T, Cassanelli R (szerk.), The Cistercian Arts: from the 12th to the 21st Century. Montreal: McGill-Queen’s University Press, 165-174. (2015)
4. Benkő E, Orosz K (szerk.): In medio regni Hungariae. Régészeti, művészettörténeti és történeti kutatások „az ország közepén” = Archaeological, art historical and historical researches 'in the Middle of the Kingdom'. Budapest: MTA BTK Régészeti Intézet, 764. (2015)
5. Bollók Á, Ornamentika a 10. századi Kárpát-medencében. Formatörténeti tanulmányok a honfoglalás kori díszítőművészethez. Budapest: MTA BTK Régészeti Intézet, 698. (2015)
6. Bollók Á, The visual arts of the Sasanian Empire and the Nagyszentmiklós. In: Daim F, Gschwantler K, Plattner G, Stadler P (szerk.), Der Goldschatz von Sânnicolau Mare (ungarisch: Nagyszentmiklós). Mainz: Verlag des Römisch-Germanischen Zentralmuseums, 43-70. (2015)
7. Bondár M, The Late Copper Age cemetery at Pilismarót-Basaharc. István Torma’s excavations (1967, 1969-1972). Budapest: MTA BTK Régészeti Intézet, 382. (2015)
8. Csiky G, Avar-age Polearms and Edged Weapons. Classification, Typology, Chronology and Technology. Leiden: Brill, 2015. 529 p. (East Central and Eastern Europe in the Middle Ages, 450–1450.; 32.)
9. P Fischl K, Kiss V, Kulcsár G, Szeverényi V, Old and new narratives for the Carpathian Basin around 2200 BC. In: Meller H, Arz WH, Jung R, Risch R (szerk.), 2200 BC – A climatic breakdown as a cause for the collapse of the old world? 7th Archaeological Conference of Central Germany. October 23–26, 2014 in Halle (Saale). Halle: Landesmuseum für Vorgeschichte, 503-524. (2015). (Tagungen des Landesmuseums für Vorgeschichte Halle; 12.)
10. P Fischl K, Kiss V, Exchange Networks in the Middle Bronze Age Carpathian Basin. In: Suchowska-Ducke P, Scott Reiter S, Vandkilde H (szerk.), Forging Identities. The Mobility of Culture in Bronze Age Europe Report from a Marie Curie project 2009-2012 with concluding conference at Aarhus University, Moesgaard 2012. Oxford: Archaeopress, 47-54. (2015)

11. Gabler D: La ceramica rinvenuta nella villa romana di San Potito di Ovindoli (AQ). Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae 66: 73-146. (2015)

12. Haak W, Lazaridis I, Patterson N, Rohland N, Mallick S, Llamas B, Brandt G, Nordenfelt S, Harney E, Stewardson K, Fu Q, Mittnik A, Banffy E, (et. al.): Massive migration from the steppe was a source for Indo-European languages in Europe. Nature 522: 207-211. (2015)

13. Heinrich-Tamáska O, Herold H, Straub P, Vida T (szerk.): „Castellum, civitas, urbs": Zentren und Eliten in frühmittelalterlichen Ostmitteleuropa. Leipzig: Verlag Marie Leidorf, 400. (Castellum Pannonicum Pelsonense, vol. 6.) (2015)

14. Kiss V, P Fischl K, Horváth E, Káli G, Kasztovszky Zs, Kis Z, Maróti B, Szabó G, Non-destructive analyses of bronze artefacts from Bronze Age Hungary using neutron-based methods. Journal of Analytical Atomic Spectrometry 30:(3) 685-693. (2015)

15. Kolláth Á, Sixteenth Century Stove Tiles from the Main Square of Pápa, Western Hungary. Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae 66:(1) 233-248. (2015)

16. Kovács Gy, Ottoman Copper Vessels from Sites in Hungary and Slovakia Bearing Owner's Marks. In: Gerelyes I, Hartmuth M (szerk.), Ottoman-Turkish Metalwork in the Balkans and in Hungary. Budapest: Magyar Nemzeti Múzeum, 145-161. (2015)

17. Allentoft ME, Sikora M, … Kiss V, … Paja L, Pálfi Gy, … Szeverényi V, Tóth G (et al.), Population Genomics of Bronze Age Eurasia. Nature 522:(7555) 167-172. (2015)

18. Patay-Horváth A, The Origins of the Olympic Games. Budapest: Archaeolingua, 158. (2015)

19. Pető Á, Serlegi G, Krausz E, Jaeger M, Kulcsár G, Geoarchaeological Survey of Bronze Age Fortified Settlements Kakucs Archaeological Expedition – KEX 2 Magyar Régészet 2015:(2) Paper eng_Peto_15S. (2015)

20. Pósa A, Maixner F, Mende B G, Köhler K, Sola Ch, Olivier Dutour O, Masson M, Molnár E, Pálfi Gy, Zink A, Tuberculosis in late neolithic-early copper age human skeletal remains from Hungary. Tuberculosis 95:(1) 18-22. (2015)

21. Rassmann K, Mischka C, Furholt M, Ohlrau R, Radloff K, Winkelmann K, Serlegi G, Marton T, Osztás A, Oross K, Bánffy E, Large Scale Geomagnetic Prospection on Neolithic Sites in Hungary I. Magyar Régészet 2015:(1) Paper Rassmann_E15TA. (2015)

22. Szőke BM, Horváth F, Kiss V, Török L, Zatykó Cs, Budja M, Carnap-Bornheim C, Wilson D (szerk.), Antaeus: Communicationes ex Instituto Archaeologico Academiae Scientiarum Hungaricae: Beyond archaeological finds and sites: multidisciplinary research projects in Hungary I. 388. 33. kötet, MTA BTK Régészeti Intézet (2015)

23. Török L, The Periods of Kushite History. From the Tenth Century BC to the AD Fourth Century. Budapest: Ízisz Alapítvány, 149 (2015). (Studia Aegyptiaca Supplements; 1.)

MTA BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
TÖRTÉNETTUDOMÁNYI INTÉZET
1014 Budapest, Országház u. 30.; 1250 Budapest, Pf. 9
telefon: (1) 224 6755; fax: (1) 224 6756
e-mail: tti.titkarsag@btk.mta.hu; honlap: www.tti.btk.mta.hu

I. A kutatóhely fő feladatai 2015-ben

A 2012. január 1-jén érvénybe lépett akadémiai szervezeti átalakítás és intézeti igazgatóváltás eredményeként 2015-ben, az előző évekhez hasonlóan, a folyamatosság és a változás egyszerre jellemezte az intézet működését. A korábbi eredményekre építve az intézet 2015-ben is az alapvető kézikönyvek készítését, az államalapítástól 1990-ig terjedő időszak egyetemes történeti összefüggésekbe ágyazott magyar történetére vonatkozó alapkutatások végzését (különös figyelemmel a forráskiadásra), az eredmények szakszerű, külföldi és hazai publikálását és a magyar társadalom történeti gondolkodásának formálását tekintette legfontosabb feladatainak. Az intézet e feladatokat azzal teljesíti, hogy hosszú távra tervezett alapkutatásokat végez, és biztosítja az infrastruktúrát a kutatási eredmények gyors és magas színvonalú közreadásához. Rendezvényei a folyamatban lévő és lezárt kutatásokról szóló beszámolókkal és műhelyvitákkal, újonnan megjelent művek bemutatásával, kisebb és nagyobb konferenciákkal járulnak hozzá e feladatok ellátásához. Hagyományainak megfelelően az intézet biztosítja a magyarországi központi történettudományi intézmények és folyóiratok (MTA Történettudományi Bizottsága, Magyar Történelmi Társulat, Századok, Történelmi Szemle, Világtörténet, The Hungarian Historical Review) működésének infrastrukturális hátterét és a szakma nemzetközi intézményeivel való kapcsolattartást.

A változtatás fontos eleme az, hogy az egyéni kutatások mellett nagyobb hangsúlyt kapott a csoportos, projektkeretekben végzett munka. A projektek a történettudomány nagy nemzetközi témáihoz illeszkednek, megvalósításukhoz egyre több a magyar és nemzetközi pályázatokon elnyert forrás. 2015-ben a legnagyobb siker egy Horizon2020 pályázat elnyerése volt, amelynek az intézet konzorciumvezetője. Sikeres projekt a Lendület pályázat keretében az uralkodókoronázások és a Szent Korona históriájára irányuló 2012-ben indult kutatás, amelyet 2017. január 1-jei hatállyal az MTA elnöke véglegesített. 2015 májusában a középkori magyar gazdaságtörténettel foglalkozó Lendület-kutatócsoportot is indíthattak.

Az intézet lényeges célkitűzése társadalmi súlyának növelése és a nyilvános történelem (public history) szakavatott befolyásolása. Ennek elsődleges eszköze az internet és az intézeti honlap, amely 2012-ben megújult és azóta naprakészen frissül. Nem csupán az intézetben zajló kutatókról és kutatásokról, hanem konferenciákról és a nemzetközi, valamint a hazai történetírást foglalkoztató aktuális kérdésekről is tudósít.

II. A 2015-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A Középkori Témacsoport tagjai által 2015 folyamán publikált kötetek híven tükrözik az itt folyó munka tematikai sokszínűségét, azt a központi szerepet, amit a témacsoport betölt a magyarországi középkorkutatásban. Évtizedes, sok ismeretlen vagy kevés figyelemre méltatott forrást feltáró kutatómunka eredményeit összegzi a „Nyugat-Európa magyar-képe a középkorban” című nagymonográfiájuk, amely generációk óta velünk élő sztereotípiákat

módosít. Így például igazolta, hogy a magyarok rossz hírét keltő kalandozások jelentőségét képes volt ellensúlyozni a kereszténység felvétele, bemutatta, miként került az Oszmán Birodalom európai jelenlétének kiterjedésével párhuzamosan mindinkább az európai érdeklődés homlokterébe Magyarország és a magyarság. A kötet idegen nyelvű kiadására a neves Brill Kiadó vállalkozott.

A témacsoport tagjai jelentős szerepet vállaltak az 1514. évi parasztfelkelés történetét új kutatások alapján bemutató tanulmánykötet létrehozásában. E kutatások legfontosabb hozama a parasztfelkelés gazdaságtörténeti hátterének minden korábbinál alaposabb feltárása, az eseménytörténet szilárdabb alapokra helyezése új források bevonásával és új szempontokat követő elemzésével, valamint a parasztfelkelés nemzetközi vonatkozásainak feltérképezése.

A témacsoport egyik munkatársa vezetésével 2015. július 1-től létrejött az MTA BTK Lendület Középkori Magyar Gazdaságtörténet Kutatócsoportja. A téma kevés figyelmet kapott az elmúlt három évtizedben, azt remélik, hogy ezek az alapkutatások egyrészt hozzájárulnak a valaha virágzó magyar gazdaságtörténeti kutatások talpra állításához, másrészt integrálják a magyar gazdaságtörténet eredményeit a nemzetközi kutatás világába.

A Kora Újkori Témacsoport keretein belül hosszabb távú kutatás a Bél Mátyás 18. századi történeti-földrajzi-államismereti műve, a „Notitia" kritikai kiadásával foglalkozó program. Jelentős eredmény itt az egyes szerzők műveinek alapos filológiai és történeti megközelítésű vizsgálata alapján a 16. és 18. századi történetírói hagyományok összefüggéseinek feltárása, az egyes történetírók nyelvi, szemléletbeli azonosságainak és különbségeinek világos bemutatása.

OTKA posztdoktori támogatással elkészült néhány alapvető résztanulmány és egy nagyobb összefoglaló mű a szatmári és erdélyi bányavidék Báthory-korabeli (1571–1613) arany-, ezüst-, higany- és rézbányászatának történetéről. Ez a gazdaság- és társadalomtörténeti mélyfúrás azért fontos, mert ezen a téren nem voltak alapkutatások az utóbbi száz évben. A feltárások révén kiderült, hogy a 16–17. század fordulóján Erdélybe érkező bányászati és gazdaság-kormányzati szakemberek Krakkótól Maastrichtig, Stájerországtól a német birodalmi tartományokig Európa különféle tájairól hozták el az akkoriban legmodernebb eljárásokat.

A Szigetvár történetével és szerepével foglalkozó, a Pécsi Tudományegyetemmel közösen vitt OTKA-projekt keretében 2015 őszén a Szigetvár melletti turbéki szőlőhegyen feltárták Szulejmán szultán sírkápolnáját. A feltárást követő kiegészítő geofizikai vizsgálat során a türbétől nyugatra beazonosították a feltételezett dzsámit és az egykori derviskolostort. A régészeti és geofizikai munkákkal párhuzamosan az 1553 és 1568 közötti évekre vonatkozó, Szigetvárral kapcsolatos diplomáciatörténeti iratok feldolgozása is megkezdődött. Az eredmények összefoglalása az újonnan fejlesztett webfelületen látható (http://szigetvar.btk.mta.hu/).

A kora újkori témacsoport keretein belül az „Állami és nemzeti reprezentáció az újkori Magyarországon: a magyar uralkodókoronázások és a Szent Korona (1526–1916)" című Lendület projekt célja a Szent Korona újkori históriájának és a magyar király-, illetve királyné-koronázások 16–20. századi ceremóniáinak részletes áttekintése. A kutatócsoport tagjai 2015-ben Magyarországon kívül Ausztriában, Francia-, Német-, Olasz- és Spanyolországban és Szlovákiában folytattak levéltári és múzeumi alapkutatásokat. A kutatócsoport vezetője kismonográfiában összegezte a Szent Korona soproni tartózkodásáról

és az itteni koronázásokról (1622, 1625, 1681) feltárt legújabb kutatási eredményeket. Német nyelvű monográfiát tettek közzé a magyar Szent Korona legkorábbi hiteles, 16. század közepi ábrázolásának keletkezéstörténetéről. Az új eredmények miatt a kötet már eddig is jelentős nemzetközi figyelmet kapott.

A témacsoport nemzetközi szinten is elismert oszmanisztikai kutatásokat folytatott, ennek keretében megjelent és máris nagy külföldi visszhangot váltott ki az oszmánok 16. századi birodalmi politikájának korlátait és nehézségeit bemutató kötet, amely a birodalom közép-európai hódításai megtorpanásának okait vizsgálta (2015-ben lengyelül is kiadták).

Kutatások folytak a Szepességben a 15–17. század folyamán született városi krónikák, feljegyzések feltárására és értékelésére. Ezek során a szepességi városok történetírói „kismestereinek" (Stephan Xylander, Johannes Jantschius) olyan munkáit fedezték fel és elemezték, amelyek ismeretlenek és kiaknázatlanok voltak a magyar történettudomány számára.

A témacsoport számos tagja foglalkozik a kora újkori Erdély történetével. Több tanulmányuk jelent meg a fejedelemség nyugati és keleti (Oszmán Birodalom, Moldva, Havasalföld) külpolitikai kapcsolatairól. Az egyik aprólékos kutatómunkával tárta föl a szomszédos román vajdaságok és a fejedelemség közötti diplomáciai kapcsolatokban szerepet játszó magyar titkárok és íródeákok szerepét. Megírták egy jelentős portai követ, Harsányi Nagy Jakab tevékenységét és életútját, amiből az Oszmán Birodalom és az Erdélyi Fejedelemség általános viszonyára nézve is új következtetéseket vontak le; így kiderült, hogy a fejedelmek portai kapcsolatai komolyan befolyásolták a Magyarországgal és Erdéllyel kapcsolatos birodalmi lépéseket.

A témacsoporton belül az utóbbi években egyre élénkülő és egymással összefüggő egyház-, társadalom- és mentalitástörténeti kutatások folynak, amelyek egy része a 15. századi, a reformációt megelőző vagy közvetlenül követő magyarországi vallásos élet sajátosságaival foglalkozott. Ezek a kutatások egy eddig elhanyagolt vagy nehezen megközelíthető társadalmi csoport: a parasztság és az alsóbb néprétegek, például az alsó fokú oktatásban részt vett deáki réteg vallásos szokásait és életvitelét tárták fel. Emellett a 16. század eleji magyarországi és európai parasztmozgalmak és a reformáció hitelveinek összefüggéseit vizsgálták modern társadalomkutatási, szociológiai módszerek felhasználásával. Az egyháztörténeti kutatások másik nagy területe a 17–18. századi rekatolizáció története. E téren az újdonság az, hogy az egyházon belüli kormányzati és teológiai megközelítésen túlmenően a vizsgálatok sokkal szorosabban kapcsolódtak a társadalomhoz, és inkább az egyes társadalmi rétegek mindennapi életében bekövetkezett, a rekatolizációból következő változásokra irányultak. A másik új kutatási irány, bécsi és vatikáni forrásfeltárás alapján, a Bécs-Róma-Magyarország háromszög egyházi diplomáciai kapcsolataira és az egyházpolitikával kapcsolatos álláspontokra, vitákra vonatkozóan indult el. A korábbi nézetekkel ellentétben az új vizsgálatok arra mutattak rá, hogy a protestánsok ellen az 1670-es években végrehajtott támadások hátterében nem a bécsi udvar, hanem a magyar katolikus klérus vezetőinek befolyása mutatható ki.

A témacsoportban jelentős kutatómunka indult meg ez évben a kora újkori francia–magyar kapcsolatokra vonatkozóan, ezen belül a korszak különösen fontos szereplője, Lotaringiai Károly, valamint a 18. századi franciaországi magyar emigráció szerepének újraértékelése céljából. Rendkívül sok új forrást tártak fel franciaországi levéltárakban, és fény derült számos olyan, az emigráció magyar politikusai és a korabeli francia politikum közötti kapcsolatra, személyes kapcsolati hálókra, amelyekről eddig nem vagy csak felületesen volt

tudomásunk. Feltárták a magyar emigráció irodalomtörténeti vonatkozásait (Charles Gravier, Vergennes grófja levelei), az ún. Benyovszky-memoárt és François de Tott báró (1733–1793) diplomata tevékenységét.

Új francia forrásokat találtak a szentgotthárdi csatára (1664) vonatkozóan, sok új információ alapján elemezték a II. Rákóczi Ferenc szolgálatában álló francia diplomáciai-politikusi kört és a magyar huszárság franciaországi szolgálatait.

Az Újkori Témacsoport közös munkájának gerincében 2015 során is az európai kontextusba helyezett magyar nacionalizmus 19. századi történetének a vizsgálata állt, amit az OTKA is támogat. Ezen OTKA-projekt keretében elindították a témának szentelt könyvsorozatot, két konferenciát tartottak (az MTA BTK többi kutatóintézetével szoros kooperációban), egyet pedig a finnországi Jyväskylä egyetemen finn kollégákkal együtt rendeztek. Konferenciáik és publikációik legfőbb eredménye az, hogy a humán tudományok és a kreatív művészetek széles spektrumában bizonyították a nemzetképző, az identitásteremtő szellemi törekvések hangsúlyos jelenlétét a magyar történelmi fejlődésben. Ez, persze, eddig is tudott volt nagy általánosságban; ami most bizonyítást nyer, az az, hogy a „kulturális nacionalizmus" fogalmával megragadható történeti entitás nemcsak tartalmi értékteremtő munkájával, hanem intézményalapító- és fejlesztő ténykedésével is döntő szerepet töltött be a modern magyar nemzeti lét tapasztalati világának megkonstruálásában. Egy ilyen alaposságú mélyfúrás újragondolásra készteti a hagyományos nacionalizmuselméletek (Gellner, Hobsbawm, Hroch, Smith stb.) alkalmazhatóságát a Habsburg Monarchia területén formálódó nemzeti mozgalmak esetében általában és különösen a magyar nemzettudat formálódásának elemzése során. Munkájukban különösen fontos az irodalomtörténeti, művészettörténeti, néprajzi és történettudományi forrásoknak és elemzési módszereknek a korábbi hasonló vizsgálódásoknál sokkal céltudatosabb párhuzamos felhasználása, amihez a BTK adta szervezeti keretek jó lehetőséget adtak.

A Délkelet-Európa Története Témacsoport 2015. évi tevékenysége több problémakörre koncentrálódott. Az év első felében lezárult az a hároméves kutatási program, amelyet a témacsoport kutatói közösen folytattak a Bolgár Tudományos Akadémia munkatársaival. A „shared past" és a „rediscovering / rereading of sources" kulcsfogalmak köré épített bolgár és magyar részkutatások egymásra épülve vizsgáltak meg egy-egy közép- és délkelet-európai problematikát. A közös munka egyik célja az volt, hogy új forráskritikai módszerekkel és önálló történeti modellekkel is kísérletezve nyúljon olyan témákhoz, amelyek az egyes nemzeti történetírások számára különös jelentőséggel bírnak (társadalmi és gazdasági vonatkozású oszmán források újraértelmezése, nagyhatalmi politika a Balkánon a 19. században, a nemzeti historiográfiák kritikája az első világháború kapcsán, államszocializmus és az intézményesült történészszakma kapcsolata a két térségben). A munkacsoport szorosan együttműködik a BTK más intézeteinek Délkelet-Európa-szakértőivel, valamint az etnikai térképészet hazai művelőivel. A kutatási eredményeket egy záró konferencián ismertették a projekt résztvevői Szófiában, illetve két idegen nyelvű kötetben jelentették meg. A témacsoport aktívan alakította a második világháború tragikus balkáni eseményeivel foglalkozó Szerb-Magyar Akadémiai Történész Vegyes Bizottság munkáját. A bizottság munkájának köszönhetően épül be a délvidéki magyarság háború végi katasztrófája a magyar közemlékezetbe.

A Horthy-korszak Témacsoport egyéni kutatási programjainak eredményei közül kiemelkedik a Horthy Miklós kultuszának történetét elsőként az egész pályafutásra kiterjedően, egységes szempontrendszer szerint feltáró monográfia megjelenése. A

kormányzó vezérkultuszának részletes, teljességre törekvő elemzése nagymértékben hozzájárul a Horthy-korszak politikai, társadalmi életének, politikai kultúrájának, az uralkodó elit viszonyainak és a propaganda működésének jobb megértéséhez. A politikai kultuszok nemzetközi kutatásában a kelet-közép-európai vezérkultuszok különösen fontos helyet foglalnak el, hiszen a Habsburg Monarchia helyén létrejött nemzetállamokban, utódállamokban fontos integráló, legitimáló szerepet játszottak az államalapító, „országmentő" politikusok (Pilsudski, Masaryk, Horthy) körül kialakult vezérkultuszok, amelyek a nemzeti történelem hosszú távú folyamatába integrálták az ország vezető politikusának személyét.

A csoport tagjainak munkájában meghatározó súllyal van jelen Magyarország nemzetközi kapcsolatainak kutatása. Ezen a területen fontos eredmények születtek például Magyarország népszövetségi, franciaországi, németországi, nagy-britanniai, jugoszláviai, németországi, szovjet, csehszlovákiai és lengyelországi kapcsolatainak történetéről. A két világháború közötti korszak ideológiai vitáinak, küzdelmeinek a történelempolitikában is megjelenő történeti értékeléséhez a csoport több tagja is alapkutatásokra épülő tanulmányokat tett közzé; így például a két világháború közötti baloldal történelmének 1945 utáni meghamisításáról, a zsidókérdés értelmezésében kimutatható radikalizálódásról, az 1941. évi deportálás előkészítéséről és a nyilaskeresztes mozgalom társadalmi hátteréről. Külön elemzés készült a korszakra vonatkozó baloldali történelemhamisítás kezdeteiről.

OTKA kutatási program keretei közt a csoport tagjai tizenkét tanulmányt publikáltak a kelet-közép-európai kisnemzeti nacionalizmusoknak az első világháború éveiben elkezdődött radikalizálódásáról, a nemzetállami függetlenségi törekvések jegyében megfogalmazott területi, államszervezői programjaikról. Elkészült a Horthy-korszak kétkötetesre tervezett kézikönyvének témavázlata, kutatási terve, amelynek megvalósítása a 2016-os évben műhely-beszélgetésekkel, konferenciákkal veszi kezdetét. A kormány 2015-öt a Szovjetunióba hurcolt kényszermunkások és politikai foglyok emlékévének nyilvánította. Az emlékévvel kapcsolatos kulturális programok és tudományos kutatások koordinálására szerveződött meg Balog Zoltán miniszter elnökletével a Gulag Emlékbizottság, melynek munkájában részt vett a kutatócsoport egyik munkatársa: előadásokat tartott az emlékév alkalmából rendezett nemzetközi konferenciákon és részt vett a „Gulag vándorkiállítás" anyagának összeállításában.

A Jelenkortörténeti Témacsoport kutatásainak középpontjában 2015-ben is két nagy témakör állt: a nemzetközi kapcsolatok és az 1945 utáni időszak, különösen a Kádár-korszak társadalomtörténete. A témacsoportban zajló NKFI (OTKA) K-104408 számú, „Kollaboráció a szocialista korszakban" című kutatáshoz kapcsolódóan a témacsoport egyik tagjának szerkesztésében két tanulmánykötet jelent meg. A kötetek nem csupán azt vizsgálják, hogy az egyes egyének, társadalmi csoportok vagy intézmények milyen átalakuláson mentek keresztül 1944–1945 (a második világháború), illetve 1958–1962 (a kollektivizálás) hatására, hanem azt is, milyen folytatólagos és megszakított folyamatok határozták meg az emlékezetpolitikai viták középpontjában álló huszadik századi történelmünket és régiónk történelmét. A témacsoport egyik tagjának szerkesztésében nemzetközi, tematikus folyóiratszám is megjelent angol nyelven, amely a régión belül hasonlítja össze a kommunista korszakbeli kollaboráció történetét. A kötetek és a tematikus folyóiratszám fontos tanulsága, hogy a nemzetközi összehasonlítás és kooperáció nagymértékben hozzájárulhat az egyes nemzeti történelmek érthetőbbé tételéhez, legyen szó a népirtások egyéni emlékezetéről, a kollaboráció egyéni és intézményi útjairól vagy az állami erőszak hatásairól.

A témacsoport nemzetközileg is kimagasló teljesítményét jelzi, hogy tagjainak részvételével készült el az első MTA BTK által koordinált Horizon2020 projekt nyertes pályázati anyaga, amelynek címe COURAGE (Cultural Opposition: Understanding the Cultural Heritage of Dissent in the Former Socialist Countries). A 2016. február 1-jén induló és három évig tartó COURAGE-projekt célja az egykori szocialista országok kulturális ellenzékének örökségét kezelő gyűjtemények működésének elemzése és bemutatása.

Az Egyháztörténeti Munkacsoport legnagyobb teljesítménye a magyar történetírásban párját ritkító terjedelmű, forrásbázisú és megformáltságú nagymonográfia publikálása volt Mindszenty Józsefről. A két vaskos kötet az életrajz igen árnyalt bemutatásával a 20. századi magyar történelem politika- és társadalomtörténeti kulcskérdéseit járja körül. A „Magyar Történelmi Emlékek, Okmánytárak" c. forráskiadvány-sorozat „Egyháztörténeti Források" c. alsorozatában két kötet közreadásával megkezdték a katolikus egyház zsinati és püspökkari értekezletei iratanyagának kiadását.

Az intézet **Tudományos Információs Témacsoport**ja az intézet (és növekvő mértékben a kutatóközpont) tudományos kiadványait, folyóiratait gondozza, végzi e munkák olvasószerkesztését, korrektúrázását, tördelését, azaz teljes nyomdai előkészítését, valamint a nyomtatás munkáinak szervezését és a megjelent kötetek terjesztését. Az általuk gondozott honlapok címei a következők: http://www.btk.mta.hu; http://www.tti.btk.mta.hu/, http://www.tti.btk.mta.hu/en/; http://www.hunghist.org. Az intézeti sorozatok (a 2012-ben indított „Magyar Történelmi Emlékek" alsorozatai) között 2015-ben 10 kötet jelent meg, 1 pedig sorozaton kívül. A folyóirat-szerkesztőségek és a témacsoport együttes munkájának eredményeként jött ki a Történelmi Szemle, a Világtörténet és a Hungarian Historical Review c. folyóirataink összesen 12 száma.

Kiemelendő a témacsoport negyedik évfolyamához ért angol nyelvű folyóiratukkal kapcsolatos tevékenysége. A The Hungarian Historical Review (az Acta Historica Academiae Scientiarum Hungaricae című folyóirat 2012-ben indult új folyama) az egyetlen olyan folyóirat, amely kifejezetten magyar történelemmel foglalkozik angol nyelven, évente négy lapszámban. A folyóirat élénkíti a párbeszédet a térségünkkel foglalkozó hazai és külföldi kutatók között. A cikkek – szerződés alapján – megjelenés után egy évvel elérhetők a rangos JSTOR és EBSCO nemzetközi adatbázisokból is.

A Tudománytörténeti Témacsoport lezárta a 2009-ben kezdett „A magyar történettudomány adattára" c. OTKA-programot, az év során elfogadták szakmai és adminisztratív beszámolóját. Az adattár jelenleg 117 intézmény és 610 személy adatait tartalmazza, kiegészítése folyamatosan történik, karbantartása a témacsoport állandó feladata. A témacsoport sorozatba rendezte a konferenciákat az 1945 utáni magyar történettudomány jelentős egyéniségeiről, irányzatairól, és ezeken általában a témacsoport vezetője tartotta a bevezető előadásokat. Így konferencia tárgyalta a Károlyi Mihály iratai utolsó (5.) kötetének megjelenése alkalmából „Károlyi Mihály kutatása Magyarországon 1968–2015" címmel a Károlyi-historiográfiát, továbbá a Kádár-korszakban kibontakozó Horthy-korszak-kutatás historiográfiai kérdéseit. A témacsoport 2015-ben is folytatta a magyar történetírás történetének oktatását az ELTE BTK-n, felhasználva az adattár részeként elkészült „Magyar történészek a magyar történelem egyes korszakairól" című historiográfiai szöveggyűjteményt**.**

Az intézet valamennyi kutatócsoportja kivette részét annak a kötetnek a létrehozásából, amely egy konferencia előadásaira támaszkodva a horvát-magyar közös történelem egészét tekinti át horvát történészekkel közösen. A vaskos kötet jelentőségét nem csak a tudományos

eredmények adják; legalább annyira fontos, hogy a magyar és horvát történésztársadalom az elmúlt évtizedek gyanakvásait félretéve megkötötte a maga „kiegyezését”.

b) Tudomány és társadalom

Az intézet munkatársai kutatómunkájuk mellett 2015-ben is jelentős mértékben vették ki részüket a szakmainál szélesebb közvéleményt foglalkoztató történeti kérdések tisztázására irányuló ismeretterjesztő tevékenységből az őskortól a Kádár-korszakig. Több száz jelentős ismeretterjesztő írást publikáltak, illetve előadást tartottak, gyakran határon túli magyar közösségek felkérésének téve eleget, s emellett gyakran foglalkoztatott szakértők a Magyar Rádió „Regényes történelem” c. műsorában.

A társadalmat megszólító intézeti tevékenységek közül az év nagy témáját az első világháború kitörésének okai és közvetlen következményei adták. Az intézet Világtörténet című folyóirata két számot szentelt a kérdésnek. Munkatársaik a személyes felelősséget a gyorsan változó helyzet dinamikája szerint értékelve és új forrásokat is mozgósítva vizsgálták többek között a magyar politikai elit reakcióját és terveit a világháború kitörésének pillanatában. A témakörrel foglakozó kollégák itthoni előadásaikon és médiaszerepléseiken kívül több nemzetközi konferencián képviselték intézetüket (Theszalonikiben, Izmirben, Prishtinában, Isztambulban és Szófiában). A nemzetközi konferenciák közül kiemelkedik a szófiai „Political and Military Relationships in the Balkans during WWI” (2015. szeptember 29.) és az isztambuli „Gallipoli 100” (2015. november 25.) című, utóbbinak az intézet társszervezője is volt.

Nagy társadalmi figyelem kíséri a Szent Korona történetével foglalkozó Lendület kutatócsoport munkáját. Sok lap és portál közölt beszámolót munkájukról, számos TV-felvétel született friss felfedezéseiről.

A jelenkortörténet iránti fokozott érdeklődés miatt e témákkal foglalkozó munkatársaikat különösen gyakran hívják a magyar televíziók és rádiók tudományos-ismeretterjesztő és közéleti műsoraiba. Rendszeresen nyilatkoznak történelmi kérdésekről a legolvasottabb napilapoknak, hetilapoknak és online-portáloknak. Az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet felkérésére a kísérleti történelem-tankönyv sorozat keretében elkészült az általános iskola felső tagozatának 7. osztályos kísérleti történelem-tankönyve, illetve a gimnáziumok és szakközépiskolák 11. osztályos kísérleti történelem-tankönyve. Az intézet két munkatársa együttesen több mint harminc lecke szövegének megírásával, a kész kéziratok szakmai megvitatásával és lektorálásával vett részt ebben a rendkívül fontos munkálatban. Mindkét tankönyv esetében sikerült olyan szakmai, módszertani értelmezési kereteket kialakítani és olyan konkrét szöveges, képi, térképi stb. megoldásokat találni, amelyek a 19. század második, illetve a 20. század első felének kulcskérdéseiben az egyetemes és a magyar történelem párhuzamos folyamatait, a magyar fejlődés sajátosságait egyaránt pontosan és hitelesen mutatják be. Az intézet munkatársai készítették el az év ősze óta az ország legtöbb iskolájában használt új általános iskolai és középiskolai történelmi atlaszokat is, összesen 290 térképet. A nyomtatott formán kívül folyamatosan fejlesztik a digitális verziót, amely interaktív tananyagokat, animációkat és videókat is elérhetővé tesz a felhasználók számára.

Az intézet az év folyamán együttműködési szerződést kötött a MANDA-val, és havi rendszerességgel filmklubot indított a városmajori Barabás Villában. Filmes és történész szakemberek értelmezték a bemutatott filmeket. Az intézet egyik munkatársa a Földművelésügyi Minisztérium Földrajzinév-bizottságának tagjaként tevékenykedett.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2015-ben

Az intézet feladatának tartja, hogy áttekintéssel rendelkezzék a magyar történetkutatás egészéről, elősegítse a különböző műhelyek közötti eszmecserét, infrastruktúrájával és teljes szellemi kapacitásával támogassa a szakma országos szervezetei: az MTA Történettudományi Bizottsága, a Magyar Történelmi Társulat és az akadémiai történész vegyes bizottságok munkáját, összefogja és szervezze a történész világkongresszusok magyar részvételét. Az intézet ezért szoros kapcsolatot tart fenn valamennyi jelentős magyarországi történettudományi kutatóhellyel.

Az intézet átlagosan havi négy-öt, különböző típusú szakmai rendezvényt szervez. Legrangosabb az „Intézeti előadások" sorozat, melyben az év során 8 intézeti és 9 külföldi (amerikai, német, román, francia, lengyel, spanyol, svájci, szlovák) szakember szerepelt. Különösen nagy szakmai visszhangra talált a fiatal prágai professzor, Miroslav Michela előadása a szlovák emlékezetpolitikáról, a beszélgetés Oplatka Andrással az „'Ezt köztünk! Isten áldja!' Széchenyi István válogatott levelei" c. kötet szerkesztőjével, valamint Peter Haslinger „Hungarian, Czech and Polish academia and their concepts of national spaces, 1890–1939" című előadása.

A saját vagy részben saját rendezésű események közül különösen sikeresek voltak a következő konferenciák: „Az 1515. évi bécsi királytalálkozó emlékezete" c. bécsi konferencia, a „Via Sancti Martini, Szent Márton útjai térben és időben" c. szombathelyi rendezvény, a két világháború közötti nemzetközi helyzetet elemző varsói konferencia, a cseh, szlovák és magyar nacionalizmusok konfliktusait az I. világháború időszakában tárgyaló miskolci konferencia.

Az intézetben, illetve az MTA központi épületében rendezett konferenciák közül kiemelendők a következők: a „The Place of the Tributary States on the Periphery of the Ottoman Empire" és a „Splendid Encounters 4: Diplomats and Diplomacy in the Early Modern World" c. konferenciák, az emlékkonferencia Istvánffy Miklós halálának 400. évfordulóján, I. Ferenc József osztrák császár és magyar király halálának 100. évfordulója alkalmából tartott műhelyvita és leginkább a kommunista rendszerek működésével kapcsolatos rendezvények. („A 'felszabadítástól' a 'megszállásig'. Források, nyelvhasználat és olvasatok az 1945. évi fordulatról"; „Váltóállítás. Diktatúrák a vidéki Magyarországon 1945-ben"; „A társadalom szovjetizálása – az alávetettség racionalizálása a trianoni határon innen és túl. Társadalmi gyakorlat vidéken [1945–1962]".)

A Lendület publikációk ez ideig angol, francia, horvát, koreai, magyar, német, orosz, spanyol és szlovák nyelven lektorált szakfolyóiratokban és tanulmánykötetekben láttak napvilágot. Jól látható az intézet jelenléte az Anjou-kutatásban, több kutatója hangadóként vett részt az École Française de Rome, az Agence Nationale de la Recherche és a Seconda Università di Napoli által rendezett nápolyi nemzetközi konferencián. Élénkek a későbbi korszakokkal kapcsolatos francia kapcsolataik is. Ebbe a körbe tartozik a Nantes-i Egyetem CRHIA kutatóközpontjával és a párizsi Sorbonne IV. Egyetem történészeivel folytatott együttműködés; utóbbi eredményeként megjelent az „Histoire, économie & société" c. folyóirat 2015. 3. száma, amely a magyar kora újkor tárgyköréből öt tanulmányt tartalmaz intézeti munkatársak tollából. Egyik munkatársuk négy jelentős franciaországi konferencián vett részt előadással.

Tovább gazdagodtak spanyolországi kapcsolatok, így a madridi Autónoma Egyetem történeti intézetével közös program megvalósításába kezdtek. Az intézet egyik munkatársa továbbra is

tagja a 2013-ban létrehozott nemzetközi kutatócsoportnak („Red de Investigación: La facción española. Las relaciones de la Casa de Austria a través de grupos informales”; http://faccion.hypotheses.org), illetve a 2015-ben a madridi Autónoma Egyetemen megalakult kutatócsoportnak. A közös kínai–magyar hidegháború-történeti kutatások keretében könyvbemutatóval egybekötött konferenciát tartottak Pekingben aktuális emlékezetpolitikai kérdésekről. Intézeti munkatárs szervezte a 2015. évi történész világkongresszus egyik társadalomtörténeti (ST4: „Urban villagers”) szekcióját a modern városokban munkát találó falusi tömegek sajátos nehézségeiről, és három további munkatárs vett részt a történész szakma e legjelentősebb eseményének vitáiban.

Az intézet munkatársai számos hazai és külföldi folyóirat-szerkesztőségben foglalnak helyet. A legfontosabb nemzetközi szerkesztőbizottsági vagy szerkesztőségi tagságok: Journal of Modern History, Journal of Contemporary History, Routledge, Woodrow Wilson Center, Wallstein Austrian History Yearbook, Archivum Ottomanicum, Časopis Matice moravske, Dimensioni e Problemi della Ricerca Storica, Ekonomska i ekohistorija, Review of Croatian History, Journal of Turkish Studies, Opera historica, Osmanlı Araştırmaları, Podravina, Scrinia Slavonica, Ungarn Jahrbuch, Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti, Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU, Zeitschrift für internationale Freimaurerforschung. A hazai folyóiratok közül kiemelendő: Acta Orientalia, Hadtörténelmi Közlemények, Keletkutatás, Lymbus, Rubicon, Múlt-kor, Századok, BUKSZ, Történelmi Szemle, Történeti-Földrajzi Közlemények, The Hungarian Historical Review Turul, Urbs Várostörténeti Évkönyv, Világtörténet, Korall, Tanulmányok Budapest Múltjából c. évkönyv stb. A kutatók hazai (pl. L’Harmattan, A múlt ösvényén) és külföldi könyvsorozatok (pl. Berlin, Edition Ungarische Geschichte, Studien zur Sprache, Geschichte und Kultur der Türkvölker [Klaus-Schwarz-Verlag], Routledge, Wallstein) sorozatszerkesztőiként szintén növelik az intézet nemzetközi tudományos beágyazottságát.

Az intézet munkatársai hazai és nemzetközi (bilaterális) tudományos testület tagjaiként és vezetőiként, kuratóriumokban (European Science Foundation, EURIAS, Imre Kertész Kolleg, Jena, GWZO, Lipcse, Romanian Research Council) és tudományos tanácsokban (több helyen elnökként, illetve elnökhelyettesként is) dolgoznak. Többen tagjai az MTA Történettudományi Bizottságának és akadémiai történész vegyes bizottságoknak (magyar–bolgár, magyar–szerb, magyar–szlovák, magyar–török stb.). A Magyar Történelmi Társulat főtitkára, egyik alelnöke és több vezetője az intézet munkatársa. Rendszeresen segítik a külföldi magyar kulturális intézeteket tanácsadással és előadók küldésével. OTKA történész zsűri tagság, a Bolyai Tudományos Ösztöndíj Bizottságbeli tagság, emellett több akadémiai bizottsági tag (sőt vezető poszt betöltője is) akad munkatársaik között. Így például: az MTA Művelődéstörténeti Albizottság társelnöke, a Magyar Tudomány Külföldön Akadémiai Bizottság tagja, a MTA Gazdaságtörténeti Bizottság titkára, a VEAB elnöke.

Munkatársaik folyamatosan oktatnak valamennyi jelentős magyarországi egyetemen, több doktori iskolában vesznek részt, külön megállapodás keretében működnek közre az ELTE BTK történelem államvizsgáin; opponensként, bizottsági tagként dolgoznak a tudományos minősítés fórumain és a hazai tudományos pályázatok elbírálásában, az OTKA, TÁMOP, Nemzeti Kiválóság Program, az Akkreditációs Bizottság és a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj tisztségviselőiként és szakértőiként. Egyik munkatársuk a komáromi Selye János Egyetemen, ketten az Egyesült Államokban oktattak. Nyugdíjba vonult munkatársuk a GULAG Emlékbizottság titkárságának vezetője.

Különösen hangsúlyosak az intézet erdélyi kapcsolatai. Egyik munkatársuk évek óta részt vesz a Varadinum Napok (Nagyvárad) történeti konferenciáinak és kiadványainak

szervezésében, szerkesztésében. Kiváló kapcsolatot tartanak fenn a kolozsvári Erdélyi Múzeum-Egyesülettel, közös konferenciákat szerveznek, kiadványcserét folytatnak és rendszeres kutatói konzultációkat tartanak.

IV. A 2015-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

H2020 COURAGE (Cultural Opposition: Understanding the Cultural Heritage of Dissent in the Former Socialist Countries / Kulturális ellenállás: az ellenzékiség kulturális örökségének megértése az egykor szocialista országokban). A 2016. február 1-jén induló és három évig tartó COURAGE projekt célja az egykori szocialista országok kulturális ellenzékének örökségét kezelő gyűjtemények működésének elemzése és bemutatása. Az első BTK által koordinált Horizon2020 kutatási projekt.

NKFIH (OTKA) 116270 Szigetvár és Turbék
A hároméves projekt keretében elvégzendő munka kijelöli Szigetvár politikai-katonai és szakrális-szimbolikus jelentőségét az oszmán és a magyar–Habsburg világban, valamint a közép-európai nagyhatalmi rivalizálás rendszerében. Feltárja a város közelében létrejött oszmán szakrális központot. 61 763 000 Ft

NKFIH (OTKA) K 116594 Magyar Várostörténeti Atlasz
A kutatás megbízható alapot kíván nyújtani a magyar városok tértörténetének vizsgálatához, európai keretek között. Fő tevékenysége öt kiválasztott magyar város (Nyírbátor, Óbuda, Pápa, Székesfehérvár és Szekszárd) helyrajzi és településmorfológiai fejlődésének feldolgozása lesz az erre vonatkozó levéltári, régészeti, terepi és térképi adatok szisztematikus összegyűjtésével és hosszú távú elemzésével. 43 542 000 Ft

NKFIH (OTKA) 117214 Balogh Margit: Mindszenty József c. könyvének kiadása
Az utóbbi két étized legjelentősebb, a 20. századi magyar történelem alapkérdéseit érintő nagy terjedelmű politikai életrajza. 6 748 000 Ft

Nemzeti Kulturális Alap (NKA) 3341/00316 + MTA (Könyv- és Folyóiratkiadó Bizottság) KFB 024/2015 A Történelmi Szemle 2015. évi számainak megjelentetése

Nemzeti Kulturális Alap (NKA) 3341/00315 + MTA (Könyv- és Folyóiratkiadó Bizottság) KFB 024/2015 A Hungarian Historical Review 2015. évi számainak megjelentetése

Nemzeti Kulturális Alap (NKA) 3341/00316 + MTA (Könyv- és Folyóiratkiadó Bizottság) KFB 024/2015 A Világtörténet c. folyóirat 2015. évi számainak megjelentetése

Nemzeti Kulturális Alap (NKA) 3808/02556 Szent Márton útjai c. konferencia támogatása
A savariai születésű szent életéről a szombathelyi önkormányzattal együtt szervezett konferencia az egyetemes és magyar keresztény hagyományba egyaránt szervesen illeszkedő személyiség emlékezetét vizsgálta.

Nemzeti Kulturális Alap (NKA) 3437/02020 Az első bécsi döntés okmánytára
A két világháború közötti magyar területi revíziós politika első döntő állomásáról sok éves alapkutatások eredményeit teszi hozzáférhetővé az oktatás és a kutatás számára ez a forráskiadvány.

Nemzeti Kulturális Alap (NKA) 3437/0021 A magyar–horvát együttélés fordulópontjai c. kötet kiadása
Az utóbbi évek különösen hatékony magyar–horvát kutatási együttműködésének eredményeit teszi közzé ez a kötet.

Nemzeti Kulturális Alap (NKA) 4925/00165 Az iszlám radikalizmus és a Nyugat c. konferencia támogatása
A magyarországi oszmanisztika elismerése, hogy a témakör legismertebb szakértői Magyarországon tanácskoznak.

NKFIH (OTKA) K 115988 A magyar-csehszlovák kapcsolatok dokumentumai (1945–1992)
A kutatás célja, hogy feltárja és publikálja a két ország közötti legfelsőbb szinten keletkezett dokumentumokat. 13 728 000 Ft

MTA Nemzetközi Kétoldalú Mobilitás (NKM) 21/2015 Magyar–szlovák mobilitási program

MTA NKM 14/2015 Magyar–bolgár mobilitási program

MTA SZ 029/2015 Magyar–szerb akadémiai történész vegyes bizottság támogatása
A bizottság alapkutatásainak eredményeként sikerül méltó emléket állítani a második világháború alatti magyar-szerb konfliktusok áldozatainak.

MTA Vendégkutató (VK) 06/2015 Az MTA BTK Tanácsadó testülete elnöke, a neves kora újkor-kutató Olga Khavanova budapesti kutatásainak támogatására

MTA KK 015/2015 Demeter Gábor: A Balkán-félsziget és az Oszmán Birodalom c. szintézisének támogatására

MTA KFB 080/2015 Csukovits Enikő: A nyugat-európai magyarságképről készült monográfiájának kiadása

MNB PADA KP 2343-7/2015 Csukovits Enikő: A nyugat-európai magyarságképről készült monográfiájának angol nyelvű kiadása

MNB PAGEO KP 2343/3/2015 Balogh Margit Mindszenty monográfiája + Pálosfalvi Tamás Nikápolytól Mohácsig c. munkáinak angol nyelvű kiadása

MTA NKM 18/2015 Magyar–cseh mobilitási program
A kutatás témája a kétoldalú államközi kapcsolatok és a magyar kisebbség helyzetének bemutatása Csehszlovákiában. Ez utóbbi témakör kapcsán a magyarországi szlovákság helyzetének, szerepének az alakulását is vizsgálják 1918–1948 között a diplomáciai kapcsolatokon keresztül.

MTA NKM 103/2015 Városi gazdálkodás a 16. századi Erdélyben és Magyarországon, magyar–román mobilitási pályázat
A kutatásban részvevők a Román Tudományos Akadémia szebeni, marosvásárhelyi és bukaresti történettudományi intézetében dolgozó kollégákkal együtt a 16. századi magyarországi városi gazdálkodásról adnak átfogó képet.

MTA LP 2015-4/2015 BTK Lendület Középkori Magyar Gazdaságtörténet Kutatócsoport
A program résztémái: kincstári bevételek; pénzügyigazgatási szervezet archontológiája; pénzverés; gazdasági kiváltságok; városi gazdálkodás. Az öt év alatt az alábbi munkák kiadását tervezik: a pénzügyigazgatási szervezet archontológiája és prozopográfiája (1000–1526); az Árpád- és Anjou-kori királyi adórendszer története; Anjou-kori éremtípusok katalógusa; az 1000 és 1437 között vert pénzérmék leletkatasztere, textilplomba-leletkatalógus, valamint gazdaságtörténeti vonatkozású tanulmánygyűjtemények.

A következő poszt-doktori ösztöndíjak OTKA PD 117033/2015: Prajda Katalin; PD 017/2015: János István Csongor; PD 017/2015: Franchi Roberta; PD031/2015: Bartha Ákos; PD031/2015: Umbrai Laura; PD 031/2015: Klestenitz Tibor.

V. A 2015-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. 1944/1945: Társadalom a háborúban – Folytonosság és változás Magyarországon. Szerk.: Bódy Zsombor – Horváth Sándor. Bp.: MTA BTK TTI, 2015, 312.
2. A horvát–magyar együttélés fordulópontjai. Intézmények, társadalom, gazdaság és kultúra. Főszerk.: Fodor Pál – Sokcsevits Dénes. Szerk.: Jasna Turkalj – Damir Karbic. Bp.: MTA BTK TTI – Horvát Történettudományi Intézet, 2015, 772.
3. A magyar katolikus püspökkari tanácskozások története és jegyzőkönyvei 1945–1948 között. Válogatta, bevezette, sajtó alá rendezte: Beke Margit. Bp.: MTA BTK TTI, 608. http://real.mtak.hu/27125/
4. Állami erőszak és kollektivizálás a kommunista diktatúrában. Szerk.: Horváth Sándor – Ö. Kovács József. Bp.: MTA BTK TTI, 2015, 395.
5. Apor Péter – James Mark: Socialism Goes Global: Decolonization and the making of a new culture of internationalism in Socialist Hungary 1956-1989. Journal of Modern History 87:4 (2015) 1–40.
6. Az 1863. évi kalocsai tartományi zsinat. A bevezető tanulmányt írta, a dokumentumokat válogatta és a tárgyi jegyzeteket írta Adriányi Gábor. A dokumentumokat sajtó alá rendezte és szövegkritikai jegyzetekkel ellátta Bárány Zsófia: Bp.: MTA BTK Történettudományi Intézet, 2015, 179.
7. Balogh Margit: Mindszenty József (1892–1975). I–II. Bp.: MTA BTK, 2015, 1572.
8. Bevezetés Magyarország történetének forrásaiba és irodalmába I. Általános rész 4. Városi, mezővárosi és községi levéltárak és forrásközlések. I-II. kötet. Szerk.: Kosáry Domokos – Kulcsár Krisztina – Szakály Orsolya. Bp.: MNL OL – MTA BTK TTI, 2015, 1581.
9. Borhi László: Nagyhatalmi érdekek hálójában. Az Egyesült Államok és Magyarország kapcsolata a második világháborútól a rendszerváltásig. Bp.: Osiris Kiadó – MTA BTK TTI, 2015, 504.
10. Bottoni, Stefano: A várva várt Nyugat. Kelet-Európa története 1944-től napjainkig. Bp.: MTA BTK TTI, 2015 (második, bővített és javított kiadás), 362. http://real.mtak.hu/31016/
11. Buzási, Enikő – Pálffy, Géza: Augsburg – Wien – München – Innsbruck. Die frühesten Darstellungen der Stephanskrone und die Entstehung der Exemplare des Ehrenspiegels des Hauses Österreich. Gelehrten- und Künstlerbeziehungen in Mitteleuropa in der zweiten

Hälfte des 16. Jahrhunderts. Budapest: Institut für Geschichte des Forschungszentrums für Humanwissenschaften der Ungarischen Akademie der Wissenschaften, 2015, 168.

12. Cieger, András: Volky a korupcia v dualistickom Uhorsku (1867-1918) és Politickám korupcia v Uhorsku pred prvou svetovou vojnon: Choreografia korupc nych káuz. In: Korupcia. Szerk.: Solte, Peter – Vörös, László. Bratislava, 2015, 250–296.
13. Csákó Judit: Volt-e krónikása II. Andrásnak? Megjegyzések gestaszerkesztményünk 13. század eleji átdolgozásának problematikájához. Századok 149 (2015) 301–332.
14. Csukovits Enikő: Magyarországról és a magyarokról – Nyugat-Európa magyar-képe a középkorban. Bp.: MTA BTK TTI, 2015, 312.
15. Erdélyi, Gabriella: A Cloister on Trial: Religious Culture and Everyday Life in Late Medieval Hungary. Farnham: Ashgate, 2015, 276. (Catholic Christendom, 1300–1700)
16. Erdélyi Gabriella: From Savage to Civilized: Schools and Student Life in Rural Hungary before the Reformation. In: The Reformation in the Croatian Historical Lands. Ed.: Zrinka Blazevic – Stanko Jambrek, and Natasa Stefanec. Zagreb: Biblijski Institut, 2015, 83–106.
17. Everyday Collaboration with the Communist Regimes in Eastern Europe. A Special Issue of The Hungarian Historical Review Ed. by Horváth, Sándor. 4:1 (2015) 254.
18. Fodor, Pál: Byzantine legacies in Ottoman identity. In: Opuscula György Hazai Dicata. Beiträge zum Deutsch-Ungarischen Workshop aus Anlass des 80. Geburtstages von György Hazai. Hg. von Barbara Kellner-Heinkele – Simone-Christiane Raschmann. Berlin: Klaus Schwarz Verlag, 2015, 93–108. (Studien zur Sprache, Geschichte und Kultur der Türkvölker, Band 19.)
19. Fodor, Pál: The Unbearable Weight of Empire: The Ottomans in Central Europe – A Failed Attempt at Universal Monarchy (1390–1566). Bp.: MTA BTK TTI, 2015, 175.
20. Horváth Richárd: Das Rätsel der Holzburg oder: Wie alt könnte die Güssinger (Újvárer) Burg sein? Fundberichte aus Österreich 53 (2015) 94–110. http://real.mtak.hu/31145/
21. Jakó Klára: Mihály vajda magyar secretariusairól. Erdélyi Múzeum 77:1 (2015) 113–127.
22. Kármán, Gábor: A Seventeenth-Century Odyssey in East Central Europe: The Life of Jakab Harsányi Nagy. Leiden–Boston: Brill Academic Publishers, 2015, 315. (The History of Oriental Studies, 2.) http://real.mtak.hu/31041/
23. Keresztesekből lázadók–Tanulmányok 1514 Magyarországáról. Szerk.: C. Tóth Norbert – Neumann Tibor. Bp.: MTA BTK TTI, 2015, 376.
24. La Hongrie ottoman XVIe–XVIIe siècles. Dirigé par Marie Françoise Saudraix et Olivier Chaline. In: Histoire, économie et Société. Époque moderne et Contemporaine 34:3 (2015) 5–121. http://www.cairn.info/revue-histoire-economie-et-societe-2015-3.htm
25. Martí Tibor: Az aranygyapjas lovag Esterházy Pál. In: Esterházy Pál, a műkedvelő mecénás: egy 17. századi arisztokrata-életpálya a politika és a művészet határvidékén. Szerk.: Ács Pál. Bp.: Reciti Kiadó, 2015, 49–66. http://real.mtak.hu/30981/
26. Mátyás-Rausch Petra: A városvezetői és gazdasági elit összetétele Nagybányán 1569 és 1581 között. Erdélyi Múzeum 78:1 (2015) 51–64. http://real.mtak.hu/27139/
27. Pálffy Géza: A Magyar Királyság és a Habsburg Monarchia a 16. században. Bp.: MTA BTK TTI, 2015, 546 oldal + 16 oldal színes képmelléklet
28. Pálosfalvi Tamás: Tettes vagy áldozat? Hunyadi László halála. Századok 149 (2015) 383–441.

29. Réfi Attila: Császári-királyi karabélyos és vértes törzstisztek a francia háborúk idején (1792-1815): Életrajzi lexikon. I. kötet A-H. Pápa: Jókai Mór Városi Könyvtár, 2015, 130. http://real.mtak.hu/22164/

30. Szabó András Péter: A Bocskai-felkelés képe a szepességi krónikákban. In: A történelem mint hivatás: A Benda-emlékkonferencia előadásai. 2013. november 27. Szerk.: Szíjártó M. István. Bp.: Balassi Kiadó, 2015, 45–74. http://real.mtak.hu/16073/

31. Tény és fikció. Tudomány és művészet a nemzetépítés bűvkörében a 19. századi Magyarországon. Szerk.: Lajtai Mátyás – Varga Bálint. Bp.: MTA BTK TTI, 2015, 216.

32. Tóth Gergely: Bél Mátyás, a történész. In: Humanista történetírás és neolatin irodalom a 15–18. századi Magyarországon. Szerk.: Békés Enikő, Kasza Péter, Lengyel Réka. Bp.: MTA BTK ITI, 2015, 157–167. (Convivia Neolatina Hungarica, 1.) http://real.mtak.hu/31124/

33. Tóth Ferenc: Egy magyar származású francia diplomata életpályája: François de Tott báró (1733–1793). Bp.: MTA BTK TTI, 2015, 313. (Magyar Történelmi Emlékek, Értekezések). http://real.mtak.hu/24415/

34. Tóth, Ferenc: Maurice-Auguste de Benyovszky et ses Mémoires et voyages, In: Jean Garapon (éd.), Les mémorialistes d'ancien régime à la découverte de l'étranger (XVIe-XIXe siècles). Nantes: Éditions Cécile Défaut, 2015, 123–135. http://real.mtak.hu/24939/

35. Turbucz Dávid: A Horthy-kultusz – 1919–1944. Bp.: MTA BTK TTI 2015, 496. (32 oldal színes és fekete-fehér képmelléklettel) http://real.mtak.hu/30808/

36. Vámos, Péter: From Reconciliation to Estrangement: Relations between China and Eastern Europe. In: Lorenz M. Lüthi (ed.), The Regional Cold Wars in Europe, East Asia, and the Middle East: Crucial Periods and Turning Points. Washington: Woodrow Wilson Center Press, 2015, 314–337.

37. Varga, Bálint: Rise and Fall of an Austrian Identity in the Provincial Historiography of Bukovina. Austrian History Yearbook 46 (2015) 183–212.

38. Völgyesi Orsolya: Szalay László nemzedéke Kölcsey vonzásában. Történelmi Szemle 57:2 (2015) 251–264. http://real.mtak.hu/32169/

39. Weisz Boglárka: Az urbura. Bányászattörténeti Közlemények 19:2 (2015) 3–23.

40. Zsoldos Attila: Karol I. a mestá. Historický Časopis 63. (2015) 195–207.

MTA BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
ZENETUDOMÁNYI INTÉZET
1014 Budapest, Táncsics Mihály u. 7.; 1250 Budapest, Pf. 9
telefon: (1) 356 68 58; fax: (1) 375 92 82
e-mail: zti-igazgato@btk.mta.hu; honlap: www.zti.hu

I. A kutatóhely fő feladatai 2015-ben

A Zenetudományi Intézet tevékenysége a magyar zenetudomány Kodály Zoltánig és Szabolcsi Bencéig visszanyúló módszertani hagyományai szellemében komplex módon ötvözi a történeti zenei és a zene-, illetve táncfolklorisztikai kutatásokat. A kutatások a filológiai tudományok metodikájához igazodva elsősorban a források gyűjtésére, feldolgozására, értékelésére és közzétételére irányulnak. Ebben kivételes lehetőséget jelent, hogy a Magyar Tudományos Akadémia sok évtizedes támogatása révén az intézet – a nemzeti kultúra szempontjából kimagasló jelentőséggel bíró gyűjtemények részeként – számos elsődleges forrást maga őriz a Bartók Archívumban, a népzenei hang- és lejegyzésgyűjteményben, a néptáncfilmek gyűjteményében, valamint a Zenetörténeti Múzeumban. Ezeknek az elsődleges forrásgyűjteményeknek a gyarapítása, őrzése, állagmegóvása, hordozóik folyamatos modernizálása az intézet egyik jelentős kapacitásokat lekötő feladata, amelynek eredménye áttételesen jelenik meg a publikációs termésben.

A gyűjtemények, illetve az azokkal párhuzamosan kifejlődött kutatási témák meghatározzák a kutatóhely fő kutatási feladatait: a régi zenetörténet, elsődlegesen a középkori és kora újkori liturgikus egyszólamúság kutatása, a magyar zenetörténet 16–21. századi történetének kutatása, Bartók-kutatás, a magyar, magyarországi és szomszédnépi népzene gyűjtése, archiválása, rendszerezése, közreadása, a magyar néptánc kutatása és közreadása, zenei muzeológia, valamint a *Studia Musicologica* című nemzetközi zenetudományi folyóirat szerkesztése.

II. A 2015-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Régi zenetörténet

A Váradi („Zalka”) Antifonále kritikai kiadásának előkészítése keretében leírták a forrás kutatástörténetét, valamint elkészítették a publikáció részét alkotó CD-ROM tervét, amely a kódex törzskéziratának és töredékeinek képanyaga mellett az egyes tételekhez kapcsolódó többlépcsős indexet is tartalmaz. A hasonló módon megjelentetendő Ulászló Graduále kiadásához tanulmányrészek, illetve a CD-ROM előzetes változata készült el.

A Gradualia projekt keretében 15 további miseforrás tartalomjegyzéke vált kutathatóvá és összehasonlíthatóvá. Így a különböző misehagyományok összehasonlítását végző számítógépes rendszerben több mint 80 forrás feldolgozása történt meg. A források hozzáférhetővé és kereshetővé váltak az interneten is (www.zti.hu/earlymusic/gradualia/gradualia.html). A projekt nemzetközi integrációja érdekében létrehozott honlap a 2015-ben lezajlott fejlesztések eredményeképpen a mise forrásain és zenei tételein túl a zsolozsmáét is tartalmazza, ennek megfelelően Gradualia helyett a hazai gregorián források egyetemes adatbázisaként (Hungarian Chant Database) jelenik meg, s a Gradualia mellett a CAO-ECE rendszerét és forrásait is magába foglalja.

Mivel a honlap egy nagyobb nemzetközi rendszer része, hitelessége érdekében elengedhetetlen volt az anyaga mögött álló forrásadatok (lelőhelyek, könyvtárak, jelzetek, RISM-siglumok stb.) pontosítása, kiegészítése, nemzetközileg szokásos formába öntése.

A Corpus Antiphonalium Officii Ecclesiarum Centralis Europae (CAO-ECE) sorozathoz lengyel-magyar együttműködésben elkészítették a középkori krakkói egyházmegye proprium de tempore tételkészletének forrásonkénti kiírását és liturgikus rendszerezését. Meghatározták az egyes források tételkészletéből kialakított „ideális" krakkói hagyományt, valamint elkészítették a külön hagyományágat képviselő Vetus Liber Ordinarius Cracoviensis liturgikus repertóriumának jegyzékét. Ugyancsak elkészültek a bevezető tudományos kommentár angol nyelvű fejezetei: a felhasznált 13 forrás leírása, a krakkói egyházmegye középkori történetének áttekintése, a középkori krakkói zsolozsmahagyomány jellemzése és jellegzetes pontjainak összefoglalása.

A késő középkori zeneelméleti irodalom Corpus Hollandrinumnak nevezett csoportját vizsgáló és közreadó nemzetközi kutatócsoport működése keretében befejezték a zeneelméleti korpusz kiemelt fejezeteiben megjelenő antifónakészlet áttekintését, rendszerezését és zenei szempontú összehasonlító elemzését; e munka tanulságiból a Hollandrinus-traktátusok zenei hátországát feltáró tanulmányt készítettek. Nemzetközi együttműködésben írtak tanulmányt a traktátusok coniuncta-fejezeteiben megjelenő különleges, a középkori modális rend szabályainak ellentmondó dallamairól. Továbbá összeállították a Hollandrinus-traktátusok dallampéldáit összesítő indexet, amely nemcsak a korpusz dallamkészletét adja közre, hanem a dallamok gyakorlatban használt alakjait is közli, kommentárral és kritikai jegyzetapparátus kíséretével.

A Musicalia Danubiana sorozatban megjelentették az 1523-ban kiadott Psalterium Strigoniense Oláh Miklós által használt és kézírásos dallambejegyzésekkel kiegészített példányának részletes tanulmánnyal kísért fakszimile-kiadását. Tanulmányban vizsgálták az aquileai proprium-hagyományt. Előadásban vizsgálták a kassai graduált, az Ulászló Graduált, a Szent István-alleluia elterjedését és a váradi antifonale sequentiáiban mutatkozó cseh hatást. Felfedeztek, azonosítottak és leírtak egy 12. századi kódexlapot, amely Szent Demeter magyarországi zsolozsmájának eddig legkorábbi lejegyzését őrizte meg a középkori esztergomi hangjegyírás korai variánsával lejegyezve. Feldolgozták az 1989-ben elhunyt Rajeczky Benjamin hagyatékát. Tanulmányozták a karmelita rend liturgiáját és a szentek communalis zsolozsmáit.

Magyar zenetörténet

A 16–17. századi magyar nyelvű antifónák kiadása keretében elvégezték a nyolc tónusba rendezett antifónák végső rendjének kialakítását, a kottagrafikázását, a grafika ellenőrzését és javítását. Azonosították az antifónák szövegeit a korabeli bibliafordítások igénybevételével, egybevetették a graduálok szövegét a Heltai-, Huszár Gál-, Károli- és Káldi-fordításokkal. A Vietoris tabulatúrás könyv magyar-szlovák együttműködésben készülő második kiadásához revideálták a német nyelvű kritikai apparátust, az általános és az egyes megjegyzéseket, valamint angol nyelvű rezümét készítettek. Az 1958-ban kiadott XVI. századi magyar dallamok bővített kiadása számára elvégezték a dallamok és szövegek jegyzetanyagának egyesítését, a bibliográfiai adatok kontrollálását és egységesítését, ennek alapján a dallamvariánsok jegyzetelését és grafikázását. Tanulmányt jelentettek meg Johann Wohlmuth munkásságáról és Rajeczky Benjamin tudományos munkásságáról.

A piarista rend 18. századi zeneéletének kutatása keretében bécsi és kolozsvári kutatóutakon vizsgálták a levéltári forrásokat. Előadásban ismertették a piaristák váci központjának zenei gyakorlatát, illetve Anton Zimmermann 1776-ban írt kantátáját.

Az Erkel Ferenc Operái Kritikai Kiadás keretében befejezték a Dózsa György című opera kottagrafikájának első korrektúráját (2015-ben kb. 500 oldal). A közreadás számára elkészítették 460 oldal munkapartitúráját, amelyben jelezték a szerzői kézirat, illetve a szólamanyag közti eltéréseket. Feldolgozták az opera irodalmi hátterének, illetve a fogadtatásának sajtóanyagát. Ugyancsak elkészült a Sarolta című opera szólamanyagának feldolgozása, valamint 19–20. századi felújítások és átdolgozások áttekintése. Közreadásra előkészítették és grafikáztatták az Erzsébet című opera Erkel készítette 2. felvonását.

A Nemzeti Színház 19. századi zenei repertoárját vizsgáló projekt keretében kb. 16 000 file-nyi színházi zsebkönyvet, színlapot, kottás és szöveges forrást digitalizáltak az Országos Széchényi Könyvtár gyűjteményeiben és feldolgozták több vidéki színház repertoáradatait az 1800–1830-as időszakból. Leltárt készítettek a Kolozsvári Magyar Opera használaton kívül helyezett történeti kottatáráról (1088 tétel). A Nemzeti Színház kismestereinek kutatása keretében feldolgozták Szerdahelyi József életművét, és vizsgálták a Béla futása című daljáték Heinisch József készítette átdolgozását. Kb. 21 000 tételt szkenneltek az intézet 1960-as évek óta felgyűlt 19. századi sajtófeldolgozásaiból.

Monográfiát jelentettek meg Schodel Rozália pályájáról és a Nemzeti Színház operatársulatának első évtizedéről. Német nyelvű tanulmányokat jelentettek meg Erkel Bátori Mária című operájáról és Joachim Józsefről. Tanulmányban mutatták be Szénfy Gusztáv népzenei munkásságát. Magyar és olasz nyelvű tanulmányokat jelentettek meg Farkas Ferenc működéséről. Vizsgálták Jacques Offenbach kölni és párizsi működését, magyarországi recepcióját és az operett műfajának eredetét.

Bartók-kutatás

Lezajlott a Bartók-hagyaték hátralévő részének, a hagyatékra vonatkozó szerződés felmondása miatt szükségessé vált leltározása és visszaszolgáltatása, ami két kutató munkaidejének kb. 15%-át töltötte ki. Digitális jegyzékbe foglalták Bartók kottatárának a Bartók Archívum állományába tartozó részét (154 bibliográfiai egység). Kb. 6500 file-nyi anyagot digitalizáltak a Bartók Archívum gyűjteményeiből, valamint 12 000 kép terjedelemben az amerikai Bartók-hagyaték kéziratanyagát.

Bartók szerzői jogainak Európa nagy részében történő felszabadulása miatt különösen intenzívvé váltak a Bartók-összkiadással kapcsolatos tárgyalások, és felgyorsult az elsőként megjelenésre szánt kötetek szerkesztése, a tanulmányok, kritikai jegyzetek írása, illetve véglegesítése. A vállalkozás nemzetközi jellegére való tekintettel összeállították és angolra fordították a kottagrafikára és a szerkesztői munkára vonatkozó, eddig csak részlegesen és magyar nyelvű elaborátumokban kidolgozott szabálykódexét. Elkészítették a Gyermekeknek kötet történeti bevezető tanulmányát (magyar és angol nyelven), valamint a Kritikai jegyzetek bevezetőjét és az egyes darabokhoz tartozó kritikai megjegyzéseket (angol nyelven). Befejezték a Gyermekeknek kottafőszöveg első korrektúráját, elkészült a népdalszövegeket angol fordítással közlő I. függelék, valamint a változatokat, korai műalakokat tartalmazó II. függelék kézirata. Elkészítették és korrigálták a Mikrokosmos közreadásának kottagrafikáját.

Folytatták a Bartók Béla Írásai sorozat 4. kötetének kiadási előkészületeit, revideálták a források alapján 20 írás szövegét, elkészítették 121 kottapélda kottagrafikáját. Internetre

került a Bartók Correspondence adatbázis, Bartók levelezésének teljességre törekvő, több mint 8000 dokumentumot számláló nyilvántartása, mely minden ismert levelet adatol. Ehhez angol és magyar nyelvű bevezetőt, bibliográfiát és műjegyzéket készítettek. A Béla Bartók Thematic Catalog számára elkészítették 42 címszó levelezésbeli említéseinek feldolgozását és 66 címszó szakirodalmi hivatkozásainak listáját.

Tanulmányozták Bartók 1914. áprilisi Maros-Tordai gyűjtőútjának, valamint négy korábbi mezőségi területen végzett gyűjtésének anyagát, Bartók és felesége kétzongorás hangversenyeinek műsor-összeállítását és fennmaradt hangfelvételeit. Tudományos előadásokat tartottak a Gyermekeknek sorozatról, Bartók pedagógiai célú zongoraműveiről, a Divertimentóról, a magyar népzenének a román népzenére Bartók által regisztrált hatásáról, Bartók magyaros ritmusképleteiről és Molnár Antal ritmustanáról. Tanulmányban vizsgálták Bartók levelezését, Beethoven-recepcióját, Hunyad megyei román népzenei gyűjtéseit, Bartók és Pásztory Ditta amerikai éveinek dokumentumait. Bartók-kiállítást készítettek az Ankarában tartott Bartók-fesztiválra, a brüsszeli Európa Parlament felkérésére, valamint a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen egykor Bartók által használt tanterem számára.

20–21. századi magyar zenetörténeti kutatások

A Lendület pályázat támogatásával 2012-ben létrejött 20–21. Századi Magyar Zenei Archívum és Kutatócsoport szervezésében, az Emberi Erőforrások Minisztériuma (EMMI) támogatásával Magyarországra szállították Dohnányi Ernő amerikai hagyatékának a Florida State Universityn őrzött részét, s így a 2014 nyarán már átvett hagyatékrész Dohnányi számos kéziratával egészült ki. 2015 októberében az intézet munkatársainak közreműködésével emléktáblát avattak Dohnányi floridai házánál. Monografikus áttekintés jelent meg Dohnányi amerikai éveiről, ami átfogóan tárgyalja a zongoraművész–zeneszerző élete utolsó éveinek eseménytörténetét és alkotásait.

Az archívum gyűjteménye számára 2015 folyamán átvették Keller András, Kósa György, Lendvay Kamilló, Petrovics Emil, Sári József hagyatékát, illetve gyűjteményét, feldolgozták, illetve nagy részben digitalizálták Bozay Attila, Dávid Gyula, Decsényi János, Dobos Kálmán, Kadosa Pál, Ránki György, Sulyok Imre, Szervánszky Endre hagyatékát.

A 20. századi magyar zeneszerzés-történeti kutatások részeként feldolgozták a régi magyar történeti hősök 20. századi hősi oratorikus megjelenítésének repertoárját, Sári József posztmodern zeneszerzés-értelmezését, Szabó Ferenc utolsó alkotói korszakának jellegzetességeit, valamint a 18. századi zenetörténeti emlékek megjelenési formáit az 1956 utáni magyar zeneszerzésben. A bázeli Paul Sacher Alapítvány gyűjteményében tanulmányozták Kurtág György zeneszerzői vázlatait. A zenetudomány-történeti kutatások Kodály Zoltán tudományos pályájának feldolgozására-értékelésére fókuszáltak. Tanulmánygyűjteményt jelentettek meg Kodály és a történelem viszonyáról. Az EMMI megrendelésére készült tanulmánykötetben mutatták be a Kodály Zoltán-ösztöndíj történetét és díjazottjait.

Pályázati támogatással vizsgálták a Rákosi- és Kádár-korszak populáris zenei életét, ezen belül a populáris zene nemzeti jellegének és a kulturális diplomáciában betöltött szerepének kérdését. Tanulmánykötetet jelentettek meg a magyar populáris zene 20. századi jelenségeiről. A zeneesztétika-történeti kutatások során áttekintették Lukács György zenei tájékozódásának forrásait és az 1960-as években kibontakozó magyar marxista zeneesztétikának a keleti blokk zeneideológiai trendjeinek formálásában betöltött funkcióját.

A budapesti operaénekesek adatbázisa (1900–1920) számára elkészítették a Népopera (1911–1915) és Népszínház-Vígopera (1907–1908) szerepkatalógusát. Az előadóművészet-történeti projekt keretében kutatásokat végeztek Cziffra György 1956 előtti zongoraművészi pályájával, illetve zeneakadémiai tanulmányaival kapcsolatban, és virtuális kiállításon mutatták be Faragó György hagyatékát (http://zti.hu/mza/index.htm?m0704.htm).

Népzenekutatás és -archiválás

Népzenei gyűjtőutakat tettek 15 erdélyi és 4 tolnai településen. Elvégezték kb. 700 óra hangzó anyag digitalizálását (Ág Tibor és Jáki Teodóz hagyatékából). Szkennelték a Népzenei Irattár dokumentumait (kb. 300 tétel). Nyomtatott gyűjtemények, hagyatékok és új lejegyzések alapján kb. 1700 új adatot osztottak be a magyar népzene kottás rendjébe. Több gyűjtemény alapján rögzítettek 700 szlovák nyelvű dallamot és nagy mennyiségű szöveges adatot; ezeknek, valamint 1200 további dallam elemzése alapján kb. 400 dallamtípust állítottak fel. A játékgyűjtemény számára 25 új játékot gyűjtöttek, 210 új játékot osztottak be korábbi bácskertesi gyűjtés alapján, és 400 német, román, szlovák támlappal is gyarapodott a gyűjtemény; létrehoztak 24 új típust, illetve altípust.

A Magyar Népdaltípusok Katalógusa második kötetéhez további kb. 15 000 támlapot digitalizáltak, megtörtént a típusokat bemutató dallamok kottagrafikázása (500 db), és elkészültek a típuskommentárok (607 db). Folytatódott a teljes rend viszonylatában a típusokat bemutató hangzó anyag kiválasztása is (500 db), amelyeket a típusrendet bemutató weboldalra (http://nepzeneipeldatar.hu) fel is töltöttek.

A Kodály-rendben őrzött 18–19. századi népdalok és a korabeli kottás források viszonyát kutató projekt keretében lezárták a 18. századi népi dallamok gyűjteményének kéziratát, ellenőrizték az angol fordítást és kiválogatták a hangzó mellékletbe kerülő dallamokat. Tanulmányozták a 19. századi dallamokat, közte a népszínművek dalainak feldolgozását.

A Magyar Tudományos Akadémia és a Román Akadémia közötti együttműködés keretében áttekintették Bartók román népzenei gyűjtései filológiai hátterét. Tanulmányozták a Sóvidék népzenéjének eddig gyűjtött forrásait, a felvidéki verbunkos írásos emlékeinek és népzenei gyakorlatának viszonyát, Mátray Gábor népzenekutatói munkásságát, a 18. századi közköltészet zenei vonatkozásait. Az Irodalomtudományi Intézettel együttműködésben elkészítették a jegyzetanyagot Arany János népdalgyűjteményének kritikai kiadása számára. Mutatóban összesítették a Magyar Népzene Tára VI–XII. kötetének népdalszövegeit, amely így a népi szövegek kutatása számára is jelentős segítséget nyújthat. Előadásban vizsgálták a hétfájdalmú Szűzanya alakjának megjelenését a magyar népzenei hagyományban, a táncház-mozgalom kezdeti éveit, Bartók és Kodály népdal-harmonizálásait, a magyar népdalrendezés tudománytörténeti jelentőségét és C. M. von Weber magyaros stílusú műveinek forrásait.

Bodor Anikó gyűjtése alapján megjelentették a vajdasági magyar népdalok kiadványsorozatának 5. kötetét, amelyben a jeles napokhoz kapcsolódó dallamok szerepelnek. DVD-ROM-on közreadták Horváth István magyarózdi népzenei gyűjtéseit, a dallamok mellett teljes dokumentáció kíséretében. Angol nyelvű tanulmánykötetben mutatták be a népi többszólamúságot. Angol nyelvű tanulmányban mutatták be Kodály Kállai kettős című művének művelődéstörténeti kapcsolódásait, Bartalus István népzenei kéziratát, Színi Károly 1865-ös népdalgyűjteményét. Német nyelvű tanulmányt tettek közzé az Apponyi kézirat barokk repertoárjáról. Tanulmányt jelentettek a népi mondókák kereszténység előtti rétegéről, a finn-ugor népeknél található népi többszólamúságról, egy ördöngösfüzesi énekes kb. 500 dallamnyi repertoárjáról, a Fehér László ballada változatairól, az I. világháború

népzenekutatásra gyakorolt hatásáról. A törökségi népzenék kutatása körében megjelentették a Karachay Folksongs című kötetet. Az eredményeket több nemzetközi konferencián és angol nyelvű tanulmányban ismertették.

Néptánckutatás és -archiválás

A Hagyományok Háza és az MTA BTK közötti szerződés keretében elkészült Maácz László Állami Népi Együttesnél készített táncfolklorisztikai témájú filmjeinek digitalizálása (150 tétel, kb. 36 óra). Elkészítették a néptáncarchívum kézirattára első 900 tételének szkennelt másolatát. A MaNDA közfoglalkoztatási lehetőségei révén digitalizálták a Fotótár 15 000 nézőkartonját. Befejeződött a Táncírástár A/4-es formátumú kéziratos állományának szkennelése, és megkezdték az A/3 formátum szkennelését.

A Néptánc Tudástár fejlesztésére az eddigi 11 adatbázis mellé újabb 5 témát határoztak meg (tánctörténeti források, népi játék, koreográfiák, e-könyvek, LabanGraph) az intézetben elért kutatási eredmények közzététele érdekében. Az év folyamán elkészültek a Néptánc Tudástár bevezető és ismertető szövegei.

Az erdélyi Mezőségen ötórányi interjút és ugyanannyi videofelvételt készítettek. Összegyűjtötték és digitalizálták a Kapuvári Népi Együttes birtokában található videofilmek verbunkra vonatkozó részeit, gyűjtöttek Kapuvárra vonatkozó közgyűjteményi adatokat és áttekintették egy helyi kutató kéziratát. Ugyancsak összegyűjtötték a szekszárdi Wosinsky Mór Megyei Múzeum és a győri Xantus János Múzeum táncra vonatkozó adatait. Korábbi gyűjtések mintegy 400 GB digitalizált videoanyagát vágták, és körülbelül ezer tételnyi kéziratot digitalizáltak. A moldvai csángó tánckultúra átalakulása az 1950-es évektől napjainkig című projekt keretében két gyűjtőutat tettek a Bákó megyei Magyarfaluban, ahol interjúk, fotók és videók segítségével a helyi tánckészletet, illetve az újév környéki táncos népszokásokat rögzítették. Az eredményekről több előadásban és egy tanulmányban is beszámoltak.

Monográfiát jelentettek meg Maácz László tánckutató munkásságáról. Tanulmányban vizsgálták a néma táncfilmek és a zene kapcsolatát. Előadásban mutatták be a 19. századi ország- és népismereti irodalom táncfolklorisztikai szempontú feltárásának eredményeit, a feltárt kb. 1100 szöveges és képi forrással bővítették a tánctörténeti forráskatalógust, táblázatban összegezték e források fő adatait. 19. századi és 20. század eleji magyar nyelvű tánckönyvek segítségével tanulmányban mutatták be a társastáncok megjelenését a magyar paraszti tánckultúrában. A kalotaszegi legényes táncot vizsgáló monográfiához 158 részből álló motívumtáblát készítettek, és elkészült 40 táncfolyamat 4279 ütemnyi kísérőzenéjének lejegyzése.

Zenei muzeológia

Október 1-jén nyílt meg a Kónya család és a tanítványok című kiállítás, amelyhez katalógus is megjelent. Ugyancsak megjelentették 40/30 – A 40 éves Zenetudományi Intézet 30 éve az Erdődy-palotában címmel rendezett kiállítás katalógusát.

Átvettek és felmértek hat 18–19. századi billentyűs hangszert a pécsi Janus Pannonius Múzeum állományából. Részletes állapotfelmérést készítettek a gyűjtemény valamennyi billentyűs hangszeréről (61 darab). Ajándékba átvettek hat 19–20. századi fafúvós hangszert és három mesterhegedűt. Az újonnan kiadott leltározási szabályzat értelmében átdolgozták a hangszerek nyilvántartását. Digitalizált gyűjtemény-nyilvántartó rendszert szereztek be.

Megjelentették a Telcs Ede éremművészetét bemutató monográfia első kötetét. Tanulmányban elemezték az afrikai hárfa-lantok típusait.

Konferencia

Az intézet munkatársai által szervezett nemzetközi konferenciákon vizsgálták a nacionalizmus szerepét az utóbbi hetven év zenéjében, Goldmark Károly munkásságát, az etnokoreológia aktuális kérdéseit, a magyar-szerb zenei kapcsolatokat.

Hazai kutatók részvételével szimpóziumokat rendeztek Dobszay László gregorián kutatásairól, a 18. század zenéjének kutatásáról, a Kodály-módszer aktuális kérdéseiről, a populáris zene és a kultúrpolitika viszonyáról, valamint Évfordulók nyomában címmel 20. századi zeneszerzőkről és előadóművészekről.

b) Tudomány és társadalom

Tudományos konferenciából, hangversenyből és sajtótájékoztatóból álló, nagy visszhangot kiváltott rendezvényen jelentették be a Béla Bartók Complete Critical Edition összkiadás megindítását.

A Zenetörténeti Múzeum 2009-ben megújult kiállítóterében rendezett zenetörténeti kiállítások jelentős közművelődési szerepükön túl az intézet aktuális tudományos eredményeinek publikációs fórumaként is szolgálnak. A Zenetörténeti Múzeum a tárgyév folyamán összesen 14 742 látogatót fogadott; 115 szervezett tárlatvezetés résztvevőinek többsége rövid hangversenyt is hallhatott (85 hangversenyre került sor). Kiemelt rendezvény volt június 20-án a Múzeumok Éjszakája, amelyen a 18 órától 24 óráig tartó programok összesen 3000 látogatót vonzottak.

Az intézet munkatársai folyamatos közönségszolgálati teendőket láttak el zenetörténeti, népzenei és néptánc témákban. Több könyvbemutatón ismertették az intézet munkatársainak közreműködésével készült kiadványokat. Az intézeti publikációk közül különösen a kottás kiadványok (Musicalia Danubiana-sorozat) a zenetudományi szakmán kívül a gyakorló muzsikusok között is folyamatosan hatnak.

Jelentős érdeklődői kört vonzanak az intézet honlapján közzétett dokumentumok (különösképpen a népzenei és néptánc-felvételek): az éves egyedi látogatószám 131 000 volt.

Az intézet munkatársai a zene- és tánctudomány szűkebb körén túl a zeneélet számos területén tevékenykednek. A zenetörténet kutatói zenei és kulturális folyóiratokban kritikusként elemzik a kortárs magyar zeneszerzést, zenei előadóművészetet, operajátszást. A népzene- és néptánckutató munkatársak többsége tanácsadóként, zsűritagként folyamatosan részt vállal a népzenei és néptánc mozgalom irányításában.

Átadták a Tiszta forrás település emléktáblát Hetes és Gyula képviselőinek az adott településről gyűjtött népzenei anyag válogatott és dokumentált hangfelvételei kíséretében.

Az Emberi Erőforrás Minisztérium megbízásából lebonyolították az állami tulajdonban levő mesterhangszerek szemléjét.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2015-ben

Felsőoktatás

Az előző évekhez hasonlóan az intézet szorosan együttműködött a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Zenetudományi Tanszékével a zenetudományi képzésben, annak fontos gyakorló-kutató bázisát alkotja. Több kutató is tagja a zenetudományi PhD doktori tanácsnak, és előadóként, témavezetőként, bírálóként is tevékenykedik. Az intézet munkatársa vezeti a Népzene Tanszék munkáját, és az oktatásban is többen közreműködnek.

A munkatársak valamennyi kutatási témában rendszeresen fogadnak magyar és külföldi doktorandusokat és kutatókat alkalmi konzultációra. A néptánc- és táncíráskutatás területén tevékenykedő munkatársak a felsőfokú néptánc-oktatás több intézményében tanítanak, illetve időszaki tanfolyamokat tartanak. 2015 folyamán az intézet munkatársai kinevezett oktatóként vagy óraadóként a következő felsőoktatási intézményekben tevékenykedtek: Apor Vilmos Katolikus Főiskola, ELTE BTK (Zenei Tanszék), Károli Gáspár Református Egyetem, Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem (Zenetudományi Tanszék, Népzenei Tanszék, Egyházzenei Tanszék, Kodály Zoltán Zenepedagógiai Intézet), Szegedi Tudományegyetem (Néprajzi és Kultúrantropológiai Tanszék), Magyar Táncművészeti Főiskola (Néptáncpedagógiai Tanszék). A néptánc kutatói részt vesznek a Choreomundus programban, amelyben külföldi hallgatókat ismertetnek meg a magyar kutatás módszereivel.

Tudományos együttműködések

Az intézetnek érvényes együttműködési megállapodása van a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Zenetudományi Tanszékével és Egyházzene Tanszékével, az ELTE BTK Folklore Tanszékével, a Magyar Táncművészeti Főiskolával, a Néprajzi Múzeummal, az OSZK-val, az ELTE Egyetemi Könyvtárral és az Esztergomi Hittudományi Főiskola Könyvtárával. A tudományos együttműködést segítik a szakmai szervezetekkel, a Magyar Néprajzi Társasággal, a Magyar Zenetudományi és Zenekritikai Társasággal, Magyar Tánctudományi Társasággal kialakított jó kapcsolatok. Az intézet munkatársainak az akadémiai bizottságokban való részvétele (Zenetudományi Bizottság, Néprajzi Bizottság, Művelődéstörténeti Bizottság, Tánctudományi Munkabizottság) a kapcsolatokat még intenzívebbé teszi. Az intézet munkatársai szakmai kapcsolatokat ápolnak a Hagyományok Házával, az Európai Folklór Intézettel, az UNESCO Magyar Nemzeti Bizottságával.

Nemzetközi kapcsolatok

A Magyar Tudományos Akadémia Mobilitás-pályázata biztosítja a Román Akadémia folklórintézeteivel Bartók román népzenei gyűjtései kritikai kiadása céljából folytatott együttműködés hátterét, aminek révén 2015-ben több csereút is megvalósulhatott. A munkatársak évről évre aktívan részt vesznek a nemzetközi szakmai szervezetek munkájában, s többen tisztséget is viselnek ezek bizottságaiban. Ilyenek a Nemzetközi Zenetudományi Társaság (IMS), a Nemzetközi Hagyományos Zenei Tanács (ICTM), Nemzetközi Tánc Tanács (CID), a Lábán Kinetográfia Nemzetközi Tanácsa (ICKL). Intézeti kutató vezeti az ICTM Dance Study Group keretében a Movement Analysis Substudy Groupot.

A régi zenetörténet, a magyar zenetörténet és Bartók életművének kutatói Ankarában, Belgrádban, Berlinben, Bécsben, Boswilban (Svájc), Brnóban, Brüsszelben, Campenasban (Brazília), Dortmundban, Lisszabonban, Maynooth-ban (Írország), Nagyváradon, Párizsban, Poznańban, Prágában és Rózsahegyen (Szlovákia), a népzene- és néptánckutatók Asztanában, Bresciában, Bécsben, Énlakán (Románia), Isztambulban, Kolozsvárott, Lübeckben, Párizsban,

Vilniusban és Zentán vettek részt nemzetközi konferenciákon. Tanulmányutakat tettek Ausztriában, Franciaországban, Nagy-Britanniában és Romániában.

IV. A 2015-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Új NKFIH-témaként kezdődött a törökségi népek körében végzett népzenei gyűjtőmunka összefoglalása, illetve a Rákosi- és Kádár-kor populáris zenéjének vizsgálata. Öt további zenetörténeti és népzenei kutatási téma részesült folytatólagos NKFIH-támogatásban, többek között a cantus planus nemzetközi összefüggéseinek vizsgálata, a magyar népdaltípusok katalógusának elkészítése, Erkel Ferenc műhelyének és a Kádár-kor zeneéletének tanulmányozása (éves össztámogatás: 50 775 E Ft). Az NKFIH által támogatott témák változatossága és a támogatásoknak a humán tudományok terén jelentősnek mondható összege jól kifejezi az intézet kutatási területeinek sokoldalúságát, illetve ennek a tudományos közösség általi elismerését.

A Nemzeti Kulturális Alap támogatta Dohnányi Ernő amerikai hagyatékának megvásárlását és hazaszállítását, a Bartók-összkiadás megindításához kapcsolódó rendezvényeket, a Kónya család és a tanítványok című kiállítás megrendezését, Bartók zongoraműveinek hangversenyen történő bemutatását és a többszólamú népzene tárgyában tartott szimpózium előadásainak kiadását.

2015 szeptemberétől az intézet munkatársa elnyerte a Bolyai János Ösztöndíjat Dohnányi Ernő írásai kutatásának témájában.

V. A 2015-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

Önálló kötetek

1. Dalos A: Kodály és a történelem. 12 tanulmány. Budapest: Rózsavölgyi, 183 (2015). (http://real.mtak.hu/31793)
2. Fügedi J – Szélpál-Bajtai É (ed.): Maácz. Budapest: L'Harmattan – MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 444 (2015).
3. Kusz V: Dohnányi amerikai évei. Budapest: Rózsavölgyi, 360 (2015). (http://real.mtak.hu/32495/)
4. Pávai I: Magyarózd népzenéje Horváth István gyűjtései tükrében / The Folk Music of Magyarózd as Reflected in the Collections of István Horváth. Budapest: Hagyományok Háza – MTA BTK Zenetudományi Intézet, 216 (2015). + DVD-ROM
5. Richter P – Tari L: Multipart Music. Personalities and Educated Musicians in Traditional Practices. Third Symposium of the ICTM Study Group for Multipart Music, 12–16 (2015).September 2013, Budapest, Hungary. Budapest: MTA BTK Zenetudományi Intézet, 543.
6. Tallián T: Schodel Rozália és a hivatásos magyar operajátszás kezdetei. Budapest: Balassi Kiadó, 662 (2015). (http://real.mtak.hu/24501)

Tanulmányok folyóiratban vagy kötetben

7. Czagány Zs – Papp Á: Spätmittelalterliche Musiktheorie und Choralpraxis. Der musikalische Hintergrund der Traditio Hollandrini. In: Traditio Iohannis Hollandrini VII.

München: Verlag der Bayerischen Akademie der Wissenschaften, 189–206 (2015). (http://real.mtak.hu/32329/)

8. Kerékfy M: Népzene és nosztalgia Ligeti György Kürttriójában. In: Dobszay Ágnes, Domokos Zsuzsanna, Péteri Lóránt, Vikárius László (szerk.), Szekvenciáktól szimfóniákig: Tanulmányok Liszt, Bartók és Ligeti 140 éves Zeneakadémiája tiszteletére. Budapest: Rózsavölgyi és Társa, 203–222 (2015). (http://real.mtak.hu/30191)
9. Paksa K: Stage and Folk Tradition in the Cultural History of the Kállai kettős (Couple Dance of Kálló). Studia Musicologica 55, 295–320 (2015). (http://real.mtak.hu/32475)
10. Szacsvai-Kim K: Die erste ungarische Operntragödie: Ferenc Erkels Bátori Mária. Quellen un Fassungen. Studia Musicologica 55, 1–58 (2015).
11. Vikárius L: Die Idee einer „transsubstantiierten Volksmusik" in der Solosonate für Violoncello op. 8 (1915). In: K. Aringer (ed.): Zoltán Kodálys Kammermusik. Studien zur Wertungsforschung 57. Wien: Universal Edition, 155–178 (2015).

AZ MTA BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT FŐBB MUTATÓI ÉS PÉNZÜGYI ADATAI 2015-BEN

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2015-ben

A kutatóhely neve: MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	397			Ebből kutató[2]:	297
PhD, kandidátus:	172	MTA doktora:	27	Rendes tag és levelező tag:	3
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma[3]:					25
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma[4]:					98

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				1447
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				1172
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				401
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				63
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				87
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	130	idegen nyelven:	28
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	34	idegen nyelven:	23
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	395	idegen nyelven:	152
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	50	idegen nyelven:	17
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	54	idegen nyelven:	441

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2014)

Összes hivatkozás száma[8]:	3555	Összes független hivatkozások száma:	3399

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2015-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD:	8	MTA doktora:	2

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	660	hazain:	684
Nyilvános esemény megrendezése:	54	kulturális rendezvények:	195
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:			42
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	79	hazai:	243
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	91	hazai:	173

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			128
Témavezetések száma: TDK munka:	26	Diplomamunka (BSc):	96
Diplomamunka (MSc):	93	PhD:	158

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:	2 057 530	E Ft
Fiatal kutatói álláshelyen fogl. sz.16: 29 Teljes saját bevétel:	463 530	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		96
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	196 795	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		164
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:	254 320	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		2
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	6 538	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:	5877	E Ft

VI/A. A kutatóhely részletezett pénzügyi adatai 2015-ben

A kutatóhely neve: MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege:	2 057 530	E Ft
Az időszak folyamán a teljes saját bevétel összege:	463 530	E Ft
Saját szabadalmi és szerzői jogi bevétel:	0	E Ft
OTKA - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	196 795	E Ft
Innovációs Alapból - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
ÚMFT - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Egyéb hazai pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	236 515	E Ft
EU-s pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	17 805	E Ft
Egyéb külföldi pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	6 538	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó bevétel - kutatásra:	1 000	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó bevétel - egyéb:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó egyéb kutatási bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó egyéb nem kutatási bevétel:	4877	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2015-ben

A kutatóhely neve: Az MTA BTK központ vezetése alá tartozó csoportok

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	15	Ebből kutató[2]:	5
PhD, kandidátus:	2	MTA doktora: 0,5	Rendes tag és levelező tag: 0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma[3]:			3
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma[4]:			1

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				26
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				16
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				6
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	3	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	2	idegen nyelven:	2
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	9	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	2	idegen nyelven:	1
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	3	idegen nyelven:	2

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2014)

Összes hivatkozás száma[8]:		Összes független hivatkozások száma:	0

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2015-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD:	0	MTA doktora:	0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:		24	hazain:	23
Nyilvános esemény megrendezése:	5	kulturális rendezvények:		4
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:				0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	2		hazai:	2
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	2		hazai:	3

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			7
Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	10
Diplomamunka (MSc):	7	PhD:	6

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2015-ben

A kutatóhely neve: MTA BTK Filozófiai Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	28	Ebből kutató[2]:	26
PhD, kandidátus:	22	MTA doktora: 4,5	Rendes tag és levelező tag: 0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma[3]:			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma[4]:			8

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				145
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				134
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				37
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				6
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				26
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	5	idegen nyelven:	4
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	2	idegen nyelven:	2
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	27	idegen nyelven:	34
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	3	idegen nyelven:	2
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	5	idegen nyelven:	4

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2014)

Összes hivatkozás száma[8]:	148	Összes független hivatkozások száma:	142

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2015-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD:	0	MTA doktora:	0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:		72	hazain:	92
Nyilvános esemény megrendezése:		7	kulturális rendezvények:	14
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:				3
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:		1	hazai:	11
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:		7	hazai:	13

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			28
Témavezetések száma: TDK munka:	7	Diplomamunka (BSc):	10
Diplomamunka (MSc):	16	PhD:	14

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2015-ben

A kutatóhely neve: MTA BTK Irodalomtudományi Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	62			Ebből kutató[2]:	56
PhD, kandidátus:	33,4	MTA doktora:	10,3	Rendes tag és levelező tag:	1
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma[3]:					2
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma[4]:					11

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				385
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				316
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				128
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				10
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				7
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	54	idegen nyelven:	9
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	12	idegen nyelven:	4
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	134	idegen nyelven:	19
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	18	idegen nyelven:	2
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	9	idegen nyelven:	3

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2014)

Összes hivatkozás száma[8]:	743	Összes független hivatkozások száma:	730

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2015-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD:	0	MTA doktora:	1

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	129	hazain:		158
Nyilvános esemény megrendezése:	3	kulturális rendezvények:		35
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:				0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	11	hazai:		23
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	12	hazai:		37

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			16
Témavezetések száma: TDK munka:	1	Diplomamunka (BSc):	11
Diplomamunka (MSc):	8	PhD:	21

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2015-ben

A kutatóhely neve: MTA BTK Művészettörténeti Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	33	Ebből kutató[2]:	27,1
PhD, kandidátus:	13,8 MTA doktora: 3	Rendes tag és levelező tag:	0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma[3]:			2
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma[4]:			7

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				107
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				85
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				36
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				7
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				6
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	15	idegen nyelven:	1
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	27	idegen nyelven:	7
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	2	idegen nyelven:	1
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	8	idegen nyelven:	1

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2014)

Összes hivatkozás száma[8]:	105	Összes független hivatkozások száma:	103

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2015-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD:	0	MTA doktora:	1

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	24	hazain:		34
Nyilvános esemény megrendezése:	7	kulturális rendezvények:		5
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:				18
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	5	hazai:		20
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	4	hazai:		18

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			20
Témavezetések száma: TDK munka:	1	Diplomamunka (BSc):	4
Diplomamunka (MSc):	2	PhD:	13

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2015-ben

A kutatóhely neve: MTA BTK Néprajztudományi Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	36	Ebből kutató[2]:	30
PhD, kandidátus:	25,6 MTA doktora: 2	Rendes tag és levelező tag:	0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma[3]:			1
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma[4]:			10

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				151
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				108
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				41
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				3
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				7
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	18	idegen nyelven:	1
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	6	idegen nyelven:	3
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	36	idegen nyelven:	10
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	5	idegen nyelven:	3
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	16	idegen nyelven:	2

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2014)

Összes hivatkozás száma[8]:	361	Összes független hivatkozások száma:	333

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2015-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD:	3	MTA doktora:	0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:		54	hazain:	52
Nyilvános esemény megrendezése:	8	kulturális rendezvények:		27
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:				4
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	6		hazai:	53
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	2		hazai:	14

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			11
Témavezetések száma: TDK munka:	1	Diplomamunka (BSc):	2
Diplomamunka (MSc):	2	PhD:	14

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2015-ben

A kutatóhely neve: MTA BTK Régészeti Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	48	Ebből kutató[2]:	33
PhD, kandidátus:	16,4 MTA doktora: 3,3	Rendes tag és levelező tag:	0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma[3]:			2
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma[4]:			16

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				84
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				78
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				12
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				17
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				6
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	0	idegen nyelven:	1
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	1	idegen nyelven:	4
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	21	idegen nyelven:	13
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	3	idegen nyelven:	2
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	8	idegen nyelven:	31

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2014)

Összes hivatkozás száma[8]:	539	Összes független hivatkozások száma:	508

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2015-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD:	2	MTA doktora:	0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:		75	hazain:	58
Nyilvános esemény megrendezése:	5	kulturális rendezvények:		1
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:				7
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	12		hazai:	25
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	22		hazai:	16

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			11
Témavezetések száma: TDK munka:	1	Diplomamunka (BSc):	14
Diplomamunka (MSc):	10	PhD:	31

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2015-ben

A kutatóhely neve: MTA BTK Történettudományi Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	99	Ebből kutató[2]:	84
PhD, kandidátus:	58	MTA doktora: 2,5	Rendes tag és levelező tag: 2
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma[3]:			12
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma[4]:			30

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				445
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				352
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				118
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				12
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				28
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	30	idegen nyelven:	10
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	8	idegen nyelven:	9
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	114	idegen nyelven:	56
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	13	idegen nyelven:	5
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2014)

Összes hivatkozás száma[8]:	1599	Összes független hivatkozások száma:	1523

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2015-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD:	2	MTA doktora:	0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	219	hazain:	206
Nyilvános esemény megrendezése:	13	kulturális rendezvények:	25
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:			10
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	24	hazai:	58
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	35	hazai:	63

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			18
Témavezetések száma: TDK munka:	9	Diplomamunka (BSc):	40
Diplomamunka (MSc):	31	PhD:	33

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2015-ben

A kutatóhely neve: MTA BTK Zenetudományi Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	48	Ebből kutató[2]:	36
PhD, kandidátus:	21,8 MTA doktora: 1	Rendes tag és levelező tag:	0
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma[3]:			3
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma[4]:			15

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				120
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				97
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				24
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				8
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				9
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	5	idegen nyelven:	2
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	5	idegen nyelven:	2
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	32	idegen nyelven:	17
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	4	idegen nyelven:	2
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	5	idegen nyelven:	1

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2014)

Összes hivatkozás száma[8]:	102	Összes független hivatkozások száma:	102

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2015-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD:	1	MTA doktora:	0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:		63	hazain:	61
Nyilvános esemény megrendezése:	6	kulturális rendezvények:		84
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:				0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	18		hazai:	51
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	7		hazai:	9

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			17
Témavezetések száma: TDK munka:	6	Diplomamunka (BSc):	5
Diplomamunka (MSc):	17	PhD:	26

MTA KÖZGAZDASÁG- ÉS REGIONÁLIS TUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
székhely: 7621 Pécs, Papnövelde u. 22.
levelezési cím: 1112 Budapest, Budaörsi út 45.
telefon: (1) 309 2652; fax: (1) 309 2650
e-mail: titkarsag@krtk.mta.hu; honlap: www.krtk.mta.hu

I. A kutatóközpont egészét érintő kutatási és tudományszervezési eredmények 2015-ben

Tudományos stratégiáját, valamint az MTA elnöke által elfogadott főigazgatói intézkedési terveket követve a KRTK 2015-ben is számos eredményt tud felmutatni a közös – több intézetet érintő – kutatócsoportjainál. A csoportok nemcsak összetételük, hanem kutatási témáik tekintetében is új feladatokat, szakmai kihívásokat jelentenek a résztvevőknek.

A KRTK 2015 második felében – kormányzati és akadémiai felkérésre – bekapcsolódott az MTA Migrációs Munkacsoportjának munkájába. A munkacsoport „Az Európába irányuló és 2015-től felgyorsult migráció tényezői, irányai és kilátásai" címmel mutatta be a kutatás eredményeit összegző tanulmányát.

A kutatás keretében a KRTK három területen készített résztanulmányokat.
A KRTK Adatbankjában rendelkezésre álló információk alapján elemzést állított össze a korábbi időszakban betelepülő migránsok munkapiaci beilleszkedésének tapasztalatairól;
a küldő országok gazdasági, társadalmi jellemzőiről és a kiáramlás várható alakulásáról, valamint
a jelenlegi migrációs hullám biztonságpolitikai összefüggéseiről.

A kutatás a munkapiaci hatások elemzését új információkkal egészítette ki, az új eredmények beépülnek a Munkaerőpiaci Tükör most készülő, a ki- és befele irányuló migráció hatásait bemutató Közelkép fejezetébe.

A stratégiában meghatározott tudományos célok elérésének fontos feltétele az Adatbank folyamatos fejlesztése, amely 2015-ben is a központ legfontosabb célkitűzései között szerepelt. A magas szintű szakmai munkához a KRTK Adatbankja az elmúlt évben is jelentős támogatást kapott az MTA-tól. Munkatársai az elmúlt év során a kutatók által legkeresettebb adatbázisok újabb hullámainak beszerzése, tisztítása és harmonizálása mellett két óriás méretű adatbázis építését fejezték be:

Az államigazgatási regiszterek összekapcsolásával keletkezett panel adatbázisban akár napi szinten követhető a 2003-ban 5–74 éves népesség 50%-ának munkapiaci pályája 2003–2011-ben.
Az adatbázis 45 500 népszámlálási körzethez rendeli az összes magyarországi oktatási és egészségügyi intézményt, valamint vállalati telephelyet, továbbá megadja a körzetek közötti elérési távolságokat, időket és költségeket. Az adatbázis könnyen bővíthető további információkkal, valamint *big data* módszerekkel. Az adatok a KSH-KRTK kutatószobában elérhető teljes körű népszámlálási adatokhoz, illetve vállalati regiszterekhez kapcsolva Magyarország eddig nem ismert mélységű térinformatikai képét nyújtják.

A 2013–2015-ös években, majd azóta új forrásból 2016-ra hosszabbítva megkezdte működését a KSH-KRTK kutatószoba, ahol a KSH helyiségében a KRTK kutatói anonimizálás nélkül kutathatnak több, korábban elérhetetlen nagyméretű adatbázist. A kutatószobában 2015-ben 427 időpontfoglalásra került sor, a kapacitáskihasználás

megközelítőleg 60%-os, és folyamatosan növekszik. Az Adatbank a 2015-ös év során 67 – a KRTK és a KSH által elfogadott kutatási tervhez kapcsolódó – adatkérést elégített ki, ez a 2014-es évhez viszonyítva több mint 50%-ös növekedést jelent.

A kutatóközpont könyvtára – amely egy budapesti és több vidéki egységből áll – az előző évek átszervezései után a folyamatos és zavartalan munkára helyezi a hangsúlyt, és igyekszik biztosítani a meglévő kereteken belül a kutatáshoz szükséges feltételeket. Kutatástámogatási funkciói folyamatosan alkalmazkodnak a megújuló kutatói elvárásokhoz. Növekszik az igény a személyre szabott szolgáltatások iránt. A könyvtár munkatársai rendszeresen részt vettek OTKA pályázatok, habilitációs eljárások, MTA doktori pályázatok előkészítésében publikációk és hivatkozások, életművek ellenőrzésével, szerkesztésével, tudománymetriai táblázatok, adatok importálásával, listák készítésével. Eredményként könyvelhető el, hogy a megfelelő pénzügyi feltételek biztosításával sikerült a legfontosabb forrásokat (könyveket, folyóiratokat, műhelytanulmányokat, adatbázisokat) beszerezni, előfizetni. A könyvtár többször biztosított tesztlehetőséget a kutatóknak: Cambridge Journals and Books Online, Ebsco E-books, Springer E-books, EconLit with Fulltext, Sage Journals, EMIS (Emerging Markets Information Service) stb.

A kutatóközpont könyvtára részt vett 2015-ben az EISZ nemzeti programban, szerepet vállalt ennek megreformálásában és működtetésében is.

A KRTK egyik fontos stratégiai célja az intenzív jelenlét a nemzetközi tudományos életben. Ezt a fiatal kutatók nemzetközi konferencia-részvételének finanszírozásával is támogatja a központ. E célból eddig minden évben létrehozott egy elkülönített, a KRTK fiatal kutatói által megpályázható keretet. 2015-ben 24 munkatárs konferencia-részvételének támogatására nyílt lehetőség.

A nemzetközi kapcsolatok ápolásának fontos eszköze a neves külföldi előadók meghívása az évek óta sikeres nemzetközi „*Economics with Policy*” szeminárium-sorozat rendezvényeire. 2015-ben hét szemináriumra került sor.

2015-ben indította el a KRTK negyedéves Vándorszeminárium sorozatát. A 2012-es szervezeti összevonás lehetőséget adott arra, hogy a kutatók eltérő perspektívából, eltérő elemzési módszerekkel és részben eltérő diszciplínák keretei között vizsgálhassanak azonos, vagy egymáshoz szorosan kapcsolódó közgazdasági összefüggéseket. A szeminárium szervezéséért felelős, a három tagintézet vezető kutatóit tartalmazó csoport előzetesen kiválaszt egy-egy fontos, mindhárom intézet érdeklődési körébe tartozó témát, majd felkér egy-egy előadót az intézetekből vitaindító előadások megtartására. Ezt követően lehetőség van a felmerült összefüggések megvitatására. A szemináriumokat a tervek szerint felváltva budapesti és vidéki helyszíneken rendezik meg. 2015-ben három szemináriumra került sor, témáik a felzárkózás, az újraiparosodás, valamint a társadalmi különbségek voltak.

A központ Külső Tanácsadó Testülete 2015 májusában tartotta meg éves összejövetelét. Ezen értékelték az elmúlt időszak szakmai munkáját, továbbá jóváhagyták a KRTK-ban kidolgozott és elfogadott, a tudományos kutatókkal szemben támasztott követelményrendszert. Ezt a testület tagjai a további egységesítés irányába tett fontos lépésként értékelték.

Jelentős eredményt tud felmutatni a KRTK a külső kommunikáció erősítése terén is. 2014 végén a KRTK negyedévente magyar és angol változatban megjelenő Hirlevél/Newsletter sorozat kiadását határozta el. A 2015-ben elindított hírlevelek beszámolnak a KRTK-ban elért

legfontosabb kutatási és tudományszervezési sikerekről, fejleményekről. Ismertetik az adott időszakban szervezett fontosabb központi és intézeti rendezvényeket, beszámolnak egy-egy különösen érdekes kutatás eredményeiről, bemutatnak egy-egy kutatócsoportot az olvasóknak, a KRTK kutatási infrastruktúrájának fejlesztésében elért új eredményeket, továbbá hírt adnak a kiemelkedő teljesítményt felmutató munkatársakkal kapcsolatos fejleményekről.
Elérhetőségük: http://www.krtk.mta.hu/hirlevel/, http://www.krtk.mta.hu/newsletter/

II. Közvetlenül a kutatóközpont vezetése alá tartozó kutatócsoportok kutatási eredményei, ezek jelentősebb publikációi

A továbbiakban a főigazgatói intézkedési terv keretei között a kutatóközponton belül 2012 után alakult interdiszciplináris kutatócsoportok 2015-ös eredményeit mutatjuk be.
Ezek a csoportok az MTA támogatásával jöttek létre, egyeztetve szakmai célkitűzéseiket az MTA vezetésével.

Hálózatok gazdaságtana csoport

A Hálózatok gazdaságtana kutatócsoport legfontosabb kutatásai olyan jelentős, de eddig kevéssé kutatott kérdéskörrel foglalkoztak, hogy milyen szerepe van a különféle kapcsolatrendszereknek a tudás terjedésében, és hogy a kapcsolathálók által generált tudásáramlás hogyan befolyásolja a gazdasági (vállalati, iparági, regionális) teljesítményt. A magyar és nemzetközi szakirodalomban is elsőként kötötték össze e kapcsolatrendszerek vizsgálatát a vállalatok közti tudásáramlás kérdéskörével. E kapcsolathálókat vizsgálva a kutatók arra keresték a választ, hogy azok miként hatnak a munkaerő-piaci folyamatokra, valamint a vállalatok termelékenységére, továbbá a regionális fejlődésre.

A csoport kutatási eredményeit öt jelentős nemzetközi és egy hazai konferencián mutatta be. 2015-ben megjelent publikációinak száma 13, ebből 5 könyvfejezet (nemzetközi), 4 folyóiratcikk (3 nemzetközi és 1 magyar), 2 műhelytanulmány és 2 tudományos tájékoztató cikk.

A kutatócsoport ebben az évben igen sikeres nemzetközi rendezvényt szervezett *„Networks, Complexity and Economic Development”* címmel, amelyen César A. Hidalgo (MIT) volt a meghívott fő előadó. A rendezvény olyan témának adott otthont, ami nem csak a hazai, de a nemzetközi közgazdasági szakmai életben is egyedülálló módon kapcsolta össze a közgazdaságtan, a hálózatkutatás, a komplex rendszerek vizsgálatának és társadalmi hálózatok vizsgálatának elméleti és módszertani eredményeit és eszközeit. Ennek is köszönhető, hogy az érdeklődés minden várakozást felülmúlt. A rendezvényre számos rangos (22 külföldi és 20 hazai) intézményből jelentkeztek előadók és résztvevők (összesen 96 regisztrált résztvevő volt), de a meghívott fő előadók előadásain több mint kétszázan fordultak meg.

A konferencia meghirdetett címéhez igazodva az előadások lefedték a hálózatkutatás és a komplex rendszerek módszertanának sokféle alkalmazási lehetőségét a vállalati viselkedésre, regionális és gazdasági fejlődésre. Ennél fogva több tudományterület (közgazdaságtan, hálózatkutatás, regionális gazdaságtan és gazdaságföldrajz, szociológia) kutatói érdeklődésére is számot tartott, segítette a különböző tudományterületek kutatói közti tudományos kapcsolatok kialakítását.

Határok és határtérségek kutatócsoport

A 2015 szeptemberében indult Change and Continuity in Hungarian Spatial Imaginaries: Nationality, Territoriality, Development and the Politics of Borders című kutatás (együttműködő partner a Kelet-finnországi Egyetem) koncepcióját alapvetően érintette a térséget ért migrációs hullám és annak társadalmi, politikai következményei. A résztvevők megegyezése alapján nem lehet és nem is szabad kihagyni ezt a témát a kutatásból, mert a belpolitikai és a kétoldalú kapcsolatokban is jelentős változásokat hozott, korábban nem tapasztalt folyamatok játszódnak le. A Magyarországot és a szomszédos államokat is elérő interkontinentális menekült hullám új módon veti fel a Balkán és a Kárpát-medence közötti térpolitikai kapcsolatokat.

A Kárpát-medence kényes, az együtt élő népek politikai és tudományos elitje által csak részlegesen elfogadott térkategória. A Kárpát-medence nem vált az államközi és közösségközi együttműködés meghatározó térbeli keretévé, területi alapjává. Magyarország alkotmányos térkategóriává tette a Kárpát-medence egységét, a keretei közötti, államhatárok feletti nemzetegyesítés programját.

FDI kutatócsoport

A közvetlen külföldi tőkebefektetéseket vizsgáló FDI-csoport 2015-ben két szemináriumot szervezett: a magyar vállalatok nemzetköziesedése témájában megtartott, immár második hazai szemináriumon október 13-án három hazai felsőoktatási intézmény (Corvinus Egyetem, Miskolci Egyetem, Pécsi Egyetem), egy független kutatóintézet (IKU), egy külföldi egyetem (Utrecht-i egyetem) és a csoport kutatói tartottak kilenc előadást, amelyek publikálására 2016-ban kerül sor (Vezetéstudomány, illetve Marketing és Menedzsment különszámok).

Az előadások egyik fontos közös pontja volt, hogy Magyarországon egyre kevésbé a tulajdonosi szerkezet (hazai vagy külföldi tulajdon) mentén különbözik egymástól a vállalatok teljesítménye, ma már meghatározóbb, hogy az adott vállalat valamilyen módon és mértékben vesz részt a nemzetközi munkamegosztásban.

A második nemzetközi szeminárium *Multinationals, local firms and innovation in post-transition and transition economies* címmel került 2015 decemberében megrendezésre. A csoport tagjai által tartott három előadás mellett öt külföldi egyetemről érkezett előadó (Ferrarai, Bolognai, Strasbourg-i, Hannover-i, Utrecht-i Egyetemek) tartott prezentációt, a EuropeanTrade Union Institute munkatársa pedig előadásban ismertette az intézet legújabb, válság utáni FDI-trendekről szóló kiadványát. A tervek szerint a nemzetközi szeminárium legjobb anyagai a *European Journal of Development Research* különszámában kerülnek publikálásra 2016-ban.

A csoportnak egy sikeres pályázata volt: két kutatója az Nemzetgazdasági Minisztériumnak készített tanulmányt a magyarországi beszállításokról. Ebben összegezték azokat a legfontosabb tényezőket, amelyek a szakirodalom szerint a multinacionális vállalatok helyi leányainak történő beszállítások alakulására hatással vannak: a befektető multinacionális vállalat és a leányvállalat különféle jellemzői; az ágazat sajátosságai; a fogadó ország és a beszállító vállalatok jellemzői. A beszállító-politikák tapasztalatai közül kiemelték, hogy azok akkor tudnak hatékonyan működni, ha egyrészt a legfontosabb szűk keresztmetszetek felszámolását célozzák, lehetőleg piaci alapon, másrészt illeszkednek egy nagyobb, hosszabb távú gazdaságfejlesztési tervbe.

Nemzetközi Összehasonlító Tanulmányok Kutatócsoport

A kutatócsoport munkája 2015-ben az állam közvetlen gazdasági szerepvállalása köré rendeződött. Koncepcionális tanulmányok készültek az állami tulajdon növekedését indokoló körülményekről a különböző típusú kapitalista modellekben. Kiemelkedett ezek közül a fejlesztő állam koncepciójának jelenkori alkalmazási lehetőségeit vizsgáló kutatás, illetve a közép európai országokban az állami tulajdon 2008/9-es válságot követő ismételt térnyerése a korábbi privatizációs hullámok után. Ezekben a kutatási témákban több publikáció is született. A kutatás eredményeként bebizonyosodott, hogy a fejlett piacgazdaságokban az állam tulajdonosi szerepvállalása csak ideiglenes. Ezzel szemben a feltörekvő térségekben (az átalakuló országokban is) az állam tulajdonosi pozíciójának tartós megerősítése zajlik, ami változást jelent ezen államok hosszú távú gazdaságfejlesztési koncepciójában is. Ez a változás pedig konfliktusba kerülhet a főáramú megközelítéshez visszatérő fejlett országok és nemzetközi szervezetek politikáival.

A csoport sikeres nemzetközi konferenciát szervezett 2015-ben „*The Role of State in Varieties of Capitalism"* címmel. A kétnapos konferenciának közel 40 előadója volt, sikerült a szakterület két nemzetközi elismertséget élvező szakértőjét, Andreas Nölke és Martin Myant professzorokat megnyerni kiemelt előadónak. A konferencia egy sorozat első eleme volt. Ugyancsak a kutatócsoport szervezésében, az akadémiaközi csereprogram finanszírozásával került sor a második lengyel-magyar kerekasztal konferenciára, amelyen hat lengyel és hat magyar kutató cserélt eszmét az állami tulajdonosi szerepvállalás, a kisvállalkozások innovációs tevékenysége és a gazdasági konvergencia témáiban a KRTK társintézetei kutatóinak aktív részvétele mellett. A kerekasztalon elhangzott tudományos eredmények arra hívták fel a figyelmet, hogy az európai átalakuló országok kormányai közül többen is a versenyt korlátozó gazdaságpolitikai lépéseket vezettek be.

MTA KÖZGAZDASÁG- ÉS REGIONÁLIS TUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
KÖZGAZDASÁG-TUDOMÁNYI INTÉZET
székhely: 7621 Pécs, Papnövelde u. 22.
levelezési cím: 1112 Budapest, Budaörsi út 45.
telefon: (1) 309 2650; fax: (1) 309 2650
e-mail: kti.titkarsag@krtk.mta.hu; honlap: www.mtakti.hu

I. A kutatóhely fő feladatai 2015-ben

Az intézet 2015-ben a kialakított kutatási stratégiájának megvalósításából adódó célokkal folytatta kutatásait, teljesítette a kutatási szerződésekben és megállapodásokban vállalt kötelezettségeit. Legfőbb feladatai a Verseny és szabályozás 2014. évi, valamint a Munkaerőpiaci Tükör 2014. évi magyar és angol nyelvű köteteinek összeállítása, az Európai Bizottság által támogatott kutatási projektek időarányos teljesítése, illetve lezárása, valamint az MTA Lendület program keretében a játékelméleti, illetve a vállalati stratégiát és versenyképességet vizsgáló kutatások folytatása.

II. A 2015-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Makrogazdaságtan és növekedés

A Növekedés, tőkeállomány és termelékenység c. kutatás keretében újraszámolták Magyarország teljes tényezőtermelékenységét (TFP), valamint a GDP növekedésének ezen a számításon alapuló felbontását. A Magyarországgal foglalkozó korábbi szakirodalomhoz képest újítást jelent az emberi tőke számítási módszere, illetve a termelési tényezők kapacitás-kihasználtságának figyelembe vétele. A kapacitás-kihasználtság figyelembe vétele szükséges ahhoz, hogy reálisabb képet kapjunk a termelékenység ingadozásairól. A számítások alapján Magyarország növekedésében mind a tőkeállomány bővülése, mind a termelékenység javulása fontos szerepet játszott, míg az emberi tőke, és ezen belül elsősorban a foglalkoztatottság növekedési hozzájárulása csak a 90-es évek végén volt jelentős. Az elemzés során megpróbálták figyelembe venni a tőkebővülés és a termelékenységjavulás közötti esetleges összefüggéseket is. Az általuk használt neoklasszikus keretben a TFP-növekedés által indukált beruházás lehetőségét tudták megvizsgálni, de szükség lenne az ellenkező irányú kapcsolat elemzésére is.

A Megtakarítási típusok: egy adaptív-evolúciós megközelítés c. kutatás az ágens alapú modellezést alkalmaz a makroökonómia egyik fontos területén, megtakarítási döntéseknél. A megtakarítások nem tartoznak az ágens alapú mikroökonómiai modellek népszerű alkalmazási területei közé, ezért a makromodellezők a hagyományos megtakarítási elméletekhez nyúltak vissza és a megtakarítási viselkedések bizonyos leegyszerűsített válfajait építették be modelljeikbe. Ebben a kutatásban azt kérdezik, hogy – néhány népszerű megtakarítási szabály létét feltételezve – egy adaptív-evolúciós megközelítésből endogén módon tudunk-e következtetni ezen szabályok relatív életképességére, illetve arra, hogy milyen társadalmi kimeneteket kapunk, amikor az egyes megtakarítási szabályok versenyeznek egymással. Három típust vezetnek be: egy prudens, egy rövidlátó, és egy permanens jövedelemelméletnek megfelelően működőt. Rendkívül erős szelekciós nyomás mellett a prudens típus egyértelműen kiszorítja a másik kettőt. Talán furcsa módon a második legéletképesebbnek a rövidlátó típus tűnik, de már közepes szelekciós nyomásnál sem hal ki

egyik típus sem. Szokásos tőkehatékonyság mellett a prudens típus túlberuházási tendenciát visz a gazdaságba, és a gazdaság az aranykori megtakarítási rátánál magasabbat produkál. A hitelkorlátok oldása még nagyobb túlberuházáshoz vezethet, a hitelek mennyiségének növekedése mellett a tőketulajdonosok, akik itt endogén módon alakulnak ki, mintegy kizsákmányoltatják magukat azokkal, akiknek nincs pozitív tőkejövedelmük. A hosszú távú átlagos fogyasztás szempontjából a típusok kiegyensúlyozott aránya adja a legjobb eredményt, ugyanakkor ez jóval nagyobb ingadozással jár, mint amikor csak prudens típusú háztartások léteznek.

A Gazdasági felzárkózás és szerkezeti változások az EU új tagországaiba c. kutatás a gazdasági felzárkózás (konvergencia) négyféle, egymással összefüggő vonatkozásával foglalkozik az EU-tagországok – elsősorban tíz közép-kelet-európai új tagország (az EU10) – 1999 és 2013 közötti időszakra vonatkozó tapasztalatai alapján. A konvergencia vizsgált metszetei a következők: reálgazdasági, árszint-, szerkezeti és bérszintfelzárkózás. A reálgazdasági és árfelzárkózást a fejlettebb tagországoktól való távolság mérséklődéseként értelmezik, a szerkezeti felzárkózást tekintve pedig elsősorban a piaci, illetve az állami szolgáltatások részesedésének változásaira összpontosítanak az Eurostat (kiadásoldali) vásárlóerő-paritás adatbázisára támaszkodva. A bérfelzárkózást tekintve a nominális és a bruttó reálbérköltségek, valamint a nettó nominális és reálbérek alakulására egyaránt kitérnek, és rámutatnak: noha a bérköltségekben nem létezik, a nettó bérekben kimutatható a relatív termelékenységhez viszonyított kelet-európai bérlemaradás. Elemzésük szerint 2008-ig mind a reálgazdasági, mind pedig az árfelzárkózás igen gyors volt az EU10-ben, ezek a folyamatok azonban a későbbi években lelassultak. A konvergenciára vonatkozó elemzésük alapján, amely keresztmetszeti és idősoros adatokra egyaránt támaszkodik, bemutatják, hogy a relatív árszintek a relatív fejlettségi szintek által megszabott pálya felé tartanak, s a trendtől való, negatív, illetve pozitív eltérések pozitív, illetve negatív hatást gyakorolnak a reálgazdasági felzárkózásra. Az EU tagországaira vonatkozó eredményeik megfelelnek egyes korábbi, a fejlődő országokra vonatkozó becsléseknek. Azt is bemutatják, hogy noha a szolgáltatások folyó áron mért részaránya a gazdasági fejlettség szintjével együtt emelkedik, ez döntően a szolgáltatások relatív árszint-emelkedésének a következménye. Ez utóbbi hatást kiszűrve – a relatív volumenváltozásokat tekintve – az EU10 országok felzárkózását az áruk szerkezeti térnyerése és a szolgáltatások szerepének mérséklődése kísérte. Ebben fontos szerepet játszott a nem piaci szolgáltatások, főleg a figyelmük előterében álló természetbeni állami transzferek visszaszorulása, melyek fajlagos volumene a vizsgált időszak elején kiemelkedően magas volt, ám a csökkenés ellenére viszonylag jelentős maradt az EU10-ben. Az erre a tényre támaszkodó statisztikai elemzésük, illetve modelljük egyfajta magyarázatot ad az EU10-országcsoportnak a nettó bérekben mutatkozó lemaradására.

A vállalati devizahitelezés hajlamosító tényezői és kockázatossága c. kutatásban megvizsgálták azt, hogy milyen tényezők járulnak hozzá a devizahiteles vállalatok válság alatti magas adósságszolgálati nemteljesítési rátájához. A különböző devizában eladósodott vállalatok hipotetikus adósságszolgálati nemteljesítési rátáit hasonlítják össze mikroszintű adatok segítségével. A magyarországi devizahitelezésben használt két fő devizát, az eurót és a svájci frankot vizsgálják. Az eredmények azt mutatják, hogy az euró hitelt felvevő vállalatokhoz képest a svájci frankban eladósodottakat jobban sújtotta a devizaárfolyam változása. Ugyanakkor a svájci frankban eladósodott vállalatok eleve kockázatosabbak is voltak és a válság is rosszabbul hatott rájuk.

Piac- és vállalatelméleti és empirikus kutatások

Az „egészségipar" működési zavarai és teljesítménye – nemzetközi összehasonlításban c. kutatásban kidolgozásra került a hazai egészségügyi műszeripar és a gyógyszeripar legfontosabb sajátosságait elemző tanulmány. Elkészült a paciensek változó viszonyára vonatkozó kérdőív, az „egészségügyi adatbank" létrehozásához szükséges elemzési és adat-rendezési keret valamint a körkörös aszimmetrikus információs rendszer elméleti elemzésének modellje.

A társadalmi innovációk FP7-es kutatási programjában (CRESSI - Creating Economic Space for Social Innovation) készült elemzések megállapították, hogy az Innovációs Unió Eredménytábla (Innovation Union Scoreboard, IUS) összeállításához használt mérőszámok csak részleges képet adnak az innovációs teljesítményről. Bár a társadalmi innovációk K+F eredményeket is hasznosíthatnak, a legtöbb esetben a döntő mozzanat egy új működési mód bevezetése, illetve az ehhez szükséges szervezeti, vezetési és magatartásbeli változások. Ez utóbbiak megragadására nem alkalmasak az IUS mutatószámai. A társadalmi innovációk elemzése során a kutatás körvonalazta a megfigyelés új szempontrendszerét.

A kockázatitőke-ágazatban az állami szerepvállalást vizsgáló elemzés bemutatta, hogy a közép-kelet-európai régió piacain a potenciális befektetők korlátozott kínálata miatt nyújtott viszonylag kiterjedt kedvezmények azt eredményezték, hogy a társbefektetői szerepre előszeretettel vállalkoztak olyan vagyonos magánszemélyek, akik közismerten jó kapcsolatokat ápoltak az állami adminisztrációval, s e kapcsolatok érvényesítését az alapkezelők kiválasztásakor a transzparencia hiánya lehetővé tette. Az alapkezelők részrehajló kiválasztása és a tapasztalt alapkezelők hiánya az alapkezelői piac felhígulásához vezetett.

Oktatás-gazdaságtan és munkapiac

Kutatásuk megvizsgálta, hogyan járul hozzá a képzetlenek foglalkoztatásához két tényező: (a) a különböző bonyolultságú munkahelyek száma, illetve (b) a képzetleneknek az eltérő bonyolultságú munkahelyeken belüli részaránya. Magyarázatot kerestek arra, hogyan képesek helytállni a bonyolult munkahelyeken foglalkoztatott alacsony iskolázottságú emberek, akiknek a száma Olaszországban és Norvégiában is sokszorosa a magyarnak. Egyfelől, megvizsgálták részvételüket a felnőttkori tudásfelhalmozás különböző formáiban. Másfelől, összehasonlították a három országot aszerint, hogy milyen szerepet játszanak a képzetlenek foglalkoztatásában a kisvállalatok, feltételezve, hogy ezek az intenzív interperszonális kapcsolatok révén képesek enyhíteni az iskolázatlanságból adódó működési zavarokat. Norvégiában könnyen azonosítható szinergiák segítik a képzetleneket, melyek a tudásintenzív munka, a rendszeres átképzés, az informális tanulás és a közösségi aktivitás egymást erősítő elemeire épülnek. Olaszországban a semmilyen írás-olvasási követelményt nem támasztó munkahelyek hozzájárulása a legnagyobb, de különösen a kisvállalatok tömegesen alkalmaznak alacsony iskolázottságú munkásokat bonyolult munkakörök ellátására is. Magyarországon az alapkészségek hiányosságai (Norvégiához képest) valamint a tradicionális kisvállalati szektor hiánya (Olaszországhoz viszonyítva) korlátozzák a képzetlenek beilleszkedését. A szélsőséges mértékű társadalmi elszigeteltségük tovább rontja az alapkészségeiket és az elhelyezkedési esélyeiket.

Vizsgálták több mint 30.000 elítélt foglalkoztatásának és keresetének alakulását, 2002–2008-ra vonatkozó kapcsolt adminisztratív adatok alapján. A szabadultak foglalkoztatása egy év késéssel visszaáll a bebörtönzés előtti szintre, a kereseteik azonban tartósan és nagymértékben csökkennek. A foglalkoztatás kedvezőnek tűnő alakulása nagyrészt a bűnözéssel felhagyó

többség megnövekvő munkakínálatának, a bércsökkenés a rezervációs béreik csökkenésének tudható be. A visszaesőknél két büntetés között – amikor a stigmahatás jelen van, de a rezervációs bérhatás hiányzik, a foglalkoztatási esély nagymértékben romlik, a keresetek pedig csak kissé esnek vissza. Továbbá, a regisztrációra és transzferekre vonatkozó adatok is a szabadultak átlagosan megnövekvő munkakínálatára utalnak.

Kutatóik az EU–SILC adatbázis felhasználásával vizsgálták a nemek közötti szegénységi különbségek makrogazdasági meghatározóit tíz kelet-európai országban. Arra az eredményre jutottak, hogy a külföldi tőkebeáramlás által vezetett gazdasági növekedés Kelet-Európában is együtt járt a nemek közötti szegénységi különbségek felerősödésével. Eközben a jóléti állam kiterjesztése, és különösen a nyugdíjakra fordított összegek, illetve a családokat segítő intézkedések kiterjesztése jól korrelál a nők kisebb relatív szegénységével. A rendszerváltás utáni strukturális kiigazítás és a globális piachoz való integrálódás felerősíthette a nők elszegényedésének esélyét még úgy is, hogy alapvetően fel voltak vértezve a megfelelő humán tőkével és egyéb forrásokkal a férfiakkal való munkapiaci versenyben.

Kutatásuk országosan mérhetővé tette a roma fiatalok készségbeli lemaradásait, és megpróbált számot adni e lemaradások valószínű társadalmi okairól. A nyolcadik évfolyamos roma tanulók lemaradása a kompetenciamérések olvasás-szövegértési és matematikai teszteredményei alapján tekintélyes; éppen akkora, mint amekkora a hasonló korú fehér és fekete bőrű diákok közti különbség volt az Egyesült Államokban a nyolcvanas években. A lemaradások mögött nem etnikai sajátosságok, hanem társadalmi összetételbeli (jövedelmi, iskolázottsági és lakóhelyi) különbségek állnak. A roma tanulók társadalmi hátrányai – az egészségi állapot kisebb, de nem elhanyagolható szerepe mellett – döntő részben két közvetítő mechanizmuson keresztül válnak tanulmányi lemaradásokká: otthoni környezetükön belül kevésbé jutnak hozzá a készségeik fejlődéséhez fontos erőforrásokhoz, iskolai pályafutásuk pedig rosszabb minőségű oktatási környezetben történik. A családi nevelési környezeti hátrányokat magukat is nagyrészt az életkörülmények alakítják. Az iskolai hátrányok nagyobb részét is az alacsony társadalmi státus magyarázza, de a roma tanulók esetében erre még további hátrányként rárakódik az etnikai szegregáció hatása is. Az eredmények alapján a szegénység enyhítése mellett megfelelően célzott és szervezett szakpolitikai intézkedések is enyhíthetik a roma és általában a szegény gyermekek lemaradását.

Közösségi gazdaságtan és közpolitikák

Kutatásaik megállapították, hogy 2011 és 2013 között, a halmozódásokat kiszűrve összesen 1,8 millió ember fordult meg a munkaügyi rendszerben – volt regisztrált munkanélküli vagy vett részt valamilyen munkapiaci programban –, közülük 1,37 millió fő 120 napnál hosszabban. A munkaügyi rendszerben befutott pályák elemzése arra utal, hogy a közfoglalkoztatásból a munkaügyi rendszeren kívülre kerülés esélye kisebb, mint más programokból, és minél többször vesz részt valaki közfoglalkoztatásban, annál kisebb a valószínűsége, hogy kikerül. A munkaügyi szervezet nem közfoglalkoztatás részével fenntartott aktív kapcsolat előnyösnek látszik a nyílt piacra lépés szempontjából.

A közfoglalkoztatás és a munkapiac közpolitikai kérdéseivel kapcsolatos fontosabb eredmény, hogy a közfoglalkoztatás jelentős kiterjesztése ellenére a munkanélküliség átlagos időtartama 2014-ben 17,9 hónapról 18,6 hónapra nőtt, a leghosszabb időtartam és egyben a legnagyobb kedvezőtlen irányú elmozdulás a közép-magyarországi régiót jellemezte.

A közfoglalkoztatás nemzetközi alkalmazásáról szóló elemzések azt mutatják, hogy a nagyobb volumenű programok általában többféle, egymással akár konfliktusban álló

problémakört is érintenek, ami csökkenti a hatékonyságukat. A közmunkaprogramok hosszú távon a későbbi elhelyezkedés és kereset szempontjából meglehetősen sikertelenek, de – ha jól célzottak – a szociális védőháló szerepét betölthetik, ami viszont kiszoríthat más, alternatív, ennél költség-hatékonyabb szociálpolitikai eszközöket. A sikeresnek tekinthető skandináv gyakorlatban a közmunkavégzést – amely inkább lehetőség, mint kötelezettség – csak jól meghatározott célcsoportok esetében alkalmazzák. A munkanélküliek alkalmazása nem vezethet más munkahelyek megszűnéséhez. A nagy volumenű argentin közfoglalkoztatási programok fő hibája az volt, hogy egyszerre próbáltak meg két problémára – a szegénységre és a munkanélküliségre is – megoldást találni, emellett a nagyon egyenlőtlen helyi kapacitások is nehezítették a megvalósítást, ami így politikai szempontok érvényesüléséhez, a programtól való függéshez vezetett. Rövid távon megemelte az aggregált foglalkoztatottságot és a jövedelmeket, de az elemzések nem mutattak ki hosszú távú pozitív hatásokat.

A mikrohitelező szervezetek fenntarthatóságának elvárása olyan dogma, amely súlyos akadályát jelenti a célcsoportot jelentő marginalizált, társadalmilag kirekesztett rétegek valódi társadalmi integrációjának. Meg kell különböztetni a szociális szolgáltatást nyújtó szervezet és a létrehozott mikrovállalkozások fenntarthatóságát. A szociális szolgáltatást nyújtó szervezettől a fenntarthatóság megkövetelése azt eredményezi, hogy tevékenységük fókusza a legkiszolgáltatottabb rétegekről a szegénység relatíve felső rétegei felé mozdul el, ezért az erre vonatkozó társadalom-politikai elvárások az EU részéről valójában növelik és nem csökkentik a legkiszolgáltatottabbak marginalizációját, a társadalmi egyenlőtlenségeket.

A szociális mikrohitelezéssel kapcsolatos kutatások megállapították, hogy a nemzetközi gyakorlatban általánosan alkalmazott ún. társadalmi fedezet (social collateral) alkalmazása javítja ugyan a hitel-visszafizetés esélyét, de hosszú távon roncsolja a szegénység csökkentését célzó erőfeszítések sikerét. E helyett, egy többperiódusos tanulási modell alkalmazása lenne célszerű.

A nyugdíjrendszerrel kapcsolatos kutatások arra az eredményre jutottak, hogy a laza és merev nyugdíjszabályok káros összhatásaként egy olyan nyugdíjrendszer jött, illetve jön létre, melyben kevesen sokat nyernek és sokan keveset veszítenek. A kialakított nyugdíjmodell úttörő módon figyelembe veszi azt, hogy a járulékfizetőknek hiányos és torz ismereteik vannak magáról a rendszerről. Ennek következtében többen léptek át a kötelező magánnyugdíjrendszerbe, mint az számukra célszerű lett volna; a többség korábban megy nyugdíjba, mint az optimális lenne. Egy másik új nyugdíjmodelljükkel a családi pótlék és a családi adókedvezmény társadalmi optimumát vizsgálták. A modell eredményei szerint az optimális kombináció érzékenyen függ a paraméterektől. A legnagyobb veszélyt a sokgyerekes szegény és a kevés gyerekes gazdag családok közötti a túlzott polarizáció jelenti.
A külső partnerrel együtt végzett korrupciókutatás keretében vizsgálták a munkanélküliségi tapasztalatnak, a kormányzati szolgáltatások minőségének és az adóhatóság ellenőrzési stratégiájának a nem regisztrált (teljesen rejtett vagy vegyes) kifizetések relatív gyakoriságára kifejtett hatását. A számítási eredmények azt sugallták, hogy az adózók ellenőrzésének gyakoribbá tétele, az adóellenőrzések pontosságának javítása, egy adaptív adóellenőrzési stratégia bevezetése, a munkanélküliségnek való kitettség csökkentése, valamint a kormányzati szolgáltatások minőségének javítása egyaránt hatékony stratégiaként kínálkozik az adózási morál javítására és az adócsalás megfékezésére. Az elemzések a be nem jelentett fizetést kapók két csoportját különítették el: 1) a szegénységet elkerülőket és 2) a magas jövedelemmel rendelkező színlelt vállalkozókat. A két csoport adócsalási motivációja eltérő: az elsőnél a nélkülözés elkerülése a fő szempont, és szokásos mikroökonómiai modellek által

vizsgált tényezők (lebukási valószínűség, büntetés, stb.) nem játszanak szerepet a döntésekben, míg a második csoportnál inkább a racionális kalkuláció és az előbbi modellek által tárgyalt tényezők szerepe a döntő. A 2009 és 2014 között a kommunikációs szolgáltatások piacán lebonyolított közbeszerzések elemzése a politikai favoritizmus (haveri kapitalizmus) egyre erősödő érvényesülését mutatja, miközben a verseny erőssége jelentősen csökkent az időszak alatt az ezen a piacon lebonyolított közbeszerzések esetében. Az elemzés eddigi eredményei arra is felhívják a figyelmet, hogy nincs közvetlen kapcsolat a politikai favoritizmus tényleges megvalósulása és a verseny erőssége között.

Egészségpolitikai kutatások során a kutatók 45 európai és poszt-szovjet gazdaság dolgozó korú népessége halálozási rátáinak elemzését végezték el. Megmutatták, hogy a gazdasági fejlettség szintje és a múltból örökölt gazdasági struktúra mellett a halálozási ráták különbözőségének magyarázatában más fontos tényezők is szerepet játszanak: minél magasabb a népesség képzettségi szintje, és az alkohol- és dohánytermékek relatív ára, annál kisebb a mortalitási ráta. Minél nagyobb viszont a rejtett gazdaság aránya, az égetett-szesz egy főre jutó fogyasztása, és minél északabbra helyezkedik el egy ország, annál nagyobb a mortalitási rátája.

Agrárgazdaságtan és vidékfejlesztés

Az erdei ökoszisztémák globális vizsgálatának eredményei szerint létezik a Kuznets-féle összefüggés az erdősítés kontextusában, azonban az nem négyzetes, hanem köbös: a mennyiségi és minőségi szempontból a legjobb erdőket a legszegényebb, illetve a gazdag országok telepítik, ugyanakkor a leggazdagabb országok esetében kevésbé érvényesülnek a biodiverzitással kapcsolatos szempontok az erdősítés során. A legszegényebb országok esetében felmerül, hogy a jó minőségű erdők telepítése mennyiben tudatos gazdasági döntés eredménye, és mennyiben arról van szó csupán, hogy ezen országok klimatikus viszonyai eleve magasabb szintű biodiverzitást tesznek lehetővé.

A helyi élelmiszerrendszerek térbeli mintázatainak és fejlődési lehetőségeit vizsgáló kutatás megállapította, hogy a kelet-magyarországi régió fejlődési potenciálja a legnagyobb, mert a termelés jelen szintje és a termelési kapacitás egyaránt számottevő. Budapest a jelenlegi termelés szempontjából nem meghatározó, ugyanakkor a kistermelők az átlagosnál sokkal nagyobb arányban integrálódtak a rövid ellátási láncokba, ami a magasabb profit lehetőségét biztosíthatja számukra. Általában véve hazánkra jellemző, hogy a helyi élelmiszer mozgalom még kezdeti fázisban van.

Az Európai Unión belüli tej-külkereskedelem 2001 és 2012 közötti hálózatelméleti elemzésének eredményei azt mutatták, hogy a tej-külkereskedelem hálózata sűrűbb lett az Európai Unión belül a vizsgálat időszakban, noha annak koncentráltsága enyhén csökkent. A kutatás a gazdasági válság hatását az EU bővülés hatásával összehasonlítva megállapította, hogy az utóbbi hatása sokkal markánsabb. Másik fontos eredmény az, hogy az új tagállamok integrációja az Európai Unió tejpiacán csak részleges volt, bár a feldolgozott tejtermékek piacán az integráció sokkal inkább előrehaladt. Noha az új tagállamok kapcsolatai bővültek 2001 és 2012 között, de a többségük relatív súlya nem változott. Ez alól csak Lengyelország volt kivétel, amely bekerült a legfontosabb tejexportáló országok közé.

Az Európai Unió agrár-külkereskedelmének ár és minőségi versenyképességét a globális piacon 2000 és 2011 között vizsgáló kutatás megállapította, hogy az agrártermékek egyre nagyobb aránya vált az ár- vagy a minőség szempontjából versenyképessé. Ez annak ellenére történt, hogy az EU részesedése csökkent az agrár- és élelmiszertermékek világpiacán. Ezen

belül a minőségi szempontból versenyképes termékek aránya nagyobb, mint az alacsony árral jellemezhető termékek részesedése. Ez arra utal, hogy a termékdifferenciálódásnak egyre nagyobb a szerepe az ágazaton belüli kereskedelemben. Az EU tagállamok egyre inkább törekednek a magasabb hozzáadott értékű, végső fogyasztásra szánt termékek exportjára. Ez a tendencia a régi tagállamok között Hollandia, az új tagországok között pedig Lengyelország esetében a legerősebb.

Játékelmélet

Externáliás kooperatív játékokat vizsgáltak, melyekben egy koalíciós elhajlás hatással van a többi, úgynevezett maradék játékosra is, más koalíciós stratégiák lesznek számukra kedvezőek. A maradék-játékosok megváltozott viselkedése ugyanakkor visszahat az elsődlegesen létrejött koalícióra. A koalíciós elhajlások értékelésére konzisztens megoldást nyújtó rekurzív magot két irányban is kiterjesztették. Ha a játék kimenetele bizonytalan, az együttműködésnek minden világállapotra stabil konfigurációt kell rögzítenie. Az externáliákat és bizonytalanságot tartalmazó játékokra bevezetett fenntartható mag egyszerre általánosítja a rekurzív és a gyenge soros magot. Másrészt kiterjesztették hálózatos játékokra, mind exogén mind endogén hálózati struktúrákra, ahol a hálózat modellezhet például infrastrukturális, vagy pénzügyi hálózatokat. A kapott elméleti eredmények sokfelé alkalmazhatók, ennek korlátja a kiszámíthatóság. A kockázati mag kockázati mértékek segítségével egyszerűsíti és teszi könnyebben kiszámíthatóvá a rekurzív magot. Ezzel párhuzamosan megalkotásra került több algoritmus, melyek alkalmasak reakciókinetiai hálózatok összes lineárisan konjugált realizációinak hatékony generálására.

Általános NTU-játékokra bizonyították a frakcionális stabil megoldások létezését, majd ezt a megoldást használták a stabil párosítás házaspárokkal probléma heurisztikus megoldására.
A bankrohamok kísérleti módszerekkel való vizsgálatának során kimutatták a kapcsolatot a kognitív képességek és a rossz betétesi döntések között.

Vállalati stratégia és versenyképesség

A külkereskedelem területén egyik fontos kérdésük a „normál" keresleti bizonytalanság szerepének elemzése. Miközben számos korábbi kutatás vizsgálta a válságok generálta „rendkívüli" bizonytalanság vagy a makroökonómiai bizonytalanság hatását, eddig kis hangsúlyt kapott a normál üzleti működésben kulcsfontosságú mindennapi keresleti bizonytalanság. Rámutattak arra, hogy ennek vizsgálatához részletesen kell elemezni a vállalat logisztikai technológiáját. Az ilyen modellezés megmutatja, hogy a nagyobb bizonytalanság hatására megváltozik a vállalatok optimális logisztikai döntése (nagyobb szállítmányokat küldenek és ritkábban) és egyben megnő a költségszintjük is, így kevesebbet exportálnak. A pontos modellezés és a kutatásban felhasznált részletes francia adatok lehetővé tették a modell becslését, és rámutattak, hogy ez a fajta bizonytalanság lényegesen befolyásolja a külkereskedelem nagyságát.

Egy másik kutatási irány arra irányult, hogy milyen módon függ össze a vállalatok exportálása és importálása a vállalati haszonkulccsal. Korábbi elemzésük kimutatta azt, hogy az importáló vállalatok haszonkulcsa magasabb még akkor is, ha figyelembe vesszük magasabb hatékonyságukat, míg az exportálóké csak a magasabb hatékonyságukból fakad. A jelenség pontosabb megértéséhez egy új modellt dolgoztak ki, amelyben a haszonkulcsokra olyan tényezők hatnak, mint a vállalatok hatékonysága, az általuk előállított termék minősége és a verseny erőssége. A modell egyszerre vesz figyelembe több csatornát. Először is, a hatékonyabb vállalatoknak éri meg exportálni és importálni is. Másodszor, az importálás

segíti a vállalatokat a magasabb hatékonyság és minőség elérésében. Harmadszor, az exportpiacokon erősebb a verseny. A modell empirikus becslése arra utal, hogy mindezek a mechanizmusok valóban lényegesek a haszonkulcsok meghatározásában. A kutatás rámutat arra, hogy az exportálás mellett az import alapanyagokhoz és félkész termékekhez való hozzáférés is kulcsfontosságú a vállalatok versenyképességében.

Egy új kutatási irány a külkereskedelmi politikát meghatározó politikai tényezőket vizsgálta. Az empirikus kutatás kérdése az volt, hogy hajlamosabb-e az Egyesült Államok olyan iparágakban külkereskedelmi vitákat kezdeményezni, amelyek fontosak az elnökválasztás szempontjából legfontosabb államokban, különösen olyankor, amikor közeledik az elnökválasztás. Az elemzésből kiderült, hogy ezek a politikai tényezők 18-25 százalékkal növelték a viták gyakoriságát. Ez a kutatás arra mutat rá, hogy a nemzetközi intézmények, pl. a WTO hatásának vizsgálatához fontos figyelembe venni az országokon belüli politikai viszonyok alakulását is.

Hálózatok gazdaságtana

A „*A kapcsolatháló és a munkaerő-áramlás szerepe a munkapiaci folyamatokban és a vállalati teljesítményben*” c. kutatás keretében a vállalatok közti munkaerő-áramlás adatai alapján meghatározható az egyes vállalatok közötti és az egyes munkavállalók közötti kapcsolatháló. E kapcsolathálókat vizsgálva a kutatók arra keresik a választ, hogy miként hatnak a munkapiaci folyamatokra, valamint a vállalatok termelékenységére, és a regionális fejlődésre. A kutatás első fázisában a kutatók a magyar vállalatok közti munkavállaló-áramlás hálózatát térképezték fel a 2003-2011-es időszakban. Az iparágak kapcsolatrendszerét jellemző közelségi mutatószámot az egyes iparágakhoz tartozó vállalatok közti munkavállaló-áramlás alapján számították, aminek az alapgondolata az, hogy az egyes iparágak közti munkavállaló-áramlás a kölcsönösen hasznosítható képességeken alapul: a munkavállalók nagyobb valószínűséggel váltanak olyan, más iparágban tevékenykedő vállalathoz, ahol az eredeti iparágspecifikus készségek hasznosíthatók. Eddigi kutatások azt mutatták, hogy az ilyen iparágspecifikus tudás elsősorban a szakemberek elhelyezkedését befolyásolja, szemben a vezetőkkel és az alacsony képzettségű munkavállalókkal. A kutatás első eredményei azt mutatják, hogy Magyarországon ez kevésbé befolyásolja az alacsony végzettségű munkavállalók áramlását, a menedzserek és szakemberek munkahelyváltásaira pedig ennél erősebben hat. A kutatás következő fázisa a szaktudásban megjelenő átterjedési hatásokat vizsgálta, azaz azt, hogy hogyan befolyásolja a vállalatok termelékenységét az iparág-specifikus, vagy külföldi tulajdonú vállalatnál szerzett, vagy nagyobb termelékenységű vállalatnál szerzett szaktudás. Az első eredmények alátámasztják azt, hogy az azonos iparágból érkező dolgozók pozitívan hatnak a vállalat termelékenységére, a legkevésbé kapcsolódó iparágakból érkezőknél pedig inkább negatív összefüggés figyelhető meg. Szintén erősnek tűnik a korábbi munkahelyek termelékenységének hatása is.

A svéd partnerekkel folytatott, a munkatársi kapcsolatháló és a regionális fejlődés összefüggéseit svédországi adatok alapján vizsgáló kutatás új empirikus keretet kínál a társadalmi kapcsolathálók regionális gazdasági növekedésben játszott szerepének vizsgálatára. A kutatás elsőként vizsgálja a munkatársi kapcsolathálók szerepét a regionális gazdasági folyamatokban. A munkatársi kapcsolathálók elemzése különösen hasznos, hiszen a helyi tanulási lehetőségre enged következtetni, így új magyarázatot biztosít a régiós termelékenység-növekedés különbségeire. Ezen túl az iparágakon átívelő kapcsolatok a helyi tudásexternáliák különbségeibe engednek betekintést. A kutatási eredmények elsőként támasztották alá azt a gazdaságföldrajzi központi állítást, miszerint a társadalmi kapcsolatháló sűrűsége növeli a régió termelékenységét. Ezen túl a kutatók a munkatársi kapcsolatháló

segítségével új bizonyítékot találtak arra, hogy a nagyvárosi térségekben elsősorban a sokszínűségre alapuló tudásexternáliák, a középvárosokban pedig elsősorban a specializációra alapuló tudásexternáliák érvényesülnek.

b) Tudomány és társadalom

Az intézet kutatási portfoliójában az alapkutatások mellett mindig helyet kapnak aktuális gazdaságpolitikai, jóléti, nemzeti kérdések. Ilyen jellegű témákra néhány példa: a közfoglalkoztatottak munkapiaci helyzete, a biodiverzitás kutatása, a munkapiaci pálya börtön előtt és után, a bölcsődék hatása az anyák munkakínálatára, a kelet-európai gázszolgáltatás vizsgálata, a roma tanulók középiskolai lemorzsolódásának főbb okai.

Az intézet arra is különös hangsúlyt fektet, hogy a társadalom számára hasznosítható kutatási eredményeket megfelelő fórumokon nyilvánosságra hozza, kiadványaikat nyilvános bemutatókon ismertesse, és honlapján az érdeklődő közönség számára hozzáférhetővé tegye.

A munkapiaci kutatások eredményeit minden évben a sziráki *munkatudományi konferencián* ismertetik, amelyet idén Munkaerőpiaci kutatások 2015 címmel rendeztek meg. A konferencián hat szekcióban hangzottak el előadások az alábbi témakörökben: oktatás, munkapiaci áramlások, a munkapiac intézményei, valamint a nemek közötti egyenlőtlenség különféle kérdései.

Megjelent a magyarországi munkapiac és foglalkoztatáspolitika aktuális jellemzőit bemutató és a témakör egy-egy területét részletesen elemző Munkaerőpiaci tükör című évkönyvsorozat 15. kötete magyarul és angolul. A kiadvány a rendelkezésre álló statisztikák, elméleti kutatások és empirikus elemzések alapján közérthető formában, jól áttekinthető szerkezetben, nemzetközi összehasonlításban mutatja be a magyarországi munkapiaci folyamatok jellemzőit és belső összefüggéseit. A sorozat szerkesztőinek korábbi gyakorlatát folytatva idén is kiválasztásra került egy terület, amely különösen fontos a magyarországi munkapiaci folyamatok megértése és a tényeken alapuló foglalkoztatáspolitika eredményessége szempontjából. Az idei kötet Közelkép című fejezete a közfoglalkoztatás magyarországi jellemzőit tárgyalja.

A Verseny és szabályozás 2014 címet viselő nyolcadik évkönyv elemzi a fúziókontrollbeli párhuzamos eseményeket, bemutatja az ügyvédi sikerdíjas jogérvényesítési rendszer közgazdasági hátterét, valamint a bírósági felülvizsgálat szerepét a versenyfelügyeleti eljárásokban. Részletesen foglalkozik a jogalkalmazási közgazdaságtan fogalmával, a verseny- és ágazati szabályozásban használt kvantitatív elemzésekkel, a bírósági eljárások során alkalmazott közgazdasági szakértőkkel és a versenyhatóságok működésének jóléti hatásaival. A postai piac versenyproblémáival, a hazai piacnyitás tapasztalataival és az európai gázpiac ellátásbiztonsága kínálati oldalának modellezésével egyaránt megismerkedhetnek a kötet olvasói. Az évkönyvet részletes hazai és külföldi szakbibliográfia zárja.

„A közoktatás indikátorrendszere" című kiadvány a magyar közoktatási rendszer jellemzőit leíró törzsindikátor-rendszert, az indikátorok 2013. évre és az indikátorok nagy részében azok 2001-2012. évekre számított értékeit mutatja be. Az indikátor-rendszer kifejlesztésével létrejött Magyarországon egy évente frissíthető kiadvány, amely alkalmas arra, hogy a szakpolitikai döntéshozók könnyen és pontosan tájékozódjanak a közoktatás aktuális állapotáról a változások trendjeiről, és az érdeklődő szakértő és nem szakértő közönség is megismerje a magyar közoktatást leíró legfontosabb mutatókat.

A kutatóintézet 2015-ben két sikeres hazai szakmai tanácskozást szervezett: októberben a magyar vállalatok nemzetköziesedéséről, novemberben Magyarország növekedési kilátásairól. Kiemelt rendezvény volt a Hálózatok gazdaságtana kutatócsoport által szervezett Networks, Complexity and Economic Development szakmai tanácskozás nemzetközi előadókkal és közönséggel. 12. alkalommal került megrendezésre a Transition in Agriculture – Agricultural Economics in Transition című Nemzetközi konferencia az Agrárgazdaságtan és vidékfejlesztés kutatócsoport szervezésében.

Az intézetben elért és szemináriumokon megvitatott kutatási eredményeket 57 intézeti műhelytanulmányban és 7 Budapesti Munkagazdaságtani Füzetben tették közzé. Az intézetben született vagy születőfélben lévő kutatási eredmények, szakmapolitikai vélemények, valamint az aktuális gazdasági, közéleti és társadalom-politikai kérdések vitafórumaként működteti *szakmai blogját,* ahol munkatársai rendszeresen közlik véleményüket, írásaikat, lehetővé téve a társadalmi interakciót. Munkatársai sajtószerepléseit a honlapján kialakított *sajtószemle* rovatban gyűjti és tárja az érdeklődő közönség elé. Angol és magyar nyelvű honlapján naprakész tájékoztatást nyújt a kutatócsoportok főbb tevékenységeiről, kutatói publikációiról, az általa rendezett konferenciákról, szemináriumokról és a fontosabb kutatási projektekről.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2015-ben

Az intézet kutatói szinte valamennyi hazai graduális és posztgraduális közgazdasági képzést nyújtó felsőoktatási intézményben oktatnak. (CEU, BCE, ELTE, DE, PTE, stb.) Emellett együttműködési megállapodás keretében segítik a veszprémi Pannon Egyetemen, illetve a Szegedi Tudományegyetemen és a Szent István Egyetemen folyó doktori képzést. Kutatói tanítanak külföldi egyetemeken (Cardiff University, UK Open University), külső munkatársak neves külföldi kutatóintézetekben (CEPR, IZA).

A versenyszabályozási kutatási irány szakmai integrációjának megteremtése érdekében tett lépések során sikerült a hazai és a külföldi egyetemek, a kutatóhelyek és az államigazgatás versenyszabályozással, a hálózatos ágazatok gazdaságtanával, a szabályozás jogi kérdéseivel foglalkozó oktatóinak, szakembereinek kutatási eredményei számára bemutatási lehetőséget biztosító fórumot létrehozni.

Az intézet tizenötödik alkalommal rendezte meg a Nyári Műhelyt, amellyel a külföldön tanuló vagy hivatásukat külföldön gyakorló fiatal közgazdászok számára nyújt fórumot.

Munkatársai szakértői tevékenységet folytattak a Gazdasági Versenyhivatal, a Központi Statisztikai Hivatal, a TÁRKI, a FIW, valamint a Költségvetési Tanács számára. Kutatója a GINOP, Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program, Monitoring Bizottság, tanácskozási jogú szakértője, a PACITA, Parliaments and Civil Society in Technology Assessment, Advisory Panel tagja, valamint az Expert Group 'Strategic Foresight for R&I Policy in Horizon 2020' (SFRI), EC DG Research and Innovation tagja. Az intézet tanácskozási joggal képviselteti magát a „Legyen jobb a gyermekeknek!” Nemzeti Stratégia Értékelő Bizottságában és az Indikátor Albizottságban.

Számos kutatója alapítója, elnökségi tagja a Magyar Közgazdaságtudományi Egyesületnek, elnökségi tagként részt vesznek a Magyar Közgazdasági Társaság munkájában.

IV. 2015-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

29 OTKA témája futott az évben, ebből 7 új téma indult. Pályázati tevékenységében kiemelkedő fontosságú az MTA Lendület program, melynek keretében folytatódtak a játékelméleti, illetve a vállalati stratégiát és versenyképességet vizsgáló kutatások.
Folytatódott az EU 7 keretprogram által finanszírozott „Társadalmi innovációk gazdasági tere" c. projekt. Sikeresen lezárult az 'Európai versenyképesség feltérképezése' c. projekt, amelynek az intézet volt a koordinátora, valamint az 'Agrár-élelmiszeripari termékpályák nemzetközi összehasonlítása: a versenyképességüket és teljesítményüket meghatározó tényezők az EU-ban es nemzetközi piacokon' c. kutatási projekt.
Az intézet sikeres H2020 pályázatot nyújtott be, az 'Education Economics Network' c. projekt 2016-ban indul intézeti koordinációval.

V. Az év folyamán megjelent jelentősebb publikációk

Könyvek, könyvfejezetek

1. Fazekas K, Varga J (szerk.): Munkaerőpiaci tükör, 2014. Budapest: MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Közgazdaság-tudományi Intézet, 294. (2015)
2. Fertő I, Kovacs A: Parliamentary Amendments to the Legislative Proposals of the 2013 CAP Reform, In: Johan Swinnen (szerk.): The Political Economy of the 2014-2020 Common Agricultural Policy: an imperfect storm. London: Rowman and Littlefield International, 379-411. (2015) (ISBN: 978-1-78348-484-3)
3. Hajdu T, Hermann Z, Horn D, Varga J: Varga J (szerk.): A közoktatás indikátorrendszere, 2015. Budapest: MTA KRTK Közgazdaság-tudományi Intézet, 331. (2015)
4. Kiss HJ, Rodriguez-Lara I, Rosa-Garcia A: Financial crisis and panic in the laboratory. In: Branas-Garza P, Cabrales A (ed.): Experimental economics: Volume II: Economic applications. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 92-121. (2015) (ISBN: 9781137538154)
5. Kónya I: Az RBC-DSGE modellcsalád és a munkapiac makroökonómiája: fejezetek a haladó makroökonómiából. Pécs: Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar, 208. (2015) (ISBN: 978-963-642-915-7)
6. Valentiny P, Kiss FL, Nagy CsI (szerk.): Verseny és szabályozás, 2014. Budapest: MTA KRTK Közgazdaság-tudományi Intézet, 290. (2015)

Folyóiratcikkek

7. Armenter, R, Koren M: Economies of Scale and the Size of Exporters, JOURNAL OF THE EUROPEAN ECONOMIC ASSOCIATION 13:(3), 482-511. (2015)
8. Baráth L, Ferto I: Heterogeneous technology, scale of land use and technical efficiency: the case of Hungarian crop farms, LAND USE POLICY 42: 141-150. (2015)
9. Bojnec S, Fertő I: Agri-food export competitiveness in European Union countries, JOURNAL OF COMMON MARKET STUDIES 53:(3), 476-492. (2015)
10. Bojnec S, Fertő I: Are new EU member states catching up with older ones on global agri-food markets?, POST-COMMUNIST ECONOMIES 27:(2), 205-215. (2015)
11. Csanádi M: Systemic background of local indebtedness and investment overheating during the global crisis in China, JOURNAL OF CHINESE ECONOMIC AND BUSINESS STUDIES 13:(2), 147-174. (2015)

12. Czafit B, Köllő J: Employment and wages before and after incarceration - evidence from Hungary, IZA JOURNAL OF EUROPEAN LABOR STUDIES 4:1-21. (2015)
13. Fodor É, Horn D: "Economic development" and gender equality: explaining variations in the gender poverty gap after socialism, SOCIAL PROBLEMS 62:(2), 286-308. (2015)
14. Gittins T, Lang R, Sass M: The effect of return migration driven social capital on SME internationalisation: a comparative case study of IT sector entrepreneurs in Central and Eastern Europe, REVIEW OF MANAGERIAL SCIENCE 9:(2), 385-409. (2015)
15. Halpern L, Koren M, Szeidl Á: Imported inputs and productivity, AMERICAN ECONOMIC REVIEW 105:(12), 3660-3703. (2015)
16. Herrendorf B, Herrington C, Valentinyi Á: Sectoral technology and structural transformation, AMERICAN ECONOMIC JOURNAL-MACROECONOMICS 7:(4), 104-133. (2015)
17. Hornok C, Koren M: Administrative barriers to trade, JOURNAL OF INTERNATIONAL ECONOMICS 96:(S1), 110-122. (2015)
18. Hornok C, Koren M: Per-shipment costs and the lumpiness of international trade, REVIEW OF ECONOMICS AND STATISTICS 97:(2), 525-530. (2015)
19. Kóczy ÁL: Stationary consistent equilibrium coalition structures constitute the recursive core, JOURNAL OF MATHEMATICAL ECONOMICS 61:104-110. (2015)
20. Köllő J: Patterns of integration: low-educated people and their jobs in Norway, Italy and Hungary, ECONOMICS OF TRANSITION 23:(1), 105-134. (2015)
21. Lengyel B, Sebestyén T, Leydesdorff L: Challenges for regional innovation policies in Central and Eastern Europe: spatial concentration and foreign control of US patenting, SCIENCE & PUBLIC POLICY 42:(1), 1-14. (2015)
22. López-Pérez R, Pintér Á, Kiss HJ: Does payoff equity facilitate coordination?: a test of Schelling's conjecture, JOURNAL OF ECONOMIC BEHAVIOR & ORGANIZATION 117:209-222. (2015)

MTA KÖZGAZDASÁG- ÉS REGIONÁLIS TUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
REGIONÁLIS KUTATÁSOK INTÉZETE
7621 Pécs, Papnövelde u. 22.
telefon: (72) 523 800; fax: (72) 523 806
e-mail: perger.eva@rkk.hu; honlap: www.rkk.hu

I. A kutatóhely fő feladatai 2015-ben

Az intézet fő feladatának továbbra is az alapkutatásokat tekintette egyrészt a stratégiai kutatási témák, másrészt a korábbi években indult hazai (OTKA) és nemzetközi (Marie Curie, FP7, ESPON) projektek keretében, ezek mellett néhány rövid futamidejű, de nagy volumenű alkalmazott kutatási feladat végrehajtására koncentrált.

Az alkalmazott kutatások közül különösen jelentős erőfeszítéseket igényelt a NATéR projekt. Az EGT Alapok által az Alkalmazkodás az éghajlatváltozás programon belül megvalósított projekt célja a Nemzeti Alkalmazkodási Térinformatikai Rendszerbe olyan adatok előállítása volt, amelyek 2050-ig tartó kitekintéssel területi bontásban tartalmaznak Magyarországra társadalmi-gazdasági indikátorokat. Ezek segítségével a jövőben a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás hatékonyabban tervezhető különböző területi szinteken (ország, megye, járás, település).

Továbbra is jelentős kapacitásokat kötött le a 2013 óta folyó FP7-es határkutatás (EUBORDERSCAPES Bordering, Political Landscapes and Social Arenas: Potentials and Challenges of Evolving Border Concepts in a post-Cold War World), amelynek keretében az intézet feladata a keleti határok folyamatainak elemzése volt. 2014-től alapvető változások kezdődtek az EU keleti szárazföldi és déli tengeri határai mentén, továbbá a migrációs folyamatok hatására az egyes, főként a volt szocialista országokban. Ezekben a témakörökben és térségekben folytatták a kutatók 2015 során elemzéseiket.

Az intézet kutatóinak szorosabb együttműködésével megindult azon új elméleti kutatások irányainak a kidolgozása, amelyek a jövőben az RKI profilját nagymértékben befolyásolhatják. A társadalmi-területi egyenlőtlenségek, a társadalmi tőke és a regionális környezettudományi kutatások terén megszervezett tanácskozások, publikált elméleti munkák hozzájárulnak az intézet alapkutatási profiljának megerősítéséhez, nagyobb volumenű kutatási pályázatok sikeres benyújtásához.

II. A 2015-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Területi egyenlőtelenségek kutatása
Az intézetben a társadalmi-térbeli egyenlőtlenségek kutatása ugyan értelemszerűen folyamatosan jelenlévő feladat, de az utóbbi időszakban új dimenziók, megközelítések jelentek meg. A *RegPol*^{2} *(Socio-economic and Political Responses to Regional Polarisation in Central and Eastern Europe)* Marie Curie-program Közép-Kelet-Európa egyre szembetűnőbb periferizációs folyamatait vizsgálja, különböző megközelítésekből. Az egyik irány a centrum–periféria viszonyok termelését és újratermelését diskurzív szempontból közelítette meg, kimutatva, hogy a periferizálódás nemcsak különféle materiális hatású

politikák és gyakorlatok eredménye, hanem a közbeszédben, reprezentációkban is újratermelődik.

A szegénység és társadalmi kirekesztettség területi indikátorai című ESPON-projekt elsődleges célja az volt, hogy megfelelő bontású indikátorokat képezzen a szegénység és társadalmi kirekesztettség területi mintázatainak megismerése és a kohéziós politika célzásának hatékonyabbá tétele érdekében. A kutatás keretében elvégzett elemzések igazolták, hogy az egy főre jutó GDP magyarázó ereje számottevő, különösen a szegénység, társadalmi kirekesztettség kelet-közép-európai mintázatai tekintetében, ugyanez azonban nem mondható el a fejlett nyugati, sőt a mediterrán országok mindegyikére sem, ahol viszonylag magas egy főre jutó GDP nagyarányú szegénységgel és társadalmi kirekesztettséggel párosulhat. Ez utóbbi leginkább azokban az országokban van jelen, ahol a szegénység és kirekesztettség új és régi formái találkoznak, vagy ahol a 2008-as pénzügyi összeomlás mély és hosszan tartó gazdasági recessziót eredményezett, amely többek között magas munkanélküliségben, a közszféra szűkítésében és a szociális kiadások visszavágásában nyilvánult meg. Ugyancsak kiemelésre érdemes, hogy bár a szegénység területi jellemzőinek ábrázolására szolgáló mutatószám elsősorban az egyes országokon belüli különbségeket méri, európai léptékben is jó magyarázóerővel bír. Ennek megfelelően alacsonyabb a jövedelmi szegénységben élők aránya az észak- és nyugat-európai országokban, míg kifejezetten magas Dél- és Délkelet-Európában. Az országon belüli egyenlőtlenségek általános megosztó dimenziói a város–vidék különbségek. Észak- és Nyugat-Európában elsősorban a városi térségekbe koncentrálódik a szegények nagyobb része, míg Kelet-Közép-Európában és a mediterrán térségben a szegénység inkább vidéki „arculatú". A jövedelmi szegénységen túli társadalmi egyenlőtlenségeket reprezentáló kirekesztettségi mintázatok négy alapcsoportba sorolhatók az európai vizsgálatok alapján. Egyrészt jelentős különbség mutatható ki a társadalmi kirekesztődés kockázatát tekintve minden vizsgált dimenzióban, Nyugat-Európa és a volt államszocialista országok, illetve a skandináv térség és Európa déli része között. Emellett a város–vidék eltérések ebben az összefüggésben is megosztó dimenzióként jelennek meg, s a szegénység területi jellemzőihez hasonlóan eltérő módon hatnak Európa különböző térségeiben.

A *Szociális és etnikai törésvonalak helyi társadalmakban* című OTKA-kutatás arra kereste a választ, hogy a lokális közösség által szegénynek tekintett csoporton belül kit, milyen szituációban és miért tartanak cigánynak vagy nem cigánynak, érdemes vagy érdemtelen szegénynek, a különböző kategorizációk mentén létrejövő csoportok mennyiben fedik egymást, illetve különböző helyzetekben mennyire mutatkoznak stabilnak. Az eredmények a *Törésvonalak – Szegénység és etnicitás vidéki terekben* című kötetben kerültek publikálásra. A kutatás rámutatott a szegénység, mint élethelyzet változatos formáira, a szegénységet fenntartó és újratermelő struktúrákra, valamint a szegények és nem szegények, illetve a szegények különböző csoportjai között létrejövő etnikus, gazdasági, társadalmi határok létrehozásának és fenntartásának mechanizmusaira. A vizsgálatok a társadalmi és térbeli kirekesztés formáira, működési mechanizmusaira, a különböző társadalmi és etnikai csoportok közötti együttműködések és konfliktusok mintázataira terjedtek ki. Az intézményekhez, szolgáltatásokhoz, fejlesztési programokhoz és munkalehetőségekhez való hozzáférés különbségei pontosan jelzik a szegény nem roma és roma családok eltérő helyzetét a helyi társadalmakban. A szegény nem roma családokat a nem szegény többség általában a lokális társadalom részének tekinti, tőlük nem tagadja meg a szolidaritást. A romáknak ezzel szemben nemcsak a szegénységből fakadó gondokkal és kihívásokkal, de a mindennapok részévé vált rasszista beszédmóddal és gyakorlatokkal, társadalmi tagságuk folyamatos megkérdőjelezésével is szembesülniük kell.

A *Társadalmi konfliktusok – Társadalmi jól-lét és biztonság, versenyképesség és társadalmi fejlődés konzorciumi* TÁMOP-kutatás alapvető célja volt feltárni a társadalmi jól-lét, a tágan értelmezett versenyképesség és biztonság összefüggésrendszerét, a mögötte meghúzódó kapcsolatrendszert. A nemzetközi gyakorlatban alkalmazott mutatók alapján elkészült a hazai körülményekre adaptált többdimenziós objektív jól-léti mutató, amely a jól-lét területi struktúrájának feltárását is lehetővé tette. A települési szintű mutató értékei világosan kirajzolták azt az időben stabilnak mondható jól-léti térbeli struktúrát, amely egy északnyugat–délkelet irányú lejtőn, illetve ezt felül-rétegző településmérettel összefüggő hierarchián alapul. A kutatás során felvett nagymintás (6600) kérdőíves adatfelvétel alapján készült adatbázis elemzése azt bizonyította, hogy a boldogság és elégedettség, továbbá az egyéni sikeresség mértékét – szubjektív megítélését – magyarázó lineáris regressziós modellekben szereplő objektív indikátorok közül az anyagi jól-lét szerepe meghatározó, ami egyben a jól-lét szubjektív és egyes objektív dimenzióinak szoros kapcsolódását mutatja. A mért objektív jól-lét dimenziókban markáns deficit regisztrálható a hátrányos helyzetű kistérségekben. Az egyenlőtlenségek határozott települési és fejlettségi lejtőt is leírnak.

Ígéretes interdiszciplináris együttműködés alakult ki a társadalmi-térbeli egyenlőtlenségeket kutató horizontális műhely keretében, amelytől jelentős kutatási pályázatok végrehajtását reméli az RKI. A kutatócsoport az alábbi irányokban kezdte meg kutatásait. A marginalizáció olyan összetett társadalmi-térbeli folyamatként értelmezhető, amelynek mechanizmusai a marginalizálódó térségekben élők napi gyakorlatain keresztül ragadhatók meg. A választott társadalmigyakorlat-központú megközelítés lehetővé teszi a marginalizáció folyamatainak, bonyolult lokális és lokalitáson túlnyúló, összetett viszonyrendszereinek megértését és segít árnyaltabb képet adni a vidéki terek átalakulásáról. Az intézményi reformok „piacosították", majd leértékelték a rurális térségek erőforrásait. A helyi vállalkozók igyekeztek „piackonform" válaszokat találni, e stratégiák egyrészt új, különböző földrajzi léptékekhez, terekhez kötődő függőségeket is teremtettek, másrészt hozzájárultak a helyi társadalom további marginalizálódásához. Az itt élők többsége nem rendelkezik olyan tudás-, pénz-, kapcsolati tőkével, ami lehetővé teszi a kitörést marginális helyzetéből akár migrációval, akár vállalkozóvá válással, akár helyi összefogással. A kutatók közötti együttműködés új kérdések felvetéséhez vezetett, amelyekre választ kell keresni. Miért és milyen módon termelődik újra egyes terek, térségek marginalizált helyzete? Milyen új formái, mechanizmusai jelentek meg a marginalizációnak a városi, illetve a rurális terekben az elmúlt két és fél évtizedben? Miben más a falusi, illetve a városi marginalizált helyzet? Miért tűnnek hatástalannak az elvileg térbeli-társadalmi kiegyenlítést célzó hazai és uniós regionális és várospolitikák? A strukturális átalakulásokat a lokális terekhez kötődő cselekvőkre gyakorolt hatásán keresztül célszerű elemezni, szakítva mind a hely statikus értelmezésével, mind a társalom nagyobb részét nem cselekvőként értelmező felfogással. Figyelembe kell venni továbbá a tudományos, szakmai és közéleti diskurzusok társadalmi-térbeli egyenlőtlenségeket (újra)termelő szerepét.
Az intézetben folyó *társadalmi tőkével* foglalkozó kutatások egyrészről a magyar társadalom egészének vizsgálatára, másrészről szűkebb célcsoportokra koncentrálnak. A nemzetközi összehasonlításokban a hazánkra kimutatott „átlagos" társadalmitőke-jellemzők a társadalmi-területi egyenlőtlenség dimenzióiban vizsgálva nagyon komoly eltéréseket mutatnak. Ez a probléma meglehetősen feltáratlannak tekinthető Magyarországon. Hiányzik a bizonyos társadalmi csoportokra, illetve területi egységekre fókuszáló átfogó nagymintás társadalmitőke-vizsgálat, ezért a kutatások egyik iránya éppen ezeknek a felméréseknek a lefolytatása. A fejlesztéspolitikai hálózatokra fókuszáló társadalmitőke-kutatások eddigi eredményei azt mutatják, hogy ezekben a mikro-, illetve mezoszintű cselekvői mezőkben is tetten érhetőek azok a kedvezőtlen folyamatok, amelyeket a szakairodalom a társadalmi tőke negatív hatásaiként tárgyal. A szakpolitikai, illetve a fejlesztéspolitikai beavatkozások sok

esetben ezeket a negatív hatásokat erősítik. A 2015-ben elnyert OTKA-kutatás komoly lehetőséget nyújt az eddig feltárt összefüggések mögötti hatótényezők kimutatására.

Fejlesztéspolitikai, intézményi kutatások

Az intézeti kutatások eredményei arra utalnak, hogy az európai uniós támogatások által kijelölt uniformizált irányok nem tudják megoldani az erősen hely- és társadalomspecifikus problémákat. A 2014–2020-as periódus támogatáspolitikája ráadásul még inkább érzéketlenné és eszköztelenné vált a helyi fejlődési problémákkal és igényekkel szemben. Miközben az uniós regionális politika nem tudott számottevő eredményeket felmutatni a kelet-európai térségben sem, és láthatóan maga is válságban van, új utakat keres a versenyképesség, azaz a fejlett térségek dotációjának égisze alatt, a kelet-európai országok többsége a fejlesztési forráshiányból táplálkozó túlzott adaptációs kényszer miatt képtelen saját megoldásokkal előállni az országon belüli összefüggő válságtérségek és leszakadó rétegek problémájának kezelésére. A hivatalos kohéziós politikai felfogás – a place-based szemlélet – szerint a problémákat alulról építkezve, a helyi erőforrások optimális felhasználásával kell/lehet kezelni. A területfejlesztési gyakorlat ugyanakkor sem helyi, sem pedig területi szinten nem törekszik ennek az optimumnak a megtalálására, a fejlesztések többségben ad hoc döntések, a pillanatnyi pályázati és beruházási (FDI) lehetőségek mentén zajlanak. Legtöbbször az információ- és az eszközhiány is akadályozza a megfelelő döntéstámogatást, sokszor éppen a helyi szint a leggyengébb láncszem, de az adatbázisok integrált kezelésének hiánya is gyakori akadályozó tényező.

A területi decentralizáció biztosítékai Magyarországon című OTKA-kutatás záró évében sor került az eredmények összefoglalására tanulmánykötet formájában. A kutatás arra mutatott rá, hogy a hazai kormányzási rendszerben nincsenek erős közjogi és politikai biztosítékok a decentralizált hatalomgyakorlás érdekében. A hazai politikai elit elkötelezettsége, értékrendje a decentralizáció, önkormányzati autonómia irányában jelentősen átalakult a rendszerváltás óta. Lényegében már nem érvényesül az európai uniós csatlakozás „külső kényszere", ami az utóbbi évtizedekben a kormányzás formálásában az uniós kormányzási elvek követésében nyilvánult meg. A hazai politikai kultúrában pedig nem stabil és nem általánosan érvényesülő elem a helyi demokrácia és önállóság igénye. A kutatás rámutatott a független szakértők reformot előkészítő, befolyásoló szerepének jelentős gyengülésére is. Mindezek az eredmények azt prognosztizálják, hogy a magyar területi kormányzás súlyos pozícióvesztése rövidtávon nem lesz korrigálható.

Környezetkutatások

Az intézeti kutatások portfóliójában stabilan jelen lévő környezeti vizsgálatok eredményeit egyrészt monográfia adja közre, másrészt több kutatási projekt és tanulmánykötet keretében került publikálásra. Az intézményrendszer oldaláról a kutatások rámutattak arra, hogy a környezeti érdekek, szempontok formális kötelező elemként épülnek csak be a tervekbe, emellett a környezetpolitika intézményrendszerének elmúlt évekbeli szisztematikus leépítése és centralizációja is hátráltatja az érvényesülésüket. Intenzív kutatások folytak a megújuló energiák témakörében is. 2015. március 26–27-én zajlott le a *Perspectives of renewable energy in the Danube region* című nemzetközi konferencia az RKI, a Deutsche Bundesstiftung Umwelt és a Wuppertal Institut közreműködésével, amely az energiatermelésben bekövetkező paradigmaváltás közép-európai regionális következményeit vitatta meg. A konferencia, illetve az előadásokat tartalmazó tanulmánykötet rámutatott arra, hogy a poszt-fosszilis átmenet valójában még meg sem kezdődött, hiszen azok a technológiák (nap, szél, geotermia), amelyek az energiarendszer átalakulásához vezethetnek, egyelőre még

csak kis mértékben terjedtek el, és Németországon, Ausztrián kívül szinte alig mérhetőek. Az előadások számos olyan tényezőt emeltek ki, amelyek túlmutattak a technológiai fejlettség és természeti adottság ismert szempontjain. Több kutató is rámutatott arra, hogy az energiaellátáshoz kapcsolódó infrastrukturális és kutatási együttműködések ritkák a térségben, az európai energiaellátási rendszer integrációjára, a hálózatok kiterjesztésére van szükség, illetve a megfelelő fogyasztó oldali energiamenedzsmenttel (pl. okos rendszerek/smart energy/smart grid) is számolnunk kell a low-carbon társadalmi átmenet során.

A kiemelt feladatok között említett *Magyarország hosszú távú társadalmi-gazdasági fejlődési pályájának előrejelzése* (NATéR) projekt járási szintű demográfiai, települési szintű földhasználati és megyei szintű gazdasági modelleket épített fel, valamint a lakosság éghajlatváltozásra való felkészültségét számszerűsítette kérdőíves lekérdezésből származtatott indikátorokkal. Az adatok mellett a projekt fontos módszertani fejlesztést tartalmazott arról, hogy a társadalmi-gazdasági előreszámításokban milyen módon lehet figyelembe venni a klímaváltozás hatásait, és az egyes témákon belül milyen területi szinten tehetők érvényes állítások a jövőre vonatkozóan. Az eredmények tanulmánykötetben kerültek összefoglalásra. Az elemzések rámutattak arra a hiátusra, ami a klímaváltozás modellezésében a társadalmi-gazdasági folyamatok figyelembevétele, illetve a társadalmi-gazdasági előreszámításokban a klímaváltozás figyelembevétele között húzódik. Így a kifejlesztett területi modellek olyan fontos kísérleti számításokat tartalmaztak, amelyek további szakmai párbeszédet indíthatnak el a klímaváltozás, a társadalom és a gazdaság kapcsolatáról, illetve felhívták a figyelmet azokra a területi különbségekre, amelyek a klímaváltozással összefüggésben a társadalom és a gazdaság alkalmazkodóképességében kimutathatók.

Határkutatások, makroregionális vizsgálatok

A politikai földrajzi térstruktúrák elemzése a Kárpát-medencében – Rendszerváltozások, együttműködési lehetőségek, abszurditások a 20–21. század fordulóján című OTKA-kutatás eredményei önálló kötetben jelentek meg, amelyből kiemelendőek a következő megállapítások. A Kárpát-medence az Európai Unión belül egységként csak az érintett államok „közös legitimációja" alapján fejlődhet szervesen. Meg lehet ugyan fogalmazni hangzatosan, hogy a „Kárpát-medence magyar belgazdasági tér", de ennek a gyakorlatba történő egyoldalú érvényesítésére sem a magyarság egészének, sem a mindenkori magyar kormányoknak nincs lehetősége. Ugyanakkor az EU, a Duna-stratégia, a szomszédsági kapcsolatok, a határokon átnyúló alrendszerek, a magyar szállásterületek együttműködése valóban kínál egy valós lehetőséget a jövőben. A térségi identitást, térközösség-vállalást és kapcsolatrendszert két fontos tényező befolyásolja: a jobb, magasabb anyagi színvonalú élet reménye – nyugati orientáció –, s az etnikai-történelmi viszonyok. A keletebbi – szegényebb – ország válaszadói magas arányban vállalták a térközösséget a nyugati szomszéddal, addig viszonossági alapon ez nem volt érvényes (aszimmetrikus kelet–nyugati kapcsolatok). Érdekes Oroszország megítélése. Míg a különböző államokban élő válaszadók döntő többsége elutasítja a kelet-európaiságot, az Oroszországhoz fűződő kapcsolatokat csak Ukrajnában zárták ki a válaszadók. A közép-európaiság továbbra is érték maradt, de kisebb, „szűkebb Közép-Európák" alakultak ki a kilencvenes évek széles övezete helyén. Több ország esetében kimutatható a belső, mentális felosztás jelentősége a választási eredményekre is. A választási térképek gyakran kiváló indikátorai a „kripto-határoknak", amelyek egykori politikai határok, természeti, etnikai vagy más területek határai. A kutatás során Romániában, Szlovákiában, Szerbiában és Ukrajnában készültek kérdőívek magyar nemzetiségű hallgatók körében is. A különbség a többségi nemzet és a kisebbség térszemlélete között nagymértékben etnikai, nyelvi, azonosságtudati hátterükre vezethető vissza. A vizsgált országok belső struktúrájának megítélésében is találhatók etnikai eltérések, például a történelmi régiókban való

gondolkodás, a lokális vagy regionális egységek előtérbe helyezése a földrajzi identifikációnál.

b) Tudomány és társadalom

Az RKI több telephelyes voltának köszönhetően aktívan részt vesz az ország egyes régióinak, városainak tudományos és oktatási életében, illetve hozzájárul a helyi fejlesztéspolitikák szakmai megalapozásához. Kecskeméten például új felsőoktatási intézmény, illetve kutatóintézet megalapításának szándéka fogalmazódott meg, amelyek tevékenységéhez kecskeméti kutatóink is kapcsolódni fognak. Továbbra is – ha kisebb arányban –, de vannak olyan kutatások helyi önkormányzatok megbízásból, amelyek közvetlenül hozzájárulnak az uniós forrásokhoz való hozzáférést megalapozó helyi tervezéshez.

Az egyes osztályokon működő dokumentációs központok és könyvtárak továbbra is rendelkezésére állnak a helyi kutatók, oktatók, szakemberek és hallgatók számára.

Az Új térformáló erők és fejlődési pályák Kelet-Európában a 21. század elején című OTKA-kutatáshoz kötődően jelent meg 2015 végén a Kelet- és Közép-Európa régióinak portréja című könyv Horváth Gyula szerkesztésében, amely bemutatja a kelet-közép-európai országok 65 NUTS2 régiójának fontosabb vonásait, gazdasági, társadalmi és térszerkezeti jellemzőit. A missziója, hogy a gazdasági kapcsolatokban érdekelt szakembereknek, kereskedelmi és iparkamaráknak, a közép-európai térség iránt érdeklődő fejlesztéspolitikai és államigazgatási szakembereknek, valamint egyetemi hallgatóknak nyújtson értékes háttérismereteket.

A kutatóhelyek mindegyikén rendszeresen szerveznek olyan konferenciákat, tanácskozásokat, amelyek nyitottak a helyi társadalom érdeklődő csoportjai számára. A Magyar Földrajzi Társaság Kisalföldi Osztálya (Győr) és Körösvidéki Osztálya (Békéscsaba) intézeti helyszínnel és társrendezéssel összesen kilenc szakmai előadást szervezett.

Az intézet győri kutatóhelyén működő MTA MADI Galéria a geometrikus művészet elismert kiállítóhelye, az év folyamán két kiállítás volt megtekinthető.

A Nyugat-magyarországi Tudományos Osztály, a Magyar Urbanisztikai Társaság Győr-Moson-Sopron Megyei Csoportja és a VEAB Regionális és Területfejlesztési Munkabizottsága 2015. november 10-én rendezett konferenciát, melynek célja a smart city fogalomról történő szakmai diskurzus, a térség nagyvárosainak a témához kapcsolódó attitűdjeinek a megismerése és egyfajta tudáscseréje és megosztása volt. A kutatók előadásai mellett Dunaújváros, Győr, Sopron, és Veszprém megyei jogú városok mutatták be azt, hogy miképpen gondolkodnak a smart city megközelítésről és ahhoz kapcsolódóan milyen kezdeményezéseik, jövőbeli fejlesztési terveik vannak.

A Magyarország hosszú távú társadalmi-gazdasági fejlődési pályájának előrejelzése projekt közvetlenül szolgálta a tudomány és a társadalom közötti párbeszédet. Az eredmények segítségével a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás különböző területi szinteken hatékonyabban tervezhető. A klímaváltozásra való felkészülést közvetlenül szolgálták a projektben megvalósított disszeminációs feladatok, amelyekkel az akadémiai szféra és a közpolitikai döntéshozók tág körét sikerült elérni: a nyitó- és a zárórendezvény (130 résztvevővel), a 6 megjelent hírlevél, a 27 projekthez kapcsolódó konferencia-előadás, vagy a projekt eredményeiből készült tanulmánykötet ezek közé sorolható. A projekt eredményei az intézet honlapján szabadon hozzáférhetők.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2015-ben

Hazai együttműködések

Az intézet megkezdte a smart city témakör kutatásához szükséges szakmai kapcsolatainak kiépítését a Corvinus Egyetem Rajk László Szakkollégiumával (Smart City Nyári Egyetem szakmai megalapozása és megvalósítása a Szakkollégium X. Közép-európai Konferenciája keretében), az Antall József Tudásközponttal (felkérés előadásra a brüsszeli EU–China Cooperation on Sustainable Development with Special Focus on Smart Cities című panel keretében), a PTE Szentágothai János Kutatóközpont Smart Technolgies kutatócsoportjával és a BME Egyesült Innovációs és Tudásközponttal. Intenzívvé váltak a kapcsolatok a Magyar Urbanisztikai Társasággal. Az intézet győri kutatóhelye bázisán újra alakult a MUT Győr-Moson-Sopron Megyei Csoportja, amely az osztállyal együttműködve szeptembertől havi gyakoriságú smart city rendezvénysorozatot indított.

Az intézet által kiadott Tér és Társadalom folyóirat fontos fórumává vált a regionális tudományi szakma együttműködésének. 2015-ben a folyóiratban publikált 71 szerzőből 35 fő különböző egyetemről és főiskoláról került ki, 28 fő a folyóiratgazda MTA KRTK Regionális Kutatások Intézete munkatársa volt. Rajtuk kívül más akadémiai kutatóhelyekről is írtak a lapba itthonról és külföldről is.

Nemzetközi kapcsolatok

Az intézet kutatói rendkívüli egyéni aktivitást mutattak nemzetközi konferenciákon való előadások, intézményi szinten pedig kutatási projektekben való részvétel terén. A korábbi személyes és intézményi kapcsolatoknak köszönhetően nagyszámú meghívást kapott az RKI nemzetközi konzorciumokba, többek között öt H2020-pályázat keretében, amelyek közül egy sikeres is volt. Főként a környezetvédelmi-fenntarthatósági, a kelet-közép-európai térségi fejlődési és a tervezési, fejlesztéspolitikai területeken folytatott vizsgálatok révén keresik az intézet kutatóit a nagyobb nemzetközi programokban. A kecskeméti csoport már a korábbi években csatlakozott a Spa-ce.net elnevezésű, regionális kutatásokkal foglalkozó nemzetközi hálózathoz, amelynek keretében nyílt lehetősége egy újabb Horizon 2020 pályázat előkészületeiben részt venni.

Győrött 2015. május 11-én a DG Regio Magyarországért felelős főosztályvezetője, a holland Jack Engwegen és Vincze Norbert, a DG Regio ugyanezen szekciójának nemzeti szakértője volt az osztály vendége. A térségi partnerek meghívásával egy workshop keretében értékelték az előző programidőszak K+F-pályázatainak működését és az új programidőszak K+F fejlesztései lehetőségeit a Nyugat-dunántúli régióban.

Az önkormányzatok közlekedési ágazati együttműködését összefogó nemzetközi társaság a POLIS novemberi brüsszeli éves konferenciáján kapcsolatfelvétel történt a Martens Centerrel és a kínai Smart City Program vezetőjével. A november 30. és december 3. között Grazban megvalósult Smart City Coaching Pilot Training keretében kapcsolat létesült az Erasmus+ program támogatásával megvalósuló SMACC projekt résztvevőivel: StadtLabor Graz (Ausztria); NHL University of Applied Sciences (Hollandia); Neurosubianco (Olaszország); Parthenope University of Naples (Olaszország); Regional Agency Alma Mons di Novi Sad (Szerbia); Militos (Görögország).

Az intézet nagy aktivitást fejt ki a visegrádi országok egyetemeivel, kutatóhelyeivel való együttműködésben, újabb és újabb partnerekkel gazdagodva.

2015-ben több akadémiai bilaterális együttműködés is zárult. A francia akadémiai kutatóintézettel a több éve tartó helyi fejlesztésekre koncentráló kutatási téma folytatását tervezik a kutatók részben egy új bilaterális program, részben más pályázatok (H2020) segítségével. A regionális központok térségfejlesztő szerepére koncentráló román–magyar keretprogram megújítására irányuló bilaterális pályázat benyújtásra került, emellett a kutatók keresik a kutatási együttműködés kiterjesztésének lehetőségét. A Iasi Egyetemmel közös H2020-pályázat ugyan első körben sikertelen volt, de a kedvező értékelés alapján a pályázat ismételt beadása várható.

IV. A 2015-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A beszámolási évben elindult több nagy volumenű konzorciumi pályázat előkészítése, amely számottevő kapacitásokat kötött le. 2015 folyamán öt H2020-pályázat került benyújtása az intézet részvételével, ezek közül egy járt sikerrel (a szerződéskötés folyamatban van) és további két H2020, valamint három ESPON-pályázat került benyújtásra. A tárgyévben megpályázott, elnyert és szerződött projektek a következők voltak:

A *Magyarország hosszú távú társadalmi-gazdasági fejlődési pályájának előrejelzése* című projekt az EGT Alapok Alkalmazkodás a klímaváltozás programján belül Magyarország hosszú távú (2050-ig terjedő) társadalmi és gazdasági fejlődési pályájának előrejelzésével járult hozzá a klímaváltozáshoz való alkalmazkodáshoz. Az eredmények a Nemzeti Adaptációs Térinformatikai Rendszer (NATéR) részét fogják képezni.
A megújulóenergia-hasznosítás és az energiahatékonysági intézkedések lokális hasznainak felmérésére vonatkozó modell kidolgozása c. projekt a Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal (MEKH) megrendelésére egy olyan modellt fejlesztett ki, amely minden megújulóenergia-csoportra néhány, a felhasználó önkormányzat által biztosított adat segítségével jelzi, hogy a számba vehető költségeket és hasznokat tekintve érdemes-e belefogni a pályázatba, beruházásba.
A hazai középvállalati szektor szerepe az ipar területi versenyképességében c. OTKA-kutatás a hazai középvállalatok területi versenyképességben játszott szerepét vizsgálja. A közép-európai iparfejlődésben meghatározó, külföldi működőtőke vonzására alapozott fejlődési modelleknek az új gazdasági válság során korlátjaik is megmutatkoznak, és a területi versenyképesség javítása a fejlett és elmaradott térségekben is indokolttá teszi a hazai vállalatok fejlődésének erősebb ösztönzését.
A *Bizalom és kormányzás összefüggései helyi szinten* c. OTKA-kutatás a jó kormányzás és a bizalom összefüggéseivel foglalkozik, amelyet Magyarország mikrotársadalmi közegében egy saját modellen alapuló empirikus kutatással kíván vizsgálni.
A *Kortárs térelméletek közép-kelet-európai kontextusban* c. OTKA-kutatás célja, hogy a kortárs nemzetközi térelméleti kutatások elemzésével megújítsa a hazai tértudományi diskurzust, és hogy közép-kelet-európai nézőpontból hozzájáruljon a nemzetközi vitához. A projekt átfogó célja a szemléletalakítás, a nemzetközileg elfogadott tudáskészletek hazai elfogadtatása és a hazai kontextusokra való adaptálása.
A helyi és területi tervezésben több projekttel vett részt 2015-ben is az intézet. Kiemelendő a *járási esélyegyenlőségi terv készítése* a Mosonmagyaróvári és a Téti járásra; *Zirc város stratégiai programja felülvizsgálata és új dokumentum kidolgozása*; valamint Budapest kerületeinek és a Közép-Magyarország régió járásközpontjainak *Integrált Településfejlesztési Stratégiáinak kidolgozása*.
A Nemzeti Kulturális Alap Folyóirat-kiadás Kollégiuma és az MTA is pályázat keretében támogatta a *Tér és Társadalom folyóirat megjelentetését*.

V. A 2015-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

Könyvek

1. Czirfusz M, Hoyk E, Suvák A (szerk.): Klímaváltozás - társadalom - gazdaság: Hosszú távú területi folyamatok és trendek Magyarországon. Pécs: Publikon Kiadó, 302. (2015) (ISBN: 978-615-5457-62-3) RKI-ELEKTRA
2. Erdősi F: Törökország közlekedése Pécs: MTA KRTK Regionális Kutatások Intézete, 431. (2015) (ISBN: 978-963-9899-90-2) RKI-ELEKTRA
3. Hardi T (szerk.): Terek és tér-képzetek: Elképzelt és formalizált terek, régiók a Kárpát-medencében, Közép-Európában Somorja; Győr: Fórum Kisebbségkutató Intézet; MTA KRTK Regionális Kutatások Intézete, 411. (2015) (NOSTRA TEMPORA; 23.) (ISBN: 978-80-89249-80-0) RKI-ELEKTRA
4. Horváth Gy (szerk.): Kelet- és Közép-Európa régióinak portréi Budapest: Kossuth Kiadó, 407. (2015) (ISBN: 978-963-09-8438-6) Link(ek): RKI-ELEKTRA
5. Horváth Gy: Spaces and Places in Central and Eastern Europe: Historical Trends and Perspectives London: Routledge, 250. (2015) (Regions and Cities, 77) (ISBN: 978-0-415-72774-7) RKI-ELEKTRA
6. Varjú V: Környezetpolitika és/vagy területfejlesztés: A környezeti- és fenntarthatósági politika dilemmái és viszonya a fejlesztéspolitikához. Budapest; Pécs: Dialóg Campus Kiadó; Dóm Kiadó, 160. (2015) (Studia Geographica; Dialóg Campus Szakkönyvek) (ISBN: 978-963-89889-5-9)
7. Virág T (szerk.): Törésvonalak: Szegénység és etnicitás vidéki terekben. Budapest: Argumentum Kiadó, 325. (2015) (ISBN: 978-963-446-752-6) RKI-ELEKTRA

Közlemények

8. Balogh P: Changing patterns of city-hinterland relations in Central and East European borderlands: Szczecin on the edge of Poland and Germany In: Buček J, Ryder A (szerk.) Governance in Transition. Dordrecht: Springer Netherlands, 175-194. (2015) (Springer Geography (ISBN: 978-94-007-5502-4) RKI-ELEKTRA
9. Bock B, Kovács K, Shucksmith M: Changing social characteristics, patterns of inequality and exclusion. In: Copus AK, de Lima Ph (ed.): Territorial cohesion in rural Europe: the relational turn in rural development. London; New York: Routledge, 193-211. (2015) (Regions and Cities; 76.) (ISBN: 978-0-415-85950-9) RKI-ELEKTRA
10. Copus A, Melo P C, Kaup S, Tagai G, Arteralis P: Regional poverty mapping in Europe – Challenges, advances, benefits and limitations LOCAL ECONOMY 30:(7), 742-764. (2015) RKI-ELEKTRA
11. Csizmadia Z: A kapcsolati tőke osztályszerkezeti aspektusai lokális metszetben SZÁZADVÉG 20:(4), 49-75. (2015) RKI-ELEKTRA
12. Czirfusz M, Pósfai Zs: Kritikus ponton?: Önkormányzati lakásgazdálkodás a gazdasági világválság után. TERÜLETI STATISZTIKA 55:(5), 484-504. (2015) RKI-ELEKTRA
13. Duray B, Nagy I, Andres L, Milosevic D D: Soil pollution in the hungarian-romanian border region (Valley of Körös-Cris Rivers) CARPATHIAN JOURNAL OF EARTH AND ENVIRONMENTAL SCIENCES 10:(3), 207-2016. (2015) RKI-ELEKTRA
14. Finta I: Az integrált terület- és vidékfejlesztés eszközei és korlátai Magyarországon TÉR ÉS TÁRSADALOM 29:(1), 132-148. (2015) RKI-ELEKTRA

15. Gál Z: A pénzügyi globalizáció és az eurozóna pénzügyi-monetáris integrációjának térbeli korlátai = Financial globalisation and the spatial limitations of the financial-monetary integration in the euro-area PÉNZÜGYI SZEMLE/PUBLIC FINANCE QUARTERLY 60:(1), 105-124. (2015) RKI-ELEKTRA
16. Grünhut Z: Innovativitás és kockázatvállalás. TERÜLETI STATISZTIKA 55:(5), 432-448. (2015) RKI-ELEKTRA
17. Komlósi É, Páger B: The impact of urban concentration on countries' competitiveness and entrepreneurial performance. REGIONAL STATISTICS 5:(1), 97-120. (2015) RKI-ELEKTRA
18. Koós B: A szegénység és depriváció a magyar településállományban az ezredfordulót követően – avagy kísérlet a települési deprivációs index létrehozására. TÉR ÉS TÁRSADALOM 29:(1), 53-68. (2015) RKI-ELEKTRA
19. Kovács A D, Farkas J Zs, Perger É: A vidék fogalma, lehatárolása és új tipológiai kísérlete. TÉR ÉS TÁRSADALOM 29:(1), 11-34. (2015) RKI-ELEKTRA
20. Kovács K: Advancing marginalisation of Roma and forms of segregation in East Central Europe. LOCAL ECONOMY 30:(7), 1-17. (2015) RKI-ELEKTRA
21. Lux G: Endogennoe razvityie: novie vizovi dlja promislennosztyi Centralnoj Evropi. REGION: EKONOMIKA I SOCIOLOGIJA 2015:(1(85), 256-274. (2015) RKI-ELEKTRA
22. Lux G: Minor cities in a metropolitan world: Challenges for development and governance in three Hungarian urban agglomerations. INTERNATIONAL PLANNING STUDIES 20:(1-2), 21-38. (2015) RKI-ELEKTRA
23. Nagy E, Timár J, Nagy G, Velkey G: The Everyday Practices of the Reproduction of Peripherality and Marginality in Hungary In: Lang T, Henn S, Sgibnev W, Ehrlich K (szerk.) Understanding Geographies of Polarization and Peripheralization: Perspectives from Central and Eastern Europe and Beyond. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 135-155. (2015) (New Geographies of Europe) (ISBN: 978-1-137-41507-3) RKI-ELEKTRA
24. Pálné Kovács I: Local knowledge based development: What can local governments do for it? REGION: EKONOMIKA I SOCIOLOGIJA (4 (88)), 261-277. (2015) RKI-ELEKTRA
25. Pálné Kovács I: Regional elites, networks and the beauty of regionalism in Hungary. In: Buček J, Ryder A (ed.): Governance in Transition. Dordrecht: Springer Netherlands, 109-131. (2015) (Springer Geography) (ISBN: 978-94-007-5502-4) RKI-ELEKTRA
26. Váradi M M, Virág T: A térbeli kirekesztés változó mintái vidéki terekben. SZOCIOLÓGIAI SZEMLE 25:(1), 89-113. (2015) RKI-ELEKTRA

MTA KÖZGAZDASÁG- ÉS REGIONÁLIS TUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
VILÁGGAZDASÁGI INTÉZET
1112 Budapest, Budaörsi út 45.
postacím: 1535 Budapest, Pf.: 936
telefon: (1) 309 2643; fax: (1) 309 2624
e-mail: vgi.titkarsag@krtk.mta.hu; honlap: www.vki.hu

I. A kutatóhely fő feladatai 2015-ben

Az intézet 2015-ös kutatómunkájában az eddigi hagyományoknak megfelelően kiemelt figyelmet kapott a világgazdaság és az Európai Unió – ezen belül természetesen Magyarország – jövőjét is meghatározó stratégiai jelentőségű kérdések elemzése, a posztszovjet térség aktuális fejlődési trendjei valamint a feltörekvő országok világgazdasági pozíciója. Az intézet ebben az évben is prioritásként kezelte a magyar gazdaság nemzetközi versenyképessége változó feltételeinek vizsgálatát, ennek részeként elsősorban a világgazdaság középtávú fejlődését, a világgazdaság főbb hagyományos és új szereplői közötti erőviszonyok átalakulását és a magyar gazdaság számára adódó új lehetőségek és kockázatok vizsgálatát. A közvetlen térségünkben zajló folyamatok értékelése, a visegrádi országok belső gazdasági kapcsolatainak komparatív elemzése, illetve a térségnek egyes világgazdasági kérdésekkel és a magyar gazdaság számára is lényeges külgazdasági partnerekkel fenntartott gazdasági kapcsolatainak vizsgálata továbbra is kutatásaink napirendjén maradt. A 2015-ben felgyorsuló migráció új kutatási irányt jelölt ki az intézet számára, ennek jegyében az intézet kutatói tevékenyen részt vettek az MTA Migrációs Munkacsoportjának munkájában is.

A fentieknek megfelelően a kutatóközösség számos aspektusból is vizsgálta azokat a világgazdasági folyamatokat, amelyek meghatározzák Magyarország nemzetközi mozgásterének kereteit. Az intézet 2015-ös kutatásai, ahogy a publikációk is, ezeket a célokat és szempontokat állították a középpontba. E törekvést szolgálták a havonta megrendezett műhelybeszélgetések, az egyes kutatási projektek keretén belül, vagy azoktól függetlenül megrendezett intézeti konferenciák, valamint ezt képviselték az intézet kutatói számos hazai és nemzetközi konferencián való szerepléseik alkalmával is.

II. A 2015-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Az elmúlt években az intézet mindig jól szerepelt a Pennsylvania Egyetem kutatói által készített Global Go To Think Tank Index (GGTTI) rangsorában, azon belül is a nemzetközi gazdaságtannal foglalkozó think tankek listáján. Így volt ez 2015-ös rangsor esetében is, amelyben azonban a VGI nem csupán a szokásos listán („*Top International Economics Think Tanks*") őrizte meg jó pozícióját, hanem most először felkerült két további listára is: a regionális *„Top Think Tanks in Central and Eastern Europe"* és a nemzetközi *„Top International Development Think Tanks"* rangsorában is jelen van.

Az Európai Integrációs Kutatócsoport pályázati támogatást nyert a Mind the Gap – Integration Experiences of the Ten Central and Eastern European Countries című, 2014 végén elkészült kötet kiadására és a könyv 500 példányban megjelent. A kötet a 2004-ben és 2007-ben csatlakozó tíz közép-kelet európai uniós tagállam integrációs tapasztalatait mutatja be

különböző megközelítések, témák alapján. Egy-egy tanulmány elemzi a jogi, intézményi integrációt, az agrárszférát, autóipart, pénzügyi integrációt, külkereskedelmet, humán tőkét és migrációt.

A csoport tagjai több hazai és nemzetközi kutatási projektben részt vettek partnerként. Ilyen volt három, a Nemzetközi Visegrádi Alap által finanszírozott, külföldi koordinálású projekt. A „How to benefit from participation in Global Value Chains? – Implications for the V4 Countries" kutatás keretében a csoport munkatársai a magyar gépgyártó és autóipari cégek, beszállítók feljebblépési tapasztalatait vizsgálták. A kutatás kimutatta, hogy a globális értékláncokba tagozódás felgyorsítja a helyi leányvállalatok fejlődését, azok folyamatosan együtt fejlődnek a multinacionális anyavállalattal. A feljebblépés ugyanakkor nem csak egyirányú folyamat lehet. Erős pozitív korreláció van a méret és a nem megfogható javakba történő beruházás között.

Az „Outward FDI Policy in the V4 Countries" kutatás keretében az egyes visegrádi országok tőkekifektetéseire ható politikák, gazdasági környezet vizsgálata volt a cél. A magyar esetben az intézményi átalakulás következtében a tőkekivitel támogatása háttérbe szorult a tőkebehozatal ösztönzéséhez és az áruk és szolgáltatások kiviteléhez képest.

A Fejlődés-gazdaságtani Kutatócsoport főbb kutatási irányait 2015-ben is elsősorban a futó kutatási projektek határozták meg. Az „Oroszország mint politikai-gazdasági erőcentrum a XXI. század eleji eurázsiai térben…" című OTKA-kutatás a putyini korszak külkereskedelmi, tőkeforgalmi és migrációs trendjeit tekinti át, globális szinten. A kutatás során egyre nyilvánvalóbbá válik, hogy az orosz „visszatérés" ellenére a posztszovjet térség egészében a dezintegrációs trendek csak lassultak, de Moszkva súlya a GDP arányát leszámítva érdemi mutatókban a legtöbb helyen csökkent. Az orosz kapcsolatrendszer főleg a külkereskedelem importoldalán sokkal differenciáltabb földrajzi képet mutat, látványos és a globális trendeknek megfelelő az átrendeződés, miközben az exportoldalon lassabb, a tőkeforgalmi mutatókban pedig szinte kivehetetlen az átalakulás. Külön említést érdemelt a nyersanyagszektorok makrogazdasági jelentőségének vizsgálata, a függőségi problematika. A szénhidrogénszektor közvetlen részesedése sokkal kisebb a különböző alrendszerekben és a GDP-ben, mint a többi posztszovjet vagy öbölmenti országokban. Ehhez képest a nem-szénhidrogén nyersanyagkitermelők és a szénhidrogén-alapú indirekt szubvenciók jelentősége sokkal fontosabb tényezőnek mutatkozik, mint azt korábban feltételeztük.

Az év elején indult „Stratégiaváltás a világgazdaságban: exportorientáció és/vagy belső keresletre alapozott növekedés?" OTKA-kutatásban a kutatóközösség azt vizsgálja, hogy az elhúzódó világgazdasági válság körülményei között milyen lehetőségek vannak a növekedés beindítására és fenntarthatóságára. Folytatható-e a sok ország esetében sikeres exportorientáció, avagy helyette/mellette a belső kereslet fogja vezérelni a növekedést. A kutatás első évében kialakításra került egy nemzetközi adatokon nyugvó adatbázis és a fenti kutatási célokat szolgáló mutatórendszer. Eddigi kutatási eredményeink szerint a centrum-országok gazdaságának elhúzódó betegeskedése, a globális tőke-értékesülés hosszú ciklus-intenzív szakaszának befulladása, az új innovációs ciklus indulásának késlekedése miatt nincs, ami táplálja a perifériák extenzív típusú fejlődését. Mindez visszafogja a feltörekvő országok dinamizmusát, megnehezíti számukra a saját gazdasági alapok fejlesztését

A lengyel koordinátorral (PISM) futó „V4 Goes Global: Exploring opportunities in V4 cooperation with BASIC emerging powers", Visegrádi Alap által finanszírozott kutatási projekt a Visegrádi országok feltörekvő országokkal ápolt relációit vizsgálja meg, különös

tekintettel a kereskedelmi és befektetési lehetőségekre. Az első kutatási eredmények alapján is jól látható, hogy a V4-országok egységes fellépése, kooperációja hozzájárulhatna e lehetőségek bővítéséhez, azonban a régió országai továbbra is elsősorban versenytársként tekintenek egymásra. A kutatás keretében folyamatban van olyan együttműködési lehetőségek, eszközök – mint pl. közös képviselet-jelleggel működő „Visegrád Házak", több V4-es szereplőt bevonó KKV-knak szóló pályázati kiírások feltörekvő országokban való közös megjelenésre stb. – kidolgozása, melyek a kooperáció felé terelhetik a V4-országokat.

A Globalizáció Közgazdaságtana Kutatócsoport 2015-ben is a világgazdasági kutatások szerteágazó területeivel, globális jelentőségű folyamatokkal foglalkozott. Ezek közül kiemelkedik a kutatócsoport több tagjának bevonásával még 2014-ben elnyert „A kapitalizmus változatai – a közvetlen állami gazdasági szerepvállalás változatai" című OTKA pályázat (112069). Az OTKA kutatásból kiderült, hogy a közvetlen állami gazdasági szerepvállalás dimenziói a különféle országtípusokban eltérőek. A fejlett piacgazdaságokban a tulajdonosi pozíciók felszámolása megindult, a keresletösztönzés fennmaradt. A feltörekvő országokban az állam átfogó gazdaságfejlesztési tevékenysége továbbra is előtérben maradt, ebben az állami vállalatok is gyakran szerepet kapnak. A közép-európai átalakuló országokban is megfigyelhető a törekvés, hogy a korábbiaknál erőteljesebb közvetlen állami beavatkozás valósuljon meg. Ennek korlátot szab az EU-s csatlakozással vállalt kötelezettségek köre. Ezekben az országokban az állam illetve a politika és a gazdaság növekvő összefonódása is megfigyelhető.

Megkezdődött továbbá a Visegrádi Alap által szponzorált „Mapping out vulnerable industries in the Eastern Partnership countries" projekt. Mind a gépipari, mind az energetikai tanulmány kapcsán sikerült differenciálni a moldáv-ukrán-belarusz triót. Belarusz sok vonatkozásban egy kontinuus pályán mozgott, ahol mindkét iparági struktúra alacsony hatékonyságú, magas inputigényű maradt, amely versenyhátrányokat viszont bőségesen ellensúlyozott az orosz felvevőpiachoz való kedvezményes hozzáférés és az alacsony energiaárak. Magas ipari növekedést produkált az ország, de a kockázatok aránytalan növekedése mellett. A moldáv esetben a két szektorban elhúzódott a kilencvenes évek strukturális válsága, elmaradt az érdemi (akár a strukturális értelemben támogató vagy a szociális hatásokat enyhítő) kormányzati beavatkozás, ennek megfelelően fokozatos piaci alkalmazkodás ment végbe. A gépiparban a 2000-es évek közepétől az európai termelési-beruházási rendszerekbe való beilleszkedés lassú megindulása kitapintható. Ukrajna „csapongó" kormányzati és orientációs politikát folytatott, aminek hatására hullámszerű sokkok érték mindkét szektort, sokkal jelentősebb szociális és gazdasági alkalmazkodási költséget képezve, mint a másik két esetben. Fontos, hogy a két, amúgy javarészt független szektor differenciálása konzisztens volt, ami felveti nagyobb, rendszerjellegű összefüggések vagy magyarázó tényezők lehetőségét.

b) Tudomány és társadalom

A VGI szakmai feladatai részének tekinti, hogy aktívan kommunikáljon a társadalommal, kutatási eredményeit a tudományos ismeretterjesztés, médiakapcsolatok, nyitott rendezvények révén ismertesse az érdeklődő szakmai közönséggel, a szélesebb értelemben vett nyilvánossággal. Ennek számos, rendszeres csatornája alakult ki az intézetben.
A tudományos ismeretterjesztés 2015-ben is különös hangsúlyt kapott, mivel a rendkívül gyorsan változó világgazdasági folyamatok egyre nehezebben követhető és érthető hatásokat gyakorolnak a magyar gazdaság külső és belső fejlődési tényezőire. Az intézet erre az igényre reagálva folytatta a 2013-ban megkezdett műhelysorozatát; a világgazdasági aktualitásokkal

foglalkozó előadásokra és az azt követő beszélgetésekre havi rendszerességgel került sor. A nagy érdeklődést kiváltó szakmai beszélgetések témái között szerepeltek többek között a következők: az eurozóna válsága, a társadalmi és gazdasági változások Iránban, a kínai növekedési kilátások, a görög válság, a brazil fejlesztő állam, az EU nemzetközi kereskedelmi kapcsolatainak új fejleményei és az EU-orosz energetikai kapcsolatok.

Az intézet 2015 végén új rendezvénysorozatot indított, Vendégváró címmel. Célunk egy adott téma több szempontú megközelítése és mások munkájának megismerése, megismertetése. E rendezvényekre tehát más kutató, elemző műhelyekből hívunk meg előadókat, de az adott témákhoz kollégáink is röviden hozzászólnak korreferátum formájában.

Az intézet 2012 óta a változó olvasói igényeknek megfelelően blogot működtet, amely a http://vilaggazdasagi.blog.hu/ oldalon érhető el. 2015-ben is több magyar és/vagy angol nyelvű bejegyzés született, amelyek szakmaiságuk mellett törekedtek közérthetően fogalmazni. Ezen bejegyzések közül a hazai vezető gazdasági és általános portálok is több ízben vettek át cikkeket, ez jelentősen tovább bővítette a szakmai/laikus olvasók táborát. Ezek az anyagok elérhetőek a *Facebookon* is, az intézet ugyanis továbbra is törekszik használni azokat a kommunikációs csatornákat, amelyek napjainkban sokkal nagyobb olvasói elérhetőséget biztosítanak, mint a korábbi évtizedek hagyományos eszközei.

Az intézet több nagy érdeklődést kiváltó konferenciát szervezett 2015 során. Ezek a következők voltak:

A „Mapping out vulnerable sectors in the Eastern Partnership countries" című, Nemzetközi Visegrádi Alap által finanszírozott kutatásunk első rendezvényére április 16-án került sor Varsóban, a lengyel Center for Social and Economic Studies (CASE) társszervezésében. A kutatás keretében készített makroökonómiai jelentés bemutatása mellett két további panelben a térség előtt álló gazdasági és politikai kihívásokat vizsgálták a résztvevők. A kutatás második rendezvényére szeptember 17-én került sor Kisinyovban, a moldáv Institute for Development and Social Activities társszervezésében. A rendezvény során a kutatás keretében készített gépipari jelentés bemutatására került sor. A második panel a vállalatvezetői oldalt és a Visegrádi tapasztalatok hasznosíthatóságát vizsgálta a gépipari szektorban.

Az intézet a CEU EU-bővítési tanulmányok központjával (CENS) közösen május 18-án konferenciát szervezett „Serbia and Montenegro: A Step Closer to Reaching EU Accession?" címmel a Közép-európai Egyetemen, megvizsgálva mind a politikai, mind a gazdasági, továbbá a társadalmi kihívásokat is.

„Prospects of the Visegrad cooperation: identifying converging and diverging factors" címmel rendeztünk konferenciát július 21-én. E rendezvény az azonos című, Nemzetközi Visegrádi Alap által támogatott kutatás zárókonferenciája volt.

Az intézet kutatói november 26-27. között nemzetközi konferenciát szerveztek „The Role of State in Varieties of Capitalism – Achievements and challenges for Central and Eastern Europe and the emerging markets" címmel, ugyancsak a Közép-európai Egyetem EU-bővítési Központjával együttműködve. A konferencia három fő szekcióba sorolva mintegy harminc előadást mutatott be, jelentős számú külföldi előadó részvételével. A kiemelt előadásokat a VoC kutatások két nemzetközi hírű kutatója Martin Myant és Andreas Nölke tartották. A két napos rendezvénynek mintegy ötven regisztrált előadója volt, felerészben külföldi kutató.

A fentieken túl az Intézet társszervezőként vett részt a Közgáz Alma Mater, a Budapesti Corvinus Egyetem Világgazdasági Tanszéke és a Magyar ENSZ Társaság által szervezett kisebb konferenciákon is, többek között a fenntartható fejlődés és a migráció témaköreiben.

Az intézeti kutatások eredményeit tartalmazó kiadványok felhasználásra kerülnek a felsőoktatásban. Ebben az is szerepet játszik, hogy az intézet munkatársai közül többen az ország szinte egészét lefedően kisebb-nagyobb rendszerességgel kurzusokat, előadásokat tartanak egyetemi/főiskolai hallgatók számára, s a visszajelzések alapján az egyetemi-főiskolai oktatókhoz képest a legtöbb esetben pontosan a kutatásokban szerzett ismereteik és gyakorlatuk révén szélesebb összefüggésrendszerbe ágyazottan, így elmélyültebb gondolkodásra ösztönözve képesek a hallgatókat ismeretekkel ellátni. Az intézeti kiadványok egyes részei kötelező és ajánlott irodalomként szerepelnek számos felsőoktatási intézmény kurzusain.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2015-ben

Az intézet nemzetközi kapcsolatrendszere nagy hagyományokra tekint vissza, hiszen mint nemzetközi gazdasági kérdésekkel foglalkozó kutatóhely, a rendszeres kapcsolattartás elengedhetetlen. Ez nem változott az internet korában sem. A személyes kapcsolatok, helyszíni információgyűjtés, a külföldi kutatókkal való rendszeres párbeszéd és együttgondolkodás a minőségi munka fontos feltétele maradt, amit nem pótolhat a világhálóról letölthető információk dömpingje. Éppen ezért a VGI 2015-ben is komoly erőfeszítéseket tett külső kapcsolatrendszere fenntartására, bővítésére, új együttműködési megállapodást kötött például a Közép-európai Egyetem EU-bővítési tanulmányok központjával, melynek keretében már ebben az évben is sor került közös rendezvényekre, kutatási együttműködésekre.

A bilaterális kapcsolatok nagyobb tömege mellett természetesen egyéni kutatói szinten is folyik a külső kapcsolatok építése. Az intézet intézményileg is, de a kutatók szintjén még inkább tagja egy sor tekintélyes nemzetközi szakmai szervezetnek és szövetségnek (EADI, EACES, TEPSA, WINIR, EIBA, EAEPE, ISA). Ezeknek a szervezeteknek a közgyűlésein, az általuk szervezett konferenciákon és műhelybeszélgetéseken az intézet munkatársai rendszeresen részt vesznek. A külföldi szereplés nem csupán azért lényeges eleme az intézet munkájának, mert a kutatási eredmények bemutatásának egyik fő csatornája. Ugyanilyen fontos a külföldi kutatókkal történő együttműködés megalapozása, ami közös kutatási erőfeszítésekben, publikációkban és kutatási pályázatokban manifesztálódik. A konferenciákon kötött és ápolt szakmai kapcsolatok révén az intézet több jelentős kutatási projektet kezdeményezett, illetve vett/vesz részt partnerként azokban 2015-ben is.

Az intézet munkatársai többek között részt vettek a római „First World Congress of Comparative Economics" világkongresszus, az intézet által szervezett budapesti „State Varieties of Capitalism" konferencián, az ETUI (Europen Trade Union Institute) rendezvényein, a LatinEast Conference-en, az IISES (International Institute of Social and Economic Sciences) 20. nemzetközi konferenciáján, és számos további hazai és nemzetközi rendezvényen.

Az intézet hazai kapcsolatrendszerének fejlesztésére is törekszik. Rendezvényeire rendszeresen meghívja a szakmai közélet jelentős műhelyeinek képviselőit, a központi kormányzat és az üzleti szféra képviselőit is. A tudományos eredmények bemutatása,

megvitatása mellett ezek az alkalmak is lehetőséget biztosítanak közös kutatási elképzelések kifejlesztésére és megvalósítására, az együttműködések megalapozására.

A hazai kapcsolatrendszer fejlesztése a kutatók oktatási tevékenysége révén is történik. Ez a kapcsolatrendszer lényegében lefedi a hazai felsőoktatás szinte valamennyi intézményét, beleértve a doktori iskolákban való tanítást, illetve törzstagságot is. Az intézet – elsősorban munkatársai révén – kapcsolatban áll egyebek mellett a Szegedi Egyetemmel, a Budapesti Gazdasági Főiskolával/Egyetemmel és a Corvinus Egyetemmel, a Pázmány Péter Katolikus Egyetemmel, a Nemzeti Közszolgálati Egyetemmel, az International Business Schoollal, a Kaposvári Egyetemmel és a Szolnoki Főiskolával. Az intézet kutatói nem csupán az oktatási tevékenységbe kapcsolódnak be, de részt vesznek kutatási együttműködések kialakításában is. Fontos szerepe van ezeknek a kapcsolatoknak a kutatói utánpótlás biztosításában is. Az oktatási intézmények doktori iskoláinak hallgatóiból az elmúlt években számos fiatal kutatót alkalmazott az intézet.

IV. A 2015-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

2015-ben a Világgazdasági Intézet négy nagyobb és négy kisebb kutatási pályázat nyertese lett konzorciumvezetőként vagy partnerként, melyek egy kivételével (2016-ban induló OTKA-kutatás) az év folyamán el is indultak: az intézet partnerként három nyertes nemzetközi pályázatban kapott helyet, míg a hazai pályázati lehetőségek közül két OTKA és két PAGEO-pályázat esetében könyvelhetett el sikert, de támogatást kapott a 2014 végén elkészült „Mind the Gap" című kötet nyomtatásban való megjelentetésére is.

A partneri feladatok részben a fent már röviden bemutatott Nemzetközi Visegrádi Alap által finanszírozott kutatási projekteket jelentik (V4 Goes Global: Exploring opportunities in V4 cooperation with BASIC emerging powers, illetve How to benefit from Global Value Chains? - Implications for the V4 Countries), részben külföldi intézettől érkeztek (EU-28 Watch), a magyar aspektus feltérképezésére.

Az OTKA-tól 2015-ben elnyert kutatásain egyike „Az exportot befolyásoló tényezők – három európai régió összehasonlítása" címet viseli, célja pedig a balti, a visegrádi és az ibériai országok összehasonlító elemzése. Elemezzük az egyes gazdaságok exportdinamikáját és a válság hatására a kivitel földrajzi és áruszerkezeti szerkezetében bekövetkezett változásokat.

Az ugyancsak 2015-ben elnyert, de csak 2016-ban induló OTKA-kutatás címe „A fenntarthatósági (zöld) szempontok globális értékláncokba integrálódásának hatása a magyarországi feldolgozóipari cégekre". E kutatás a minőségi modernizáció mérési módszertanát kívánja fejleszteni egy kisebb mintán végzett esettanulmányos és egy nagyobb mintán alapuló kérdőíves felméréssel, valamint az üzleti funkciók és a vállalati teljesítménymutatók közötti korreláció statisztikai vizsgálatával. A kutatás eredményeként várhatóan javul gazdaság- és technológiafejlesztési programok és az egyes ösztönzők hatékonysága.

A PAGEO által támogatott kutatások keretében „Fekete-Afrika napjainkban" címmel átfogó kötet készül a szubszaharai Afrika aktuális politikai-gazdasági helyzetéről, illetve „A nemzetközi segélyezés architektúrájának geopolitikai változásai" című hároméves kutatás keretében a globális kihívásokra által gerjesztett változásokat vizsgálják a kutatók.

V. A 2015-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

Folyóiratcikk

1. Biedermann Zs: Nem nyilvános kereskedelem, dark poolok és szabályozási dilemmáik. PÉNZÜGYI SZEMLE, 60:(1), 79-95. (2015)
2. Biedermann Zs, Orosz Á: Eltérő irányú pénzügyi szabályozások a válság után?: az EU és az Egyesült Államok válaszainak összevetése. HITELINTÉZETI SZEMLE 14:(1), 30-56. (2015)
3. Dávid Á, Szigetvári T: Az Európai Unió és Törökország közötti tudományos együttműködés: előnyök és lehetséges szinergiák. KÜLGAZDASÁG 59:(9-10), 61-87. (2015)
4. Deák A, Szunomár Á: Az orosz-kínai reláció a 21. század elején - haszonelvű kapcsolat vagy világpolitikai tandem? NEMZET ÉS BIZTONSÁG: BIZTONSÁGPOLITIKAI SZEMLE 8:(1), 3-22. (2015)
5. Gittins T, Lang R, Orosz Á: A visszatérő migráció nemzetköziesedésre gyakorolt hatása: magyar információtechnológiai kisvállalatok összehasonlító elemzése. KÜLGAZDASÁG 59:(3-4), 96-122. (2015)
6. Kalotay K, Éltető A, Sass M, Weiner Cs: Orosz befektetések a visegrádi országokban: Az elméletek temetője? KÖZGAZDASÁGI SZEMLE 62:(5), 565-586. (2015)
7. Simai M: A tudásalapú társadalom tudománya felé. MAGYAR TUDOMÁNY 176:(2), 132-140. (2015)
8. Szalavetz A: Post-crisis approaches to state intervention: new developmentalism or industrial policy as usual? COMPETITION AND CHANGE: THE JOURNAL OF GLOBAL BUSINESS AND POLITICAL ECONOMY 19:(1), 79-83. (2015)
9. Szalavetz A: Regional innovation policy in Hungary: the regionalism Facade, or the limitations of achieving good governance through Europeanization. JOURNAL OF COMPARATIVE ECONOMIC STUDIES 10:159-182. (2015)
10. Szalavetz A: Upgrading and subsidiary autonomy: experience of Hungarian manufacturing companies. JAPANESE JOURNAL OF COMPARATIVE ECONOMICS 52:(2), 1-19. (2015)
11. Szigetvári T: EU-török vámunió: működik-e a „török modell”? KÜLGAZDASÁG 59:(7-8), 99-115. (2015)

Könyv

12. Biedermann Zs: Genocídium és destabilizáció az afrikai Nagy Tavak régióban: a konfliktusok gazdasági vetülete. Budapest; Pécs: Publikon Kiadó, 249. (2015) (ISBN: 978-615-5001-09-3)
13. Deák A (szerk.): The end of an era in Eurasia?: Conflict in Eastern Ukraine and economic downturn in the post-Soviet space. Budapest: Institute of World Economics, Centre for Economic and Regional Studies, Hungarian Academy of Sciences, 2015. (East European Studies; 6) (ISBN: 978-963-301-627-5)
14. Szunomár Á (szerk.): Eurázsia a 21. században: a tőkebefektetések tükrében. Budapest: MTA KRTK Világgazdasági Intézet, 133. (2015) (Kelet-Európa Tanulmányok; 11.) (ISBN: 978-963-301-630-5)

15. Völgyi Katalin: Japán gazdaságtörténete. Budapest: MTA KRTK Világgazdasági Intézet, 148. (2015) (ISBN: 978-963-301-619-0)

AZ MTA KÖZGAZDASÁG- ÉS REGIONÁLIS TUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT FŐBB MUTATÓI ÉS PÉNZÜGYI ADATAI 2015-BEN

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2015-ben

A kutatóhely neve: MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	179			Ebből kutató[2]:	125
PhD, kandidátus:	83	MTA doktora:	12	Rendes tag és levelező tag:	1
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma[3]:					8
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma[4]:					45

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				453
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				438
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				92
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				22
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				57
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	18	idegen nyelven:	2
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	6	idegen nyelven:	1
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	94	idegen nyelven:	60
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	6	idegen nyelven:	6
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	23	idegen nyelven:	201

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2014)

Összes hivatkozás száma[8]:	2674	Összes független hivatkozások száma:	2624

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2015-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD:	4	MTA doktora:	1

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	406	hazain:		270
Nyilvános esemény megrendezése:	24	kulturális rendezvények:		2
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:				5
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	86	hazai:		175
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	55	hazai:		60

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			73
Témavezetések száma: TDK munka:	5	Diplomamunka (BSc):	150
Diplomamunka (MSc):	79	PhD:	133

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:	905 801	E Ft
Fiatal kutatói álláshelyen fogl. sz.16: 13 Teljes saját bevétel:	394 206	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		44
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	93 911	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		35
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:	126 315	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		16
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	108 896	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:	65 084	E Ft

VI/A. A kutatóhely részletezett pénzügyi adatai 2015-ben

A kutatóhely neve: MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege:	905 801	E Ft
Az időszak folyamán a teljes saját bevétel összege:	394 206	E Ft
Saját szabadalmi és szerzői jogi bevétel:	0	E Ft
OTKA - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	93 911	E Ft
Innovációs Alapból - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
ÚMFT - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Egyéb hazai pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	39 565	E Ft
EU-s pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	86 750	E Ft
Egyéb külföldi pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	108 896	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó bevétel - kutatásra:	34 329	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó bevétel - egyéb:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó egyéb kutatási bevétel:	30 755	E Ft
A tárgyévre vonatkozó egyéb nem kutatási bevétel:	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2015-ben

A kutatóhely neve: MTA KRTK Közgazdaság-tudományi Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	61	Ebből kutató[2]:	54
PhD, kandidátus:	36	MTA doktora: 8	Rendes tag és levelező tag:
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma[3]:			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma[4]:			13

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				195
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				189
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				37
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				8
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				38
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	3	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	2	idegen nyelven:	1
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	9	idegen nyelven:	29
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	1	idegen nyelven:	2
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	20	idegen nyelven:	18

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2014)

Összes hivatkozás száma[8]:	869	Összes független hivatkozások száma:	833

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2015-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD:	2	MTA doktora:	1

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:		174	hazain:	65
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:		0
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:				0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	33		hazai:	49
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	18		hazai:	20

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			38
Témavezetések száma: TDK munka:	2	Diplomamunka (BSc):	30
Diplomamunka (MSc):	46	PhD:	50

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2015-ben

A kutatóhely neve: MTA KRTK Regionális Kutatások Intézete

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	69	Ebből kutató[2]:	52
PhD, kandidátus:	33	MTA doktora: 4	Rendes tag és levelező tag: 1
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma[3]:			1
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma[4]:			23

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				190
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				184
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				36
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				12
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				12
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	8	idegen nyelven:	2
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	2	idegen nyelven:	1
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	79	idegen nyelven:	17
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	4	idegen nyelven:	2
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	3	idegen nyelven:	2

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2014)

Összes hivatkozás száma[8]:	1615	Összes független hivatkozások száma:	1604

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2015-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD:	1	MTA doktora:	0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:		148	hazain:	170
Nyilvános esemény megrendezése:	24	kulturális rendezvények:		2
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:				5
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	40		hazai:	108
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	15		hazai:	33

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			29
Témavezetések száma: TDK munka:	3	Diplomamunka (BSc):	36
Diplomamunka (MSc):	20	PhD:	66

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2015-ben

A kutatóhely neve: MTA KRTK Világgazdasági Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	21	Ebből kutató[2]:	19
PhD, kandidátus:	15	MTA doktora: 1	Rendes tag és levelező tag:
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma[3]:			1
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma[4]:			7

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				74
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				71
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				20
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				2
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				8
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	7	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	2	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	6	idegen nyelven:	15
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	1	idegen nyelven:	2
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2014)

Összes hivatkozás száma[8]:	201	Összes független hivatkozások száma:	197

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2015-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD:	1	MTA doktora:	0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:		84	hazain:	35
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:		0
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:				0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	13		hazai:	18
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	22		hazai:	7

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			6
Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	84
Diplomamunka (MSc):	13	PhD:	17

MTA NYELVTUDOMÁNYI INTÉZET
1068 Budapest, Benczúr u. 33.; 1394 Budapest, Pf. 360
telefon: (1) 351 0413; fax: (1) 322 9297
e-mail: linginst@nytud.mta.hu; honlap: www.nytud.mta.hu

I. A kutatóhely fő feladatai 2015-ben

Alapkutatások
Elméleti nyelvészet: Az *Átfogó magyar nyelvtan* munkálatainak folytatása. A nyelvi alrendszerek interakciójának vizsgálata az információszerkezet és a logikai hatókör kifejezésében. Az analógia szerepének vizsgálata a különböző nyelvi szinteken. Elméleti kutatások a formális fonológia, szintaxis, szemantika és pragmatika, valamint a nyelvi rituálék területén. A magyar jelnyelv grammatikájának feltáró vizsgálata. *Nyelvtörténet:* Ó- és középmagyar kori korpusz építése. Magyar történeti grammatikai kutatások. Anatóliai nyelvészeti, általános indogermanisztikai, latin dialektológiai és kopt nyelvi kutatások. *Finnugor nyelvészet:* Szamojéd grammatikai, finn-számi és komi-permják szociolingvisztikai vizsgálatok. A hanti–orosz nyelvi kapcsolatok vizsgálata, hanti nyelvjáráskutatás. Manysi antropológiai nyelvészeti kutatások. Fejezetek készítése egy uráli kézikönyvbe.

Alkalmazott kutatások
Kísérletes nyelvészet: A hatókör-értelmezésre és a kvantorokat tartalmazó mondatok feldolgozására vonatkozó vizsgálatok óvodások körében. A prozódia laboratóriumi fonológiai vizsgálata. A nem-nyelvi képességek és a mondatmegértés valamint a ritmikai képesség és a nyelvi fejlettség kapcsolatának, továbbá a birtoklást kifejező morfoszintaxisnak kísérletes vizsgálata tipikus és atipikus fejlődésű gyerekeknél és felnőtteknél. Mesterségesnyelvtan-elsajátítási kísérleti adatok elemzése. Diagnosztikai eljárás továbbtesztelése az enyhe kognitív zavar és a korai Alzheimer-kór felismerésére. *Két- és többnyelvűségi vizsgálatok:* A *JelEsély* jelnyelvi TÁMOP-projektum folytatása és lezárása, a szakanyagok (szótár, nyelvtan) elkészítése. Nyelvi ideológiák vizsgálata. *Fonetika:* A spontán beszéd akusztikai-fonetikai vizsgálata, a spontán közlések diszharmóniás jelenségeinek, valamint az önellenőrzési folyamatoknak az elemzése felnőttek és gyermekek beszédében. Az atipikus beszédjelenségek leírása. *Lexikológia-lexikográfia: A magyar nyelv nagyszótára VI. Di–el* kötete szócikkeinek írása, szerkesztése és a szótár egyik forrásául szolgáló *Magyar történeti szövegtár* bővítése 2001 és 2010 között keletkezett szövegekkel, valamint az *Új magyar etimológiai szótár* készítése. *Alkalmazott nyelvészet és nyelvi tanácsadás:* A nyelvi tanácsadás és utónév-szakvéleményezés működtetése. A nyelvművelés, nyelvi normativitás, helyesírás, névtan egyes kérdéseinek kutatása.

Nyelvtudományi innováció és fejlesztés
Nyelvtechnológia: Magyar nyelvtechnológiai elemzőkészlet kifejlesztése, eszközök és erőforrások sztenderdizációja. A fejlesztés alatt levő szemantikai rendszer alkalmassá tétele számítógépes szemantikai feladatok megoldására. Mélytanulásos eljárások kutatása. Számítógépes eszközök fejlesztése a veszélyeztetett finnugor nyelvek nyelvi revitalizációjáért, finnugor nyelvű közösségek nyelvtechnológiai támogatása online tartalmak létrehozásában. *Beszédtechnológia:* A *BEA* spontánbeszéd-adatbázis folyamatos fejlesztése.

II. A 2015-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Alapkutatások

Elméleti nyelvészet

MTA Lendület kutatócsoport – A nyelvi alrendszerek munkamegosztása a kvantorhatókör kifejezésében: Megjelent a *Lingua* folyóiratban egy külföldi kutatótársakkal közösen végzett kísérletek eredményeit összefoglaló cikk a fókusz információszerkezeti státuszának a magyar mondatintonációra gyakorolt hatásáról. Új, együttműködésben elért kísérleti eredményük, hogy a mássalhangzók zöngésségi hasonulása hangsúlyalapú szakasz elején kevésbé érvényesül, mint olyan szavak határán, amelyek egyazon hangsúlyalapú szakaszba tartoznak. A kvantorkifejezések ún. fordított logikai hatókörrel történő értelmezésének információszerkezeti feltételeit vizsgáló kísérlet eredményei szerint az univerzális kvantorkifejezések fókusz, ill. adott státusza korábbi szakirodalmi feltételezésekkel szemben nem bír jelentős hatással a fordított logikai hatóköri értelmezésük elérhetőségére. Szemmozgáskövetéses módszerrel végzett vizsgálataik kimutatták, hogy a '*csak*' logikai operátor jelenlétében a fókusz kimerítő olvasata automatikus, annak hiányában azonban a fókusz értelmezése külön mentális erőfeszítést igényel, sőt a kísérleti feladat típusa is meghatározó tényezővé válik. Az elméleti leíró munka részeként elkészült az Oxford University Press információszerkezetről szóló kézikönyvébe az információszerkezetnek a szintaxisra gyakorolt hatását áttekintő fejezet. Átfogó magyar nyelvtan: A kutatás terjedelmileg és tartalmilag is jelentős végeredménye, az elméletfüggetlen magyar nyelvtani leírás a projekt végére készül majd el, a jelenlegi szakaszban hiánypótló elméleti tanulmányok, disszertációk készültek (pl. a *Natural Language & Linguistic Theory* folyóiratban megjelent cikk az anaforikus birtokosokról, cikkek a főnévi és az *-i* módosítóról, az appozitív szerkezetekről, valamint a névutós szerkezetek szórendjéről, valamint egy disszertáció az értelmezős szerkezetekről). Kísérletes és analógiás fonológia és alaktan: A csoport munkatársai továbbfejlesztették a magánhangzó-harmónia nyelvenként eltérő jelenségeit rendszerező modellt, és a monotonicitás elve alapján egy új tipológiát állítottak fel. Elkezdődött a magyarra alkalmazható többszintű annotációs rendszer fejlesztése (társalgási aktusok, morfológia, prozódia). A zöngésségi hasonulásról, amely a hagyományos leírások szerint szóhatáron keresztül is érvényesül, megállapították, hogy sem a magyarban, sem a szlovákban nem vezet teljes semlegesüléshez, ha a két szó között alacsonyabb rendű szakaszhatár húzódik. A lovári nyelvről végzett kutatásoknak kiemelt társadalmi jelentősége van, mert ezek a kutatások a beszélőcsoport identitásának alakítására is pozitív hatással vannak. A projekt munkatársai a konstrukciós nyelvtan aspektusait alkalmazzák a lovári igeképzésre, feltételezve, hogy a képzett szavak jelentése nem a morfémák jelentéséből tevődik össze, hanem a konstrukció holisztikus tulajdonsága. Az inflexiós jelenségeket szintén konstrukciókként fogják fel, amin keresztül jobban megragadható a lovári főnévragozásban található megoszlás. Formális fonológia: Elkészült és e-könyv formátumban megjelent egy tanulmánykötet a magyar fonológia különféle vitatott kérdéseiről. Az angol /l/ velarizációját elemezték elemelméleti keretben, mögöttesen lebegő koronális és veláris elemmel, melyek asszociációját az apofonikus lánc határozza meg. Neves nemzetközi folyóiratokban megjelent két tanulmány tárgyalja CV fonológiai keretben az angol szinkópát és szótagalkotó mássalhangzó alkotást, ill. a diftongusokat, siklóhangokat és a /ju:/ szekvenciát. Két másik tanulmányban vizsgálták a semleges magánhangzók mibenlétét, variációját és tipológiáját szintén neves nemzetközi folyóiratban. Egy-egy további tanulmány pedig a magyar *á* képzési helyének az elmúlt évtizedekben lezajlott előretolódásával kapcsolatban tárgyalja a fonológiai megkülönböztető jegyek és a hangok fonetikai tulajdonságai közötti összefüggést, ill. a klasszikus generatív fonológia egyik előfutárát. A

kérdő mondatok nyelvtana és pragmatikája: A magyar idéző mondatokban az ige és igekötő inverziójának szintaktikai, szemantikai és pragmatikai tulajdonságainak elemzése egy mutató névmás inkorporációján, valamint egy mondatfajta-specifikus fókusz feltételezésén alapul, amelyet a speciális illokúciós típus határoz meg. Egy az izlandi infinitívuszokban szereplő logoforákkal foglalkozó tanulmány ellenpéldákat mutat be Reuland és Sigurjónsdóttir népszerű elméletével szemben. A tanulmány tisztáz bizonyos konceptuális félreértéseket a logoforák engedélyezésével kapcsolatban olyan szintaktikai környezetekben, amelyek beszéd vagy gondolat reprezentációjára alkalmasak. Egy további tanulmány a magyar posztverbális kvantorok hatókörével kapcsolatban három percepciós kísérlet adataira támaszkodva megállapítja, hogy az ilyen kvantorkifejezések hatókörét nem befolyásolja a hangsúlyozásuk, helyette viszont a kvantortípus, a tematikus szerep és a preverbális operátorok fajtájának meghatározó szerepére mutat rá, elsőként az irodalomban. Formális grammatikai, szemantikai és pragmatikai kutatások: Folytatódtak a *Dependency and Directionality* c. szintaxiselméleti monográfia munkálatai, témájából számos konferencia-előadás született. Denis Ott *Linguistic Inquiry*-ban megjelent, a baloldali kihelyezésről szóló cikkére válaszcikk készült, melyet a szerzők benyújtottak közlésre a folyóirathoz. Elkezdődött egy egydimenziós szintaxismodell kidolgozása, ahol a szintaxis egyszerre csak egy egydimenziós láncot definiál (p-láncot), mely a mondat kezdőszimbólumától egy terminális kategóriáig vezető, lineárisan rendezett csomópontokból álló ösvény. Elkészült és benyújtásra került egy doktori disszertáció az udmurt nyelv kauzatív szerkezeteinek szintaktikai elemzéséről, valamint egy tanulmány a kínai nyelv egy kvantorszerű lexémájának szintaktikai és szemantikai tulajdonságairól. Két szociopragmatikai tárgyú monográfiát fogadtak el neves kiadók megjelentetésre: a *Ritual and (Im)Politeness* című a Cambridge University Pressnél, a *Relational Rituals and Communication* című pedig a Peking University Pressnél jelenik majd meg. Ezek a nyelvi rítus és az udvariasság/udvariatlanság illetve a kommunikáció viszonyát vizsgálják, ezzel eddig feltáratlan területekre kínálva betekintést.

Finnugor nyelvészet

A szamojéd és obi-ugor nyelvek szintaktikai vizsgálatai a kiegészítendő kérdő mondatok és a nem igei állítmányos mondatok elemzésére, az orosz–hanti kontaktológiai vizsgálatok a feltételes mondatok típusai után alárendelő mintakölcsönzésekre, valamint az udmurt nem-véges mellékmondatok belső szerkezetének a feltárására irányultak. A finn–számi nyelvcsere finnországi északi számi beszélőközösségekben végzett longitudinális vizsgálatából kiviláglott, hogy a korábbi kutatásokban feltártakhoz képest nem érvényesül a nyelvcsere longitudinális trendje a nyelvhasználat és a nyelvi attitűdök tekintetében. A *The Oxford Guide to the Uralic Languages* című kézikönyv számára elkezdődött a hanti, a fonológiai és az ugor nyelvek sajátosságairól szóló fejezetek kidolgozása. *A számítógépes eszközök a veszélyeztetett finnugor nyelvek nyelvi revitalizációjáért* című nemzetközi projekt keretében a manysi morfológiai elemzőt fejlesztették. E munkálatok alapvető jelentőséggel bírnak kritikus nyelvi helyzetben levő nyelvrokonaink anyanyelveinek megőrzésében és státuszuk megerősítésében.

Nyelvtörténeti kutatások

MTA Lendület számítógépes latin dialektológiai kutatócsoport: Elkezdődött a császárkori latin feliratok számítógépes nyelvtörténeti adatbázisába (http://lldb.elte.hu) felvitt adatok kiértékelése és dialektológiai felhasználása. E világviszonylatban is egyedülálló és hiánypótló számítógépes digitális nyelvtörténeti online adatbázis segítségével megismerhetővé, leírhatóvá és vizualizálhatóvá válik a latin nyelv földrajzi tagolódása és annak időbeli változásai, elősegíti a középkori és modern Európa nyelvi, etnikai, kulturális arculatát lényegesen meghatározó folyamat pontosabb megismerését és megértését. Sor került egy nemrég előkerült pannóniai latin átoktábla szövegének az első közlésére és nyelvi,

dialektológiai és tartalmi elemzésére is. Magyar történeti generatív szintaxis: Elkészült a Müncheni kódex teljes szövegének normalizálása és morfológiai elemzése. Az Akadémiai Kiadónál 2014-megjelent *Magyar generatív történeti mondattan* c. könyv 2015-ben elnyerte az MTA és az Akadémiai Kiadó Nívódíját. A kutatások eredményeiről előadásban mutatták be a generatív nyelvészet legnagyobb presztízsű általános éves konferenciáján, a GLOW (Generative Linguistics in the Old World) Colloquiumon, Párizsban. A munkálatok és a létrejövő adatbázisok elősegítik legkorábbi nyelvemlékeinknek, kulturális örökségünk e fontos elemeinek megismerését, megértését és méltó megőrzését. Magyar nyelvtörténet: A középmagyar élőnyelvben az egymás mellett élő, szinonim morfológiai és szintaktikai szerkezetek vizsgálata a határozói igeneves és igei állítmányt tartalmazó szerkezetek, valamint a tagadó szórend versengő változatainak feltárására, továbbá a beszélőközösség innovatív nyelvhasználóinak új módszerű azonosítására irányult. Finnugor nyelvtörténet: A kutatások a manysi nyelv jövevényszó-fonológiájának tipológiai leírására és a hanti igekötők grammatikalizációjára összpontosultak: kiderült, hogy a tipológiailag leggyakoribbként számon tartott epentetikus javítási folyamatokon kívül a vokális-konszonáns metatézis egyenrangúan fontos szerepet játszik az orosz jövevényszavak javítási folyamataiban is. Ezt a folyamatot a tipológiai szakirodalom csak nagyon kevéssé tárgyalja. Az anatóliai nyelvészeti és általános indogermanisztikai kutatásokban a hangsúly luvi és szanszkrit etimológiai vizsgálatokra, valamint az uráli alapnyelv vélt indoeurópai jövevényszavaira tevődött (a kutató munkájával elnyerte a Visegrádi Akadémiák 2015. évi Ifjúsági Díját).

Alkalmazott kutatások

Kísérletes nyelvészet

A kvantorok grammatikája és a nyelvi relativizmus: Fontos eredményeket értek el a nyelvelsajátítás kutatásmódszertana terén (az osztenzió félrevezető szerepének kiküszöbölése; óvodások számára is könnyen érthető Likert-skála kidolgozása). Tartalmi eredményeik közül kiemelkedik annak bizonyítása, hogy a fókusz kimerítő jegye előfeltevés, nem pragmatikai implikatúra, valamint az inverz hatókör gyakori gyereknyelvi előfordulásának magyarázata. Neurolingvisztika: Egészséges valamint Alzheimer-kórral élő személyek bevonásával alkalmazták a mesterséges nyelvtan elsajátítási (Artificial Grammar Learning) paradigmát. Ennek keretében a mondattani és lexikai, verbális szerkezetek rekurzív beágyazásaira vonatkozó tanulási teljesítmény elemzésében kimutatták, hogy a tudatos és a rejtett (implicit) tanulás eredményei ellentmondhatnak egymásnak. Az EEG és a szemmozgáskövető eszköz alkalmazása azt mutatta, hogy a személyek vizuális szintű, rejtett tanulása jobb teljesítményt mutat, mint a tudatos, verbális viselkedés. Elkészült és siket személyekkel felvételre került a rekurzív szabálytanulást vizsgáló, vizuális mesterséges nyelvtantanulási paradigma új verziója. Intézményközi keretben végzett EEG vizsgálatok megmutatták, hogy a nyelvi mondatdallam mintázatára vonatkozó agyi korrelátumok függetlennek bizonyultak attól, hogy valódi nyelvi anyag vagy álmondat dallama volt-e a hallott inger. A mondatdallam-frázisok szerkezetét az agy valódi nyelvtani információk nélkül fel tudja építeni, a prozódia tehát autonóm reprezentáció az agyban. Az enyhe kognitív zavart és korai Alzheimer-kórt spontánbeszéd-analízis alapján diagnosztizáló eljárást 120 fős mintán tesztelték. Számítógépes szoftver fejlesztése történt az SZTE Mesterséges Intelligencia Kutatócsoportjával közösen az elemzések és kiértékelések automatizálására, melynek pontossága közel 83%-os a kézi mérésekkel összevetve. A kifejlesztett új, vizuális alapú vizsgálati tesztek révén nyelvi jegyek alapján lehet megkülönböztetni az enyhe kognitív zavart, a korai és a középsúlyos Alzheimer-kórt. Pszicholingvisztika: A 3-4 éves gyerekekkel végzett kutatások, mondat-kép párosítási tesztek eredményei szerint a nyelvi következtetések, implikatúrák értelmezésének készsége összefüggésben van a munkamemória, a végrehajtó funkciók és a szándéktulajdonítási készség fejlettségével. A specifikus nyelvi zavart mutató

gyerekek mondatmegértésének vizsgálata azzal az eredménnyel járt, hogy a gyenge kognitív kontroll képesség hozzájárul a mondatmegértési nehézségekhez ezen populációnál. Lefuttattak két szemmozgáskövetéses kísérletet a magyar ige előtti fókusz mentális értelmezési folyamatainak vizsgálatára. A kísérlet eredményei szerint az ige előtti fókusz kimerítő értelmezése a skaláris implikatúrák tulajdonságait mutatja: a mondatok kimerítő értelmezése nem stabil, a kimerítő értelmezéshez külön mentális erőforrások bevonására van szükség. A MacArthur Bates CDI-III. nyelvfejlődési diagnosztikai eszközt nagy mintán (1476 fős, 2-4 éves kor közötti gyerekcsoporton) mérték be. Ennek alapján a 3 éves magyar gyerekek alapvető szókincs- és nyelvtani fejlődési sajátosságai azonosíthatók. E nyelvfejlődési szűrőeljárás mérföldkő a hazai logopédiai diagnosztikában, lehetővé téve a nyelvfejlődési elmaradások korai felismerését. Egy az Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft. által koordinált kiemelt TÁMOP-projekt keretében elkészült és bemérésre került egy iskolaérettséget felmérő új komplex vizsgálóeljárás, mely a kérdéses esetekben megbízható értékelést ad a vizsgált gyerekek iskolakészültséggel összefüggő kognitív képességeiről. Ez által hazánkban eddig egyedülálló módon megteremti a lehetőségét a szisztematikus nyelvfejlődési szűrésnek, ami szignifikánsan javíthatja a jövőben az érintett gyerekek logopédiai ellátását, megelőzve a nyelvfejlődési elmaradásokból származó tanulási zavarok és beilleszkedési hátrányok egy részét.

Két- és többnyelvűségi kutatások

A kormány támogatásával két éve megkezdett, módszertanában nemzetközileg is úttörőnek számító *JelEsély* projekt célja a magyar jelnyelv tudományos leírása volt a kétnyelvű oktatás bevezetésének tudományos megalapozása céljából. A projekt legfontosabb eredményei között említhető két széleskörű, országos adatgyűjtésen alapuló vizsgálat, azaz egy helyzetfeltáró online nyelvszociológiai, valamint az ennek eredményeire is alapozó nagyszabású szociolingvisztikai terepmunka és kutatás, az ebből létrehozott jelentős terjedelmű jelnyelvi korpusz, és a magyar jelnyelv alapvető grammatikai leírása. Továbbá egy, a jelnyelv regionális változatosságát is tükröző, jel-oldalról is kereshető digitális jelnyelvi szótár, az oktatáshoz szükséges alapszókincs gyűjtése és feldolgozása, oktatási kutatások végzése, nyelvi kompetenciatesztek kidolgozása és felvétele, oktatási segédanyagok létrehozása és a kétnyelvű oktatás, illetve az ehhez szükséges jelnyelvi sztenderdizáció alapjainak kidolgozása. E létrehozott anyagok, kutatások és eredmények hiánypótló jelentőségűek a magyar jelnyelv és a siket közösség nyelvhasználatának tudományos megismerésében. Ezen túl, egy részük közvetlenül is felhasználható (pl. szótár), nagyobb részük pedig lehetővé teszi, hogy rájuk épülve vagy őket továbbfejlesztve létrejöhessenek az oktatásban szükséges gyakorlati segéd- és tananyagok. Az ehhez tematikusan kötődő MTA szakmódszertani pályázati projektum keretében pedig egy olyan internetes tudástár kialakítása zajlik, amely a későbbiekben tanárok, tananyagfejlesztők, szakpolitikusok, szülők számára is használhatóvá válik.

A *Language and Education Addressed through Research and Networking by Mercator (LEARNMe)* európai kutatói hálózat tagjaként az intézet kutatói részt vettek e projektum szakmai lezárásában, és annak az állásfoglalásnak az elkészítésében, mely felhívja a figyelmet a kisebbségi nyelvek és a nyelvi diverzitás vizsgálatainak aktuális elméleti, terminológiai kérdésköreire, elsősorban a nyelvpolitika területén, és vitaindító jelentőséggel bír a nemzetközi tudományos közéletben.

Felsőoktatási tankönyv számára áttekintő fejezet készült cigány szociolingvisztikai témában, továbbá tanulmányblokkot szerkesztettek a *Népszámlálások nyelve – a nemzetek a népszámlálásban* címmel.

Fonetika
A fonetikai kutatásokban korábban nem ismert, új tényezőkre mutattak rá a beszédhangok egymásra hatásának elemzési eredményei révén mind kísérletek alapján, mind a spontán beszédben. A beszédtervezési és az önellenőrzési folyamatok megismerésében számos finomelemzés révén az előzőekhez képest még pontosabban írták le a jelenségeket. Igazolták a magánhangzók stabilitását a beszédben, a zármássalhangzók és a közelítőhangok fonetikai realizációit, a hiátus beszélőspecifikus ejtési módozatait a spontán beszédben, a beszédtempó hatásait a kiejtésre, valamint a megakadásjelenségek függőségét a mindenkori szövegkörnyezettől. Áttekintő elemzést adtak a beszédtervezés diszharmóniáinak következtében kialakuló megakadás-jelenségekről az anyanyelv-elsajátításban, és magyarázattal szolgáltak az előfordulásokról. A megakadásjelenségek sajátosságairól önálló kötetet jelentettek meg.

Lexikológia-lexikográfia
A magyar nyelv nagyszótára: Elkészült az 1772 és 2010 közötti szövegeket tartalmazó egységes, a szövegegységekhez bibliográfiai adatokat rendelő XML formátumú, több mint 10 százalékkal megnőtt *Magyar történeti szövegtár*, majd abból a belső használatra szánt *nfo* formátumú kereshető változat. Elkészült mintegy 1370 új és 1100 szerkesztett, szaklektorált, valamint morfológiailag kódolt szócikk a *di–el* kezdetű anyagból. Elkészült az *f* betűs címszólista a *fel* igekötő végéig, a *g* és a *gy* betűs címszólista, valamint a *h* betűs listának a hetedrésze. Etimológiai szótár: Megtörtént a magyarra fordított EWUng.-szócikkek etimológiai részeiben az adatok ellenőrzése és kiegészítése. Meghatározott forráskörből megtörtént a releváns adatok kigyűjtése. Befejeződött a lefordított teljes szótári anyag konvertálása XML formátumba, valamint az uesz2.dtd kialakítása. Megtörtént az *a* és *b* kezdőbetűs szócikkek szerkesztői átdolgozása, a szócikkek végső formájának a kialakítása. Mindkét készülőben levő szótárnak kiemelt jelentősége van nyelvünk, azaz egyik legfontosabb kulturális örökségünk jelenének és múltjának feltérképezésében és hozzáférhetővé tételében mind a tudomány, mind a művelt nagyközönség számára.

Nyelvi tanácsadás
A folyamatosan működő szolgálat 2015-ben összesen közel 7000 helyesírási, nyelvhasználati illetve névadással kapcsolatos megkeresésre válaszolt. A nyelvművelő kutatócsoport egy munkatársa szerkesztője volt *A magyar helyesírás szabályai* 12. kiadásának, mely több éven át tartó munkálatok eredményeképpen a múlt évben jelent meg. A sajtóbemutatót kiemelt érdeklődés követte, a nyelvi tanácsadó szolgálathoz érkező kérdések témájában is érzékelhető a helyesírás iránt megmutatkozó megnövekedett érdeklődés.

Nyelvtudományi innováció és fejlesztés
Nyelvtechnológia
Nyelvtechnológiai kutatócsoport: Elindult a *Nyílt, integrált magyar nyelvtechnológiai kutatási infrastruktúra fejlesztése (INFRA2)* projekt, mely egy magyar nyelvtechnológiai elemzőkészlet keretrendszer kifejlesztését, eszközök és erőforrások sztenderdizációját tűzte ki célul. Első évében elkészült egy nyílt alkalmazásokra épülő nagy lefedettségű és nagy sebességű morfológiai elemző prototípus, valamint a program mondatra bontó modulja. Lezárult az ECOINNO projekt, megnyílt az ökoinnovációs szolgáltatások és igények dinamikus illesztésére szolgáló portál (www.ecoinno.hu), mely az érdeklődő vállalkozások számára automatikusan közvetít ki a tevékenységükhöz illeszkedő olyan korszerű zöldtechnológiákat, melyek segítségével energiatakarékosabbá és környezettudatosabbá tehetik tevékenységüket. Jelentős méretű párhuzamos és összevethető illetve egynyelvű korpuszok készültek veszélyeztetett finnugor nyelvekre. A *Magyar WordNet*, egy olyan

elektronikus szótár, amely a szavakhoz nem csak definíciókat, hanem szinonimákat és egyéb kapcsolódó fogalmakat is társít, alkalmassá vált arra, hogy bekerülhessen a linked open data közösség tagjai közé. A legfrissebb változat teljes anyaga szabadon hozzáférhető a https://github.com/dlt-rilmta/huwn címen. Lezárult a szlovák nyelv online oktatását megvalósító *slovake.eu* projekt, elkészült a portál új arculata és az új tartalmak magyar fordítása. A kutatócsoport workshopot szervezett az ELRC (Európai Nyelvi Erőforrások Koordinációja) projekt keretében közigazgatási és kormányzati szereplők részére, akik két- vagy többnyelvű szövegeikkel hozzá tudnak járulni az Európai Bizottság által útjára indított automatizált fordítóplatform (CEF.AT) hatékonyságának növeléséhez és a későbbiekben felhasználói lesznek a CEF.AT-nek. Elindult a Nemzeti Korpuszportál, melynek célja minél több magyar nyelvű, online lekérdezővel bíró korpusz összegyűjtése és közös ponton elérhetővé tétele (http://corpus.nytud.hu/nkp/). Matematikai nyelvészeti kutatócsoport: Az INFRA2 projekt keretében megkezdődött egy nyílt beszédarchívum kialakítása, a szükséges beszédfeldolgozó eszközök fejlesztésével együtt, amely elsősorban magyar nyelvű hanganyagok nyilvános, illetve kutatási célú hozzáférését teszi lehetővé. Angol és magyar nyelvre elkészültek a *4lang* szemantikai rendszer fő részei: a természetes nyelvi bemenethez automatikusan jelentésreprezentációt rendelő modul és az egynyelvű szótárak meghatározásaiból definíciós gráfokat előállító modul. A rendszer sikeresen szerepelt nemzetközi versenyen. Az EFNILEX projekt idei, záró szakaszában a szavak többértelműségének problémája állt a kutatás középpontjában.

Beszédtechnológia
Nemzetközileg is jelentős az immár 319 órányi felvételt tartalmazó BEA spontánbeszéd-adatbázis 394 adatközlővel, 32 szakasz-, szó- és hangszinten annotált felvétellel és az információs adattáblával. Elkészült az adatbázis saját fejlesztésű honlapja is, amely részletes információkkal szolgál az adatbázisról: http://beszeltnyelviadatbazis.nytud.hu/. Fontos további eredmény az angol mint idegen nyelv használatát tükröző *HunEng* adatbázis fejlesztése (30 órányi anyag, 56 beszélő mindkét nyelven, 30 annotált felvétel), melyet a tervek szerint szintén nyilvános elérésűvé tesznek majd. A beszédtechnológiai alkalmazások fontos eredményeként megvalósítottak egy komplett beszélőfelismerő rendszert, amely automata és félautomata üzemmódban is képes működni. Ez jelentős eredmény a gyakorlati alkalmazás szempontjából (elsősorban a kriminalisztikai fonetikában).

b) Tudomány és társadalom

Az intézet önálló szakmai információs központként működik, ennek központi eszköze a honlap, melyet havonta átlagosan 51 000 alkalommal kerestek fel. A honlapon a szélesebb közönség érdeklődésére is számot tartó publikációkat kínálnak nyilvános olvasásra, letöltésre, a *NyelvészInfo* elektronikus levelező rendszer pedig 575 külső címre továbbít rendszeresen információkat tudományos programokról, konferenciákról, pályázatokról és más aktuális témákról. Az intézet gondozza a honlapjához részlegesen kötődő, de önálló webhelyként üzemelő *Nyelvészeti Portált* (http://www.nytud.hu/portal/index.html) is.

A könyvtár, mint a nyelvtudományok szakkönyvtára, kiemelt tudományos szolgáltatást végez. Fő feladata, hogy szolgáltatásaival segítse a fenntartó intézet tudományos kutatóinak munkáját; gondoskodik a kutatóintézeti kutatást elősegítő hazai és nemzetközi szakirodalom gyűjtéséről. Szervezi és koordinálja az intézet szellemi termékeinek (publikációk, adatbázisok stb.) elektronikus közzétételét.

Nyilvános elérésű adatbázisok
Az intézetben fejlesztett és készülő nyelvi adatbázisok, többek között az anyanyelv iránti általános érdeklődés következtében is, széles körű társadalmi figyelemre tartanak számot (a *Magyar Nemzeti Szövegtár*nak például már több mint 10 000 regisztrált felhasználója van, akik 2015-ben mintegy 95 000 lekérdezést futtattak). Ezek az adatbázisok az anyanyelvi kulturális örökség digitális formában őrzött részei, melyek referenciapontként szolgálnak nemcsak a tudományos kutatásban, hanem a közgondolkodásban, az anyanyelv iránt érdeklődők körében is. A legfontosabb nyilvános elérésű adatbázisok:

Magyar Nemzeti Szövegtár (http://clara.nytud.hu/mnsz2-dev/): mai magyar írott köznyelvi minta.
Uralonet (http://www.uralonet.nytud.hu): az uráli nyelvek internetes etimológiai adatbázisa, amely kutatási és oktatási célokat egyaránt szolgál.
Magyar Generatív Történeti Szintaxis – ómagyar nyelvemléki adatbázis (http://omagyarkorpusz.nytud.hu): a teljes ómagyar nyelvemléki anyagot feldolgozó nyelvi adatbázis mintegy 2,2 millió szónyi anyaggal.
Magyar történeti szövegtár (http://www.nytud.hu/hhc): kb. 27 millió szavas nyelvtörténeti szövegadatbázis (1772–2010) internetes keresőfelülettel.
A magyar nyelv nagyszótárának forrás- és névjegyzéke (http://nszt.nytud.hu/forr.php): kb. 38 000 tételt tartalmaz.
BEA magyar spontán beszéd adatbázis (http://www.nytud.hu/adatb/bea/index.html): mai budapesti beszélők beszédét rögzítő többfunkciós spontán beszéd adatbázis.
A *Budapesti Szociolingvisztikai Interjú (BUSZI)* (http://buszi.nytud.hu/): egy a budapesti lakosok reprezentatív mintáján végzett nagyszabású magnetofonos felmérés anyaga a magyar nyelv Budapesten beszélt változatáról.

Közhasznú tudományos szolgáltatások, közönségszolgálati munka
A korábban is meglévő telefonos, illetve e-mailes közönségszolgálatot egészíti ki a mai kor követelményeinek megfelelően két online felület. Az immár két éve üzemelő *Helyesírási tanácsadó portál* (helyesiras.mta.hu), amelyet egy szakmai felmérés a legjobb tanácsadó eszköznek ítélt, központi forrása lett a magyar helyesírás területein való tájékozódásnak. 2015-ben több mint 2 millió alkalommal adott tanácsot, a látogatók száma elérte a 860 ezret. A hozzá kapcsolódó *Helyes* blog, mely már több mint két éve folytat ismeretterjesztő tevékenységet, a Kut@tók a Neten által szervezett Kutatói Blog, Web- és Facebook-oldal Találkozón harmadik helyezést ért el. Az INFRA2 projektben készülő infrastruktúra pedig alkalmas lesz arra, hogy kiszolgálja a magyar nyelvű szövegekkel vagy beszéddel foglalkozó kutatókon túl az érdeklődőket és a nyelvtechnológiát használó ipari alkalmazások széles körét is. Az intézet honlapján elérhető az adható utónevek folyamatosan frissített adatbázisa. A fonetikatörténeti állandó kiállítást pedig mintegy 150-en nézték meg, akiknek bemutató vezetést tartottak.

Tudománynépszerűsítés, ismeretterjesztés
Az intézet a legkülönbözőbb módokon és csatornákon áll folyamatos kapcsolatban a társadalom jelentős rétegeivel. 2015-ben is szerveztek a szélesebb közönséghez szóló kiemelt tudományos rendezvényeket:

A Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából „A nyelvtudomány technológiai alapú evolúciója” címmel az intézet munkatársai előadássorozatot tartottak az MTA Székházban. Az előadások az új technológiáknak a nyelvtudomány különböző területeinek fejlődésében betöltött

szerepéről szóltak. A program alapján cikkösszeállítás készül a *Magyar Tudomány* számára. (2015. november 10.)
A Magyar Tudomány Ünnepe kapcsán a *Kutatóhelyek tárt kapukkal* programsorozat keretében nyílt napot szerveztek az intézetben „Digitális és kísérletes nyelvészet testközelből" címmel (2015. november 26.), ahol érdekes programokba, demonstrációkba vonták be az érdeklődőket a kísérletes nyelvészet, a nyelvtörténet és a nyelvi tanácsadás területén.

A Kossuth Rádió *A hely* című műsora (http://www.mediaklikk.hu/2015/02/04/a-hely-nyelvtudomanyi-intezet-1-resz) három adásában mutatta be az intézetet, az ott folyó munkálatokat, melyben (többek között) szó esett a nyelvelméleti és nyelvtörténeti kutatásokról, a kísérletes nyelvészetről, a BEA adatbázisról, a nagyszótári munkálatokról, valamint az online nyelvi-helyesírási tanácsadásról. Kiemelt megjelenésük volt a magyar nyelv napja alkalmából az Európa Rádióban (http://www.refradio.eu/radio/euradio) készített többrészes interjú a mai magyar nyelv állapotáról, a nyelvhasználat és a stílus változási tendenciáiról, az új helyesírási szabályzatról, az irodalmi nyelvről. A Lánchíd Rádió *Kalauz* című műsorában az elméleti és kísérletes nyelvészetről adtak interjút. Az intézet egy munkatársa állandó vendég a Lánchíd Rádió nyelvi, nyelvészeti ismeretterjesztéssel foglalkozó műsorában, és nyelvhelyességi kurzust tart a Mária Rádió szerkesztőinek. Egy másik munkatárs állandó szakértőként és műsorvezetőként vesz részt a Klubrádió *Szószátyár* c. nyelvi műsorában, egy további pedig 8 ismeretterjesztő előadást tartott a Magyar Katolikus Rádióban.

Az intézet kutatói tevékenyen részt vesznek (mind az intézet szervezte keretek között, mind egyénileg) a tudománynépszerűsítésben, valamint a társadalom széles rétegeiben elharapódzó nyelvészeti tévhitek és a nyelvi előítéletek felszámolását célzó munkában: tudománynépszerűsítő-ismeretterjesztő előadásokat tartottak, a *nyest.hu* internetes portálon számos nyelvészeti ismeretterjesztő írást tettek közzé, amelyek közül sok új tudományos eredményeket tartalmaz a legszélesebb nagyközönség számára érthető módon, jelentősen hozzájárulva ahhoz, hogy a társadalom reális képet kapjon a nyelvészet különböző területeiről, elfogadott módszertanáról és eredményeiről. Ismeretterjesztő cikkek sorát írták továbbá az *Édes Anyanyelvünk*, a *Magyar Nyelv*, az *e-nyelvmagazin.hu*, a *No Kredit Magazin* számára.

Előadáson mutatták be az INNET-projekt keretében készült, a veszélyeztetett nyelveket, nyelvi diverzitást stb. bemutató honlapot a „Reformáció és oktatás – Evangélikus iskolák magyartanári konferenciája" című rendezvényen. Ugyancsak előadást és igen sikeres kvízt tartottak az Országos Idegen nyelvű Könyvtár nyílt napján „Amit nem tanítunk a nyelvről" címmel. Ismeretterjesztő előadás hangzott el Eszéken a Zrínyi Magyar Kultúrkörben a magyar nyelvemlékekről, a PPKE „Mire való a bölcsészettudomány" c. nyilvános előadássorozatában „Mire jó a nyelvészet" címmel, valamint a Hinga Művelődési Egyesület „A Színjátszás a természetben – természet a színjátszásban" című projektjének (Nosza, Szerbia) keretein belül „Medvekultusz: színjátszás az obi-ugor kultúrában" címmel. A Soroksári Német Nemzetiségi Önkormányzattal együttműködésben segédkeztek a soroksári sváb identitás vizsgálata, revitalizációs tevékenység, hagyományéltető program szervezésében. Rendszeresen szervezik és segítik a Reguly Társaság tevékenységét. Ezeken kívül a szakmailag érintett munkatársak rendszeresen tartanak előadásokat a magyar „NLP meetup"-on az általuk fejlesztett nyelvtechnológiai eszközökről és erőforrásokról.

Elkészült egy, a közoktatásban tanároknak és diákoknak szánt, az alapfogalmakat közérthetően tárgyaló ismeretterjesztő összefoglalás a nyelvrokonságról és a nyelvhasonlítás módszereiről az intézet Finnugor és Nyelvtörténeti Osztályának honlapjára.

Egy munkatárs az Erasmus Kollégium munkájában és a Nemzetközi Nyelvészeti Diákolimpia szervezésében, egy másik pedig a Magyar Nyelvészeti Diákolimpia szervezésében vett részt.

A tudomány és a társadalom közti párbeszédet szolgálja a Nyelvművelő és Nyelvi Tanácsadó Kutatócsoport tevékenységköre: nyelvi tanácsadás, nyelvi ismeretterjesztés, a helyesírás gondozása, az utónév-szakvéleményezés folyamata. Lehetőség volt az alapvető tudományos ismeretek átadására, a nyelvi babonák, sztereotípiák, a nyelvi stigmatizáció negatív hatásának csökkentésére. Az intézet ad otthont a Nyelvhelyességi Tanácsadó Testület titkárságának is.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2015-ben

Hazai együttműködések

2015-ben a következő hazai partnerekkel jöttek létre új kapcsolatok:
A Számítógépes Latin Dialektológiai *Lendület* Kutatócsoport az ELTE BTK Latin Tanszékével együttműködésben építi a császárkori latin feliratok számítógépes nyelvtörténeti adatbázisát (http://lldb.elte.hu/).
Együttműködés kezdődött az MTA TTK Agyi Képalkotó Központtal. Téma: A mondat és a prozódia interakciójának EKP korrelátumai beágyazott mondatok esetében.
Együttműködés kezdődött az MTA Természettudományi Kutatóközpont Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézetével az OTKA 115385 projektum keretein belül, a korai nyelvfejlődés sikerességét előrejelző neuro-kognitív markerek felderítése.
Együttműködés kezdődött a Debreceni Egyetem Általános és Alkalmazott Nyelvészeti Tanszékével a multimodális kommunikáció időszerkezete témában az OTKA 116938-as projektum keretein belül. A kommunikatív aktusok gépi tanulási módszerekkel történő felismerését kutatják közösen.
Stratégiai partnerségi megállapodás jött létre a HBH Stratégia és Fejlesztés Kft.-vel MTA H2020 felkészülés támogatására, a következő pályázati célokkal: projekt előkészítő pályázat benyújtása a DUNA START programhoz (kutatások a munkaerő-mobilitás nyelvi kihívásainak és szükségleteinek feltárására); TWINNING/TAIEX támogatású projektum generálása az ukrajnai II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola számára a kétnyelvű oktatások terén; pályázat előkészítése a Danube Transnational Programme első fordulójának pályázatára, *Mind Your Language – Valorising Language-driven heritage in the Danube Region – MILA* címmel.
E Duna-régiós program keretében, melynek célja a régió diaszpóra nyelveit használó közösségek, a nyelv és a gazdasági, kulturális erőforrások összefüggéseinek vizsgálata, együttműködés kezdődött számos egyetemmel és önkormányzattal.
Stratégiai partnerségi megállapodás jött létre a Magyar Jelnyelvtudományi Egyesülettel a magyar jelnyelv kutatására és fejlesztésére.
Együttműködési megállapodást kötöttek számos iskolával a TÁMOP és a kapcsolódó szakmódszertani pályázat keretein belül, a jelnyelvi törvény által előírt bilingvális oktatás feltételrendszerének megteremtésére, az intézetben folyó *JelEsély* projektumban létrehozott eszközök (jelnyelvi nyelvtan, szótár stb.) felhasználásával, a szükséges tananyagok előállítására és tesztelésére. Az együttműködés keretében a jelnyelvi, magyar nyelvi kompetenciák anyanyelvalapú felmérése mellett módszertani és nyelvideológiai vizsgálatok is folynak.

Felsőoktatás

Az intézet immár 25. éve működteti folyamatosan (az ELTE-vel közösen) az ELTE–MTA Elméleti Nyelvészet (alap- és mester)szakot és doktori programot, gondoskodik a kurzusok megtartásáról, a tutorizálásról, szakdolgozati és doktori disszertáció témavezetéséről. Emellett számos felsőoktatási intézményben oktattak az intézet munkatársai: ELTE BTK: Fonetikai Tanszék, Kínai Tanszék, Latin Tanszék, Mai Magyar Nyelvi Tanszék, Magyar Nyelvtörténeti, Szociolingvisztikai és Dialektológiai Tanszék, valamint a kar Alkalmazott Nyelvészeti Doktori Programja, Nyelvtudományi Doktori Iskolája, PPKE BTK: Magyar Nyelvészeti Tanszék, a PPKE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskolája; PPKE ITK; SZTE BTK: Angol-Amerikai Intézet, Finnugor Nyelvtudományi Tanszék, valamint a SZTE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskolája, ezen belül az Elméleti nyelvészeti és Uralisztika doktori programja; KRE BTK Magyar Nyelvtudományi Tanszék; SOTE Nyelvi Kommunikációs Igazgatósága, valamint az eszéki Strossmayer Egyetem. Doktori iskolát 2 munkatárs vezetett.

Tudományos fokozat: 4 munkatárs szerzett a beszámolási időszakban PhD-fokozatot.

Az intézet munkatársai tevékenyen részt vesznek a hazai tudományos közéletben: a kutatók több mint 50 hazai konferencián és egyéb tudományos rendezvényen közel 80 előadást tartottak. Az intézet munkatársai az alábbi hazai testületek munkájában vettek részt: az Akadémiai Kutatóintézetek Tanácsa Társadalom-, Gazdaság- és Humán Tudományi Szakbizottsága, Anyanyelvápolók Szövetsége, a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj Kuratóriuma I. szakértői kollégiuma, HUNRA Magyar Olvasástársaság, a MAB Plénuma és Bölcsészettudományi Bizottsága, Magyar Alkalmazott Nyelvészek és Nyelvtanárok Egyesülete, Magyar Logopédusok Szakmai Szövetsége, Magyar Nyelvtudományi Társaság, az MTA Nyelvtudományi Bizottsága, Alkalmazott Nyelvészeti Munkabizottsága, Szótári Munkabizottsága, Magyar Nyelvi Munkabizottsága, Orvosi Nyelvi Munkabizottsága, Orientalisztikai Bizottsága, Uráli Nyelvészeti Munkabizottsága, Magyar Nyelvi Osztályközi Állandó Bizottsága, az MTA Nyelvhelyességi Tanácsadó Testülete, a Nemzetközi Finnugor Kongresszusok Magyar Nemzeti Bizottsága, az Ókortudományi Társaság, a PPKE Doktori Tanácsa és Habilitációs Bizottsága, Pragmatika Centrum Országos Kutatóközpont, az SZTE Tudományos Tanácsa, Habilitációs Bizottsága és Doktori Tanácsa, a PTE BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszéke Nyelvi Műhelye, Szemere Gyula anyanyelv-pedagógiai kutatócsoport, valamint Termini Egyesület.

Nemzetközi együttműködések

Az intézet számos külföldi intézménnyel működik együtt, évek óta egyre több nemzetközi kapcsolatot létesítenek. A beszámolási évben a következő új együttműködések köttettek:
A brnói Masaryk Egyetem Klasszika–Filológia Tanszékével kezdődött együttműködés, ahonnan két oktató, négy doktorandusz és egy mesterszakos hallgató kapcsolódott be a Számítógépes Latin Dialektológiai Kutatócsoport adatgyűjtési, adatrögzítési munkálataiba. A Kutatócsoport vezetője két alkalommal tartott rövid kurzust Brnóban a cseh munkatársaknak.
Az INFRA2 projektben készülő magyar morfológiai elemző kapcsán szoros kapcsolat alakult ki a kutatócsoport és a Dublin City University valamint a University of Tromsø morfológiával foglalkozó kutatói között. További együttműködő még az AITIA Zrt., az MTA–PPKE Magyar Nyelvtechnológiai Kutatócsoport és az SZTE Informatikai Tanszékcsoportja. 2015-ben Budapest adott helyet egy közös workshopnak.
A 30 ország részvételével zajló Európai Nyelvi Erőforrások Koordinációja (ELRC) projekt keretében Budapesten került sor egy kormányzati szereplők részére megrendezett workshopra.

Német partnercégekkel közös nyelvtechnológiai munkálatban vettek részt: A TenBetterPages GmbH, illetve a BuildingRadar GmbH részére végeztek különböző nyelvtechnológiai fejlesztéseket.
Együtt dolgoztak a müncheni Ludwig-Maximilians-Universität Institut für Assyriologie und Hethitologie *Digitales philologisch-etymologisches Wörterbuch der altkleinasiatischen Kleinkorpussprachen* elnevezésű projektumában az ékírásos luvi, a kár és a sidéi szókincs, valamint a hettita és az óasszír nyelv luvi jövevényszavainak feldolgozásában.
Együttműködtek az Újvidéki Egyetemmel egy MTA Domus Ösztöndíj keretein belül a vajdasági magyar nyelv szociolingvisztikai kutatásában.

Tudományos rendezvények szervezése

Az intézet által rendezett események:
IX. Alkalmazott Nyelvészeti Doktoranduszkonferencia (Budapest, február); Jelnyelvi kutatások és az oktatás: Nemzetközi oktatási workshop (Budapest, február); *Projection and representation in syntactic theory* (Budapest, június); *HFST workshop* (Budapest, június); *Linguistic and Cognitive Aspects of Quantification* (Budapest, október); A Magyar Tudomány Ünnepe 2015: *A nyelvtudomány technológiai alapú evolúciója* (Budapest, MTA Székház, november); A Magyar Tudomány Ünnepe 2015 – Kutatóintézetek tárt kapukkal: *Digitális és kísérletes nyelvészet testközelből* címmel (Budapest, november). A Magyar Szemantikusok Asztaltársasága (MASZAT) címmel havonkénti előadássorozatot szervezett neves külföldi és hazai előadók és diákok bevonásával.

Az intézet közreműködésével szervezett rendezvények:
Sign Languages – Mother Tongues: Access to self-expression, insight and opportunities (Budapest, február); *Színház – dráma – iskola* (Budapest, február); *A magyar nyelv és irodalom érettségi vizsga 10 éve (2005–2015)* (Budapest, március); *Generative Syntax in the 21st Century: The Road Ahead* (Athén, május); *VIII. „Tudatosság a kommunikációban" konferencia és IV. Vályi András anyanyelv-pedagógiai konferencia* (Eger, május); *Névtan és terminológia 4. „Személynevek és államigazgatás"* (Budapest, június); *Syntactic Structure of Uralic Languages* (Oulu, augusztus); *5th Central European Conference in Linguistics for Postgraduate Students* (Olomouc, szeptember); *Mercator Network Partner Meeting and Workshop* (Budapest, szeptember); *Everyday Multilingualism, Sustainable Linguistic Diversity and Multi^{N}-Engagement* (Budapest, szeptember); *LEARNMe roundtable – White Paper Open Discussion* (Budapest, szeptember); *Budapesti ELRC workshop* (Budapest, november); *A nyelvi variáció szociokulturális aspektusai az észt és a magyar nyelvterületen* (Budapest, december).
A Szótári Munkabizottság titkáraként egy munkatárs részt vett a munkabizottság által meghirdetett „Kiváló Magyar Szótár" díjért kiírt pályázat szervezésében és lebonyolításában, valamint a X. Szótárnapon *Szótárírás a Kárpát-medencében. A magyar és a szomszédos országok többségi nyelveinek kétnyelvű szótárai* címmel a Nyelvtudományi Intézetben rendezett konferencia megszervezésében.

Az intézet munkatársai (fő- vagy sorozat)szerkesztők, illetve szerkesztőbizottsági tagok a következő folyóiratoknál, sorozatoknál: *Acta Linguistica Hungarica, Alkalmazott Nyelvtudomány, Általános Nyelvészeti Tanulmányok, Antik Tanulmányok, Approaches to Hungarian, Beszédkutatás, Comprehensive Grammar Resources, Édes Anyanyelvünk, Finno-Ugric Languages and Linguistics, Govor, International Journal of Chinese Linguistics, Journal of the International Phonetic Association, Lexikográfiai Füzetek, Linguistic Inquiry, Linguistics, LingDok: Nyelvészdoktoranduszok Dolgozatai, Magyar Nyelv, Magyar Nyelvőr, Magyartanítás, Mémoires de la Société Finno-Ogriennes, Natural Language & Linguistic*

Theory, Névtani Értesítő, Nyelvtudomány, Nyelvtudományi Közlemények, Syntax, The Phonetician, The Linguistic Review, Theoretical Linguistics, Ural-Altaic Studies.

Egyes munkatársak tagjai a következő kiemelt nemzetközi tudományos testületeknek: Academia Europaea, Assocation for Computational Linguistics; European Academic Network on Romani Studies, International Council of Onomastic Sciences, International Committee of Finno-Ugric Congresses, Science Europe Committee for Humanities, Société Internationale pour l'Étude du Latin Vulgaire et Tardif. Mások vezető szerepet töltenek be jelentős nemzetközi szakmai szervezetekben: egy munkatárs két nemzetközi tudományos szervezet (European Association of Chinese Linguistics, Linguistic Politeness Research Group) elnökségének, egy másik pedig az International Association of Chinese Linguistics elnökségének (executive committee) tagja. Egy munkatárs az International Society of Phonetic Sciences (ISPhS) főtitkára.

Vendégelőadók a Nyelvtudományi Intézetben: Az év során számos külföldi kutató látogatott el intézetünkbe, közülük előadást tartottak: január 8. Fodor Brigitta (Stony Brook University), Szeredi Dániel (New York University); január 27. Éva Buchi (CNRS/ATILF), Clemens Mayr (ZAS, Berlin); január 29. Craige Roberts (Ohio State University); február 17. Remus Gergel (University of Graz); február 19. Ritva Takkinen (University of Jyväskylä), Minna Suni (University of Jyväskylä); február 26. Marcus Kracht (University of Bielefeld); március 26. Mariapaola D'Imperio (Aix-Marseille Université); április 21. Uwe Reichel (Ludwig-Maximilians-Universität München), Felicitas Kleber (Ludwig-Maximilians-Universität München); április 28. Tjeerd de Graaf (Fryske Akademy); április 30. Marian Zouhar (Institute of Philosophy, Slovak Academy of Sciences); május 20. Ora Matushansky (Utrecht University), Hans Kamp (IMS Stuttgart); június 11. Hindrik Sijens (Fryske Akademy); június 16. Bacskai-Atkari Julia (University of Potsdam); június 23. Hideki Kishimoto (Kobe University); június 30. Csirmaz Anikó (University of Utah); szeptember 15. Gisbert Fanselow (University of Potsdam); október 27. Wagner-Nagy Beáta (University of Hamburg), Matti Miestamo (University of Helsinki); október 29. Andreas Blümel (University of Göttingen); november 24. Marcin Wągiel (Palacky University, Olomouc); november 26. Jeffrey Parrott (Palacky University, Olomouc), Brian Leahy (University of Konstanz); december 10. Karl Pajusalu (University of Tartu); december 17. Vladimir Benko (Slovak Academy of Sciences).

Az intézet munkatársai több külföldi egyetemen és kutatóintézetben tartottak meghívottként előadást: a Bielefeldi Egyetemen, a Groningeni Egyetemen; a Leideni Egyetemen, valamint a Potsdami Egyetemen.

A kutatók számos nemzetközi konferencián, rendezvényen tartottak előadásokat: január: 1st International Workshop on Computational Linguistics for Uralic Languages, Tromsø; 12th Old World Conference in Phonology, Barcelona; Budapest CEU Conference on Cognitive Development, Budapest; Conference of the Student Organization of Linguistics in Europe 23, Párizs; Language in Context: An Ecological Turn in Embodied Language, London; február: 4th International Postgraduate Conference on Language and Cognition, Vigo; Jelnyelvi kutatások és az oktatás: Nemzetközi oktatási workshop, Budapest; Sign Languages – Mother Tongues, Budapest; március: 3rd International Conference on English Studies, Újvidék; 37th Annual Meeting of the German Linguistics Society, Lipcse; DiscourseNet15: Discourses of Culture – Cultures of Discourse, Belgrád; Digging into Signs Workshop, London; „Húsz év múlva" – Hungarológiai Konferencia, Zágráb; Nyelvi és kulturális sokszínűség Kelet-Közép-Európában: érték és kihívások, Beregszász; Penn Linguistics Colloquium, Pennsylvania; Redrawing Pragmasemantic Borders, Groningen; április: 3rd LEARNme Workshop,

Barcelona; 7th Łódz Symposium: New Developments in Linguistic Pragmatics, Łódz; Budapest Conference on Projections and Representations in Syntactic Theory, Budapest; Generative Linguistics int he Old World 38, Párizs; Kolloquium zum Alten Orient, München; Prosody of Finno-Ugric Languages, Tartu; Workshop on Identity and Interaction, Łódz; május: 12th International Conference on the Structure of Hungarian, Leiden; XV. International Conference on Minority Languages, Belgrád; XVI. Jornadas Iberoamericanas, Pécs; 17th Diachronic Generative Syntax Conference, Reykjavík; 23rd Manchester Phonology Meeting, Manchester; Cambridge Comparative Syntax, Cambridge; Croatian Syntactic Days: Noun Phrase, Osijek; European CPLOL Congress, Firenze; Government Phonology Roundtable 2015, Bécs; The Bridges of Media Education VII, Újvidék; Újdonságok a szemantikai és pragmatikai kutatásokban, Szeged; Workshop on Speech Act Theory, Berlin; június: 1st International Conference on Prosodic Studies: Challenges and Prospects, Tianjin; 4th Joint Conference on Lexical and Computational Semantics, Denver; 9th International Workshop on Semantic Evaluation, Denver; Budapest Linguistics Conference 2015; Digital Humanities Conference Benelux, Antwerpen; Formal and Experimental Pragmatics, Berlin; Phonetics and Phonology in Europe 2015, Cambridge; The Aegean and the Levant at the Turn of the Bronze and Iron Ages II, Varsó; The Foundations of Linguistics: Languages as Abstract Objects Workshop, Braunschweig; július: 3rd International Symposium: Micro-Analysis of Online Data, Zürich; 11th Biennial International of CAFIC, Hong Kong; 14th Conference of the International Pragmatics Association, Antwerpen; 17th World Congress of the World Federation of the Deaf, Isztambul; 21st International Conference of IAICS, Hong Kong; 22nd International Conference on Historical Linguistics, Nápoly; 22nd International Congress on the Education of the Deaf, Athén; International Workshop on Verb Second, Wuppertal; Mathematics of Language 14, Chicago; The precursors of Proto-Indo-European: the Indo-Hittite and the Indo-Uralic hypotheses, Leiden; Ugra Global Expert Meeting on Multilingualism in Cyberspace, Hanti-Manszijszk; augusztus: 11th International Congress of Egyptologists, Firenze; 12th International Congress for Finno-Ugric Studies, Oulu; 23rd Annual Meeting of the International Association of Chinese Linguistics, Szöul; International Congress on Phonetic Sciences, Glasgow; szeptember: 5th Central European Conference in Linguistics for Postgraduate Students, Olomouc; 6th Workshop on Computational Approaches to Subjectivity, Sentiment and Social Media Analysis, Lisszabon; 9th Conference of the European Association of Chinese Linguistics, Stuttgart; 18th International Conference on Text Speech and Dialogue, Pilsen; 48th Annual Meeting of the Societas Linguistica Europaea, Leiden; 100 Jahre Entzifferung des Hethitischen – Morphosyntaktische Kategorien in Sprachgeschichte und Forschung, Marburg; Generative Approaches to Language Acquisition, Nantes; Everyday Multilingualism, Sustainable Linguistic Diversity and Multi^{N}-Engagement, Budapest; International symposium on monolingual and bilingual speech, Chania; Interspeech 2015, Drezda; LEARNme Roundtable, Budapest; Mercator Network Partner Meeting and Workshop, Budapest; SinFonIJA 8, Ljubljana; Workshop on History of Speech Communication Sciences, Drezda; A nyelvi közösség perspektívája, Nagyvárad; Everyday Multilingualism, Sustainable Linguistic Diversity and MultiN-Engagement, Budapest; október: 1st International Forum on Chinese Language, Literature and Culture, Budapest; 6th IEEE International Conference on Cognitive Infocommunications, Győr; 14th China Pragmatics Conference, Hefei; 18th International COCOSDA/CASLRE Conference, Shanghai; 22nd ITS World Congress, Bordeaux; Annual Meeting on Phonology 2015, Vancouver; IGDAL 2015, Tel-Aviv; Linguistics Beyond and Within 2015, Lublin; Symposium of Intervention in Chinese, Guangdong; The International Conference on Semantic Web Business and Innovation, Sierre; Textiles in Ritual and Cultic Practices in the Ancient Near East from the Third to the First Millennium BC, Koppenhága; Workshop on

Linguistic and Cognitive Aspects of Quantification, Budapest; november: 6th International Roundtable of the Journal *Contemporary Linguistics*, Szucsou; Boston University Conference on Language Development 40, Boston; Hrozný and Hittite: The First Hundred Years, Prága; Impoliteness, Interpreting and Translation Symposium, Oslo; Masaryk University Colloquium, Brno; Syntax Workshop, Tromsø; TAU Workshop on Idioms, Potsdam; Völker und Sprachen. Kulturelle und linguistische Klassifikationen, München; Cel de-al XXV-lea Simpozional Românilor din Ungaria, Gyula; december: A nyelvi variáció szociokulturális aspektusai az észt és a magyar nyelvterületen, Budapest; International Seminar on Verbal Agression and Conflict, Agra.

IV. A 2015-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Hazai pályázatok

MTA Lendület pályázat LP2015-1/2015: *Számítógépes Latin Dialektológiai Kutatócsoport*, Cél: A „Császárkori latin feliratok számítógépes nyelvtörténeti adatbázisa" (http://lldb.elte.hu/) c. OTKA-projekt keretében végzett kutatásoknak döntő impulzust adni, azokat kiteljesíteni. Hiánypótló számítógépes digitális nyelvtörténeti online adatbázis kiépítése a cél, amely szilárd elméleti hátterének köszönhetően nemzetközi szinten alkalmas a latin dialektológia alapkérdéseinek megválaszolására. Az adatbázis segítségével megismerhetővé, leírhatóvá és vizualizálhatóvá válik a latin nyelv földrajzi tagolódása és annak időbeli változásai. Együttműködő partner: ELTE BTK Latin Tanszék. Támogatás: 100 M Ft.
NKFIH ERC-HU_15: *Az uráli nyelvek mondattanának változása aszimmetrikus kontaktushelyzetben*. Cél: Annak vizsgálata, hogy alakul át az uráli SOV mondatszerkezet az SVO szerkezetű orosz hatására. Támogatás: 45 M Ft.
NKFIH K 115922: *A kérdő mondatok és (speciális) használataik nyelvtana és pragmatikája*. Téma: A kérdő mondatok nyelvtanának és pragmatikájának a kutatása, empirikus adatokon alapuló formális modellek alkotása. Támogatás: 28,466 M Ft.
NKFIH K 116938: *A multimodális kommunikáció időszerkezete*. Cél: A pályázat keretében a Debreceni Egyetemmel együttműködve a kommunikatív aktusok gépi tanulási módszerekkel történő felismerését kutatják. Támogatás: 16,281 M Ft.
NKFIH K 116217: *Versengő szerkezetek a középmagyar élőnyelvben: változók elemzésén alapuló megközelítése*. A négy évre tervezett munkálat során grammatikai vizsgálatokra kerül sor a középmagyar korszak élőnyelvközeli regiszterében a nyelvi-nyelvhasználati változatokra, valamint az éppen zajló nyelvi változásokra koncentrálva. A változások elterjedésének elemzésekor fokozott figyelem irányul a szociolingvisztikai változókra. Az egyes nyelvi változók vizsgálata az egységesen alkalmazott kvantitatív módszerek és a változószabály-elemző alkalmazás segítségével hangolódik össze. A projektum nyelvi anyagát a morfológiailag elemzett középmagyar kori *Történeti magánéleti korpusz* biztosítja, ennek grammatikai–szociolingvisztikai felhasználhatóságát is bizonyítva. Támogatás: 36,6 M Ft.
MTA Posztdoktori Ösztöndíj: *Functional structure in Noun Phrases*. Cél: Könyv megírása a magyar főnévi csoport szerkezetéről. Támogatás: 7,2 M Ft
MTA Posztdoktori Ösztöndíj: *Magyar geminátáák a fonológia és a fonetika vetületében*. Cél: Az absztrakt fonológiai kategóriák alátámasztása fonetikai adatokkal, egyfajta nyelvspecifikus sajátosság igazolása. Az elemzések anyagát egy mássalhangzóosztály, a felpattanó zárhangok spontán beszédből származó realizációi alkotják, amelyeknek temporális és spektrális paramétereit veti össze a nyelvileg rövid és hosszú beszédhangok, illetve a különböző geminátatípusok esetében. Támogatás: 7,2 M Ft.

MTA Bolyai János Kutatói Ösztöndíj (BO/00860/15/1). Téma: A korai tipikus és megkésett nyelvfejlődés hosszmetszeti vizsgálata a magyarban. Támogatás: kb. 4,5 M Ft.
MTA Bolyai János Kutatási Ösztöndíj (BO/00484/15/1). Téma: A fajjúmi kopt dialektus grammatikai rendszerének kutatása. Támogatás: kb. 4,5 M Ft.
MTA pályázat: *Nyílt, integrált magyar nyelvtechnológiai kutatási infrastruktúra fejlesztése (INFRA2)* (IF-023/ 2015). E pályázat célja egy olyan nyílt forrású, szabadon hozzáférhető nyelvtechnológiai infrastruktúra kiépítése, melynek elemei a magyar nyelv gépi elemzésének alapvető eszközeit tartalmazzák egy integrált, szabványos keretben. Az elkészült infrastruktúra megfelelően szolgálja ki a magyar nyelvű szövegekkel vagy beszéddel foglalkozó kutatókat és a nyelvtechnológiát használó ipari alkalmazások széles körét. A kifejlesztett eszközök, erőforrások és keretrendszer kapcsolódjanak a stratégiai kutatási infrastruktúra státuszt elért HunCLARIN-on keresztül a CLARIN ERIC infrastruktúrába. Támogatás: 86,2 M Ft.
MÖB-DAAD 65032: *A prozódiai szerkezet formája és funkciója a magyarban és a németben*. Téma: A prozódiai szerkezet vizsgálata két eltérő tipológiájú nyelvben, a magyarban és a németben. Támogatás: 0,976 M Ft
TÁMOP forrásbevonás új feladatokra (MK1360/2015 (VI.2.)) a TÁMOP 5.4.6/B-13/1-2013-0001 számú pályázat többletfeladatainak elvégzésére. Támogatás: 100 M Ft.
Az MTA Európai Uniós és hazai kutatóintézeti pályázatok támogatása: A TÁMOP 5.4.6/B-13/1-2013-0001 és a KA2 MN_NL_LEARNMe pályázatok támogatása. Támogatás: 19,5 M Ft, illetve 1,5 M Ft.

Nemzetközi pályázatok

Alexander von Humboldt Alapítvány: *A beszédaktusok és a beszélőalkalmazkodás összefüggéseinek vizsgálata*. Támogatás: 18,2 M Ft.
Visegrádi Alap 11520112: *Everyday Multilingualism in Motion: Minority Language Research, Educational Practice and Policy*. Cél: a Mercator-projekt nagyszabású záró konferenciájának, valamint az abba ágyazott oktatási-módszertani workshopok, a jelenleg is működő interaktív internetes felület, illetőleg a mindehhez kapcsolódó szakmai anyagok előkészítésére és megvalósítására. Támogatás: 6000 EUR

V. A 2015-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Borbély Anna: Studying sustainable bilingualism: comparing the choices of languages in Hungary's six bilingual national minorities. International Journal of the Sociology of Language 236, 155–179. (2015)
2. Dékány Éva: The syntax of anaphoric possessives in Hungarian. Natural Language & Linguistic Theory 33(4), 1121–1168. (2015)
3. Den Dikken, Marcel: Raising The Subject of the 'Object–Of' Relation. MIT Working Papers in Linguistics 77, 85–98. (2015)
4. É. Kiss Katalin, Surányi Balázs, Dékány Éva (szerk.): Approaches to Hungarian 14: Papers from the 2013 Piliscsaba Conference. Amsterdam: John Benjamins (2015). (ISBN: 978 90 272 04 844) benne: *Alberti Gábor, Farkas Judit, Szabó Veronika*: Arguments for Arguments in the Complement Zone of the Hungarian Nominal Head 5–36; *Bárkányi Zsuzsanna, Kiss Zoltán*: Why do sonorants not voice in Hungarian? And why do they voice in Slovak? 65–94; *Dékány Éva, Hegedűs Veronika*: Word order variation in Hungarian PPs 95–120; *Den Dikken, Marcel*: On the morphosyntax of (in)alienably

possessed noun phrases 121–145; *Gósy Mária, Siptár Péter:* Abstractness or complexity? The case of Hungarian /a:/ 147–166.

5. Kenesei István (főszerk.), É. Kiss Katalin (szerk.): Általános Nyelvészeti Tanulmányok XXVII: Diakrón mondattani kutatások. Budapest: Akadémiai Kiadó (2015), 220. (ISBN: 978 963 05 9671 8) benne: *Bácskai-Atkári Júlia*: A kérdő modalitás jelölése a beágyazott poláris kérdésekben és viszonya a funkcionális bal perifériák történetéhez 13–46; *Bácskai-Atkári Júlia, Dékány Éva:* A vonatkozó névmások története a magyarban 47–70; *Bende-Farkas Ágnes*: Az univerzális kvantifikáció típusai az ómagyarban 71–106; *Egedi Barbara*: Változó struktúrák, versengő stratégiák: a mutató névmási módosítók esete 107–132; *É. Kiss Katalin*: Mondattani rekonstrukció nyelvi kövületekből 133–152; *Gugán Katalin*: És mégis: mozog? Tagadás és igemódosítok az ómagyarban és a középmagyarban 153–178; *Hegedűs Veronika*: A predikátummozgatás megszilárdulása: Az ige–igekötő szórend és igemódosítók az ómagyarban 179–200.
6. Gärtner, Hans-Martin: On Infinitivals Hosting Logophors: The Case of Icelandic. Nordic Journal of Linguistics 38, 365–370. (2015)
7. Gósy Mária, Horváth Viktória: Speech processing in children with functional articulation disorders. Clinical Linguistics & Phonetics 29(3), 185–200. (2015)
8. Gósy Mária, Vago, Robert M: Compensatory lengthening in Hungarian VnC segments: Phonetic or phonological? In: Raimy Eric, Cairns Charles E (szerk.) The segment in phonetics and phonology. Oxford: Wiley–Blackwell, 267–282. (2015) (ISBN: 978-1-118-55540-8)
9. Horváth Csilla: Old problems and new solutions: Teaching methods in the governmental and alternative Mansi educational institutions. Finnisch–Ugrische Mitteilungen 39, 37–48. (2015)
10. Kádár Zoltán Dániel: Identity Formation in Ritual Interaction. International Review of Pragmatics 7(2), 278–307. (2015)
11. Mus Nikolett: Negation in Nenets. In: Tamm Anne, Miestamo Matti, Wagner-Nagy Beáta (szerk.) Negation in Uralic Languages. Amszterdam: John Benjamins Publishing Company, 75–102. (2015) (Typological Studies in Language; 108.) ISBN: 978-90-272-06-893
12. Polgárdi Krisztina: Syncope, syllabic consonant formation, and the distribution of stressed vowels in English. Journal of Linguistics 51(2), 383–423. (2015)
13. Polgárdi Krisztina: Vowels, glides, off-glides and on-glides in English: A Loose CV analysis. Lingua 158, 9–34. (2015)
14. Polgárdi Krisztina: Typology of weak disharmony: representations versus the frontness/backness scale. Theoretical Linguistics 41(1-2), 89–96. (2015)
15. Rebrus Péter, Törkenczy Miklós: The monotonic behaviour of language patterns. Theoretical Linguistics 41(3-4), 241–268. (2015)
16. Simon Zsolt: Zur vorgriechischen Geschichte von Imbros aus philologischer Sicht. Ancient West and East 14, 1–21. (2015)
17. Siptár Péter: Neutrality and variation: What are they? Theoretical Linguistics 41(1-2), 97–103. (2015)
18. Törkenczy Miklós, Rebrus Péter: Monotonicity and the typology of front/back harmony. Theoretical Linguistics 41(1-2), 1–61. (2015)

19. Genzel Susanne, Shinichiro Ishihara, Surányi Balázs: The prosodic expression of focus, contrast and givenness: A production study of Hungarian. Lingua 165, 183–204. (2015)

AZ MTA NYELVTUDOMÁNYI INTÉZET FŐBB MUTATÓI ÉS PÉNZÜGYI ADATAI 2015-BEN

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2015-ben

A kutatóhely neve: MTA Nyelvtudományi Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	140	Ebből kutató[2]:	107
PhD, kandidátus:	57 MTA doktora: 7	Rendes tag és levelező tag:	1
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma[3]:			1
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma[4]:			0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				231
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				190
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				40
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				7
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				29
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	2	idegen nyelven:	5
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	3	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	50	idegen nyelven:	16
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	9	idegen nyelven:	2
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	8	idegen nyelven:	60

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2014)

Összes hivatkozás száma[8]:	1375	Összes független hivatkozások száma:	1359

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2015-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD:	4	MTA doktora:	0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	157	hazain:	76
Nyilvános esemény megrendezése:	7	kulturális rendezvények:	13
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:			20
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	12	hazai:	43
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	31	hazai:	19

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			53
Témavezetések száma: TDK munka:	8	Diplomamunka (BSc):	48
Diplomamunka (MSc):	32	PhD:	72

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:	648 735	E Ft
Fiatal kutatói álláshelyen fogl. sz.16: 9 Teljes saját bevétel:	450 873	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		15
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	84 094	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:		1
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	44 847	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		3
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:	278 561	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		1
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	14 667	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:	28 704	E Ft

VI/A. A kutatóhely részletezett pénzügyi adatai 2015-ben

A kutatóhely neve: MTA Nyelvtudományi Intézet

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege:	648 735	E Ft
Az időszak folyamán a teljes saját bevétel összege:	450 873	E Ft
Saját szabadalmi és szerzői jogi bevétel:	0	E Ft
OTKA - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	84 094	E Ft
Innovációs Alapból - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	44 847	E Ft
ÚMFT - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	264010	E Ft
Egyéb hazai pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
EU-s pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	14 551	E Ft
Egyéb külföldi pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	14 667	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó bevétel - kutatásra:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó bevétel - egyéb:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó egyéb kutatási bevétel:	28 704	E Ft
A tárgyévre vonatkozó egyéb nem kutatási bevétel:	0	E Ft

MTA TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
1014 Budapest, Országház u. 30.
1250 Budapest, Pf. 20
telefon: (1) 224 6724; fax: (1) 224 6727
e-mail: rudas.tamas@tk.mta.hu; honlap: www.tk.mta.hu

I. A kutatóközpont egészét érintő kutatási és tudományszervezési eredmények 2015-ben

A Kutatóközpont 2015. évének egyik legjelentősebb kutatási eredménye a magyar társadalomtudomány szempontjából is kiemelkedő fejleménynek számít: Lendület-kutatásvezetőjük 1,973 millió EUR támogatást nyert az ERC Consolidator Grant pályázatánál. A kutatás címe: EVILTONGUE- 'No Sword Bites So Fiercly as an Evil Tongue? Gossip Wrecks Reputation, but Enhances Cooperation'. A kutatás a pletyka társadalmi funkciójával, a bizalom és a normák alakításában játszott szerepével foglalkozik alapvetően a hálózatkutatás módszertani eszköztárát alkalmazva.

A Szociológiai Intézet tudományos tanácsadója H2020-as konzorciumi pályázaton volt sikeres, Cultural Opposition: Understanding the Cultural Heritage of Dissent in the Former Socialist Countries címmel hároméves támogatást nyert 250 000 EUR értékben.

2015-ben a kutatóközpont a korábban kijelölt prioritások és programok mentén folytatta kutató- és tudományszervező munkáját, előtérbe helyezve egyrészt az intézetek együttműködéséből adódó szakmai szinergiák kihasználását, másrészt a nemzetközi tudományos életbe való minél intenzívebb bekapcsolódás elősegítését.

Megjelentek a kutatóközpont évente négyszer megjelenő online angol nyelvű folyóiratának első számai. Az *Intersections. East European Journal of Society and Politics*, open access elérhetőségű referált szakfolyóirat, célja társadalomtudományi (szociológiai, politikatudományi és kisebbségkutatási) tanulmányok közlése. Minden publikálásra beküldött tanulmány a double blind peer review keretében kerül elbírálásra, tanulmányok megjelentetésének feltétele legalább két, a szerkesztőség által felkért független szakértő pozitív bírálata. A folyóirat csak eredeti, az adott nyelven máshol meg nem jelent munkákat tesz közzé.

A kutatóközpont stratégiai, belső tudománypolitikai céljának tekinti az innovatív, felfedező interdiszciplináris kutatások támogatását, melyben a TK több intézetének kutatói vesznek részt. 2013-ban három, több intézet szakmai profiljába tartozó kutatási témában indult új, intézetközi kutatócsoport. 2015-ben a kutatóközpont újra meghirdette az Inkubátor-programot, ebben a pályázati körben nemcsak intézetközi, hanem nemzetközi partnerrel együttműködésben folytatott kutatással is lehetett pályázni. Öt projekt nyert támogatást, melyek „bottom-up" jelleggel, azaz a vezető kutatók pályázata alapján szakmai zsűri választott ki. A kutatócsoportok kutatási témái: Az egészséges környezethez való jog értelmezése és érvényesülése Kelet-Közép-Európában – jogi és közpolitikai keretek; Judicial Constraints on Legislatures in Central Europe; Mapping the radical right populism and their discourses in public spheres: the case of Romania and Hungary; Populism in policy-making; Roma közösségek kutatása modern módszertani alapokon a 21. században.

A kutatóközpont kompetitív, szakmai pályázaton és értékelésen működő belső alapjai 2015-ben is hozzájárultak nemzetközi publikációk létrejöttéhez. A Nemzetközi Mobilitási Alap a paper előadását magába foglaló, külföldi publikáció előkészítését szolgáló nemzetközi

konferencia-részvételt segítette előnyben részesítve a junior kutatókat. Az Alap 2015-ben 61 konferencia-részvételhez nyújtott támogatást. A TK Publikációs Alap 24 magas színvonalú nemzetközi publikáció nyelvi lektorálásához nyújtott támogatást. Az MTA támogatásával magvalósuló „Kis Inkubátor" program, 2015-ben TK-s és külföldi szerzők egy közös nemzetközi publikációjának elkészítéséhez járult hozzá.

Kiemelt kutatóközponti prioritás, hogy a kutatóink és kutatócsoportjaink eredményesen kapcsolódhassanak be nemzetközi kutatásokba és pályázatokba.

A kutatók európai uniós pályázatainak megalapozását segíti elő a TK Konzorciumépítési Alap, melynek forrása az MTA EUHUNKPT pályázatán elnyert támogatás. Az Alap a H2020 keretprogram pályázataihoz szükséges nemzetközi kapcsolatépítéshez nyújt segítséget, lehetőséget biztosítva arra, hogy szakmailag megalapozott, jól előkészített pályázatok készüljenek. Támogatja az adminisztráció felkészülését is annak érdekében, hogy a kutatóközpont az elnyert projektek működéséhez szükséges megfelelő színvonalú háttért biztosítani tudja. 2015-ben 28 kutató utazott pályázat-előkészítési tárgyalásra és kilenc hazai konzorciumépítő rendezvényt szerveztek.

A korábbi években lezajlott intenzív intézményépítési munka eredményeképp 2015-ben csak a már kialakult szervezeti, működési keretek „finomhangolására" volt szükség, átfogó változtatások nélkül. Az előző évek munkájának eredményeképp zökkenőmentesen működtek a kutatóközponti működés szervezeti, adminisztratív és infrastrukturális keretei. Az MTA Szellemitulajdon-kezelési Szabályzatán alapuló kutatóközponti Szellemitulajdon-kezelési Szabályzatuk minden kutató számára kötelezővé teszi a munkakörük részeként elkészített szellemi alkotások bejelentését. Az immár jól működő rendszernek köszönhetően hatályos nyilvántartás áll rendelkezésre a kutatóközpontban keletkezett szellemi alkotásokról, a kutatók által feltöltött dokumentumok pedig a nyilvántartást vezető munkatárs közreműködésével a REAL rendszerébe kerülnek.

II. Közvetlenül a kutatóközpont vezetése alá tartozó kutatócsoportok kutatási eredményei, ezek jelentősebb publikációi

MTA Lendület RECENS Kutatócsoport

Az MTA TK Lendület RECENS Kutatócsoport (http://recens.tk.mta.hu) legfontosabb 2015-ös eredményeként tekinthető, hogy a kutatócsoport vezetője által beadott Consolidator Grant pályázat elnyerte az ERC támogatását. Ebben az évben az „EVILTONGUE" jeligével nyertes pályázat tudományos, szervezeti és etikai előkészítése zajlott és a kutatócsoport a támogatásnak köszönhetően új tagokkal bővült, más diszciplináris területekről érkező munkatársakkal is. A kutatás a pletyka és a reputáció szerepét vizsgálja a kooperáció és a közösségi normák fenntartásában, különböző kontextusokban.

A kutatás a negatív társas kapcsolatok és hálózatok mechanizmusait és dinamikáját vizsgálja, különös tekintettel a versenyhelyzetekkel összefüggésben. Erre az évre az általános iskolai adatfelvétel negyedik hullámával két nemzetközi szinten is egyedülálló, négy-négy hullámból álló kapcsolatháló panel jött létre. Az adatbázisok az átlagosnál etnikai összetételében vegyesebb középiskolai illetve általános iskolai osztályok sokrétű kapcsolati összefüggéseinek és dinamikájának az elemzésére alkalmasak. A megkérdezettek etnikai hovatartozását a kutatásban az önbevallásos módszer mellett egy a kutatócsoport által

kidolgozott, hálózati alapú módszer is mérte. Az eredmények azt mutatják, hogy az így mért észlelt etnicitás sokkal közvetlenebbül magyarázza az osztályközösség baráti és negatív kapcsolatainak törésvonalait, mint az önbevallásos etnikai hovatartozás. Az újfajta megközelítésből született cikk a *Social Networks* folyóiratban jelent meg és elnyerte a nemzetközi szaktudományos közösség (INSNA) díját.

A két fő kutatási irány mellett a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Hivatal (OTKA K 112929), valamint az MTA posztdoktori támogatásának köszönhetően indult kutatómunka és bővült a kutatócsoport. Nemzetközi együttműködések részeként a kutatócsoport új konzorciális pályázatokat adott be és részt vett egy COST együttműködésben. Az MTA TK Lendület RECENS kutatócsoport szeminárium-sorozatának keretében 2015-ben is színvonalas előadásokra került sor. Az előadók a magyar társadalomtudományi és társadalomtudományi problémákkal foglalkozó természettudományi elitből és Magyarországon járt külföldi kutatókból kerültek ki.

A kutatócsoportnak 2015-ös dátummal 7 tanulmánya jelent meg nemzetközi, 13,28 összesített impakt faktorral rendelkező folyóiratban, 20 egyéb tanulmány mellett. Ez a teljesítmény a társadalomtudományok területén nemzetközi szinten is kiemelkedőnek számít.

A kutatás harmadik évének végeztével az eddigi munkát és elért eredményeket három anonim bíráló véleménye alapján az akadémiai bizottság kiválóra minősítette. Ennek köszönhetően sor került a kutatócsoport véglegesítésére.

Kiemelt publikációk

Biondi, Yuri and Righi, Simone: What does the financial market pricing do? A simulation analysis with a view to systemic volatility, exuberance and vagary, Journal of Economic Interactions and Coordination, (Impaktfaktor 2014: 0.962) real.mtak.hu/34454 (2015)

Boda, Zsófia and Néray, Bálint: Inter-Ethnic Friendship and Negative Ties in Secondary School. *Social Networks*, 43, 57-72. (2014) Impaktfaktor 2014: 2.000 real.mtak.hu/30545/

Vukov, Jeromos; Varga, Levente; Allen, Benjamin; Nowak, Martin A. and Szabó, György: Payoff components and their effects in a spatial three-strategy evolutionary social dilemma, *Physical Review E* 92, 012813. (Impakt faktor 2014: 2.288) DOI: 10.1007/s11403-015-0159-3. (2015)

MTA Lendület HPOPS – Magyarország közpolitikai lehetőségei az Európai Unióban

A kutatási projekt keretében (http://hpops.tk.mta.hu) folytatódtak a nemzeti érdekek érvényesítése az Európai Unióban címmel szervezett műhelybeszélgetések. A kutatócsoport tagjai 2015 szeptemberében részt vettek Bilbaóban az UACES (University Association for Contemporary European Studies) éves konferenciáján négy panellel, melyek különféle szempontok szerint (elméleti, gazdasági, alkotmányos, szabályozási) vizsgálták a nemzeti érdek megjelenését az európai uniós jogban és kormányzásban. A Lendület-HPOPs által összeállított panelekben a kutatócsoport nemzetközi kutatási hálózatának vezető nyugat-európai egyetemeken dolgozó tagjai is közreműködtek.

Kiemelt publikációk

Chronowski Nóra, Varju Márton: Constitutional backsliding in Hungary. Tijdschrift Voor Constitutioneel Recht 6(3), 296-310. (2015) (http://real.mtak.hu/31902/)

MTA Lendület Föderális Piacok Kutatócsoport

A Kutatócsoport (http://federalmarkets.tk.mta.hu) tagjai a 2015-ös évben folytatták a kutatás személyi állományának és infrastruktúrájának felállítását és megszervezését. Mindezek keretében műhelybeszélgetéseket szerveztek, anyaggyűjtést végeztek, valamint tovább mélyítették a 'state granted monopolies' kutatási téma feldolgozását. A kutatócsoport vezetője a University of Indiana égisze alatt a tárgyévben megkezdte 1 éves Fulbright-ösztöndíját, amely a tervek szerint jelentős szakmai kapcsolatokat hoz a kutatási projektekbe.

Kiemelt publikációk

Nagy Csongor István: The new concept of anti-competitive object: a loose cannon in EU competition law. Eclr: European Competition Law Review 36(4), 154-159. (2015) (http://real.mtak.hu/32992)

Nagy Csongor István: The European Collective Redress Debate after the European Commission's Recommendation: One Step Forward, Two Steps Back? Maastricht Journal of European and Comparative Law 9(4), 530-552. (2015) (http://real.mtak.hu/32991)

MTA TK Gyerekesély-kutató Csoport

A Gyerekesély-kutató Csoport (http://gyerekesely.tk.mta.hu) fő tevékenységeit a TÁMOP-5.2.1. „Gyerekesély program országos kiterjesztésének szakmai-módszertani megalapozása és a program kísérése"című kiemelt program keretein belül végzi, melynek költségvetését 100%-ban a pályázat finanszírozza, feladatait a pályázati kiírás rögzíti. A konzorciumban megvalósított projekt célja 23 leghátrányosabb helyzetű kistérség gyerekesély programjának szakmai-módszertani mentorálása.

A kistérségi programok arra dogoznak ki megoldásokat, hogy hogyan lehet helyi szinten a gyerekek életminőségét javítani, az esélyekben megmutatkozó egyenlőtlenségeket csökkenteni, a szegénységi ciklust megtörni. A kutatócsoport ebben a munkában az egyes kistérségek hosszú távú gyerekstratégiáinak tényalapú kidolgozását támogatja helyzet- és szükségletfelmérések készítésével, az ehhez szükséges adatfelvételek szervezésével és lebonyolításával, statisztikai adatgyűjtéssel, adatfeldolgozással, tanulmányok készítésével, valamint az elkészült stratégiák véleményezésével. A kutatócsoport felelős továbbá a kistérségi szakmai megvalósítást monitorozó rendszer kidolgozásáért és fenntartásáért. Ezen felül a csoport a konzorciumi partnerek felé is szakmai-módszertani támogatást nyújt, ami a társadalmi egyenlőtlenségek átörökítése témakörében hazai és nemzetközi szakirodalmi gyűjtést és feldolgozást, statisztikai adatgyűjtést, kérdőívek, interjútematikák összeállítását, szakértői interjúk és szakmai anyagok készítését, valamint a konzorciumi partnerek elkészült anyagainak véleményezését jelenti.

A fenti feladatokkal kapcsolatban a kutatócsoport a 2015. évben az alábbi főbb tevékenységeket végezte el:

Elkészült és folyamatosan bővül a Gyerekesély Tudástár című annotált bibliográfia, amely a gyermekszegénységgel és gyerekesélyekkel foglalkozó hazai és nemzetközi szakirodalmat szemlézi, megkönnyítendő a tájékozódást a téma iránt érdeklődő számára. (http://gyerekesely.tk.mta.hu/uploads/files/Gyerekesely_Tudastar_2015_aprilis_tartalmas.pdf) A bibliográfia alapján készült egy áttekintő tanulmány, amely a Gyerekesély a végeken I. c. tanulmánykötetben jelenik meg.

Kilenc kistérségben kvalitatív kutatás készült a térségi gyerekesély programok fenntarthatóságával kapcsolatban. A kutatás első eredményeinek ismertetése hazai konferencia-előadás keretében történt. Az elkészült 9 esettanulmány tanulmánykötet formájában fog megjelenni.

Elkészült hét tanulmány, amely a leghátrányosabb helyzetű térségek gyermekes családjainak helyzetét és problémáit elemzi. A tanulmányokból a kutatócsoport összeállított egy kötetet Gyerekesélyek a végeken I. címmel. A kötet várhatóan 2016. első negyedévében fog megjelenni. Szintén elkészült egy rövidebb és egy hosszabb terjedelmű tanulmány, amelyek a kistérségi gyerekesély programok eddigi tapasztalatait összegzik. A rövidebb változat már publikálásra került, a hosszabb a Review of Sociology folyóiratban a napokban jelenik meg.
A csoportban dolgozó kutatók rendszeresen tartanak előadásokat rangos nemzetközi és hazai konferenciákon. Az elmúlt év eseményeiből az alábbi fontosabb előadásokat érdemes kiemelni:
Husz Ildikó: Labour market integration of Roma youth in Hungary: Dilemmas faced in the programmes aiming at the improvement of education. Society for the Advancement of Socio-Economics. London, United Kingdom, 2015.07.02-04.
Husz Ildikó: Ethnic differences in poor parents' educational expectations and parental practices – the case of Hungary. Differences, Inequalities and Social Imagination. ESA Conference, Prague, 25-28 August
Husz Ildikó: Roma fiatalok társadalmi integrációja a hátrányos helyzetű térségekben - az oktatáspolitika kihívásai. A romák magyarországi integrációjának problémái. Andrássy Egyetem konferencia, Budapest 2015.04.29.

Kiemelt publikációk

Husz Ildikó: Gyermekszegénység – tények, problémák, feladatok. Vigilia 80(11), 802-813. (2015) http://real.mtak.hu/32686/

Kecskés Éva, Husz Ildikó, Marozsán Csilla: A Gyerekesély Program értékei, eredményei. Szociálpolitikai Szemle 1(2), 131-143. (2015) http://real.mtak.hu/32687/

Kiss Márta: A „turisztikai táj" kollektív megteremtése és fönntartása. Socio.hu. (4), 62-75. (2015) http://real.mtak.hu/34452

Vastagh Zoltán: Rétegződés és iskolázottság. In: Huszár Ákos (szerk.) A társadalom rétegződése. Központi Statisztikai Hivatal. Budapest (2015) http://real.mtak.hu/34453

MTA TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
JOGTUDOMÁNYI INTÉZET
1014 Budapest, Országház utca 30.
postacím: 1250 Budapest, Pf. 20
telefon: (1) 355 7384; fax: (1) 375 7858
e-mail: jakab.andras@tk.mta.hu; honlap: http://jog.tk.mta.hu/

I. A kutatóhely fő feladatai 2015-ben

Az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Jogtudományi Intézetének legfontosabb feladata továbbra is az alapkutatások végzése a jogtudományok terén. Alapkutatás felfogásunkban az, aminek elsődleges célközönsége a tudósközösség. Az alapkutatásokon belül a legfontosabb és specifikusan intézeti feladat a közös, számos különböző területen vizsgálódó kutató részvételével nagyprojektek megvalósítása, amelyekre helyzetük miatt egyetemi műhelyek kevésbé alkalmasak. Ezen felül az Intézet számos publikációs fórumot működtet (*Állam- és Jogtudomány, MTA Law Working Papers, JTI blog*), emellett *Jogtudományi Hírlevelet* bocsát ki kétheti rendszerességgel, és a tárgyévben beindította a *Jogtudományi Keresőt* is, amely a jogtudománnyal kapcsolatos meglehetősen szerteágazó adatbázisban való gyors és hatékony keresést teszi lehetővé. Másodlagos feladatoknak az MTAtv., az MTA Alapszabálya és a Társadalomtudományi Kutatóközpont Szervezeti és Működési Szabályzata szerint a következők tekintendők: a hazai és külföldi tudományszervezési feladatok ellátása; együttműködés hazai és nemzetközi tudományos műhelyekkel; külföldi kutatók fogadása; a polgárok jogtudatának erősítése, a tudományos eredmények népszerűsítése és társadalmi hasznosítása. Harmadlagos feladatnak tekintendő a jogalkotási tanácsadás, szakemberképzés és a szaktanácsadás, szakvélemények készítése. Az intézet mint intézmény azonban csak akkor vállal ilyen szerepet, (a) ha erre kifejezett felkérés érkezik a jogszabályokban arra felhatalmazott szervektől, vagy (b) ha a megbízás jelentős elméleti haszonnal is jár, vagy (c) ha megfelelő térítést fizetnek az intézetnek. Térítés ellenében is csak akkor vállalják a megbízást, ha a téma elfogadható, vagyis az nem kompromittálja erkölcsileg az intézetet, nem rombolja a presztízsét.

A legfontosabb intézeti feladat tehát egyértelműen az alapkutatások nemzetközi színvonalú és nemzetközi fórumokon is megmutatkozó végzése.

A tárgyévben az intézet kutatói állománya összesen 56 kutató (ebből 11 kutató a két Lendület-projekten került alkalmazásra) dolgozott az intézet égisze alatt, ebből 31 fő teljes állásban és 25 fő részállásban. Határozatlan idejű jogviszony keretében 20 kutató, míg határozott idejű jogviszony keretében további 36 kutató került foglalkoztatásra. Megjegyzendő, hogy a tárgyévben 3 fő kutatóprofesszor emeritus kutatott az intézetben.

Az intézetben egymástól elhatárolt felelősségi körök mentén a kutatók egyes intézeti és tudományszervezési részfeladatokat is ellátnak, amely a tudományszervezés egyenletes és színvonalas kialakításának nélkülözhetetlen előfeltétele. A szervezési felelősségi körök nyilvánosak, azok az intézet honlapjáról is elérhetők. Az intézet különösen nagy hangsúlyt fektet a külföldi, nem magyar nemzetiségű vendégkutatókra, akik miatt az intézet belső levelezése többnyire két nyelven (magyar és angol) folyik, valamint a beilleszkedést és a tudománymetriai beszámolót segítő, illetve a kutatói létből fakadó kötelezettségek terén kétnyelvű információszolgáltatást és kollegiális segítséget nyújt az intézet.

II. A 2015-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Az intézet két kutatója vezette, és sikeresen zárta 2015-ben azt a nagy társadalmi érdeklődést kiváltó beszélgetéssorozatot (*Jogrendszer belülről*), amelynek célja, hogy a jogtudomány képviselőinek és a közvélemény számára is betekintést engedjen a jogrendszer működése során fontos intézmények belső életébe. Ennek érdekében a jogrendszer és a jogászság számára egyaránt fontos intézmények vezetői vagy vezető tisztségviselői tartottak előadásokat, amelyeket a közvélemény számára is nyíltan hozzáférhetővé tesz a TK Jogtudományi Intézetének YouTube-csatornája.

A jog tudománya. Tudománytörténeti és -elméleti írások, gyakorlati tanácsokkal c. kutatási projekt sikeresen lezajlott a tárgyévben, amelynek eredményeként megjelent két intézeti kutató szerkesztésében egy 925 oldalas impozáns tanulmánykötet. A munka hasznos minden olyan magyar jogtudós számára, aki szeretné jobban megérteni szakmája módszertani és intézményi problémáit, valamint reflektálni akar saját tevékenysége mércéire, hasznosságára.

Az intézet kutatóinak szervezésében került megrendezésre *A magyar jogrendszer állapota – 2015* c. rendezvény. A hazai tudományos élet széleskörű együttműködésével és részvételével a kétnapos eseményen – hazánkban először – a jogrendszer aktuális állapotának teljeskörű áttekintésére vállalkoztak a résztvevők.

Az *Internetes Jogtudományi Enciklopédia* c. projekt szócikk-listájának összeállítása a tárgyévben megtörtént, a jogági szócikk-listák kéziratvitái sikeresen lezajlottak, amelynek eredményeként egy közel 1500 (átlagosan egy ív terjedelmű) szócikkből álló lista áll rendelkezésre, amelyből a hazai jogtudomány elismert művelőinek közreműködésével készül egy impozáns és mértékadó online enciklopédia több éves ütemezésben.

MTA Lendület HPOPS – Magyarország közpolitikai lehetőségei az Európai Unióban – a jogi keretek elemzése (2013. szeptember 1. - 2018. augusztus 31.) c. projekt keretében folytatódtak a nemzeti érdekek érvényesítése az Európai Unióban címmel szervezett műhelybeszélgetések. A kutatócsoport tagjai 2015 szeptemberében részt vettek Bilbaóban az UACES (University Association for Contemporary European Studies) éves konferenciáján, ahol a kutatócsoport négy panellel készült a konferenciára, melyek különféle szempontok szerint (elméleti, gazdasági, alkotmányos, szabályozási) vizsgálták a nemzeti érdek megjelenését az európai uniós jogban és kormányzásban. A Lendület-HPOPs által összeállított panelekben a kutatócsoport nemzetközi kutatási hálózatának vezető nyugat-európai egyetemeken dolgozó tagjai is közreműködtek. A konferencia mind tudományos, mind pedig kapcsolatépítési szempontból eredményes volt, hiszen egyrészt nagy érdeklődés mutatkozott a kutatócsoport paneljeire, másrészt pedig több nemzetközi együttműködés lehetősége felmerült a konferencia egyes résztvevőivel.

MTA „Föderális piacok" Lendület Kutatócsoport (2014. július 1. – 2019. június 30., 150 millió forint) tagjai a 2015-ös évben folytatták a kutatás személyi állományának és infrastruktúrájának felállítását és megszervezését. Mindezek keretében műhelybeszélgetéseket szerveztek, anyaggyűjtést végeztek, valamint tovább mélyítették a 'state granted monopolies' kutatási téma feldolgozását. A kutatócsoport vezetője a University of Indiana égisze alatt a tárgyévben megkezdte 1 éves Fulbright-ösztöndíját, amely a tervek szerint jelentős szakmai kapcsolatokat hoz a kutatási projektekbe.

Az intézet egy kutatója a svájci Összehasonlító Jogi Intézettel (Swiss Institute of Comparative Law) együtt dolgozva jelentést készített az Európai Parlament Állampolgári Jogok és Bel- és Igazságügyi Bizottsága (LIBE) számára *a gyermekek jogellenes nemzetközi elviteléről*.

Az *Állam- és Jogtudomány* c. periodikának 2015-ben 4 száma jelent meg, a lektorált, referált 'A' kategóriás folyóirat vezető jogtudományi folyóiratnak tekintendő, amelynek szerkesztősége az intézet kutatóiból, szerkesztőbizottsága a hazai jogi karok dékánjaiból áll.

Az *MTA Law Working Papers*, az intézet 4 kutatója által szerkesztett periodika a tárgyévben sikeresen folytatta működését, és összesen 36 tanulmányt közölt. A műfaj a tudományos publikációk „hierarchiájában" az első szintet jelenti: a már elkészült, de még munka alatt álló, átírandó, javítandó anyagok megjelenési helye. Számos intézeti projekt keretében elkészült kézirat megjelenésére gyors és szabad hozzáférésű fórumot biztosít.

Alkotmányosság és Jogállamiság Kutatásának Osztálya

Az osztály kutatóinak kiemelt 2015-ös eredményeihez sorolandó az alkotmányjogi érveléstan (constitutional reasoning) kapcsán a projekt szakmai vezetése és a kutatás és a kézirat befejezése (a Max Planck Institute for Comparative Public Law and International Law konzorciális partnerszervezettel közösen; az Andrássy Egyetemmel közös alapítású, havi egyszeri német és angol nyelvű üléseket rendező Budapest Research Group on Constitutional Theory működése, illetve az *Internetes Jogtudományi Enciklopédia* szerkesztési munkálatainak folytatása. Utóbbi kiemelt, a magyar jogtudomány tudásállapotát átfogó módon rögzíteni kívánó projektben az intézet számos kutatója vesz részt, de a társfőszerkesztői feladatokat az osztály egyik kutatója látja el.

Elsősorban az osztály kutatójának szervezésében rendezett konferenciát az intézet *A jogtudomány helye, szerepe és haszna* címmel, ahol bemutatásra került *A jog tudománya* HVG-ORAC 2015, pp. 925) című kötet is. A rendezvény kiemelt jelentőségű a hazai jogtudomány és a joggyakorlat szempontjából, mivel a jogtudomány kutatás-módszertani kérdéseit elemezték a résztvevők, és eme kérdéseket tárgyalja rendkívüli alapossággal a laudált, hazai tudományban hiánypótló munka is.

Az osztály egy kutatója kutatásvezetőként indította el az *Intézményi reformok öregedő társadalmakban: jogi és politikai aspektusok* c. projektjét. A kutatás kifejezetten interdiszciplináris jellegű: a politológusokból, közgazdászokból, szociológusokból és kisebb részben jogászokból áll.

Inkubátor-pályázat (*A választási szabályozás fejlődése és a pártrendszerek működése a Kelet-Közép Európában, 2013. szeptember 1. – 2015. augusztus 31., évi 4 500 000 forint*) keretében a 2015-ös év főleg a kutatások és az eredmények elemzésének jegyében zajlott. Ez egyrészt azzal függött össze, hogy a vizsgált országok közül kettőben sor került országos választásokra (Lengyelország és Ukrajna). Ezzel összefüggésben a *REGIO* c. folyóiratban megjelent egy, a kutatókkal készített átfogó interjú egy ukrajnai magyar kisebbségi politikussal. A 2016. márciusi szlovák parlamenti választásokra figyelemmel a kutatási projekt féléves hosszabbítást kért, és kapott.

Az Európai Alapjogi Ügynökség Alapjogi Információs Hálózat (FRALEX) égisze alatt folytatott kutatás (2011–2015) keretében a kutatók az Ügynökség megrendelésére éves beszámolókat, országjelentéseket, tematikus tanulmányokat készítettek, és a projektet a sikeresen lezárták.

Az intézet egy kutatója felkért hozzászólóként vett részt Magyarország részéről az ENSZ Kisebbségügyi Fórumán. Felszólalása részben a gyűlölet-bűncselekmények kérdésére irányult.

Az Alkotmányosság és Jogállamiság Kutatásának Osztályán részt vevő kutatók száma: 15 fő.

A Nemzetközi Jog és az Európai Jog Belső Jogi Érvényesülésével Foglalkozó Kutatások Osztálya

OTKA PD113010 A hibridizáció jelensége a nemzetközi büntetőjogi normák alkalmazása során c. kutatás keretében 3 nemzetközi konferencián vett részt a vezető kutató (Torontóban, a Harvard Law Schoolon és Shanghajban), és lehetősége nyílt a téma legkiválóbb kutatóival konzultálni, emellett a kutatáshoz szükséges szakkönyveket maradéktalanul beszerezte.

Az osztály egyik kutatója *MTA Bolyai Posztdoktori Ösztöndíj*ban részesült a tárgyévben, a *Soft law megjelenése az Európai Ombudsman eljárása során* című projektjével, amelynek keretében az ombudsmani eljárás és az uniós jogforrási rendszer dimenzióját vizsgálja.

Az osztály egyik kutatója a tárgyévben elnyerte az MTA TK Inkubátor-pályázatát, *Az egészséges környezethez való jog értelmezése és érvényesülése Közép- és Kelet-Európában - jogi és közpolitikai keretek* c. projekttel, melynek érdemi megvalósítása 2016-ban kezdődik, a tárgyévben a kutatás személyi infrastruktúrájának és ütemezésének kialakítása történt meg.

Az osztály egy kutatója gondozza az *Emberi Jogi Enciklopédia* c. projektet, amely a hazai tudományos életben úttörő vállalkozásnak tekinthető. A projekt – amelyben az intézet számos kutatója (közte az osztály kutatóinak jelentős hányada) szerzőként vesz részt – mintegy 100 tanulmány közreadását irányozta elő, ami nagyjából a témakör teljes körű feldolgozását jelenti, mind a hazai, mind a nemzetközi vetületeket illetően. Az enciklopédia-cikkek nagy része a tárgyévben beérkezett, a publikálása közeljövőben esedékes.

Az osztály két kutatója részt vett a Leuveni Egyetem által szervezett angol nyelvű emberi jogi online kurzusban történő oktatásban (Massive Open Online Course). A kurzus az emberi jogok és az Európai Unió viszonyára fókuszál, a laikusok számára közérthetően leírva az EU működését, fontosabb eredményeit, problémás területeit. A kutatók előadásai az Unió külkapcsolatait (a különböző régiókkal való viszonyát), illetve az emberi jogok belső érvényesítését tárgyalták.
Megemlíthető, hogy az osztály személyi állománya egy külföldi (olasz állampolgárságú) vendégkutatóval gyarapodott a tárgyév során.

A Nemzetközi Jog és az Európai Jog Belső Jogi Érvényesülésével Foglalkozó Kutatások Osztályán részt vevő kutatók száma: 25 fő.

Piacgazdaság Magánjogi, Büntetőjogi, és Közigazgatási Jogi Garanciái Kutatásának Osztálya

Az OTKA K/105552 A magyar lakosság jogtudata – elméleti és empirikus elemzése (2012. október 1. – 2015. szeptember 30.) c. projekt keretében a tárgyévben összeállításra került és az OTKA-projekt terhére reprezentatív mintán elvégeztették a kutatók azt a kérdőíves vizsgálatot, amely a kutatás egyik alapkövét jelenti. Az első jelentősebb tanulmányok megvitatására kisebb kutatási konferenciát szerveztek, ahova meghívták valamennyi hazai egyetem jogszociológiai műhelyének képviselőit. A projekt égisze alatt 2015-ben a kutatók

befejezték a 2013-ban végzett, a magyar lakosság jogismeretét vizsgáló empirikus felmérés adatainak kiértékelését, és két részben publikálták az eredményeket, egyrészről egy rangos magyar 'A' kategóriás folyóiratban, másrészről összefoglalóan egy szerb szociológiai folyóiratban is angol nyelven. A legfontosabb következtetése a kutatásnak, hogy a magyar lakosság jogismerete nőtt az elmúlt fél évszázadban, azonban ez szinte kizárólag csak az oktatási rendszer fejlődésének köszönhető.

A *BO/00747/14/9* számú Bolyai-kutatás (*A hitelezés büntetőjogi védelme*) keretében számos tanulmány született a korrupciós bűncselekmények integritásszemléletéről, a közigazgatásban és közszolgáltatások nyújtása terén jelentkező korrupcióról, valamint a kérdéskör szabálysértési joggal közös területeiről.

Az osztály egyik kutatója konzorciális partnerként vesz részt egy OTKA-kutatásban (*Az internetes forgalomirányító szolgáltatások szabályozási kérdései*), amelynek keretében az internetes jogi tájékoztatás elméleti aspektusaival foglalkozik.

Az osztály kutatói publikáltak továbbá jelentős munkákat a 2015-ben átalakuló tudományszervezési és tudományfinanszírozási (volt OTKA) rendszerről; hazai iskolateremtő gondolkodókról; a joghoz való hozzáférés tendenciáiról a polgári perjogban; a gyengébb fél védelmének eljárásjogi eszközeiről, valamint jogszociológiai, összehasonlító jogi és empirikus alapokon nyugvó ítélkezés-elméleti kérdésekről.

A tárgyévben a Nemzetközi Magánjogi Kodifikációs Bizottság tagjává nevezte ki a Kormány az osztály két kutatóját.

Az osztály két kutatója kutatásvezetőként szervezte (és sikeresen lezárta) a tárgyévben *A jogrendszer mint a gazdasági fejlődés infrastruktúrája* elnevezésű, valamint a *Közpolitikák és jogi környezetük* elnevezésű osztályközi, egyben intézetközi projektet, amelyek előadásai az intézet YouTube-csatornáján letölthetők.

A Piacgazdaság Magánjogi, Büntetőjogi, és Közigazgatási Jogi Garanciái Kutatásának Osztályán részt vevő kutatók száma: 16 fő.

b) Tudomány és társadalom

Az intézet kutatóinak tevékenysége több területen is hozzájárult a társadalmat foglalkoztató kérdések megválaszolásához és a tudományos ismeretek terjesztéséhez. Az intézet rendezvényei szinte kivétel nélkül nyilvánosak (előzetes regisztrációhoz kötöttség előfordulhat) és ezek programját, főbb paramétereit az informatív kétnyelvű (magyar és angol) *intézeti honlap*, az intézet által indított és gondozott *Jogtudományi Hírlevél és Jogtudományi Kereső*, valamint az intézet Facebook-oldala (https://www.facebook.com/mtatkjti) mindenkor közzéteszi. Az intézet YouTube-csatornájára (https://www.youtube.com/channel/UCctUfjLIQvWkJwyXiS619Ug) 2015-ben összesen 44 videó került feltöltésre. Az intézet rendezvényeiről – túl a fentiekben írt fórumokon – elektronikus tájékoztatás útján a releváns hazai kutatóhelyek (idegen nyelvű rendezvények esetén, valamint a kutatók szakmai kapcsolatai alapján egyes külföldi szakmai műhelyek) is értesülnek.

A jogrendszer mint a gazdasági fejlődés infrastruktúrája, illetve a *Közpolitikák és jogi környezetük* elnevezésű, a tárgyévben lezárult projektek eredményeként számos tanulmány

készült, amelyek az MTA LAW Working Papers periodikában kerültek publikálásra, illetve a kerekasztal-beszélgetésekről készített videó elérhető az intézet YouTube-csatornáján is.

Az intézet egyik fontos feladatának tekinti, hogy a hazai jogtudományi közösséget tudományszervezési szolgáltatásokkal segítse. Ebben a szolgáltató szellemben, egyúttal külföldi mintákat is követve a *Jogtudományi Hírlevél* elnevezésű kétheti elektronikus periodikát a tárgyévben folyamatosan publikálta (összesen 23 hírlevél 2015-ben), amely a lehető legszélesebb hazai jogtudományi közösséget megcélozva tartalmazza az aktuális konferencia-felhívásokat, doktori védéseket, habilitációkat, könyvbemutatókat, személyi híreket, ösztöndíj-lehetőségeket.

Az intézet által alapított senior-díjak a tárgyévben ismét átadásra kerültek. A *Iuris Consulto Excellentissimo Díjat* mint életműdíjat Ruszoly József szegedi professzornak ítélte oda a díjátadó bizottság. A kiemelkedő elméleti munkásságért járó *Peschka Vilmos Emlékéremben* Horváth M. Tamás, a Debreceni Egyetem professzora részesült, míg az elméleti munkásság mellett, a joggyakorlat fejlesztése terén betöltött meghatározó szerepért járó *Pulszky Ágost Emlékérmet* Lábady Tamás, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem professzora, a Pécsi Ítélőtábla volt elnöke, volt alkotmánybíró vehette át.

Az intézet – többéves hagyományokat folytatva – 2015-ben, a kutatóközpont többi intézetével bekapcsolódott a *Kutatók éjszakája* c. programsorozatba. A tárgyévi program keretében 5 intézeti kutató tartott előadást az intézetben futó egyes projektek keretében vizsgált, közérdeklődésre számot tartó aktuális témákról. A résztvevők száma és visszajelzéseik alapján a későbbiekben is igény mutatkozik hasonló jellegű rendezvények szervezésére.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2015-ben

Az intézet égisze alatt működő Budapest Research Group on Constitutional Theory a tárgyévben összesen 9 sikeres rendezvényt szervezett, többnyire az Andrássy Gyula Budapesti Német Nyelvű Egyetemmel együttműködésben.

Az intézet és a Cseh Tudományos Akadémia Állam- és Jogtudományi Intézetének társszervezésében 2015. március 5-én Prágában sor került a *Status of the Judge in the Era of Judicialization: Czech-Hungarian Experience* című angol nyelvű konferenciára. A rendezvény azon kétoldalú konferenciák és workshopok sorába illeszkedik, amelyeket a két társszervező intézet már évek óta szervez – felváltva Prágában és Budapesten. Ezeken a rendezvényeken rendszerint olyan aktuális tudományos kérdésekről értekeznek a társintézetek, amelyek mindkét tudományos közösség alapkutatásait érintik, azok fejlesztéséhez így hozzájárulnak.

Az intézetben a tárgyévben elnyert Inkubátor-projekt keretében a Cseh Tudományos Akadémia Állam- és Jogtudományi Intézetének osztályvezetőjével nyílt lehetőség az együttműködésre, amely hosszabb távon egy szélesebb körű együttműködés kereteinek kijelölését is megalapozhatja.

A hazai és nemzetközi K+F tevékenység részeként értelmezhető, hogy a munkatársak többsége jelentős oktatási tevékenységet végez a következő intézmények alapszakán, mesterszakán vagy doktori képzésében: Budapesti Corvinus Egyetem, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Debreceni Egyetem, Eötvös Loránd Tudományegyetem,

Károli Gáspár Református Egyetem, Közép-európai Egyetem, Miskolci Egyetem, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Pécsi Tudományegyetem, Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem, Széchenyi István Egyetem, Bibó István Szakkollégium, Mathias Corvinus Szakkollégium, Universität Heidelberg, Universität Wien és a University of Hull. Eme intézményekben a jelentős oktatási tevékenység és a minőség bizonyítékaként hozható fel a 162 elméleti és 110 gyakorlati kurzus, valamint az a 151 szakdolgozat, amelyek megtartását, illetve témavezetését az intézeti kutatók vállalták a tárgyév során. A tárgyévben az intézet 1 kutatója vezetett doktori iskolát, 27 kutató oktatott doktori iskolában, 10 kutató pedig törzstagként működött közre egyes doktori iskolák vezetésében. Az intézeti kutatók összesen 57 PhD-dolgozat témavezetését látták el a tárgyév során.

A tárgyévben a kutatók többsége számos hazai és nemzetközi tudományos társaság vagy tudományos folyóirat szerkesztőbizottságának tagjaként vett részt a tudományos közéletben. A munkatársak összesen 39 hazai és 33 nemzetközi tudományos társaságnak, továbbá 5 nemzetközi tudományos társaság magyar tagozatának a munkájában működtek közre. 4 hazai társaságban az elnöki, 1 nemzetközi társaságban a tiszteletbeli elnöki, 1 nemzetközi társaságban az alelnöki, továbbá 1 nemzetközi társaság magyar tagozatában az elnöki tisztséget is betöltötték. A kutatók emellett 15 hazai és 13 külföldi tudományos folyóirat szerkesztőbizottságában foglaltak helyet.

IV. A 2015-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

International Visegrad Fund standard grant (Application of Competition Law in the Visegrad Countries, 15 824 EUR) c. kutatás érdemi megvalósítása a tárgyévben kezdődött meg. A kutatási projekt célja annak vizsgálata, hogy milyen visegrádi jellegzetességek jellemzik a régió országainak versenyjogi jogalkalmazását. A tárgyévben a kutatók több nemzetközi konferencián vettek részt előadóként, illetve közreműködtek egy nemzetközi konferencia megszervezésében (*The Procedural Aspects of the Application of Competition Law: European Frameworks – Central European Perspectives* - MTA, CEU, 2015. július).

OTKA K112900 (Intézményi reformok öregedő társadalmakban, 2015. január 1. – 2017. december 31., 24 184 000 forint) c. kutatás érdemi megvalósítása a tárgyévben indult meg, a kutatói személyi állomány összeállításra került, az infrastrukturális feltételek kialakítása megtörtént.

Bolyai János Kutatási Ösztöndíj (2015-2017) indult meg hároméves időtartammal, *Soft law megjelenése az Európai Ombudsman eljárása során* című projekt révén, amely az ombudsmani eljárás és az uniós jogforrási rendszer dimenzióját vizsgálja, és a soft law kérdéskörét járja körbe az uniós intézményrendszer felett felügyeletet ellátó ombudsman eljárását szem előtt tartva.

OTKA K/116979 (Az internetes forgalomirányító szolgáltatások szabályozási kérdései, 2016-2020, 14 239 000 forint) c. projekt konzorciális partnere az intézet egyik kutatója. A kutatási támogatást a tárgyévben sikerült elnyerni, de a kutatás érdemi megvalósítása a 2016-os évben kezdődik.

Az intézet egyik kutatója a tárgyévben elnyerte az MTA TK Inkubátor-pályázatát, *Az egészséges környezethez való jog értelmezése és érvényesülése Közép- és Kelet-Európában* -

jogi és közpolitikai keretek (2015. szeptember 1. – 2017. augusztus 31., 4 millió forint) c. projekttel. A projekt érdemi megvalósítása 2016-ban kezdődik meg, a 2015-ös évben a kutatás személyi infrastruktúrájának és ütemezésének kialakítása történt meg.

V. A 2015-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Balázs István, Nagy Marianna, Rozsnyai Krisztina: La reconnaissance des actes administratifs étrangers en Hongrie. In: Rodriguez J, Munoz A (szerk.): Recognition of Foreign Administrative Acts.: Recognition of Foreign Administrative Acts in Hungary. Cham: Springer International Publishing, 193-217. (2015) http://real.mtak.hu/31804/
2. Kühn Zdenek, Matczak Marcin, Bencze Mátyás: EU Law and Central European Judges: Administrative Judiciaries in the Czech Republic, Hungary and Poland Ten Years after the Accession In: Michal Bobek (szerk.): Central European Judges under the European Influence: The Transformative Power of the EU Revisited, 464. Oxford: Hart Publishing, 43-71. (2015) http://real.mtak.hu/32951
3. Chronowski Nóra, Varju Márton: Constitutional backsliding in Hungary. *Tijdschrift Voor Constitutioneel Recht* 6(3), 296-310. (2015) http://real.mtak.hu/31902/
4. Danilo Vukovic, Balazs Fekete: Sociology of Law in the Region: From Histories of Socio-Legal Thinking to New Research and Teaching Agendas. *Sociologija* 58(4), 549-570. (2015) http://real.mtak.hu/31913/
5. Fekete Balázs, Gajduschek György: Changes in the Knowledge about Law in Hungary in the Past Half Century. *Sociologija* 58(4), 620-636. (2015) http://real.mtak.hu/31912/
6. Friedery Réka: Unaccompanied Minors in the Jurisprudence of the European Court of Human Rights. In: Ralf Rosskopf (szerk.): Unaccompanied Minors in International, European and National Law, 267. Berlin: BWV-Berliner Wissenschafts-Verlag, 51-65. (2015) http://real.mtak.hu/32993
7. Gajduschek György: Measuring Cross-Sectorial Law Enforcement Capacity of Regulatory Agencies in Hungary. *Transylvanian Review of Administrative Sciences* 11(44), 108-125. (2015) http://real.mtak.hu/32990
8. Sajó András, Ganczer Mónika: Socialist Law. In: James D Wright (szerk.): International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences (Second edition). Oxford: Elsevier, 844-848. (2015) http://real.mtak.hu/32952
9. Gárdos-Orosz Fruzsina: Preliminary Reference and the Hungarian Constitutional Court: A Context of Non-Reference. *German Law Journal* 16(6), 1569-1590. (2015) http://real.mtak.hu/33202/
10. Győry Csaba: The comparative political economy of financial crimes and their enforcement: The case of insider trading. In: Judith van Erp, Wim Huisman, Gudrun Vande Walle (szerk.): The comparative political economy of financial crimes and their enforcement: The case of insider trading. London: Routledge, 453-471. The Routledge

Handbook of White-Collar and Corporate Crime in Europe. (2015) http://real.mtak.hu/32983/

11. Halász Iván: The Institutional Framework and Methods of the Implementation of Soviet Legal Ideas in the Czechoslovakia and Hungary during Stalinism. *Journal on European History of Law* 6(2), 29-37. (2015) http://real.mtak.hu/33055
12. Jakab András: Staatslehre – Eine deutsche Kuriosität. In: Christoph Schönberger (szerk.): Der „German Approach". Die Staatsrechtslehre im Wissenschaftsvergleich, mit Kommentaren von Atsushi Takada und András Jakab. Tübingen: Mohr Siebeck Verlag, 75-121. (2015) http://real.mtak.hu/32953
13. Jakab András, Menyhárd Attila (szerk.): A jog tudománya: Tudománytörténeti és tudományelméleti írások, gyakorlati tanácsokkal. Budapest: HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. (2015) http://real.mtak.hu/32954
14. Koi Gyula (kritikai kiad.): Magyary Zoltán összes munkái (1919-1922): Kritikai kiadás, 237. Budapest: Nemzeti Közszolgálati Egyetem. (2015). http://real.mtak.hu/25214/
15. Könczöl Miklós: Dikologia: Törvényszéki rétorika és jogi érvelés Aristotelésnél. Budapest: Gondolat, 200. (2015) http://real.mtak.hu/32955
16. Lachmayer, Konrad: Rethinking Privacy Beyond Borders: Developing Transnational Rights on Data Privacy *Tilburg Law Review* 20, 78-102. (2015) http://real.mtak.hu/32995
17. Majtényi Balázs: The Nation's Will as Trump in the Hungarian Fundamental Law. In: Wolfgang Benedek, Florence Benoît-Rohmer, Matthias C Kettemann, Benjamin Kneihs, Manfred Nowak, Wolfgang Benedek, Florence Benoît-Rohmer, Matthias C Kettemann, Benjamin Kneihs, Manfred Nowak (szerk.) European Yearbook on Human Rights 15. Cambridge: Intersentia, 247-260. (2015) http://real.mtak.hu/32989
18. Nagy Csongor István: The new concept of anti-competitive object: a loose cannon in EU competition law. *Eclr: European Competition Law Review* 36(4), 154-159. (2015) http://real.mtak.hu/32992
19. Nagy Csongor István: The European Collective Redress Debate after the European Commission's Recommendation: One Step Forward, Two Steps Back? *Maastricht Journal of European and Comparative Law* 9(4), 530-552. (2015) http://real.mtak.hu/32991
20. Nótári Tamás: On the Role of Ethical Maxims in the System of Classical Interpretation of Law. In: Hörcher Ferenc, Mester Béla, Turgonyi Zoltán (szerk.): Is a Universal Morality Possible? 263. Budapest: HAS Research Centre for the Humanities, Institute of Philosophy, L'Harmattan, 83-93. (2015) http://real.mtak.hu/32196/
21. Pap András László: Is there a legal right to free choice of ethno-racial identity?: Legal and political difficulties in defining minority communities and membership boundaries, *Columbia Human Rights Law Review* 46(2), 153-232. (2015) http://real.mtak.hu/32956
22. Salát Orsolya: The Right to Freedom of Assembly. Oxford: Hart Publishing, 304. (2015) http://real.mtak.hu/32994

23. Sulyok Gábor: General Principles of Law and International Law-Making. In: Charles Sampford, Spencer Zifcak, Derya Aydin Okur (szerk.): Rethinking International Law and Justice. Farnham: Ashgate Publishing, 313-331. (2015) http://real.mtak.hu/17024/

24. Sulyok Gábor: Treaties, Origin. In: Rüdiger Wolfrum (szerk.): Max Planck Encyclopedia of Public International Law. Oxford: Oxford University Press, 1-12. (2015) http://real.mtak.hu/29747/

25. Gárdos-Orosz Fruzsina, Szente Zoltán (szerk.): Jog és politika határán: Alkotmánybíráskodás Magyarországon 2010 után. Budapest: HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 409. (2015) http://real.mtak.hu/32957

26. Váradi Ágnes: The Concept of "Authority" and Procedural Principles in the Administrative Procedural Law of the European Union. *Acta Juridica Hungarica: Hungarian Journal of Legal Studies* 56(1), 72-85. (2015) http://real.mtak.hu/30881/

MTA TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
KISEBBSÉGKUTATÓ INTÉZET
1014 Budapest, Országház u. 30.
telefon: (1) 224 6700/470; fax: (1) 224 6793
e-mail: kisebbsegkutato@tk.mta.hu; honlap: http://kisebbsegkutato.tk.mta.hu

I. A kutatóhely fő feladatai 2015-ben

A 2015. évben az intézet 2011-2015 közötti periódusra szóló, középtávú fejlesztési tervében foglaltak, valamint a projekt jellegű kötelezettségeken túlmenően folytatódott a 2013-ban kijelölt új kutatási irányok, mindenekelőtt a kisebbségi kompetenciákra összpontosító, valamint az interdiszciplináris identitáspolitikai kutatások elmélyítése, miközben a főbb kutatási területek, a magyarországi romák és más nemzetiségek, a zsidóság, a határon túli magyarok, illetve a bevándorlók vizsgálata továbbra is megmaradt. A főbb eredményekről több fontos monográfia, szerkesztett tanulmánykötet és idegen nyelvű publikáció is megjelent. A munkatársak kiterjedt nemzetközi konferencia-részvétele ugyancsak elősegítette a kutatási eredmények szélesebb körben való megismertetését. Az év meghatározó közéleti fejleménye a migráció kérdéskörének előtérbe kerülése volt, amelynek kapcsán az intézet munkatársai bekapcsolódtak az MTA főtitkára által vezetett akadémiai kutatócsoport munkájába. Nagy érdeklődés övezte a Kutatók Éjszakáján megrendezett beszélgetést, valamint az éves intézeti konferenciát, amelynek párhuzamos, magyar és angol nyelvű szekciói ugyancsak a migráció kérdése köré szerveződtek. Az intézeten belül létrejött a Romakutatások Osztálya, illetve ehhez kapcsolódóan, az MTA különböző intézeteiben dolgozó, roma identitású kutatók által alapított informális tudományos közösség, a Kritikai Roma Tanulmányok Kutatócsoport. Az intézet munkatársai jól szerepeltek az OTKA forrásaira való pályázásban: egy-egy elnyert kutatási és posztdoktori pályázat segíti a kutatási célok megvalósítását. Növekvő számban kerültek megrendezésre az intézet szakmai profiljába illeszkedő nyilvános események, amelyeket több alkalommal élőben is lehetett követni a világhálón. A honlap Digitális Olvasószoba menüpontja folyamatosan bővülő szakirodalmi munkákkal és online adatbázisokkal kívánja támogatni a szakmai közönséget. Az Országgyűlési Könyvtárral kötött megállapodás nemzetpolitikai adatbázisok kialakítását tette lehetővé. A kutatási eredmények közreadását hivatott szolgálni az intézet tudományos e-folyóirata, a *REGIO. Kisebbség Kultúra Politika Társadalom, illetve jelentős intézeti közreműködéssel jelenik meg a kutatóközpont nemzetközi társadalomtudományi folyóirata, az Intersections is.*

II. A 2015-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Kisebbségi kompetenciák c. kutatás keretében zajlott kutatások

Az év során számos kutatás és adatfelvétel lezajlott, több nemzetközi és országos oktatási adatbázis elemzése történt meg a kisebbségi csoportok oktatási teljesítményének feltárása érdekében, illetve folytatódott a 2011. évi népszámlálás nemzetiségi adatainak elemzése is. A főbb eredmények számos hazai és nemzetközi konferencián lettek bemutatva, és ezekről ugyancsak több hazai és nemzetközi publikáció is napvilágot látott.

A *GeneZYs 2015 - ifjúságszociológiai felmérés* egy ifjúságszociológiai kérdőíves kutatás, amelyet a Mathias Corvinus Collegiummal közösen mintegy 2700, Romániában,

Szlovákiában, Szerbiában és Ukrajnában élő fiatal (15-29 éves) magyar körében végeztek el, és részét képezte egy, a kolozsvári fiatalak körében lefolytatott online felmérés is. A vizsgálat kitért a megkérdezettek önmeghatározására, a szülőföldhöz és a magyar állampolgársághoz való viszonyára, a legfőbb kihívásokra, valamint az elvándorlási hajlandóságukra. Az eredmények mélyebb elemzésére és bemutatására a következő évben kerül sor.

Állampolgárság-konstrukciók. A kutatás a könnyített honosítás társadalmi percepcióját vizsgálja Magyarországon. A TÁRKI 2015 őszi omnibusz kutatásának keretében, e kérdéskörében is folyt lekérdezés.

A *Tudásközponti funkciók bővítése a hálózatépítés és a tudástranszfer-szolgáltatások területén* című, a Szolnoki Főiskolával közös TÁMOP projekt keretében, az Országos Kompetenciamérés 2014. évi telephelyi adatbázisa alapján két, Jász-Nagykun-Szolnok megyei reziliens (sikeres hátrányos helyzetű) iskolával kapcsolatos vizsgálat és esettanulmány elkészítése zajlott le.

Végzős hallgatók pályaorientációs vizsgálata a Kárpát-medencében. A kutatás négy határon túli régióban, Romániában, Szlovákiában, Ukrajnában és Szerbiában az ottani összesen 23 intézményben működő középfokú vagy felsőfokú óvodapedagógus- és tanítóképzésre fókuszált, és kérdőívek segítségével a hallgatóknak a pedagógusi pályával kapcsolatos motivációikat, a szakmai iránti elhivatottságukat, a képzésről és az azt biztosító intézményekről alkotott véleményüket vizsgálta.

Identitáspolitikai tárgyú kutatás

A *Társadalmi konfliktusokra adott identitáspolitikai válaszok az európai, nemzeti és lokális szintek viszonylatában* című MTA TK Intézetközi Kutatócsoport az év folyamán elsősorban azokat társadalmi reakciókat elemezte interjúk, a magyar-szerb határon lefolytatott terepmunka és egy ezerfős lekérdezés segítségével, amelyeket a nemzetközi vándorlás, a 2015-ös menekültválság Magyarországon kiváltott, különös tekintettel arra a kölcsönhatásra, ami a migráció értelmezésében a politika, a média és a hétköznapi percepciók között fennáll. Emellett elkészült az újnacionalizmusról és radikális politikáról szóló, a kutatás főbb eredményeit rögzítő, angol nyelvű tanulmánykötet kézirata.

Bevándorlókkal, migrációval kapcsolatos kutatások

*Az Európába irányuló és 2015-től felgyorsult migráció tényezői, irányai és kilátásai***.** Az intézet munkatársai részt vettek a Belügyminisztérium felkérésére az MTA-n megalakult munkacsoport tevékenységében, a menekültügyi adatok előállításában és elemzésében, valamint a kutatás résztanulmányainak elkészítésében, amelyek bemutatására október végén került sor.

Kínai-magyar interetnikus párkapcsolatok vizsgálata című, az OTKA által támogatott kutatás azt vizsgálja, hogy milyen hatással vannak ezek a párkapcsolatok a felek társadalmi mobilitására és integrációjára a magyar és a magyarországi kínai társadalomba. Az év során folytatódott az adatgyűjtés és feldolgozás. A részeredmények több nemzetközi és hazai konferencián és egy nemzetközi publikációban lettek bemutatva, továbbá megkezdődött a magyar bérszülők kínai családokhoz fűződő kapcsolatának vizsgálata is.
A *Menjek/maradjak - Magyarok Nagy-Britanniában* című kutatás keretében az eredmények elemzése és publikálása, valamint egy következő adatfelvétel kérdőívének és módszertanának előkészítése történt meg.

Határon túli magyarokkal kapcsolatos kutatások

A *Kisebbségi magyar közösségek a 20. században* című, az OTKA által támogatott kutatás célja a kisebbségi magyar közösségek történetére vonatkozó források összegyűjtése, katalógusok, bibliográfiák és kronológiák összeállítása. A kutatás második évében megjelent egy, a népszolgálat fogalomköréről szóló tanulmánykötet, két digitális szövegtár, valamint elkészült több forrásfeltáró iratjegyzék is. Kárpátaljával kapcsolatban, a magyarlakta régiójának 1945 utáni kolhozosításával kapcsolatos levéltári iratok összegyűjtése és rendszerezése történt meg. Folytatódott a romániai és a szlovákiai levéltári forrásfeltárás, valamint a két világháború közötti csehszlovákiai magyar kisebbségtörténeti kronológia összeállítása is.

*Kárpátalja története***.** A kutatás eredményeként napvilágot látott *A magyar szent koronához visszatért Kárpátalja 1938-1944* című kötet.

Kisebbségi kérdés a magyar-román diplomáciai kapcsolatokban Bethlen István miniszterelnöksége idején. A 2014-ben indult, az OTKA által támogatott alapkutatás keretében folytatódott a forrásfeltárás a bukaresti levéltárakban (külügyi levéltár és nemzeti levéltár).

A választási szabályozás fejlődése és a pártrendszere működése a Kelet-Közép-Európában MTA TK Inkubátor Kutatócsoport keretében az intézet munkatársai több műhelyszemináriumot szerveztek, és a témával rendszeresen szerepeltek a médiában.

Székelyföld története. A projekt célkitűzése Székelyföld 20. századi történetének egy szerkesztett tanulmánykötetben való feldolgozása és megjelenítése. A munka 2016 tavaszán lát napvilágot.

Magyarok Romániában 1989-2014. A Károli Gáspár Egyetemmel és a kolozsvári Kisebbségkutató Intézettel közösen készülő tanulmánykötet az utóbbi 25 év romániai magyar kisebbségi közösséget érintő változásait foglalja össze a meglévő kutatások alapján.

A kisebbségi civil-nonprofit szervezetek működési sajátosságai című kutatás a nemzetiségi nonprofit szervezeteket vizsgálja összehasonlító keretek között Szlovákiában, Romániában és Magyarországon. Az év során folytatódtak a kijelölt helyszíneken működő kisebbségi civil szervezetek képviselőivel készült csoportos és egyéni interjúk, és az eredmények bemutatására több nemzetközi konferencián is sor került.

A *Vajdasági magyar életinterjúk* sorozatban elkészült a második kötet kézirata a vajdasági magyar közélet 13 személyiségét bemutató tanulmányokkal és interjúkkal. *A vajdasági magyarság történeti kronológiája és dokumentumai 1944-től* kronológia-sorozatban pedig véglegesedett a negyedik kötet (Magyarok a Vajdaságban 1965-69) kézirata.

Kassa reintegrációja Magyarországba 1938 és 1944 között. A kutatás az egykor többnemzetiségű város Magyarországba való reintegrációjának folyamatát vizsgálja szlovákiai és magyarországi levéltári anyagok segítségével, módszertanilag pedig a mikro- és helytörténetet alkalmazásával. Elsősorban arra keresi a választ, hogy hogyan zajlott le, milyen konfliktusokkal járt a helyi (nemcsak magyar) elit Magyarországba való reintegrációja. Másodsorban pedig arra, hogy a magyar nemzetépítő politika miként próbálta Kassát néhány év alatt újra magyar várossá tenni.

A határon túli német kisebbségek helye a magyar kormányzatok és a magyar kisebbségek politikai törekvéseiben (1920-1944) című projekt keretében az év folyamán a már meglévő németországi levéltári források feldolgozása, valamint újabbak feltárása folytatódott a Magyar Nemzeti Levéltárban, valamint a Német Külügyminisztérium Levéltárában.

Kisebbségi jog, etnopolitika

MIME - Mobility and Inclusion in a Multilingual Europe című EU FP7-es kutatás első szakaszában a nyelvi jogok elméleti kérdései, a kisebbségi nyelvek és a migránsok nyelveinek éles jogi elkülönítése a nemzetközi jogban szerepelt a középpontban. Emellett a kutatás részeként a kisebbségi nyelvek gyakorlati használatának, a helyi többnyelvűségnek a vizsgálata folyt Vajdaság és Koszovó példáján keresztül.

A kisebbségek közéleti részvételi joga Európában című OTKA kutatási program keretében a boszniai, a szerbiai és a koszovói kisebbségek változatos érdekképviseleti és jogérvényesülési gyakorlatainak a feltérképezése zajlott. Az év során a három országban folyt interjúzással egybekötött terepmunka, és megkezdődtek az eredményeket összegző, angol nyelvű tanulmánykötet szerkesztési munkálatai.

A személyi elvű autonómiák belső dinamikája Közép- és Délkelet-Európában: öt ország összehasonlító elemzése. Az OTKA által támogatott, 2015-2018 közötti posztdoktori kutatás célja, hogy összehasonlító módon elemezze a személyi elvű kisebbségi autonómiák szerves részét képező választások főbb jellemzőit öt térségbeli országban (Magyarország, Észtország, Szlovénia, Horvátország, Szerbia), ezen túlmenően hozzá kíván járulni a kisebbségi választások szerepének és funkcióinak, valamint annak jobb megértéséhez, hogy a választási szakirodalom főbb megállapításai miként alkalmazhatók e speciális kontextusban.

A közép-európai kisebbségek jogi helyzetének összehasonlító vizsgálata. Az év során az Országgyűlési Könyvtárral való együttműködés eredményeként a meglévő adatállomány jelentősen kibővült. Külső kutatók bevonásával elkészült a 2015-ig, a kisebbségeket érintő jogszabályok magyarországi, ausztriai, szlovákiai, szlovéniai, szerbiai és ukrajnai adatbázisa, amelyek mellett a vonatkozó romániai jogszabályok 2011-ig, a horvátországi joganyag pedig 2012-ig került szisztematikus kigyűjtésére. Folyamatban van az elkészült adatbázisok online megjelenítése.

A kisebbségi nyelvi jogok a többnyelvű európai integrációban című, a Bolyai ösztöndíj által támogatott kutatás első évében a szakirodalmi feltárás, valamint a többnyelvűség jogi kérdéseinek és az EU nyelvpolitikai fejleményeinek a vizsgálata történt meg.

Roma tárgyú kutatások

Roma közösségek kutatása modern módszertani alapokon a 21. században. Az MTA TK 2015-2017 között zajló Inkubátor kutatási programjának célja egy olyan, a meglévő társadalomkutatási előzményekre építő, ugyanakkor korszerű, kvalitatív és kvantitatív eszközöket felvonultató új módszertan kialakítása és tesztelése, amely lehetővé teszi empirikus adatfelvételen alapuló, reprezentatív romakutatások kivitelezését.

Lokális elszigeteltségben, avagy a helyi programok miért nem válnak országos mintává? A Jezsuita Roma Szakkollégiummal közös kutatási és oktatási program célja annak feltérképezése interjúk segítségével, hogy milyen okok tették lehetővé a vizsgált helyi programok sikerességét vagy kudarcát és hogy a jól működő programok miért nem váltak országosan követendő mintává a roma integráció terén.

Az Etnopolitikai mobilizáció és roma pártok Magyarországon és Kelet-Közép-Európában című, a Bolyai ösztöndíj által támogatott kutatás célja rendszerváltás után bejegyzett roma politikai pártok főbb jellemzőinek vizsgálata volt, összehasonlító kitekintéssel a többi érintett kelet-közép- és délkelet-európai ország hasonló politikai formációira, így elhelyezve őket a posztkommunista pártrendszerek szélesebb palettáján. Az év során a külföldi szakértői interjúk mellett félig strukturált interjúk készültek a magyarországi roma pártok főbb vezetőinek többségével.

A magyarországi romák médiareprezentációja (2005-2015) című doktori kutatásban, a Magyarországi Cigány Párt médiareprezentációjának, valamint a romák önreprezentációjának az elemzése folyt.

Judaisztikai tárgyú kutatások

A *Zsidó oktatás és gyermekintézmények Magyarországon, 1945–1956* című, a Bolyai ösztöndíj által támogatott kutatásban folytatódott a forrásfeltárás több országos és megyei levéltári gyűjteményben.

Magyarországi zsidó temetők dokumentálása. Az év során elkészült a pilisvörösvári zsidó temetőt bemutató kötet kézirata, valamint egy szakértői vélemény a hazai zsidó temetőkről.

Values and Memories. Multiethnicity in the European Past (8th-20th c.) című, a Wroclawi Egyetem által koordinált nemzetközi összehasonlító kutatás keretében elkészült a vonatkozó magyar esettanulmány.

A jiddis kultúra története Magyarországon című kutatás célja a jiddis nyelv mindennapos használatának jellegét feltárni művelődéstörténeti és történeti szociolingvisztikai szempontból a legkorábbi magyarországi szöveges emlékektől (15. század), eljutva egészen a mai magyarban fellelhető jiddis eredetű elemekig. A jiddissel foglalkozó, Magyarországon megjelent, és magyar szerzők által írt tudományos művek összegyűjtése mellett az év során az eredmények két konferencián lettek bemutatva. A kutatás egy további része a jiddis források alapján a trianoni döntést követően az erdélyi és a kárpátaljai helyi zsidó történelmet, identitásokat, és kulturális életet vizsgálja. 2015-ben a projekt ezen része elsősorban a sajtóra és a színházi életre koncentrált.

Héber kézirattöredékek magyarországi közgyűjteményekben. Az év során lezárult OTKA kutatás során feltárt, mintegy 200 töredék teljes dokumentációja rövidesen hozzáférhetővé válik a hasonló, összeurópai kutatási projekt weboldalán.

A magyarországi neológ zsidóság ideológia- és tudománytörténete. Az év során folytatódott a két monográfia anyagának összegyűjtése és megírása.

A Magyar-Zsidó Szemle korai évfolyamai. Az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetemmel együttműködésben a projekt célja a magyarországi neológia vezető tudományos-közéleti fórumának tudománytörténeti feldolgozása volt.

Magyarországi nemzetiségekkel kapcsolatos kutatások

A *Németek Magyarországon 1950-1990* című, az OTKA által támogatott kutatás célja a magyarországi németség korszakbeli történetének monografikus feldolgozása, vizsgálva a nemzetiség társadalmi integrációját a hivatalos nemzetiségpolitika, valamint a magyar-német,

mindenekelőtt az NDK-val fenntartott kapcsolatok összefüggésrendszerében. Az év folyamán folytatódott a levéltári forrásfeltárás, valamint a nemzetiségi oktatás és oktatásirányítás 1950 és 1970 közötti történetének elemzése.

A *„die helfte hier und die helfte zu hause" A magyarországi németek története 1944-1953* című kutatás célja a Magyarországot a második világháború után érintő migrációs folyamatok körülményeinek, politikai, gazdasági, társadalmi összefüggéseinek feltárása, és az eredmények magyar és német nyelvű dokumentumkötetben való közzététele. A projekt közösen zajlik baden-würtenbergi-magyar államközi közös támogatással az Institut für donauschwäbische Geschichte und Landeskunde-vel.

Jugoszláviai svábok Magyarországon 1944-1950. A projekt egyik törekvése a második világháború végén Bácskából Magyarországra menekülő németekkel szemben alkalmazott magyar állami politika feltárása, másrészt pedig két menekült német nő naplójának elemzése és az év során az egyéni életutak feltárása révén az egyéni sorsok közönség elé tárásával a nagypolitika hétköznapokra gyakorolt hatásának bemutatása.

A magyarországi német szervezetek helyi és regionális szintű aktivitása 1924 és 1945 között. Az OTKA által támogatott projekt első évében a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában, a berlini Német Külügyminisztérium Levéltárában, valamint hét megyei levéltárban zajlott a releváns dokumentumok feltárása az ütemezésnek megfelelően.

A bevándorlás kérdésének helye a magyarországi német szervezetek emlékezetpolitikai törekvéseiben (1920-1945). A projekt első éve a primer, illetve szekunder források feltárásával zajlott a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában és az Országos Széchenyi Könyvtárban főként korabeli monográfiák és tanulmányok, helytörténeti kiadványok, német nyelvű napi- és hetilapok cikkeinek, kalendáriumok, és tankönyvek vizsgálatával.

Az *Identitás, migráció, modernizáció* című kutatás azt vizsgálja, hogy a nemzeti-etnikai identitás hogyan illeszkedik a társadalmi szerkezetet meghatározó – demográfiai, gazdasági, politikai, kulturális – tényezőcsoportok közé, és milyen kölcsönös összefüggésben áll velük a modernizációs folyamatokban. Az év során befejeződött a magyarországi nemzetiségek 2001 és 2011 közötti létszámváltozása forrásainak vizsgálata.

b) Tudomány és társadalom

Az intézet számára stratégiai kérdésnek számít, hogy a kutatók által felhalmozott és publikált ismeretek, adatok az érdeklődők számára is elérhetővé váljanak. Az elmúlt évben közel 40 nyilvános szakmai rendezvény került megrendezésre: konferenciák, műhelyszemináriumok, kéziratviták és szakmai beszélgetések. A migráció kérdése köré szerveződött az intézet éves konferenciája 2015. november 16–17-én a Magyar Tudomány Ünnepe rendezvénysorozat keretében, Globális migrációs folyamatok és Magyarország - Kihívások és válaszok címmel, illetve a Kutatók Éjszakáján rendezett szakmai beszélgetés. Az eseményekről, illetve más, kisebbségkutatással kapcsolatos hírekről, szakmai publikációkról az intézet honlapja, Facebook profilja, Youtube csatornája folyamatosan tájékoztatta az érdeklődőket. A kutatómunkát hivatott elősegíteni a Digitális Olvasószoba a növekvő számú digitalizált kiadvánnyal és adatbázissal.

Intézeti konferencia

Globális migrációs folyamatok és Magyarország - Kihívások és válaszok. 2015. nov. 16–17.
Műhelyszemináriumok, könyvbemutatók, egyéb rendezvények 2015
The Annoying Difference after 9/11. Neo-racism and neo-nationalism on the rise c. előadás, 2015. január 15.
Romák a tudományos életben. Konferencia, a Kritikai Roma Tanulmányok Kutatócsoport nyitórendezvénye, 2015. február 3.
Az első Csehszlovák Köztársaság telepítéspolitikája Kárpátalján c. kézirat vitája a Lehoczky Tivadar Intézettel közösen, 2015. február 4.
Kamatosok, Strigovicak és Szemesek és *A pénz zsonglőrjei* c. előadások a Társadalmi konfliktusokra adott identitáspolitikai válaszok Inkubátor-program keretében, 2015. február 24.
A roma kutatások új megközelítései, avagy kritikai roma kutatások. Műhelyszeminárium, 2015. március 3.
Szolidaritás és szerkezetváltás: az informális intézmények szerepe a roma gyerekek oktatásában. Konferencia az European Academic Network on Romani Studies-szal közösen, 2015. március 24.
Yol/The Road c. film vetítése és beszélgetés, 2015. március 26.
Új utak vagy régi megoldások? A társadalmi változások hatásai a roma közösségekre a rendszerváltozás után. Műhelyszeminárium, 2015. március 31.
A szendrőládi példa. Kerekasztal-beszélgetés a Jezsuita Roma Szakkollégiummal közösen, 2015. április 2.
A bátonyterenyei modell. Kerekasztal-beszélgetés a Jezsuita Roma Szakkollégiummal közösen, 2015. április 16.
Roma fiatalok identitáskonstrukciói és a reziliens iskolák a rendszerváltozás után. Műhelyszeminárium, 2015. április 21.
Cultural Experiences and Cooperation between Hungary and Korea. Konferencia a Koreai Kulturális Központtal közösen, 2015. április 23.
A bódvalenkei freskófalu. Kerekasztal-beszélgetés a Jezsuita Roma Szakkollégiummal közösen, 2015. április 23.
Politikusként az integrációért. Kerekasztal-beszélgetés a Jezsuita Roma Szakkollégiummal közösen, 2015. április 30.
Aki „örömhírt visz a szegényeknek”. Kerekasztal-beszélgetés a Jezsuita Roma Szakkollégiummal közösen, 2015. május 7.
Az Alternatívák könyve III. Összmagyar alternatíva c. kötet bemutatója, 2015. május 14.
A romakutatás és a roma valóság. Műhelyszeminárium, 2015. május 19.
Héber kézirattöredékek és a középkori regionális könyvkultúra. Kutatási beszámoló, 2015. május 21.
Ukrajna: háború és béke között. Műhelyszeminárium, 2015. június 2.
Gyűlölet-bűncselekmények. Kisebbség- vagy identitásvédelem? Műhelyszeminárium, 2015. június 4.
Ukrajnai válság: másfél év mérlege. Műhelyszeminárium, 2015. június 18.
A *Managing Diversity through Non-Territorial Autonomy - Assessing Advantages, Deficiencies, and Risks* c. kötet bemutatója a Nemzeti Közszolgálati Egyetemmel és a Tom Lantos Intézettel közösen, 2015. július 28.
Faced with multiple „values” - from the perspective of the Roma LGBTQI community. Műhelyszeminárium, 2015. szeptember 8.
Eladósodottság és adósságrendezés. A mélyszegénységben élők gazdasági stratégiái és lehetőségei. Műhelyszeminárium a Katalizátor Hálózattal és a Badúr Alapítvánnyal közösen, 2015. szeptember 22.

Az „alkotásközpontú” modell. Kerekasztal-beszélgetés a Jezsuita Roma Szakkollégiummal közösen, 2015. szeptember 24.
Útkeresés: menekültek, menedékkérők, migránsok c. kerekasztal-vita a Kutatók Éjszakáján, 2015. szeptember 25.
Az észak-erdélyi katonai közigazgatás 1940 őszén c. kézirat vitája, 2015. szeptember 29.
A „nyomor széle”. Kerekasztal-beszélgetés a Jezsuita Roma Szakkollégiummal közösen, 2015. október 8.
A besencei modell. Kerekasztal-beszélgetés a Jezsuita Roma Szakkollégiummal közösen, 2015. október 15.
Társadalmi vállalkozások falun: hogy fejleszthetik a külvilággal való kapcsolatok? Műhelyszeminárium a Katalizátor Hálózattal és a Badúr Alapítvánnyal közösen, 2015. október 19.
Tudásközponti funkciók bővítése a hálózatépítés és a tudástranszfer-szolgáltatások területén. Kutatási beszámoló, 2015. október 22.
A hodászi-modell. Kerekasztal-beszélgetés a Jezsuita Roma Szakkollégiummal közösen, 2015. november 8.
A kisebbségi tudományosság akadémiai menedzsmentje a Kárpát-medencében, különös tekintettel az MTA Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság tevékenységére. Konferencia, 2015. november 25.
A sajókazai-modell. Kerekasztal-beszélgetés a Jezsuita Roma Szakkollégiummal közösen, 2015. december 3.
A látható idegen. A magyarországi romák médiareprezentációja (2005-2015) c. kézirat vitája, 2015. december 8.
A romák sorsa a holokauszt idején Magyarországon II. c. kötet bemutatója, 2015. december 8.
Térbeliség és közoktatás. Műhelyszeminárium a Katalizátor Hálózattal és a Badúr Alapítvánnyal közösen, 2015. december 14.

Médiamegjelenés

Az intézet munkatársai 2015-ban is jelen voltak a nyomtatott és elektronikus sajtóban az intézet profiljába vágó kisebbségi témák kapcsán. Az intézeti eseményekről, konferenciákról olykor a sajtó is beszámolt. Kiemelendő a migrációs és az ukrajnai válsággal kapcsolatos folyamatos médiajelenlét. A szociális médiában az év végére a követőek száma meghaladta az 1200-at, illetve a Youtube csatorna is növekvő látogatottsággal bír.

Egyéb tevékenységek

Az intézet szakmai gyakorlati program keretében rendszeresen fogad magyarországi és külföldi hallgatókat, amelynek eredményeként szervezett formában, egyes felsőoktatási intézmények hallgatói, valamint különféle ösztöndíjasok (Erasmus) növekvő számban kapcsolódnak az intézethez. Az intézet munkatársai nagyszámú tudományos, részben tudományos ismeretterjesztő és szakkollégiumi előadást tartottak Magyarországon és külföldön.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2015-ben

Az intézet az akadémiai intézetek közül elsősorban a Társadalomtudományi Kutatóközpont többi intézetével, a Politikatudományi, a Jogtudományi, és a Szociológiai Kutatóintézettel, a Bölcsészettudományi Kutatóközponton belül a Történettudományi Kutatóintézettel folytat közös kutatómunkát. A hazai egyetemi kutatóhelyek közül a Miskolci Egyetem Kulturális és Vizuális Antropológiai Intézetével, illetve Szociológiai Intézetével, a Nemzeti Közszolgálati Egyetemmel működött együtt.

2015-ben az intézet tíz munkatársa volt valamely doktori iskola törzstagja, oktatója vagy tartott PhD kurzusokat. 15 munkatárs különböző egyetemeken 46 elméleti és 35 gyakorlati kurzust tartott, 14 BA, 15 MA hallgató diplomamunkáját segítette, és 18 PhD hallgató disszertációjának készítését irányította.

Az év folyamán 17 egyetemi hallgató töltötte pályázat útján a szakmai gyakorlatát az intézetben, főként magyarországi és romániai (kolozsvári BBTE, EMTE-Sapientia) egyetemekről.

Az egyéb hazai műhelyek közül különböző projektek keretében együttműködés alakult ki a Külügyi és Külgazdasági Intézettel, a Nemzetpolitikai Kutatóintézettel, a Tom Lantos Intézettel, a Balassi Bálint Intézet Márton Áron Szakkollégiumával, a Jezsuita Roma Szakkollégiummal, valamint a Katalizátor Hálózattal.

Az év folyamán négy számmal jelent meg a *Regio – Kisebbség Kultúra Társadalom Politika* c. intézeti e-folyóirat, valamint intézeti közreműködéssel folyik a kutatóközpont nemzetközi társadalomtudományi folyóiratának, az *Intersections – East European Journal of Society and Politics* szerkesztése is. A munkatársak emellett több hazai és külföldi szakmai folyóirat – a *Pro Minoritate*, a *Kisebbségkutatás*, a *Magyar Kisebbség*, a *Modern Magyarország*, az *Educatio*, a *Fórum Társadalomtudományi Szemle, Pro Futuro, Kulturális Szemle, Társadalmi Együttélés* – szerkesztésében is részt vettek, valamint több rangos nemzetközi folyóirat számára készítettek véleményeket, illetve folytattak egyéb szakértői tevékenységeket.

A nemzetközi együttműködések terén kiemelendő a beregszászi Lehoczky Tivadar Intézettel, a Romani Studies nemzetközi szakértői hálózattal, valamint a flensburgi székhelyű European Centre for Minority Issues (ECMI) kutatóintézettel folytatott együttműködés, amelynek keretében egy tanulmánykötet kiadása és az ECMI keleti partnerségi programjában ukrajnai előadások tartása valósult meg. Több munkatárs részt vett nemzetközi konferenciákon, workshopokon, nemzetközi szakmai szervezetek (Association for Studies of Nationalities, Association for Israel Studies, European Association of Jewish Studies, European Association of Social Anthropologists, European Consortium for Political Research, International Sociological Association) rendezvényein, illetve tagjai is azoknak. Az év során több munkatárs is folytatott vendégkutatói, és -oktatói tevékenységet a Bristoli Egyetem Szociológiai Tanszékén, a Román Tudományos Akadémián, illetve az Egyesült Államokbeli Brandeis Egyetemen és a Yeshiva Egyetemen.

IV. A 2015-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Az intézet munkatársai a tárgyévben sikeresen pályáztak az OTKA-nál: egy nagyobb kutatási (K) pályázat a magyarországi németség 1950 és 1990 közötti történetét dolgozza fel, míg egy

posztdoktori projekt (PD) a választásoknak a személyi elvű kisebbségi autonómiák esetében betöltött funkcióit vizsgálja. Az NKA a *Regio* folyóirat és a vajdasági kisebbségtörténeti kutatások kiadását támogatta. Egy munkatárs elnyerte az NKA alkotói támogatását és a Szlovákiai Állami Ösztöndíjat. Az Országgyűlés Hivatalának megbízásából nemzetpolitikai adatbázisok kialakítása történt a népszámlálások nemzetiségi adatairól, a kisebbségi jogokról és a nemzetiségi önkormányzatokról. A Szolnoki Főiskola konzorciumi partnereként pedig egy sikeres TÁMOP pályázat megvalósítására került sor *Tudásközponti funkciók bővítése a hálózatépítés és a tudástranszfer-szolgáltatások területén* címmel.

V. A 2015-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Bányai Viktória: Ungarisch. In: Dan Diner (szerk.): Enzyklopädie jüdischer Geschichte und Kultur: Band 6: Te-Z., 588. Stuttgart: J. B. Metzler, 219-223. 6. (2015) http://real.mtak.hu/32927/
2. Bárdi Nándor, Filep Tamás Gusztáv, Lőrincz József (szerk.): Népszolgálat: A közösségi elkötelezettség alakváltozatai a magyar kisebbségek történetében. Pozsony: Kalligram, 336. (Regio könyvek) (2015) http://real.mtak.hu/17411/
3. Fedinec Csilla (szerk.): Terek, intézmények, átmenetek. Budapest: Balassi Intézet Márton Áron Szakkollégium, 530. (Határhelyzetek; VIII.) (2015) http://real.mtak.hu/31141/
4. Fedinec Csilla: „A magyar szent koronához visszatért Kárpátalja” 1938-1944. Budapest: Jaffa Kiadó, 240. (2015) http://real.mtak.hu/31142/
5. Feischmidt Margit, Peter Hervik: Mainstreaming the Extreme: Intersecting Challenges from the Far Right in Europe. Intersections. East European Journal of Society and Politics 1(1), 4-17. (2015) http://real.mtak.hu/32696/
6. Kállai Ernő (szerk.): Cigányok/romák a „hosszú 20. század” magyar társadalmában. Szöveggyűjtemény. Eger: Eszterházy Károly Főiskola Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar, 375. (2015) http://real.mtak.hu/16734/
7. Kállai Ernő: Önkormányzatok, kisebbségi önkormányzatok és autonómia. Eger: Eszterházy Károly Főiskola, 136. (2015) http://real.mtak.hu/29671/
8. Kovács Nóra: Cultures unfolding: experiences of Chinese-Hungarian mixed couples in Hungary. Current Issues in Personality Psychology 3(4), 254-264. (2015) http://real.mtak.hu/32980/
9. Ines Keygnaert, Sonia F Dias, Olivier Degomme, Walter Déville, Patricia Kennedy, András Kováts et al.: Sexual and gender-based violence in the European asylum and reception sector: a perpetuum mobile? European Journal of Public Health 25(1), 90-96. (2015) http://real.mtak.hu/33093
10. Papp Z Attila: Educational Policy Concepts in the Carpathian Basin. In: Némethy Kesserű Judith (szerk.): 21st Century Hungarian Language Survival in Transylvania. California: Helena History Press, 105-138. (2015) http://real.mtak.hu/33092/
11. Ágnes Tóth: Struktur und Tätigkeit der Leitung des Minderheietenunterrichts in Ungarn in der ersten Hälfte der 1950er Jahre. Jahrbuch Für Deutsche Und Osteuropäische Volkskunde 56, 157-172. (2015) http://real.mtak.hu/32697/
12. Tove Malloy, Alexander Osipov, Balázs Vizi (szerk.): Managing Diversity through Non-Territorial Autonomy: Assessing Advantages, Deficiencies and Risks. Oxford: Oxford University Press, 312. (2015) http://real.mtak.hu/31990/

MTA TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
POLITIKATUDOMÁNYI INTÉZET
1014 Budapest, Országház u. 30.
1250 Budapest, Pf. 20
telefon: (1) 224 6724; fax: (1) 224 6727
e-mail: boda.zsolt@tk.mta.hu; honlap: http://politologia.tk.mta.hu/

I. A kutatóhely fő feladatai 2015-ben

Három európai finanszírozású, hat OTKA és két TK Inkubátor kutatási pályázat keretében, valamint számos egyéni vagy csoportos projektben folyt alap- és alkalmazott kutatás az intézetben. Többek között a közpolitikai változásról, a fiatalok politikai részvételéről, az intézményekbe vetett állampolgári bizalomról, a központi közigazgatás intézményeinek változásáról, a politikai kommunikációról, a radikalizálódás okairól és mértékéről, a politikai vezetés és a hatalommegosztás elméleti kérdéseiről folytak kutatások.

A nemzetközi társadalomtudományi kutatói hálózatban talán az egyik legelismertebb projekt a *European Social Survey – Európai Társadalomtudományi Elemzések* (ESS-EUTE) – összehasonlító európai vizsgálat, amelynek a magyarországi adatfelvételét, a projekt 2002-es indulása óta az intézet vezeti – az utóbbi években az MTA TK Szociológiai Kutatóintézettel közösen. Az egész Európára, tehát messze az Európai Unión túlra kiterjedő VII. adatfelvételi hullám magyarországi része 2015 tavaszán zajlott. Az ESS–EUTE a nemzetközi szakértők által a világon módszertanilag a legszigorúbbnak ítélt survey, az első és eleddig az egyetlen társadalomtudományi projekt, melyet az Európai Bizottság Descartes-díjjal jutalmazott.

Az intézet adja ki a *Politikatudományi Szemlét*, amely a hazai politikatudomány egyetlen referált folyóirata.

A kutatások eredményeként 2015-ben az intézet munkatársai mintegy 120 magyar és idegen nyelvű publikációt jelentettek meg, és mintegy 150 előadást tartottak tudományos tanácskozásokon, ebből 70-et nemzetközi konferencián adtak elő. A tudomány és a társadalom közötti párbeszéd elősegítése érdekében ebben az évben a Társadalomtudományi Kutatóközpont Tudománynapi konferenciáját az intézet szervezte *A magyar politikai rendszer 25 éve* címmel.

II. A 2015-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

European Social Survey
Európa egyik legnagyobb szabású társadalomtudományi projektjének, a European Social Survey kutatás 7. hullámának hazai adatfelvételét sikerült megvalósítani 2015. április 25. és június 22. közti időszakban. A többi országban 2014 őszén elvégzett munka nálunk azért késett, mert Magyarország csak egyetlen évre lett az ESS ERIC szervezet tagja. Az adatfelvételt végző Tárki 2015 őszén adta át az adatokat; így a 2015 őszén publikált első ESS7 nemzetközi adatbázisban a magyar adatok még nem kerülhettek be. A 7. hullám adatainak érdemi elemzése a 2016-os év legfontosabb feladata lesz majd.

A magyar egyetemisták és főiskolások közéleti aktivitását és politikai gondolkodásmódját vizsgáló kutatássorozat 2015 tavaszán új adatfelvételi szakaszához érkezett. Áprilisban készült el egy 800 fős, a nappali tagozatos hallgatókra kari szinten reprezentatív személyes survey. Ilyen szisztematikus, kétévente megismételt, ifjúsági rétegre koncentráló kutatás még nem volt Magyarországon. Az új adatok jelzik a hallgatói réteg egyre magasabb kivándorlási potenciálját, egy mély csalódottságot és kiábrándultságot, amely nem az aktivitás, hanem a passzivitás felé „lökte" a hallgatókat. A kutatás legfontosabb eredményeit két (egy magyar és egy angol nyelvű) publikáció foglalta össze a kutatói team: Az angol publikáció egyben egy különleges módszertani kísérlet is, mert Albert O. Hirschman *Kivonulás, tiltakozás, hűség* című klasszikus, elméleti írását próbálták a szerzők a mai magyar egyetemistákra és főiskolásokra adaptálni.

Választási ígéretek és kormányzati teljesítés Magyarországon, 1990–2014
Az év első felében lezajlott az adatfelvételi szakasz (2013–14) eredményeinek véglegesítése és adatbázisba rendezése. Az adattisztítás után létrejött adatbázis eredményeire építve, 2015 tavaszán-nyarán kilenc szerző készített tanulmányokat, amelyek az OTKA projekt lezárásaként létrejött „Ígéret, felhatalmazás, teljesítés" című intézeti kötetben 2015 őszén jelentek meg. A projekt folytatására 2015 októberében két félállású tudományos segédmunkatárs felvételére került sor, akik 2016–2017-ben további ciklusok választási ígéreteinek teljesülését fogják ellenőrizni.

Alkotmánybíráskodás és hatalommegosztás Magyarországon
A kutatás fókuszpontjában elsősorban az alkotmánybíróság és a törvényhozás viszonya állt. A szakirodalom áttekintését, új kontextusba helyezését és a demokráciaelméleti szakirodalommal történő fúzióját a vezető kutató egy hosszabb publikációban foglalta össze. Mivel a szakirodalom nem reflektált megfelelően a törvényhozás és az alkotmánybíráskodás közötti viszonyra, azon belül is az alkotmánybírósági döntések sokszínűségére, így az empirikus kutatást megelőzően az alkotmánybíróság és a törvényhozás viszonyát új szempontból megközelítő módszertant dolgozott ki a kutatói team, amelynek központi kérdése az, hogy milyen mértékben korlátozták a törvényhozás mozgásterét az alkotmánybírósági döntések. Az alkotmánybírósági döntések bináris kategorizálását (alkotmányos/alkotmányellenes) meghaladva, a kutatást az alkotmánybírósági döntések sokszínűségéhez közelítve a kidolgozott módszertan segítségével elkészült az első empirikus vizsgálat is. Egy pilot projekt keretében három év alkotmánybírósági döntéseit dolgozta fel a kutatói team, amelynek eredményeit egy nemzetközi folyóiratban megjelenő publikációban foglalták össze. A projekt vezetője elnyerte az MTA TK Inkubátor pályázatát, amelynek keretében 2015 szeptemberétől az empirikus kutatást nemzetközi együttműködésben folytatják (*Judicial Constraints on Legislatures*). A nemzetközi kutatócsoport első workshopján (2015. október) a résztvevők kidolgozták, hogy hogyan lehet a magyar alkotmánybírósági döntések vizsgálatának módszertanát egy nemzetközi összehasonlító projekt módszertanává átdolgozni.

Realizmus projekt
Az összehasonlító politikaelméleti projektnek kettős célja van. Egyrészt, azt kívánja feltérképezni, hogy a rendszerváltás után a politikai rendszer alapelveivel kapcsolatban létrejött liberális konszenzus, amely a demokratikus politikai berendezkedés stabilitásának zálogát a megfelelő intézmények kialakításában és a demokratikus politikai játékszabályok elsajátíttatásában látta, miként bomlott fel a 2000-es évektől kezdve és hogyan váltak a politikum sajátosságai újfajta érdeklődés tárgyává. Másrészt, igyekszik ennek a „realista fordulatnak" a politikaelméleti aspektusait a kortárs politikai realizmus összefüggésébe

helyezve vizsgálni, mivel a 2000-es évektől kezdve egyre nagyobb figyelem irányul a nemzetközi irodalomban is arra a felismerésre, hogy a politikai problémákat nem lehet pusztán alkalmazott morálfilozófiai kérdésekként kezelni és illúzió azt hinni, hogy megoldásukat egy tartósan fenntartható konszenzusra lehetne alapozni. A kutatócsoport munkájának részeként 2015-ben elkészült egy tanulmánykötet, amely jelenleg a kiadóban várja a megjelenést, megjelent továbbá két magyar nyelvű tanulmány, a *Politikatudományi Szemlé*ben és a *Századvég*ben. A kutatócsoport elnyerte az OTKA támogatását a *K117041 A realizmus paradoxonja* című projekthez, a forrás célzottan a komparatív kutatásnak az anyagi hátterét biztosítja két évre. A projekthez kapcsolódva 2015 decemberében egy nyilvános workshopra is sor került, amelynek fókuszában a moralizmus realista kritikájának problémája állt.

A Magyar politikai rendszer – 25 év után
A Magyar politikai rendszer – 25 év után című két éves és 2015-ben lezárult könyvprojekt az alapművé vált, és az egyetemi oktatásban széles körben használt *Magyar politikai rendszer című* kötet jelentős felújítást tűzte célul. A vállalkozás több mint 20 szerző bevonásával a politika legfőbb területeit fedte le az alkotmányozástól a pártokon át a politikai kultúráig. A szerzők 2015 első negyedévében fejezték be a munkát az egyes fejezeteken. A kéziratok műhelyviták keretében történő megvitatása, majd a szerkesztési munkák után a kötet 2015 novemberében jelent meg. A kötetet, óriási média, tudományos és laikus érdeklődés mellett az intézet a Magyar Tudomány Ünnepe eseménysorozat részeként rendezett könyvbemutató konferencián mutatta be a szakmai és a szélesebb nyilvánosság számára.

A magyar közpolitika dinamikája
A kutatás alapkérdése: miért és hogyan születik meg egy közpolitikai döntés? Ezt szokás közpolitika dinamikájának hívni. Ennek vizsgálatára szerveződött egy nem formális nemzetközi együttműködés is, a *Comparative Agendas Project* (CAP), amelyhez a jelen kutatás keretében az Intézet csatlakozott. A CAP keretében a kutatók a közpolitikai napirendekről állítanak össze adatbázisokat egy nemzetközi kódkönyv alapján, és a napirendek egymáshoz való viszonyát elemezve magyarázzák a közpolitika változásait. 2015-ben nagy lépésekkel haladt a projekt, ugyanis sikerült befejezni, és a projekt honlapján közzétenni majdnem az összes hazai adatbázist, amelynek készítésébe az intézet kutatói 2014-ben belefogtak. Így rendelkezésre áll a 2010–14-es évekre a média napirendje a két legfontosabb napilap címlapjának kódolásával, továbbá a parlamenti napirendből lekódolták a törvényeket, az interpellációkat, az azonnali kérdéseket és a költségvetési zárszámadásokat, az 1990-2014-es időszakra. Elkészültek az első elemzések is, amelyekből tematikus blokk jelent meg a Politikatudományi Szemle 2015/4-es számában. Az elemzések a parlamenti kérdéseket magyarázó legfontosabb tényezőket vizsgálják, illetve kimutatják, hogy a média napirendje csak elhanyagolható hatással volt a közpolitika agendájára a 2010–2014-es kormányzati ciklusban.

Az intézményi bizalom és a közpolitika eredményességének összefüggéseit vizsgáló OTKA kutatás keretében az empirikus vizsgálatok lezárultak, és elkészültek az elemzésekről szóló tanulmányok is, amelyek 2016-ban jelennek meg a kutatás zárókötetében. A kutatás legfontosabb megállapítása az, hogy a Tom Tyler nevéhez köthető elmélet, amely az intézmények működésének procedurális méltányossági percepcióihoz köti a bizalom kialakulását, és a bizalmat pedig az adott intézménnyel való együttműködés legfontosabb magyarázatának tekinti, csak megszorításokkal alkalmazható a hazai kontextusban.

COST Working Group a közigazgatási teljesítmény mérésről és az önkormányzati reformokról
A kutatás keretében eddig egy, a magyar önkormányzati és központi államigazgatási szektor teljesítmény-menedzsment gyakorlatát „best practice" jelleggel bemutató, alapvetően leíró jellegű kutatás zajlott le. Ennek eredményeit a TED8 (Trans-European Dialogue in Public Administration) 2015. februári, milánói találkozóján bemutatott, majd a *NIPSAcee Journal of Public Policy and Administration* 2015/2 számában megjelent tanulmány összegezte. Ennek fő megállapítása, hogy a hazai, erős állami, bürokratikus tradíciónak megfelelően a közigazgatási teljesítménymérés explicit módon alig létezik. Ugyanakkor mégis vannak jelei annak, hogy a teljesítmény-menedzsment ideológiája és gyakorlata kezd felbukkanni a közigazgatásban és a közszolgáltatásokban.

Közigazgatási képzés Európában
A kutatás a közigazgatás-tudománynak és a közigazgatás-tudományi képzésnek az európai mintázatait és az ezeket alakító tényezőket vizsgálja. A kutatás eredményeként 2015-ben két munka született, mindkettő a *Teaching Public Administration c. SAGE* folyóiratban került közlésre. Az egyik az európai országokban folyó, egyetemi szintű közigazgatási képzések diszciplináris hovatartozásának, mibenlétének változását vizsgálja. A kutatás fő megállapítása, hogy a 2000-es évek eleje óta a jogi jellegű közigazgatás-tudományi klaszter zsugorodása tovább folytatódott, és a korábban oda tartozó országok fokozódó mértékben a másik két – a (vállalati) menedzsment és a közpolitikai – klaszter irányába mozognak. Néhány vizsgált ország esetében – mint pl. Magyarország és Németország – ezek a hatások nem, vagy csak alig érvényesülnek, és így a jogi szemléletű képzés dominanciája megőrződött.

Bevezetés a kvantitatív szövegelemzésbe
A projekt célja a kvantitatív szövegelemzési megoldások politikatudományi alkalmazását bemutató 7 szerzős kötet megírása. 2015 őszén elkészült a kötet első verziója, amely példákon keresztül mutatja be a különféle szövegelemzési módszerek valamint konkrét szoftverek használatát kifejezetten a politikatudományi kontextusban. A kötet, amely a témában az első magyar nyelvű kiadvány, az érdeklődők számára elérhető lesz online.

Politikai kommunikáció Magyarországon, 1990–2015 OTKA-kutatás
A kutatás a magyar politikai kommunikáció történetét kívánja felgöngyölíteni 1990 és 2015 között. A vizsgálat 2014 novemberében indult, először az 1990 és 1997 közötti időszak feltérképezésével. A 2015-ös év elején elkészültek az elméleti és módszertani tanulmányok, majd az ezekre épülő empirikus adatfelvételek. A kutatócsoport 2015 novemberében bemutatkozó konferenciát rendezett az Intézetben. Az eddig elkészült anyagokat a Politikatudományi Szemle 2016. évi első számában jelenteti meg.

Electoral Control in Eastern Europe
A projekt keretében a korábban összegyűjtött jelöltadatok (1990–2010) elemzése történt meg. A fő kérdés az inkumbencia, meglévő pozíció okán birtokolt előny személynek szóló szavazatokra gyakorolt hatása. Az eredmények arra a meglepő következtetésre vezetnek, hogy Magyarországon (a nemzetközi tendenciáknak némileg ellentétesen) inkumbens-hátrányról beszélhetünk. Ezen kívül a korábban egyéni képviselőként töltött ciklusok száma segít a jelölteknek a személyüknek szóló szavazatok növelésében. Az inkumbensek azonban ebben a tekintetben is alulmaradnak. Vagyis amellett, hogy úgy tűnik, hogy a választók eleve kevesebb szavazatot adnak rájuk, nem tudják kiaknázni a korábbi tapasztalatokból származó elméleti előnyüket sem.

European Campaign Dynamics – Hungary
A nemzetközi projekt magyarországi ágának adatfelvétele 2015-ben zajlott. Az adatfelvétel első szakaszában 3 gyakornok bevonásával a kódolandó cikkek összegyűjtésére és rendszerezésére, valamint a mintavételre került sor. A második szakaszban történt a cikkek kódolása a nemzetközi kódkönyv Magyarországra alakított változata alapján. A cikkeket három kódoló a párhuzamos kódolás elveit követve kódolta egy online adatbeviteli felület segítségével. A harmadik szakaszban a kódoló csapat elvégezte az adatok előzetes tisztítását, és átadta az adatbázist a nemzetközi csapatnak a végső ellenőrzésre.

Parliamentary Activities, Career Tracks and Accountability
A PACTA projekt keretein belül 2015-ben az adatfelvétel és az előzetes elemzés kapott fő szerepet. Az adatokat 2 gyakornok segítségével véglegesítettük. Az előzetes eredmények azt mutatják, hogy a helyi politikai pozíciók hozzásegítik a képviselőket ahhoz, hogy több szavazatott szerezzenek az egyéni választókerületekben, mint azok, akik nem töltöttek be ilyen pozíciókat. Ezen kívül érdekes eredmény, hogy a láthatóságnak csak a helyi formája számít a szavazatok alakulásának magyarázatánál. Az olyan országos szintű láthatóságot biztosító pozíciók, mint a kormánytagság vagy pártvezetés nem számítanak, amikor az EVK szavazatokat magyarázzuk.

b) Tudomány és társadalom

Az intézet társadalmi kapcsolatai jelentősen bővültek a 2015-ös évben. A legfontosabb esemény, amelyen keresztül az intézet kutatói kapcsolatba léptek a laikus közönséggel a *Kutatók Éjszakája* volt, 2015. szeptember 25-én. Az eseményen az intézet hat munkatársa tartott előadást. Az intézetben folyó kutatásokat népszerű, köznyelvi formában mutattuk be az érdeklődők. Az előadások a kutatások változatosságát (közpolitikától a politikaelméletig, hazai témáktól az amerikai politikáig stb.) kívánták érzékeltetni és egyúttal azt is jelezték, hogy a politikatudomány a laikus számára is ismerős, de megfoghatatlannak tűnő dolgokkal is foglalkozik – például közbizalom, kormányzás.

Az intézet immár hagyományosan megrendezi a *Politika Tükörországban* című rendezvénysorozatát, amelynek kifejezetten a tudománynépszerűsítés a célja. A 2015. november 27-én megrendezett workshop célja az, hogy a politikát, a populáris kultúrán keresztül, a társadalom egésze számára kézzelfoghatóan, szórakoztató módon mutassa be. A programon olyan témákat érintettek az előadók, amelyeknek valamilyen módon köze van a (nagy)politikához. Az egyik legnagyobb érdeklődéssel kísért előadás a gasztronómia valamint a politikusok közötti kapcsolatot mutatta be. De a Magyarországon is népszerű *Star Wars* filmeposz és a republikanizmus kapcsolatáról is elhangzott előadás.

Az intézetben és a politikatudományban történő érdekes híreket, álláshirdetéseket, gyakornoki pozíciókat, kutatási eredményeket, konferenciákat mindig megosztják a Facebookon.
Jelenleg 1001 ember kedveli az oldalt, egy-egy poszt általában 2000 elérést produkál.

Az intézeti honlapra felkerül az összes fontos hír, az álláshirdetések, a kutatási eredmények, a konferenciák, a TK-ban közösen szervezett programok. Rendszeresen frissítjük kutatóink angol és magyar nyelvű profilját is. http://politologia.tk.mta.hu/. A honlap 2015-ben új menüponttal gazdagodott: PTI a sajtóban. http://politologia.tk.mta.hu/pti-a-sajtoban

Az intézet 2015-ben indította el saját youtube csatornáját, ahol a hivatalosan rögzítésre kerülő, és nagyobb sajtó, tudományos és laikus érdeklődésre számot tartó eseményeket láthatják az

érdeklődők. Az első felkerült videó sorozat a *Magyar politikai rendszer 25 évé*ről szóló könyv bemutató konferenciája volt. A csatorna elérhetősége: https://www.youtube.com/channel/UCGU4E_Zj1MXnxoJGsvLvO8w

Az intézet aktívan használja a LinkedIn.com közösségi oldalt, amely egy álláskeresési portál, közösségi jelleggel. Az intézet minden gyakornoki pozíciót és állást meghirdet ezen a közösségi fórumon is. Elérhető: https://www.linkedin.com/company/institute-for-political-science---centre-of-political-science?trk=biz-companies-cyf

A 2015-ös évben az Intézet egyik legfontosabb tudományos projektje egy hiánypótló alapmű, a már említett *A magyar politikai rendszer 25 éve* című kötet elkészítése volt**.** A könyv jelentőségét jelzi, hogy a bemutatóval egybekötött konferencia helyszínére nem fértek be az érdeklődők, ezért két teremben is kivetítést kellett szervezni. A bemutató programja itt látható: http://politologia.tk.mta.hu/esemeny/2015/10/magyar-politikai-rendszer-25-eve-19902015. A sajtómegjelenések PTI honlapján: http://politologia.tk.mta.hu/pti-a-sajtoban

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2015-ben

2015-ben zárult le az intézetben zajló EU FP7 kutatás, amely az igazságszolgáltatásba vetett bizalom gyökereit vizsgálta, és amelynek konzorciuma Európa 13 országából szerveződött. A kutatás zárórendezvényére a projektet vezető Pármai Egyetemen került sor, amelyen az intézet kutatója is előadást tartott.

Az intézet egyik kutatóját meghívták az EU DG Research and Development által létrehozott szakértői munkacsoportba, amely a különböző társadalmi intézményekbe vetett bizalom vizsgálatára dolgozott ki kutatási témákat.

Az intézet munkatársai több rangos nemzetközi és hazai politikatudományi konferencia szervezői voltak a 2015-ös évben:
Az intézet egyik munkatárs jelentős feladatot kapott Montreálban, az *ECPR General Conference*-n. 2015. augusztus végén megszervezett nagyszabású politikatudományi konferencián ő szervezte és vezette a *Increasing Participation of Young People in Times of Globalization: Linking Communities and Citizenship* elnevezésű panelt.
Az intézet két munkatársa szervezte 2015 júliusában a 3rd International ESS *Conference Understanding key challenges for European societies in the 21st century* című nemzetközi társadalomtudományi konferencia egyik paneljét. Ők írták a panelfelhívást, bírálták az absztraktokat és kérték fel a vitavezetőket. Helyszín: University of Lausanne, Switzerland. Panel elnevezése: *Divided perspectives on engagement of young people and adults in Europe*.
Az intézet részt vesz egy nemzetközi kutatásban a közigazgatási reformokról és teljesítménymérésről, amelyet az EU COST programja finanszíroz. Az együttműködésben hét ország kutatói vesznek részt, az intézeten kívül Arctic University (Norvégia), University of Haifa (Izrael), University of Siena (Olaszország), University of Ljubljana (Szlovénia), University of Galway (Írország), University of Bern (Svájc).
Az intézet egyik kutatója a svájci SCIEX ösztöndíjjal Lausanne-ban, a FORS kutatóintézetben töltött egy évet 2014. november 1. és 2015. október 31. között, ahol Prof. Georg Lutz irányításával a *Swiss Electoral Studies (SELECTS)* kutatásban vett részt.
Az intézet egyik fiatal kutatója szervezte a *12th Conference of the European Sociologial Association The Populist Radical Right in Central and Eastern Europe: Case Studies III* elnevezésű konferencia paneljét.

Az intézet egyik kutatója Visiting Professor of History ösztöndíjjal a New York-i Columbia University vendégprofesszora volt az őszi félévben.
Az intézet munkatársai szervezték TED8 *(Trans-European Dialogue in Public Administration*) című konferenciát, valamint a *Trust, Legitimacy and Public Policy Effectiveness* panelt a *2nd International Conference on Public Policy* (ICPP)-n.

Az intézet képviselői jelen vannak a nemzetközi politikatudomány legjelentősebb testületeiben, így a IPSA-ban, a European Political Science Association-ban (EPSA), az ECPR-ban, Midwest Political Science Associationban, (MPSA) a NISPA-ban, illetve több nemzetközi együttműködésben. Intézetünk egyik munkatársa formálisan is tagja lett a Horizon 2020 Programme Committee for Challenge „*Europe in a changing world – Inclusive, Innovative and Reflective Societies*" (SC6) bizottságnak. A Magyar Politikatudományi Társaság elnöke és főtitkára szintén az intézet dolgozója.

Az összes intézeti publikáció (122) mintegy negyede (összesen 33) idegen nyelvű volt. Az intézet tagjai összesen 70 nemzetközi konferencia előadást tartottak Európában, Kanadában és az Egyesült Államokban, többet, mint magyar nyelven.

Az intézet munkatársai jelen vannak a hazai egyetemi tudományos és közéletben. A Budapesti Corvinus Egyetem Társadalomtudományi Kar, az ELTE ÁJK Politikatudományi Intézet PhD, Master és BA-képzéseiben több mint egy tucat kutatónk tanít magyar és idegen nyelven egyaránt. A Budapesti Corvinus Egyetem Társadalomtudományi Kar politikatudományi doktori iskola és az intézet között külön megállapodás született a doktorandusz hallgatók fokozott támogatásáról. Kutatóink a BCE Széchenyi I. Szakkollégium, a Mathias Corvinus Collegium és az ELTE Bibó István Szakkollégium kurzusvezető tanárai. 2015-ben öt olyan PhD-hallgató védte meg doktori fokozatát, amelynek konzulens tanára az intézet munkatársa volt.

IV. A 2015-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Az intézet 2015-ben belső akadémiai pályázaton elnyert két fiatal kutatói helyet, amelynek betöltői a Politikai Viselkedés és a Közpolitikai osztályra kerültek.

Az OTKA K jelű kutatási programjában két kutatónk pályázatát is támogatta a társadalomtudományi zsűri. Az intézet munkatársa 19 100 000 forintot nyert *Munkás – társadalom-történet – a munka és a munkásság modernkori társadalomtörténete Magyarországon Közép-Európai kitekintéssel* (REWORK) címmel. A kutatás célja, hogy a magyarországi nagyüzemi munkásság társadalomtörténetét feldolgozza a Dualizmus korától a rendszerváltozásig. Mindezt oly módon, hogy párhuzamosan vizsgálja a Közép-Kelet-európai változásait a nagy ipari centrumokban, többek között Ostrava környezetében, a Ruhr-vidéken, Nowa Hután, Eisenhüttenstadt környezetében. A kutatás alapkérdése, hogy miként változott a munka szerepe, valamint a munkásság, mint modern társadalmi réteg az elmúlt mintegy 150 évben. Különösen érdekli a kutatókat, hogy a munkásság osztálytagolódásának megváltozása, a munkásság politikai részvétele és politikai aktivitása.

A másik, 5 055 000 forinttal támogatott nyertes K-jelű projekt *Realizmus paradoxonja* néven fut. Témája a kortárs politikai realizmus hazai recepciója, a „magyar politikai gondolkodás realista fordulatának" vizsgálata és a realizmus episztemológiai kérdéseinek elemzése. Az elmúlt negyedszázad során elkerülhetetlenül új kihívások támadtak és rengeteg tapasztalat

halmozódott fel, amelyekre a politikatudománynak, ha releváns kíván maradni a mindennapi valóságunk megértésében, reagálnia kell. A tét mindenekelőtt politikaelméleti, de ahogy azt a „realista fordulat" sajátosságai mutatják, az empirikus vizsgálatok számára sem irreleváns problémákról van szó. 2015. december 10-én nyilvános workshopot tartott a kutatói team A realizmus paradoxonja címmel.

Az intézet egyik kutatója sikeresnek bizonyult egy OTKA Posztdoktori pályázat elnyerésében is. A projekt 2016-ban indul 3 905 000 forintos támogatással. A pályázat a *Képviselői munka és választási eredmények* vizsgálatát tűzi ki célul. A kutatás fel kívánja tárni a képviselői tevékenységek hatását a választási eredményekre. A kérdés, hogy a képviselők arra irányuló erőfeszítései, hogy „jó" képviselők legyenek, milyen mértékben térülnek meg egy vegyes választási rendszerű országban, ahol a játékszabályok mind a párt-, mind a személyes képviseletet támogatják.

Az intézet munkatársa 10,000 eurót nyert az *International Visegrad Fund* StG (No. 21510023) *ROPE – Changing patterns of journalistic roles and performance in V4 countries* elnevezésű pályázaton. A kutatás időtartama: 2015.09.01.– 2016.08.31.
A projekt célja, hogy a médiakutatások és politikai kommunikáció vizsgálatában érdekelt csehországi, lengyel, szlovák és magyar tudományos műhelyek közötti kapcsolatot megerősítse. A támogatás lehetőséget ad egy kétnapos nemzetközi workshop (Budapest, 2016. február 5.–6.) megrendezésére, melynek témája az újságírói szerepváltozások és gyakorlatok, illetve a nyilvánosság és a politikai diskurzusok változó mintáinak feltérképezése. A rendezvényen fiatal kutatók, postdoc státuszú és szenior munkatársak vesznek részt a Visegrádi országokból, illetve három kelet-közép európai országból. A workshopra készülő anyagok váltogatása megjelenik a *Journal of Central European Political Studies* című nemzetközi folyóirat különszámában.

A kutatóközpont által az intézetek közötti együttműködésre építő *TK – Inkubátor* pályázaton két munkatársunk is sikeresen pályázott.
Mapping the radical right populism, RADAR projekt 5.000.000 Ft támogatásban részesült. A kutatás 2015.09.01. és 2017.08.31. között zajlik.
A kutatási projekt célja a radikális jobboldali média román és magyar médianyilvánosságban elfoglalt helyének azonosítása és elemzése. Kutatásunk újszerűségét az alkalmazott módszer adja, eseteinket ugyanis hálózatkutatási eszközökkel vizsgáljuk. Az összehasonlítás során a médianyilvánosságokat hálózatként értelmezik. A hálózatokat a médiumok között zajló interakcióik és a megjelenített diskurzusaik alapján alakítják ki a kutatók. A román és a magyar adatok összevetésével a régió két eltérő nyilvánosságbeli konstellációját kívánják megérteni: egy olyan országot, ahol a radikális jobboldal nem jelentős politikai erő (Románia) és egy olyat, ahol 2009 óta a jobboldali radikalizmus meghatározó politika.

A másik nyertes pályázat a *Populizmus a közpolitikában, POPULPOL* címmel 6.100.000 Ft-ot nyert el 2015.09.01. és 2017.08.31. közötti időtartamra.
Bár a közelmúltban számos kutatás foglalkozott a populizmus és a demokrácia közötti viszony politikai sajátosságaival, a téma közpolitikai vonatkozásaira eddig meglepően kevés figyelem irányult. Ez a projekt ezen a kevéssé feldolgozott területen exploratív kutatást végez, és elsősorban a kormányzati pozícióba kerülő, illetve arra törekvő populista politikai szereplők tipikus döntéshozatali mintáinak feltárására törekszik. Fő kutatási kérdés: milyen mechanizmusok alakítják a populista aktorok közpolitikai döntéseit, választott politikai eszközeiket, illetve narratíváikat? Az elemzések adatául részben hivatalos dokumentumok, részben sajtóinformációk, részben az egyes közpolitikai területek, illetve viták releváns

aktorainak megnyilvánulásai szolgálnak. Fő kutatási módszere kvalitatív tartalom-, illetve diskurzuselemzés.

Az *MTA Ifjúsági Nemzetközi Konferencia Pályázatán* egy kutatónk nyert, amelyből fedezte a Regional Studies Association és az Európai Bizottság által szervezett, az EU Kohéziós Politikájáról Rigában 2015. február 4. és 6. között megrendezett tudományos konferencián való részvételt.

V. A 2015-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Balázs Zoltán: Artificial eternity: The problem of political succession in Pedro Calderón de la Barca's Life Is a Dream and Heinrich von Kleist's The Prince of Homburg Contemporary Political Theory (ISSN: 1470-8914) 14: (1) pp. 2-22. (2015) 0.367 http://real.mtak.hu/32796
2. Balázs Zoltán: Power and Animality in Kafka's The Castle. Journal of Political Power (ISSN: 2158-379X) (eISSN: 2158-3803) 8: (1) pp. 85-107. (2015) http://real.mtak.hu/32798
3. Balázs Zoltán: Re-enchantment in Modernity International Political Anthropology (eISSN: 1974-7268) 8(1), 29-36. (2015) http://real.mtak.hu/25176/
4. Békés Cs., Borhi L., P. Ruggenthaler , O. Trașcă (szerk.): Soviet Occupation of Romania, Hungary and Austria, 1944/45-1948/49. Budapest; New York: CEU Press http://real.mtak.hu/32804
5. Békés Csaba, Béla Révész, Barnabás Vajda (szerk.): The Malta Summit of 1989 from Hungarian Perspective: Related Sources after 25 Years Washington: Cold War International History Project. http://real.mtak.hu/32806
6. Békés Csaba, László J Nagy, Dániel Vékony (szerk.): Bittersweet Friendships: Relations between Hungary and the Middle East, 1953–1988. Washington: Cold War International History Project http://real.mtak.hu/32805
7. Boda Zsolt, Gabriella Szabó, A Bartha, Gergő Medve-Bálint, Zsuzsa Vidra Politically driven. Mapping political and media discourses of penal populism – the Hungarian case East European Politics And Societies 29(4), 871-891. (2015) 0,437 http://real.mtak.hu/12987/
8. Boda Zsolt, Medve-Bálint Gergő: How perceptions and personal contact matter: The individual-level determinants of trust in police in Hungary, Policing & Society (2015), on-line first, 0.569 http://real.mtak.hu/32747
9. Dobos Gábor, Gyulai Attila: Promising Europe: EU Related Pledges and their Fulfilment in Hungarian Party Manifestos (1998–2010) Politologicky Casopis 2015(2), 87-104. (2015) http://real.mtak.hu/25202
10. Hajnal Gy., Wouter van Dooren, Jarmo Vakkuri, Aleksander Aristovnik: Towards Meaningful Measurement: Performance Management at the Crossroads of Internal Efficiency and Social Impacts Nispacee Journal Of Public Administration And Policy 8(2), 11-20. (2015) Special issue: Towards Meaningful Measurement: Performance Management at the Crossroads of Internal Efficiency and Social Impacts http://real.mtak.hu/32802
11. Hajnal György: Illiberal or simply unorthodox? Public Administration education in

Hungary: A comparative perspective Teaching Public Administration OnlineFirst: Paper 10.1177/0144739415621784. (2015) http://real.mtak.hu/32803

12. Hajnal György: Public Administration Education in Europe: Continuity or Reorientation? Teaching Public Administration 33(2), 95-114. (2015) http://real.mtak.hu/17946/
13. J. Sullivan, Pócza K. (szerk.) :The Second Term of Viktor Orbán: Beyond Prejudice and Enthusiasm London: Social Affairs Unit http://real.mtak.hu/32807
14. Körösényi András (szerk.): A magyar politikai rendszer – negyedszázad után. Budapest: Osiris Kiadó (2015). http://real.mtak.hu/32842
15. Papp Zsófia: Campaign-Personalization and Constituency Focus in a Mixed-Member Electoral System. The Case of Hungary World Political Science Review 11(1), 75-95. (2015) http://real.mtak.hu/29664/
16. Sebők Miklós: Delegation and the Crisis-Driven Political Development of Bailout Institutions: The Case of Japan Between 1992 and 2003. Japanese Journal Of Political Science 2015(4), 459-488. (2015) 0.061 http://real.mtak.hu/32799

MTA TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
SZOCIOLÓGIAI INTÉZET
1014 Budapest, Országház u. 30. 1250 Budapest, Pf. 20
telefon: (1) 224 0770
e-mail: szi.igazgato@tk.mta.hu; honlap:www.szociologia.tk.mta.hu

I. A kutatóhely fő feladatai 2015-ben

Az intézet Magyarország vezető szociológiai kutatóhelye. Alapvető küldetése, hogy a legmagasabb nemzetközi sztenderdeknek megfelelő módszerekkel tárja fel és elemezze az ország polgárainak hosszú távú jóléte szempontjából meghatározó társadalmi folyamatokat. Az intézet kutatói magukénak vallják a 21. századi euroatlanti civilizáció alapértékeit: a demokrácia fenntartását és az alapvető emberi jogok univerzális biztosítását.

A *Társadalmi Integráció és Társadalompolitika Osztály* munkatársai nemzetközi kontextusba ágyazva vizsgálják a mai magyar társadalom jövedelmi, térbeli és értékrendbeli rétegződésének trendjeit, és egyes társadalompolitikai területek rétegződésre és jólétre gyakorolt hatását. Az osztály kiemelt feladatai közé tartozott 2015-ben:
a hazai társadalmi integrációs folyamatok átfogó vizsgálata;
az átalakuló hazai politikai-intézményi struktúra átfogó elemzése;
a jóléti rendszer, különösen a családpolitika nemzetközi összehasonlító vizsgálata; továbbá
az európai összehasonlító értékvizsgálatok hazai koordinálása.

A *Társas Kapcsolatok és Hálózatelemzés Kutatási Osztály*on két, Magyarországon nagy hagyományokkal rendelkező témakörben zajlanak a nemzetközi tudományos közösség által is elismert feltáró kutatások. Az osztály kiemelt feladatai közé tartozott 2015-ben:
az átalakuló családmodellek és a nemi, illetve szexuális diszkrimináció európai összehasonlító elemzése;
fiatalok kapcsolati dinamikájának felfedező kutatása; továbbá
az online kapcsolatok dinamikájának vizsgálata.
A *Módszertan és Kutatástörténet Osztály* szervezi az intézeti kutatók elé kerülő kvalitatív és kvantitatív módszertani dilemmák belső diszkusszióját, továbbá gyűjti és rendszerezi a TK-ban folyó kutatások adatbázisait és eredményeit. Emellett az osztályon gyűjtik és elemzik a magyar szociológia elmúlt ötven évében fontos szerepet játszott kutatók szakmai hagyatékát. Az osztály kiemelt feladatai közé tartozott 2015-ben:
a hazai szociológiai hagyaték rendszerezett anyagainak elemző feldolgozása; továbbá
módszertani műhelyek és mester-kurzusok szervezése.

II. A 2015-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Az intézetben két tucat, részben külső finanszírozású alap- és/vagy alkalmazott kutatási program zajlott 2015-ben.

Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Az intézet kutatói emelkedő számban közlik eredményeiket tudományterületük nemzetközi elit disszeminációs fórumain. A legtöbb, rangos nemzetközi fórumon is értékelt eredmény a társas kapcsolatok kutatásaihoz kapcsolódik. A társas hálózatelemzés elsőszámú, és a szociológia egyik elsőszámú folyóirata, a *Social Networks* ez évben közölte az intézet egyik

fiatal kutatójának interetnikus tanulói hálózatokról szóló elemzését, és az intézetben folyó kérdőív-innovációs kutatómunka első eredményeit bemutató tanulmányt is elfogadta közlésre e rangos folyóirat (ahol ezt megelőzően összesen egy hazai szociológiai elemzés kapott helyet az utóbbi évtizedekben, IF: 2,0). Ugyanebben a folyóiratban egy egocentrikus networköket elemző taiwani-magyarországi összehasonlító tanulmány (IF: 2,9). Az online kapcsolathálók több intézet bevonásával zajló újszerű vizsgálatának első eredményeit a neves *PLOS ONE* természettudományos folyóirat közölte 2015-ben (IF: 3,2). Az intézet két kutatója vett részt abban a nemzetközi együttműködésben végzett, társas kapcsolatháló alapú HIV-prevenciós kísérletben, amelynek eredményeit a széles körben olvasott (IF: 5,5), témájában vezető *AIDS* folyóirat publikálta. A partnerkapcsolati erőszakkal foglalkozó, szintén nemzetközi együttműködésben zajló intézeti kutatásokból két cikk jelent meg 2015-ben rangos (IF: 2,4; 2,7) közegészségügyi folyóiratokban. Egyéb témák közül a szubjektív jólét és kultúra kapcsolatával foglalkozó intézeti kutatás eredményeit közölte 2015-ben a tágabb terület vezető nemzetközi szakfolyóirata, a *Journal of Happiness Studies* (IF: 1,6).

Az év folyamán több magyar nyelvű monográfia jelent meg intézeti kutatók tollából. Ezek közül a hazai elit innovatív megközelítésű vizsgálatát végző *Véleményformálók* című monográfiának volt a legnagyobb visszhangja.

Munkatársaink szerkesztik, és a Szociológiai Intézet adja ki a socio.hu nyílt hozzáférésű, lektorált magyar és angol nyelvű tanulmányokat közlő online szakfolyóiratot, mely a társadalomtudományi publikációk, diskurzusok és elemzések minden érdeklődő számára hozzáférhető fórumaként szolgál. 2015-ben a négy magyar nyelvű szám mellett a lap angol nyelvű száma *The social meaning of food* címmel jelent meg, neves európai és észak-amerikai szerzők (köztük a Harvard Egyetem egy kutatójának) eredeti tanulmányaival. A benyújtott kéziratok mennyisége és minősége, a szerkesztési munka, továbbá a sikeres pályázati tevékenység nyomán a szakma vezető hazai folyóiratává vált.

Az intézet 24 kutatási projektjéből a nagyobbak 2015-ös munkájának az eredményei az alábbiakban foglalhatóak össze:

Az intézet zászlóshajó-projektje 2015-ben az *Integráció és dezintegráció a magyar társadalomban* című OTKA kutatás, a társadalmi integráció vizsgálatának újszerű megközelítését ígérő, átfogó kutatási program volt. A kutatási évben elkészült a projekt kérdőíve, amelynek a lekérdezésére ez év tavaszán került sor. A kérdőív hosszabb ideje az első olyan empirikus kutatáshoz biztosít információkat, amelyek a magyar társadalom egészét elemzik a projekt központi kérdésének, illetve az egyes altémák szempontjai szerint. A survey során két kísérleti blokk lekérdezésére is sor került, amelyek még kevéssé megszokottak a magyarországi kutatási gyakorlatban. Továbbá a survey nemzetközi viszonylatban is először használ fel olyan új típusú network naplókat (500 eset), amelyek kitöltéséhez országos reprezentatív minta áll rendelkezésre. Négy kvalitatív vizsgálatsorozat is folyt a kutatási évben az intézmények integrációra és dezintegrációra gyakorolt hatásáról, továbbá a lokális közösségek integrációjáról és dezintegrációjáról, a vidéki társadalmak integrációjáról, illetve a munkavállalói csoportok integrációjáról. A projekt keretében az év során számos elemzés készült, egyrészt az integráció fogalmának definiálásról, másrészt az egyes altémák (munkaerőpiac, rétegződés és integráció, normák és értékek, hálózatok, intézmények, területiség) kutatási eredményeiről. Ezek alapján két rövid adatelemző kötet jelent meg a társadalmi, illetve a politikai integráció témájában, továbbá hét tanulmányt közöltek a projekt résztvevői egy folyóirat-különszámban.

A *Módszertan és Kutatástörténet Osztály Emlékezet, kultúra, érték* kutatási irányához köthető az intézet egy másik kiemelt programja, a szociológiatörténeti és emlékezetkutatások archívuma. A program a hazai szociológia történetének feldolgozását az iskolaalapító személyek életút-interjúján, az általuk készített kvalitatív kutatásokon és publikációikon keresztül készíti elő. Gyűjti az emlékezetkutatások hazai és nemzetközi anyagait, emellett általános kvalitatív gyűjtemény- és adatbázis építést, feldolgozást végez. *A 20. század hangja archívum* (*Voices,* az OTKA és az MTA támogatásával) célja és egyben eredménye, hogy az érdeklődőkkel megismertesse az elmúlt évtizedekben kvalitatív módszerekkel készült társadalomtudományos kutatásokat, valamint a kutatók által felajánlott dokumentumokat összegyűjtse és közkinccsé tegye. Az elmúlt évben több ezer dokumentum teljes digitalizálását és kutathatóvá tételét végezte el az archívum.
A kutatási irány része a RESCAPE projekt, amely a *Munkaszolgálat 1939–1945* és az ESCAPE interjús gyűjteményt dolgozta fel, melyet a pilot projekt segítségével digitalizáltak és archiváltak. A gyűjtemények feldolgozásában egyetemi kurzus keretében diákok is részt vettek (ELTE, PTE).
Az emlékezetkutatási program keretében a közelmúltra vonatkozó nyilvános (emlékezeti) diskurzusok nemzetkonstrukcióit vizsgálja a *Nemzetkoncepciók a katasztrófa után* kutatási program. A kutatás a Holokauszt-kutatás kurrens trendjébe illeszkedik, és eddig feltáratlan társadalomtörténeti és történeti szociológiai kérdéseket céloz meg. Jelenkori szociológiai jelentősége, hogy az uralkodó emlékezetpolitikai rezsim kulcs-összetevőinek (az „emlékezés kötelessége", tanúságtétel, áldozati versengés, kulturális trauma alapú csoportképződés, „emlékezetek összecsapása") kritikai vizsgálatához biztosít anyagot azáltal, hogy feltárja az egykor azokkal versengő emlékezeti stratégiákat. Társadalmi haszna, hogy a mai magyar nemzeti-emlékezeti diskurzusokban ismeretlen pozíció feltárását végzi el, és ezáltal szembeszegül azzal a trenddel, amely elválasztja a Holokauszt emlékezetét a nemzeti emlékezettől és viszont.

Az intézet kiemelt programja továbbá az *Európai Társadalmi Felmérés* hazai koordinálása, amely a Politikatudományi Intézettel együttműködésben zajlik. A *European Social Survey*-t (ESS) az Európai Bizottság kezdeményezte 2001-ben. Az intézet és a Politikatudományi Intézet a kezdetektől fogva a nemzetközi együttműködés tagja volt, és az MTA, a TK és az érintett kormányzati szereplők erőfeszítéseinek köszönhetően a megváltozott részvételi feltételrendszer mellett (EU ERIC-keretekben történő együttműködés) továbbra is biztosított az anyagi háttere. 2015-ben megtörtént a soron következő felmérés hazai felvétele. Az intézetben megkezdődött az adatbázis tisztítása és elemzése.

A Társas Kapcsolatok és Hálózatelemzés Kutatási Osztályon, valamint kisebb részben a Társadalmi Integráció és Társadalompolitika Osztályon működő *Családformák és társadalmi nemek* kutatási irány legnagyobb programja jelenleg *Családformák és családpolitikák Európában* (*Families & Societies*) című, FP7-es finanszírozású kutatási program, amely a családformák, családi kapcsolatok és életutak sokszínűségét vizsgálja a szakpolitikák tükrében. Azt kutatja, hogy milyenek lehetnek a családok a jövőben, és megfelelnek-e a jelenlegi családpolitikák a családformák változásainak. A multidiszciplináris – azaz a társadalomtudományok, a jog- és a bölcsészettudományok megközelítéseit ötvöző – kutatás során összehasonlító elemzések készülnek kvantitatív és kvalitatív vizsgálatok alapján. A projekt célja, hogy feltérképezze az egyre összetettebbé váló családformák jellemzőit és változásait az európai társadalmakban, és megvizsgálja mindennek a gyermekekre, nőkre és férfiakra gyakorolt hatását, különös tekintettel a társadalmi egyenlőtlenségekre, a generációk közötti kapcsolatokra és a gondozási feladatokra. A gyermektelenség témakörrel foglalkozó

alprojekt keretében 2015-ben műhelytanulmányok mellett nemzetközi referált (impakt-faktoros) publikáció is született.
Egy fontos részterület tendenciáit helyezi történeti kontextusba *A homoszexualitás XX. századi társadalomtörténete az 1990 előtti Magyarországon* című OTKA-projekt. A kutatás fő céljai közé tartozik a 20. századi magyar társadalomtörténet egyik eddig kevéssé kutatott aspektusának föltárása, azaz: a homoszexualitás társadalmi felügyeletének nyomon követése (ezen belül például a homoszexualitást zsarolási alapként használó ügynöki beszervezések területének vizsgálata) által hozzájárulni a homoszexualitással kapcsolatos állami felügyelet gyakorlatainak és következményeinek jobb megértéséhez. A kutatás harmadik évében megjelentek az első eredményeket bemutató publikációk nemzetközi (impakt faktoros) folyóiratokban.
A *Családformák és társadalmi nemek* kutatási irány elmúlt években folyó projektjei közül kiemelendő a több évtizedet átfogó, *A rendszerváltás megszületett és meg nem született gyermekei: a születés szocio-kulturális körülményeinek hatása a demográfiai folyamatokra* címet viselő program. Az empirikus kutatás és a programot finanszírozó OTKA-projekt 2013-ban lezárult, ugyanakkor a kutatás adataiból készülő könyv 2015-ben jelent meg.
Személyzeti fejlesztésnek köszönhetően került az intézetbe a *20. századi Közép-Kelet-európai családpolitikák összehasonlító elemzésére vállalkozó nemzetközi kutatási program*, melynek eredményeit várhatóan a Cambridge University Press gondozásában megjelenő nemzetközi monográfiában publikálják 2016-ban.

A *Társas Kapcsolatok és Hálózatelemzés Kutatási* Osztályon folyó fontos hálózatelemzési kutatási program az OTKA támogatásával, nemzetközileg is innovatív módszerek és adatforrások segítségével vizsgálja online közösségi kapcsolathálók dinamikáját (*Egy online közösségi hálózat életciklusa: Big data elemzés)*. A több kutatóintézet bevonásával zajló kutatás első eredményei rangos interdiszciplináris folyóiratban (*PLOS One*) jelentek meg 2015-ben.

A 2015-ben lezárult *Életkeretek a börtönön innen és túl – szubjektív reszocializációs esélyek* című OTKA-kutatás a magyarországi büntetés-végrehajtás intézményeiben fogvatartottak reszocializációs aspektusait kívánta megismerni abból a szemszögből, ahogy maguk a résztvevők látják. Az intézet kutatói kiemelt hangsúlyt helyeztek vizsgálatukban az egyéni attitűdök, motivációk és értelmezések azon körére, amelyek a reszocializációs folyamatokat segítő és gátló tényezők feltárását segítik elő. A 80 mélyinterjún, 31 utánkövetéses interjús esettanulmányon nyugvó empirikus munka alapján a projekt zárásaként magyar nyelvű kötet jelent meg.

2014 őszén indult kutatás a romák médiareprezentációjáról (Roma médiakép 1988–2015) 2015-ben összehasonlítási céllal kiterjesztette empirikus vizsgálati területét a hajléktalanok és a menekültek médiareprezentációjának vizsgálatára is. Az első eredményeket hazai fórumokon közölték.

A *Társadalmi Integráció és Társadalompolitika Osztályon* működő *Város és környezet* kutatási irány fontos feladata a lakáshitellel eladósodott családok helyzetének vizsgálata. Az OTKA által finanszírozott kutatásban 2015-ben folytatódott az adatgyűjtés és interjúkészítés. 2015-ben lezajlott egy országos reprezentatív kérdőíves vizsgálat. A kutatáshoz kapcsolódóan már két angol nyelvű tanulmány jelent meg, két angol nyelvű konferencia előadás hangzott el, és három tanulmány working paper állapotnál tart.
A *Város és környezet kutatási irány* további fontos programja a társadalmi polarizációt vizsgálja Közép-Európa újvárosi régióiban. Az OTKA által finanszírozott projektben még

2014-ben megindult a statisztikai adatgyűjtés, ennek keretében megtörtént a kutatás négy mintatelepülésének (Dunaújváros, Kazincbarcika, Komló, Tatabánya) részletes statisztikai alapú és szakirodalmi feldolgozáson nyugvó leírása. A négy településről funkcionálisan homogén városrészenkénti bontásban összegyűjtött demográfiai–társadalmi adatok alapján térképek is készültek. Ezt követően elkészült mind a 11 posztszocialista újvárosra érvényes minta, majd a kérdőív, az év végén pedig elkezdődött az adatfelvétel.
Az intézetben a vidéki területek szociológiai vizsgálata is folytatódott. A *Kulturális örökség és fenntartható vidékfejlődés* posztdoktori kutatás célja a kulturális örökség vidéki területekre, a helyi közösségre és társadalomra gyakorolt hatásának és a helyi fenntartható társadalmi, gazdasági és kulturális fejlődésben játszott szerepének feltárása és elemzése. A kutatás középpontjában a vidéki átalakulás és fenntarthatóság kulturális dimenziója áll, különös tekintettel a kulturális örökség szerepére. A kutatás két vidéki kistérségben gyűjti össze és elemzi azokat a helyi hagyományokat, helyi termékeket, szokásokat, épített emlékeket, amelyek új funkcióval vagy tartalommal jelennek meg a helyi közösségek vagy a külső fogyasztók számára.

Folytatódott a *Földből élők* című OTKA-projekt is. A projekt keretében feldolgozták az előző évben 1000 fővel lekérdezett kérdőíves vizsgálat eredményeit, illetve a három terepen készült mélyinterjúk tapasztalatait. A kutatás keretében készült elemzések leírták a földkoncentráció valós állapotát. Ehhez a munkához egy új birtokrekonstrukciót használtak fel az intézet kutatói.

Részben az intézethez kötődik *a társadalmak öregedésére adott társadalompolitikai válaszokkal* foglalkozó intézetközi Inkubátor kutatócsoport. A kutatócsoport tevékenysége öt kutatási területet ölel fel: jóléti reformok politikai feltételei; bevándorlás, kisebbségek és a jóléti rendszer az öregedő társadalmakban; demográfiai fenntarthatóság és alkotmányozás; a munkaerő-piaci részvétel növelése és fenntartható versenyképesség; családi szolidaritás mint a közösségi transzferek helyettesítője.

A Társadalmi Integráció és Társadalompolitika Osztályon működő *egészségszociológia, egészségpolitika* kutatási irányhoz kötődik a *MOPACT: Mobilizing the potential of active ageing in Europe* című nemzetközi (EU-finanszírozású) projekt, melynek célja, hogy kutatásokkal és gyakorlati megoldások felvázolásával láthatóvá tegye, miként lehetséges a hosszú élet feltételeihez szükséges gazdasági és szociális feltételeket biztosítani.

b) Tudomány és társadalom

Mind a hazai finanszírozású, mind a nemzetközi konzorciumok részeként zajló kutatások fontos célkitűzése, hogy a kutatási eredmények ne csak szakmai fórumokon, hanem a szélesebb nyilvánosság előtt is bemutatásra kerüljenek. Erre adtak lehetőséget a műhelybeszélgetések, sajtótájékoztatók, könyvbemutatók, médiaszereplések, valamint a kutatási eredmények képzésekben és továbbképzésekben történő ismertetése.

A kutatási tapasztalatok laikusok körében történő elterjesztésére fokozott figyelmet fordítottunk 2015-ben is. A rádió- és egyéb médiaszereplések mellett, mint minden évben, így az elmúlt évben is megjelentek kollégáink a *Magyar Tudomány Napja* rendezvényen. 2015-ben öt előadással vettünk részt a *Kutatók Éjszakáján*.

Az évente egyszeri alkalommal megrendezésre kerülő Kutatók Éjszakája mellett az intézet rendszeres *public lecture* sorozatot, illetve dokumentumfilm-klubot indított a belvárosi

Kazimír Bisztró rendezvénytermében, *Szociobisztró* címmel. A népszerű rendezvénysorozaton az intézet szenior kutatói tartottak előadásokat, továbbá a közvéleményt érdeklő, ám mélyebb elemzést igénylő témákban (időskori szerelem, börtönök világa, menekültkérdés) folytak vetítéssel egybekötött beszélgetések.

Az intézet segítette a közvéleményt 2015-ben erősen foglalkoztató migrációs kérdés tudományos szempontjainak becsatornázását a tömegkommunikációs tartalmakba. Júniusban az intézet minikonferenciát szervezett meghívott újságírók részvételével. Ennek nyomán született a téma egyik legalaposabb sajtóbeli elemzése, és itt fogalmazódtak meg a 2015 őszi nagy migrációs konferencia alapkérdései, majd ennek nyomán a konferencia-felhívás is.

Az intézet kutatói rendszeresen vesznek részt az aktuális társadalmi folyamatokat vagy társadalompolitikai intézkedéseket elemző televízió- vagy rádióprogramokban. Emellett jó kapcsolat alakult ki az írott sajtó több elemző újságírójával, elsősorban az index.hu vezető hírportál munkatársaival. A menekültkérdés és a családi viszonyok kutatása mellett az intézeti zászlóshajó projekt, az integrációs kutatás eredményei, valamint a véleményformáló elitet vizsgáló monográfia kapott jelentős sajtóvisszhangot 2015-ben. Az intézeti kutatók felkészültségének, a szelektív meghívásoknak és a megfelelő anyagok biztosításának köszönhetően a sajtómegjelenések nagy része tárgyilagos, és a lehetőségekhez képest elemző módon mutatta be a fenti témákat a közvélemény számára.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2015-ben

Az intézeti konferenciák közül kiemelendő a socio.hu különszámához kapcsolódó nemzetközi rendezvény, *The social meaning of food* címmel. Emellett az intézet adott otthont az *Idő szociológiájá*t tárgyaló magyar nyelvű konferenciának is.

Intézeti kutatók munkájának eredményeképpen az ország első minősített adat-repozitóriuma lett a Társadalomtudományi Kutatóközpont *Kutatási Dokumentációs Központja (KDK)*. A KDK-ban részt vevő intézeti kutatók a SZTAKI-val közös konferenciát szerveztek az MTA-n az adatbanki tevékenység aktuális kérdéseiről. A konferencia nyomán az akadémiai adatbankok szorosabb együttműködése indult el.

A nemzetközi együttműködés tekintetében kiemelendő a folytatódó kapcsolat az intézet a Kínai Társadalomtudományi Akadémia Szociológiai Intézetével; ennek keretében – részben az MTA közvetítésével – többször fogadott az intézet magas rangú kínai küldöttséget, továbbá az intézet kutatói Sanghajban előadásokat tartottak a *Social Changes of Silk Road Economic Belt Countries* konferencián.
Erősítettük kapcsolatainkat régiónk társintézményeivel is; többek között folytattuk a kapcsolatépítést a Lengyel Tudományos Akadémia Filozófiai és Szociológiai Intézetének irányába.

A kutatók a 2015-ös év folyamán nagy aktivitást mutattak hazai és nemzetközi konferenciákon való részvétel tekintetében. Az intézet munkatársai résztvevőként vagy előadóként 136-szor látogattak el külföldi konferenciákra. Előadásaik többnyire publikálásra kerültek a konferenciáról készült kiadványokban. További 93 hazai konferencia-részvételt regisztráltunk, többek között az MSZT éves konferenciáján szekcióvezetőként és előadóként is.

A közlemények mellett egy-egy rangos megbízás, illetve *kitüntetés is jelezte a nemzetközi tudományos közösség egyes kutatók iránti megbecsülését. Az Európai Társadalomkutatók Hálózata* (ESPANET) társelnökévé választotta a Társadalmi Integráció és Társadalompolitika Osztály egyik, az intézethez 2014-ben csatlakozott főmunkatársát. Emellett az intézet egyik fiatal kutatója nyerte a *Nemzetközi Társas Kapcsolatháló Kutatási Társaság* által az év legjobb doktorandusz-tanulmányának járó elismerését.
Legtöbb kutatónk oktatóként is tevékenykedik, angol és magyar nyelven tanítanak a Budapesti Műszaki Egyetemen a Central European University-n, a Budapesti Corvinus Egyetemenon, az Eötvös Loránd Tudományegyetemen, a Debreceni Egyetemen, a Moholy-Nagy Művészeti Egyetemen, az International Business Schoolban, a Semmelweis Egyetemen és a Károli Gáspár Református Egyetemen.
32 intézeti kutató végez rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet), akik 2015-ben 94 elméleti és 64 gyakorlati kurzust tartottak, 28 PhD témavezetést vállaltak, valamint 8 TDK-t, 53 BA és 41 MA diplomamunka témavezetői feladatait látták el. Hárman külföldi egyetem is oktattak. Doktori iskolában 12 kutató oktatott 2015 során, egy kutató doktori iskolát vezet, négyen pedig doktori iskolai törzstagok.

IV. A 2015-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Az intézet első H2020 program keretein belül indult nemzetközi kutatása, *A munka minőségén és az innováción alapuló foglalkoztatás növekedés* (*QuInnE – Quality of Jobs and Innovation Generated Employment Outcomes*) annak a kérdésnek az elméleti és empirikus tesztelésére vállalkozik, hogy a munka minősége miként képes az innováció és a foglalkoztatás növelésére az Európai Unióban.

2015-ben indult, több mint tíz kutató bevonásával, TK-főigazgatói kutatási keret támogatásával az intézet új kiemelt projektje, a *Posztkommunista tradicionalizmus kutatócsoport*, amely az átalakuló hazai politikai-intézményi struktúra átfogó elemzésére vállalkozott. A kutatás, amely jól egészíti ki az átalakuló politikai rendszert vizsgáló, a Politikatudományi Intézetben folyó vizsgálatokat, az identitáspolitika, a család-ideológia és -politika, valamint a kultúrpolitika területét tekinti át a szociológia szaktudományos szempontjai alapján. A tavasz végén induló programban 2015 végére megszülettek az első angol nyelvű draft tanulmányok. 2016-ban külső kutatási támogatásra pályáznak.

2015-ben indult az *Egy online közösségi hálózat életciklusa: big data elemzés* című OTKA kutatás.

A Norvég Alap támogatásával, az Energiaklub vezetésével *indult Az éghajlatváltozáshoz való helyi alkalmazkodást segítő képzések* című projekt. Célja az önkormányzatok tájékoztatása az éghajlatváltozás várható hatásairól és alkalmazkodás lehetőségeiről.
Az erős napsugárzás és a hőség kockázatai, valamint a megelőzés lehetőségei Magyarországon című kutatás célja annak megismerése, hogy az ország lakossága mennyire ismeri az UV sugárzás kockázatait, és hogy a megelőzési módszerek alkalmazásában milyen társadalmi különbségek alakultak ki.
A Módszertani és Kutatástörténeti Osztály 2015-ben három olyan kutatást nyert, mely 2016. elején indul. Ezek közül az *Emlékezettörténet Keleten: Magyarország 1945–2004* című OTKA posztdoktori kutatás a transznacionális (európai) hatalmi tér működésének történetileg megalapozott kritikáját végzi el a múlt és politika társadalmi viszonyának vizsgálatával.

Empirikusan az emlékezet és politika konstrukciójának társadalomtörténeti változásait elemzi Magyarországon 1945 és 2004 között.
A *(Disz)kontinuitások – A magyar szociológia 1960 és 2010 között* című OTKA kutatás célja a folytonosság és megszakítottság vizsgálata az 1960–2010 közötti magyar szociológiai gondolkodásban. Néhány alapkutatási témán keresztül azt vizsgáljuk, hogy az 1960 és 1990 közötti időszakban hogyan jöttek létre a diszciplína fő kutatási irányzatai és módszertani gyakorlatai, ezek miképp befolyásolták az 1990 utáni szociológiai kutatásokat. A kutatás elsősorban a 20. század hangja Archívum és Kutatóműhely egyedülálló társadalomkutatási gyűjteményeire és e kutatócsoport tagjainak munkájára épül, melyhez az OTKA támogatások már eddig is nélkülözhetetlen segítséget nyújtottak.
A hároméves, 12 partnert tömörítő nemzetközi konzorcium keretében, a H2020 program támogatásában megvalósuló *Kulturális ellenállás: az ellenzékiség kulturális örökségének megértése az egykor szocialista országokban* (COURAGE) projekt célja az egykori szocialista országok kulturális ellenzékének örökségét kezelő gyűjtemények bemutatása. A nemzetközi konzorcium fontos célkitűzése, hogy megerősítse e gyűjtemények kulturális életben betöltött helyét, illetve, hogy a kortárs európai kultúra számottevő részévé tegye az egykori kelet-európai ellenzék örökségét. Az átfogó vizsgálat 16 országra terjed ki az egykori NDK-tól a balti államokon át Ukrajnáig. A gyűjtemények minél hatékonyabb társadalmi hasznosítását szemináriumok, filmfesztivál, mozgó kiállítás, internetes adatbázis és tananyag segíti majd minden egyes országban.
Az agrár és vidékfejlesztési politikák hatása a helyi élelmiszertermelésre címmel 2016 elején induló OTKA posztdoktori kutatás célja, hogy bemutassa, miként alakult az elmúlt évtizedben az élelmiszer-önellátás és a helyi kisüzemi élelmiszer-termelés Magyarországon. A *Karriermodellek és karrierépítés a kutatás-fejlesztésben. Különbségek és egyenlőtlenségek a munkaerő-piaci lehetőségek, a személyes kapcsolathálók és a munka-magánélet egyensúlya tekintetében* című OTKA kutatás fő célkitűzése, hogy feltárja és értékelje a különböző karriermodelleket, valamint a tudományos előmenetelt segítő és akadályozó tényezőket a kutatás-fejlesztés területén Magyarországon. A tudományos karriereket több nézőpontból vizsgáljuk, nevezetesen a munkaerő-piaci egyenlőtlenségek, a személyes kapcsolati hálók, továbbá a munka-magánélet egyensúlya szempontjából.

V. A 2015-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

Impaktfaktoros nemzetközi folyóiratcikk

1. Amirkhanian YA, Kelly JA, Takacs J, McAuliffe TL, Kuznetsova AV, P Toth T, et al. Effects of a social network HIV/STD prevention intervention for MSM in Russia and Hungary: a randomized controlled trial. AIDS 29(5), 583-593. (2015) (IF: 5,5) http://real.mtak.hu/21025/1/2015_AIDS_Amirkhanian_Kelly_Takacs_et_al.pdf http://real.mtak.hu/id/eprint/21025
2. Lengyel B, Varga A, Ságvári B, Jakobi Á, Kertész J. Geographies of an online social network. PLOS ONE 10:(9) Paper 0137248, 13. (2015) (IF: 3,2) http://real.mtak.hu/15928/1/Geographies_of_an_online_social_network.pdf http://real.mtak.hu/id/eprint/15928
3. Dávid Beata, Huszti Eva, Barna Ildikó, Fu Yang-chih. Egocentric contact networks in comparison: Taiwan and Hungary. Social Networks 44, 253-265. (2015) (IF: 2,9) http://real.mtak.hu/32841
4. Diogo Costa, Joaquim Soares, Jutta Lindert, Eleni Hatzidimitriadou, Örjan Sundin, Olga Toth, et al. (2) Intimate partner violence: a study in men and women from six European

countries. International Journal Of Public Health 60(4), 467-478. (2015) (IF: 2,7) http://real.mtak.hu/25162/

5. Diogo Costa, Eleni Hatzidimitriadou, Elli Ioannidi-Kapolou, Jutta Lindert, Joaquim Soares, Orjan Sundin, Olga Tóth, et al. (1) Intimate partner violence and health-related quality of life in European men and women: findings from the DOVE study. Quality Of Life Research 24(2), 463-471. (2015) (IF: 2,4) http://real.mtak.hu/25162/1/quality_of_life_paper.pdf http://real.mtak.hu/id/eprint/25162
6. Boda Zsófia, Néray Bálint. Inter-Ethnic Friendships and Negative Ties in Secondary School. Social Networks 43, 57-72. (2015) (IF: 2,0) http://real.mtak.hu/30545/1/boda_neray_2015.pdf
7. Hajdu Gábor, Hajdu Tamás. The Impact of Culture on Well-Being: Evidence from a Natural Experiment. Journal Of Happiness Studies online first: 1-22. (2015) (IF: 1,6)
8. Szalma I, Takács J. Who Remains Childless? Unrealized Fertility Plans in Hungary. Sociologicky Casopis / Czech Sociological Review 51(6), 1047-1075. (2015) (IF: 0,6) http://real.mtak.hu/31927/1/2015_Szalma-Takacs-Who%20Remains-Childless.pdf

Angol nyelvű könyv

9. Takács J. Homophobia and Genderphobia in the European Union: Policy contexts and empirical evidence. Stockholm: SIEPS, 84. (2015) http://real.mtak.hu/23603/1/2015_Takacs_Homophobia-and-genderphobia-in-the-EU_Sieps.pdf
10. Granberg L, Andersson K, Kovách I (szerk.) Evaluating the European Approach to Rural Development: Grass-roots Experiences of the LEADER Programme. Burlington: Ashgate Publishing, 243. (2015)
11. Szirmai V (szerk.) From Spatial Inequalities to Social Well-being. Székesfehérvár: Kodolányi János University of Applied Sciences, 187. (2015)

Nemzetközi folyóiratcikk

12. Zsuzsa Széman. Transition of Long - Term Care in Hungary: Problems and Solutions. European Journal Of Mental Health 10(2), 245-255. (2015)
13. Mauthner Natasha, Gárdos Judit. Archival Practices and the Making of "Memories". New Review Of Information Networking 20(1-2), 155-169. (2015) http://real.mtak.hu/32827
14. Makó Csaba, Illéssy Miklós, Csizmadia Péter, Heidrich Balázs. Mapping the context for transfer of finnish workplace development practice: The case of Finland, Hungary and Romania. Journal Of Self-Governance And Management Economics 3(2), 7-29. (2015) http://real.mtak.hu/32828
15. Takács J. Disciplining gender and (homo)sexuality in state socialist Hungary in the 1970s. European Review Of History 22(1), 161-175. (2015) http://real.mtak.hu/19736/1/2015_Takacs_Disciplining_Gender.pdf
16. Kapitány Ágnes, Kapitány Gábor. The semiotic dimensions of vertical social (self)classification. Journal Of The International Association For Semiotic Studies 2015(205), 243-260. (2015) http://real.mtak.hu/32829

AZ MTA TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT FŐBB MUTATÓI ÉS PÉNZÜGYI ADATAI 2015-BEN

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2015-ben

A kutatóhely neve: MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	161			Ebből kutató[2]:	136
PhD, kandidátus:	84	MTA doktora:	8	Rendes tag és levelező tag:	1
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma[3]:					2
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma[4]:					58

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				602
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				541
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				202
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				22
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				72
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	37	idegen nyelven:	7
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	16	idegen nyelven:	8
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	115	idegen nyelven:	80
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	15	idegen nyelven:	14
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	32	idegen nyelven:	121

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2014)

Összes hivatkozás száma[8]:	2312	Összes független hivatkozások száma:	2232

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2015-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD: 5	MTA doktora:	0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	357	hazain:	327
Nyilvános esemény megrendezése:	14	kulturális rendezvények:	3
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:			84
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	75	hazai:	85
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	27	hazai:	64

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			122
Témavezetések száma: TDK munka:	63	Diplomamunka (BSc):	201
Diplomamunka (MSc):	174	PhD:	136

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:	899 272	E Ft
Fiatal kutatói álláshelyen fogl. sz.16: 15 Teljes saját bevétel:	120 004	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		33
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	64 338	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:		2
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	2 200	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		21
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:	32 730	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		5
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	601	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:	20 134	E Ft

VI/A. A kutatóhely részletezett pénzügyi adatai 2015-ben

A kutatóhely neve: MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege:	899 272	E Ft
Az időszak folyamán a teljes saját bevétel összege:	120 004	E Ft
Saját szabadalmi és szerzői jogi bevétel:	0	E Ft
OTKA - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	64 338	E Ft
Innovációs Alapból - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	2 200	E Ft
ÚMFT - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Egyéb hazai pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	32 730	E Ft
EU-s pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Egyéb külföldi pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	601	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó bevétel - kutatásra:	5 310	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó bevétel - egyéb:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó egyéb kutatási bevétel:	14 824	E Ft
A tárgyévre vonatkozó egyéb nem kutatási bevétel:	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2015-ben

A kutatóhely neve: MTA TK központ vezetése alá tartozó csoportok

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	9	Ebből kutató[2]:	9
PhD, kandidátus:	5	MTA doktora:	Rendes tag és levelező tag:
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma[3]:			
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma[4]:			7

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				9
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				8
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				3
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				1
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				3
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2014)

Összes hivatkozás száma[8]:	28	Összes független hivatkozások száma:	14

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2015-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD:	0	MTA doktora:	0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	21	hazain:		12
Nyilvános esemény megrendezése:	4	kulturális rendezvények:		0
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:				6
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	5	hazai:		4
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:		0

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			6
Témavezetések száma: TDK munka:	3	Diplomamunka (BSc):	3
Diplomamunka (MSc):	5	PhD:	11

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2015-ben

A kutatóhely neve: MTA TK Jogtudományi Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	35	Ebből kutató[2]:	35
PhD, kandidátus:	25	MTA doktora: 3	Rendes tag és levelező tag: 1
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma[3]:			1
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma[4]:			12

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				241
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				217
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				76
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				4
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				31
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	13	idegen nyelven:	2
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	5	idegen nyelven:	4
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	46	idegen nyelven:	35
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	6	idegen nyelven:	3
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	0	idegen nyelven:	2

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2014)

Összes hivatkozás száma[8]:	701	Összes független hivatkozások száma:	675

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2015-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD:	0	MTA doktora:	0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	121	hazain:	142	
Nyilvános esemény megrendezése:	1	kulturális rendezvények:	0	
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:				14
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	45	hazai:	45	
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	13	hazai:	20	

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			45
Témavezetések száma: TDK munka:	24	Diplomamunka (BSc):	79
Diplomamunka (MSc):	72	PhD:	57

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2015-ben

A kutatóhely neve: MTA TK Kisebbségkutató Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	19	Ebből kutató[2]:	20
PhD, kandidátus:	13	MTA doktora:	Rendes tag és levelező tag:
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma[3]:			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma[4]:			4

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				112
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				98
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				54
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				5
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				11
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	14	idegen nyelven:	1
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	4	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	12	idegen nyelven:	11
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	2	idegen nyelven:	1
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	2	idegen nyelven:	1

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2014)

Összes hivatkozás száma[8]:	562	Összes független hivatkozások száma:	559

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2015-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD:	0	MTA doktora:	0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:		53	hazain:	55
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:		0
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:				29
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	16		hazai:	29
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	4		hazai:	13

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			15
Témavezetések száma: TDK munka:	5	Diplomamunka (BSc):	14
Diplomamunka (MSc):	15	PhD:	18

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2015-ben

A kutatóhely neve: MTA TK Politikatudományi Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	34	Ebből kutató[2]:	34
PhD, kandidátus:	19	MTA doktora: 3	Rendes tag és levelező tag:
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma[3]:			1
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma[4]:			23

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				126
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				112
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				37
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				8
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				11
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	3	idegen nyelven:	1
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	2	idegen nyelven:	3
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	30	idegen nyelven:	17
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	6	idegen nyelven:	6
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	11	idegen nyelven:	3

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2014)

Összes hivatkozás száma[8]:	558	Összes független hivatkozások száma:	539

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2015-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD:	2	MTA doktora:	0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:		38	hazain:	36
Nyilvános esemény megrendezése:	5	kulturális rendezvények:		0
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:				6
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	5		hazai:	1
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	3		hazai:	11

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			24
Témavezetések száma: TDK munka:	23	Diplomamunka (BSc):	52
Diplomamunka (MSc):	41	PhD:	22

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2015-ben

A kutatóhely neve: MTA TK Szociológiai Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	39	Ebből kutató[2]:	40
PhD, kandidátus:	23	MTA doktora: 2	Rendes tag és levelező tag:
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma[3]:			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma[4]:			12

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				115
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				107
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				33
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				6
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				15
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	7	idegen nyelven:	3
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	6	idegen nyelven:	1
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	26	idegen nyelven:	16
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	1	idegen nyelven:	4
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	19	idegen nyelven:	6

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2014)

Összes hivatkozás száma[8]:	503	Összes független hivatkozások száma:	478

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2015-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD:	3	MTA doktora:	0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:		124	hazain:	82
Nyilvános esemény megrendezése:	4	kulturális rendezvények:		3
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:				29
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	4		hazai:	6
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	7		hazai:	20

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			32
Témavezetések száma: TDK munka:	8	Diplomamunka (BSc):	53
Diplomamunka (MSc):	41	PhD:	28

TÁRSADALOMTUDOMÁNYI TÁMOGATOTT KUTATÓCSOPORTOK

MTA–DE ELMÉLETI NYELVÉSZETI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Kertész András, az MTA rendes tagja
4010 Debrecen, Pf. 47
telefon: (52) 512 942, fax: (52) 512 942
e-mail: andras.kertesz@t-online.hu; honlap: http://nyfk.unideb.hu/kutatocsoport
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2015-ben

A projekt célkitűzései: A kutatás célja az, hogy a kutatócsoport vezetője és egyik tagja által kidolgozott p-modell mint metaelméleti keret továbbfejlesztésével feltárja azokat a heurisztikákat, amelyek alapján a különböző adattípusok integrációja szisztematikusan megvalósítható a nyelvészetben. A kutatás várható eredménye három komponensből áll: (a) általánosítható következtetések levonása az eltérő adatforrásokból származó adattípusok nyelvészeti feldolgozásának tudománymódszertani alapjaira vonatkozóan a p-modell segítségével; (b) az integráció különböző lehetőségeinek és korlátainak számbavétele esettanulmányok alapján; (c) a heurisztikák feltárása, ami közvetlen hozzájárulást jelent a nyelvészeti elméletalkotás hatékonyságának növeléséhez.

2012-2014-ben teljesített feladatok: A Cambridge University Press-nél jelent meg a kutatás kiindulópontját nyújtó p-modellt bemutató monográfia *Data and evidence in linguistics: A plausible argumentation model* címmel. Egy tanulmány azt vizsgálja, milyen átfogó kép rajzolódik ki a szabályoknak ellentmondó 'kivételek' tipizálásáról és kezelésmódjáról a szintaxisban. Egy másik tanulmány Chomsky episztemológiai tolerancia elvét veszi górcső alá, és azt vizsgálja, hogy mely esetekben és hogyan tolerálhatók az adatok és az elmélet közötti ellentmondások az elméleti nyelvészetben. Egy tanulmány a kísérletek és a gondolatkísérletek mint adatforrások viszonyát elemzi a pragmatikában. Az adattípusok integrációja a kognitív szemantikában a témája a *Language Sciences* 34(6)-os számának a kutatócsoport vezetőjének társszerkesztésében. E kötet egyik tanulmánya a kognitív metaforaelmélet három meghatározó elméletének viszonyát elemzi, különös tekintettel interakcióikra, adatfeldolgozási módszereik kritikájára és felülvizsgálatára, egy másik tanulmány a metaforakutatásban alkalmazott pszicholingvisztikai és a természettudományos kísérleteket veti össze. A generatív nyelvészet területére vonatkozó esettanulmányt mutat be egy írás, mely a 'discontinuous constituent'-ek problémájára vonatkozó megoldási javaslatokat elemez. Az adattípusok integrációja a formális szemantikában a témája több cikknek is. A kutatócsoport egyik tagja megvédte PhD értekezését. A kutatócsoport tagjainak közreműködésével elkészült és a Benjamins kiadónál megjelent a *The Evidential Basis of Linguistic Argumentation* c. kötet. Az I. rész bemutatja a kutatócsoport két tagja által kidolgozott p-modellt, melyet a II. részben esettanulmányok különböző tárgy- és metatudományos problémákra alkalmaznak. Egy kétrészes tanulmány a német affrikáták ellentmondásos viselkedésének a Wurzel-féle (pre)generatív és a Wiese-féle CV-fonológiai keretben történő leírási kísérleteit veti össze a szerzők inkonzisztencia-kezelési technikáinak kritikus elemzésével. Egy tanulmány az introspektív gondolatkísérletek és a valódi kísérletek viszonyát tárgyalja a nyelvészetben, egy másik írás pedig a gondolatkísérletek egyik máig megoldatlan tudományelméleti jellegű problémájának, az empirikusság kérdésének új megoldását nyújtja a fogalmi metaforaelméletben alkalmazott gondolatkísérletek argumentációelméleti elemzése segítségével. Egy tanulmány a kísérletekben található érvelések kettős funkcióját feltárva nyújt kritériumokat a kísérletek mint adatforrások megbízhatóságának megítéléséhez.

A beszámolóév feladatai: 2015 egyik célja egy történeti pragmatikai tárgyú monográfia megjelentetése, mely elméleti nyelvészeti és katalán nyelvészeti ismereteket ötvözve vizsgálja a katalán befejezett múlt grammatikalizációját. Egy tanulmány új megközelítésben kívánja vizsgálni a közvetett idézetek szerkezetét, funkcióit és sikerességi feltételeit. Egy tanulmány arra vállalkozik, hogy áttekintést adjon a perspektivikus jelenségekre irányuló nyelvészeti és irodalomtudományi kutatás jelenlegi irányzatairól és legújabb eredményeiről. Az indexikus kifejezések elemzésére kidolgozott kétlépcsős modell David Kaplan nevéhez fűződik. Egy tanulmány egy alternatív modell kidolgozására kíván javaslatot tenni, amely a mondattartalom módosulását a fikcionális perspektíva kontextuális paraméterének hatásával magyarázza. Több tanulmány is diskurzus-pragmatikai témákat kíván vizsgálni. A kutatócsoport résztvevője a *Szakmódszertani Pályázat 2014*-nek. A projekt célja a kognitív nyelvészet legújabb eredményeire és korszerű szakmódszertani elvekre épülő, új típusú középiskolai német és angol nyelvi e-tananyagok koncepciójának kidolgozása.

II. A 2015-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A *Plauzibilis érvelés a generatív nyelvészet történetében* c. monográfia a p-modell historiográfiai kiterjesztését tartalmazza. Célja, hogy a generatív nyelvészet történetére vonatkozó, egymástól olykor radikálisan különböző historiográfiai nézetek pluralizmusának tárgyilagos bemutatásával hozzájáruljon a generatív nyelvészet hazai recepciójához, feltárja a bemutatott tudománytörténeti álláspontok hibáit, és felvesse a hibákat elkerülő historiográfiai alapfogalmak, hipotézisek és eszközök kidolgozásának indokoltságát. Az *Adatok és érvelés a történeti* pragmatikában c. monográfia a katalán befejezett múlt grammatikalizációját vizsgálja. A kutatás folyamatát metalingvisztikai szempontból is szemügyre veszi, körüljárva az adatok és érvelési módszerek kérdését a történeti pragmatikában. Az *A multimodal discourse-pragmatic analysis of ugye (~'is that so?')* c. tanulmány a multifunkciós diskurzusjelölőként is elemezhető 'ugye' lexikai elem történeti fejlődésének és jelentésváltozásainak ismertetése után szinkrón állapotát elemzi multimodális korpuszban. Az *A contrastive study of English and Hungarian discourse markers in mediatised interviews and natural conversations* c. cikk diskurzus-pragmatikai és kontrasztív megközelítést használva elemzi néhány angol és magyar diskurzusjelölő funkcióspektrumát. A kutatócsoport egyik tagja megvédte PhD értekezését. A kutatócsoport egyik tagjának társszerkesztésében és két tagjának közreműködésével elkészült a *Használat és hatás: újabb eredmények a magyarországi pragmatikai kutatásokban* c. tanulmánykötet. A *Szókincs-elsajátítási stratégiák az idegennyelv-tanulásban* c. tanulmány az MTA Szakmódszertani Pályázat első félévi eredményeit foglalja össze. Kiindulópontja az, hogy a korábbi kutatások metodológiailag nem megalapozott módon alkalmaztak statisztikai eszközöket. Egy esettanulmány segítségével megmutatja, hogy a statisztikai eszközök körültekintőbb kiválasztása és alkalmazása a korábbi megközelítések visszamenőleges újraértékeléséhez és új, megbízhatóbb eredményekhez vezet.

b) Tudomány és társadalom

A kutatócsoport az MTA Szakmódszertani Pályázat 2014 keretében kidolgozta a kognitív nyelvészet legújabb eredményeire és korszerű szakmódszertani elvekre épülő, új típusú középiskolai német és angol nyelvi e-tananyagok koncepcióját. A közoktatásban is alkalmazható, de önálló tanulásra is alkalmas, többféle digitális platformon is működtethető tananyagok célja az angol és német nyelvet tanulók metaforikus kompetenciájának fejlesztése. A tananyag koncepciójának tudományos megalapozottsága három pilléren nyugszik, és ily

módon szorosan kapcsolódik a kutatócsoport témájához: a nyelvtudomány élvonalában jelenleg zajló adat-/evidencia-vita tanulságainak levonása révén tudományelméletileg megalapozott; a kognitív nyelvészetnek a figuratív jelentésre vonatkozó eredményeit felhasználva nyelvelméletileg megalapozott; és kísérletileg megalapozott, mivel a tervezett új módszer egyes sajátosságainak tesztelése kísérletes nyelvészeti eszközökkel történik. A tananyag koncepcióját és működőképességét többféle adatforrásból származó evidenciával támasztottuk alá. Ez mindenekelőtt különböző módszereket alkalmazó kísérletek megtervezését és végrehajtását jelentette. Ehhez felhasználtuk mindazon tapasztalatokat, amelyekre a metafora-feldolgozással kapcsolatos pszicholingvisztikai kísérletek metaelméleti elemzése során tettünk szert.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2015-ben

A kutatócsoport részvételével elkészült *Használat és hatás: újabb eredmények a magyarországi pragmatikai kutatásokban* c. kötetben megjelent tanulmányok szerzői, illetve lektorai a legfontosabb hazai pragmatikai műhelyeket képviselik: DE, ELTE, SZTE, PPKE, PTE, KGRE, MTA Nyelvtudományi Intézete. Az MTA által kiírt *Szakmódszertani Pályázat 2014* során a kutatócsoport vezette projektben részt vettek a Debreceni Egyetem BTK Germanisztikai Intézetének, Angol-Amerikai Intézetének és Informatikai Karának munkatársai, valamint a DE Kossuth Lajos Gyakorló Gimnáziumának angol- és némettanárai. Továbbra is intenzív az együttműködés a Berlini Műszaki Egyetemen folyó kognitív nyelvészeti kutatással.

IV. A 2015-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A kutatócsoport egy munkatársa résztvevője a *Structuring Discourse in Multilingual Europe (TextLink)* EU által finanszírozott 56 millió eurós költségvetésű projektnek, melyből 2015-ben a kutatócsoport 1200 eurót használhatott fel. A kutatócsoport az MTA által kiírt *Szakmódszertani Pályázat 2014* keretében 3825 ezer Ft-os támogatásban részesült.

V. A 2015-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Abuczki Ágnes: A multimodal discourse-pragmatic analysis of ugye (~'is that so?'). Sprachtheorie und germanistische Linguistik, 25(1), 41-74 (2015). http://sugl.eu/wp-content/uploads/25_1/06_abuczkia.pdf
2. Furkó Bálint Péter, Abuczki Ágnes: A contrastive study of English and Hungarian discourse markers in mediatised interviews and natural conversations. Sprachtheorie und germanistische Linguistik, 25(2), 151-187 (2015). http://sugl.eu/wp-content/uploads/25_2/05_furkop_abuczkia.pdf
3. Bódog Alexa, Csatár Péter, Németh T Enikő, Vecsey Zoltán (szerk.): Használat és hatás: újabb eredmények a magyarországi pragmatikai kutatásokban. Budapest: Loisir Könyvkiadó Kft. (2015). http://real.mtak.hu/33171/
4. Kertész András: Plauzibilis érvelés a generatív nyelvészet történetében. Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó, 163 (2015). http://real.mtak.hu/31991/
5. Nagy C Katalin: Adatok és érvelés a történeti pragmatikában. Budapest: Loisir Könyvkiadó Kft., 264 (2015). http://real.mtak.hu/id/eprint/33263
6. Rákosi Csilla: Szókincs-elsajátítási stratégiák az idegennyelv-tanulásban. Argumentum, 11, 166-194 (2015). http://argumentum.unideb.hu/2015-anyagok/rakosics.pdf

7. Vecsey Zoltán: Indexicals, fiction, and perspective. Semiotica 203, 109-122 (2015). http://real.mtak.hu/31600/
8. Vecsey Zoltán (szerk.): Linguistic and literary aspects of perspectivity. 1-136. Semiotica, Volume 2015, Issue 203 (Feb 2015), Double Special Issue: Linguistic and literary aspects of perspectivity. De-essentializing authenticity: A semiotic approach (2015). http://www.degruyter.com/view/j/semi.2015.2015.issue-203/issue-files/semi.2015.2015.issue-203.xml
9. Vecsey Zoltán: A Representational Account of Fictional Characters. Analysis and Metaphysics, 14, 68-79 (2015). http://real.mtak.hu/31592/
10. Vecsey Zoltán: Fiction and Representation. Sats: Northern European Journal of Philosophy, 16 (2), 202-215 (2015). http://real.mtak.hu/31594/

MTA–DE KLASSZIKUS MAGYAR IRODALMI TEXTOLÓGIAI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Debreczeni Attila, az MTA doktora
4010 Debrecen, Egyetem tér 1.
telefon/fax: (52) 512 900/22097; fax: (52) 512 934
e-mail: papp.eleonora@arts.unideb.hu
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 01. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2015-ben

a) A kutatócsoport 5 éves kutatási tervében közel harminc hagyományos és elektronikus kritikai kiadás készítése szerepel, folyamatszerűen, vagyis a megjelentetéstől a készültség különböző fokozatain át az előkészítésig, továbbá az ezen munkákhoz kapcsolódó monográfiák és tanulmányok publikálása. b) A pályázati ciklus első három évében megjelent 16 szövegkiadás könyvben, elkészült 3 elektronikus kiadás és 1 honlap, megjelent 4 monográfia, 1 tanulmánykötet és egy 1 kutatási segédlet c) A jelen év feladata 2 szövegkiadás megjelentetése, 1 pályáztatása, 3 befejezése volt.

II. A 2015-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A tavalyi beszámoló célmeghatározása megjelenés előtt álló kötetek cím alatt két kiadást sorolt fel, mindkettő megjelent: a Régi Magyar Költők Tára 18. századi sorozatának Közköltészet alsorozatába tartozó III. kötet B része, melyet a terjedelmi növekedés miatt kellett önálló kötetben kiadni, valamint a Kazinczy kritikai kiadás Magyarországi utak című kötete, mely az önéletírások szekció utolsó darabja. A pályáztatásra kerülő kötetek között feltüntetett Pálóczi Horváth Ádám verses kiadványai (1787–1796) című kötet, amely szintén a Régi Magyar Költők Tára 18. századi sorozatának része, sikeres pályázást követően meg is jelent. E kötetek sorában nem szerepelt Borbély Szilárd posztumusz Csokonai-kötete, de sikerült támogatást szerezni ennek kiadásához is, a kötet sajtó alá rendezése megtörtént, kiadására a jogutódi hozzájárulást követően sor kerülhet. A befejezés előtt álló kötetek között felsoroltak közül Egressy Gábor családi levelezése elkészült, s a tervek szerint pályázásra kerül. A Kazinczy Költemények kiadásának több mint ezer oldalnyi főszövege már korábban elkészült, s betördelve korrektúrára vár, a jegyzetek az 1810 utáni soronkénti magyarázatok és a bevezetés kivételével lényegében készek. A kiadás jelentősen túlnőtte a tervezett kereteket (a jegyzetek jelenleg kerekítve 2,1 M karakter, azaz több mint 52 szerzői ív terjedelműek), így két kötetre kell majd bontani a megjelentetéskor. Az ugyancsak a Kazinczy sorozatba tartozó Glottomachia kötet főszövegei készen vannak, a jegyzetek készítése azonban szükségessé tette a nyelvi harcok dokumentumanyagának áttekintését és vonatkozó részének feldolgozását. Az áttekintés során vetődött fel, hogy fontos lenne ezt a jelentős és egyben sehol el nem érhető, részben kéziratos anyagot közzétenni, így megtörtént a mintegy félezer (egyenként akár több száz oldalas) tétel archiválása és publikálása, sokszempontú keresésre alkalmassá téve A magyar nyelvújítás dokumentumai 1810–1830 című portálon.

A Régi Magyar Költők Tára 18. századi sorozatának részeként készülő Verseghy Ferenc összes költeményei a befejezéshez közeledik, a főszövegek után ebben az évben a jegyzetek készültek el majdnem teljesen. Hátra van még ennek befejezésén kívül a bevezetés megírása és a kötet mellékleteként kiadandó kottafüzet összeállítása. Ugyancsak a befejezéshez közeledik egy további kötet is (ez nem szerepelt a kutatócsoport eredeti vállalásai között), amely a Zrínyi-téma 18–19. század fordulójáról származó német és magyar feldolgozásait

tartalmazza, kétnyelvű kiadásban. A kritikai kiadás keretében készülő, Kazinczy jegyzőfüzeteinek hatalmas anyagát tartalmazó Pandektákból két eredeti kéziratos kötet feldolgozása elkészült (MTAK K 633/II–III.), ezek azonban csak a többivel együtt adhatóak ki, ami terjedelmileg szétfeszíti egy nyomtatott kötet kereteit. Jelentős előrehaladás történt Kis János és Aranka György leveleinek készülő kiadásaiban, az előbbiben elkészült 188 levél főszövege és a hozzájuk tartozó jegyzetek (201 és 256 oldal terjedelemben), az utóbbiból az eddigi 400 darabhoz újabb 150 készült el. Gedő József levelezéséből elkészült 108 kritikai szöveg, mintegy 10 ív terjedelemben. Verseghy Ferenc levelezésének sajtó alá rendezése során megtörtént a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára és a Prímási Levéltár vonatkozó forrásainak feldolgozása, melynek során 32 eddig ismeretlen levél (és számos más mű) került elő, így összesen 274 levél van jelenleg feldolgozva. Elkezdődött Verseghy szépprózai műveinek sajtó alá redezése is, a szövegek rögzítése két kivétellel megtörtént, jelenleg a jegyzetek írása van folyamatban. A Csokonai Könyvtár források sorozat Első folyóirataink alsorozata számára készen vannak az Élet és Literatúra című folyóirat főszövegei, valamint az első két évfolyam jegyzetei. Az elektronikus kiadások terén részben technikai fejlesztés történt, ami egyrészt a portálrendszer mobileszközökre való optimalizálását jelenti, másrészt a menü és keresési rendszer átalakítását (pl. az összetett keresési funkció kiterjesztését), harmadrészt a fejlesztői felület alkalmassá tételét a bonyolult, hálózatos magyarázatok készítésére. A nyelvújításportál mellett új fejlesztés a Levelezés-portál is, amely jelenleg a Csokonai-levelezés mellett a Kazinczy-levelezés feltöltött darabjait (pl. a teljes XXIV. kötet kritikai szövegeit), valamint Ráday Gedeon családi levelezését tartalmazza. Elektronikus kiadásait a kutatócsoport bemutatta az MTA BTK és a BME közös rendezésében tartott Számítógép az irodalomtudományban c. konferencián. Az OSZK Aprónyomtatvány Tárában a kutatócsoport munkájában résztvevő egyetemi hallgatók katalogizálták az 1780–1830 közötti időszak mintegy 12 000 tételét. Megtörtént az 1820–1830-as évek almanachjai és az Élet és Literatura, majd Muzárion című folyóirat archiválása, melyek a DEENK-val közös fejlesztésű periodika-portálon jelennek majd meg. A kutatócsoport két tudományos segédmunkatársa elkészítette PhD-értekezését, a munkahelyi viták lezajlottak, érdemi átdolgozás elvárása nélkül javasolták beadásra a dolgozatokat. A kutatócsoport szenior kutatója Csokonai-biográfiájáért Artisjus Irodalmi Díjat kapott, továbbá befejezte kismonográfiáját Kazinczy Fogságom naplója című művéről, mely kiadásra vár.

b) Tudomány és társadalom

A nyelvújítás-portál nem pusztán kutatási célú, hiszen eredetiben elérhetővé és letölthetővé tesz olyan dokumentumokat, amelyek a középfokú oktatásban is felhasználhatóak. A kutatócsoport könyvbemutatókat tartott Budapesten és Debrecenben új kiadványainak megismertetése céljából.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2015-ben

A kutatócsoport megújította élő szerződéseit (OSZK, MTA KIK, PIM), kiterjesztve azok hatályát közös publikálási és kutatási tevékenységre is, a nyelvújítás-portál már ezen megújult együttműködés alapján készült, s lehetőség teremtődik így az elektronikus kiadásoknak az Europeana rendszerébe való bekapcsolására is. A kutatócsoport tudományos munkatársa egy tervezett együttműködés első lépéseként előadást tartott a EUR'ORBEM – CEFRES szervezésében Párizsban, majd Prágában megrendezett The Popularization of Entertainment, from the Enlightenment to Modernism: from West to East? c. konferencián. A kutatócsoport tagjai számos hazai és határon túli kutatóhely által szervezett konferencián tartottak

előadásokat (Magyar Nyelvtudományi Társaság, MTA BTK Filozófiai Intézet, Partiumi Keresztény Egyetem, Károly Gáspár Református Egyetem, Kazinczy Társaság).

IV. A 2015-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

2015-ben a kutatócsoport elkészült köteteihez nyert publikációs támogatásokról lehet beszámolni (OTKA, NKA), továbbá két fiatal kutató nyert posztdoktori pályázatot a kutatócsoporthoz.

V. A 2015-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

Itt helyhiány miatt csak a könyvek felsorolása található meg, ezek mindegyike szerepel a kutatócsoport 2015-re vállalt feladatai között, és a kutatócsoportvezető által szerkesztett sorozatokban jelentek meg. Ezeken kívül a kutatócsoport munkatársai és vezetője 10 tanulmányt publikáltak, mindegyik esetben a kutatócsoport nevének feltüntetésével.

Szövegkiadások

1. Közköltészet III/B, kiad. Csörsz Rumen István, Küllős Imola, Budapest, 2015., 594. (Régi Magyar Költők Tára 18. század XV., sorozatszerkesztő: Csörsz Rumen István, Debreczeni Attila, Szilágyi Márton) (http://real.mtak.hu/25024)
2. Pálóczi Horváth Ádám verses kiadványai (1787–1796), kiad. Tóth Barna, Budapest, 2015., 965. (Régi Magyar Költők Tára 18. század XVI., sorozatszerkesztő: Csörsz Rumen István, Debreczeni Attila, Szilágyi Márton) (http://real-eod.mtak.hu/2619/)
3. Kazinczy Ferenc: Magyarországi utak, kiad. Orbán László, Debrecen, 2015., 432. (Kazinczy Ferenc művei, sorozatszerkesztő: Borbély Szilárd, Debreczeni Attila) (http://realeod.mtak.hu/2555/)

Elektronikus kiadás

4. A magyar nyelvújítás dokumentumai 1810–1830, közzéteszi Czifra Mariann (deba.unideb.hu/deba/nyelvujitas)

MTA–DE KÖZSZOLGÁLTATÁSI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Horváth M. Tamás, az MTA doktora
4028 Debrecen, Kassai út 26.
telefon: (52) 512 700/77192; fax: (52) 512 700/77119
e-mail: kozszolg.kut@law.unideb.hu
honlap: http://jog.unideb.hu/kutatasaink/mta-kutatocsoport
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 01. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2015-ben

Az *5 éves kutatási program* közigazgatás-tudományi és multidiszciplináris alapkutatási célja a közszolgáltatások széles körének rendszerezése, megszervezésük területi összefüggésében. A helyi igazgatási viszonyok funkcionális tartalma áll a középpontban, tekintet nélkül az önkormányzatoknak formálisan meghatározott feladatok körére. A kutatás tárgya így a hálózatos infrastruktúra, a közüzemi szolgáltatások, a térségi infrastruktúrafejlesztés, a humán szolgáltatások, a hatósági igazgatás és a közrendészet ágazatainak a lakosság számára nyújtott, kormányzási szempontból releváns teljesítménye.

A program abból a feltevésből indul ki, hogy az ezredfordulótól kezdve a fejlett világban a közszektor szervezési keretei és tartalmai átalakulóban vannak. Ennek alapját a válságok hatására formálódó új európai trendek jelentik, amelyeknek figyelemre méltóak az összefüggései Kelet-Közép-Európa saját fejlődését illetően. A kutatás a közszolgáltatások biztosításában a közszektor és azon belül a különböző szintű kormányzati szerepek változásának tartalmait, megragadható irányait jellemzi és értelmezi. A megközelítést az a felismerés jellemzi leginkább, hogy az állami, illetve közösségi szerepek mára a korábbinál kiterjedtebbé váltak. Az alapul szolgáló indokok, az alkalmazott megoldások, vagyis az intézmények és üzleti modellek, a regulációs környezet azonban ezzel együtt is nagyon különbözőek lehetnek.

A munka során már elemzésre kerültek a változási folyamatok funkcionális szempontok mentén. (Összefoglalja ezt az irányt a *Kilengések. Közszolgáltatási változások* című kutatócsoporti kötet.) Továbbá rendszerezett tényfeltárás történt empirikus kutatás keretében. (Eredménye a *Gyűrűk és sugarak. Mit nyújt egy magyar város?* című könyv és aktív adatbázis, http://jog.unideb.hu/kutatasaink/hajduboszormeny-varos-kozszolgaltatasi-adatbankja). Ágazatcsoportok és ágazatpolitikák mai trendjeiről koncepcionális nemzetközi összehasonlítás már ugyancsak elkészült a kutatás keretében, amely eredményeknek szintén tematikus összefoglaló kötete készült (*Külön utak. Közfeladatok megoldásai*).

A fentieket követően a beszámolási év fő feladata volt a rendszerző kidolgozás teljessé tétele. A munka a kutatás összegző termékét alapozta meg, ami egy enciklopédikus kötet lesz. Rendszere tudományos újdonság, ezenközben általános és alkalmazott elméletet tartalmaz közfeladat-ellátási területenként. A végtermék szakértők, ágazati politikát alkotók alapműve és egyben kézikönyve lesz – a kutatás által érintett témában végzettséget szerző szakemberek széles köre számára. A felsőoktatási képzések széles spektrumában is alkalmazhatóak lesznek a kötet megfelelő részei, és különösen az alapjául szolgáló szemlélet maga. A rendszerező könyv címe: *A közszolgáltatások megszervezése és politikái. Merre tartanak?* Az enciklopédikus feldolgozás tudományos célja a mára megváltozott irányultságú ágazatpolitikai trendek közös alapjainak és jellemzőinek föltárása.

II. 2015-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A projektnek a gyakorlatban hasznosuló eredménye a közüzemi vállalatok gazdálkodási menedzsmentje és a társaságok szolgáltatási tevékenységéhez szorosan kötődő közigazgatási kapcsolatok új értelmezése. A következtetéseket és javaslatokat kifejezetten nagyvárosi városüzemeltetési holding működése során érvényre juttathattuk.

A kutatócsoport kiemelkedő elméleti kutatási eredményének számít a hálózatos közüzemi szolgáltatások, valamint a közoktatás szervezésének változási irányai elemzése, amelynek során a liberalizáció utáni korszak ellentmondásaival és regulációs kihívásaival kapcsolatban rendszerezés készült. Az eredmények 15 könyvfejezetben és szakfolyóirat-cikkben kerültek publikálásra, 9 további tanulmány pedig megjelenés alatt áll. Közülük 5 angol nyelvű, melyek sorában rangos nemzetközi projektben való érdemi részvételt megtestesítő eredmény is található.

b) Tudomány és társadalom

A projekt nagy jelentőségű akciója, hogy szakmai blog készült el és indult be a 2015. év folyamán. A www.kozjavak.hu weboldal (és facebook profilja) a kormányzat szerepeinek átalakulását mutatja be a mai piacgazdaság különböző közszektorba tartozó területein. Ez az interaktív fórum hidat teremthet egymástól eltérő területeket és értékvilágokat képviselő szakértők között. Angol nyelvű változata (www.kozjavak.hu/en) szintén elkészült a nemzetközi közönség számára. A projekt a különböző létező megoldásoknak e fórumon való bemutatásával és értelmezésével próbál hozzájárulni a nemzeti és európai kulturális örökség értékeinek fenntartásához, fejlesztéséhez.

A kutatócsoport nagy hangsúlyt feketetett arra, hogy eredményeit szélesebb társadalmi körben megismerjék. Ezt szolgálták nyilvános könyvbemutatók, rádióbeszélgetés a Rádió Orient közigazgatás-szakmai adón, valamint a Civil Rádióban. Bemutatásra került a kutatás, továbbá az egyes kötetek, hosszabb szakmai beszélgetések keretében (http://radioorient.hu/adasok/2015-03-12_horvathmtamas; http://radioorient.hu/adasok/2015-06-18_horvath_m_tamas), a hangnemben, tálalásban (pl. zenei aláfestésekkel) ügyelve az érdeklődő közönség szempontjából vett fogyaszthatóságra.

A kutatócsoport ezen túlmenően aktív honlapot üzemeltet, ahol a legújabb projektesemények, aktuális megjelenések, eredmények naprakészen megtalálhatók. A legtöbb információ idegen nyelven is elérhető (http://jog.unideb.hu/kutatasaink/mta-de-research-group), mely elősegíti a külföldi kapcsolatok létrejöttét is. A projekt rajta van az akadémiai kutatások népszerű nemzetközi hálóján a https://unideb.academia.edu/KozszolgaltatasiKutatocsoportMTADE linken elérhető módon. Az empirikus kutatás ténymegállapító adatbázisa folyamatosan karban van tartva. Nyilvános, jelszó korlátozásmentes igénylése útján – így szolgálva az érdeklődő tágabb kutatási közösség igényeit.

A kutatási eredményekről az elmúlt évben 7 alkalommal, önmagában is tudományos értékű recenzió jelent meg különböző szakfolyóiratokban. Ezen túlmenően a Jegyző és Közigazgatás című lapban a kutatócsoportnak saját rovata van. A lap eljut a gyakorló köztisztviselők széles köréhez, mivel az őket, valamint a helyi közösségeket érintő problémákkal foglalkozik.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2015-ben

Előadások hangzottak el a COST „Local Public Sector Reforms: An International Comparison" programjának Párizsban rendezett munkacsoporti ülésén (2015. január 14–16.) „From Municipalisation to Centralism" címmel, Dubrovnikban (május 5–6.) „Changes in the Hungarian Local Public Service Delivery" címmel és Istambulban (október 22–23.) „A Re-Intervening Government" címmel.

A Visegrádi Alap finanszírozásában a Debreceni Egyetem (az MTA–DE Közszolgáltatási Kutatócsoport részvételével), a cseh Univerzita Palackého v Olomouci, a szlovák Transka Univerzita v Trnave és a lengyel Katolicki Uniwesytet Lubelski Jana Pawla II. intézményekkel közös projektet folytat Adóhatóságok a Visegrádi Együttműködés országaiban, közös tapasztalatok az uniós csatlakozást követően címmel.
A kutatócsoport együttműködési megállapodás alapján Hajdúböszörmény Város Önkormányzatával tartós kapcsolatban áll, empirikus kutatások folytatása érdekében. A korábbi sikeres terepi vizsgálat után továbbra is gondozza a város működését középpontba állító adatbankját, amelyikhez nyilvános hozzáférést biztosít.

A kutatócsoport kapcsolatainak beérését mutatják az elfogadott, megjelenés alatt álló publikációk. Részben az együttműködésben folytatott projektek értek ebbe a szakaszba, továbbá az ilyen kutatásokból származó közvetlen és saját eredmények jelennek meg immár nemzetközi folyóiratokban, illetve könyvkiadóknál, közöttük a Palgrave Macmillannél.

V. A 2015-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Horváth M. Tamás: Effects of Western Governance Models in Eastern Europe After the Transition, Enlargement and Crises. In: Polonca Kovac, Gyorgy Gajduschek (szerk.) Contemporary Governance Models and Practices in Central and Eastern Europetern Europe. Bratislava: NISPAcee, 53–71 (2015). Teljes szöveg: http://real.mtak.hu/33335/
2. Bartha Ildikó: Mérlegen. Az Európai Unió külső tevékenységének lisszaboni reformjai. *Európai Jog* 15(3), 1–10 (2015). Teljes szöveg: http://real.mtak.hu/33333/
3. Horváth M. Tamás: Megszabva: Városi kormányzás másutt és itthon. *Tér és Társadalom* 29(2), 43-66 (2015). Teljes szöveg: http://real.mtak.hu/24483/
4. Bordás Péter: A településadó rendszertani és gyakorlati kérdései. *Pro Publico Bono* 3(3), 4-12 (2015). Teljes szöveg: http://real.mtak.hu/33284/
5. Bartha Ildikó: Tagállami BIT-ek mennek, uniós BIT-ek jönnek… Új játékszabályok a nemzetközi beruházásvédelem terén. In: uő: Nemzetközi szerződések mozgásban. Budapest: Dialóg Campus, 191–206 (2015). Teljes szöveg: http://real.mtak.hu/33337/
6. Bordás Péter: Határtalan hatások a pénzügyi decentralizációban: A forrásszabályozási rendszer értékelése településkategóriák alapján. *Miskolci Jogi Szemle* X.:(2015/1), 129–147 (2015). Teljes szöveg: http://real.mtak.hu/33314/
7. Bartha Ildikó: Közlekedés a hatáskörök (légi) folyosóinak útvesztőjében. In: uő: Nemzetközi szerződések mozgásban. Budapest: Dialóg Campus, 207–236 (2015). Teljes szöveg: http://real.mtak.hu/33338/
8. Horváth M. Tamás: Európa csendes fordulata. In: uő.: Magasfeszültség. Városi szolgáltatások. Budapest: Dialóg Campus, 191–207 (2015). Teljes szöveg: http://real.mtak.hu/33339/

MTA–DE MAGYAR NYELV- ÉS NÉVTÖRTÉNETI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Hoffmann István, az MTA doktora
4032 Debrecen, Egyetem tér 1.
telefon, fax: (52) 512 923
e-mail: hoffmann@mnytud.arts.unideb.hu
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2013. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2015-ben

A kutatócsoport érdeklődésének középpontjában az ún. korai ómagyar kor nyelvének vizsgálata áll. A honfoglalástól 1350-ig terjedő időszak kulcsfontosságú a magyar nyelv történetében, mivel ekkor – részben a kultúraváltás és a nyelvi környezet megváltozása következtében – rendkívül erős, máig ható érvényű változások zajlottak le nyelvünkben. Ekkor alakult ki a magyarság írásbelisége is, s az írásbeliség megléte a nyelvtörténeti kutatások számára is új helyzetet teremt. Az e korból való nyelvemlékek óriási többsége szórványemlék, amely latin szövegben előforduló hely- és személyneveket jelent alapvetően. E nyelvemléktípust a maga teljességében meg sem kísérelte feldolgozni a magyar nyelvtörténetírás, de emellett szükséges a kulcsfontosságú nyelvemlékeink újrafeldolgozása is. Ennek érdekében a kutatócsoport teljességre törekvő adatbázis kialakítását és szótári munkák létrehozását célozta meg, az elméleti feldolgozó munka pedig elsősorban a 11. századra összpontosít. Előtérben áll a nyelvemlék-monográfiák létrehozása, valamint a helyesírási és hangtörténeti kutatások folytatása. Mivel a szórványemlékek neveket tartalmaznak, a névtudomány szempontrendszerének alkalmazása megkerülhetetlen, annál is inkább, mivel ezt a közelítésmódot a korábbi kutatások alig alkalmazták. A névkutatás módszereinek, elveinek finomítása leginkább újkori-mai anyagon végezhető eredményesen, s a névrekonstrukció eljárása is megköveteli későbbi névadatok bekapcsolását: ezért a kutatásoknak ilyen irányokkal is ki kell egészülniük.

A 2015. évi feladatként meghatározott célkitűzéseket részben módosítanunk kellett, mivel a kutatócsoport személyi állományában jelentős változások történtek: két tudományos munkatárs és egy tudományos segédmunkatárs egész évben, egy tudományos segédmunkatárs pedig júliustól gyermekgondozási szabadságon volt. A megüresedett álláshelyekre részfoglalkozásúként alkalmaztunk egy tudományos főmunkatársat és egy tudományos munkatársat, valamint szeptembertől két tudományos segédmunkatárs dolgozik a kutatócsoportban.

A nyelv- és névtörténeti adatfeltárás terén a hangsúly áthelyeződött az újabb kori és az élőnyelvi helynévanyagra. A már meglévő Magyar Digitális Helynévtár és a Magyar Névarchívum anyagára támaszkodva széles körű összefogással létrehoztuk a Magyar Nemzeti Helynévtárat (MNH). Az online adatbázis a magyar nyelvterületről csaknem félmillió helynévadatot tartalmaz kereshető formában. A kutatócsoport társfinanszírozókkal együttműködve 2015 júliusában két hetes adatbázis-építő tábort rendezett, amelynek keretében 20 egyetemi hallgató járult hozzá munkájával az MNH anyagának gyarapításához.

A kutatócsoport tagjai az év folyamán 3 önálló könyvet publikáltak, közzétettek 19 lektorált tanulmányt, közülük 6-ot idegen nyelven, rangos nemzetközi fórumokon. 19 tudományos előadást tartottak, közülük 6-ot idegen nyelven, külföldi, nemzetközi konferencián. A kutatócsoport két konferenciát szervezett. A kutatócsoport egyik tagja 2015 decemberében PhD-fokozatot szerzett, egy másik tag pedig 2015 májusában a Debreceni Egyetemen elnyerte a habilitált címet.

Ezek alapján megállapíthatjuk, hogy a kutatócsoport a 2015. évi terveket mind mennyiségi, mind minőségi tekintetben megvalósította, némi tematikus módosítás mellett.

II. A 2015-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A kutatási eredmények közül kiemelendő, hogy két önálló nyelvemlék-monográfia készült el: ezekről korábban összefoglaló munka nem jelent meg. A garamszentbenedeki alapítólevél mint interpolált oklevél feldolgozása általános módszertani tekintetben is jelentő eredményekkel járt, a Tihanyi összeírás fontosságát pedig főképpen a Tihanyi alapítólevéllel való összefüggése, ill. a fogalmazványnak és a megpecsételt példánynak a fennmaradása adja. A kutatómunkában fontos hangsúlyokat kapott és több tanulmányban megjelent a régi magyar hely- és személynévrendszer kapcsolata, az Árpád-kori helynevek tipológiai és kronológiai viszonyai. Tovább épült ehhez kapcsolódóan a régi magyar személynévi, ill. a hang- és helyesírás-történeti adatbázis. A területi különbségek statisztikai modellálása a mai magyar névrendszerre vonatkozóan ugyancsak kiemelt kutatási témaként szerepelt. A Hajdú-Bihar megye helynevei 1. kötete a névtárak új típusát teremtette meg, amely teljességre törekvésével, gazdag illusztráltságával mind a tudományos igényeknek, mind a szélesebb érdeklődésnek sikerrel tud megfelelni.

b) Tudomány és társadalom

A Magyar Nemzeti Helynévtár programja és ehhez kapcsolódóan a Hajdú-Bihar megye helynevei 1. kötet nemcsak a nyelvtudomány számára fontos forrás, hanem más tudományágak számára is, de emellett szélesebb társadalmi igényeket, gyakorlati célokat is szolgál. Ezért szélesebb körű megismertetését fontos feladatunknak tartottuk: program- és könyvbemutatót rendeztünk az MTA Könyvtárában, majd Debrecenben, Hajdúböszörményben és Hajdúhadházon. Ezeknek a rendezvényeknek széles körű sajtóvisszhangja volt (lásd a kutatócsoport honlapján). Az ez évben megjelent két nyelvemlék-monográfiát a DAB keretében mutattuk be a sajtónak és az érdeklődőknek.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2015-ben

A kutatócsoport a Magyar Nyelvstratégiai Intézet támogatásával megindította a Magyar Nemzeti Helynévtár programját, amely a Kárpát-medence teljes magyar nyelvterületére vonatkozóan kívánja összegyűjteni a mai és a történeti helynévanyagot. A kutatócsoport a program kiformálására 2015. október 1–3-án műhelytalálkozót szervezett, ahol 9 hazai és határon túli intézmény (KBBE, NyKFE, KSJE, ELTE, DE, PE, NyF, MANySI) képviselője együttműködési nyilatkozatot írt alá. Tovább folyt az Erdélyi Múzeum-Egyesülettel való együttműködés, amelynek eredményeképpen az Aranyos mente 25 településének helynévanyaga került be a MNH-ba. A kutatócsoport 2015. május 20–23-án Síkfőkúton megrendezte a X. Helynévtörténeti szemináriumot, amelyen 17 előadás hangzott el. A nemzetközi tudományos kapcsolatok erősítését is szolgálták a nemzetközi konferenián való részvételek: a kutatócsoport két tagja a 12. finnugor kongresszuson Ouluban, két másik tag Nagybányán, egy munkatárs pedig Párizsban tartott előadást.

IV. A 2015-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A kutatócsoport egyik tagja a Debreceni Egyetem RH/751/2015. sz. belső kutatási pályázatán vezető kutatóként a 2015–2016. évre 4,9 M Ft-ot nyert el Onomatosystematical procession of

the Carpathian basin's modern toponymicon c. pályázatával. A kutatócsoportot emellett a Magyar Nyelvstratégiai Intézet mintegy 2 M Ft támogatásban részesítette.

V. A 2015-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

Az alábbiakban megadjuk azokat a publikációkat is, amelyek megjelenési éveként 2014. van feltüntetve, ám a valóságban csak 2015-ben láttak napvilágot, így nem szerepelhettek a kutatócsoport 2014. évi beszámolójában.

Könyvek

1. BÁBA BARBARA (szerk.): *Hajdú-Bihar megye helynevei I. A Hajdúböszörményi és a Hajdúhadházi járás helynevei.* Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó, 472 (2015). — Ebben: BÁBA BARBARA: Hajdúdorog helynevei, 32–97. KATONA CSILLA (– E. NAGY KATALIN): Hajdúböszörmény helynevei, 98–253. MOZGA EVELIN: Téglás helynevei, 254–295. MOZGA EVELIN–TÓTH TEODÓRA: Hajdúhadház helynevei, 296–379. Bocskaikert helynevei, 380–395.
2. KOVÁCS ÉVA: *A Tihanyi összeírás mint helynévtörténeti forrás.* Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó, 236 (2015).
3. SZŐKE MELINDA: *A garamszentbenedeki apátság alapítólevelének nyelvtörténeti vizsgálata.* Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó, 244 (2015).

Idegen nyelven megjelent tanulmányok

4. HOFFMANN ISTVÁN–TÓTH VALÉRIA: Viewpoints on the cognitive-pragmatic description of personal names. *Word. Journal of the International Linguistic Association* 61(2), 141–164 (2015).
5. KOVÁCS ÉVA: Comparative analysis of onomatosystems in the centuries after the astablishment of the Hungarian State. In: Proceedings of the 24th International Congress of Onomastic Sciences. Szerk. Joan Tort–Donada-Montserrat. Barcelona, 1225–1232 (2014).
6. KOVÁCS ÉVA: On the historical source value of toponyms. Historical toponyms as a source for the reconstruction of ethnic relations. *Namenkundliche Informationen* 103/104, 479–489 (2014).
7. RÁCZ ANITA: Les ethnonymes dans les toponymes hongrois. In: *La Nouvelle Revue d'Onomastique* 56, 183–196 (2015).
8. RÁCZ ANITA: Profession names in old Hungarian settlement names. *Nyelvtudományi Közlemények* 111, 117–131 (2015).
9. RÁCZ ANITA: Les noms de groupes sociaux dans les anciens noms de communes Hongrois. In: OLIVIU FELECAN szerk., *Proceedings of the Third International Conference on Onomastics "Name and Naming" Conventional / Unconventional in Onomastics.* Cluj-Napoca, 540–550 (2015).

Magyar nyelven megjelent tanulmányok

10. DITRÓI ESZTER: A helynévrendszerek területi differenciáltságának statisztikai alapú megközelítése. In. É. Kiss Katalin, Hegedűs Attila, Pintér Lilla szerk.: *Nyelvelmélet és dialektológia 3.* Budapest–Piliscsaba, 58–80 (2015).

11. DITRÓI ESZTER: Statisztikai módszerek felhasználási lehetőségei az összehasonlító névtudományban. *Helynévtörténeti Tanulmányok* 11, 191–212 (2015).
12. HOFFMANN ISTVÁN: Adalékok a mikrotoponimák kronológiai jellegzetességeihez. *Acta Academiae Agriensis XLII. Sectio Linguistica Hungarica.* Eger, 93–103 (2015).
13. HOFFMANN ISTVÁN: Nagykörű és Tapolcafő. Összehasonlító helynévrendszertani vizsgálat. In: A nyelv dimenziói. Tanulmányok Juhász Dezső tiszteletére. Szerk. Bárth M. János–Bodó Csanád–Kocsis Zsuzsanna. Budapest: ELTE BTK, 376–387 (2015).
14. HOFFMANN ISTVÁN–TÓTH VALÉRIA: Szempontok a 11. századi nyelvi és az etnikai rekonstrukció kérdéséhez. *Helynévtörténeti Tanulmányok* 11, 7–18 (2015).
15. HOFFMANN ISTVÁN–TÓTH VALÉRIA: Magyar Nemzeti Helynévtár. *Névtani Értesítő 37*, 195–202 (2015).
16. KOVÁCS HELGA: A *kő* utótagú várnevek. *Helynévtörténeti Tanulmányok* 11, 93–110 (2015).
17. MOZGA EVELIN: A *h* graféma előfordulása a Tihanyi összeírás személyneveiben. *Helynévtörténeti Tanulmányok* 11, 161–176 (2015).
18. RÁCZ ANITA: A foglalkozásnévi eredetű településnevek történeti tipológiai sajátosságai. In: *A nyelv dimenziói. Tanulmányok Juhász Dezső tiszteletére.* Bárth M. János–Bodó Csanád–Kocsis Zsuzsanna szerk. Budapest, 410–421 (2015).
19. RÁCZ ANITA: A nép- és törzsnévi helynevek történeti tipológiai sajátosságai. *Helynévtörténeti Tanulmányok* 11, 19–38 (2015).
20. TÓTH VALÉRIA: Történeti helynévkutatás. In: *Magyar névkutatás a 21. század elején.* Szerk. Farkas Tamás–Slíz Mariann. Budapest, 165–187 (2015).
21. TÓTH VALÉRIA: Szempontok latin eredetű személyneveink névtörténeti értékeléséhez. A Desiderius névbokra alapján. In: *A nyelv dimenziói. Tanulmányok Juhász Dezső tiszteletére.* Szerk.: Bárth M. János–Bodó Csanád–Kocsis Zsuzsanna. Budapest, 437–447 (2015).
22. TÓTH VALÉRIA: Gondolatok a helynévi eredetű személynevekről. *Helynévtörténeti Tanulmányok* 11, 129–148 (2015).

MTA–DE NÉPRAJZI KUTATÓCSOPORT
kutatócsoport-vezető: Bartha Elek, az MTA doktora
4032 Debrecen, Egyetem tér 1.
telefon: (52) 512 900/22 249; fax: (52) 512 958
e-mail: barthaelek@yahoo.com
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 01. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2015-ben

Az MTA–DE Néprajzi Kutatócsoport a 2012–2016 közötti időszakra akadémiai támogatást nyert a *Nemzeti örökség és modernizáció. Hagyományos és új értékpreferenciák a Kárpát-medence soknemzetiségű térségeiben* c. alapkutatási program megvalósításához. A kutatócsoport *jelenorientált* alapkutatásokra koncentrálva végez diakronikus néprajzi vizsgálatokat. *Problémaközpontú* érdeklődésének fókuszába helyezi a 20. századi *szocialista kényszermodernizáció* és a *globalizálódó világ* hatására keletkező transznacionális, társadalmi, kulturális, etnikai és vallási változások, folyamatok *lokális színtéren tapasztalható lenyomatának* kutatását. A tudományos munka kijelölt földrajzi területe elsősorban a történeti Abaúj, Gömör, Zemplén, Szabolcs, Szatmár, Bereg, Ung, Ugocsa és Bihar megyéket fedi le, ahol a kiválasztott magyar és vegyes lakosságú települések, a különböző etnikai, nemzeti, felekezeti közösségek és kultúrkörök határterületén, a nyugati és a keleti kereszténység találkozási zónájában helyezkednek el.
A pályázati ciklus első három évében a kutatócsoport tagjai közel 300 kutatónapot töltöttek néprajzi terep-, illetve levéltári kutatásokkal, ami a jelölt időszak egyik fő feladata volt. A vállalt alapkutatások mellett a projekt megvalósítása során az elért eredményekből a konferencia-előadásokon túl számos publikáció született (8 könyv, melyből 2 idegen nyelvű, 28 könyvrészlet, 28 folyóiratcikk.) A pályázati ciklus első három évében a kutatócsoport alapvető céljai között szerepelt az empirikus alapkutatások folytatása mellett a néprajztudomány történeti aspektusainak és szakspecifikus kérdésköreinek teoretikus vizsgálata a társadalom, vallás és kultúra, gazdasági viszonyainak változása a második világháború időszakától napjainkig, illetve a 90-es évek politikai fordulatának hatása a kulturális, gazdasági és társadalmi folyamatokra. Hangsúlyt helyez a nemzeti kulturális örökség hagyományos és új értékpreferenciák – hungarikumok – társadalmi beágyazódásának szerepére.
A pályázati ciklus negyedik évében a napjainkban zajló kétirányú kulturális (etnikai, vallási), társadalmi és gazdasági változás-folyamatokat vizsgáltuk, a nemzeti határokat felülíró globalizációs tendenciák és a lokális, nemzetépítő, hagyományteremtő tevékenységek összefüggéseit tártuk fel. A kutatócsoport kiemelt figyelmet szentelt a határeseményeknek, a nemzeti és kulturális örökség megőrzésének, az etnikai újjáéledés és önszerveződés folyamatainak elemzésére.

II. A 2015-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A kutatócsoport munkájában 2015-ben – a kutatási tervnek megfelelően – fontos szerepet töltöttek be az empirikus néprajzi vizsgálatok, amelyeknek kijelölt helyszíne elsősorban magyarországi határ-menti térségeket foglalt magában. A tudományos munka a terepkutatásra, a helyszíni adatgyűjtésre és az azt kiegészítő könyvtári és levéltári munkára épült. A kutatócsoport tagjai közel 100 munkanapot töltöttek kutatómunkával terepen magyar és vegyes lakosságú településeken (pl. Nagykálló, Napkor, Hajdúnánás, Irota, Hercegkút, Sajópálfala, Csíksomlyó, Újiráz, Gyomaendrőd, Szeghalom, Szentendre). Kutatásokat

végeztek emellett hazai és külföldi könyvtárakban, levéltárakban, családi és egyházi okirattárakban (pl. Kolozsvár, Miskolc, Budapest, Nyíregyháza, Debrecen).
A feltáró kutatómunka mellett a kutatócsoport 2015. évi fő feladata volt a gyűjtött és feldolgozott anyagok minél szélesebb körű közzététele. A kutatás eredményei elsősorban tanulmányok, adatközlések, könyvek és gyűjteményes kötetek formájában kaptak szakmai nyilvánosságot, illetve hazai és nemzetközi konferenciákon nyertek publicitást.
A kutatócsoport több tudományos tanulmánykötet és szakkönyv-sorozat szerkesztésében vett részt, illetve tagjai bekapcsolódtak az *Ethnica* c. néprajzi periodika szerkesztésébe. A kutatócsoport egy tagja társtudományi konferenciakötet, egy másik tagja pedig a társadalomtudományok szélesebb perspektíváját felölelő Replika c. folyóirat társszerkesztésében vett részt.
A kutatócsoport a szokások újjáéledése kérdéskörén belül a magyar nemzeti identitásőrzés sajátos formáját, a hagyományos, szokásokhoz kapcsolódó gasztronómia kereteit, a hungarikumkutatás perspektíváit, valamint a fesztiválozás identitásépítő szerepének vizsgálatát a 2013-ban indult 2 éves futamidejű *„Élelmiszerbiztonság és gasztronómia vonatkozású egyetemi együttműködés, DE-SZTE-EKF-NYME”* című TÁMOP pályázat keretén belül a 2015-ös évben zárta. A kutatások eredményeként egy módszertani és egy tereptapasztalatra épülő tanulmánykötet jelent meg, illetve a kutatócsoport tagjai a felsőfokú oktatásban alkalmazható oktatási segédanyagot fejlesztettek.
További jelentős eredményt képez a kutatócsoport egy tagjának 2015-ben megvédett, illetve egy másik tagjának elkészült és fokozatszerzési eljárásra benyújtott PhD doktori értekezése.
A kutatócsoport egy tagjának önálló kötete jelent meg, amellyel Petőfi S. János Publikációs Díjat nyert el.
A kutatócsoport részt vett *A víz szakralitása. Vallási terek, vallási migráció és a vízkultusz* c. gyomaendrődi valláskonferencia *(2015. április 18.)* és a *Régió és regionalizmus a történelemben és néprajzban* c. konferencia *(2015. szeptember 16.)* szervezésében, valamint *A néprajz tudományos képzése és népszerűsítése* c. konferencia *(2015. szeptember 25.)* lebonyolításában.
A több mint fél évszázada működő Néprajzi Kutatócsoport továbbra is szerepet vállalt az egyetemi oktatásban. A csoport munkatársainak ilyen irányú munkája nemcsak a terepkutatások vezetésére korlátozódott, hanem a pályázati témához kapcsolódó tantermi órák tartása mellett az egyetemi alapképzésben és a doktori képzésben részt vevő hallgatók témavezetésére is kiterjedt. A kutatócsoport egy tagja szakmai gyakorlatot vezetett hon- és népismeret-tanár szakos és alapképzésben résztvevő néprajz szakos hallgatóknak a nagykállói TÉKA népművészeti tábor keretein belül (2015. július 20–25).
A kutatócsoport tagjai tudományos eredményeiket a laikus közönség számára tudományos-ismeretterjesztő programok keretében (pl. Campus fesztivál, Kutatók éjszakája, Science Cafe rendezvényeken) közvetítették.
A kutatócsoport vezetője és egyik tagja 2015-ben elnöki, illetve titkári pozíciót látott el a Györffy István Néprajzi Egyesületben. A szakmai civil szervezet fórumot biztosít a határon túli néprajzkutatók és fiatal szakemberek tudományos eredményeinek közzétételére, illetve közreműködik a tudományos ismeretterjesztéshez szükséges rendezvények szervezésében.

b) Tudomány és társadalom

A kutatócsoport évek óta tudatosan törekszik arra, hogy az akadémiai program megvalósítása során gyűjtött empirikus adatok eredményeit közérthetően továbbítsa a szélesebb nagyközönség felé. Ennek érdekében 2015-ben önálló néprajzi programmal vett részt a Campus fesztiválon és a debreceni Kutatók éjszakája rendezvénysorozatán (pl. tudományos-ismeretterjesztő játékok, vetélkedők és interaktív foglalkozások). Célja a hagyományos

néprajzi, antropológiai ismeretek bemutatásán túl egyrészt a tradicionális szellemi kulturális örökség és a jelen közötti összefüggések megvilágítása volt, másrészt a néprajztudomány sokrétűségének megismertetése a laikus közönséggel. A projekt munkatársai a tudományos szakmai rendezvények mellett számos előadást tartottak ismeretterjesztő fórumokon: egyházi, nemzetiségi programokon adtak elő; néprajzi, muzeológiai tárlatot rendeztek, illetve kiállításokat nyitottak meg.
A kutatócsoport tagjai bekapcsolódtak a helyi idegenrendészet erőinek képzésébe. Több előadást tartottak a debreceni menekülttábor és a Hajdú-Bihar Megyei Rendőrfőkapitányság dolgozóinak a kulturális másság, kulturális diverzitás témakörében és közreműködtek a 2015-ös évben zajló migrációs problémakör megoldását előremozdító tudományos tanácskozásokban.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2015-ben

A kutatócsoport tagjai hazai és nemzetközi konferenciákon vettek részt, vállaltak el szekcióelnöki tisztséget és tartottak előadásokat. (például Budapest, Szeged, Debrecen, Miskolc, Hajdúnánás, Beregszász, Skopje).
A kutatócsoport tagjai a korábbi terveknek megfelelően többrétű oktatói tevékenységet láttak el. Oktatási tevékenységet túlnyomó többségben a Debreceni Egyetemen folyó néprajzi, történettudományi, szociológiai, filozófiai képzések keretei közt folytattak (BA, MA, osztatlan tanári, PhD), de az intézmények határon átnyúló kapcsolatrendszere révén egyéb hazai és határon túli felsőoktatási képzésbe (Kolozsvár, Nagyvárad, Beregszász, Ungvár) is bekapcsolódtak. Témavezetésükkel számos szakdolgozat született, és az egyetemi tehetséggondozás keretein belül (OTDK, DETEP, MÁSZ Kutatói Szakkollégiumi Program) több hallgató kutatómunkáját vezetik. A DE Néprajzi és Kulturális Antropológiai Doktori Programjában a kutatócsoport vezetőjének témavezetésével 2015-ben 1 doktorjelölt védte meg sikeresen doktori értekezését.

IV. A 2015-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A kutatócsoport a DE Néprajzi Tanszék és a szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum konzorciumával közösen 2015-ben OTKA pályázatot nyújtott be és nyert el. A projekt megvalósítása 2016. február 1-jével indult, négy éves futamideje alatt a Nagy Háború hazai és nemzetközi kulturális, társadalmi és gazdasági következményeinek új szempontrendszerű néprajzi-antropológiai és muzeológiai vizsgálatát foglalja magába.

V. A 2015-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Csiki Tamás: Vzdelávacie a spolocenské splky v Kosiciach v druhej polovici 19. storocia. In Kosice v súradniciach európskych dejín. (szerk.: Hajdú Mária–Martin Bartos) Kosice, 330–346 (2015).
2. Csiszár Imre: A „Nagy Háború” mint a 20. század nyitánya. A háborús vereség következményei egy kisváros életében. In: Vidék és város: Az első világháború és a magyar vidék. (Szerk. Barta Róbert és Csiszár Imre) Hajdúnánás, 43-82 (2015).
3. Kavecsánszki Máté: Tánc és közösség. A társastáncok és a paraszti tánckultúra kapcsolatának elmélete bihari kutatások alapján. Studia Folkloristica et Ethnographica 59. Debrecen: Debreceni Egyetem Néprajzi Tanszék, (2015). (önálló kötet)
4. Lajos Veronika: An Imaginery and an Alternative. A Critical Approach to Modernizing Moldavian Csángó Local Societies. In: Kovacs Magdolna – Laihonen Petteri – Snellman

Hanna (eds.): *Culture, language and globalization among the Moldavian Csángó today*. Uralica Helsingiensia 8. Helsinki: Finno-Ugrian Society; University of Helsinki Finno-Ugric Language Section, 111-135 (2015).

5. Marinka Melinda: A szatmári svábok népi kultúrájának nyomai, mai etnikai sajátosságai (doktori értekezés) Debrecen, 2015. (https://dea.lib.unideb.hu/dea/handle/2437/221272)

MTA–ELTE ÁLTALÁNOS IRODALOMTUDOMÁNYI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Kulcsár Szabó Ernő, az MTA rendes tagja
1088 Budapest, Múzeum krt. 4/A
telefon: (1) 411 6500/5113; fax: (1) 411 6500/5413
e-mail: ksze@t-online.hu
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2015-ben

A *Kultúraalkotó médiumok, gyakorlatok és technikák* című projekt a filológiai tudományok irodalmi nyilvánosságban betöltött szerepére, valamint a filológiai tevékenység technikai és intézményi komponenseire összpontosít. Ez a figyelem lehetővé teszi, hogy a filológiai tevékenységet, amely az irodalmi nyilvánosság előállításának csupán egyetlen komponense, tágabb kontextusban, azoknak a kulturális gyakorlatoknak a szintjén vizsgálják, amelyek közé illeszkedik. Lehetővé teszi továbbá azt, hogy a szöveg- és íráshasználat módjainak vizsgálatát kiterjesszék a filológiai tevékenységen kívüli, tágabb kulturális összefüggésekre is. A projekt három kutatási modulból épül fel. Az első a nyilvánosság technikai-intézményi előállításával, továbbá az irodalom nyilvánosságteremtő funkciójával foglalkozik. A második az *Újhold* folyóirat dokumentumait tárja fel, és Szabó Lőrinc munkásságához kapcsolódik. A harmadik az irodalomtudomány és kultúratudomány sokrétű viszonyának feltérképezésére vállalkozott, az itt elért eredmények kézikönyv formában válnak majd hozzáférhetővé.

A kutatócsoport a 2012-ben indult projekt eddigi éveiben teljesítette a vállalt publikációs terveket, s folytatólagosan erősítette a kutatócsoport nemzetközi és hazai tudományos jelenlétét. A 2015-ös évben a csoportnak négy jelentős vállalása volt. Ebből hármat kötetbéli publikációként teljesített, melyek a kutatás eddig eredményeit, továbbá az elkövetkezendő évek kutatási irányát is felvázolják. A negyedik vállalás a projekt végére tervezett kultúratudományos kötet előkészítő munkálataiban – workshopokban – került teljesítésre.

A projekt második és harmadik moduljának keretében két betervezett, jelentős eredményt is elért. Kabdebó Lóránt *„Nyílik a lélek”. Kettős látás a huszadik századi lírában* című kötete alapvetően Szabó Lőrinc költészetét vizsgálja. Az Újholddal kapcsolatos kutatások második kötete *„…mi szépség volt s csoda”. Az Újhold folyóirat köre – tanulmányok és szövegközlések* címmel jelent meg. Harmadik publikációs vállalásként munkatársunk *Miscellanea. Irodalmi és tudománytörténeti tanulmányok* című kötete látott napvilágot.

II. A 2015-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A kutatócsoport jelentős eredményeként tartható számon az a három kötetmegjelenés, amelyeket többéves kutatómunka előzött meg. A második modul részeként jelent meg a kutatócsoport nélkülözhetetlen együttműködő munkatársának a *„Nyílik a lélek”. Kettős látás a huszadik századi lírában* című kötete. A szerző új szempontból közelíti meg korábbi elemzéseit, a művek 21. századi olvasatát adja, kiemelten a poétikai kettőslátásra koncentrálva, mely egyrészt mint kétségbeejtő elkeseredés, másrészt mint egzisztenciális elcsodálkozás lép versépítő erővé Szabó Lőrinc korai (1927–28 közötti) költészetében. A projekt második és harmadik moduljához tartozik az a forráskiadásokat és elemzéseket tartalmazó kötet, amely a 2014-ben elindított (és 2016-ban folytatandó) újholdas kötetsorozat második darabjaként, a *„…mi szépség volt s csoda”. Az Újhold folyóirat köre – tanulmányok és szövegközlések* címmel jelent meg, s amelynek közleményei az Újhold folyóiratot, valamint

kiemelt íróinak és költőinek munkásságát tárgyalják. Egyedülálló a kötet két szövegközlése, amely Nemes Nagy Ágnes *Brüsszeli út, 1977* és *Amerikai napló, 1979* írásait adja közre, ezzel is hozzájárulva a szerző munkásságának kulturális örökségben történő rögzítéséhez. A filológiával foglalkozó kutatási modul és a Metafilológia-kötetek folytatásaképp jelent meg a filológiai projekt egyik vezetőjének elméleti írásait közlő kötete. A *Miscellanea* című kötetben a filológia olyan elgondolásai kerülnek előtérbe, amelyek összefüggésbe hozzák az írás és a szövegek mindennapi, tehát tudományosan nem reflektált használatának különböző módjait a filológiai munka tudományos mindennapjaival és önképeivel.

b) Tudomány és társadalom

Két jelentős, a kutatócsoport kutatását a szélesebb társadalmi közeg felé is reprezentáló publikációs blokk is megjelent 2015-ben. A *Filológiai Közlöny*ben (2015/2.) megjelenő összeállítás *Mindennapi filológia* címmel a kutatócsoport eddigi kutatásaihoz kapcsolódóan egyfelől filológiai tanulmányok fordításain keresztül elméleti kitekintést kíván nyújtani, másfelől a munkatársak és a felkért szakemberek esettanulmányain keresztül a filológia, a kiadástörténet, az archiválás és gyűjtés hívószavak mentén mutatja fel a kutatás aktuális állapotát. A *Tiszatáj* 2015. áprilisi, illetve a Tiszatáj Online-on megjelent médiumarcheológiai blokk feladata volt, hogy a kurrens német médiatudomány alapvető kérdéseit és kutatási irányait a honi olvasóközönség számára is elérhetővé tegye. Két fő probléma köré csoportosíthatók a szekció szövegei: a médiatörténet értelmezhetősége és a médiumok társadalmi beágyazottságának lehetséges új kapcsolódási pontjai. Előbbi egy olyan vitát indít meg, mely az utóbbi két évtizedben itthon is lejátszódott az irodalomtörténet-írás terén, vagyis mit tartalmazhat az irodalomnak a története, a művek, a szerzők, a műfajok kronologikus felvázolása miért nem elégséges az irodalomtörténethez. A médiumok társadalmi trendeket megvilágító szerepéhez, illetve egy ezek felől kialakítható új vizsgálódási módhoz olyan esettanulmányok járulnak hozzá a blokkban, melyek a hekker alakját már nem kizárólag a cyberaktivizmus társadalmi következményei felől teszik megközelíthetővé, hanem a hardver és a szoftver szabadságának gazdasági dimenzióit is felvetik.

A tudományos kutatást a szélesebb olvasóközönséggel megismertető rendezvényekre is sor került: a *Metafilológia 2.* című kötet, továbbá a Prae folyóirat Kittler-számának a bemutatása. A Pesti Bölcsész Akadémia (az ELTE BTK nyitott egyeteme) 2014/2015. tavaszi és 2015/2016. őszi félévének szervezésében több munkatárs is részt vett főszervezőként.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2015-ben

Ahogy a korábbi években is, a kutatócsoport jelentős hangsúlyt fektetett arra, hogy a projekt tudományterületének nemzetközileg is elismert kutatóit egy-egy előadás vagy workshop keretében Magyarországra hívja. A Hollandiából érkező Kiene Brillenburg Wurth (Utrecht University) és Sander van Maas (University of Amsterdam) tartott workshopot (ELTE, 2015. április 28–30.) az intermedialitás, szerzőség, zene és irodalom témákban. A Kölnből érkező Hanjo Berressem (Universität zu Köln) tartott két előadásból és két szemináriumból álló kurzust, mely az immanencia, zene, intermedialitás témákat tárgyalta (ELTE, 2015. május 21–22.). Jan Niklas Howe (Freie Universität, Berlin) négy angol nyelvű szemináriumot tartott, melyek a zseni és a kreativitás fogalmait járták körbe (ELTE, 2015. május 4–7.).

Emellett a kutatócsoport munkatársai számos nemzetközi konferencián és workshopon szerepeltek. A kutatócsoport tagjai részt vettek a *Theorizing Myth, Trauma and Memory in Central and East European Cultural Spaces* című nemzetközi konferencián (Lovran,

Horvátország, 2015. 09. 24–27.); a *Dichterische Berührungen mit anderen Kulturen* című konferencián (Iwate University, Japan, 2015. 07. 25.); a *Homo Viator* nemzetközi konferencián (Csíkszereda, 2015. 04. 24–26.); a *Sprachmedialität – zwischen Ereignis und Maschine* című workshopon (Humboldt Universität zu Berlin); a *Literature and Media Theory: Materialitiy, Mediality and Cultural Techniques* című göttingeni konferencián; *Tanulmányok költőportrékhoz* című, a pozsonyi Comenius Egyetem, valamint a Szenci Molnár Albert Alapítvány rendezte nemzetközi konferencián (Pozsony, 2015. október 7–8.); *A világépítés alternatívái* című, az MA Populáris Kultúra Kutatócsoport szervezte szimpóziumon (Selye János Egyetem, Komárom, 2015. október 22.); *Térátlépések* című nemzetközi konferencián (Pannon Egyetem, 2015. márc. 27.); az AHEA által szervezett *Identities Beyond Borders* nemzetközi konferencián (Babeș–Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár, 2015. júl. 9–11.); *Műfaj és komparatisztika* című nemzetközi konferencián, a Nemzetközi Összehasonlító Irodalomtudományi Társaság (ICLA) szervezésében (Veszprém, 2015. nov. 13–14.) Egy munkatársunk részt vett a Harvard Egyetem Világirodalmi Intézetének nyári egyetemén (Lisszabon, 2015. június 22. – július 16.)

A kutatócsoport tagjai számos hazai konferencián is szerepeltek. Munkatársaink részt vettek az *Irodalomtörténet? Kánon? Életművek peremvidéken* című konferencián (Eger, 2015. május 7–8.); a *Régi magyar irodalomtörténet metodológiai konferencián* (MTA BTK Irodalomtudományi Intézet, 2015. márc. 18.); a *Nyelvi megformáltság, diszkurzív beágyazottság* című konferencián (ELTE BTK, 2015. március 4.); az *Életművek a peremvidéken* című, a FISz által szervezett konferencián (EKF); az *Irodalom és interdiszciplinaritás* című konferencián (Debrecen, MODEM, 2015. április 10–11.); *Határincidens* című Szilágyi Domokos emlékkonferencián (PIM, 2015. okt. 1.); Jel-Kép-Tér Munkacsoportjának *A hatalom jelei, képei és terei* című konferenciáján (SZTE, Szeged, 2015. nov. 6–7.); a Magyar Wittgenstein Társaság rendezvényén (2015. dec. 17.).

Az ELTE BTK-n a kutatócsoport munkatársai rendszeresen meghirdetett szemináriumokkal vesznek részt az oktatásban, továbbá egy kolléga jelentékeny részt vállal az intézmény doktori programjának szervezésében és a kurzusok megtartásában. A kutatócsoport vezetője órákat tartott Berlinben (Freie Universität - Peter-Szondi-Institut für Allgemeine und Vergleichende Literaturwissenschaft) *Lyrik und Selbstanrede* címmel.

IV. A 2015-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Egyik munkatársunk NKA alkotói támogatásban részesült; egyik kutatónk nemzetközi konferencia pályázatát támogatta az MTA TKI (INKP 2016/1.). Együttműködő kutatónk a projekthez kapcsolódóan DAAD-PPP pályázatán Prof. Dr. Nicolas Pethessel (Universität zu Köln) *Az irodalomtudomány gyakorlattana* címmel nyert támogatást (16.840 Euro).

V. A 2015-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Buda Attila, Nemeskéri Luca, Pataky Adrienn (szerk.): *„…mi szépség volt s csoda”: Az Újhold folyóirat köre – tanulmányok és szövegközlések.* Budapest: Ráció Kiadó, 2015. (http://real.mtak.hu/32919/)
2. Kabdebó Lóránt: *„Nyílik a lélek”: Kettős látás a huszadik századi lírában – Szabó Lőrinc „rejtekútja”*. Budapest: Ráció Kiadó, 240 (2015). (http://real.mtak.hu/32918/)
3. Mezei Gábor: *Fordítás és fiziológia: Samuel Taylor Coleridge és Szabó Lőrinc Regéjében*. Alföld 2015(8), 90-104 (2015). (http://real.mtak.hu/33035/)

4. Smid Róbert (szerk.): *A médium szót kér – a hardver mikroeseményeiről:* Médiumarcheológiai blokk. Tiszatáj 2015(4), 75-119 (2015). (http://tiszatajonline.hu/wp-content/uploads/2012/03/2015-04.pdf)
5. Pataky Adrienn: *Kötött vagy szabad forma?* In: Buda Attila, Nemeskéri Luca, Pataky Adrienn (szerk.*)*: *„…mi szépség volt s csoda”*: Budapest: Ráció Kiadó, 27-53 (2015).
6. L. Varga Péter: *„A papír partján”: Genezisek, archívum és a „köztesség” materializálódása Tőzsér Árpád költészetében* In: Csanda Gábor , H. Nagy Péter (szerk.): *A kontextus végtelensége.* Dunaszerdahely: Szlovákiai Magyar Írók Társasága, 29-47 (2015). (http://real.mtak.hu/33037/

MTA–ELTE EGYETEMTÖRTÉNETI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Draskóczy István, az MTA doktora
1088 Budapest, Múzeum krt. 6–8.
telefon: (70) 207 4085
e-mail: dra_istvan@yahoo.de; draskoczy.istvan@btk.elte.hu
honlap: egyetemtortenet.elte.hu
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2013. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2015-ben

A kutatócsoportban alkalmazott munkatársak fiatal, pályájuk elején álló kutatók, így a munkát a vezető és az ún. „nem finanszírozott" tagok irányítják. 1/ Az öt éves program fő célkitűzései három területen: *a/ középkori magyar egyetemistákról adattár készítése, prozopográfiai adatok gyűjtése, b/ A Kárpát-medence összes felsőfokú oktatási intézményeiben 1526 – 1850 között tanuló hallgatók adattárának felállítása. c/. Az 1945 utáni korszak magyar felsőoktatása eddig fel nem tárt levéltári forrásainak összegyűjtése.* 2/ Eddig eredmények: *A középkori feltárás* során elkészült a prágai és krakkói egyetem alapadattára; *1526 – 1850 közötti időszak* vonatkozásában a kutatás és anyaggyűjtés terén a források 60 % feltárásra került, az adatrögzítés 40% körül járt. *1945 utáni időszak:* a Magyar Dolgozók Pártja központi szerveinek 1948–1956 közötti forrásait, valamint az MSZMP Politikai Bizottságának 1956-1975 közötti jegyzőkönyveinek folyamatos kutatása. 3/ A kutatócsoport öt éves programja keretében 2015-re három fő cél megvalósítását tervezték. A prágai és krakkói peregrinációra vonatkozó kötet elkészítése, valamint a német, olasz peregrináció korszerű adatbázisához szükséges munka elkezdése. A Repertorium Academicum Germanicum, néhány olasz egyetem saját adatbázisa, valamint az interneten elérhető olasz, német és francia digitalizált egyetemi források áttekintése. A Kárpát-medence felsőfokú oktatást végző állami és egyházi tanintézetébe járt hallgatók tanulmányi adatainak további feltárása Magyarországon és külföldön, további adatrögzítés (1526–1850). 1945–1989 közötti magyar felsőoktatás levéltári forrásai adatbázis számára a megkezdett munka folytatása. E tekintetben elsősorban a Magyar Dolgozók Pártja központi szerveinek 1948–1956 közötti forrásai, valamint az MSZMP Politikai Bizottságának 1956–1960 közötti jegyzőkönyveinek átnézése a fő feladat.

II. A 2015-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A kutatócsoport *középkori vonatkozású* kutatásait a *Prága – Krakkó* kötet határozta meg. Sikerült minden eddiginél teljesebb hallgatói listát elkészíteni, prozopográfiai adatokkal kiegészítve. Jelenleg lektorálás alatt áll. Elindult a német, olasz és francia egyetemeken tanuló magyarországiak eddigieknél teljesebb adattárának összeállítása. Elkezdődött a neves egyháztörténész Gábriel Asztrik pályájának a vizsgálata, egyik munkatársuk befejezte PhD-értekezését (védése 2016 tavaszán várható).

Az 1526–1850 közötti időszak hallgatói adatbázisának az építése ebben az esztendőben jelentős eredményekkel büszkélkedhet. A peregrináció kutatás szempontjából kiemelt jelentőségű volt a Wroclawban végzett kutatás, ahol három, eddig fel nem tárt és magyar szempontból fontos intézmény anyagát sikerült megtalálni. Ezek a Glogaui Jezsuita Gimnázium, a Breslaui Elisabeth Akadémiai Gimnázium és a Görlitzi Akadémiai Gimnázium. Hangsúlyozni kell, hogy ezeket a forrásokat eddig magyar szempontból senki sem vizsgálta. Oly jelentős levéltári anyagot sikerült találni, amelyek lényegesen módosítják a kora-újkori németországi peregrinációra vonatkozó ismereteinket.

További kutatás során teljesen sikerült feltárni a nagyszebeni, brassói és pozsonyi evangélikus líceumok felsőfokú képzésére vonatkozó anyakönyveit. Erdély esetében a 16. század végétől kezdődően sikerült új adatokat találni, míg Pozsony esetében 1717-től, Bél Mátyás igazgatóságától kezdve lényegében hiánytalanul sikerült az anyakönyvi adatokat összegyűjteni. E nagy mennyiségű anyag feldolgozása még sok munkát fog igényelni. Nagy eredmény, hogy a Kassai Állami Levéltárban sikerült adatokat találnunk a Kassai Királyi Jogakadémia hallgatóságára, amelyet elveszettnek tekintettek eddig. Ugyanígy sikerült összegyűjteni a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában a Nagyváradi Királyi Jogakadémiára vonatkozó olyan névsorokat, amelyeket sem Nagyváradon, sem Kolozsváron nem lelhetők fel. Jelentős eredmény még hogy az Eperjesi Állami Levéltárban, valamint az Evangélikus Országos Levéltárban végzett kutatások keretében szinte hiánytalanul sikerült összegyűjteni az Eperjesi Evangélikus Kollégium teljes anyakönyvi anyagát, és további forrásokat a Lőcsei és Késmárki Líceumokra. Végezetül ki kell emelni, hogy a Sárospataki Református Kollégium 1777–1850 közötti togátus névsorait digitalizálták. Ugyanis e korszak anyagai még nem voltak feldolgozva. Összességében elmondható, hogy a szerzetesi főiskolák kivételével az anyaggyűjtést 90 %-os szinten áll. Azaz, az adatrögzítés 55% körüli szinten áll.

Az 1945 utáni magyar felsőoktatás irategyüttese adatbázisának készítését három fő végezte. A munka két irányban folytatódott 2015-ben. Az MDP utódpártjának az MSZMP Központi Bizottsága Agitációs és Propaganda Osztálya 1956–1989 közötti iratainak kutatása és a felsőoktatásra vonatkozó iratok adatbázisának építése. Az irategyüttes első őrzési egységei az 1956-os forradalom és szabadságharc eltiprása utáni megtorlásra vonatkozóan tartalmaznak eddig nem ismert és megtorlás ideológiai és politikai folyamatát megalapozó döntéseket mutatják be. Az 50-es ével levéltári anyagának feltárása folyt ebben az évben. A munka a következő évek adatainak feltárásával folytatódik. A másik irány egyrészt a Minisztertanács ülésjegyzőkönyveinek felsőoktatásra vonatkozó iratait mérte fel, és foglalta táblázatokba. Az 1945 és 1965 közötti húsz esztendő készült el és áll rendelkezésre. Ezekben az iratokban egyetemi oktatói, rektori kinevezésekre, egyetemi beruházásokra, építkezésekre stb. vonatkozó kormánydöntések találhatóak.

Sikerült két gazdaságirányítási és tervezési szervezet iratanyagának a feltárását megvalósítani. A Gazdasági Főtanács 1945.november 24. és 1949. november 2. között, a Népgazdasági Tanács 1949 júniusa és 1952 novembere között működött. Előbbi iratanyaga az egyetemek újjáépítésére, kollégiumok létesítésére, építésére új felsőoktatási építési tervekre nyújt új adatokat. Utóbbi iratanyagában az új egyetemek, főiskolák létesítésére építésére vonatkozóan találhatók dokumentumok.

Az anyaggyűjtés mellett folytatódott a feldolgozó munka. Az év folyamán több tudományos előadás tartására került sor hazai és külföldi konferenciákon, magyarul és idegen nyelven. Több tanulmány készült, melyek többsége megjelenése 2016-ra várható, itthon és külföldön. Kiemelt eredmény, hogy befejeződött az Eperjesi Evangélikus Kollégium adattárának összeállítása 1667–1850 között, az Eperjesi Egyetemmel kötött megállapodás alapján ez a munka 2016 elején kiadásra kerül. Folyamatosan bővült a Nagyszombati és Pesti Egyetem adattára. Előbbinél a 18. századi promóciós nyomtatványok információi, utóbbinál az orvoskar még hiányzó promóciós adatai kerültek be az adatbázisba. Bővült az Egri Jogakadémia adattára és részben feldolgozásra került a Szatmári Püspöki Líceum adattára. Mindkét esetben, folyamatban van újabban előkerült forrásokkal való kiegészítésük. A tavalyi év végi 94 ezres adathoz képest az adattár jelenleg mintegy 115 ezer beiratkozás adatait tartalmazza. A bécsi egyetemeken és főiskolákon 1867–1890 között tanuló magyar diákokról szóló kötet megjelent, amiben azonban korábbi időszakról is vannak újabban feltárt információk. A kutatócsoport két tagja dolgozott a művön.

Mindez egyrészt eddigieknél sokrétűbben mutatja be Magyarországnak az európai kultúrába való beágyazottságát, másrészt arra a tényre mutat rá, hogy középkori és kora-újkori értelmiségünk nagyobb létszámú volt, mint azt eddig feltételezni lehetett.

b) Tudomány és társadalom

2015. március 22-én tartotta a kutatócsoport első nemzetközi konferenciáját, amelyen saját tagjain kívül szlovák, román és lengyel kutatók is részt vettek. Az angol és német nyelvű konferencia anyagát remélhetőleg 2016-ban sikerül megjelentetni. Munkatársak részt vettek továbbá Budapesten (COST konferencia a CEU-n), illetve Bécsben és Krakkóban rendezett nemzetközi konferenciákon, melyeken 6 előadás megtartására került sor. 2015. szeptember 25-én részt vett a kutatócsoport a Kutatók Éjszakája rendezvénysorozaton, november 26-án a kutatócsoporthoz kötődő kiadványokat az ELTE BTK-n megrendezett könyvbemutatón ismertették neves szakemberek. Eddig a kutatócsoporttal kapcsolatos információknak az ELTE Levéltár honlapja adott helyett. 2015 őszére sikerült saját honlapot létesíteni (egyetemtortenet.elte.hu), amely képet ad a munkáról. A honlap hiányzó adatainak a feltöltése folyamatos.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2015-ben

Az év folyamán korábban már jelzett nemzetközi kapcsolatok mellett újabbakat is sikerült kialakítani. Hasznos kapcsolat fejlődött ki a Kassai Városi Levéltárral, a kolozsvári Református és Unitárius Levéltárral, a Nagyszebeni Szász Evangélikus Levéltárral, a Román Tudományos Akadémia marosvásárhelyi történeti intézetével, a Bécsi Egyetemi Levéltárral. Tárgyalásokra került sor a pozsonyi Komensky Egyetemmel egy esetleges közös kiadvány elkészítéséről. Megemlíthető a lengyel *Corpus Academicum Cracoviense* kutatócsoporttal kialakuló kapcsolat, amit az idei konferenciákon való kölcsönös részvétel mutat.

IV. A 2015-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Egyik vezető kutatójuk 2014-ben elnyert NKA támogatás alapján dolgozott azon a könyvön, amely bemutatja az 1956-os forradalom és a megtorlás történetét az ELTE-n. Megjelenése az évfordulóra várható. A kutatócsoport-vezető tagja lett az MTA BTK Lendület Középkori Magyar Gazdaságtörténet Lendület Kutatócsoportnak (LP 2015-4/2015).

V. A 2015-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Draskóczy István: Debreceni diákok egyetemjárása a középkorban. In: Katolikus újjászületés Debrecenben. Szerk. Orosz István, Papp Klára. Debrecen: Debreceni Egyetem Történelmi Intézete, 17–35 (2015).
2. Haraszti Szabó Péter: A prágai egyetem 14. századi hallgatói és a királyi udvar kapcsolatrendszere. In: Micea mediaevales. Fiatal történészek dolgozatai a középkori Magyarországról és Európáról. Szerk. Gál Judit, Kádas István, Rózsa Márton, Tarján Eszter. Budapest: ELTE BTK Történettudományi Doktori Iskola, 77–91 (2015).
3. Patyi Gábor – Simon Zsolt – Szabó Miklós – Szögi László – Varga Júlia: Magyarországi diákok a bécsi egyetemeken és főiskolákon 1867–1890. Ungarländische Studenten an Wiener Universitäten und Hochschulen 1867–1890. Budapest, Eötvös Loránd Tudományegyetem Levéltára. (Magyarországi diákok egyetemjárása az újkorban 25.), 852 (2015).

MTA–ELTE HERMENEUTIKA KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Fehér M. István, az MTA rendes tagja
1088 Budapest, Múzeum krt. 4/i
telefon: (1) 485 5200/5217; fax: (1) 485 5239
e-mail: h9142feh@ella.hu
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 01. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2015-ben

A kutatócsoport fő célkitűzései az ötéves kutatási periódusban
A Hermeneutika Kutatócsoport öt évre tervezett kutatása fő célként a hermeneutika szerteágazó problémaköréből egyes résztémák kutatását tűzte ki célul, melyek közül a legfontosabbak: hermeneutika, gyakorlati filozófia és etika összefüggései, a hermeneutikai művészet- és nyelvfelfogás, hermeneutika és medialitás, a hermeneutikai filozófia képzés-fordulata, Gadamer és a görög filozófia, a végesség dimenziói, vallásfenomenológia és ontológia összefüggései a 20. században, hermeneutika és teológia, valamint a személy történeti-fenomenológiai értelmezése, a hermeneutika és az elméleti-gyakorlati pszichoanalízis ill. a szociológia közös pontjai, hermeneutika és tudomány, hermeneutika és közösség, Heidegger életműve, a hazai filozófiai örökség kutatása. A kutatócsoport az eredményeket hazai és nemzetközi tudományos konferenciákon tervezte bemutatni, továbbá évente megjelenő tanulmányokban, valamint a témához kapcsolódó önálló kötetekben publikálni, ill. az egyetemi oktatásban a hallgatók felé közvetíteni. A résztémák kutatása mellett a kutatócsoport évente átlagban egy nagyobb konferenciát tervezett, különféle társtudományokkal való együttműködésben.

A 2015-ig elért eredmények
Az eddigi, 2012–2015-ig terjedő időszakban a kutatócsoport teljesítette a célkitűzés időarányos részét, mind publikációk, mind konferenciaszervezések vonatkozásában, ahogy a részletes éves beszámolók is mutatják.

A 2015. év fő feladatai
A Hermeneutika Kutatócsoport 2015-ben is fő feladataként kezelte a hermeneutikai filozófia és szemléletmód sokirányú kutatását, egyebek mellett a következő témakörök mentén: összefüggés a művészet- és nyelvfilozófiával, a közösség és nemzeti identitás, a medialitás és a kultúratudományok kérdésköre, az időfilozófia és kordiagnózis, a vallásfenomenológia és ontológia összefüggései, továbbá a pszichoanalízis és a szociológia érintkezési pontjai. A 2015-re megfogalmazott célkitűzések részét képezte a *Vitában egymással. Filozófusok disputái, kontroverziái* címmel rendezett konferencia anyagának megjelentetése 2015-ben, mely a kutatócsoport aktuális tevékenységét tükrözi. A kutatócsoport másik fő feladatának nagyobb konferenciák szervezését tekintette, bevonva az irodalom- és történettudomány, valamint más társdiszciplínák képviselőit, s egyben törekedett megjelentetni az eredményeket. A kutatócsoport további kiemelt célja volt, hogy kutatási eredményeit az oktatásban, a mester- és a doktori képzésben hasznosítsa, azokat vendégelőadások tartása és egyéb formákban mind hazai, mind külföldi egyetemeken ismertesse.

II. A 2015-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A kutatócsoport legjelentősebb közös teljesítménye 2015-ben a *Vitában egymással: Filozófusok disputái, kontroverziái* címmel megjelentetett kötet (Budapest: L'Harmattan). A kutatócsoport vezetője és egy tagja szerkesztette a *Constellations herméneutiques. Interprétation et liberté* (Zürich; Berlin; Münster: LIT Verlag) címmel megjelent tematikus kötetet, és tanulmányt is jelentettek meg benne. További két kötet van előkészületben, melyben a kutatócsoport tagjai szintén részt vettek 2015-ös munkájukkal: ezek, a már nyomdai munkálatok alatt lévő *Hermeneutika és demokrácia* (Budapest: L'Harmattan) c. kötet és a 2015-ös kutatócsoporti konferencia anyagát tartalmazó *Imagináció a filozófiában: Hermeneutikai, fenomenológiai, vallásfilozófiai megközelítések* c. tervezett kötet (Budapest: L'Harmattan). – A kutatócsoport havi rendszerességgel kutatócsoporti szemináriumok keretében rendezett előadásokat, melyek során a munkatársak aktuális kutatásaikból tettek közzé részleteket, és alkalom nyílt a közös eszmecserére. A kutatócsoport keretében elért kutatási eredmények mester- és doktori képzésben való hasznosítását szolgálták azok a munkatársak által tartott, a korábbiak mellett meghirdetett új kurzusok, amelyekre az ELTE BTK Filozófia Intézetében, a berlini Humboldt Egyetemen és a nagyváradi Partiumi Keresztény Egyetemen került sor. – A kutatócsoport tagjainak kiemelkedő egyéni, 2015-ös eredményei között tartjuk számon, hogy a kutatócsoport-vezető vendégprofesszorok meghívását szervezte meg, s a Messinai Egyetemmel egy hosszú távú együttműködés alapjait fektette le; a kutatócsoport egyik főmunkatársa 2015-ben professzori kinevezésben részesült és Jaspers Fellowship ösztöndíjat nyert el; két munkatárs Bolyai János Kutatási Ösztöndíjban részesült, és egy munkatárs Edith Stein életművéről szóló doktori disszertációja német nyelven megjelent.

b) Tudomány és társadalom

A Hermeneutika Kutatócsoport tevékenységének egésze, különösképpen pedig egyes tematikus kutatási irányai megválasztása révén azt a belátást törekszik érvényre juttatni, hogy a hermeneutika mint gyakorlati filozófia társadalmi relevanciával rendelkezik. A nyitottság, mely a megértéstudományi gondolkodásmód jellemző alap-beállítottsága, hozzásegít nyitott, kritikus-önkritikus állampolgárok neveléséhez, a hagyományt tisztelő, megértő és elsajátító, az idegen felfogásokat, kultúrákat becsülő attitűd kialakításához. Ennyiben a kutatócsoport munkája egészében véve is hozzájárul az egyetemes kulturális örökség újra-elsajátításához, ezen belül − különösen a magyar filozófia történetének kutatása révén − a nemzeti kulturális örökség méltó megőrzéséhez, gondolkodó feldolgozásához. A kutatócsoport eredményeinek szélesebb körben való hozzáférhetővé tételét szolgálta a kutatócsoport-vezető ismeretterjesztő előadása (PPKE-MTA), egy kerekasztalbeszélgetés-sorozat, egy budapesti könyvbemutató és négy recenzió a munkatársak tollából.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2015-ben

A kutatócsoport munkatársai 2015 folyamán két nemzetközi és öt hazai tudományos rendezvény szervezésében vettek részt. – A nemzetközi kutatás központi műhelyeivel való kapcsolatok fejlesztése terén kiemelendő az olasz kapcsolatok elmélyítése, s ennek keretében a Messinai Egyetem két elismert professzorának a látogatása, akik a kutatócsoport vezetőjének meghívására tartottak nyilvános előadásokat – a kutatási projekthez kapcsolódva. Ezen felül neves osztrák professzor tartott workshop-ot a kutatócsoport Bécsi Egyetemmel meglévő együttműködésének folytatásaként. A kutatócsoport munkatársai a tárgyévben az

alábbi szervezetekben nyertek el új tagságot: The Hermeneutics Exchange (Hermeneutica Scotia). The International Institute for Hermeneutics (Senior Associate Fellow). – A kutatócsoport munkatársai 2015-ben 10 nemzetközi és 18 hazai rendezvényen vettek részt előadóként, 8 nemzetközi szakfolyóirat szerkesztőségi tagjaként, illetve 3 nemzetközi tudományos bizottság tagjaként munkálkodtak az év folyamán. Az egyik főmunkatárs blokkszemináriumot tartott a berlini Humboldt Egyetem Hungarológia szakán; egy másik főmunkatárs rövid vendégkutatói utat tett a kolozsvári Babes-Bolyai Egyetemen és a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetemen; két munkatárs posztdoktori ösztöndíjjal a Bécsi Egyetemen kutatott; és egy munkatárs az angliai Scottish Centre for Continental Philosophy-ben (University of Dundee) járt vendégoktatói úton. – A hazai felsőoktatási intézményekkel való együttműködés keretében a kutatócsoport a tárgyévben együttműködött az ELTE Doktori Iskolájával, a Pécsi Egyetem Doktori Iskolájával, a ME Irodalomtudományi Doktori Iskolájával és a Wesley János Lelkészképző Főiskolával. A kutatócsoport szinte valamennyi munkatársa részt vesz a hazai felsőoktatásban, s három munkatársa összesen hét doktorandusz munkáját vezette 2015 folyamán. Az újabb kutatási eredmények mester- és doktori képzésben való hasznosítását a munkatársak kurzusai, köztük 15 új kurzus célozta, amelyekre az ELTE BTK Filozófia Intézetében és más egyetemeken került sor (ME BTK, PPKE, Humboldt Egyetem stb.). Az erdélyi kutatásokhoz kapcsolódóan, ill. a velük való együttműködés keretében a kutatócsoport egyik főmunkatársa 2015 folyamán vendégoktatóként két mesterkurzust tartott a nagyváradi Partiumi Keresztény Egyetemen.

IV. A 2015-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

2015-ben a Hermeneutika Kutatócsoport két tagja részesült Bolyai János Kutatási Ösztöndíjban (tárgyévre eső támogatás: 0,64 M Ft, illetve 1,001 M Ft), egy tag MTA Posztdoktori Kutatói Program támogatásban részesült (2,733 M Ft), ill. a munkatársak egy további OTKA-pályázatban (K 100922) működtek közre résztvevőként (0,3 M Ft), két AÖU pályázatot (0,419 M Ft) és egy Campus Hungary pályázatot (0, 215 M Ft) nyertek el.

V. A 2015-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Riccardo Dottori, István M. Fehér, Csaba Olay (Éds.): Constellations herméneutiques. Interprétation et liberté. Zürich; Berlin; Münster: LIT Verlag, 277 (2015). http://www.lit-verlag.de/isbn/3-643-90585-7
2. Fehér M. István, Kiss Andrea-Laural, Lengyel Zsuzsanna Mariann, Nyírő Miklós (szerk.): Vitában egymással. Filozófusok disputái, kontroverziái. Budapest: L'Harmattan, 433 (2015). http://real.mtak.hu/24536/
3. Jani Anna: Edith Steins Denkweg von der Phänomenologie zur Seinsphilosophie, Würzburg: Königshausen & Neumann, 404 (2015). http://real.mtak.hu/33235/
4. Fehér M. István: „L'idea di Europa e la filosofia", Phàsis. European Journal of Philosophy 3, 2015(3), 147–163 (2015). http://real.mtak.hu/33406/; http://www.inschibbolethedizioni.com/lidea-di-europa-e-la-filosofia/
5. Fehér M. István: „Hermeneutik und praktische Philosophie", in: Riccardo Dottori, István M. Fehér, Csaba Olay (éds.): Constellations herméneutiques. Zürich; Berlin; Münster: LIT Verlag, 61–80 (2015). http://real.mtak.hu/19741/
6. Fehér M. István: „Der Nyugat und die Philosophie", in: Csongor Lőrincz (szerk.): Wissen – Vermittlung – Moderne, Wien: Böhlau Verlag, 59–92 (2015). http://real.mtak.hu/33401/

7. Nyírő Miklós: „Art, Truth, Event. Positioning the Non-representationalist Paradigms of Pragmatic Naturalism and Philosophical Hermeneutics”. Pragmatism Today, vol. 6, Issue 1, Summer 2015, 89–119. (2015) ISSN 1338-2799 http://real.mtak.hu/32022/
8. Lengyel Zsuzsanna Mariann: „Questioning Beyond Subjectivity – Cassirer and Heidegger: A Case Study: on the Davos Dispute”. Philobiblon, vol. XX, Number 2, July – December 2015, 296–318 (2015). http://real.mtak.hu/26707/
9. Olay Csaba: „Der Begriff der Existenz bei Jaspers und Sartre”; in: Anton Hügli, Manuel Hackel (szerk.): Karl Jaspers und Jean-Paul Sartre im Dialog. Frankfurt am Main: Peter Lang, 75–94 (2015). http://real.mtak.hu/32505/
10. Olay Csaba: „Bemerkungen zur Karl Jaspers’ Geschichtsphilosophie”, in: Studi jaspersiani III. Storia e età assiale. Napoli-Salerno: Orthotes Editrice, 219–234 (2015). http://real.mtak.hu/32502/

MTA–ELTE INTERDISZCIPLINÁRIS RÉGÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Borhy László, az MTA levelező tagja
1088 Budapest, Múzeum körút 4/b
telefon: (1) 411 6554; fax: (1) 411 6553
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 01. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2015-ben

A kutatócsoport alapvető célkitűzése, hogy a régészeti leletek kutatása és tudományos feldolgozása révén hozzájáruljon a nemzeti kulturális örökség méltó megőrzéséhez, értelmezéséhez és szélesebb körben való megismeréséhez. E cél elérése érdekében a kutatócsoport fő feladata az ELTE BTK Régészettudományi Intézetének keretei közt működő különböző laboratóriumok (térinformatika, archeozoológia, anthropológia) és részkutatási programok (fizikai kormeghatározások, számítógépes tipológia, geofizikai mérések, régészeti célú légifényképezés) valamint a kisegítő egységek (restaurátor műhely, fotólabor) tevékenységének integrációja, ezen túl pedig a vaskor és a római kor interdiszciplináris módszerekkel való településtörténeti elemzése volt.
A kutatások koordinációját a kutatócsoport vezetője és hat főállású munkatársa végezte. Munkájukat szükség szerint a programban együttműködő hazai és külföldi partnerintézetek saját kutatásaikkal egészítették ki. A kutatócsoport által elért tudományos eredmények az ELTE BTK Régészettudományi Intézetnek graduális és posztgraduális oktatási programjában hasznosultak. A kutatócsoport nagy hangsúlyt fektet arra, hogy munkatársainak legújabb kutatási eredményei publikálásra kerüljenek, így számos közlemény jelent meg az ELTE Régészettudományi Intézete által kiadott *Dissertationes Archaeologicae*-ban és a kutatócsoport előző vezetője tiszteletére írt emlékkötetben.
Az ötéves kutatási terv egyik súlyponti feladata a La Tène-kori falusias települések és a hozzájuk tartozó temetők, másik résztémája a vaskori elit romanizációja és a provinciális városfejlődés kutatása. Vaskori településtörténet és temetőelemzések résztémában a Sajópetri-Homoki-Szőlőskertek La Tène-kori temető és Ordacsehi késő vaskori település publikációs kéziratának összeállítása megtörtént, kiadásuk folyamatban. Ménfőcsanak, Paks-Gyapa, Helyőpapi és Bátaszék késővaskori feltárásához kapcsolódó leletanyagának feldolgozása 2012 óta folyamatos és a topográfiai kutatások az adott lelőhelyek környezetéhez kapcsolódóan folytak. A romanizáció-kutatás résztéma keretein belül zajlik a franciaországi Mont Beuvray „Nagy kovácsműhely”-insulájának feltárása és Szőny – Brigetio településtörténeti kutatása. A kutatócsoporti pályázat részletes kutatási tervében foglaltak 2012 és 2015 között az ott vázolt ütemtervnek megfelelően kerültek megvalósításra.

II. A 2015-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A vaskori programban szereplő Sajópetri-Homoki-Szőlőskertek temetőelemzése és az Ordacsehi-Cserefölde mellett feltárt késő-vaskori település kutatási eredményeinek összefoglalása már korábban elkészült, de kiadásuk a rendelkezésre álló források függvénye, ezért az utóbbi lelőhely esetében egy előzetes tanulmány került ismertetésre. Paks-Gyapa késővaskori település és temető, illetve Perkáta-Nyúli-dűlő település leletanyagának feldolgozása ebben az évben is folyamatos volt.
A franciaországi Mont Beuvray-i ásatási helyszínen a kutatócsoport munkatársai az előző évi kutatásokat folytatva kisebb kontrollásatást végeztek. Ezzel párhuzamosan a feltárt leletanyag

feldolgozása és az elmúlt 20 év kutatásait összefoglaló monografikus publikáció elkészítése a terveknek megfelelően haladt, a két évtizedes munka elsődleges dokumentációjának feldolgozása befejeződött, a kézirat várhatóan 2016-ban fog elkészülni.
Római kori iparrégészet, vaseszközök és üvegtárgyak vizsgálata résztémában a Komárom/Szőny-Vásártér lelőhelyen 2013–2014-ben előkerült tárgyak feldolgozása tovább folytatódott. A magyarországi légi fotó alapú topográfiai kutatások során a kutatócsoport folytatta a korábbi évek során gyűjtött adatok elemzését és feldolgozását, ezen belül kiemelt figyelmet szentelt Komárom-Szőny zónájában, a brigetiói települést érintő adatokra. Utóbbi helyszínen komplex terepi kutatásokra is sor került.
Három helyszínen volt feltárás a kutatócsoport vezetőjének irányítása alatt: 2015. évben tovább folyt Vásártér régészeti kutatása, amelyet Brigetio katonavárosának nem romboló régészeti módszerekkel történő kutatása egészített ki. Emellett a szőnyi MOL lakótelep kiskertjeiben és a Dunaparton, összesen 6 hónapon keresztül tartott az ásatás, amelynek legfontosabb eredményei a helyi múzeumban folyamatosan bemutatásra is kerültek.
A 2015-ben a vállaltaknak megfelelően folytatódott a ménfőcsanaki és a bátaszéki késő vaskori település leletanyagának feldolgozása. A késővaskori topográfia kutatások ebben az évben is a Dél-Dunántúlra fókuszáltak, az eredmények tudományos publikálása a közeljövőben várható.
A résztéma kutatási tervének megfelelően elkészült Dédestapolcsány-Verebce-tetői középső vaskori temető embertani anyagának előzetes feldolgozása. A kutatócsoport munkatársai részt vettek az M4-es autópálya építési munkálataihoz kapcsolódó feltárásokban is, Berettyóújfalu Somota-dűlő 2. (Papp-zug) lelőhelyen.
2015-ben a kutatócsoport két munkatársa is megvédte doktori disszertációját, Pannoniából származó római kori vasszerszámok és a római provinciaperszonifikációk ikonográfiája és szerepe a császárkori propagandában témakörökben.

b) Tudomány és társadalom

A tudomány és a társadalom közötti párbeszéd megvalósítása érdekében a kutatócsoport vezetője és munkatársai ismeretterjesztő előadásai mellett rendszeresen megjelentek a médiában. A kutatócsoport római kori programjának eredményei a Kutatók Éjszakája program keretében megrendezett tematikus előadásokon és ismeretterjesztő kiadványban kerültek bemutatásra. A komáromi Klapka György Múzeumban 2015-ben három időszaki kiállításon kerültek bemutatásra a kutatócsoport vezetőjének legújabb ásatási eredményei.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2015-ben

A program egyik pillére, a Mont Beuvray-i ásatás – amelyen a kutatócsoport 4 tagja összesen 4 hónapos időtartammal vett részt – a Centre Archéologique Européen du Mont Beuvray (Glux-en-Glenne) együttműködésével valósult meg.

Magyarországi partnerként megemlítendő az ELTE TTK Környezettudományi Intézetének Ásványtani, illetve Kőzettani Tanszéke. Az ordacsehi település feldolgozásában a kutatócsoport együttműködő partnerei a Somogy Megyei Múzeumok Igazgatósága, a Miskolci Egyetem Metallurgiai és Öntészeti Intézete és az Ásatárs Kft. A kutatócsoport tudományos munkatársai is részt vesznek az ELTE BTK Régészettudományi Intézetének graduális és posztgraduális képzésében, a kutatócsoport vezetője egyetemi oktatói tevékenysége mellett több PhD-hallgató témavezetője. A kutatócsoport vezetője és tudományos munkatársai összesen 11 alkalommal vettek részt 2015-ben külföldi és belföldi konferenciákon előadóként.

IV. A 2015-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A kutatócsoport vezetője „A brigetiói katonaváros és legiótábor komplex régészeti kutatása” címmel OTKA-pályázatot (K 108667) és „Europeana Network of Ancient Greek and Latin Epigraphy” címen (CIP-ICT PSP-2012-6) Európai Uniós pályázatot nyert, amelyek forrásai 2015-ben is rendelkezésre álltak. Emellett, a Komárom-Szőny-i ásatást a Wekerle Alapkezelő (Régészeti tehetséggondozó tábor Brigetioban, NTP-FTNYT-MPA-12-012), a Klapka György Múzeum NKA pályázata (3213/195) és a helyi önkormányzat támogatta.

V. A 2015-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Szabó M.–Borhy L.: Magyarország története az ókorban: Kelták és rómaiak. Bibliotheca Archaeologica. Budapest: L’Harmattan, 264 (2015).
2. Borhy, L.–Tankó, K.–Dévai, K. (dir.): Studia archaeologica Nicolae Szabó LXXV annos nato dedicata. Budapest: L’Harmattan, 304 (2015).
3. Bartus D. – Borhy L. – Delbó G. – Dévai K. – Kis Z. – Nagy A. – Sey N. – Számadó E. – Vida I.: Jelentés a Komárom-Szőny, Vásártéren 2013-ban folytatott régészeti feltárások eredményeiről – Bericht über die Ergebnisse der in Brigetio (FO: Komárom–Szőny, Vásártér) im Jahre 2013 geführten archäologischen Ausgrabungen. Kuny Domokos Múzeum Közleményei 21, 7–78 (2015).
4. Bartus D., Borhy L., Delbó G., Dévai K., Kis Z., Nagy A., Sáró Cs., Sey N., Számadó E., Vida I.: Jelentés a Komárom-Szőny, Vásártéren 2013-ban folytatott régészeti feltárások eredményeiről, Kuny Domokos Múzeum Közleményei 21, 7–51 (2015).
5. Tankó K.: Die skythischen Funde der Alföld Gruppe aus Kazár und Szurdokpüspöki (Ungarn) In: Szathmári Ildikó (szerk.): An der Grenze der Bronze- und Eisenzeit: Festschrift für Tibor Kemenczei zum 75. Geburtstag. Budapest: Magyar Nemzeti Múzeum, 431–444 (2015).
6. Éva Tankó: L’Étude des trouvailles anthropologiques de la nécropole celtique de Povegliano Ortaia (Vérone-Italie), In: L. Borhy, K. Tankó, K. Dévai (szerk.): Studia Archaeologica Nicolae Szabó LXXV Annos Nato dedicata. Budapest: L’Harmattan, 251–265 (2015).
7. Z. Czajlik, K. Tankó, L. Timár, B. Holl: Remains of Celtic Settlement at Ráckeresztúr, in: L. Borhy, K. Tankó, K. Dévai (szerk.): Studia Archaeologica Nicolae Szabó LXXV Annos Nato dedicata. Budapest: L’Harmattan, 77–94 (2015).

MTA–ELTE PERIPATO ÖSSZEHASONLÍTÓ TÁRSADALMI DINAMIKA KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Fokasz Nikosz, az MTA doktora
1117 Budapest, Pázmány Péter sétány 1/a.
telefon: (1) 372 2500/6841; e-mail: fokasznikosz@tatk.elte.hu; fokasznikosz@gmail.com
honlap: peripato.tatk.elte.hu
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2013. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2015-ben

MTA–ELTE Peripato Összehasonlító Társadalmi Dinamika Kutatócsoport a 2015-ös évben új elemekkel bővítve folytatta azon kiinduló célkitűzésének megvalósítását, hogy összehasonlítsa a 2008-as hitelválság hatására kibontakozott általános válság társadalmi-politikai következményeit Magyarország és Görögország esetében. Mindenképpen új kihívást jelentett az a tény, hogy a görögországi politikai és gazdasági helyzet a 2015-ös év első felében megint a világsajtó érdeklődésének középpontjába került. A kutatócsoport folyamatosan monitorozta és elemezte az ottani eseményeket. Új adalék volt a 2015-ös év folyamán az úgynevezett menekültválság fokozatos előtérbe kerülése. Az év második felére ez téma már elkezdte uralni Görögország európai kapcsolatait. Elkerülhetetlennek találták, hogy ezt is integrálják a magyar–görög összehasonlító kutatásaikba.

A kutatócsoport Közgondolkodás és Politikai Viselkedés alcsoportjában tovább folytatódott a 2014-ben készült survey kutatás feldolgozása. Elemezték két 2015-ös görögországi parlamenti választás és egy népszavazás eredményeit, különös tekintettel a görögországi politikai pártrendszer stabilitását és instabilitását meghatározó történeti tényezőkre.

Folytatták a mozgósítással kapcsolatos kutatásaikat. A kutatócsoport legjelentősebb nemzetközi projektje 2015-ban a „Mobilization and the Picture of the Enemy in Cenral and Eastern Europe" című workshop megszervezése volt.

II. A 2015-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A 2014-ben készült survey kutatás adataira is támaszkodva „Ideológiai és kapcsolathálózati törésvonalak a társadalmi-politikai térben a 2014-es országgyűlési választások előtt" címmel jelent meg egy tanulmányuk a *Political Studies* című folyóiratban. A korrupció percepciójával és ennek politikai konzekvenciájával kapcsolatos első eredményeiket az ESA prágai nemzetközi konferenciáján mutatták be.

A 2014-es adatfelvétel érték, attitűdmodulja alapján folytatódtak azok a feldolgozások, melyek jelenleg – az in-group és out-group fókusz párhuzamos kiemelésével – egy előkészületben lévő akadémiai tanulmánykötet egyik tanulmányának empirikus alapját képezik.

Egy nemzetközi kutatói konzorciumban az Európai Parlamenti választások előtt megtartott EP listavezetői vita hatását vizsgálták. Széles szerzői gárda részvételével egy nemzetközi lapba beadásra került (JEPP) egy tanulmány, mely a legfontosabb eredményeiket foglalja össze. A német választáskutatási program (GLES) keretében 2015-ben lekérdezésre került politikai pártgenerátor survey kérdésblokk adatait harmonizálták a TÁRKI Peripato-adatfelvételével. Az első eredmények feldolgozása megtörtént.

Az 1997 és 2014 közötti időszakból négy adatfelvételi hullámra is rendelkezésükre álló pozíciógenerátoros módszer adatbázisának a feldolgozásával a társadalmi kohézió szemszögéből foglalkoztak a szociokulturális miliők zárt vagy nyitott („uninex”/ „omninex”) jellegével. Első eredményeiket a SUNBELT nemzetközi network konferencián mutatták be Brightonban.

2015-ben kezdték el elemezni a szubjektív válságérintettségben megnyilvánuló differenciák kutatását. Hazai (Tárki Háztartás Monitor) és nemzetközi (European Social Survey) adatfelvételek másodelemzésével azt vizsgálják, hogy a társadalom alsó és felső rétegeinek hogyan változott a szubjektív anyagi helyzete a 2008-as gazdasági válság hatására.

Egy hazai folyóiratban 2014-ben megjelent, a válság szubjektív elégedettségre kifejtett hatásával foglalkozó tanulmányukra épülve egy átdolgozott és részben kiegészített munkát adtak be az ESA folyóiratába a European Societies-ba, mely reményeik szerint 2016-ban jelenik meg.

2015-ben elkezdték a kutatócsoport 2014-es nagymintás felvételéből származó adatok elemzését, a válságról kialakult „képek” összefüggései kapcsán. A kutatás fókuszában a válságképek és a tájékozódási formák összefüggéseinek elemzése áll. A kutatás első eredményeit a Magyar Szociológiai Társaság 2015 éves konferenciáján mutatták be „Válságképek összehasonlító elemzése” címmel.

2014-ben kezdték meg a 2010-es és 2014-es parlamenti választási kampányok médiadinamikai elemzését. Vizsgálódásuk középpontjában a tömegmédia valóságkonstrukciójának legfőbb empirikus tényei, rendszerszerű strukturális jegyei és a kampányokhoz kapcsolódó dinamikai ismérvei álltak. A felhasznált 95 ezer cikket tartalmazó adatbázist összekapcsolták Niklas Luhman-nak a tömegmédia valóságkonstrukciójára vonatkozó elméletével. Az eredmények – köztük a közbeszédi témák dinamikai tipológiájával – a Jel-Kép 2015/3. számában jelentek meg.

2015-ben megkezdték a menekült-migráns probléma görög–magyar összehasonlító média vizsgálatához kapcsolódó adatgyűjtést. A kutatás megpróbálja empirikusan vizsgálni, hogyan járul hozzá az online hírmédia a menekült-migráns probléma konstrukciójához. A kutatás első eredményeit a 2016-os bécsi ISA konferencián mutatják be.

A gazdasági-társadalmi válság kialakulásának és kiteljesedésének, valamint a válság nyomán kialakuló politikai-társadalmi mozgalmak nyomon követésére médiakutatást végeznek. A görög kollégák megbízásukra 2015-ben elvégezték a kódolást, több mint 2000 darab 2004 és 2013 folyamán megjelent To Vima és a Kathimerini napilapokból kiválasztott cikkre. A cikkek feldolgozáshoz és az elemzés kivitelezéséhez a 2015/16 II. félévére az ELTE szociológus MA képzésén meghirdetett két kutatószeminárium kapcsolódik.

b) Tudomány és társadalom

Eredményeik disszeminációja keretében a http://peripato.blog.hu/ oldalon hat tematikus részben nyilvánosságra hozták a 2014-ben készült survey kutatás gyorsjelentését: 1. Válság és társadalmi innovációk, 2. Válságérzékelés, 3. A civilekről, 4. A korrupcióról, 5. Nemzeti sztereotípiák, 6. Vélemények az Európai Unióról.
Folyamatosan nyilvánosságra hozták a görögországi helyzettel kapcsolatos tudományos ismertető elemzéseiket is. 1.) Eurogroup – Athén utcaképekkel – Eurogoup, február 17., 2.)

Kreatív homály-1, március 3., 3.) Adóssághegyek, csörgedező pénzforrások, Tájkép a görög gazdasági sajtó áttekintése alapján-1, március 16., 4.) Nem fizetünk! Tájkép a görög gazdasági sajtó áttekintése alapján-2, március 17., 5.) Már öt éve! S micsoda öt év! 2015. április 29., 6.) Párbeszéd a kávézóban június 1.
Két előadással vettek részt a Kutatók Éjszakája rendezvénysorozaton.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2015-ben

A kutatócsoport legjelentősebb projektje idén egy *Mobilization and the Picture of the Enemy in Cenral and Eastern Europe* című nemzetközi workshop volt, amelyet Jiri Navratillal Masary Egyetem és Piotr PŁuczienniczakkal a Krakkói Egyetem kutatójával közösen szerveztek. A workshop 2015.11.12 és 2015.12.14 között zajlott le. A szervezőkön kívül 11 külföldi és 2 magyar kutató vett részt a workshopon.

Fokasz Nikosz hat hónapos kutatói ösztöndíjat nyert el az Alexander S. Onassis Public Benefit Foundation részéről, amelyet az Athéni Egyetem vendégeként töltött el. Ez lehetővé tette a görög együttműködő intézmények képviselőivel Ilias Nikolakopoulos, Michalis Spourdalakis és Georgios Pleios egyetemi tanárokkal történő folyamatos együttműködést és kapcsolattartást.

Ugyanebben az időszakban Fokasz Nikosz 2015 elsőfelében *Összehasonlító társadalmi változás, Közép- és Délkelet-Európa példája* címmel vendégprofesszorként tanított az Athéni Egyetem Politológia és Szociológia mesterképzésén.

Májusban építettek ki kutatási együttműködést a Krétai Egyetem Department of Philosophy and Social Studies munkatársaival. 2015 szeptemberében egy workshop keretében vendégül látták Georgios Nikolinakos intézményvezető egyetemi tanárt és Aris Tsatiropoulos egyetemi adjunktust.

Folytatták egy nemzetközi kutatói konzorcium munkájában való részvételt, amit Thorsten Faas koordinál (Mainz egyetem). A kutatócsoport az Európai Parlamenti választások előtt megtartott EP listavezetői vita hatását vizsgálta egy célzott kísérlet keretében.

2015-ben hat nemzetközi konferenciaelőadásukat fogadták el.

V. A 2015-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Hajdú Gábor, Hajdú Tamás: The Impact of Culture on Well-Being: Evidence from a Natural Experiment. *Journal of Happiness Studies*, 1-22 First online: 14 April 2015.
2. Kmetty Zoltán: Ideológiai és kapcsolathálózati törésvonalak a társadalmi-politikai térben a 2014-es országgyűlési választások előtt. *Studies in Political Science* 2015(1), 8-34.
3. Gerő Márton, Hajdu Gábor: Az egyéni kapcsolathálók nagysága, heterogenitása és a társadalmi integráció Magyarországon. *Socio.hu* 2015(4), 12-33.
4. Fokasz Nikosz, Tóth Gergely, Micsinai István, Jelenfi Gábor, Előd Zoltán: Kampány és valóságkonstrukció. *JEL-KÉP* 2015/3. szám
5. Fokasz Nikosz:„Δημοκρατικός” η „Μοναρχοφασίστας”; Γλωσσική δομή των άρθρων που δημοσιεύτηκαν στον Ουγγρικό τύπο σχετικά με τον Ελληνικό Εμφύλιο Πόλεμο. in: Νίκος Μαραντζίδης, Ελένη Πασχαλούδη: Η εικόνα του ελληνικού Εμφυλίου στον διεθνή Τύπο, Θεσσαλονίκη, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, ISBN 978-618-81891-0-2

6. Fokasz Nikosz, Kopper Ákos: Média, emlékezés, identitás in: Bodor Péter: Emlékezés, identitás, diszkurzus. Budapest: L'Harmattan Kiadó, 307–328 (2015).
7. Susánszky Pál, Kopper Ákos, Tóth Gergely: Pro-government demonstrations in Hungary – citizens' autonomy and the role of the media. East European Politics. (Elfogadott publikáció: Megjelenés alatt)

MTA–ELTE VÁLSÁGTÖRTÉNETI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Kövér György, az MTA doktora
1088 Budapest, Múzeum krt. 6–8. II. 247–248.
telefon: (1) 411 6500/ 5095
e-mail: kover.gyorgy@btk.elte.hu; kovergyuri@yahoo.com
honlap: http://valsagtortenet.elte.hu
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2015-ben

A Válságtörténeti Kutatócsoport 2012. július elsején alakult meg, szervezetileg az ELTE BTK Társadalom- és Gazdaságtörténeti Doktori Program, illetve az Atelier Társadalomtudományi és Historiográfiai Tanszék tagjaiból jött létre.

A kutatócsoport ötéves tervében négy súlyponti korszakot jelöltek ki, amelyeknek válságjelenségeire koncentrálnak: a reformkorra, az 1870–80-as évekre, a két háború között időszakra és az 1970-es évekre. A szűkebb értelemben vett gazdaságtörténeti témákon kívül célul tűzték ki, hogy gondot fordítanak a válságpercepciós, mentalitástörténeti mechanizmusok vizsgálatára, különös tekintettel a válságkezelésre, válságmenedzsmentre. A kutatócsoport fennállásának első félidejében végzett munkáról a Korall 14. évf. 2013. 54. (Válság/Történetek; http://www.korall.org/lapszam/54) és az Aetas, 29. évf. 2014. 4. (Krízis és történelem; http://real.mtak.hu/22456/1/Aetas%202014_4_1_144.pdf) tematikus köteteiben adtak számot.

A 2015-ös év legfontosabb célkitűzése a kutatócsoport tevékenységének nemzetközi kiszélesítése (és megismertetése) volt. Ennek keretében publikálták a mintegy 25 íves „Krisen/Geschichten in mitteleuropäischem Kontext: Sozial- und wirtschaftsgeschichtliche Studien zum 19./20. Jahrhundert" című kötetet a bécsi Institut für Ungarische Geschichtsforschung in Wien; Balassi Institut – Collegium Hungaricum, Wien; Ungarische Archivdelegation beim Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Wien, 362 p. (Publikationen der Ungarischen Geschichtsforschung in Wien; 12.) sorozatában, amelyet a csoport vezetője és két tagja szerkesztett.

II. A 2015-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A fent említett német nyelvű kötetben a csoport 11 tagja vett részt önálló tanulmánnyal. A kötet minden egyes tanulmányát a kutatócsoportban hétről hétre megvitatták, ami hozzájárult a különböző válságok (járvány, árvíz, gabonaválság, pénzügyi krízis, lakásválság) egységes szemléleti keretbe illesztéséhez.
A kutatócsoport vezetője és egyik munkatársa önálló tanulmánnyal szerepelt a Széll Kálmán életművét bemutató kötetben (*Törvény, jog, igazság*. Budapest, 2015).
A kutatócsoport helyettes vezetője fontos angol nyelvű tanulmányt publikált a magyar malomipar válságkezelési stratégiáiról a *Hungarian History Review,* 2015. 4. Business History tematikus számában.

b) Tudomány és társadalom

A német kötetet a Bécsi Egyetem dékánhelyettese, osztrák gazdaságtörténész professzor mutatta be 2015. november 24-én Bécsben, a Collegium Hungaricumban, ahol a szerzők mellett számos szakmai meghívotton túl megjelent a CH törzsközönsége is.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2015-ben

Nemzetközi konferenciák

A kutatócsoport helyettes vezetője sikeres előadásokkal vett részt Japánban két kongresszuson: World Economic History Congress (WEHC, Kiotó, 2015. augusztus 3 – 7.) és az International Council for Central and East European Studies (ICCEES, Makuhari, 2015. augusztus 7−8.)
A kutatócsoport két tagja vett részt abban a pályázatban (*Krisen, Staat und Gesellschaft. Lösungsversuche und Transformationen in Österreich und Ungarn im 19-21. Jh.*), amelyet az Universität Wien Institut für Osteuropäische Geschichte-vel közösen nyertek el az Osztrák-Magyar Akció Alapnál. 2015. szeptember 16-án, Budapesten szerveztek workshopot a projekt lezárásaként.
A kutatócsoport tagjai egyénileg is sikeresen vettek részt különböző nemzetközi rendezvényeken (Bécs, Girona, Lipcse, Párizs).
A kutatócsoport doktorandusz tagja három külföldi nyári egyetem történeti demográfiai továbbképzésén vett részt (Kolozsvár, Lund, Umeå). Disszertációjuk előkészületeként két doktorandusz munkatárs egy, illetve két hónapot töltött Bécsben a Collegium Hungaricum ösztöndíjával, ahol levéltári és könyvtári kutatásokat végzett. Egy harmadik Bukarestben, Aradon, Temesváron és Bécsben folytatott rövidebb időtartamú kutatásokat.

Hazai konferenciák

Nyitóelőadással és szekcióvezetőként képviseltette magát a csoport a Hajnal István Kör – Társadalomtörténeti Egyesület sárospataki konferenciáján (*Iskola, művelődés, társadalom*. 2015. augusztus 27-29.)
Ugyancsak előadással szerepelt munkatársuk az V. Magyar Várostörténeti Konferencián. (*Városok és természeti erőforrások*. BFL 2015. november 18-19.)
A munkatársak számos további hazai konferencián mutatták be eredményeiket (Gyula, Miskolc, Pécs, Szeged)

Egyetemi oktatás

Egyik munkatársuk az ELTE TáTK-n tartott szemináriumot *Válságok és válságpercepciók Magyarországon a 19. században* címmel (SZ651: 18).
Kutatócsoportuk egyik tagja az európai mikrotörténeti MA képzést kidolgozó együttműködési programban egy angol nyelvű vállalkozástörténeti tematikájú kurzust fejleszt, amelynek keretében döntő szerepet kapnak a válságtörténeti kutatás során feltárt források. (URL: http://microhistory.eu/members/halmos_karoly.html)
A BA-képzés keretében másik munkatársuk *Járvány és közegészségügy a XIX. századi Magyarországon* címmel tartott szemináriumot (ELTE BTK, 2014/2015. tavaszi félév).

IV. A 2015-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Sikerrel vettek részt a Magyar Fejlesztési Bank könyvpályázatán, és 700 000 forint támogatást nyertek a Márkus Keller, György Kövér, Csaba Sasfi (Hg.): *Krisengeschichten in mitteleuropäischem Kontext. Sozial- und wirtschaftsgeschichtliche Studien zum 19./20, Jahrhundert.* Publikationen der ungarischen Geschichtsforschung in Wien. Bd. XII. Wien 2015. tanulmánykötet kiadására.

Munkatársuk NKA alkotói támogatást nyert el (pályázati azonosító: 3802/5423). A 2015 januárjával kezdődött projekt eredményeként elkészült és leadásra került mintegy 5 ívnyi kézirat.

Az ELTE Tehetséggondozási Tanácsa 2015 novemberétől 18 hónapos multidiszciplináris kutatási támogatást nyújt egyik munkatársuknak a „Hivatások születése – magyarországi professzionalizáció a 19-20. században" című kutatási projekt számára.

V. A 2015-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Kövér György, Szmodics Anikó, Keller Márkus, Tefner Zoltán, Sasfi Csaba, Zádor Éva (szerk.): Krisen/Geschichten in mitteleuropäischem Kontext: Sozial- und wirtschaftsgeschichtliche Studien zum 19./20. Jahrhundert. Wien: Institut für Ungarische Geschichtsforschung in Wien; Balassi Institut – Wien: Collegium Hungaricum, Ungarische Archivdelegation beim Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Wien, 362 (2015). http://real.mtak.hu/33362/
2. Bodovics Éva: Árvizek és árvízvédelem Miskolcon a 19. század második felében. *Fons: Forráskutatás és Történeti Segédtudományok* (3),375–395. (2015)
3. Bodovics Éva: Papírra vetett katasztrófa – A katasztrófa konstrukciójának vizsgálata két magyarországi árvíz esetében. *Történelem és Muzeológia – Miskolci Internetes Folyóirat*, I. évf. (2014) 2. sz. 31–49. (2015 elején jelent meg) [http://www.hermuz.hu/hom/images/latogatoinknak/history-journal/pdf/1_2014_2/BODOVICS_.pdf]
4. Keller Márkus: Experten und Beamte: Die Professionalisierung der Lehrer höherer Schulen in der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts - Ungarn und Preußen im Vergleich. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag, 2015. 276 p. (ISBN:978-3-447-10519-4)
5. Koloh Gábor: Magzat a méhből. Magzatelhajtás a két világháború közötti Magyarországon. In: Gyimesi Emese, Lénárt András, Takács Erzsébet: A test a társadalomban. Budapest: Hajnal István Kör Társadalomtörténeti Egyesület, 2015. 267–281.
6. Kövér György: Államháztartási válságtól az aranyjáradékig: Széll Kálmán pénzügyminisztersége. In: ifj Bertényi Iván (szerk.) Törvény, jog, igazság: Széll Kálmán életműve. Budapest: Mathias Corvinus Collegium, 117–152 (2015).
7. Halmos Károly: Széll Kálmán, a bankvezér. In: ifj Bertényi Iván (szerk.): Törvény, jog, igazság: Széll Kálmán életműve. Budapest: Mathias Corvinus Collegium, 153-168 (2015).
8. Pogány Ágnes: A nagy háború hosszú árnyéka: Az első világháború gazdasági következményei. In: Tomka Béla (szerk.) Az első világháború következményei Magyarországon. Budapest: Osiris Kiadó, 257-282 (2015).

9. Pogány Ágnes: Zwischen Szentháromság tér und Herrengasse, Sándor Popovics und die Finanzierung des Ersten Weltkrieges. In: Fiziker Róbert, Szabó Csaba (szerk.): Der Erste Weltkrieg aus ungarischer Sicht: Publikationen der ungarischen Geschichtsforschung in Wien. Bécs: Balassi Intézet, 125-148 (2015).
10. Pogány Ágnes: Crisis Management Strategies after the First World War, The Case of the Budapest Flour Mills. *Hungarian Historical Review* 4(4), 868–899 (2015).

MTA–ELTE–DE HÁLÓZATI KRITIKAI SZÖVEGKIADÁS KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Dobos István, az MTA doktora
1088 Budapest, Múzeum krt. 4/A
telefon: (1) 411 6700 / 5113; fax: (1) 485 5200 / 5034
e-mail: toth.czifra.julia@gmail.com
honlap: http://irodalom.elte.hu/mta/; www.kosztolanyioldal.hu
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 01. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2015-ben

A kutatócsoport Kosztolányi Dezső életművének földolgozásával, a szerző összes munkáinak teljes kritikai kiadásokban, úgynevezett *editio maior*okban történő megjelentetésével, valamint az életművel kapcsolatos összetett tudományos munkával foglalkozik. A munkaterv ennek megfelelően két alappillérre támaszkodik. Az első feladat a művek papíralapú kritikai kiadásához kapcsolódik. Ehhez szükséges a szövegkritikai kiadásként eddig még meg nem jelent művek sajtó alá rendezése, illetve a kéziratos és a korabeli sajtóban fellelhető anyag feltárása, a szövegváltozatok összevetése és kommentálása. A másik feladat a szövegkritikai kiadások rövid és hosszú távú megőrzésének biztosítása. A szövegkiadások széles körű hálózati hozzáférhetőségének problémái a nemzetközi tudományos diskurzus megoldandó kérdései közé tartoznak. Ennek megfelelően a kutatócsoporti programban fontos célkitűzés, hogy létrejöjjön egy olyan hálózati felület, amely hosszú távon biztosítani tudja a szövegkritikai kiadások megőrzését és működőképességét. A kutatócsoport a vállalt összetevőkből az elmúlt három év alatt jelentős haladást ért el a forrásfeltárás (1) területén. Periodikákból szisztematikus gyűjtés és digitalizálás eredményeként sok ezer tétel került napvilágra, a kéziratok digitalizálása és rendszerezése pedig az MTA Kézirattárával kötött hosszú távú megállapodással, a beérkező digitalizált dokumentumok rendszerezésével, valamint egy adatbázis (KAB) (2) elvi kereteinek, majd próbaverziójának kialakításával haladt előre. A forrásgyűjtés munkálatai közben az is kiderült, hogy a vártnál bőségesebb föltárandó anyagról van szó, ami alapvetően átalakította a kutatócsoport munkájának hangsúlyait. Az életrajzi kutatások (3) eredményeit összefoglalandó az elmúlt években számos fejezet jelent meg. A kritikai kiadások szerkesztése, sajtó alá rendezése (4) is folyik: a vállalt 13 kötetből eddig 2 jelent meg papírformátumban, 3 már lektorálás alatt áll, és további 3 kötet munkálatai tartanak az utolsó szakaszban. A forrásföltárás fönt említett váratlan és jelentős tanulságai okán a kritikai kötetek összeállítása jóval időigényesebb feladatnak bizonyult, mint azt a ciklus elején gondolni lehetett. A papíralapú kiadások mellett kialakult a kötetek hálózati közzétételének mintája, a digitális kiadás módszerei rögzültek, elkészültek az első ilyen módon is földolgozott szövegek. – Mindezeknek megfelelően a kutatócsoport legfontosabb feladata 2015-ben is a források feltárása, a szövegkritikai munka, a jegyzetanyag összeállítása, valamint a kritikai kiadások kötetekké formálása volt: a *Négy fal között* kötet, valamint Kosztolányi japán műfordításainak megjelentetése; a kiadói szerkesztés megkezdése a Kosztolányi kínai műfordításait feldolgozó köteten, a Kosztolányi korai novellisztikáját feldolgozó kritikai kiadások közül az első, valamint az értekező prózai munkákat közreadók közül az első köteten. A hálózati kiadások közül vállalták Kosztolányi Dezső egyes drámai alkotásaiét, illetve az *Esti Kornél*ét, valamint azt, hogy közreadjuk a *Levelezés I.* kötetének egy digitálisan kereshető változatát, illetve megszervezik éves nagykonferenciájukat.

II. A 2015-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Az életmű lírai korpuszát tekintve elkészült Kosztolányi Dezső *Négy fal között* című kötete kritikai kiadásának kézirata, mely jelenleg lektorálás alatt áll, hogy az év első felében megjelenhessék. A kutatócsoport ezenkívül számba vette és rendszerezte az *Őszi koncert – Kártya,* a *Mágia,* a *Lánc, lánc, eszterlánc,* a *Mák,* valamint a *Kenyér és bor* kötetek kiadásait, és Excel-táblázatban rögzítette a kötetek közti szövegátvételeket, előkészítendő a kiadásokat.

Kosztolányi Dezső kisprózai munkásságának földolgozása területén az újabb források (pl. Magyar Szemle, Szeged és Vidéke) feldolgozásával befejeződött Kosztolányi Dezső 1903 és 1907 között írt, nem szépirodalmi jellegű írásainak szövegkritikai feltárása, a szövegközlés véglegesített szempontjai szerint a szövegkritikai jegyzetek közel 100%-át rögzítették a munkatársak. A nyelvi és tárgyi jegyzetek folyamatban lévő megírása és a kísérőtanulmányok lezárása után a kötet nyomdakész lesz. A Kosztolányi első két novelláskötetét közreadó kötet jegyzetei tovább bővültek: a tárgyi magyarázatok írása mellett a recepciótörténet feldolgozása olyan mérvű tudományos eredményekkel szolgált, hogy az ezen dolgozó munkatárs – a kitűzött terveken fölül – kialakította egy a fiatal Kosztolányit, a pályakezdő novellisztikát és az innen induló szövegutakat tárgyaló tanulmánykötet koncepcióját, s nagyrészt el is készült a kötettel, mely 2016-ban a Kalligram Kiadó gondozásában fog megjelenni. A novellák kiadásának szövegkritikai munkái szintén a végükhöz közelednek, lehetővé téve az ez évi megjelenést. Egyik munkatársuk mindezeken túl összehasonlította Kosztolányi *Páva* című novelláskötetének 1919-es és 1920-as változatát, ebből létrehozott egy főszöveget, és azt a három novellát, mely előtte nem jelent meg egyéb Kosztolányi-kötetben, összevetette a forrásgyűjtés nyomán felszínre került sajtómegjelenésekkel, vagyis megkezdte a *Páva* kötet kritikai kiadását, mely eredetileg nem szerepelt a kutatócsoport vállalásai között.

A Kosztolányi kínai fordításait feldolgozó kötet munkatársai pontosították a kötetben szereplő adatokat, illetve feldolgozták az írónak a *Kínai és japán versek*hez írott tanulmányát, a *Káté* szövegváltozatait, valamint összevetették Hsiung Shih-I *Gyémántpatak kisasszony* című, Kosztolányi fordította színművének fennmaradt kéziratos és nyomtatott szövegváltozatait.

A Kosztolányi japán fordításait közreadó kötet teljesen elkészült, a lektorálás lezárultával hamarosan megjelenik.

Megjelent a 2014. évi konferenciájuk előadásait közreadó kötet: *Kosztolányi nemzedéke és a háború (1914–1918).*

A korábban megjelent papírkötetek alapján a munkatársak a hálózati kiadásokon is dolgoztak: elkészült és elérhetővé vált az *Aranysárkány* hálózati kiadása (http://digiphil.hu/context:aranysarkany), egy jelentősen bővített, teljes lábjegyzetanyagában kiegészített és a platform lehetőségeit kiaknázó verzió. Kész van továbbá Kosztolányi Dezső egyes drámai alkotásainak (pl. a *Lótoszevők*) XML TEI alapú szövege, illetve megkezdődtek az *Esti Kornél* hálózati kritikai közzétételének munkálatai. Mindemellett a kutatócsoport elkészítette a Kosztolányi Dezső *Levelezése I.* kötet főszövegének megváltozott jegyzetstruktúrájú, digitálisan kereshető változatát.
A kutatócsoport folytatta a Kosztolányi-adatbázis (KAB) kiépítését. A Petőfi Irodalmi Múzeummal való együttműködés keretében elkészült a nemzetközi szabvány szerinti adatbázis próbaverziója, az adatfeltöltés jelenleg is zajlik.

A 2015-ös év folyamán történt forrásgyűjtés főként a határon túli sajtóanyag, azon belül is a romániai magyar lapokban fellelhető, a szerző életében megjelent publikációk rendszerezését jelentette. Kutatócsoporti keretből valósulhatott meg a határon túli sajtó feltárásának folytatása a Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtárban 2015. június 21. és 27. között.

b) Tudomány és társadalom

A csoport 2015-ben is szervezett éves, nyilvános nagykonferenciát *(Kosztolányi és az izmusok),* amelynek megtartására azonban csak 2016 márciusában kerül sor.

A felsőoktatásban tanító munkatársaik 2015-ben is számos kurzus keretén belül oktatták Kosztolányi Dezső életművét a kutatócsoport legfrissebb eredményeire alapozva az ELTE-n, a Debreceni és a Szegedi Egyetemen, valamint a Nyíregyházi Főiskolán. Egyik munkatársuk részt vett a 2015. október 8–9-én megrendezésre került 11. Félúton konferencián, ahol Kosztolányi szépprózai munkáiban vizsgálta az írói névadásbeli változtatásokat a kritikai kiadások eredményei alapján, és Kosztolányi prózai munkáiban szereplő nevekből válogatva töltetett ki névasszociációs kérdőívet magyar szakos hallgatókkal. Az egyetemi fórumok (a korábban említetteken kívül például az SZTE Eötvös Loránd Kollégiumának Quadrivium Műhelye) mellett a csoport fontos feladatának tekintette, hogy eredményeit a szélesebb, laikus közönséggel is meg tudja osztani, közérthető, izgalmas formában adva közre a feltárt ismeretanyagot. Ennek megfelelően több kulturális rendezvényen vettek részt munkatársaik, többek között Egerben és Tiszakécskén, valamint a Magyartanárok Egyesületében. A kutatócsoport honlapja (www.kosztolanyioldal.hu) tovább bővült, tájékoztatva a szakmai és a nagyközönséget az aktuális kutatási eredményekről, átfogó és megbízható segédanyagokkal szolgálva mind a kutatók, mind a közép- és felsőoktatás számára.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2015-ben

A kutatócsoport a Kosztolányi-adatbázis és a hálózati kiadások munkálatai kapcsán átfogó együttműködési rendszert épített ki a Petőfi Irodalmi Múzeummal. 2015 márciusában két munkatárs előadást tartott és koszorúzáson vett részt a szabadkai Kosztolányi Napokon.

V. A 2015-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Dobos István: *Az olvasás esemény*. Budapest; Pozsony: Kalligram, 423 (2015). (http://real.mtak.hu/id/eprint/33381)
2. Takács László: *Mítosz két keréken: Kosztolányi Dezső: Kifelé, avagy Károly apja,* Studia Litteraria Liv:(1-2) 138-147 (2015). (http://real.mtak.hu/id/eprint/33139)
3. Szilágyi Zsófia: *Zene i rijeci: Dezső Kosztolányi: Volim te, Siva glorija, Erzsébet,* Lea Kovács (ford.): Književna Smotra 47(3), 49-55 (2015). (http://real.mtak.hu/id/eprint/33124)
4. Szilágyi Zsófia: *Fivér a fronton – a testvéri lelkiismeret-furdalás kötete?: Kosztolányi Dezső: Öcsém 1914–1915.* Alföld: Irodalmi Művészeti és Kritikai Folyóirat 66(9), 105-113 (2015). (http://real.mtak.hu/id/eprint/33125)
5. Pintér Borbála: *A személyiség önazonosságának kérdése Kosztolányi Dezső Káin kötetének novelláiban* In: Bucsics Katalin (szerk.) *Kosztolányi nemzedéke és a háború (1914–1918): Tanulmányok.* Budapest: MTA-ELTE Hálózati Kritikai Szövegkiadás Kutatócsoport, 185 (2015). (http://real.mtak.hu/id/eprint/33329)

MTA–ELTE–PPKE ÓKORTUDOMÁNYI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Szovák Kornél, az MTA doktora
1088 Budapest, Múzeum krt. 4/F.
telefon: (1) 411 6500/5870; fax: (1) 411 6500/5399
e-mail: szovak.kornel@gmail.com
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 01. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2015-ben

a) A kutatócsoport 2012–2016 közötti kutatási tervének összefoglalása
- A Magyarországi Középkori Latinság Szótára szócikkeinek összeállítása és kötetté szerkesztett formában való kiadása.
- Janus Pannonius művei kritikai kiadása további köteteinek megjelentetése illetve előkészítése
- A magyar ókortudomány bibliográfiai adatbázisának üzemeltetése és frissítése
- Utánpótlás-nevelés, PhD-fokozatok megszerzése

b) A kutatócsoport eredményei 2012–2015 között
- A Magyarországi Középkori Latinság Szótára első pótkötetének megírása és kiadása. Ehhez a nyomtatott kötethez éves, tördelt frissítés készítése. A hatodik kötet szerkesztése, tördelése. A digitális szótári adatbázis fejlesztése mintegy 9.000 új szótári adatrekord elkészítése. Okleveles forráskiadások publikálása.
- Janus Pannonius művei kritikai kiadása második kötetének megjelentetése, a harmadik (és kisebb részben a negyedik) kötet előkészítése.
- A magyar ókortudomány bibliográfiai adatbázisát a kutatócsoport önálló szerveren folyamatosan üzemelteti, gondoskodik a saját tulajdonú szoftver karbantartásáról és frissítéséről, valamint a szerény lehetőségek keretei között újabb rekordok beillesztéséről. Jelentős újítás az adatbázisrekordok és a nyomtatott kötetek szkennelt lapjai közötti kapcsolat megteremtése és a felhasználók számára való prezentálása.
- A kutatási terv általánosabb keretei között számos tudományos részletkérdés előadások és szaktanulmányok formájában történő tárgyalása, megoldása.
- A kutatócsoport egyik fiatal munkatársa megvédte PhD-disszertációját, egy másiké előrehaladott állapotba került, egy további disszertáció munkálati folynak; mindkét tárgyban több publikált tanulmány is született. Megkezdődött egy negyedik fiatal kolléga betanítása, munkába állítása és a doktorálás felé indítása is.

c) A 2015. év feladatai
A két legfontosabb feladat a Magyarországi Középkori Latinság Szótára VI. kötetének véglegesítése és Janus Pannonius kritikai kiadása harmadik, hosszabb elbeszélő műveket tartalmazó kötetének előkészítése.

II. A 2015-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A kutatócsoport a 2015. esztendőben folyamatosan munkálkodott azokon a tervmunkákon, melyeknek a végzése alapításától fogva elsődleges feladata. A munkálatok a pályázati munkatervnek megfelelő ütemben folytak, az egyes projektek időarányos szinten haladnak. A kutatócsoport tagjainak nagyobb része a középkori latin szótár készítésén dolgozott, két kutató pedig egyéni munkaterve szerint kutatott. A kutatócsoportban készülő doktori (PhD-)

értekezések eljutottak a fokozatszerzés szakaszába. Az őrzött (könyv-, cédula-, forrás) anyag karbantartása és fejlesztése eredményes volt, terjedelme tetemesen bővült.

A Magyarországi Középkori Latinság Szótára munkálatainak célja a beszámolási évben a K-L-M kezdőbetűs címszavakat tartalmazó VI. kötet megszerkesztése és nyomtatásra való előkészítése volt. A kötet szócikkei elkészültek, a szerkesztés és a tördelés megtörtént, ennek alapján pályázatot nyújtottunk be az MTA Könyv- és Folyóirat-kiadó Bizottság akadémiai könyvkiadási pályázatán a nyomdai kivitelezés anyagi feltételeinek biztosítása érdekében. A VI. kötetbe kerülő címszavak egy része már korábban elkészült, ezek ellenőrzésre és sok tekintetben módosításra szorultak. A 2014-ben napvilágot látott *Supplementum I.* kötet tapasztalatai alapján és az újonnan feldolgozott forrásanyagra támaszkodva a szócikkek sorozatát jelentős mennyiségű új szócikkel sikerült bővíteni, így a szócikksorozat megbízhatósága megalapozottabbá, volumene pedig kiterjedtebbé vált. Az M kezdőbetűs szócikkek esetében az újabban készült adatcédulákat már folyamatosan dolgoztuk be a készülő kéziratba, így ez ebben a tekintetben nem szorult külön visszamenőleges bővítésre. Közben folyt a következő kötet anyagának összeállítása. Az N-O kezdőbetűs szócikkek megszerkesztve készen állnak, ezek esetében az utómunkálatok (forráskiadványokkal történő összeolvasás, ellenőrzés, korrektúra stb.) elvégzése volt napirenden. A P kezdőbetűs szavak feldolgozásába már a pályázati ciklus előző esztendejében belefogtunk, ezeknek a gyarapítása a munkaterv szerinti ütemben haladt, ennek köszönhetően belátható a VII. kötet kéziratának összeállítása a pályázati ciklus végére. A szótári munka másik összetevője a cédulákon tárolt adatanyag karbantartása és gyarapítása. A továbbra is élénk medievisztikai kutatásnak és a fiatal kutatók forráskiadási munkakedve növekedésének köszönhetően volt mivel gyarapítaniuk az adatbázist, a szótári munkatársak fejenként heti 50 adategységgel növelték az állományt, a gyűjtésnél fontos szempont volt az átlagos szavaktól és szóalakoktól való eltekintés és a kivételes, ritka adatok cédulázása. A gyűjtőmunkát – kezdeti kézírásos kísérletek után – már teljes egészében digitális technika segítségével végzik: a kiírt adatok adatbázisba, ebből pedig betűrendbe rendezett és cédula formátumú, lapozható és kereshető pdf-kéziratba kerülnek. A gyűjtés elsősorban olyan forráskiadványokra terjedt ki, melyeknek műfaja vagy tematikája az eddigiekben hiányt jelentett vagy elenyésző volt az adatbázisban. Gyűjteményükbe ily módon bekerültek Antonio Bonfini eddig figyelembe nem vett műveinek adatai és többek között olyan misszilis levelezések is, melyek az élő latinság dokumentációját alapozzák meg, továbbá végre elkészült a Zsigmond-kori oklevéltár eddig megjelent köteteinek teljes feldolgozása is. A karbantartás a technikai szakember tudásának és szorgalmának köszönhetően nem csak a gyarapítás területén, hanem az 1934 óta összegyűlt anyag retrospektív feldolgozása módszerével is eredményes volt. A megjelenésre fel nem dolgozott cédulák digitalizálása ugyan továbbra is nyitott kérdés, a megjelentetett anyag adatbázissá formálása elkészült, internetes szolgáltatása napirenden van. Az adatbázis szerkezete módot ad arra, hogy immár ne pusztán a cédulák képi digitalizálásával foglalkozzanak, hanem azoknak az elrendezett szócikk-anyagba való beillesztése legyen a fő szempont.

Az egyéni munkatervek alapján munkálkodó kutatók feladat-teljesítése is a munkatervnek megfelelően haladt. Egyikőjük feladata a forrásfeltárás, ebben az évben elsősorban a Magyi János neve alatt hagyományozódott kézirat formuláinak és adalékszövegeinek a kritikai feldolgozása és a kiadásának előkészítése volt. Másikuk a Janus Pannonius-összkiadás harmadik kötetének szövegeit készítette elő, az ún. hosszabb költeményeket közzétevő kötet kiadása beláthatóvá vált.

b) Tudomány és társadalom

A kutatócsoportnak a magyar őstörténet és az Árpád-kor latin forrásaival, valamint Szabó Árpád munkásságával kapcsolatos munkái szélesebb rétegek számára is érdeklődést kelthetnek.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2015-ben

A kutatócsoport az előző évek hagyományainak megfelelően együttműködik az MTA és az egyetemek tudományos minősítési rendszerével, szerepet vállal a tudományos munkák és forráskiadványok kellő színvonalának biztosításában, továbbá a tudományos eredmények és ismeretek közlésében. A 2015. évben a kutatócsoportban két akadémiai doktori opponencia és egy PhD-opponencia készült el, s mintegy 10 pályázati bírálat született. A tudományos munkák minőségbiztosítását szolgálta a lektori munka, elsősorban a kutatócsoport tagjainak a latin-középlatin-görög nyelvek és források területén megszerzett ismereteinek és tapasztalatainak köszönhetően. Két – nemzetközi tekintetben is jelentős – forráskiadvány előkészítésében vettek részt lelkiismeretes lektori munka végzésével. A kutatómunka eredményei végleges formában cikkekben és tanulmányokban láttak napvilágot, a kutatók azonban szóbeli műfajokat is műveltek: tudományos és ismeretterjesztő konferenciákon vettek részt, ez utóbbiakról az egyéni teljesítményt alátámasztó bibliográfiák vallanak.

IV. A 2015-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Szovák Kornél: Gondolatok a magyar őstörténet latin nyelvű kútfőiről. Annales. Az Avicenna Közel-Kelet Kutatások Intézete Évkönyve 1 (2013-2014), 139-150. (A kötet 2015-ben jelent meg.)
2. Szovák Kornél: Supplements to the Dictionary of Medieval Latin from Hungarian Sources. Acta Antiqua Hung. 54 (2014), 475–516. (A lapszám 2015-ben jelent meg.)
3. Mayer Gyula: Zur Sprache des Archimedes In: Juhász Erika (szerk.) Byzanz und das Abendland III: Studia Byzantino-Occidentalia. Budapest: ELTE Eötvös József Collegium, 117-124 (2015).
4. Szebelédi Zsolt: Egy közmondás lehetséges forrása Szerémi György Epistolájában. In: Békés Enikő, Kasza Péter, Lengyel Réka (szerk.) Humanista történetírás és neolatin irodalom a 15–18. századi Magyarországon. Budapest: MTA BTK Irodalomtudományi Intézet, 84-90 (2015).
5. Szabó Árpád (szerző, fordító), Mayer Gyula (szerkesztés és utószó): Óperzsa novellák. Budapest: Kairosz Kiadó, 328 (2015).

MTA–HIM–SZTE–MOL MAGYAR MEDIEVISZTIKAI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Veszprémy László, az MTA doktora
1014 Budapest, Kapisztrán tér 2–4.
telefon: (1) 325 1605; fax: (1) 325 1604
e-mail: veszpremlaszlo@gmail.com; honlap: www.medievalia.hu
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 01. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2015-ben

A csoport munkálatai három főbb kutatási téma körül csoportosulnak: 1) a XIV. századi Magyar Királyság okleveles anyagának feltárása és publikálása az Anjou-kori Oklevéltár-sorozat keretein belül; 2) a Luxemburgi Zsigmond magyar király uralkodásának ideje alatt keletkezett hazai és magyar vonatkozású külhoni levéltári források feltárása és kiadása a Zsigmondkori Oklevéltár-sorozat keretein belül; 3) a magyar őstörténet és középkor egyéb kérdéseinek (pl. politika-, had-, államtörténet, historiográfia stb.) vizsgálata. Összefoglalóan tehát elmondható, hogy a csoport kutatásai lefedik a IX–XVI. századi magyar történelmet.

a) A csoport 5 éves kutatási tervének rövid összefoglalása
Az Anjou-kori Oklevéltár- és a Zsigmondkori Oklevéltár-sorozat köteteinek készítése:
A csoport tagjai közül 3 fő vesz részt az Anjou-kori Oklevéltár munkálataiban, a jelenlegi kutatási ciklusra eredendően öt kötet (1338., 1345., 1346., 1350. és 1354. év) befejezését és publikálását, valamint további kettő kötet (lehetőség szerint publikációs szintre való) előkészítését vállalták. A Zsigmondkori Oklevéltáron szintén 3 személy dolgozik, 3 kötet készítését vállalva (1425., 1426. és 1427. év). Így a ciklus alatt a magyar középkorkutatás ezen két, legnagyobb volumenű forráskiadó vállalkozása legalább 8 újabb kötettel gyarapodik a csoport munkája által. Emellett a kutatócsoport tagjai a két sorozat kötetein túl is publikálnak forráskiadványokat.
A IX–XVI. századra vonatkozó történeti kutatások:
A forráskiadványokon túl a csoporttagok a IX–XVI. századi magyar történelemről publikálnak könyveket, tanulmányokat, pl. a historiográfia, politikatörténet, krónikakutatás, archontológia, megye- és járáskutatás, hadtörténet, egyháztörténet témáiban. Szükség esetén lektori, opponensi munkát vállalnak, köteteket szerkesztenek. A tanulmányok, cikkek, konferencia-előadások mellett a csoport saját tanulmánykötetei (acta) is publikálja, ezek megjelenése hagyományosan minden páratlan év vége (így ezen ciklusban 2013 és 2015).

b) Az eddigi teljesítések
Elkészült és megjelent az év szerint felsorolt 5 Anjou-kötet; a csoport 2013. és 2015. évi actája; a Zsigmondkori Oklevéltár 1425. évi kötete; a Körös megyei comes terrestrisek okmánytára; a nádori intézmény 1000–1342 közötti okmánytára és monográfiája; a középkori magyarországi egyházi bíráskodást bemutató, a pozsonyi prépost és a káptalan közötti Zsigmond-kori per teljes szövegét tartalmazó könyv; a Zsigmond-kori prépostok archontológiája; a XV. századi sasadi tizedper anyagának kiadása; a 2014. évi Dózsa-konferenciák anyaga; az esztergomi káptalan XV. századi történetének monográfiája.
Elkészült, de nem jelent még meg az Anjou-kori Oklevéltár 1334. és 1362. évi kézirata, a nádori intézmény késő középkori történetéről szóló monográfia, az ún. damus pro memoria-oklevelek kézirata.
A jelenlegi ciklus kezdete, 2012 óta a csoport mindösszesen 113 tudományos munkát publikált, ebből 18 könyv; 4 kutató védte meg PhD-értekezését, így immár a csoport valamennyi tagja rendelkezik PhD-fokozattal.

A még folyamatban levő projektek: az Anjou-kori Oklevéltár 1351., 1353. és 1363. évi kötetének, a Zsigmondkori Oklevéltár 1426. évi kötetének és Körös megye okmánytárának készítése; az Árpád-kori országbírók és helyetteseik okleveleinek kritikai jegyzéke; az ún. 1397. évi esztergomi káptalani egyházlátogatási jegyzőkönyv, az Archivio Segreto Vaticano-ban összegyűjtött supplicatio-kat feldolgozó kötet és a Katona István jezsuita történetíró kritikai munkásságáról szóló monográfia megjelentetése.

c) A beszámolóév vállalt és teljesített feladatai
A főbb vállalások közül elkészült az Anjou-kori Oklevéltár 1334. és 1362. évi kézirata, az ún. damus pro memoria-oklevelek kézirata, megjelent a 2014. évi Dózsa-konferenciák kötete. A vállalások közül még folyamatban levő (2016-ra átnyúló) projektek az I/b. pont alatt kerültek felsorolásra.

II. A 2015-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A csoport kutató tagjai (a csoportvezető publikációi nélkül) 2015-ben 35 tudományos publikációt (ebből 4 könyv) tettek közzé a magyar őstörténet és középkor területéről, továbbá 3 megjelent és 2 még kéziratban levő könyvet lektoráltak.
Az év során a csoport egyik tagja megvédte PhD-értekezését.

Az elvégzett kutatások relevanciája és a nemzeti kulturális örökség
A csoport (könyvek, tanulmányok publikálásán túli) elsődleges, forráskiadó tevékenysége alapkutatás. Feladata egy szórt írásos forráshagyaték teljességének összegyűjtése, rendszerezése, és a benne megőrződött információtömegnek a hozzáférhetővé tétele a tudományágak művelői számára. A középkori magyar történeti kutatások legfontosabb forrásai ugyanis (megelőzve a narratív forrásokat is) az oklevelek, amik a napi valóság viszonyait pontosan tükröző, gyakorlatias célok jegyében keletkezett jogi iratok.
Az Anjou-kori Oklevéltár és a Zsigmondkori Oklevéltár sorozatok kapcsán első helyen kell kiemelni a nemzeti hagyomány ápolása tekintetében képviselt értéküket. A XIV–XV. század a magyar történelem európai közegre is komoly hatást gyakorló kulcsfontosságú időszaka, ami ráadásul igen nagy tömegű írott forrást örökített az utókorra. Ennek megismerése, felszínre hozása, illetve hozzáférhetővé tétele olyan tudományos feladat, ami a nemzeti örökség egy fontos részét elevenné teszi. Aligha kétséges, hogy a hazai tudományosságon kívül senkinek nincs és soha nem is lesz érdekeltsége, illetve elkötelezettsége e teljes körű kutatómunka elvégzésére.
Az eredmények elsődleges élvezője (a régmúlt iránt érdeklődő tanárok, diákok, értelmiségiek körein túl) a hazai és a nemzetközi (főleg a szomszédos országok kutatói által művelt) középkortudomány, hiszen több tízezer irat adatmennyisége vehető kézbe e két sorozat köteteinek lapjain, s ezek alapján könyvek, tanulmányok, ismeretterjesztő munkák születnek. (Ezt már eddig is több ezer, a sorozatok köteteire tett szakmai citáció igazolja vissza.) Az újabb, eddig fel nem használt, ismeretlen adatok felbukkanásán túl a további új minőséget az a körülmény képviseli, hogy a kutatás immár összefüggései rendszerében vizsgálhatja egyre hosszabb időtávban, több generáción átívelve a XIV–XV. századi Magyarország jellemző viszonyait és a legszilárdabb forrásalapokon nyilatkozhat meg ezekről.

b) Tudomány és társadalom

A csoport kiadványai 2015-ben 3 nyilvános könyvbemutatón (Budapest, Szeged, Križevci) kerültek ismertetésre.

A csoport tagjai összesen 16 előadást tartottak hazai (Budapest, Szeged, Székesfehérvár, Piliscsaba) és külföldi (Leeds, Bécs, Sepsiszentgyörgy, Nagyvárad, Marosvásárhely) konferenciákon.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2015-ben

A csoport tagjai összességében számos tudományos testületben jelen vannak, pl. Szegedi Középkorász Műhely, Anjou-kori Oklevéltár-sorozat szerkesztőbizottsága, Hungaria Latina Társaság, Societas Internationalis Studiis Neolatinis Provehendis/International Association For Neo-Latin Studies, MTA Köztestülete, Magyar Bizantinológiai Társaság, Magyar Történelmi Társulat, Turul folyóirat szerkesztőbizottsága, Magyar Történelmi Társulat igazgatóválasztmánya, Kubinyi András Középkortudományi Alapítvány kuratóriuma, Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat, Magyar Ókortudományi Társaság, Associazione Ricercatori ASV, Magyar Levéltárosok Egyesülete. A csoport egyik kutatója külső résztvevője a Horvát Tudományos Akadémia támogatásával működő „Izvori, pomagala i studije za hrvatsku povijest od srednjeg vijeka do kraja dugog 19. stoljeća" zágrábi kutatócsoportnak.
A csoport egyik tagja előadásokat tartott a Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának történész MA-képzésében.
A csoport több tagja részt vett a leedsi International Medieval Congress „Reform and Renewal in East and Central Europe: Law and Politics" c. szekciójának szervezésében.

V. A 2015-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Acta Universitatis Szegediensis. Acta Historica. Tomus CXXXVIII. A Magyar Medievisztikai Kutatócsoport kiadványa. Szerk.: Veszprémy László–Piti Ferenc. Szeged, 167 (2015).
2. C. Tóth Norbert: Az esztergomi székeskáptalan a 15. században. I. rész: A kanonoki testület és az egyetemjárás. Budapest, 198 (2015). http://real.mtak.hu/24888/1/C_Toth_Esztergom_I_resz_u.pdf
3. C. Tóth Norbert: Az esztergomi székeskáptalan a 15. században. II. rész: A sasadi tizedper 1452–1465 közötti „krónikája". Budapest, 188 (2015). http://real.mtak.hu/26780/1/C_Toth_Esztergom_II_resz_u.pdf

MTA–OSZK RES LIBRARIA HUNGARIAE KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Madas Edit, az MTA levelező tagja
1827 Budapest, Budavári Palota F épület
telefon: (1) 487 8633; fax: (1) 487 8633
e-mail: madas@oszk.hu; honlap: www.fragmenta.oszk.hu
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 01. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2015-ben

A kutatócsoport a középkori magyarországi írásbeliség, kódexek és kódextöredékek rendszeres forráskutatását végzi, illetve 19. századi társadalom- és művelődéstörténeti irányultságú könyv- és sajtótörténeti forrásfeltárást.

A *Fragmenta codicum műhely* feladata az ötéves kutatási periódusban az Országos Széchényi Könyvtár kódextöredék-gyűjteményének feldolgozása és online hozzáférhetővé tétele. Emellett egyházi könyvtárak kódexgyűjteményeit kutatja és katalogizálja. A tervezett négy könyvtárral szemben három könyvtár kézirat-katalógusának elkészítése vállalható reálisan. A műhely feladatai körébe integrálja azokat a medievisztikai kutatási területeket, melyekkel munkatársai önállóan foglalkoznak: hazai többnyelvű írásbeliség, középkori irodalomtörténet, a középkor továbbélése a koraújkorban, a pálos rend latin nyelvű irodalma.
A töredékek feldolgozottsága 75 %-os, az adatbázis készültségi foka 65 %, a kódexek katalogizálásé 60 %.
2015-ben a műhely 50 kódexlappal folytatja a kódextöredékek tudományos feldolgozását. A kódextöredékek számára készülő relációs adatbázis feltöltése és tesztelése folyamatos, megkezdődik a szolgáltató felület kialakítása és az adatbázis integrálása az OSZK informatikai rendszerébe, valamint egy sikeres posztdoktori pályázat esetén az adatbázis angol nyelvű változatának kidolgozása. További feladatok: az Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár és a Levéltár kódexkatalógusának befejezése és kiadási támogatás keresése; a Kalocsai Főszékesegyházi Könyvtár öt kódexének katalogizálása; a kódexek adatainak folyamatos rögzítése az ÖAW Institut für Mittelalterforschung Abteilung Schrift- und Buchwesen adatbázisában (*Mittelalterliche Handschriften in mitteleuropäischen Bibliotheken und Sammlungen*: manuscripta.at).

A 19. századi könyv- és sajtótörténeti műhely a 2012–2016 közötti akadémiai periódusra rögzített kutatási elveinek megfelelően (ld. Magyar Tudomány 2011/9. szám) változatlanul az alábbi három pillérre alapozza forrásfeltáró, forrásfeldolgozó tevékenységét: a könyv és a sajtó előállításának folyamata (termék-innováció, nyomdászat- és kiadástörténet); a terjesztés folyamata (szállítás, forgalmazás-disztribúció); a produktum fogyasztása és recepciója (olvasástörténet). A szisztematikus levéltári forrásfeltárás alapvetően Budapest Főváros Levéltárában zajlik, igazodva a levéltári forrásanyag kronológiai adottságaihoz (1850–1872, 1873–1914). Feltérképezésre kerülő bázisfondok: Budapest székesfőváros elnöki iratai, tanácsi iratai, egyéni- és társascégek cégbírósági bejegyzései. Ezen túlmenően kutatás folyik az Országos Széchényi Könyvtár Kézirattárában, Apró- és Kisnyomtatvány-tárában. 2015-től rendszeres kiegészítő kutatás kezdődött a Levéltár tervtárában, közjegyzői, hagyatéki és peres iratállományában, továbbá a Petőfi Irodalmi Múzeum kéziratos anyagában. A feltárt iratállomány Excel táblázatban kerül első lépésben rendezésre 2015-ben is, a terv szerint 5-7000 irattal.

II. A 2015-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A *középkori műhely* 2015-re vállalt feladatainak megfelelően az OSZK állományából 50 kódextöredéket dolgozott fel és befejezte a kódextöredékek digitalizálását. A kutatócsoport számára készített relációs adatbázisba folyt az évek során feldolgozott töredékek adatainak feltöltése, és megkezdődött a lekérdező felület kidolgozása, valamint az adatbázisnak az OSZK rendszerébe való beillesztése. Egy posztdoktori ösztöndíjas munkatárs felvétele lehetővé tette, hogy az adatbázisnak angol verziója is készüljön a német és a magyar mellé. A műhely külső megkeresésre 15 kódextöredéket identifikált. – Az Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár, a Prímási Levéltár és a Városi Levéltár kódexkatalógusát lezárta, az intézmények történetének kutatása még 2015-ben is folyt. A magyar és a német nyelvű katalógus a digitalizált kódexek online hozzáférhetővé tételével párhuzamosan 2016-ben jelenik meg. – Folytatódott a Kalocsai Főszékesegyházi Könyvtár kódexállományának feldolgozása. Több jelentős tanulmány megjelenése – szerkesztői, kiadói okokból – 2016-ra csúszott át.

A 19. századi könyv- és sajtótörténeti műhely 2015-ben is folyamatosan végezte az újonnan bekerült iratanyag személynevekre, intézménynevekre, hírlapokra vonatkozó adatainak adatbázisba rendezését. A betöltést az OSZK informatikus munkatársa végzi, a munkát némileg korlátozza az OSZK informatikai bázisának szűk keresztmetszete. Az informatikai program részeként az idén elkészült egy széles körű kereső program is, amely a fenti elemeken kívül az egyes tárgyszavakra történő keresést is biztosítja, továbbá az összes elem összetett keresését is lehetővé teszi. A műhely jelenleg 22 140 betöltött rekordnál tart, ehhez 2015-ben 1300 új rekord járult. A betöltött adatállomány ellenőrzése folyamatos.
Folytatódott a századfordulós Budapest könyv- és sajtókiadását, a benne lévő közreműködőket (kiadók, szerkesztők, írók) és az olvasóközönséget vizsgáló projekt (2014–2016). A kutatások eredményeit tanulmánykötetben összegzi a műhely. A „Wodianer Fülöp könyvkiadó és könyvkereskedő cég működése” c. projekt keretében sor került a családfa felállítására és generációs hálózatok feltérképezésére 1850–1920 között, közel 19 fő szereplésével.

A kutatócsoport egyik munkatársa MTA doktora címet szerzett, egy másik PhD-fokozatot. A kutatócsoport tagjai rendszeresen részt vesznek szakmai tanácsadásban, disszertációk, pályázatok, szakkönyvek bírálatában.

b) Tudomány és társadalom

A Kutatócsoport tagjai 11 tudományos népszerűsítő előadást tartottak szélesebb közönség előtt, valamint könyvbemutatókat rendeztek vagy vezettek, rádióelőadást tartottak és riportokat adtak. A pécsi pálos rendtörténeti kiállítást (zárás: 2015. febr. 8.) nagy érdeklődés mellett többször bemutatták. 2015-ben jelent meg a kiállítás tudományos népszerűsítő katalógusa, melynek a kiállítást rendező munkatárs az egyik szerzője, szerkesztője. Az OSZK tudományos és népszerűsítő Nyelvemlék-honlapjának tanácsadója egy másik munkatárs, egy harmadik közreműködött a „Kutatók éjszakája” rendezvényen és a pályaválasztást segítő ismeretterjesztő előadást tartott középiskolában. Folyamatos ingyenes tanácsadást biztosít a kutatócsoport laikusoknak és antikváriusoknak is kódexekre és kódextöredékekre vonatkozó kérdésekben. A 19. századi könyv- és sajtótörténeti műhely a századforduló könyv- és sajtókiadását felölelő kutatási program keretében a nagyközönség számára reprezentatív kiállítást készít elő az Országos Széchényi Könyvtárban.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2015-ben

A kutatócsoport folyamatos munkakapcsolatban van az Osztrák Tudományos Akadémia (ÖAW) Középkori Intézetével, mellyel *közös kézirat-adatbázist épít. A kutatócsoport tagjai testületileg részt vettek az osztrák partner által,* Handschriftenbearbeitertagung (Bécs, 2015. márc. 24–26.) címen rendezett konferencián. *2015 júniusában ismét* sor került cseh, német, osztrák és magyar részvétellel Prágában egy több napos paleográfiai konzultációra. Személyes részvétel a francia Equipex Biblissima, Patrimoine écrit du Moyen Âge et de Renaissance tudományos tanácsában (Párizs), a Deutsche Buchwissenschaftliche Gesellschaft munkájában, az Irodalomtörténeti Közlemények, a Magyar Könyvszemle, a Korall, és 2015-től a Gazdaságtörténeti Évkönyv szerkesztőbizottságában. Részvétel az MTA I. Osztálya és akadémiai bizottságok munkájában (Irodalomtudományi Bizottság, Művelődéstörténeti Bizottság, Klasszika-filológiai Bizottság, Könyvtörténeti Munkabizottság, Sajtótörténeti Munkabizottság, Közép- és Neolatin Munkabizottság). Együttműködés a „Könyvkereskedői és kiadói kapcsolatok Budapest és Lipcse között" témában a Lipcsei Egyetem Média és Kommunikációtudományi Intézete Könyvtörténeti Tanszékével, valamint a müncheni Ludwig-Maximilians-Universität, Germanistisches Institut munkatársaival, kutatási projektek, workshopokon való részvétel formájában.

IV. A 2015-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A kutatócsoport vezetője társkutatóként vesz részt a Károli Gáspár Református Egyetemen 2012 és 2016 közt folyó *Laskai Osvát: Sermones de sanctis* OTKA által támogatott szövegkiadásában (104716 sz.).

V. A 2015-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Kisdi Klára: The Life of Saint Helia: Critical Edition, Translation, Introduction, and Commentary. Edited by Virginia Burrus and Marco Conti. Journal of Theological Studies, 459-462 (Rewiew) (2015).
2. Lauf Judit: Ki jósolta meg II. Ulászló magyar király halálát? In: Ekler Péter, Varga Bernadett (szerk.), Serpentarius viginti quatuor stellis decoratus: Baráti ajándék Farkas Gábor Farkasnak. Budapest: OSZK, 25-26 (2015).
3. Révész Emese: Kép, sajtó, történelem: Illusztrált sajtó Magyarországon. Szerk. Lipták Dorottya. Budapest: Argumentum Kiadó, 481 (Res Libraria IV.) (2015).
4. Lipták Dorottya: Írjunk médiatörténeteket, de hogyan? Historiográfiai megközelítés. Magyar Könyvszemle 130 (2014), 431-451. (megjelenés éve: 2015)
5. Csernák-Szuhánszky Debóra, Haader Lea … Madas Edit stb.: Bevezetés. In: Haader Lea, Kocsis Réka, Korompay Klára, Szentgyörgyi Rudolf (szerk.), Az Apor-kódex, 15. század első fele / 15. század vége és 1520 előtt: A nyelvemlék hasonmása és betűhű átirata bevezetéssel és jegyzetekkel. Budapest; Sepsiszentgyörgy: Székely Nemzeti Múzeum; OSZK; ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet, 7-102 (2014). (2015-ben jelent meg.)
6. Madas Edit: Kódexkutatás a digitális korban, Magyar Tudomány, 176, 430-434 (2015).
7. Sarbak Gábor, Sudár Annamária: Pálosaink, a fehér barátok: Kiállítási katalógus. Budapest: OSZK; Magyar Pálos Rend, 188 (2015).
8. Somorjai Szabolcs: Fogolytörzskönyv, sajtóvétség és biztosíték. Magyar Könyvszemle 131, 101-108 (2015).

MTA–PE REGIONÁLIS INNOVÁCIÓS ÉS FEJLŐDÉSTANI HÁLÓZATI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Kovács Zoltán, CSc
8200 Veszprém, Egyetem u. 10.
telefon: (88) 624 808; fax: (88) 624 002
e-mail: vidazs@gtk.uni-pannon.hu
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 01. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2015-ben

A 2015-ös kutatási évben a kutatócsoport időarányosan haladt a kutatási tervében meghatározott öt kutatási terület kidolgozásával, vállalt feladatait teljesítette.

A leendő hallgatók preferencia-sorrendjét vizsgáló kutatás célja feltárni azokat a tényezőket, amelyek befolyásolhatják a felsőoktatási intézményválasztást. A kutatócsoport tagjai tovább folytatták a hallgatójelöltek intézményi és kari szintű, valamint szakirányú preferenciáira vonatkozó kérdőíves adatgyűjtést és feldolgozást. A kutatás annak feltárására is irányul, hogy az egyetemekre érkező hallgatók száma hogyan változik a lakhely és az adott intézmény közötti távolság függvényében. Az elemzést a csoport gravitációs modell alkalmazásával végezte el.

A kutatócsoport tagjai a felsőoktatás versenyképességét meghatározó tényezőket, illetve a hallgatólagos tudás átadásának lehetőségeit elemzik. A tárgyévben az egyetemi innovációs rendszerek, a tudásmenedzsment, a hallgatólagos tudás elméletének továbbfejlesztése és az ágazati innovációs rendszerek elemzése területén folytak kutatások. Az egyetemi funkció és működési terület közötti összefüggések feltárása került előtérbe. A kutatócsoport tagjai a felsőoktatási intézmények innovációs képességének elemzése során rámutattak arra, hogy miként formálódnak az egyes egyetemek innovációs stratégiáinak elemei.

A kutatócsoport tagjai a regionális versenyképesség és innovációs potenciál mérési lehetőségeit, valamint a használt indikátorok módszertani hátterét vizsgálják. Az innováció és versenyképesség témakörben a csoport elemezte azokat a gazdasági és társadalmi indikátorokat, amelyekkel jól magyarázható egy adott országban található start-up és spin-off vállalatok száma. A kutatás vizsgálta, hogy ezek az indikátorok hogyan befolyásolják az ilyen típusú vállalkozások alapításának hajlandóságát Magyarországon, illetve, hogy mely tényezők befolyásolják a start-up és spin-off vállalatok életképességét és élettartamát.

II. A 2015-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A csoport munkatársai a regionális és nemzeti szintű versenyképességi kutatásaikhoz kapcsolódóan megvizsgálták a környezeti és társadalmi fenntarthatóság alapján kibővített Globális Versenyképességi Index (GCI) részmutatóit. Elemezték a társadalmi, környezeti fenntarthatóság és a gazdasági versenyképesség közötti kapcsolatot. A gazdasági versenyképességre ható folyamatokat gravitációs modell felhasználásával vizsgálták.

A csoport tagjai folytatatták a felsőoktatási intézmények versenyképességét befolyásoló tudománymetriai mutatószámok vizsgálatát. Ezek alapján nemzetközi összehasonlító elemzéseket végeztek, külön kitérve a közép-kelet-európai régió (Magyarország, Lengyelország, Szlovákia, Szlovénia, Csehország) valamint Románia, Bulgária és

Horvátország tudományos teljesítményének értékelésére. A kutatás rámutatott arra, hogy a poszt-szocialista országok tudományos struktúrája jelentős mértékű hasonlóságot mutat. A kutatócsoport tagjai megvizsgálták az európai gazdasági és társadalmi modell alapján csoportosított országok társadalomtudományos teljesítményét. A tanulmányban rámutattak az angolszász és a skandináv intézményi és társadalmi jellegzetességekkel rendelkező országok kiemelkedő tudományos teljesítményére, illetve a közép-kelet-európai országok lemaradására a társadalomtudományok területén.

A csoport tagjai megvizsgálták, hogy a magyarországi egyetemek és az Európai Unió tagjelölt országai (Törökország, Szerbia, Montenegró, Macedónia és Albánia) között milyen nemzetközi tudományos együttműködések alakultak ki 2004 és 2014 között. A kutatás eredményeként megállapítható, hogy a vizsgált országok esetében a legtöbb közös publikáció az élet- és a természettudományok területén született. A vizsgált országok esetében néhány egyetemhez kötődik a kapcsolatok több mint 85%-a. A tudományos kapcsolatokban részt vevő magyar felsőoktatási intézményekről elmondható, hogy az országos intézményi rangsorokban is az élvonalhoz tartoznak.

Kutatási eredmények születtek az egyetemi innovációs rendszerek, a tudásmenedzsment, illetve a hallgatólagos tudástranszfer elméletének területén. A kutatás kiterjedt a regionális önkormányzatok, az egyetemek és a körülöttük lévő vállalatgyűrűk együttműködésének vizsgálatára. Az elemzés célja az egyetemi innovációs stratégiák kialakításának elősegítése és támogatása volt. A kutatócsoport vezetését 2014-ben új vezető vette át, így az akkor készült, de 2015-ben megjelent publikációk affiliációjában a régi kutatócsoport vezetője is szerepel. A 2015-ös évben több kutatás lezárult, ezek publikálása folyamatban van, következő évben várható a megjelenésük.

b) Tudomány és társadalom

A felsőoktatási intézmények nemzetközi kapcsolatainak kutatása a tudáslétrehozás és –átadás értékteremtő jellegén keresztül hozzájárul a gazdasági és társadalmi fejlődéshez. A csoport kutatásai elősegítik, hogy kiépüljenek azok a stratégiák, amelyek támogatják a felsőoktatási intézmények nemzetközi tudományos együttműködéseinek kialakítását és az innovációs folyamatok beindítását. A csoport kutatói kiemelt hangsúlyt fektetnek a kutatói munka hallgatók körében történő népszerűsítésére. A kutatócsoport tagjai szerepet vállalnak diplomamunkák témavezetésében és értékelésében, a tudományos diákköri konferencián induló hallgatók felkészítésében. A kutatócsoport főmunkatársa a Bécsi Egyetem doktori iskolájában egy doktorandusz konzulense. A csoportban folyó kutatásokba bevontak végzős mesterképzésben és doktori programban részt vevő hallgatókat.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2015-ben

A kutatócsoport egy tagja aktív részese a FORIM (Forschungsnetzwerk Implizites Wissen) elnevezésű német-osztrák-magyar kutatóhálózat munkájának. A kutatóhálózat munkatársaival közös kutatás keretében, összefoglalóan értékelték a hallgatólagos tudás innovatív szerepét az alkotói tevékenységekben, ezáltal jelentős mértékben továbbfejlesztve a hallgatólagos tudás elméletét. Az interdiszciplináris projektben való részvételét e munkatárs két angol nyelvű tanulmány megírásával zárta le. A hallgatólagos tudás új fajtái széleskörűen alkalmazhatók a közgazdaságtanban és a vállalati tudásmenedzsmentben. A kutatócsoport tagjai folytatták kutatásukat az osztrák WIFO által koordinált WWWforEurope FP7-es projektben. A kutatás olyan új, „integrált” iparpolitika kialakítását tűzte ki célul, amely elősegíti a

versenyképességet és a globalizációból származó előnyök kiaknázását. A kutatócsoport tagjai az elmúlt évben nemzetközi tudományos rendezvényeken mutatták be kutatási eredményeiket. Előadóként vettek részt ausztriai, montenegrói, portugáliai, németországi, angliai és olaszországi tudományos konferenciákon.

IV. A 2015-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Együttműködve a Pannon Egyetem Gazdaságtudományi Karával és a Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskolával, a kutatócsoport több tagja részt vett az Emberi Erőforrások Minisztériuma és az Európai Unió által kiírt pályázatokban. A pályázatok egyike a tudományos műhelyek támogatását tűzte ki célul. A másik kiemelkedő pályázat az egyetem és a munkaerő-piaci igényekre alapozott társadalmi és gazdasági szolgáltatások fejlesztésére irányult. A harmadik pályázat a felsőoktatási intézmény innovációs kutatóbázisának és tudásközpontjának létrehozási esélyeit vizsgálta. A kutatócsoport egyik munkatársa a Nemzeti Kulturális Alaptól alkotói támogatást nyert el.

V. A 2015-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Ádám Török: Assessing the Role of R&D in International Competitiveness: Some Conceptual and Methodological Problems. In: Gyula Vastag (szerk.) Research in the Decision Sciences for Global Business: Best Papers from the 2013 Annual Conference of the European Decision Sciences Institute. New Jersey: Pearson Education Limited, 53-67 (2015).
2. András Telcs, Zsolt T Kosztyán, Ildikó Neumann-Virág, Attila Katona, Ádám Török: Analysis of Hungarian Students' College Choices. Procedia - Social And Behavioral Sciences, 191, 255-263 (2015).
3. Neumanné Virág Ildikó: Impacts of EU enlargement process - a gravity model approach. In: Maja Bacovic, Marin Milkovic, Mirjana Pejic Bach, Sanja Pekovic (szerk.) Proceedings of the ENTRENOVA: Enterprise Research Innovation Conference, 453-460 (2015).
4. Szívós Mihály: A Practice-oriented Classification of Tacit Knowledge for the Research into Creativity and Innovation. Polanyiana, 23(1-2), 21-30 (2015).
5. Szívós Mihály: Az egyetem-ipar-régió együttműködés és az ágazati innovációs rendszerek. In: Buzás Norbert, Prónay Szabolcs (szerk.) Tudásteremtés és -alkalmazás a modern társadalomban. Szeged: Szegedi Tudományegyetem, Interdiszciplináris Tudásmenedzsment Kutatóközpont, 10-16 (2015).
6. Telcs A, Kosztyán Zs T, Török A: Unbiased one-dimensional university ranking – application-based preference ordering. Journal of Applied Statistics, 43(1), 212-228. 17 (2015).

MTA–PPKE BAROKK IRODALOM ÉS LELKISÉG KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Szelestei Nagy László, az MTA doktora
1088 Budapest, Mikszáth tér 1.
telefon: (1) 235 3030/2111
e-mail: irodalom.lelkiseg@gmail.com
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2015-ben

Az 5 éves kutatási terv röviden
A Kárpát-medence 1800 előtti lelkiségi irodalmának (imádságok, népénekek, prédikációk) nyomtatott forrásairól és azok szakirodalmáról bibliográfiák készítése, a források adatsorainak publikus adatbankokba helyezése. A korszak lelkiségtörténetének folyamatos tudományos kutatása. Az esztergomi érsekek és környezetük reprezentációs tevékenységének feltárása.

Eddigi teljesítés
A három kutatott terület (imádság, népének, prédikáció) szakirodalmának bibliográfiái elektronikus kiadványként megjelentek, kutatócsoportunk honlapján elérhetőek. Ugyanott folyamatosan közzétették a gyűjtött kiegészítéseket is. A források bibliográfiái közül a népénekeké szakmai lektorálás alatt áll. A prédikációk és az imakönyvek bibliográfiájában az adatcsoportok lektorálás előtti egységesítése folyik. Az adatbankokban (ima.btk.ppke.hu – predicatio.btk.ppke.hu – nepenek.btk.ppke.hu) elhelyezett imák/prédikációk/népénekek adatsorainak száma 2015 végén: imádságok: 3600; népénekek: 3400; prédikációk: 3540.

A beszámolóév feladata volt
a szakirodalmi bibliográfiák folyamatos gondozása, kiegészítése. A forrásbibliográfiák kéziratainak bővítése vált lehetségessé és szükségessé a még publikálatlan Petrik IX anyagához való hozzáféréssel. Három-négy lelkiségtörténeti tanulmánykötet és forráskiadvány közzététele. Két konferencia szervezése. Tudományos ismeretterjesztés.

II. A 2015-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Alapkutatások (bibliográfiák és adatbankok készítése)

A csoport tovább dolgozott a Kárpát-medence 1800 előtti kéziratos lelkiségi forrásainak (elsősorban imádságok, népénekek és prédikációk) számbavételét. A források bibliográfiáit tovább bővítették, a szakirodalmi bibliográfiák kiegészítéseit honlapjukon tették közzé.

Az adatbankokba 2015-ben elhelyezett adatsorok száma: imádságok: 861; népénekek: 1393; prédikációk: 1094 tétel. Az adatbankok adatai csak ismételt ellenőrzést követően, folyamatosan válhatnak publikussá. Az adatbevitel és lektorálás során felmerült problémák indokolta változtatásokat az adatbázisokban a rendszergazda közreműködésével elvégezték.

Az egyházi reprezentáció témájában konferenciát rendeztek. Az esztergomi érsekek környezetének reprezentációs tevékenységéhez több kiemelkedő személy hagyatékának vizsgálata folyik: Esterházy Imréé (1725–1745), Barkóczy Ferencé (1761–1765) és Batthyány Józsefé (1776–1799). Elsősorban az esztergomi gyűjteményekre terjed ki a kutatás: könyvkiadás, köszöntők, könyv- és műtárgyajándékok számbavétele, hagyatéki könyvtár. A már megjelent tanulmányok után önálló kötetek is készülnek a tárgykörben.

Egyéb tudományos tevékenység

A kutatócsoport két konferenciát rendezett hazai és külföldi előadók részvételével: *VIII. Lelkiségtörténeti konferencia: Az egyházi reprezentáció megnyilvánulásai Magyarországon 1800-ig*, Budapest, 2015. április 16–18. (32 előadó; összesen kb. 100 fő); *Műhelykonferencia Pázmány Péter* Kalauz*áról*, Budapest, 2015. december 3. (14 előadó; összesen kb. 40 fő). 2015-ben a kutatócsoport tagjai 23 konferencia-előadást tartottak, valamint lelkiségtörténeti témakörben 29 tudományos közleményt, 2 tanulmánykötetet és 1 forráskiadványt jelentettek meg. A kutatócsoport a nyomtatott köteteket honlapján is közzéteszi (https://btk.ppke.hu/tudomanyos-kozelet/kutatasok/mta-ppke-barokk-irodalom-es-lelkiseg-kutatocsoport). Két kiadványsorozatot gondoznak:
a) Pázmány Irodalmi Műhely, Lelkiségtörténeti tanulmányok (Két kötet jelent meg 2015-ben)
b) Pázmány Irodalmi Műhely, Lelkiségtörténeti források (Egy kötet jelent meg 2015-ben).

A kutatócsoport négy tagja témavezető a PPKE BTK Irodalomtudományi Doktoriskolájában. A munkatársak részt vesznek OTKA-kutatásokban is: Magyarországi tudósok levelezése (MTA BTK ITI; 2 fő); Szerzetesrendek a 18. századi Magyarországon (Piarista Tartományfőnökség, 1 fő); Pázmány Péter műveinek kritikai kiadása (PPKE BTK, 2 fő).

b) Tudomány és társadalom

A kutatócsoport az Ars Sacra Fesztiválon műsorral szerepelt: 2015. szeptember 25. (Báthory Orsolya: *Diadalívek, harangok, ágyúlövések, avagy a barokk főpapi pompa*). Neves szakembereket felkérve minden hónapban felolvasóülést szerveztek szakmai és laikus közönségnek. A Kutatócsoport munkatársai 5 alkalommal számoltak be munkájukról a Mária Rádió *Égi múzsa* című műsorában. Az interjúkból kötet készül 2016-ban.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2015-ben

A kutatócsoport rendszeres együttműködés az Országos Széchényi Könyvtár Könyv- és Művelődéstörténeti Kutatások Osztályával, az Egyházi Könyvtárak Egyesülésével, a kolozsvári Res Litteraria Transylvaniae Vetus Irodalom- és Művelődéstörténeti Műhellyel, a debreceni Reformációkutató és Kora Újkori Művelődéstörténeti Műhellyel, az MTA-SZTE Vallási Kultúrakutató Csoporttal, valamint az ELTE BTK Régi Magyar Irodalom Tanszékével.

A kutatócsoport öt tagja részt vesz a PPKE BTK egyetemi képzésében, közülük négyen témavezetők a doktoriskolában. A kutatócsoport tagjai aktívan közreműködnek egyéb akadémiai, egyetemi és egyházi intézmények barokk irodalmat és lelkiséget érintő programjaiban, elsősorban konferenciákon vesznek részt, emellett más egyetemeken, tudományos intézetekben előadásokat tartanak.

IV. A 2015-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A kutatócsoport egyik tagja MTA posztdoktori ösztöndíjas (második ciklus).

V. A 2015-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Bajáki Rita–Báthory Orsolya (szerk.): *A nők és a régi magyarországi vallásosság*. Budapest: MTA-PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport (Pázmány Irodalmi

Műhely: Lelkiségtörténeti tanulmányok, 10.), 438 (2015). (http://real.mtak.hu/id/eprint/33020)

2. Bajáki Rita: A nőknek szánt imák tipológiája, 23–29. http://real.mtak.hu/id/eprint/33230

3. Báthory Orsolya: „Csak egy tánc volt" – Forgách Zsigmondné Pálffy Katalin és a kassai vértanúk, 37–46. http://real.mtak.hu/id/eprint/31616

4. Bogár Judit: „Férfias" és „nőies" imádságok? Pázmány Péter és Pongrácz Eszter imakönyve, 47–58. http://real.mtak.hu/32833/

5. Kónya Franciska: Viczay Anna Terézia apácáknak fordított elmélkedésgyűjteménye és annak forrása, 173–184. http://real.mtak.hu/id/eprint/32814

6. Maczák Ibolya: Jóasszony módra: Bibliai nőkép a régi magyarországi temetési beszédekben, 199–208. http://real.mtak.hu/id/eprint/32820

7. Szádoczki Vera: Egy erdélyi nemesasszony lelkiélete: Thorday Klára imádságoskönyve, 303–310. http://real.mtak.hu/id/eprint/32782

8. Szelestei Nagy László: Szent Anna kultuszának írásos emlékei a kora újkori Magyarországon, 311–324. http://real.mtak.hu/id/eprint/32901

9. Bogár Judit (szerk.): *Régi magyar népénekek és imádságok*. Budapest: MTA-PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport (Pázmány Irodalmi Műhely: Lelkiségtörténeti tanulmányok; 11.), 276 (2015). http://real.mtak.hu/id/eprint/32834

10. Bajáki Rita: Rimay János (?) imádságai, 9–48. http://real.mtak.hu/id/eprint/33236

11. Bogár Judit: Illyés István Zsoltári és halottas énekeihez, 49–68. http://real.mtak.hu-/id/eprint/32872

12. Kónya Franciska: Műfaji átjárások a 17–18. századi magyar meditációs irodalomban, 129–144. http://real.mtak.hu/id/eprint/32881

13. Szádoczki Vera: A Jászfényszarui énekeskönyv, 241–264. http://real.mtak.hu/id/eprint/33022

14. Szelestei N. László (szerkesztette, sajtó alá rendezte, válogatta): *Szent Anna tisztelete Magyarországon a barokk korban.* Budapest: MTA-PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport (Pázmány Irodalmi Műhely: Lelkiségtörténeti források; 4.), 200 (2015). http://real.mtak.hu/id/eprint/32903

15. Bajáki Rita: *Pázmány, a deák nyelv és a citátumok.* In: *Stephanus noster: Tanulmányok Bartók István 60. születésnapjára,* szerk., Jankovics József, Jankovits László, Szilágyi Emőke Rita, Zászkaliczky Márton. Budapest: Reciti Kiadó, 261–268 (2015). http://real.mtak.hu/33242

16. Báthory Orsolya: *Genres of Literary Representation: Occasional Poems to Archbishop József Batthyány*. Acta Antiqua Academiae Scientiarum Hungaricae, 54(2–3), 297–307 (2015). http://real.mtak.hu/id/eprint/31617

17. Déri Eszter: *Asztrológiai szimbólumok Esterházy Pál halotti prédikációjában.* In: *Esterházy Pál, a műkedvelő mecénás: egy 17. századi arisztokrata-életpálya a politika és a művészet határvidékén*. Budapest: Reciti Kiadó, 559–570 (2015). http://real.mtak.hu/id/eprint/32923

18. Maczák Ibolya: *Koháry István és a régi magyarországi prédikációk.* In: *Koháry István emlékkönyv: a kecskeméti piarista gimnázium alapításának 300. évfordulójára,* szerk. Kozicz János, Koltai András. Budapest–Kecskemét: Piarista Rend Magyar Tartománya;

Piarista Gimnázium, Kollégium, Általános Iskola és Óvoda (Magyarország piarista múltjából; 8.), 55-64 (2015). http://real.mtak.hu/id/eprint/32821

19. Maczák Ibolya: *Rózsák tövis nélkül: Családreprezentáció az Esterházy-apácákhoz (is) kapcsolható temetési beszédekben.* In: *Esterházy Pál, a műkedvelő mecénás: egy 17. századi arisztokrata-életpálya a politika és a művészet határvidékén,* szerk. Ács Pál. Budapest: Reciti Kiadó, 571–578 (2015). http://real.mtak.hu/id/eprint/32822
20. Szelestei Nagy László: *A Jesu dulcis memoria 1700 körüli magyar nyelvű variánsairól.* In: *Stephanus noster: Tanulmányok Bartók István 60. születésnapjára*, szerk., Jankovics József, Jankovits László, Szilágyi Emőke Rita, Zászkaliczky Márton. Budapest: Reciti Kiadó, 343–353 (2015). http://real.mtak.hu/id/eprint/33295

MTA–PPKE MAGYAR NYELVTECHNOLÓGIAI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Prószéky Gábor, az MTA doktora
1083 Budapest, Práter u. 50/a
telefon: (1) 886 4713; fax: (1) 225 2320
e-mail: proszeky.gabor@itk.ppke.hu; honlap: http://nlpg.itk.ppke.hu/home
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 01. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2015-ben

A kutatócsoport feladata, hogy olyan algoritmikus megoldásokat találjon a magyar nyelvű szövegek performancia-alapú, teljességre törekvő elemzésére, melyek működési elveiket tekintve – azaz: pszicholingvisztikai szempontból − hasonlóak az emberi információfeldolgozáshoz. Az 5 éves kutatási terv legfontosabb elemei az emberi mondatelemzés algoritmusainak és a különféle mondatelemzők alkalmazhatóságának vizsgálata után egy adatorientált elemző prototípusának implementálása, majd testreszabása és bővítése a kutatás részeredményeként előállt szövegkorpusz segítségével. A kutatás fontos eleme a magyar szintaktikai szerkezetek tanulásához a nagyméretű korpusz készítése, különös tekintettel a nem ismert szerkezetek értelmezésére. Mindehhez szükséges a nyelvi feldolgozás belső folyamatai, valamint a nyelvi és nyelven kívüli (szimulált) folyamatok párhuzamos feldolgozhatóságának vizsgálata, illetve a szaknyelvi alkalmazhatóság figyelembe vétele. 2015-ig teljesítették az alábbiakat: tanulmányozták az emberi mondatelemzés algoritmusait, és ezek alapján implementálták a performancia-alapú, adatorientált elemző alapverzióját. Kialakították a magyar szerkezetek előfeldolgozását végző modult korpusznyelvészeti megoldásokkal, felépítették a magyar nyelvtani alapszerkezetek adatbázisát a projekt keretében készült boilerplate-algoritmussal készülő korpuszból különféle tanulóalgoritmusok segítségével. A létrejött korpuszt többféle annotációval is ellátták, többek között a projektben kialakított új morfoszintaktikai kódokkal és létrehozták a legnagyobb magyar főnévi csoport-korpuszt. A szavak és szókapcsolatok statisztikai vizsgálata és egy lekérdező környezet létrehozása is elindult a létrejött saját korpuszon. A 2016-os év fő feladatai tartalmazzák az új elvű elemzéshez még ki nem alakított absztrakt műveletek végleges leírását, az adatorientált elemző ezekkel működő változatának bemutatását, a teljes elemzőalgoritmus és a hozzájuk tartozó adatstruktúrák részletes publikációját, a mélytanuló algoritmusok alkalmazásából létrejött tanulságok összefoglalását és a továbblépési lehetőségek részletes számba vételét.

II. A 2015-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Elkészült a korábbi internetes kutatások és a kialakított boilerplate-algoritmus segítségével a kutatáshoz eredetileg kiválasztott 1,2 millió tokenes Szeged Korpusznál éppen ezerszer nagyobb, 1,2 milliárd tokenes Pázmány Korpusz első változata. Elkészült a Pázmány Korpusz morfológiai, majd a korábban létrehozott és azóta pontosított PurePOS algoritmussal szófajilag egyértelműsített Pázmány Korpusz a valaha létezett legnagyobb annotált magyar szövegkorpusz lett. Elkészült a Pázmány Korpusz korábban a további feldolgozás számára átalakított szófaji címkékkel annotált változata. Az újracímkézett Pázmány Korpuszon betanítottuák a PurePOS rendszert, és az egyértelműsítőt a teljes korpuszon újrafuttatták. A finomított szófaji kategóriarendszerre épített címkézés eredménye is elérhető az így elkészült, immár kétféle annotációval rendelkező Pázmány Korpuszban. Pázmány Korpuszon lefuttatták a főnévicsoport-kijelölő algoritmust, így a teljes anyag főnévi szintagmákra bontása is elkészült, ami kulcslépés a teljes mondatsémák nagyméretű adatbázisának létrehozásához, és jelentős mértékben hozzájárult egy minden eddiginél nagyobb magyar nyelvű treebank

kialakításához. A Pázmány Korpusz anyagából létrehozták az ún. mozaikgramokból álló tokenegyüttesek, azaz többszintű annotációt tartalmazó n-gramok statisztikai feldolgozását a gyakori szósorozatminták kezeléséhez. Foglalkoztak az – elemzőnk számára feketedobozként működő – morfológiai elemzőrendszernek az eddiginél hatékonyabb változatának előkészítésével. Kialakították az adatorientált elemző prototípusának módosított változatát, a szófaji egyértelműsítő rendszer „baloldali információkra építő" változatát, befejezték a finomított szófaji kategóriarendszer kialakítását, a párhuzamos feldolgozáshoz konkrét példák létrehozását és folytatták a szaknyelvi szövegek feldolgozásához szükséges adaptációk kutatását. Befejezték a MetaMorpho-szabályok újrahasznosítását és konvertálását a saját rendszerbe, így a MetaMorpho-szabályok által leírt igeikeret-leírások tavaly elkészült prototípusa már lehetővé teszi a nagy mennyiségű igei szerkezet viszonylag egységes kezelését. A korábban kialakított módszerrel nagyszámú teljes mondat- és szövegegység-elemzés készült, a nehezebben elemezhető szerkezetek algoritmikus feldolgozása és a kész elemző tesztanyagának további bővítése céljából. Tovább folyt a nyelvi feldolgozás belső folyamatai párhuzamosításának, valamint a nyelvi és nyelven kívüli (szimulált) folyamatok párhuzamos feldolgozhatóságának vizsgálata. és kialakítottuk a többmondatos megnyilatkozások reprezentációját. A gépi fordítások minőségének becslésére kialakított módszerek kutatását sikerült az egynyelvű szövegek minőségbecslése irányából úgy alakítani, hogy az a rendszerünk bemenetét – a külső paraméterek megfelelő beállítása esetén – képes legyen átalakításra késztetni. A szaknyelvi szövegek feldolgozásában elért ígéretes eredmények és mérések alapján a korpusz anyagán lefuttattak egy ún. mélytanuló algoritmust a teljes szókészlet szemantikai reprezentációja kialakításának céljából, ami igen hatékony lépésnek bizonyult a záró év ez irányú kutatásainak hatékony befejezéséhez.

b) Tudomány és társadalom

A kutatócsoport negyedik évében a feladatok között bár még mindig nem szerepelt olyan cél, mely bármelyik korai tudományos eredmény közvetlen hasznosíthatóvá tételét célozta volna meg, a Pázmány Korpusz létrehozásával közel kerültek egy a tudományos kutatók számára teljes mértékben közzéteendő rendszer bejelentéséhez. Az elvégzett kutatások relevanciája ugyanakkor a jelenlegi társadalmi viszonyok között továbbra is meglehetősen nagynak tűnik, mert a munkálatok a magyar interneten fellelhető szövegek elemzéséhez kötődnek, így napjaink írott magyar nyelvének jelentős méretű („big data" típusú) feldolgozásáról szól. A szakmai híradások által a kutatócsoport hozzájárult a hazai társadalmat foglalkoztató olyan kérdések megválaszolásához, hogy mi a szerepe a magyar nyelvnek a digitális korban, így a velünk készített beszélgetések segítségével a szélesebb olvasóközönség is alapvető tudományos ismeretekhez juthattak a témakörből.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2015-ben

A kutatócsoport hazai kapcsolatai részben az oktatási, részben az akadémiai kutatási területekkel való kapcsolatokat jelentik. A Pázmány Egyetem Információ Technológiai és Bionikai Karának Szoftver- és nyelvtechnológiai BSc-, MSc- és PhD-képzésében, valamint a PPKE Bölcsészet- és Társadalomtudományi Karának Digitális bölcsészet MA-jában, a Számítógépes nyelvészet szakirányú hallgatóik bevonásában jelentkezik. A kutatócsoport több tagja is oktatja ezeket a hallgatókat, valamint kutatásaikat különböző előadásokon mutatták be az ELTE, a BME és a SZTE hallhatóinak és kutatóinak is. Ezáltal a hallgatók érdeklődését rá tudták irányítani a kutatócsoportban folyó munkára, és önálló laborfeladatok, mérnökitervezés-feladatok, diplomamunkák születnek, és a doktori képzésben is a kutatócsoport által végzett kutatáshoz folyamatosan kapnak szakavatott külső munkaerőket. A

PPKE ITK Roska Tamás Multidiszciplináris Műszaki és Természettudományi Doktori Iskoláját oktatóként, illetve doktoranduszként a kutatócsoport három tagja is erősíti, valamint ennek keretében az idei évben a kutatócsoport négy tagja szerezte meg a PhD-címet. A PPKE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskolájának immár két hallgatója is kutatási témáját a kutatócsoport tematikájához igazítva végzi. A kutatócsoport tagjai részt vettek a japán kutatók által létrehozott U-STAR-konzorcium és a 2015-ben befejeződött NetWordS projekt munkájában. Az egyéb tudományos kapcsolataik is megfelelően alakultak: a kutatócsoport vezetője több új szakmai megbízást lát el 2015-től: amellett, hogy a 2015 elején megalakult NKFIH TBT Kollégiumának elnöke és továbbra is az MTA nem-akadémikus képviselője, 2015 januárjától az MTA Magyar Nyelvi Osztályközi Állandó Bizottságának elnöke is. A kutatócsoport további szakmai kapcsolatot épített ki a szegedi XI. Magyar Számítógépes Nyelvészeti Konferencián és számos nemzetközi konferencián (többek közt Portugáliában, Lengyelországban, Kínában, Spanyolországban) tartottak előadásokat (ld. publikációjegyzék).

V. A 2015-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Endrédy István: Corpus based evaluation of stemmers. 7th Language & Technology Conference, Human Language Technologies as a Challenge for Computer Science and Linguistics, Poznań, 234-239 (2015).
2. Endrédy István: Improving chunker performance using a web-based semi-automatic training data analysis tool. 7th Language & Technology Conference, Human Language Technologies as a Challenge for Computer Science and Linguistics, Poznań, 80-84 (2015).
3. Endrédy István, Indig Balázs: HunTag3, a general-purpose, modular sequential tagger – chunking phrases in English and maximal NPs and NER for Hungarian. 7th Language & Technology Conference, Human Language Technologies as a Challenge for Computer Science and Linguistics, Poznań, 213-218 (2015).
4. Endrédy István, Novák Attila: Szótövesítők összehasonlítása és alkalmazásaik. Alkalmazott Nyelvtudomány, XV. évfolyam, 1-2. szám, Veszprém, 7-27 (2015).
5. Indig, Balázs; Miháltz, Márton; Simonyi, András: Exploiting Linked Linguistic Resources for Semantic Role Labeling In: Zygmunt Vetulani; Joseph Mariani (eds.) 7th Language & Technology Conference: Human Language Technologies as a Challenge for Computer Science and Linguistics. Poznan: Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, 140-144. (ISBN:978-83-932640-8-7) (2015).
6. Miháltz Márton, Indig Balázs, Prószéky Gábor: Igei vonzatkeretek és tematikus szerepek felismerése nyelvi erőforrások összekapcsolásával egy kereslet-kínálat elvű mondatelemzőben. In: Tanács Attila, Varga Viktor, Vincze Veronika (szerk.): XI. Magyar Számítógépes Nyelvészeti Konferencia (MSZNY 2015), Szeged: SZTE, 298-302 (2015).
1. Novák Attila: „Olcsó” morfológia. In: Tanács Attila, Varga Viktor, Vincze Veronika (szerk.) XI. Magyar Számítógépes Nyelvészeti Konferencia. Szeged: Szegedi Tudományegyetem, Informatikai Tanszékcsoport, 145–157 (2015).
7. Novák, Attila: Making morphologies the ’easy’ way, In: A. Gelbukh (ed.) Lecture Notes in Computer Science Volume 9041: Computational Linguistics and Intelligent Text Processing Springer International Publishing, Berlin–Heidelberg. Part I, 127–138 (2015). ISBN 978-3-319-18110-3
8. Novák, Attila; Siklósi, Borbála: Automatic Diacritics Restoration for Hungarian. In Proceedings of the 2015 Conference on Empirical Methods in Natural Language Processing, Lisbon, Portugal: Association for Computational Linguistics, 2286–91 (2015).

9. Prószéky, Gábor; Indig, Balázs: Natural parsing: a psycholinguistically motivated computational language processing model. The 4th International Conference on the Theory and Practice of Natural Computing (TPNC 2015) Mieres, Spain (2015).
10. Prószéky Gábor, Indig Balázs: Magyar szövegek pszicholingvisztikai indíttatású elemzése számítógéppel. Alkalmazott Nyelvtudomány (ISSN: 1587-1061) XV. évf., 1-2. sz., 29-44. (2015).
11. Siklósi Borbála, Novák Attila: Nem felügyelt módszerek alkalmazása releváns kifejezések azonosítására és csoportosítására klinikai dokumentumokban. In: Tanács Attila, Varga Viktor, Vincze Veronika (szerk.) XI. Magyar Számítógépes Nyelvészeti Konferencia. Szeged: Szegedi Tudományegyetem, Informatikai Tanszékcsoport, 237-248 (2015).
12. Siklósi Borbála, Novák Attila: Restoring the intended structure of Hungarian ophthalmology documents. In: Kevin Bretonnel Cohen, Diana DemnerFushman, Sophia Ananiadou, Junichi Tsujii (szerk.) Proceedings of the BioNLP 2015 Workshop on Biomedical Natural Language Processing. Beijing, China, July 26-31, 2015, 152-157 (2015).
13. Yang, Zijian Győző; Laki, László János: Quality Estimation for English-Hungarian Machine Translation, 7th Language & Technology Conference, Human Language Technologies as a Challenge for Computer Science and Linguistics, Poznań, 170-174. (2015).
14. Yang Zijian Győző, Laki László János, Prószéky Gábor: Gépi fordítás minőségének becslése referencia nélküli módszerrel. In Tanács Attila, Varga Viktor, Vincze Veronika (szerk.): XI. Magyar Számítógépes Nyelvészeti Konferencia (MSZNY 2015), Szeged: SZTE, 3-13 (2015).

MTA–PTE INNOVÁCIÓ ÉS GAZDASÁGI NÖVEKEDÉS KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Varga Attila, az MTA doktora
7622 Pécs, Rákóczi u. 80.
telefon: (72) 501 599; fax: (72) 501 553
e-mail: vargaa@ktk.pte.hu
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2015-ben

1. Az 5 éves kutatási terv: Innovációs együttműködések, vállalkozás és gazdasági növekedés Magyarországon

A magyar innovációs rendszer legkevésbé ismert, ám minden innovációs felmérés szerint igen kritikus helyzetű területei az innovációs együttműködések és a vállalkozói hajlandóság. A magyar innovációs rendszer szereplőinek (iparvállalatok, szolgáltató cégek, magán- és közfinanszírozású kutatóhelyek) együttműködéseiről, valamint a vállalkozói hajlandóság hazai helyzetéről további, elmélyültebb ismeretek megszerzése a hagyományos eszközök talaján (vállalkozói felmérések, sztenderd innovációs felmérések (CIS), a szabadalmi aktivitás, a K+F tevékenység elemzése) már kevéssé lehetséges. A hagyományos kutatási módszerekkel az innováció és a gazdasági növekedés kapcsolatrendszerének vizsgálata sem végezhető el. A kutatás a nemzetközi szakirodalomban frissen kidolgozott módszertani eszközökkel vizsgálja az innovációs együttműködések, a vállalkozás és a gazdasági növekedés komplex kapcsolatrendszerét. Az innovációs együttműködések elemzése során a jelenleg rendelkezésre álló tudást a kutatás tovább gazdagítja a jóval árnyaltabb, precízebb információkat szolgáltató kapcsolathálózat elemzés módszertanának alkalmazásával. Az innovációs együttműködési hálózatok dinamikájának magyarázata pedig korszerű, ágens alapú szimulációs modellel valósul meg. A vállalkozási hajlandóság elemzése a GEDI (Global Entrepreneurship and Development Index) indexszel történik, amely minden eddigi Magyarországon alkalmazott mérőszámnál gazdagabb, precízebb információkkal szolgál. A vállalkozás és az innovációs együttműködések gazdasági hatásainak (foglalkoztatás, GDP) elemzése magyarországi nagyvárosokra és makroszinten pedig a GMR (Geographic Macro and Regional) modell-rendszer továbbfejlesztésével valósul meg. A gazdasági növekedésnek az egyes innováció-politikai eszközökre (az innovációs együttműködési hajlam befolyásolása, a vállalkozói környezet javítása, K+F ösztönzés, humán tőke fejlesztése, nemzetközi kutatási együttműködések fejlesztése) való érzékenysége meghatározása mellett gazdaságpolitikai szcenáriók lehetséges hatásainak feltárására is sor kerül.

2. Teljesítések a projekt első három és fél évében

-Az innovációs együttműködésekre ható tényezők feltárása irodalomelemzéssel és metaanalízissel (Feladat 1.1) megtörtént, a tanulmány Hau-Horváth Orsolya és Horváth Márton tollából megjelent a Közgazdasági Szemlében.
-A gazella cégekben tervezett innovációs hálózati vizsgálat alapját képező magyarországi városrégiók szerint reprezentatív innovációs hálózati felmés (Feladat 1.2) megtörtént, az adatbázis elsődleges feldolgozását elvégző tanulmány megírásra került.
-Az innovációs kapcsolathálózathálózat minőségét mérő index kifejlesztésre került (Feladat 1.3) és számos rangos nemzetközi publikációban közlésre került.
-A regionális vállalkozási index (REDI) megalkotásra került (Feladat 2.1), magyarországi alkalmazása a Közgazdasági Szemlében jelent meg, az EU összes régiójára való elemzést végző tanulmány pedig az Európai Bizottság (DG Regio) által elfogadásra került.

-A GMR modell új generációjának megépítéséhez alapul szolgáló, a mikro-mezo-makro dimenziók integrált vizsgálatát megalapozó elméleti modell elkészült (Feladat 3.1).
-Az innovációs kapcsolathálózatok kutatásában két irányban is jelentősen továbbléptünk. A magyarországi gazella cégek egy évvel korábbi felmérését folytattuk, most kifejezetten a kapcsolathálózatok feltárására fókuszálva. A felmérés befejeződött, az eredmények elemzését végezzük. A másik terület az EU Keretprogramjaiban végzett kutatási együttműködések hálózati vizsgálata, a projekt során kidolgozott ENQ index felhasználásával. Számos kézirat készült el, melyek közül többet már elfogadtak közlésre (Feladat 1.3).
-Az innovációs hálózatok kialakulására ható tényezők ökonometriai vizsgálata az EU Keretprogramok és a nemzetközileg vezető idegtudományi kutatók esetére már megtörtént. Az FP vizsgálati eredményeket tartalmazó tanulmányt közlésre elfogadták egy rangos hazai folyóiratban, a tanulmány angol nyelvű változatán dolgozunk. Az idegtudományi hálózatokat vizsgáló kutatás eredményeit egy nemzetközi folyóiratba küldtük el közlésre, a magyar nyelvű változaton dolgozunk (Feladat 1.4).
- Az innovációs hálózatok ágens alapú modelljének megalkotása és a hálózatok működésének vizsgálata az FP hálózatok esetére megtörtént, számos nemzetközi és hazai konferencián került bemutatásra. A tanulmányt egy rangos hazai folyóirat elfogadta közlésre, angol nyelvű változatán dolgozunk (Feladat 1.5).
- Az egyetemi spin-off cégek szabályozási környezetének elemzése folyamatban van (Feladat 2.3.).
- A regionális vállalkozói indexek képzése és elemzése (az EU NUTS2-es régióira és a magyar NUTS3-as régiókra) feladatot elvégeztük, több hazai és nemzetközi publikáció született a témakörben (Feladat 2.4).
- A GMR-tipusú modell építése folyamatban van, az adatbázis elkészült (Feladat 3.2), a tervek szerint alakulnak a további kutatások (Feladat 3.3., 3.4, 3.5).

3. A beszámolóév feladatai

A 2015-ös év feladatai a következők voltak: az innovációs kapcsolathálózat elemzés folytatása (Feladat 1.3), az innovációs hálózatok kialakulására ható tényezők ökonometriai vizsgálata (Feladat 1.4), az innovációs hálózatok ágens alapú modelljének megalkotása és a hálózatok működésének vizsgálata (Feladat 1.5), az egyetemi spin-off cégek szabályozási környezetének elemzése (Feladat 2.3.), a regionális vállalkozói indexek képzése és elemzése (Feladat 2.4), a GMR-tipusú modell adatbázisának elkészítése (Feladat 3.2) és a modell építése (Feladat 3.3., 3.4, 3.5).

II. A 2015-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

- Két rangos nemzetközi folyóiratban jelentek meg tanulmányaik, egy vezető nemzetközi könyvkiadó adta ki egy könyvfejezetüket rangos handbook sorozatában, vezető magyar közgazdaságtudományi folyóirat közölte egy írásukat.
- 2015 júliusában a „NetWorkshop” rendezvényükön igen neves kollégák tanulmányai kerültek közlésre. A workshop nagyon jól sikerült, a kutatócsoport láthatóságát a regionális tudáshálózatok kutató közösségében tovább emelte.

b) Tudomány és társadalom

A kapcsolathálózatok és a tudományos teljesítmény összefüggéseit vizsgáló tanulmányukat, mely a hazai nem-közgazdász szakma számára készült, a Magyar Tudomány című folyóiratban közölték.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2015-ben

Kutatócsoportuk igen jó beágyazottsággal rendelkezik a regionális innováció és a vállalkozás vezető nemzetközi és hazai tudományos közösségeiben. Számos nemzetközileg szervezett kutatásban vesznek részt, rendszeresen látogatják a szakma meghatározó nemzetközi konferenciáit és gyakran kapnak meghívásokat workshop és konferencia részvételre. Nemzetközi és hazai konferenciák tudományos bizottságaiba a csoport tagjait többször meghívták az elmúlt időszakban is. Nemzetközi és hazai tudományos szervezetek irányító testületeiben (European Regional Science Association, Magyar Regionális Tudományi Társaság) is jelen van a kutatócsoport. A szakma vezető nemzetközi és hazai folyóiratainak (Regional Studies, Small Business Economics, Területi Statisztika) szerkesztőbizottságaiban is jelen vannak.

V. A 2015-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Attila Varga: Place-based, Spatially Blind, or Both? Challenges in Estimating the Impacts of Modern Development Policies: The Case of the GMR Policy Impact Modeling Approach, International Regional Science Review February: 1 (2015).
2. Attila Varga, Márton Horváth: Regional knowledge production function analysis In: Charlie Karlsson, Martin Andersson, Therese Norman (szerk.) Handbook of Research Methods and Applications in Economic Geography, 672. Cheltenham; Northampton: Edward Elgar Publishing, 513-543 (2015). (Handbooks of Research Methods and Applications series) (ISBN:9780857932662)
3. Varga Attila, Sebestyén Tamás: Innováció Kelet-Közép-Európában: Az EU keretprogramjaiban való részvétel szerepe az innovációs teljesítményben Közgazdasági Szemle 62(9), 881-908 (2015).
4. Varga Attila, Erdős Katalin: A magyar idegtudomány nemzetközi beágyazottsága Magyar Tudomány 176(6), 721-731 (2015).
5. Komlósi Éva, Szerb László, Zoltán J Ács, Raquel Ortega-Argilés: Quality related regional differences in entrepreneurship based on the GEDI methodology: The case of Hungary. Acta Oeconomica 63(3), 455-477 (2015).
6. Lengyel B, Sebestyén T, Leydesdorff L: Challenges for regional innovation policies in Central and Eastern Europe: spatial concentration and foreign control of US patenting Science & Public Policy 42(1), 1-14 (2015).
7. Szabó Norbert: Methods for regionalizing input-output tables. Regional Statistics 5(1), 44-65 (2015).

MTA–PTE ÖSSZEHASONLÍTÓ ÉS EURÓPAI FOGLALKOZTATÁSPOLITIKAI ÉS MUNKAJOGI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Kiss György, az MTA doktora
7622 Pécs, 48-as tér 1.
telefon: (72) 501 599/23223; e-mail: kiss.györgy@ajk.pte.hu
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 01. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2015-ben

A kutatócsoport öt éves időtartamban a globalizált gazdaság hatását vizsgálja a munkajog intézményrendszere viszonylatában. Ezen belül az Európai Unió és Magyarország munkajogának jövőbeli lehetséges tendenciát elemzi. A kutatócsoport a IV. kutatási fázisban az alábbi témákat kutatta: az EU munkajoga más jogi kultúrák tükrében, és ebben a kontextusban a magyar munkajogot közvetlenül befolyásoló új tendenciák befogadása, illetve az ezeknek való ellenállás. Az EU munkajogát meghatározó klasszikus, ún. első generációs irányelvek újragondolásra szorultak, amelynek a 2012-ben hatályba lépett magyar Munka Törvénykönyve különös aktualitást adott. Az ún. flexicurity marginális védelme a pénzügyi válság folyamatában csődöt mondott, és új megoldásokra volt/van szükség. A kutatócsoport ezzel összefüggésben vizsgálta: az *activ labour policy* versus *relational contract* problematikáját, a szerződések tartalmi kontrolljának és a szociális párbeszédnek, a kollektív munkajog dogmatikájának és jogpolitikájának jelentőségét.
A kutatásnak ebben a fázisában a kutatócsoport elemezte a rugalmasságnak és a munkavállaló státuszbiztonságának nemzetközi trendjeit és a munkajog hazai állapotát. Ebben a kontextusban tanulmányozta az európai, az amerikai irodalmat, jogalkotást és jogalkalmazást. Ennek megfelelően vett részt nemzetközi konferenciákon és fejtett ki publikációs tevékenységet.

II. A 2015-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A kutatás fő eredménye három pontban foglalható össze. Az első, a *pacta sunt servanda* és a *clausula rebus sic stantibus* elvének érvényesülése a munkajogviszony tartalmának alakításában. A kutatás lényege a munkavállaló/vállalkozó tulajdonbiztossága és a munkavállaló státuszbiztossága közötti jogdogmatikai és jogpolitikai egyensúly megteremésének kimunkálása. A másik kutatási terület, a munkajog kontraktuális jogforrásai hatékonyságának feltárása, különös tekintettel a kollektív szerződésre, és ezzel összefüggésben a szakszervezetek jogdogmatikai és jogpolitikai szerepére. Ebben a kontextusban az európai és a magyar felfogás közötti diszkrepancia kimutatása volt a kutatás fő iránya. Harmadikként, a munkavállaló státuszvédelme tekintetében a kutatócsoport folytatta az atipikus foglalkoztatási módszerek vizsgálatát. Olyan új elemek vizsgálatát kezdte meg, mint a *crowdsourcing*, és az ún. *UBER*-jelenség hatása a munkajog alapintézményeire.

b) Tudomány és társadalom

A kutatócsoport közreműködik a munkajogi jogalkotás alakításában és a jogalkalmazás tendenciáinak elemzésében. Szoros kapcsolatot tart fenn a jogalkotásért felelős minisztériumokkal és a Kúriával, a Közigazgatási és Munkaügyi Bíróságok Regionális Kollégiumaival és a Bíróképző Akadémiával. A kutatócsoport tagjai rendszeresen tartanak

előadásokat kutatási témáikról és a foglalkoztatáspolitika állapotáról (Ludovika Szabadegyetem).

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2015-ben

Hazai kapcsolatok

Magyar Munkajogi Társaság, Magyar Munkaügyi Kapcsolatok Társasága, Magyar Jogász Egylet, Közigazgatási és Munkaügyi Bíróságok Regionális Kollégiumai, Bíróképző Akadémia, Kúria Munkajogi Joggyakorlat Elemző Csoportok, Dél-Dunántúli Regionális Közlekedési Vállalat, Commerzbank, Magyar Külkereskedelmi Bank, British American Tobacco, KPG Partners Law Firm, Nemzetgazdasági Minisztérium, Belügyminisztérium

Nemzetközi Kapcsolatok

Universidad de Léon – Regulation of the legal status of youth employment (közös kutatás – 2015)
Labour Law Research Network – tagság, rendszeres konferencia részvétel (2015: Amszterdam)
European Labour Law Network – tagság, közös kutatás (Restatement of a Labour Law)
Nova Lisboa Universidad – Erasmus keretében történő együttműködés; közös monográfia megjelentetése
Universität Zürich – közös monográfia megjelentetése

IV. A 2015-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

OTKA (K 112961) A munkáltató jogviszony-alakítási hatalmának gazdasági és munkajogi alapelemei, a munkajogviszony teljesítése során bekövetkező érdekváltozások és érdekmúlás. A támogatás időtartama három év. A támogatás teljes összege: 9.420.000 Ft.
Az OTKA kutatás kiindulópontja az, hogy a munkajogviszony tartalmát jellemző alá-fölérendeltség, valamint e jogviszony tartam jellege különös megoldásokat alkalmaz a munkajogviszony tartalmának gazdasági igényekhez igazodó alakíthatósága érdekében. Az alá-fölérendeltség következményeképpen kialakult munkáltatói alakítási hatalom jogi természete és korlátai a munkajogtudomány számára kiemelten fontos kutatási terület. A foglalkoztatás rugalmassága, mint munkáltatói követelmény, és a szociális védelem, mint munkavállalói követelmény egy rendkívül törékeny egyensúly fenntartására készteti a munkajogi jogalkotást. Ez kimutatható mind a kodifikált (kompilált) és a nem kodifikált munkajogi rendszerekben egyaránt világszerte. A két követelménynek való megfelelés a munkáltató jogviszony-alakítási hatalmának teljes körű feltárásával történhet meg: a munkajogviszony különböző létszakaszai – a munkajogviszony keletkezésétől annak teljesítésén át egészen a megszüntetéséig – dogmatikai alapjainak és gazdasági szükségszerűségeinek vizsgálatával. A munkajogviszony tartalmának a teljesítés folyamatában történő alakítási lehetősége mind a munkáltató és mind a munkavállaló számára meghatározó, emellett foglalkoztatáspolitikai súlya sem elhanyagolható. A gazdasági válságok időszakában egyre több országban kerülnek előtérbe a foglalkoztatás rugalmasságát elősegítő megoldások.
Ezzel a kutatási témával összefüggésben a 2015. évben kezdődött meg a felmondási rendszerek összehasonlító elemzése is.

A 2015-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

Bankó Zoltán

1. A munkáltatói hatalom korlátai a munkaviszony megszüntetése során – felmondási tilalmak és korlátozások a magyar munkajogban, Jura, 2015/2, 5-10.
2. Az információtechnológia hatása a munkavégzésre (társszerző. Szőke Gergely), Pécsi Munkajogi Monográfiák, 5. Pécs: Justis, 90.
2. Az atipikus munkajogviszonyok a magyar munkajogi irodalomban [in Horváth István (szerk.) Tisztelgés, Ünnepi tanulmányok Dr. Hágelmayer Istvánné születésnapjára], Budapest: ELTE Eötvös Kiadó, 35-49 (2015).
3. A munkáltatói hatalom a munkaügyi perben – a munkaviszony jogellenes megszüntetésének következményei az érdekek kereszttüzében, Pécsi Munkajogi közlemények, 2015/I-II., 209-213.

Berke Gyula

3. A kollektív szerződés az új Munka Törvénykönyvében [in Kiss György (szerk): Szakszervezetek és kollektív szerződések az új Munka Törvénykönyvében]. Budapest: Akadémiai Kiadó, 115-143 (2015).
4. The Collective Agreement in the New Labour Code [in György Kiss (ed.): Trade Unions and Collective Agreements in the new Labour Code). Budapest: Akadémiai Kiadó, 115-143 (2015).

Kiss György

5. Conditions of Employment: 97/81/EC: Part Time Work [in Monika Schlachter (ed.) EU Labour Law, A Commentary], Wolters Kluwer International, Netherlands, 195-220.
6. The Importance of Pacta Sunt Servanda and Clausula Rebus Sic Stantibus in Relation to the Alteration of the Content of the Employment Relationship, Labour Law Research Network, Conference 2015 Amsterdam, Paper; http://llrn-conference2015.org/cfs/files/fullPapers/hyT9zMGTjda9MxNqy/3.31%20Kiss%20Pacta%20Sunt%20Servanda%20panel%20session%204.pdf?token=eyJhdXRoVG9rZW4iOiJPbllzV25pVWJIRzU4dkZMR054YlZZcGVHR0dzdHlXdDVRdEFKTlFhYmhJIn0%3D
7. A rugalmasság és a státuszvédelem egy lehetséges megközelítése [in Horváth István (szerk.) Tisztelgés, Ünnepi tanulmányok Dr. Hágelmayer Istvánné születésnapjára]. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó, 215-235 (2015).
8. A szakszervezetek jogdogmatikai helyzete és jogpolitikai lehetőségei a magyar munkajogi szabályozás alapján 1992-től napjainkig [in Kiss György (szerk): Szakszervezetek és kollektív szerződések az új Munka Törvénykönyvében]. Budapest: Akadémiai Kiadó, 11-44 (2015).
9. The legal dogmatics status and law policy opportunities of trade unions based on Hungarian employment regulation from 1992 till today [in György Kiss (ed.): Trade Unions and Collective Agreements in the new Labour Code). Budapest: Akadémiai Kiadó, 11-44 (2015).

Petrovics Zoltán

A jogellenes munkaviszony-megszüntetés jogkövetkezményeinek margójára [in Horváth István (szerk.) Tisztelgés, Ünnepi tanulmányok Dr. Hágelmayer Istvánné születésnapjára], Budapest: ELTE Eötvös Kiadó, 367-380 (2015).

MTA–SZTE KÉPESSÉGFEJLŐDÉS KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Csapó Benő, az MTA doktora
6722 Szeged, Petőfi sgt. 30–34.
telefon: (62) 544 354; fax: (62) 544 354
e-mail: csapo@edpsy.u-szeged.hu; honlap: www.edu.u-szeged.hu/kkcs/
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 01. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2015-ben

A kutatócsoport fő feladata a 2003-ban indított *Szegedi Iskolai Longitudinális Program (Hungarian Educational Longitudinal Program – HELP)* felméréseinek lebonyolítása, a felvett adatok elemzése és az eredmények publikálása. A program keretében négyévenként újabb iskolába lépő minta követése indul el, amely lefedi az általános iskola 8 évét. Jelen pályázati ciklusban két aktív minta vizsgálata zajlott; a kutatócsoport a 2007-ben indult mintán papír alapú, a 2011-ben beiskolázottak körében online mérőeszközökkel vizsgálta a tanulókat elsősorban szövegértés, matematika, természettudomány és gondolkodási képességek területén. A mérési azonosítók segítségével összekapcsolásra került a HELP és az Országos kompetenciamérés adatbázisa, amely további elemzések elvégzését tette lehetővé. A kutatócsoport a korábbi években kidolgozott papír alapú mérőeszközöket a mérési tapasztalatok alapján átdolgozza és az eDia platformot használva elektronikus alapra helyezi. A kutatócsoport publikálási tevékenysége a 2003 óta összegyűjtött adatok elemzését célozza.

A beszámolási évben a kutatás három aktív mintán (2007-ben, 2011-ben illetve 2015-ben beiskolázott első évfolyamos tanulók körében) folyt. A 2014/15-ös tanév tavaszi félévében 4. és 8. évfolyamon a tanulók szövegértésének, matematika és természettudományos tudásának mérésére került sor, valamint 8. évfolyamon az angol és német nyelvtudáséra. A kutatócsoport jelen pályázati ciklusban a korábbinál nagyobb hangsúlyt helyez a teljesítményt befolyásoló affektív jellemzők vizsgálatára, így a 2011-ben indított kohorszban adatokat gyűjtött a tanulók szociálisprobléma-megoldó gondolkodásáról, tantárgyi attitűdjéről, valamint felvett egy, a természettudományoktól való elfordulás okait vizsgáló mérőeszköz-csomagot, amely fókuszában a tanulási stratégiák és a természettudományos tanulással kapcsolatos motiváció áll. 2015 őszén a kutatócsoport új, első évfolyamos országos reprezentatív, hozzávetőlegesen 6000 fős (közel 250 iskola) minta követését kezdte meg. A kutatócsoport rendszeresen visszajelzést küld partneriskoláinak az eredményekről, egy-egy tanítási szakasz végén részletesebb elemzéseket juttat vissza a partneriskolákba.

II. A 2015-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A kutatócsoport vezetésével kidolgozásra került egy online iskolakezdés mérőeszköz-csomag, mely öt területen méri (olvasás, matematika, gondolkodási műveletek, feladattartás, zenei alapkészségek) a sikeres iskolakezdéshez szükséges alapkészségek fejlettségi szintjét. A mérőeszközök az eDia online platformra készültek, amelyek felvételére az iskolákban saját informatikai eszközeikkel kerül sor.
2015-ben a kutatócsoport a korábbi tapasztalatokat és a legújabb kutatási eredményeket felhasználva több területet érintő, az iskolai eredményességet befolyásoló környezeti és affektív tényezők feltárására elektronikus tanulói és tanári kérdőíveket szerkesztett és adaptált (pl. szociálisprobléma-megoldás, és olvasás és a természettudományok tanításáról), továbbá

új, elektronikus teszteket fejlesztett a szövegértés, a matematikai és természettudományos gondolkodás, valamint az állampolgári műveltség mérésére.

A longitudinális adatok számos elemzés elvégzését tették lehetővé. Például elemzések készültek (1) az oktatási reziliencia időbeli és tudásterületek közötti alakulásáról, (2) az óvodában eltöltött évek hatásának feltárására a különböző szocioökonómiai státuszú tanulók iskolakezdéskor mért elemi alapkészségei és későbbi olvasás-szövegértés teljesítményének alakulására, (3) a természettudományos teljesítmény és a szövegértés kapcsolatának feltárására, (4) a Máté-effektus vizsgálatára a természettudományi tudásban, (5) a DIFER előrejelző erejének megmutatására. Az eredmények publikálása folyamatos.

b) Tudomány és társadalom

A kutatócsoport számos kutatása, így többek között a természettudományos tanulástól való elfordulás okainak feltárása, a korai óvodáztatás hatásának vizsgálata, az elektronikus iskolakezdés mérőeszköz-csomag fejlesztése hozzájárul a hazai társadalmat kiemelten foglalkoztató oktatási kérdések megválaszolásához. A kutatócsoport munkatársai meghívott előadóként több fórumon ismertették az kutatócsoport eredményeit, azok szerepét hasznosíthatóságát az oktatásban. A kutatócsoport több tagja iskolákba látogatva tantestületek előtt ismertette a hazai oktatás eredményességét nemzetközi és hazai összehasonlító vizsgálatok eredményeinek bemutatásával, továbbá rámutatott a diagnosztikus értékelés fontosságára a fejlesztésben. A kutatócsoport tagjai az MTA különböző fórumain ismertették az online diagnosztikus értékelés egyéni fejlesztésben való alkalmazásának lehetőségeit, a kutatásalapú természettudomány-tanítással és a tanárképzés fejlesztésével kapcsolatos tevékenységeiket. A kutatócsoport egy tagja előadást tartott a „Pedagógus a 21. században: a tanár mint saját hivatásának kutatója” címmel a magyar piarista rend által működtetett iskolák pedagógusainak éves találkozóján. A Tudomány Ünnepe rendezvénysorozat keretében előadások hangzottak el a képességfejlesztő programokról és a természettudományos gondolkodás online vizsgálatáról. A kutatócsoport tagjai önálló programot szerveztek a „kutatók éjszakája” rendezvénysorozat keretében.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2015-ben

A kutatócsoport három munkatársa részt vett a *Strategies for Assessment of Inquiry Learning in Science*; Grant no: 289085 FP7-es projekt WP2, WP4, WP5 munkacsomagjainak megvalósításában, a természettudományos kutatási készségek feltárásában, az értékelés elméleti keretének, a fejlesztést támogató feladatok kidolgozásában, esettanulmányok készítésében. A projekt keretében sor került tanár szakos hallgatók képzésére is.

A kutatócsoport valamennyi tagja részt vett az SZTE Oktatáselméleti Kutatócsoport „Diagnosztikus mérések fejlesztése” című 3.1.9.11/1-0001 sz. TÁMOP pályázata keretében az értékelés elméleti kereteinek kidolgozásában, az online feladatbank fejlesztésében (szövegértés, természettudomány, egészségműveltség, gazdasági műveltség, kreativitás, induktív és kombinatív gondolkodás területeken).

A kutatócsoport két munkatársa az MTA Szakmódszertani Pályázat 2014. (Sz-049/2014) megvalósítója. A pályázat célja a hazai hagyományokra építő új, komplex tanítási módszerek tudományos megalapozása, interdiszciplináris dimenziók kidolgozása.

A kutatócsoport két munkatársa a Helsinki Egyetem munkatársaival együttműködve részt vett Vantaa város (Finnország) oktatásnak korszerűsítését szolgáló tableteken használható online mérőeszközök fejlesztésében a beszámolási évben.

A kutatócsoport munkatársai részt vettek az SZTE GTK Pénzügyek és Nemzetközi Kapcsolatok Intézetének, az SZTE BTK Neveléstudományi Intézetének, az SZTE ÁJTK Munkajogi és Szociális jogi Tanszékének és az SZTE JGYPK Tanító- és Óvóképző Intézetének oktatási tevékenységében.

IV. A 2015-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Egy munkatársunk szakmai megvalósítója a Magyar Templeton Program „Magyar kivételes kognitív tehetségek" projektjének, melynek célja a kivételes kognitív tehetségek és fejlesztése. Munkatársunk közreműködik a kivételes kognitív tehetségek azonosításában és a program módszertani kidolgozásában.

V. A 2015-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Csapó Benő, Molnár Gyöngyvér és Nagy József**:** A DIFER tesztek online változatával végzett mérések tapasztalatai. In: Csapó Benő és Zsolnai Anikó (szerk.) Online diagnosztikus mérések az iskola kezdő szakaszában, 395. Budapest: Oktatáskutató és fejlesztő Intézet (OFI), 199-223 (2015). (ISBN: 978-963-19-7938-1)
2. Nagy Lászlóné, Korom Erzsébet, Hódi Ágnes és B. Németh Mária: Az egészségműveltség online mérése. In: Csapó Benő és Zsolnai Anikó (szerk.) Online diagnosztikus mérések az iskola kezdő szakaszában, 395. Budapest: Oktatáskutató és fejlesztő Intézet (OFI), 199-223 (2015). (ISBN: 978-963-19-7938-1)
3. Hódi Ágnes, B. Németh Mária, Korom Erzsébet és Tóth Edit: A Máté-effektus: a gyengén és jól olvasó tanulók jellemzése a tanulás környezeti és affektívjellemzői mentén. Iskolakultúra 25(4), 18-30 (2015). DOI: 10.17543/ISKKULT.2015.4.18
4. Pásztor A., Molnár Gy., Csapó B.: Technology-based assessment of creativity in educational context: the case of divergent thinking and its relation to mathematical achievement. Thinking Skills And Creativity 18, 32-42 (2015). DOI: 10.1016/j.tsc.2015.05.004
5. B. Németh Mária, Korom Erzsébet, Nagy Lászlóné, Kissné Gera Ágnes, Veres Gábor, Adorjánné Farkas Magdolna, Makádi Mariann és Radnóti Katalin: A természettudományos tudás alkalmazásának online diagnosztikus értékelése. In: Csapó Benő, Korom Erzsébet és Molnár Gyöngyvér (szerk.) A természettudományi tudás online diagnosztikus értékelésének tartalmi keretei, 400. Budapest: Oktatáskutató és fejlesztő Intézet (OFI), 35-116 (2015). (ISBN:978-963-19-7937-4)

MTA–SZTE TURKOLÓGIAI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Ivanics Mária, az MTA doktora
6722 Szeged, Egyetem u. 2.
telefon: (62) 544 318; fax: (62) 544 319
e-mail: res13986@helka.iif.hu
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 01. 01

I. A kutatóhely fő feladatai 2015-ben

5 éves kutatási terv rövid összefoglalása
A török népek kulturális öröksége projekt a kutatócsoport vezetőjét leszámítva hat fiatal, pályakezdő és egy tapasztalt kutatóval indult. A cél a tudományos utánpótlás nevelése volt, hogy forráskiadások révén megtanulják a tudományos munka alapjait, és elkészítsék PhD-disszertációjukat. A kutatócsoport kezdeti létszámában és tagjaiban, illetve alkalmazási feltételeiben a három év alatt változások történtek. Egy fiatal kolléga másik állásba távozott, az idősebb kollégától a csoport vált meg. Jelenleg négy teljes és négy félállású kollégával működik a kutatócsoport. 2015-tel bezárólag a kutatócsoport két tagja megszerezte a PhD-fokozatot, disszertációjuk könyv formájában már megjelent (az egyik angol nyelven). Külön figyelmet fordítottunk arra, hogy a kutatócsoport tagjai ne csak saját témáikkal foglalkozzanak, hanem legyen közös kutatási területük és publikációjuk. A kutatócsoport két tagja, illetve az Altajisztikai Tanszék egyik oktatója gondozásában megjelent a British Library-ban őrzött manicheus gyónóima facsimilével dokumentált kritikai kiadása. 2014-ben a kutatócsoport tagjai folytatták a török népek vallásaival kapcsolatos kutatásaikat, eredeti források alapján elemezték a szövegeket, és összeállítottak egy török vallási terminológiai szójegyzéket. A munka 2014-ben megjelent (*A török népek vallásai. Filológiai tanulmányok a török vallásos szövegek köréből.* Szeged: Altajisztikai Tankönyvtár 4, 284, 2014).

2015-ben a fő feladat a *The Role of Religion in Turkic Culture* című, a Pázmány Péter Katolikus Egyetemmel közösen szeptember 9-11. között tartott nemzetközi konferencia megszervezése volt, melyen a kutatócsoport tagjai mindannyian előadással szerepeltek. A kutatócsoport vezetője a konferenciaszervező bizottságának elnöke volt. Emellett a csoport két újabb tagja jutott túl disszertációjának elővédésén (The 'Pagan' Oğuz-nāmä. A philoligical and linguistic analysis. 2015. november 26. és The postal system of the Mongol Empire in north-eastern Turkestan. 2015. december 21.), így 2016-ban biztosan megszerzik a PhD fokozatot.
A kutatócsoport tagjai folyó kutatásaikról tudományos és ismeretterjesztő előadásokon számoltak be. Csoporttagjuk 2015. október 9-én a XIII. Nemzetközi Vámbéry Konferencia (Dunaszerdahely, Szlovákia) vett részt. Másik csoporttagjuk részt vett 2015. október 1. III. Ókori Történeti Földrajz és Gazdaságtörténeti Konferencia. (Pécs)
Segédmunkatársuk 2015. október–november között az Universität Wien, Institut für Orientalistik ösztöndíjjal vett részt, ezen felül kutatásokat végzett a bécsi Haus-, Hof- und Staatsarchivban és az Österreichische Nationalbibliothekban. Megszerezte az abszolutóriumot a Turkológia mesterképzésen (MA), Szegedi Tudományegyetem.

II. A 2015-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Az év folyamán a kutatócsoport egyik tagjának szerkesztésében jelent meg: *Régmúlt idők elbeszélése: A Kijevi Rusz első krónikája.* Magyar Őstörténeti Könyvtár 30. Budapest: Balassi Kiadó (2015).
A pogány Oğuz-nämä igeidő- és aspektusrendszere. In: Gécseg Zsuzsanna (szerk.) *Lingdok 14.: Nyelvészdoktoranduszok dolgozatai. Nyelvészdoktoranduszok 17. Országos Konferenciája (Szeged, 2013.11.28-2013.11.29).* Szeged: Szegedi Tudományegyetem Nyelvtudományi Doktori Iskola, 29-44 (2015).
Egyik tudományos munkatársuk nemzetközi konferencián vett részt: International Conference on the Use of Psalms in Jewish and Christian Traditions, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Budapest, 2015. november 3-4, előadása címe: Psalms among the Turkic-speaking People. An Armeno-Kipchak, a Trakai Karaim, and a Chuvash Translation of the Psalm 130.
Bírálati munka a *Karaite Archives* című folyóirat harmadik kiadványának egy kiadásra szánt cikkéhez (*An early North-Western Karaim Bibletranslationfrom 1720. Part 2. The Book of Ruth and its comparison to the Eupatorian print from 1841*)
Linguistic Approaches to Endangered Languages: Theory and Description (konferencia), Boğaziçi University, Istambul, Törökország, 2015. július 28-30.; a poszter prezentáció címe: *The role of written languages in language documentation. The case of Karaim*.

b) Tudomány és társadalom

A kutatócsoport tagjai számos tudomány-népszerűsítő és ismeretterjesztő előadáson mutatták be kutatásaikat, ill. azok eredményeit:
Özbeg kán és Baba Tüklesz. Egy megtéréstörténet két változata. VI. Közel s Távol Orientalisztikai Konferencia, Budapest, 2015. március 6-8.
Karaizmus: a kelet-európai karaiták hitének sajátos vonásai vallásos irodalmuk tükrében. Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Budapest, 2015. április 23.;
Kunok és jászok a 11–13. században „Az utolsó keleti honfoglalók” A jászok beköltözése a Kárpát-medencébe Budapest, 2015. június 3. *Willelmus de Rubruc térítő útja (1253–1255)* – IX. Medievisztikai konferencia Szeged, 2015. június 17–19.
On the Origins of the Postal System of the Mongol Empire. 2015. június 22. Association forAsian Studies (AAS) in Asia 2015 Conference (Taipei, Tajvan):
A nyugati keresztény térítés és kultúra emlékei Kínában és Mongóliában „Teljes tárgyilagosság és szigorú valóság” XIII. Nemzetközi Vámbéry Konferencia Dunaszerdahely 2015. október 8–10.
Közép-Ázsia újkori felfedezőinek útleírásai a középkori források értelmezésének szolgálatában. XIII. Nemzetközi Vámbéry Konferencia (Dunaszerdahely, Szlovákia): 2015. október 8–10.
Paradigmenwechsel in der Machterhebung der Krimkhane in der ersten Hälfte des 17. Jahrhunderts; International DoktorandInnenworkschop REFORM-ation-EN in der frühneuzeitlichen eurpopäischen Geschichte. Graz, 2015. október 24-25.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2015-ben

Vendégoktató érkezett a csoporthoz Jens Peter Laut professzor személyében (Turkologie und Zentralasienkunde, Georg-August-Universität Göttingen). Ugyanezen az egyetemen a kutatócsoport vezetője oszmán szövegolvasási kurzust vezetett (2015. május 31.–június 10.).
A csoport egyik tagja előadásokat tartott az Uppsalai Egyetemen 2015. szeptember 14.–október 9. között, European Turkic languages and cultures és History of Turkic languages címmel.

IV. A 2015-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Munkatársuk elnyerte a Magyar Tudományos Akadémia Bolyai János Kutatási Ösztöndíját (*A zsidó kultúra és szövegei a karaim törököknél. Mózes énekének hagyományai.* Futamidő: 2014.09–2016.10). 2. A kutatócsoport egy másik tagja szintén Bolyai János Kutatói Ösztöndíjat kapott (*Nyugati keresztény térítés az Arany Horda területén*. Futamidő: 2015.09.–2018.09.)
A kutatócsoport ugyanezen tagja részt vett egy OTKA publikációs pályázatban (PUB-F, 114491 *Nesztor-krónika. Povesztyvremennihlet. Az elmúlt idők történései (elbeszélése),* elnyert összeg 1 000 000 HUF, futamidő: 2015.01.01–2015.12.31.).

V. A 2015-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

Könyvek

1. Régmúlt idők elbeszélése: A Kijevi Rusz első krónikája. Szerkesztette: Balogh L., Kovács Sz. Fordította: Ferincz I., Jegyzeteket írta: Balogh L., Ferincz I., Font M., Kovács Sz., Polgár Sz., Zimonyi I. Magyar Őstörténeti Könyvtár 30. Budapest: Balassi Kiadó, 400 (2015).

Tanulmányok

2. Danka Balázs: A pogány Oġuz-nāmä igeidő- és aspektusrendszere. In: Gécseg Zsuzsanna (szerk.) Lingdok 14.: Nyelvészdoktoranduszok dolgozatai, Nyelvészdoktoranduszok 17. Országos Konferenciája (Szeged, 2013.11.28–2013.11.29). Szeged: Szegedi Tudományegyetem Nyelvtudományi Doktori Iskola, 29-44 (2015).
3. Kovács Szilvia: A ferencesek és Jajlak katun. In: Tóber Márta, Maléth Ágnes (szerk.): Középkortörténeti tanulmányok 8. A VIII. Medievisztikai PhD-konferencia (Szeged, 2013. június 17–19.) Szeged: Szegedi Középkorász Műhely, 151–162 (2015).
4. Kovács Szilvia: A kunok a Povesztyvremennihlet-ben. In: Balogh László, Kovács Szilvia (szerk.): Régmúlt idők elbeszélése: A Kijevi Rusz első krónikája. Magyar Őstörténeti Könyvtár 30. Budapest: Balassi Kiadó, 317–331 (2015).
5. Olach Zsuzsanna Brigitta: Debated issues in Karaim Hebrew orthography. Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae 68(2), 183–197 (2015).
6. Kovács Szilvia: A kunok két 13. századi nyugati lovag szemével. In: Gálffy László, Sáringer János (szerk.): Fehér Lovag: tanulmányok Csernus Sándor 65. születésnapjára. Szeged: Lazi Könyvkiadó, SZTE BTK Középkori Egyetemes Történeti Tanszék, 100–109 (2015).

MTA–SZTE VALLÁSI KULTÚRAKUTATÓ CSOPORT

kutatócsoport-vezető: Barna Gábor, az MTA doktora
6722 Szeged, Egyetem u. 2.
telefon: (62) 544 050; fax: (62) 544 216
e-mail: barna@hung.u-szeged.hu; honlap: http://vallasikultura.u-szeged.hu/
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2013. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2015-ben

Az ötéves kutatási terv rövid összefoglalása:
A 19-21. századi hazai vallási (keresztény, zsidó, muszlim, újpogány) kultúra változásának, megújulásának néprajzi/antropológiai módszerekkel történő összehasonlító folyamatelemzése.

2015 feladata:
Új értékek, keresztény erények és a 20. századi boldoggá avatások társadalmi háttere. – Az egyes felekezetek válaszai a nők megváltozott szerepére, illetve a lánynevelés kérdésére. A felekezeti modell. – Az újpogány-keresztény szinkretizmus ideológiai előzményeinek összegzése. Kérdőíves adatfelvétel, résztvevő megfigyelés, interjúfelvétel a kortárs újpogány-keresztény szinkretizmus jelenségéhez kapcsolódó rendezvényeken, fesztiválokon. A rítusok médiareprezentációjának elemzése. – A katolikus karizmatikus megújulás, a pünkösdi karizmatikus mozgalom helye a megélt vallásosságban téma ideológiai összegzése. Az ifjúsági vallásosság kutatása. Felekezetközi vizsgálatok a könnyűzene és vallásosság témakörben. – A lelkipásztorkodó papság, mint értelmiségi lelki vezető, valamint a laikus egyházszolgák átalakuló szerepe a helyi kultúra, művelődés, a valláserkölcsi értékrend, a közéleti-politikai élet formálásában. Egyházkormányzat és a népi vallásosság: a pap mediátori szerepe. – A domonkos rend női ágának működése a két világháború között Magyarországon. – Kisebbségi magyar történeti egyházak szerepe a Székelyföldön. Új vallási mozgalmak és laikus vallási egyesületek. Felekezetközi kapcsolatok és megnyilvánulási formái. – Az iszlám európai formái. Az iszlám terjedése Közép-Kelet-Európában, Magyarországon.

II. A 2015-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A migrációs válság miatt kialakult helyzet kapcsán vizsgálták az Európában élő muszlim közösségek radikalizálódásának és az integráció problematikáját, valamint a Magyarországon iszlám hitre térő nők isten- és önképének átalakulását. – Kimutatták a technikai újítások (vasút, tömegközlekedés) hatását a zarándoklatokra. Elemezték a katolikus vallási közösségek szervező egyéniségeinek szerepét, Bálint Sándor életét és Szent Margit közbenjárásának tartott imameghallgatásokat. – Székelyföld több pontján vizsgálták a 19-21. századi rózsafüzér társulatok működését. Levéltári kutatásokat folytattak a Gyulafehérvári Érseki és a felcsíki plébániai levéltárakban. Egy húsz évvel ezelőtti kutatás eredményeit felhasználva megkezdődött a csíkszentdomokosi vallási közösségek összehasonlító elemzése. – A csongrádi római katolikus kántor(tanítók) választásáról levéltári, plébániai forrásokat tártak fel és sajtóelemezést végeztek. Ebben kimutatták a 19–20. századi aktuális társadalmi folyamatok hatásait, a kántorválasztásokat övező, érdekütközéseken alapuló konfliktusok okait. – Közép-európai zsidó keretek között elemezték a nemzeti és dinasztikus kultuszokat. Történeti perspektívában világították meg a modern magyar nemzettudat izraelita felekezeti adaptációit, a Nagy Háború szimbolikájának és propagandájának zsidó intézményi olvasatait. – Befejeződött Martin von Cochem német barokk szerző fő művének magyarországi hatástörténeti vizsgálata, a reprint kötet elemző tanulmánnyal megjelent. Társadalomtörténeti,

nőtörténeti és mentalitástörténeti szempontból elemezték a 19. századi női imakönyvek ima- és elmélkedésszövegeit. Katolikus, zsidó és katonáknak kiadott imakönyvekre koncentrálva vizsgálták, hogy ezek miként tükrözik vissza a korabeli társadalmi folyamatokat és egyházi vélekedéseket. A téma kutatásához jelentős külföldi összehasonlító anyagot gyűjtöttek. – A domonkos nővérek két világháború közötti tevékenységének vizsgálata mellett összeállították a rendtagok adattárát 1868-tól 1950-ig. – A pünkösdi-karizmatikus gyülekezetekbe betért roma gyülekezeti tagok identitását vallási gyakorlataik tükrében elemezték. – Elméleti és alapkutatásokat jelentő esettanulmányok szintjén írták le az etnopogányság jelenségét és megnyilvánulási formáit, a kortárs ősmítoszok, az új magyar mitológia megszerkesztésének társadalmi motivációit.
Ösztöndíjas munkatársuk a hazai judaisztikai kutatás terén nyújtott kiemelkedő eredményeiért az Emberi Erőforrások Minisztériumától Scheiber Sándor-díjat kapott. A Magyar Néprajzi Társaság Folklór Szakosztályának és a Modern Mitológiai Műhely elnöke is a kutatócsoportból került ki. – Kiváló minősítéssel lezárult az OTKA NK 81502 pályázatuk, amelyben kutatócsoport öt tagja vett részt. – Az MTA posztdoktori ösztöndíj keretében befejeződött az 1944 előtti magyar izraelita szimbolikus politika vizsgálata.

b) Tudomány és társadalom

Munkatársaik a médiumokban elemezték a migránshelyzetet, hozzájárultak a felekezetközi (katolikus-protestáns, keresztény-zsidó) párbeszédhez, bekapcsolódtak a Szegedi Keresztény Roma Szakkollégium munkájába, rendszeresen megjelentek a rádió, TV, helyi sajtó műsorában. Részt vettek a Kutatók Éjszakája és az Ars Sacra 2015 programsorozatában. Szerepet vállaltak az OTDK és a helyi TDK, valamint a TUDOK munkákban. Kiadványaikkal, előadásaikkal a helyi történeti tudatot, önazonosságtudatot erősítik. Kutató elődeik (Bálint Sándor, Erdélyi Zsuzsanna) példamutató munkásságát népszerűsítik és ápolják. 2015 végéig az Acta Ethnographica Hungarica szerkesztése a kutatócsoporthoz kötődött. Számos ismeretterjesztő előadást tartottak. Bekapcsolódtak a Szent Márton jubileumi év és a Szent Domonkos Rend megalapításának 800. évfordulós rendezvényeibe. A Nagy Háború évfordulója kapcsán konferenciát szerveztek, tudományos és ismeretterjesztő előadásokat tartottak. Megalapították a Modern Mitológiakutató Műhelyt és az új magyar mitológiáról konferenciákat szerveztek.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2015-ben

Formalizált együttműködés van az MTA–PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoporttal (Budapest) és a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem Társadalomtudományi Intézetével (Csíkszereda). Ez utóbbival közös konferenciát szerveztek. Munkakapcsolatuk van az MTA ZTI 20-21. Századi Magyar Zenei Archívum Kutatócsoporttal, a nyíregyházi Szent Atanáz Főiskolával, a pécsi Hittudományi Főiskola Egyháztörténeti Kutatócsoportjával. – Előadásokat tartottak a SIEF kongresszusán (Zágráb), a IAHR XXI World Congress-en (Erfurt), a 35. Tagung des Arbeitskreises Bild, Druck, Papier (Graz), a Christian Congregational Music Conference (Oxford), a Gypsy Lore Society kisinyovi konferenciáján, a Sapientia Egyetemen (Csíkszereda), a Pázmány Péter Katolikus Egyetem hebraisztikai, Ljubjanában a Slovenian Academy of Sciences and Arts „Put a Spotlight on Me” és Leicesterben (Leicester University) Fandom and Religion konferenciáján. – Két munkatárs az Egyesült Államokban végzett kutatást, tartott előadásokat (Center for the Folklore Studies, Ohio State University; Cabrini College, Philadelphia). Két amerikai professzort láttak vendégül (Katherine Borland, az Ohio State University Center for the Folklore Studies; Maggie Holtzberg, Massachusetts Cultural Council Folk Arts & Heritage

Programme). – A SZTE-en a kutatócsoport 6 munkatársa tanított, de oktattak a Louvain-i Katolikus Egyetemen (Belgium) és a Freie Universität Berlin graduális és doktori programjai keretében is.
Többen bekapcsolódtak a MAB, az NKFIH (OTKA) és doktori iskolák minősítő eljárásaiba.

IV. A 2015-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Egy munkatársuk 3-3 hónapos KAAD és DAAD ösztöndíjat nyert Würzburgba és Münchenbe. – Két munkatársuk 400-400 ezer forintos támogatást nyert az NKA könyvkiadási pályázatán.

V. A 2015-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

A kutatócsoport *A vallási kultúrakutatás könyvei* sorozatában három kötetet jelentetett meg 2015-ben:

1. Barna Gábor: *Tanulmányok a 18-20. századi Kunszentmárton vallási életéről.* A vallási kultúrakutatás könyvei; 17. Szeged – Kunszentmárton: MTA-SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport – Helytörténeti Múzeum, 196 (2015).
2. Hubbes László – Povedák István (szerk.): *Már a múlt sem a régi… Az új magyar mitológia multidiszciplináris elemzése.* A vallási kultúrakutatás könyvei 18. Szeged: MTA-SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport – MAKAT Modern Mitológiakutató Műhely, 296 (2015).
3. Glässer Norbert (szerk.): *Mózes kőtáblái a hármas halmon. Zsidó hagyomány és szimbolikus politika határán*. A vallási kultúrakutatás könyvei; 18. Szeged: MTA-SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport – SZTE BTK Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszék, 287 (2015).
4. *Újfalusi Judit: Makula nélkül való tükör: Melly az üdvözítő Jézus Krisztusnak, és Szent Szüléinek életét, úgy keserves kin szenvedését és halálát adgya elé....* Budapest: Pytheas – MTA SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport (2015).

Jelentősebb publikációk 2015-ben:

1. Fábián Gabriella: A nők egy székelyföldi falu rózsafüzér társulataiban. In: Bajáki Rita – Báthory Orsolya (szerk.): *A nők és a régi magyarországi vallásosság*. Lelkiségtörténeti tanulmányok, Piliscsaba: PPKE BTK, 89-100 (2015).
2. Frauhammer Krisztina: A Makula nélkül való tükör magyarországi hatástörténete In: *Újfalusi Judit: Makula nélkül való tükör: Melly az üdvözítő Jézus Krisztusnak, és Szent Szüléinek életét, úgy keserves kin szenvedését és halálát adgya elé....* Budapest: Pytheas – MTA SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport, 1-50 (2015).
3. Glässer Norbert – Zima, András: The emperor-king's Hungarian Maccabees. The components of Hungarian Jewish First World War propaganda. In: Z. Karvalics, László (Ed. by): *Information History of the First World War*. Budapest: L'Harmattan Publishing, 149-168 (2015).
4. Povedák Kinga: Belonging, Integration and Tradition: Mediating Romani Identity Through Pentecostal Praise and Worship Music. In: Nekola, Anna E. and Wagner, Tom (eds.) *Congregational Music-Making and Community in a Mediated Age*. Farnham: Ashgate, 161-183 (2015).

5. Speidl Bianka: Modern Shi'i Islam and the narrative of social power: The views of Muhammad Husayn Fadlallah. *Acta Ethnographica Hungarica 60(1)*, 225-237 (2015).

A TÁRSADALOMTUDOMÁNYI TÁMOGATOTT KUTATÓCSOPORTOK FŐBB MUTATÓI ÉS PÉNZÜGYI ADATAI 2015-BEN

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2015-ben

A kutatócsoport neve: MTA-DE Elméleti, Nyelvészeti Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	6	Ebből kutató[2]:	6
PhD, kandidátus:	2	MTA doktora:	Rendes tag és levelező tag:
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma[3]:			1
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma[4]:			4

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				18
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				17
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				2
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				11
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	2	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	2	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	1	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	2	idegen nyelven:	30

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2014)

Összes hivatkozás száma[8]:	66	Összes független hivatkozások száma:	63

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2015-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD:	1	MTA doktora:	0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	3	hazain:	2
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	1
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:	3
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	3	hazai:	1

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			6
Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	1
Diplomamunka (MSc):	1	PhD:	2

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:	20 000	E Ft
Teljes saját bevétel:	4185	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		2
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:	4185	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2015-ben

A kutatócsoport neve: MTA-DE Klasszikus Magyar Irodalmi Textológiai Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	7,1	Ebből kutató[2]:	6,6
PhD, kandidátus:	5 MTA doktora:	Rendes tag és levelező tag:	
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma[3]:			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma[4]:			2

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				11
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				11
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				7
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	1	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	1	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	3	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	2	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2014)

Összes hivatkozás száma[8]:	86	Összes független hivatkozások száma:	85

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2015-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD:	0	MTA doktora:	0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:		4	hazain:	7
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:		0
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:				0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0		hazai:	2
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0		hazai:	1

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			4
Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	3
Diplomamunka (MSc):	2	PhD:	0

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:	24 175	E Ft
Teljes saját bevétel:	7000	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		1
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	7000	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2015-ben

A kutatócsoport neve: MTA-DE Közszolgáltatási Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	3	Ebből kutató[2]:	1,5
PhD, kandidátus:	1,5	MTA doktora:	Rendes tag és levelező tag:
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma[3]:			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma[4]:			1

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				14
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				14
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				8
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				1
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	2	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	1	idegen nyelven:	1
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	3	idegen nyelven:	10

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2014)

Összes hivatkozás száma[8]:	44	Összes független hivatkozások száma:	40

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2015-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD:	0	MTA doktora:	0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	6	hazain:		16
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:		0
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:				2
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	1	hazai:		9
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	1	hazai:		1

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			1,5
Témavezetések száma: TDK munka:	4	Diplomamunka (BSc):	9
Diplomamunka (MSc):	5	PhD:	6

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:	22 236	E Ft
Teljes saját bevétel:	1305	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		1
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	1305	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		1
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2015-ben

A kutatócsoport neve: MTA-DE Magyar Nyelv és Névtörténeti Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	8	Ebből kutató[2]:	7
PhD, kandidátus:	1,5	MTA doktora:	Rendes tag és levelező tag:
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma[3]:			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma[4]:			6

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				22
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				21
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				7
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				1
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				1
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	2	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	8	idegen nyelven:	1
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	1	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	7	idegen nyelven:	00

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2014)

Összes hivatkozás száma[8]:	1	Összes független hivatkozások száma:	1

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2015-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD:	1	MTA doktora:	0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:		6	hazain:	13
Nyilvános esemény megrendezése:		5	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:				0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:		2	hazai:	7
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:		2	hazai:	7

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			8
Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	3
Diplomamunka (MSc):	0	PhD:	6

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:	25 000	E Ft
Teljes saját bevétel:	4500	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		2
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:	4500	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2015-ben

A kutatócsoport neve: MTA-DE Néprajzi Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	4	Ebből kutató[2]:	4
PhD, kandidátus:	0,5	MTA doktora:	Rendes tag és levelező tag:
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma[3]:			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma[4]:			2

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				19
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				17
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				6
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	2	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	1	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	6	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	2	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	6	idegen nyelven:	10

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2014)

Összes hivatkozás száma[8]:	3	Összes független hivatkozások száma:	3

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2015-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD:	1	MTA doktora:	0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	4	hazain:		20
Nyilvános esemény megrendezése:	4	kulturális rendezvények:		7
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:				2
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	1	hazai:		3
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	1	hazai:		6

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			4
Témavezetések száma: TDK munka:	2	Diplomamunka (BSc):	4
Diplomamunka (MSc):	7	PhD:	8

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:	14 986	E Ft
Teljes saját bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2015-ben

A kutatócsoport neve: MTA-ELTE Általános Irodalomtudományi Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	4,25	Ebből kutató[2]:	4,25
PhD, kandidátus:	1,5 MTA doktora:	Rendes tag és levelező tag:	0,25
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma[3]:			2
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma[4]:			3,5

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				37
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				29
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				22
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	9	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	2	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	4	idegen nyelven:	1
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	0	idegen nyelven:	1
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	9	idegen nyelven:	00

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2014)

Összes hivatkozás száma[8]:	51	Összes független hivatkozások száma:	51

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2015-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD:	0	MTA doktora:	0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:		8	hazain:	9
Nyilvános esemény megrendezése:		4	kulturális rendezvények:	5
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:				0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:		0	hazai:	1
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:		2	hazai:	7

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			4
Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	1
Diplomamunka (MSc):	3	PhD:	4

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:	15 000	E Ft
Teljes saját bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2015-ben

A kutatócsoport neve: MTA-ELTE Egyetemtörténeti Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	6,25	Ebből kutató[2]:	5,25
PhD, kandidátus:	MTA doktora: 0,25	Rendes tag és levelező tag:	
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma[3]:			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma[4]:			5

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				6
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				6
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				0
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	0	idegen nyelven:	2
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	3	idegen nyelven:	1
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	1	idegen nyelven:	00

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2014)

Összes hivatkozás száma[8]:	0	Összes független hivatkozások száma:	0

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2015-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD:	0	MTA doktora:	0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	14	hazain:		16
Nyilvános esemény megrendezése:	2	kulturális rendezvények:		1
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:				0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	1	hazai:		3
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:		1

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			4
Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	4
Diplomamunka (MSc):	2	PhD:	5

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:	25 000	E Ft
Teljes saját bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2015-ben

A kutatócsoport neve: MTA-ELTE Hermeneutika Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	2,91	Ebből kutató[2]:	1,41
PhD, kandidátus:	1,41	MTA doktora:	Rendes tag és levelező tag:
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma[3]:			1
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma[4]:			

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				38
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				35
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				9
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				1
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				6
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	3	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	0	idegen nyelven:	1
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	9	idegen nyelven:	9
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	1	idegen nyelven:	1
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	0	idegen nyelven:	01

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2014)

Összes hivatkozás száma[8]:	31	Összes független hivatkozások száma:	31

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2015-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD:	0	MTA doktora:	0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:		10	hazain:	18
Nyilvános esemény megrendezése:		0	kulturális rendezvények:	1
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:				0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:		3	hazai:	3
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:		8	hazai:	2

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			1,4
Témavezetések száma: TDK munka:	5	Diplomamunka (BSc):	6
Diplomamunka (MSc):	6	PhD:	7

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:	13 192	E Ft
Teljes saját bevétel:	5000	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		5
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:	4000	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		2
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	1000	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2015-ben

A kutatócsoport neve: MTA-ELTE Interdiszciplináris Régészettudományi Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	5,99	Ebből kutató[2]:	3,33
PhD, kandidátus:	3,33 MTA doktora:	Rendes tag és levelező tag:	
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma[3]:			1
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma[4]:			2,49

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				17
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				16
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				1
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				3
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	1	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	0	idegen nyelven:	11
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	0	idegen nyelven:	1
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	0	idegen nyelven:	20

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2014)

Összes hivatkozás száma[8]:	48	Összes független hivatkozások száma:	46

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2015-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD:	2	MTA doktora:	0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:		4	hazain:	7
Nyilvános esemény megrendezése:	4	kulturális rendezvények:		4
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:				0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	1		hazai:	5
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	1		hazai:	2

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			3
Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	0
Diplomamunka (MSc):	3	PhD:	5

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:	21 835	E Ft
Teljes saját bevétel:	1611	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		1
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	977	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		1
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:	634	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2015-ben

A kutatócsoport neve: MTA-ELTE Peripato Összehasonlító Társadalmi Dinamika Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	4,25			Ebből kutató[2]:	2,75
PhD, kandidátus:	0,5	MTA doktora:	0,25	Rendes tag és levelező tag:	
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma[3]:					0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma[4]:					1

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				8
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				8
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				3
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	1	idegen nyelven:	1
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	2	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2014)

Összes hivatkozás száma[8]:	2	Összes független hivatkozások száma:	1

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2015-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD:	2	MTA doktora:	0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	10	hazain:	3
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:			1
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	10	hazai:	6
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	0

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			3
Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	5
Diplomamunka (MSc):	4	PhD:	3

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:	25 000	E Ft
Teljes saját bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2015-ben

A kutatócsoport neve: MTA-ELTE Válságtörténeti Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	7,25			Ebből kutató[2]:	6,25
PhD, kandidátus:	3,5	MTA doktora:	0,25	Rendes tag és levelező tag:	
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma[3]:					0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma[4]:					2

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				24
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				23
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				4
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	0	idegen nyelven:	1
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	9	idegen nyelven:	9
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	0	idegen nyelven:	1
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	2	idegen nyelven:	00

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2014)

Összes hivatkozás száma[8]:	2	Összes független hivatkozások száma:	2

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2015-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD:	0	MTA doktora:	0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	7	hazain:		10
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:		0
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:				0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	2	hazai:		5
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:		3

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			5
Témavezetések száma: TDK munka:	3	Diplomamunka (BSc):	7
Diplomamunka (MSc):	0	PhD:	8

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:	30 000	E Ft
Teljes saját bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2015-ben

A kutatócsoport neve: MTA-ELTE-DE Hálózati Kritikai Szövegkiadás Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	4	Ebből kutató[2]:	2,5
PhD, kandidátus:	1,5	MTA doktora:	Rendes tag és levelező tag:
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma[3]:			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma[4]:			0,5

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				13
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				13
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				6
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				1
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	1	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	1	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	5	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	7	idegen nyelven:	10

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2014)

Összes hivatkozás száma[8]:	40	Összes független hivatkozások száma:	40

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2015-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD:	0	MTA doktora:	1

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:		2	hazain:	11
Nyilvános esemény megrendezése:		7	kulturális rendezvények:	25
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:				0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:		0	hazai:	4
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:		1	hazai:	5

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			4
Témavezetések száma: TDK munka:	2	Diplomamunka (BSc):	5
Diplomamunka (MSc):	5	PhD:	10

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:	18 000	E Ft
Teljes saját bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2015-ben

A kutatócsoport neve: MTA-ELTE-PPKE Ókortudományi Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	4,67	Ebből kutató[2]:	3,5
PhD, kandidátus:	3,5	MTA doktora:	Rendes tag és levelező tag:
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma[3]:			1
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma[4]:			2

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				9
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				6
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				2
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	1	idegen nyelven:	3
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	1	idegen nyelven:	1
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	4	idegen nyelven:	20

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2014)

Összes hivatkozás száma[8]:	21	Összes független hivatkozások száma:	21

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2015-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD:	0	MTA doktora:	0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	1	hazain:		2
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:		0
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:				0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:		1
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	2	hazai:		2

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			4
Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	2
Diplomamunka (MSc):	3	PhD:	3

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:	23 458	E Ft
Teljes saját bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2015-ben

A kutatócsoport neve: MTA-HIM-SZTE-MOL Magyar Medievisztikai Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	8	Ebből kutató[2]:	7
PhD, kandidátus:	6	MTA doktora:	Rendes tag és levelező tag:
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma[3]:			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma[4]:			4

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				33
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				30
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				10
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				2
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				4
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	2	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	9	idegen nyelven:	3
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	1	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	2	idegen nyelven:	00

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2014)

Összes hivatkozás száma[8]:	327	Összes független hivatkozások száma:	312

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2015-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD:	1	MTA doktora:	0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	8	hazain:	8
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	2
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:	2
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	1

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			1
Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	0
Diplomamunka (MSc):	0	PhD:	2

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:	31 595	E Ft
Teljes saját bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2015-ben

A kutatócsoport neve: MTA-OSZK Res Libraria Hungariae Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	4,58	Ebből kutató[2]:	2
PhD, kandidátus:	1 MTA doktora: 1	Rendes tag és levelező tag:	
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma[3]:			1
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma[4]:			0,83

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				14
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				12
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				5
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				1
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	3	idegen nyelven:	1
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	3	idegen nyelven:	3
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	1	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	3	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2014)

Összes hivatkozás száma[8]:	55	Összes független hivatkozások száma:	46

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2015-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD:	1	MTA doktora:	1

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	4	hazain:	6
Nyilvános esemény megrendezése:	4	kulturális rendezvények:	3
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	2	hazai:	6
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	5

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			1
Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	0
Diplomamunka (MSc):	0	PhD:	1

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:	22 568	E Ft
Teljes saját bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2015-ben

A kutatócsoport neve: MTA-PE Regionális Innovációs és Fejlődéstani Hálózati Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	4,5	Ebből kutató[2]:	3,5
PhD, kandidátus:	1	MTA doktora:	Rendes tag és levelező tag:
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma[3]:			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma[4]:			1,5

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				9
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				9
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				0
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				2
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				1
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	3	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2014)

Összes hivatkozás száma[8]:	27	Összes független hivatkozások száma:	22

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2015-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD:	0	MTA doktora:	0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	12	hazain:		8
Nyilvános esemény megrendezése:	1	kulturális rendezvények:		0
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:				1
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	1	hazai:		6
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:		1

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:				3
Témavezetések száma: TDK munka:	5	Diplomamunka (BSc):		39
Diplomamunka (MSc):	7	PhD:		1

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:	21 325	E Ft
Teljes saját bevétel:	4000	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		3
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:	4000	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2015-ben

A kutatócsoport neve: MTA-PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	6,75			Ebből kutató[2]:	6,75
PhD, kandidátus:	4,5	MTA doktora:	0,25	Rendes tag és levelező tag:	
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma[3]:					0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma[4]:					3

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				24
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				21
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				4
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				1
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	4	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	1	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	15	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	3	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	4	idegen nyelven:	00

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2014)

Összes hivatkozás száma[8]:	7	Összes független hivatkozások száma:	7

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2015-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD:	0	MTA doktora:	0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	15	hazain:	13
Nyilvános esemény megrendezése:	2	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:	2
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	3

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			5
Témavezetések száma: TDK munka:	2	Diplomamunka (BSc):	7
Diplomamunka (MSc):	3	PhD:	7

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:	25 000	E Ft
Teljes saját bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2015-ben

A kutatócsoport neve: MTA-PPKE Magyar Nyelvtechnológiai Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	4,9	Ebből kutató[2]:	3,9
PhD, kandidátus:	2 MTA doktora:	Rendes tag és levelező tag:	
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma[3]:			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma[4]:			1,3

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				15
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				15
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				2
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	0	idegen nyelven:	1
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2014)

Összes hivatkozás száma[8]:	16	Összes független hivatkozások száma:	1

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2015-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD:	2	MTA doktora:	0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	6	hazain:		10
Nyilvános esemény megrendezése:	1	kulturális rendezvények:		0
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:				0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	2	hazai:		5
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	1	hazai:		4

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			4
Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	0
Diplomamunka (MSc):	1	PhD:	6

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:	23 704	E Ft
Teljes saját bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2015-ben

A kutatócsoport neve: MTA-PTE Innováció és Gazdasági Növekedés Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	9,25	Ebből kutató[2]:	8,75
PhD, kandidátus:	3 MTA doktora: 0,25	Rendes tag és levelező tag:	
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma[3]:			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma[4]:			6,5

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				10
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				10
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				4
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				2
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				2
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	1	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	1	idegen nyelven:	1
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	4	idegen nyelven:	10

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2014)

Összes hivatkozás száma[8]:	8	Összes független hivatkozások száma:	7

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2015-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD:	0	MTA doktora:	0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	12	hazain:		17
Nyilvános esemény megrendezése:	1	kulturális rendezvények:		0
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:				1
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	4	hazai:		10
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	5	hazai:		6

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			4
Témavezetések száma: TDK munka:	3	Diplomamunka (BSc):	15
Diplomamunka (MSc):	10	PhD:	17

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:	30 000	E Ft
Teljes saját bevétel:	14 500	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		1
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	300	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		3
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:	14 200	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2015-ben

A kutatócsoport neve: MTA-PTE Összehasonlító és Európai Foglalkozáspolitikai és Munkajogi Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	1,7			Ebből kutató[2]:	1,7
PhD, kandidátus:	1,2	MTA doktora:		Rendes tag és levelező tag:	
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma[3]:					0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma[4]:					

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				14
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				10
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				3
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	2	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	5	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	0	idegen nyelven:	1
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	3	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2014)

Összes hivatkozás száma[8]:	20	Összes független hivatkozások száma:	19

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2015-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD:	0	MTA doktora:	0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	5	hazain:	12
Nyilvános esemény megrendezése:	2	kulturális rendezvények:	3
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	1	hazai:	3
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	4

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			1
Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	0
Diplomamunka (MSc):	0	PhD:	2

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:	20 770	E Ft
Teljes saját bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2015-ben

A kutatócsoport neve: MTA-SZTE Képességfejlődés Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	3	Ebből kutató[2]:	3
PhD, kandidátus:	2	MTA doktora:	Rendes tag és levelező tag:
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma[3]:			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma[4]:			3

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				24
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				23
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				10
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				1
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	1	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	12	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	1	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	1	idegen nyelven:	00

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2014)

Összes hivatkozás száma[8]:	259	Összes független hivatkozások száma:	239

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2015-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD:	0	MTA doktora:	0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	5	hazain:		9
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:		0
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:				3
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:		7
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	6	hazai:		0

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			3
Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	0
Diplomamunka (MSc):	3	PhD:	4

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:	13 837	E Ft
Teljes saját bevétel:	27000	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		2
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	2000	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		2
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:	25000	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2015-ben

A kutatócsoport neve: MTA-SZTE Turkológiai Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	5,8	Ebből kutató[2]:	5,3
PhD, kandidátus:	1,5	MTA doktora:	Rendes tag és levelező tag:
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma[3]:			2
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma[4]:			3,3

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				7
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				7
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				0
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	1	idegen nyelven:	1
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	4	idegen nyelven:	1
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	1	idegen nyelven:	10

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2014)

Összes hivatkozás száma[8]:	24	Összes független hivatkozások száma:	24

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2015-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD:	0	MTA doktora:	0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	13	hazain:	8
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:	2
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	1	hazai:	0

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			1
Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	6
Diplomamunka (MSc):	3	PhD:	1

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:	20 948	E Ft
Teljes saját bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2015-ben

A kutatócsoport neve: MTA-SZTE Vallási Kultúrakutató Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	8,25	Ebből kutató[2]:	7,25
PhD, kandidátus:	3 MTA doktora: 0,25	Rendes tag és levelező tag:	
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma[3]:			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma[4]:			1

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				26
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				19
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				3
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				1
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	1	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	1	idegen nyelven:	1
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	7	idegen nyelven:	6
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	1	idegen nyelven:	1
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	4	idegen nyelven:	20

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2014)

Összes hivatkozás száma[8]:	8	Összes független hivatkozások száma:	8

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2015-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD:	1	MTA doktora:	0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	34	hazain:		34
Nyilvános esemény megrendezése:	6	kulturális rendezvények:		6
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:				0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	3	hazai:		11
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	4	hazai:		1

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			6
Témavezetések száma: TDK munka:	1	Diplomamunka (BSc):	7
Diplomamunka (MSc):	1	PhD:	10

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:	30 000	E Ft
Teljes saját bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:	0	E Ft

TÁRSADALOMTUDOMÁNYI EGYETEMI LENDÜLET-KUTATÓCSOPORTOK

MTA–BCE LENDÜLET STRATÉGIAI INTERAKCIÓK KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Tasnádi Attila, az MTA doktora
1093 Budapest, Fővám tér 13–15.
telefon: (1) 482 7442; fax: (1) 482 7430
e-mail: attila.tasnadi@uni-corvinus.hu; honlap: http://sikcs.uni-corvinus.hu
a kutatócsoport megalakulásának éve: 2012

I. A kutatóhely fő feladatai 2015-ben

A kutatócsoport 5 éves terve szerinti fő célkitűzés a gazdasági szereplők közötti stratégiai kölcsönhatások vizsgálata. A kutatás elsősorban állami, illetve részben állami tulajdonú vállalatok által követendő társadalmi többletnövelő stratégiák meghatározására, a fogyasztók termékminőséggel kapcsolatos információs hátrányukból adódó piaci negatív mellékhatások szabályozóhatóságon keresztüli csökkentésére, kizárólagos szerződések hatásának vizsgálatára többszereplős piacokon, és a szereplők véleményformálódási folyamatával kapcsolatos alapkutatásra irányul. A kutatás célkitűzései között szerepel a vesztegetés közgazdasági modellezése és a szereplők közötti összejátszás kérdése.

A kutatócsoport eddig olyan piacok vizsgálatával foglalkozott, amelyeken magán és (részben) állami tulajdonú vállalatok versenyeznek. Az ilyen típusú duopóliumokra, az úgynevezett vegyes duopóliumokra sikerült kiterjeszteni a Kreps–Scheinkmann-tételt (1983) − amely az ár- és mennyiségi modellek között teremt kapcsolatot − vegyes duopóliumokra. Vegyes duopóliumokra a kutatócsoport meghatározta a döntések meghozatalának egyensúlyi sorrendjét a készletre és a rendelésre történő termelés mellett. A kutatócsoport az elért eredményeinek vegyes oligopóliumokra, illetve félig-vegyes duopóliumokra történő kiterjesztése irányában is számos eredményt ért el, amelyek az állami vállalat társadalmi többletnövelő hatására utalnak. A kutatócsoport vizsgálta a szabályozók úgynevezett mély behálózását, összekötve a termékminőség kérdésével. Az összejátszást a kooperatív játékelmélet keretein belül vizsgálva, az elért eredmények egyrészt a Shapley-érték alkalmazását segítik elő az axiomatikus érvelés erősítésével, másrészt tisztázzák a Shapley-érték kétoldalú piacokon való alkalmazhatóságát. A kutatócsoport a vesztegetés kérdését a parlamenti pártok számának függvényében vizsgálta. Az országok ismertebb korrupciós indexeit alapul véve, kimutatható a pozitív kapcsolat a parlamenti pártok száma és a korrupciós indexek között.

A 2015. évi terv a részben állami tulajdonú vállalatok piacra gyakorolt hatásának további vizsgálatait, a bizonytalanság kezelését biztosítási piacokon, kétoldalú piacok elemzését, a minőségválasztás kérdésének vizsgálatát kizárólagos szerződések esetén, és a vesztegetés modellezését tűzte ki célul.

II. A 2015-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A választókerületek „igazságos” meghatározásának a kérdése a politikusok és az érdeklődő állampolgárok körében egy vitatott kérdés, mivel a választókerületek meghatározása jelentősen befolyásolhatja a választások kimenetelét. A kérdés a legutóbbi Magyar Országgyűlési Választás során jelentős közérdeklődésre tartott számot. A probléma egy objektívabb, legalább részleges megválaszolása csökkentheti a képviselők és a szavazók „igazságérzetét sértő” szabdalások mértékét, és „felesleges” politikai csatározásoktól kímélhetné meg a szereplőket. Mind elméleti, mind gyakorlati szempontból komoly kihívást

jelent a pártos választókerület-szabdalást gátló objektív megközelítések kidolgozása. Az egy, illetve többfős választókerületekkel rendelkező választási rendszerekben a választókerületek újraszabdalása állandó konfliktusforrás. Az újraszabdalást a lakosság területi egységenkénti eltérő növekedési üteme és a migráció teszi szükségessé. A választókerület-szabdalási problémára máig nem született elfogadható megoldás. A kutatócsoport egy axiomatikus modellkeretben megmutatta (Puppe és Tasnádi, 2015), hogy a két-kerület determináltság (csak két kerületre osztandó terület esetén a döntetlen és egy párt győzelme között „konzisztensen" kell választani), a két-kerület egyenletesség (különböző két-kerületes problémákon az eljárásnak „hasonlóan" kell viselkednie), a közömbösség (csak az elnyert mandátumok száma a lényeges) és a konzisztencia (adott eljárást tekintve az egész problémára kapott szabdalás bármely részterületre is egy választható szabdalás) tulajdonságok együttes teljesülése a párt-optimális szabdalási eljáráshoz vezet. A pártsemlegesség axiómáját is hozzávéve, egy lehetetlenségi tétel adódik. A kapott eredmény alátámasztja, hogy miért nem sikerült a választókerület-szabdalási problémát kielégítően megoldani.

A kooperatív játékelmélet a játékosok együttműködését vizsgálja. Az együttműködés lehet kooperáció, koordináció vagy összejátszás is, a magyarázni, modellezni kívánt problémától függően. Ebből kifolyólag a kutatócsoport által elért kooperatív játékelméleti eredmények az összejátszás során előálló helyzetek vizsgálataként értelmezhetőek. A kutatócsoport foglalkozott a kooperatív játékok egyik legjelentősebb megoldásának, a Shapley-értéknek a Young-féle karakterizációjával (Pintér, 2015), amely során számos eddig nem vizsgált játékosztályon igazolja a Young-féle Shapley-érték karakterizáció érvényességét. Az eredmény fontos lehet a management science területén, ahol a Shapley-érték alkalmazása a megfelelő karakterizációk meggyőző erejével indokolható. A kutatócsoport ún. hozzárendelési játékokra alkalmazza (van den Brink és Pintér, 2015) a Shapley-értéket. Igazolást nyer, hogy az irodalomban ismert Shapley-érték karakterizációk közül egy – Myerson (1977) által adott – kivételével egyik sem jellemzi a Shapley-értéket a vizsgált játékosztályon. Tekintve a Myerson-féle karakterizáció egyik furcsa tulajdonságát (fairness), az elért eredmény szerint a Shapley-érték mellett nehéz érvelni, amikor a hozzárendelési játékok osztályán keresünk megoldást.

A páros összehasonlításokon alapuló rangsorolás egyaránt felmerül a szavazáselmélet, a statisztika, a tudománymetria, a pszichológia és a sport területén. Az ilyen célra használt egyik népszerű eljárás a legkisebb négyzetek módszere, amelyre a kutatócsoport egy gráf interpretációt adott (Csató, 2015). A rangsort definiáló értékelővektor csaknem minden esetben egy, az alternatívák pontszámán alapuló iteratív eljárás határértékeként számítható. Az algoritmus működése egy néhány csúcsán hurokélekkel kiegészített irányítatlan gráf segítségével szemléltethető, ami megmutatja, hogy az eljárás miként veszi figyelembe a vizsgált alternatívával összehasonlított objektumok teljesítményét is. A kutatócsoport a publikációjában kitér az irányított gráfok csúcsainak rangsorolására használt pozíciós erő módszerrel való kapcsolatra is.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2015-ben

A kutatócsoport 2015-ben egy nemzetközi workshopot szervezett a Budapesti Corvinus Egyetemen. A decemberben közepén megrendezett „Game Theory and Social Choice" workshopra (http://gam-soc.uni-corvinus.hu) négy kontinens, összesen 20 országából érkeztek beterjesztések. A workshopunk két keynote speakere (Hans Peters és Clemens Puppe) négy napra a kutatócsoport vendége volt. A kutatócsoporthoz érkezett vendégségbe Marina

Bannikova (Universitat Rovira i Virgili, 67 nap, COST action program keretében) és Sonal Yadav (Indian Statistical Institute, 4 nap).

A kutatócsoport programbizottsági tagságon keresztül társszervezője volt a Madridban megrendezett Oligo 2015 Workshopnak (https://sites.google.com/site/oligouc3m/), amely a két évvel korábban Budapesten elindított Oligo 2013 Workshop és az egy évvel ezelőtt Rómában megrendezett Oligo 2014 Workshop folytatása volt.

IV. A 2015-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A kutatócsoport „Döntések pontatlan valószínűségek mellett" című OTKA pályázata 4.756 ezer Ft támogatásban részesült (OTKA K 115538). A kutatás kiindulópontja, hogy az információs bizonytalanságnak több szintje van: tökéletes információ, kockázat, pontatlan valószínűség és unawereness. Pontatlan valószínűség esetén nem ismert az adott esemény valószínűsége pontosan, hanem csak egy intervallum adott. A kutatás célja, hogy pontatlan valószínűségekkel leírt vélekedések mellett vizsgáljon nemkooperatív játékokat, a fő probléma a nem hagyományos, hanem pontatlan valószínűséges kevert stratégiák megértése, interpretálása. A kutatócsoport egyik tagja Magyar Tudományos Akadémia Ryoichi Sasakawa Fiatal Vezetők Ösztöndíjban részesült.

V. A 2015-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Puppe, Clemens, Tasnádi Attila: Axiomatic districting. *Social Choice and Welfare* 44(1), 31-50 (2015). (http://unipub.lib.uni-corvinus.hu/1464/)
2. Csató László: A graph interpretation of the least squares ranking method. *Social Choice and Welfare* 44(1), 51-69 (2015). (http://arxiv.org/abs/1508.06778)
3. Pintér Miklós: Young's axiomatization of the Shapley value: a new proof. *Annals of Operations Research* 235(1), 665-673 (2015). (http://unipub.lib.uni-corvinus.hu/1891/)
4. van den Brink, René, Pintér Miklós: On axiomatizations of the Shapley value for assignment games. *Journal of Mathematical Economics* 60(1), 110-114 (2015). (http://unipub.lib.uni-corvinus.hu/911/)

MTA–DE LENDÜLET MAGYARORSZÁG A KÖZÉPKORI EURÓPÁBAN

kutatócsoport-vezető: Bárány Attila Pál, PhD
4032 Debrecen, Egyetem tér 1.
telefon: (52) 512 900; fax: (52) 412 336
e-mail: barany.attila@arts.unideb.hu; honlap: http://tortenelem.unideb.hu/lendulet.htm
a kutatócsoport megalakulásának éve: 2014

I. A kutatóhely fő feladatai 2015-ben

A középkori Magyar Királyság Európában elfoglalt helyét, a róla élő képet, diplomáciai kapcsolatrendszerét és – írott, ikonográfiai és tárgyi – forrásait tárják fel külföldi levél- és kézirattárakban. Kontaktológiai, imagológiai és Hungarica-kutatást végeznek. A kutatás területei: Magyarország és Nyugat-Európa, illetve a Szentszék a késő-középkorban; a Német Lovagrend és Lengyelország-Litvánia kapcsolatai. Folyamatosan bővítik a forrásokat közlő online digitális adatbázist.

II. A 2015-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Ismeretlen forrásokat tártak fel (diplomáciai levelezés, követjelentések, megbízatások, sokpecsétes oklevelek, pecsétek; különösen a lengyelországi, Zsigmond- és Jagelló-kori diplomáciai iratok). Levél- és kézirattári kutatást, digitalizálást végeztek a *British Library*-ben, a *The National Archives*-ban (Kew); a párizsi *Archives nationales*-ban és a *Bibliothèque nationale*-ban, a nantes-i *Archives Départementales de Loire-Atlantique*-ban, valamint Rómában (*Archivio Segreto Vaticano, Biblioteca Apostolica Vaticana*). A feldolgozás, digitális kópiák beszerzése folyamatban van.

A projekt 5. részterületén – Magyarország a pápai politikában – különösen értékesek Báncsa nembeli István bíboros iratai. A karrierjét feldolgozó monográfiát 2015-ben megjelentették Foix-Candale-i Anna királyné Franciaországról Magyarországra való utazásáról, esküvőjéről beszámoló londoni és párizsi kéziratok közlését lezárták, megjelenés alatt áll.
Velencében, Bolzanóban, Riva del Gardaban, Mantovában és Grossetóban Zsigmond itáliai tartózkodásának kutatásához találtak újabb forrásokat.

Forrásfeltáró munkát végeztek a lőcsei és eperjesi levéltárban; a zágrábi Hrvatski Drzavni Archiv-ban és a Püspöki Levéltárban; a ljubljanai *Arhiv Republike Slovenije*-ban és folytatják a munkát a varsói levéltárban. A Német Lovagrend és Lengyelország-Litvánia kapcsolatai tárgyában dolgoztak a rostocki *Archiv der Hansestadt*-ban, s megjelent *A Német Lovagrend Poroszországban* c. mű. Magyar vonatkozású ősnyomtatványt – *Legenda S. Albani martyris* – tártak fel a Pierpont Morgan Library-ban (New York). A nyugati egyházi, kulturális és művelődéstörténeti kontaktusok terén látott napvilágot *„Non debent predicare fabulas" Egy 15. századi franciaországi kézirat példázatainak elemzése és átirata* c. monográfia. Magyarország spanyol kapcsolatai (1387–1526) terén megkezdték a kutatás előkészítését.

Középkori pecsétek digitalizálásán és 3D modellezésén dolgoznak az Eperjesi Állami Levéltárban. A 3D nyomtatásra az Eperjesi Egyetemen került sor. 3D műanyag replika nyomtatása révén – szemben a korábbi gipsz vagy plasztik másolatokkal – érintés nélkül lehetséges vizsgálni a pecséteket, ami az állományvédelem szempontjából fontos. Magyarországon még nem használták a 3D technikát negatív (pecsétnyomó) nyomtatására.

Forrás-adatbázis: 2015-ben elkészítették a 2.0-as verziót, azt folyamatosan rekordokkal töltik fel. Céljuk a nagyobb közönség számára történő megnyitás 2016-ra. Egyes funkciókat felhasználó-barátabbá, és szakmailag színvonalasabbá tettek (pl. a rekodok PDF-be való konvertálása). Az egyes rekordokhoz újabb adatmezőket rendeltek.
[http://lendulet.memhung.unideb.hu:8080/momentum-web/Momentum_web.html]

Előadások/Konferenciák/Publikációk

7 külföldi (Leeds, Párizs, Angers, Vincennes, Prága, Toruń) és 34 hazai (nemzetközi v. idegen nyelvű 8) konferencia-előadást tartottak. 3 monográfia, 27 tanulmány (ebből idegen nyelven 17, külföldön 6), illetve egy idegen nyelvű konferencia-kiadvány jelent meg. Nemzetközi konferenciát szerveztek a Debreceni Egyetemen a Jagelló-kori külkapcsolatokról, ahová francia, német, angol, cseh, lengyel, horvát, szlovák és román kutatókat hívtak meg. Az idegen nyelvű tanulmánykötet megjelenés alatt áll. A konstanzi zsinat és Magyarország kapcsolatainak tárgyában rendezett konferencia tanulmányainak idegen nyelvű kiadása 2016 elejére várható (*Das Konzil von Konstanz und Ungarn*). A köteteket nyugati fórumokon is szeretnék bemutatni. Részt vettek a *Piroska and the Pantokrator* c. nemzetközi konferencia szervezésében, és támogatják a tanulmánykötet 2016-ra várható megjelenését.

b) Tudomány és társadalom

Szerepeltek a Kutatók Éjszakáján, a debreceni és országos médiában (ujkor.hu; *Élet és Tudomány*, Campus Rádió, Magyar Rádió és Televízió). Előadtak a széles közösségnek a Magyar Tudomány napján. Szerepelnek a Hallgatói Önkormányzatok és a DEXPO rendezvényein. A tehetséggondozás keretében részt vettek doktorandusz-konferenciák szervezésében, teret adtak PhD-hallgatóiknak, könyvbemutatókat szerveztek. http://tortenelem.unideb.hu/lendulet.htm www.facebook.com/Magyarország-a-középkori-Európában-1437944433124711/

Tudományos előmenetel: Bárány Attila 2015. okt. 30-án megvédte MTA doktori értekezését (*Magyarország nyugati külpolitikája (1458-1526)*. A Debreceni Egyetemen Györkös Attila benyújtotta habilitációs értekezését (*Pierre Choque: Anna királyné 1502-es fogadtatásának ünnepségei*), Pósán László habilitált (*A Német Lovagrend Poroszországban*).

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2015-ben

Munkatársaik közül 7-en vesznek részt felsőoktatási képzésben, 3-an (2 törzstag) 10 PhD-témát vezetnek. Bárány A., Györkös A., Szebelédi Zs. a "Christian-Muslim Relations 1500-1600" c. projekt (Lublin-Birmingham) a Brill kiadó enciklopédiájában ír szócikkeket.

Vendégkutató/oktató meghívása

Debreceni Egyetem, 2015. ápr. 9.: Dr. Paul Srodecki (Universität Giessen). Előadása: „The Antemurale topos and the Jagiellonian dynasty"
Debreceni Egyetem, 2015. nov. 10: Prof. Dr. Oliver Plessow (Universität Rostock Historisches Institut): „The Medieval Northeast of Europe".
Debreceni Egyetem, 2015. nov. 27.: Prof. Dr. Jean-Luc Fray, Université Blaise Pascal, Clermont-Ferrand: *„A francia társadalom és a történettudomány: népszerűség, ellentmondások és eszközszerep"*.
Részvétel a határon túli magyar tudományos életben: Forisek Péter oktat a kolozsvári Babes-Bolyai Tudományegyetemen.

Szervezett nemzetközi konferenciák

The Jagiellonians in Europe: Dynastic Diplomacy and Foreign Relations, Debrecen University, 10-11 April 2015. Előadtak: Bárány A., Györkös A., Novák Á., Pósán L., és Bradács Gábor külső kutató. 7 országból fogadtunk előadókat. Részt vettünk a „*Piroska and the Pantokrator: Dynastic Memory, Healing and Salvation in Komnenian Constantinople*" c. konferencia rendezésébe (CEU Medieval Studies), 2015 júniusában. Előadott: Bárány A.

Szervezett hazai konferenciák

A DE Klasszika-filológiai Tanszékével szerveztek a *III. Had- és fegyvertörténeti konferenciá*t 2015. máj. 14-15-én. Részt vettek klasszika-filológusok, művészettörténészek és régészek több hazai s határon túli intézményből (PPKE, SZTE, PTE, ELTE, Babes-Bolyai TE, Nemzeti Múzeum, Műszaki Egyetem, Maros Megyei Múzeum). A DE Néprajzi Tanszékével és az MTA-DE Néprajzi Kutatócsoporttal közösen rendeztek konferenciát *A víz szakralitása. Vallási terek, vallási migráció és a vízkultusz* címmel (Gyomaendrőd, 2015. ápr. 17-18.) Több intézmény képviseltette magát (MTA Néprajztudományi Intézet, ELTE, PTE, Déri Múzeum, Szabadtéri Néprajzi Múzeum). A DE Néderlandisztika Tanszékkel szerveztek konferenciát *Németalföld emléke Magyarországon – Magyar-németalföldi találkozási pontok* címmel. Debrecen, 2015. nov. 6. Részt vettek művészet- és építészettörténészek, irodalmárok (ME, KGRE, ELTE, Hopp Ferenc Múzeum, NyF, PTE).

IV. A 2015-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Kiss Gergely vezető kutató a Pápai megbízottak a 11–13. századi Magyarországon, 2014–2016 c. OTKA NN 109690 pályázatban. E. Kovács Péter vezető, Györkös Attila tag az OTKA Konstanzi zsinat (2015-18) 112786 K projektjében.

V. A 2015-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

Monográfiák

1. Pósán László: A Német Lovagrend Poroszországban. Attraktor Kiadó, 312 (2015).
2. Kiss Gergely: Dél-Magyarországtól – Dél-Franciaországig: Báncsa nembeli István váci püspök, esztergomi érsek, az első magyarországi bíboros életpályája. Kronosz Kiadó, 265 (2015).
3. Györkös Attila: „Non debent predicare fabulas" Egy 15. századi franciaországi kézirat példázatainak elemzése és átirata. Debrecen: Debreceni Egyetem, 423 (2015).

Tanulmányok

4. Bárány Attila: King Sigismund of Luxemburg and the preparations for the Hungarian crusading host of Nicopolis. In: Partir en croisade à la fin du Moyen Âge. Financement et logistique. Ed. Daniel Baloup et Manuel Sánchez Martínez. Toulouse, 153–178 (2015).
5. Bárány Attila: Les représentations de l'Ordre de Saint-Michel en Hongrie.; illetve Györkös Attila: Milyen segítséget lehet remélni egy Magyar királytól? Franciaország és Közép-Európa kapcsolatai az 1460-as évek elején. In: Gálffy László, Sáringer János (szerk.): Fehér Lovag. Tanulmányok Csernus Sándor 65. születésnapjára. Szeged: Lazi Könyvkiadó; SZTE BTK Középkori Egyetemes Történeti Tanszék, 182–199; és 152–161 (2015).

6. Györkös Attila: „Hosszú és érett mérlegelés után beleegyezett a szövetségbe”. Magyar-francia diplomáciai kapcsolatok a késő középkorban (1457–1490). Világtörténet 5/37 61–78 (2015).
7. Novák Ádám: „Egy kutatási program első eredményeinek bemutatása – Sokpecsétes oklevelek 1439 és 1457 között”. In: Gál Judit, Kádas István, Rózsa Márton, Tarján Eszter (szerk.): Micae Mediaevales IV. Budapest, 199–212 (2015).
8. Pósán L.: Economische betrekkingen tussen Hongarije en de Lage Landen in de Middeleenwen”, Acta Neerlandica 10, 7–17 (2015).
9. Pósán L.: „The Lombards' Move into Italy”, Acta Classica 51, 135–51 (2015).
10. E. Kovács Péter: Mit evett Zsigmond 1412. december 13-án? Ünnepi tanulmány Can Togay születésének hatvanadik fordulójára. Tarsoly, 23 (2015).
11. Kiss Gergely: A Sainte-Chapelle intézménye és magyar kapcsolatai. In: Tóber Márta, Maléth Ágnes (szerk.): Középkortörténeti tanulmányok 8, 127–149. Szeged: Szegedi Középkorász Műhely (2015). http://real.mtak.hu/id/eprint/33379
12. Kiss G.: La culture juridique des clercs dans le Royaume de Hongrie sous les rois angevins au XIVe siècle. Belvedere Meridionale 27, 22–36 (2015).
13. Szebelédi Zsolt: Egy közmondás lehetséges forrása Szerémi György Epistolájában, In: Békés Enikő, Kasza Péter, Lengyel Réka (szerk.): Humanista történetírás és neolatin irodalom a 15–18. századi Magyarországon. MTA BTK ITI, 84–90 (2015). https://unideb.academia.edu/MagyarorszagakozepkoriEuropaban/

MTA–ELTE LENDÜLET HUMANIZMUS KELET-KÖZÉP-EURÓPÁBAN KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Kiss Farkas Gábor, PhD
1088 Budapest, Múzeum Krt. 4/A.
telefon: (1) 411 6500 / 5792
e-mail: kiss.farkas@btk.elte.hu
a kutatócsoport megalakulásának éve: 2014

I. A kutatóhely fő feladatai 2015-ben

A kutatócsoport ötéves kutatási tervének fő célkitűzése a koraújkori magyar értelmiség átfogó vizsgálata (1420–1620), az irodalmi munkásságuk és a karriermintázatok feltérképezésével, amelynek egyik megjelenési formája egy angol nyelvű szerzői lexikon lesz. 2014 szeptemberében a 'Verfasserlexikon' formátum kiadója, a berlini de Gruyter kiadó megbízottjával, valamint a cseh és osztrák társvállalkozás szerkesztőivel megállapodtak a leírás formátumában, 2015 júniusában pedig aláírásra került a kiadói szerződés, amelynek keretében a Companion to Humanism in East Central Europe első köteteként fog megjelenni a magyar humanizmust bemutató proszopográfiai és bibliográfiai kötet, a Verfasserlexikon elvei szerint. Az első félévben összeállították a tárgyalandó szerzők listáját (jelenleg mintegy 500 személy, ill. névtelen mű), 2015 júniusáig 69 szócikk készült el, átlagosan 6000 leütés terjedelemben angolul, a részletes leírási szabvány szerint. A szerzők közé bevontak a kutatócsoporton kívüli kutatókat is az MTA BTK-ról, a Szegedi Egyetemről, a CEU-ról, illetve a vállalkozásnak megnyerték az MTA Könyvtár és Információs Központ főigazgatóját is. Elkészült Apáczai Csere János Philosophia naturalisának átírása, szövegkritikáján és forrásfeltárása, a mű a kiadónál van (L'Harmattan). Apáczai latin munkásságának feldolgozása során számos eddig ismeretlen forrására derült fény, mind természettudományos (csillagászat és földrajz: Chr. Clavius, J. Kepler, A. Metius, J. Ph. Holwarda), mind filozófiai téren (Johannes Clauberg Physica contractájának kéziratos diktátumát használta). Lucie Dolezalovaval és Rafal Wójcikkal közös szövegkiadásuk a késő-középkori ars memorativa kelet-közép-európai emlékeiről szintén a kiadónál van, 2015 év végén jelent meg a kötet. Enyedi György beszédei közül 45 új beszédátírás készült el egyetemi hallgatók bevonásával. Az első kötet Enyedi régi számozás szerint 1–30. beszédét tartalmazza (ezekről az újabb kutatások alapján kiderült, hogy valójában a harmadik triacashoz tartoznak). A beszédek átírása elkészült, 2015. június 15-én tartott Enyedi-műhelykonferencián megvitatták a kiadás lehetséges alapelveit, majd 2015 szeptemberében rögzítették az átírás alapelvei. Az első beszédkötet megjelenésének határideje, 2016. június, tartható.

II. A 2015-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Megjelent a kutatócsoport részvételével a Divided Hungary in Europe című háromkötetes tanulmánygyűjtemény (Newcastle, 2014), amely Magyarország koraújkori európai kapcsolatait mutatja be három különböző szemszögből. Az első kötet (Study Tours and Intellectual-Religious Relationships) a kutatócsoport szerkesztésében és részben szerzői részvételével készült. 2015. január végén jelent meg Jean-Louis Vallin fordításában Zrínyi Miklós Szigeti veszedelme franciául. 2015 februárjában megjelent a Brepols kiadónál a Johannes Sambucus szövegkiadói munkásságát bemutató monográfia, mintegy 350 oldal terjedelemben. Mindkét kötet bemutatására könyvbemutatót szerveztek (Petőfi Irodalmi Múzeum, ill. Kossuth Klub). 2015 júniusában készült el a 2013 novemberében lezajlott Augustinus Moravus Olomucensisről szóló konferencia anyaga. A kötetben nemcsak a

tanulmányok szövege olvasható, hanem a két szerkesztő szövegkiadásában megjelentek Augustinus Moravus nehezen hozzáférhető költeményei (ezeknek sorát sikerült kiegészíteni egy eddig ismeretlen költeménnyel, a Religio panaszával, mely meghatározó lehet a querela-műfaj későbbi magyarországi története szempontjából), illetve Valentin Eck egyetlen példányból ismert Panegirikusza Augustinus Moravushoz. A koraújkori magyar értelmiség átfogó feltárása során számos nagyobb vagy kisebb horderejű felfedezést tettek (pl. Stephanus Thomasius, egy ismeretlen magyar erazmista az 1530-as évekből; Sylvester János első verse 1527-ből, egy Sylvester közreműködésével készült latin grammatika 1526-ból, Bessenyei Jakab egy ismeretlen könyve és jegyzetei, új adatok Brenner Mártonról, Báthory Miklós Iamblikhosz-kötetéhez fűzött jegyzetei), amelyek publikálása a közeljövőben várható. Kiigazításra kerültek a szakirodalomban tévesen rögzült adatok (pl. Baranyai Decsi latin költeményeiről, RMKT XVI/12); marosvásárhelyi, wolfenbütteli, padovai, wrocławi és krakkói kutatóútjaik révén számos, eddig hozzá nem férhető nyomtatványt és kéziratot szereztek be. Ezekről a kutatócsoport tagjai öt kisebb közleményt adtak le az év folyamán a Magyar Könyvszemléhez és az Irodalomtörténeti Közleményekhez, amelyek megjelenés előtt állnak. A kisebb felfedezéseket blog-formában is közzéteszik, amely 2015 őszétől indul a kutatócsoport honlapján (hece.elte.hu). Vállalásuknak megfelelően közöltek tanulmányt nemzetközi lektorált folyóiratban (Humanistica Lovaniensia 2015), és lektorálás alatt áll egyik kutatójuk tanulmánya Machiavelli baseli fogadtatásáról, amelyben tisztázza az egyik legfontosabb zsarnokellenes értekezés, a Vindiciae contra tyrannos (1579) szerzőségének kérdését (remélhetőleg egy rangos nemzetközi folyóirat fogadja el közlésre).

b) Tudomány és társadalom

A kutatócsoporttal szoros kapcsolatban álló Obeliscus.hu folyóirat által szervezett Obeliscus Esten (2014. dec. 15.) nagyobb nyilvánosság (mintegy 40 fő) előtt előadások hangzottak el a reneszánsz aktualitásáról, illetve az újabb reneszánszkutatásokról a kutatócsoport részvételével. A Budapest Főváros támogatásával létrejött Harmadik Kor Egyeteme időseknek szóló előadásán 2015. ápr. 5-én előadást tartottak ’Hogyan emlékeztek a középkorban?’ címmel mintegy 150 fő előtt. 2015. május 6-án mintegy 30 fő előtt hármas könyvbemutatót szerveztek a Kossuth Klubban Zsámboky Jánosról, a koraújkori magyar mecénatúráról és a költő Zrínyiről, 2015. május 21-én pedig a Középkorral foglalkozó doktoranduszok konferenciáján (ELTE BTK) előadásban mutatták be a kutatócsoport munkáját. Az Obeliscus folyóirat online felületén hat népszerűsítő recenzió jelent meg a kutatócsoport együttműködésével.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2015-ben

2014 szeptemberében vendégül látták a bécsi Institut für Mittelalterforschung, a prágai Comenius Kutatócsoport és a berlini de Gruyter kiadó munkatársait, ahol megállapodtak arról, hogy a készülő kelet-európai szerzői lexikon angol nyelven, sorozatként fog megjelenni, „Companion to the Humanism in East Central Europe” címen. A kiadó vállalta a kötetek ingyenes megjelentetését és népszerűsítését, a kiadói szerződést a 2015 júniusában írták alá. A Ludwig Boltzmann Neolatin Intézettel (Innsbruck) közös konferenciát szerveztek 2014 novemberében Joachim Vadianusról, magyarországi kapcsolatairól, és a korabeli bécsi egyetemről „Joachim Vadian und die Wiener Universität am Anfang des 16. Jahrhunderts” címen. A konferencia 12 előadója Innsbruckból, Bécsből, St. Gallenből, ill. Budapestről és Pécsről érkezett. A konferenciakötet megjelenése jövőre várható. A kutatócsoport részt vett az IS1301 jelű EU COST-program szervezésében és konferenciáin, többek között a Renaissance Society of America éves kongresszusán Berlinben, ahol önálló szekcióban mutatták be a

projektet és első eredményeit. A COST-programmal való szoros együttműködés eredményeképp 2015. június 8–10-én a CEU-val közösen vendégül láthatták az egyik munkacsoport konferenciáját (Social Networks and Transfers of Religious Knowledge). Ugyanezen együttműködés keretén belül 2015 decemberében 'Training School'-t szerveztek August den Hollanderrel (Antwerpeni Egyetem-VU Amsterdam) együttműködésben.

IV. A 2015-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

2014. júniustól 2016. júliusig a kanadai SSHRC támogatásával az Agens Juhász-Ormsby által vezetett The Lite rary Culture of Early Modern Schoolmasters c. kutatásban Leonard Cox 1520-as évekbeli kelet-európai munkásságát vizsgálják a kutatás fő partnerintézményeként.

V. A 2015-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Almási Gábor, Kiss Farkas Gábor: Johannes Sambucus. Turnhout: Brepols Publishers, 363. (Europa Humanistica: Humanistes du bassin des Carpates; 2.) (2015) (ISBN:978-2-503-53162-5)
2. Ekler Péter, Kiss Farkas Gábor (szerk.): Augustinus Moravus Olomucensis: Proceedings of the International Symposium to Mark the 500th Anniversary of the Death of Augustinus Moravus Olomucensis (1467–1513). 13th November 2013, National Széchényi Library, Budapest. Budapest: MTA BTK Irodalomtudományi Intézet, 216 (2015). (ISBN:978-963-200-636-9)
3. Un nouveau témoin illustré du Libellus de imaginibus deorum (Eger, Bibl. arch., Ms. B. X. 44.), Humanistica Lovaniensia 64, 23-41 (2015).
4. Political Rhetorics in the Anti-Ottoman Literatur, In: Norbert Spannenberger, Varga Szabolcs (szerk.) Ein Raum im Wandel: Die osmanisch-habsburgische Grenzregion vom 16. bis zum 18. Jahrhundert. Stuttgart: Franz Steiner Verlag, 141-157 (2014). (ISBN:978-3-515-10428- 9)
5. Lucie Doležalová, Kiss Farkas Gábor: Le pouvoir des mots dans l'art de la mémoire à la fin du Moyen Âge. In: Nicole Bériou, Jean-Patrice Boudet, Irène Rosier-Catach (szerk.): Le pouvoir des mots au Moyen Âge. Turnhout: Brepols Publishers, 127-153 (2014). (ISBN:978-2-503-55141-8)

MTA–PPKE LENDÜLET EGYHÁZTÖRTÉNETI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Tusor Péter, az MTA doktora
2087 Piliscsaba, Egyetem u. 1.
telefon: (26) 375 375/2956; fax: (26) 375 375/2917
e-mail: tusor@btk.ppke.hu
a kutatócsoport megalakulásának éve: 2013

I. A kutatóhely fő feladatai 2015-ben

A ötéves támogatási idejű kutatócsoport fő célkitűzése, hogy olyan munkát tudjon végezni, ami lehetővé teszi a kutatások folytatását újabb ciklus(ok)on keresztül. Működési területe elsődlegesen a vatikáni és kiegészítő jelleggel a bécsi kutatások. Vállalt feladatai: szélesebb részpublikációs hálóba illeszkedően olyan eredmények elérése, amelyek *a)* alkalmasak saját, specifikus könyvsorozatokban való megjelentetésre, *b)* önálló kiadványok nemzetközi kooperációban történő publikálására. Fontosabb feladatok 2015-ben a már 2014-ben folyó projektek továbbvitele és részbeni lezárása publikáció, nyilvános bemutató formájában.

Ad a) A *Collectanea Vatciana Hungariae* (CVH) *vol. 9–12* keretében: programadó tanulmánykötet (Magyarország és a római Szentszék), *Cameralia Documenta Pontificia de Hungaria* (lezárás és publikálás, szakmai prezentálás); Pálos missziók a kora újkori Mo-n (lezárás és publikálás, szakmai prezentálás); a két világháború közötti vatikáni diplomáciai fondok inventáriuma (Budapesti apostoli nunciatúra lezárás, publikálás előkészítése); Mohács előtti pápai *brévék* (lezárás, publikálás előkészítése); Pázmány Péter esztergomi érseki kinevezése (lezárás, publikálás előkészítése); a *CVH tom. 5–8* keretében: oszmánellenes ligatervek a 16. sz. végén (lezárás és publikálás, szakmai prezentálás); Pázmány és utódai kánoni kivizsgálási jegyzőkönyvei (kutatás folytatása); 16. század eleji pápai szupplikációk (kutatás folytatása); forrásszövegek a II. Vatikáni Zsinatról (kutatás folytatása); az újonnan indítandó *Collectanea Studiorum et Textuum* (CST) *vol. 1–5* keretében: Lippay György levelezése (1635–1665) (lezárás és publikálás, szakmai prezentálás); a szombathelyi (lezárás és publikálás, szakmai prezentálás) és az esztergomi főegyházmegye (kutatás folytatása) a két világháború között; a Habsburg Monarchia püspökei 1804–1918 (publikálás előkészítése); a bécsi Frintaneum magyarországi növendékei 1816–1918 (kutatás lezárása, feldolgozás megkezdése); tom. 1: Magyarország a II. Vatikáni Zsinat korában, tanulmányok és inventárium (lezárás és publikálás, szakmai prezentálás).

Ad b) The Papacy and the local Churches (konferenciakták, Viterbo Sette Cittá) (lezárás és publikálás, szakmai prezentálás); Bischofslexikon (publikálás előkészítése) és Frintaneumslexikon (kutatás lezárása) (Wien, Böhlau); The Baroque Papacy (kézirat lezárása, publikálása előkészítése), The Hungarian Historical reseraches in the Vatican (kézirat lezárása, publikálása előkészítése).

II. A 2015-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

Bécsi alprojekt

I. A 2015. év (azaz a 3. kutatási év) fontos feladata volt a *Püspöklexikon* kutatási, textológiai munkálatainak lezárása úgy német, mint magyar verzióban. 2015-ben a csoport a bécsi projektpartnerrel közösen elvégezte e munkálatok döntő többségét, a végső korrekciók, utóellenőrzések lefolytatása, a kézirat leadása a Böhlau Kiadónak 2016-ban esedékes. A

Frinateneum-lexikon szócikkei esetében a kutatás lezárult, megkezdődött a biogrammok ellenőrzése és német fordításának előkészítése.

II. Korábbi anyaggyűjtés és a 2013-as előmunkálatok alapulvételével befejeződött a magyar egyházi elit kora újkori bécsi integrációjának, viszony- és feltételrendszerének vizsgálata, lezárták e részkutatást és az eredményeket bemutatták a szakmai publikumnak (CST I/1, a Pázmány-utód Lippay György levelezése alapján)

Római főprojekt

Kiadásra készítették elő a Pázmány Péter esztergomi érseki kinevezésének okait és körülményeit tartalmazó monográfiát, a kötet megjelenése és bemutatása 2016-ban lesz.

Feltárták és feldolgozták a római, vatikáni kutatások kiemelt aktuális célkitűzését, a Camera Apostolica magyar adatait. Az eredményeket tartalmazó kötet megjelent, szakmai bemutatójára Budapesten a Vatikáni Titkos Levéltár prefektusának jelenlétében került sor.

Befejezték az újonnan megnyitott két világháború közötti ASV diplomáciai anyag átfogó feltérképezését és inventarializálását, az adatokat rendezték, és megkezdték a legjelentősebb fond, a Budapesti Apostoli Nunciatúra Levéltárának sajtó alá rendezését és a bevezető tanulmány kidolgozását. Az adatokat a szombathelyi egyházmegye történetének két világháború közötti monográfiájába építették be, a monográfia megjelent, bemutatása a 4. munkaévben esedékes.

Lezárult a *törökellenes ligatervek és küzdelmek a Báthory korszakban* munkacímű részkutatás, elkészült a kézirat tipografálása és kiadása, szakmai prezentációja megtörtént.

Folytatódtak és lezárultak a kora újkori pápaságról és a vatikáni magyar kutatásokról szóló angol nyelvű áttekintések *aggiornálás*i és fordítási munkálatai, megkezdték a szakmai kiadó keresését. Lezárták a viterbói egyetemmel közös projektet, közös kiadványuk Viterbóban megjelent, szakmai bemutatója 2015. áprilisban volt a római Pápai Gergely Egyetemen.

Az OTKA NN 82 307 támogatással nemzetközi kooperációban (Pápai Történeti Bizottság) megkezdett II. Vatikáni Zsinat-kutatás műhelykonferencia-anyagát megjelentették, bemutatása a 4. munkaévben esedékes.

A harmadik kutatócsoporti munkaév *összes* vállalását gyakorlatilag teljesítették. Kutatásaikat igyekeztek a szélesebb szakmai, és a nem szakmai közvéleménnyel is megismertetni. Ebben jelentős szerepet játszott a 3. munkaévben elindult új kutatócsoporti honlap *(http://institutumfraknoi.hu/)*, amely a fentiekben tömören összefoglalt eredményeket, szakmai eseményeket is bőségesen adatolja, illusztrálja.

b) Tudomány és társadalom

A kutatócsoport kutatómunkájának társadalmi vetülete továbbra is és folyamatosan többrétegű. Mindenekelőtt nemzetstratégiai célnak tartják annak folyamatos biztosítását, hogy a magyar történelem vatikáni forrási valóban a magyar történelem dokumentumaiként kerülnek feldolgozásra, kiadásra, és nem szlovákként, románként, délszlávként. A *Bischofslexikon* és immár a *Frintaneumslexikon* esetében is külön ügyeltek arra, hogy a szlovák szerzők biogrammjaiban megőrződjék a történeti objektivitás, ez a 3. munkaévben is kiemelt, munkás feladatuk volt. A nemzetközi kontextusban születő eredmények alapkutatási

szinten hozzájárulnak a nemzeti identitás erősítéséhez, ezt a *Cameralia Documenta Pontificia* bemutatóját övező széleskörű érdeklődés kellően bizonyítja. Közvetlen hatást jelent, hogy a kutatócsoport továbbra is egyetemi közegben működik. Igaz, oktatási lehetőségei átmenetileg jelentősen szűkültek, de arra törekednek, hogy a jelenség csupán átmeneti legyen. A kutatásokba graduális és posztgraduális hallgatók ugyanakkor továbbra is bekapcsolódnak. A kutatások egyetemi oktatással alkotott interakciójának kiemelkedő mozzanata volt a 3. munkaévben az I. Fraknói Nyári Akadémia előkészítése egyetemi hallgatók számára. A kutatócsoport új honlapjának köszönhetően új távlatokat kaptak eredményeik, tevékenységük hazai és nemzetközi megismerésének, recepciójának lehetőségei. Három év munkája után sorra született eredményeik szakmai ismertetése nemcsak a szűkebb szakma, hanem a You Tube csatornánkra történő feltöltésük révén a lehető legszélesebb érdeklődő közönség számára is elérhető (*https://www.youtube.com/channel/UCPscGUuIG1rnp13lnl_P3qg)*.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2015-ben

A kutatócsoport kivétel nélkül megőrizte és ápolta korábbi kapcsolatait. Az ún. püspöklexikon munkálatai egy Erwin Gatz által kezdeményezett nagyszabású nemzetközi vállalkozás szerves folytatása. A *„Bischofslexikon" (Biografisches Lexikon)* projekt keretében közvetlenül dolgoznak határontúli magyar, román és szlovák kollégákkal, a bécsi központon keresztül (Universität Wien, Kirchengeschichtliches Institut) áttételesen pedig az egykori Monarchia egész területének kutatóival (olasztól a lengyelig bezárólag). A Frintaneum-lexikon a *Das Priesterkolleg St. Augustin („Frintaneum") in Wien 1816 bis 1918 und die Diözesen des. Heiligen Römischen Reiches* 2002-től folyó projekthez kapcsolódik. Partnerintézmények és kontaktszemélyek ebben az évben is a Campo Santo Teutonico (Città del Vaticano) és az Universität Wien, Kirchengeschichtliches Institut.

A vatikáni kutatások külföldi partnereit a nemzetközi budapesti konferencia tudományos bizottsága testesíti meg: Matteo Sanfilippo, Gaetano Platania (Università di Viterbo - CeSPoM), Alexander Koller (Deutsches Historisches Institut in Rom), Silvano Giordano (Università Pontificia Gregoriana, Roma). Kutatási szinten rendszeresen megjelennek a vatikáni és bécsi gyűjteményekben.

Hazai tudományos munkakapcsolatok továbbra is elsődlegesen az egyházmegyei levéltárakkal és gyűjteményekkel mélyültek el a lexikonográfiai kutatásoknak köszönhetően.

IV. A 2015-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Részben megegyezik az előző évi pályázatokkal:

- MTA Lendület pályázati támogatás: 21 900 000 Ft/év;
- OTKA NN 82307 nemzetközi együttműködési pályázat (Università della Tuscia, Viterbo): 7 744 000 Ft;
- Campo Santo Teutonico/Universität Wien „Bischoflexikonprojekt" 11 075 euro (= a külföldi projektpartner részéről a közös munkába fektetett összeggel);
- Bolyai-ösztöndíj: 4 500 000 Ft/év.

V. A 2015-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Tusor Péter (szerk.): „Írom kegyelmednek, mint igaz magyar igaz magyarnak".: Lippay György veszprémi és egri püspök, esztergomi érsek levelei magyar arisztokratákhoz,

nemesekhez (1635–1665). Budapest: Gondolat Kiadó, PPKE Egyháztörténeti Kutatócsoport (2015). (Collectanea Studiorum et Textuum; I/1.)

2. Lukcsics József, Tusor Péter, Fedeles Tamás (szerk.): Cameralia Documenta Pontificia de Regnis Sacrae Coronae Hungariae (1297–1536) I-II. Budapest; Róma: Gondolat; PPKE Egyháztörténeti Kutatócsoport, 384 (2014). Collectanea Vaticana Hungariae. Classis I; 9.); 1. Obligationes, Solutiones; 2. Divisiones, Provisiones, Visitationes, Quindennia, Rationes, Annatae, Obligationes particulares, Legationes, Varia, Taxae
3. Péter Tusor, Matteo Sanfilippo (szerk.): Il papato e le chiese locali. Studi = The Papacy and the Local Churches. Studies. Viterbo: Sette Cittá, 482 (2014). (Studi di storia delle istituzioni ecclesiastiche; 4.)
4. Tóth Krisztina: A szombathelyi egyházmegye története Grősz József egyházkormányzása idején (1936–1944). Budapest: Gondolat Kiadó; PPKE Egyháztörténeti Kutatócsoport, 326 (2015). (Bibliotheca Historiae Ecclesiasticae Universitatis Catholicae de Petro Pázmány Nuncupatae. Collectanea Studiorum et Textuum; Classis I. Vol. 2.)
5. Török József, Tusor Péter, Tóth Krisztina (szerk.): Katolicizmus Magyarországon a II. Vatikáni Zsinat korában: Tanulmányok és inventárium. Budapest: MTA-PPKE Lendület Egyháztörténeti Kutatócsoport, 434 (2015). (Collectanea Studiorum et Textuum; 2/1.)

A TÁRSADALOMTUDOMÁNYI EGYETEMI LENDÜLET-KUTATÓCSOPORTOK FŐBB MUTATÓI ÉS PÉNZÜGYI ADATAI 2015-BEN

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2015-ben

A kutatócsoport neve: MTA-BCE Lendület Stratégiai Interakciók Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	4,98	Ebből kutató[2]:	4,98
PhD, kandidátus:	1,15	MTA doktora: 0,5	Rendes tag és levelező tag:
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma[3]:			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma[4]:			3,33

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				8
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				8
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				4
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				4
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	0	idegen nyelven:	00

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2014)

Összes hivatkozás száma[8]:	7	Összes független hivatkozások száma:	7

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2015-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD: 2	MTA doktora:	0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	7	hazain:	13
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:	1
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	1

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			4
Témavezetések száma: TDK munka:	3	Diplomamunka (BSc):	36
Diplomamunka (MSc):	10	PhD:	6

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:	27 500	E Ft
Teljes saját bevétel:	15 360	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		3
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	6430	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		2
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:	1250	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:	7680	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2015-ben

A kutatócsoport neve: MTA-DE Lendület Magyarország a Középkori Európában Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	1,37			Ebből kutató[2]:	1,37
PhD, kandidátus:	0,37	MTA doktora:	0,5	Rendes tag és levelező tag:	
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma[3]:					0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma[4]:					0,5

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				26
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				24
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				5
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				4
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				1
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	1	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	1	idegen nyelven:	2
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	5	idegen nyelven:	6
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	0	idegen nyelven:	1
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	1	idegen nyelven:	00

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2014)

Összes hivatkozás száma[8]:	1	Összes független hivatkozások száma:	1

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2015-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD:	0	MTA doktora:	1

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	26	hazain:	15
Nyilvános esemény megrendezése:	4	kulturális rendezvények:	4
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	1	hazai:	4
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	3

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			1
Témavezetések száma: TDK munka:	2	Diplomamunka (BSc):	9
Diplomamunka (MSc):	4	PhD:	10

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:	29 000	E Ft
Teljes saját bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2015-ben

A kutatócsoport neve: MTA-ELTE Lendület Humanizmus Kelet-Közép-Európában Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	4,25			Ebből kutató[2]:	4,25
PhD, kandidátus:	3,25	MTA doktora:		Rendes tag és levelező tag:	
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma[3]:					0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma[4]:					2

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				15
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				13
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				6
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				1
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	1	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	0	idegen nyelven:	1
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	2	idegen nyelven:	3
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	0	idegen nyelven:	1
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	1	idegen nyelven:	10

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2014)

Összes hivatkozás száma[8]:	11	Összes független hivatkozások száma:	11

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2015-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD:	2	MTA doktora:	0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:		13	hazain:	10
Nyilvános esemény megrendezése:		2	kulturális rendezvények:	1
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:				1
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:		1	hazai:	2
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:		0	hazai:	1

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:				3
Témavezetések száma: TDK munka:	1	Diplomamunka (BSc):		1
Diplomamunka (MSc):	1	PhD:		5

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:	28 000	E Ft
Teljes saját bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2015-ben

A kutatócsoport neve: MTA-PPKE Lendület Egyháztörténeti Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	1,67	Ebből kutató[2]:	1,67
PhD, kandidátus:	1,67	MTA doktora:	Rendes tag és levelező tag:
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma[3]:			0
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma[4]:			1

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				14
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				12
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				1
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	2	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	6	idegen nyelven:	3
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	1	idegen nyelven:	1
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	3	idegen nyelven:	30

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2014)

Összes hivatkozás száma[8]:	14	Összes független hivatkozások száma:	13

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2015-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD:	0	MTA doktora:	0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	6	hazain:		26
Nyilvános esemény megrendezése:	6	kulturális rendezvények:		1
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:				0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:		0
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	2	hazai:		0

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			1,6
Témavezetések száma: TDK munka:	2	Diplomamunka (BSc):	2
Diplomamunka (MSc):	1	PhD:	3

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:	19 800	E Ft
Teljes saját bevétel:	10 000	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		1
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	7000	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		0
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		1
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	3000	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:	0	E Ft